

Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007 – 2013

Versie 22 juli 2015

**Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen (2007–2013)
goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 27 oktober 2006.**

Contact:

Beheersautoriteit
Departement Landbouw en Visserij
Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid
Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40
1030 Brussel

Belinda Cloet (02/552.77.29)

Programma voor Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen – periode 2007-2013 11

Lidstaat en bestuurlijke regio 11

- 1 Geografisch gebied 11
- 2 Regio's onder de convergentie doelstelling 11

Omgevingsanalyse..... 12

- 1 SWOT-analyse 13
- 2 Beschrijving 18
 - 2.1 Vlaanderen: een hoog ontwikkelde verstedelijkte regio met een versnipperde open ruimte 18
 - 2.2 Een moeilijk te definiëren platteland 22
 - 2.3 Een landbouwsector met groot economisch belang..... 25
 - 2.4 Landbouw als deel van het agro-voedingscomplex..... 30
 - 2.5 Milieuproblematiek en landbouw 36
 - 2.6 Natuur en Landschap 46
 - 2.7 Sociale voorzieningen op het platteland 51
 - 2.8 Lijst van tabellen bij omgevingsanalyse..... 54
 - 2.9 Lijst van figuren bij omgevingsanalyse 56
 - 2.10 Bronnen 57
 - 2.11 Lijst afkortingen 58

Vlaamse strategie..... 59

- 1 De op basis van de sterkten en zwakten gekozen strategie 59
- 2 Motivering van de gekozen prioriteiten in het licht van de communautaire strategische richtsnoeren en het strategisch plan 62
 - 2.1 Maximaal streven naar een continu beleid binnen de marges van de beschikbare budgetten 62
 - 2.2 As 1: Prioriteit aan een dynamische en innovatieve landbouw 63
 - 2.3 As 2: Een duurzame productie met het oog op het verbeteren van het leefmilieu..... 64
 - 2.4 As 3: Verbeteren van de leefkwaliteit op het platteland en aanmoedigen van diversificatie van de plattelandseconomie 64
 - 2.5 As 4: Leader 65
- 3 Impact van de voorgaande programmeringsperiode..... 65
 - 3.1 Samenvatting van de mid-term evaluatie van de programmaperiode 2000-2006..... 65
 - 3.2 Samenvatting van de mid-term evaluatie van het Leader+ programma 2000-2006 68

Ex-ante evaluatie 71

- 1 Samenvatting van de ex-ante evaluatie..... 71
- 2 Opmerkingen/acties van de beheersautoriteit op de resultaten van de ex-ante evaluatie..... 74
- 3 Verwachte impacts van synergieën tussen assen en maatregelen 77

Maatregelen 79

As 1: Verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector..... 80

- 1 Opleiding in de landbouw..... 80
 - 1.1 Preambules 80
 - 1.2 Maatregelcode: 111-A 80
 - 1.3 Concrete actie 80
 - 1.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013.. 80
 - 1.5 Beschrijving maatregel 80

1.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	85
2	Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw	87
2.1	Preambules	87
2.2	Maatregelcode: 111-C	87
2.3	Concrete actie	87
2.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 ..	87
2.5	Beschrijving maatregel	87
2.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	89
3	Opleiding in de biologische landbouw (uitdovende maatregel)	90
3.1	Preambules	90
3.2	Maatregelcode: 111-D	90
3.3	Concrete actie	90
3.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 ..	90
3.5	Beschrijving maatregel	90
4	Vestiging van jonge landbouwers.....	93
4.1	Preambules	93
4.2	Maatregelcode: 112	93
4.3	Concrete actie	93
4.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 ..	93
4.5	Beschrijving maatregel	93
4.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	98
5	Bedrijfsadviesstelsysteem voor land- en tuinbouwers	100
5.1	Preambules	100
5.2	Maatregelcode: 114	100
5.3	Concrete actie	100
5.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 ..	100
5.5	Beschrijving maatregel	100
5.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	103
6	Investeringsprojecten in landbouwbedrijven.....	104
6.1	Preambules	104
6.2	Maatregelcode: 121	104
6.3	Concrete actie	104
6.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 ..	104
6.5	Beschrijving maatregel	104
6.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	116
7	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	118
7.1	Preambules	118
7.2	Maatregelcode: 123-A	118
7.3	Concrete actie	118
7.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 ..	118
7.5	Beschrijving maatregel	118
8	Steun voor samenwerking bij de ontwikkeling en afzet van landbouwproducten met een innovatief karakter. (uitdovende maatregel)	124
8.1	Preambules	124
8.2	Maatregelcode: 123-B	124
8.3	Concrete actie	124
8.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 ..	124
8.5	Beschrijving maatregel	124
9	Infrastructuurontwikkeling (uitdovende maatregel)	127
9.1	Preambules	127
9.2	Maatregelcode: 125	127
9.3	Concrete acties	127
9.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 ..	127
9.5	Beschrijving maatregel	127
10	Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen	131
10.1	Preambules	131
10.2	Maatregelcode: 132	131
10.3	Concrete actie	131
10.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 ..	131
10.5	Beschrijving maatregel	131

11	Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS	137
11.1	Preambules	137
11.2	Maatregelcode: 133	137
11.3	Concrete actie	137
11.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	137
11.5	Beschrijving maatregel	137
As 2: Verbetering van het milieu en het platteland		141
	Gemeenschappelijke vereisten voor de agromilieumaatregelen zoals bepaald in artikel 39 lid 3	141
1	Uit de nationale en Vlaamse regelgeving voortvloeiende beheerseisen en minimumnormen inzake goede landbouw- en milieucondities in toepassing van bijlage III en IV van Verordening (EG) nr 1782/2003.	141
2	Bijkomende minimeisen inzake het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen zoals bepaald in artikel 39 lid 3	143
3	Andere relevante dwingende eisen	146
1	Certificering ikv artikel 48 van de uitvoeringsbepaling	148
2	Specifieke basisvereisten en bijkomende maatregelspecifieke vereisten per agromilieumaatregel	149
A. Compenserende betalingen		173
1	Vergoeding natuur buiten Natura 2000	174
1.1	Preambules	174
1.2	Maatregelcode: 212	174
1.3	Concrete actie	174
1.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	174
1.5	Beschrijving maatregel	174
2	Vergoeding natuur binnen Natura 2000	177
2.1	Preambules	177
2.2	Maatregelcode: 213	177
2.3	Concrete actie	177
2.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	177
2.5	Beschrijving maatregel	177
B. Landbouwmilieumaatregelen en niet-productieve investeringen		180
1	Introdutie van technieken die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verminderen waaronder mechanische onkruidbestrijding	186
1.1	Preambules	186
1.2	Maatregelcode: 214-A	186
1.3	Concrete actie	186
1.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	186
1.5	Beschrijving maatregel	186
1.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	192
2	Introdutie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt	193
2.1	Preambules	193
2.2	Maatregelcode: 214-B	193
2.3	Concrete actie	193
2.4	Link met het nationaal strategisch document	193
2.5	Beschrijving maatregel	193
2.6	Beschrijving contracten en/of operaties van vóór 01/01/2007	197
3	Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden	198
3.1	Preambules	198
3.2	Maatregelcode: 214-C	198
3.3	Concrete actie	198
3.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	198
3.5	Beschrijving maatregel	198
3.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	205
4	Introdutie van vlinderbloemige gewassen in het silagevoeder voor een meer grondgebonden Vlaamse veehouderij	206
4.1	Preambules	206
4.2	Maatregelcode: 214-D	206
4.3	Concrete actie	206
4.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	206
4.5	Beschrijving maatregel	206

4.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	210
5	Reductie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de sierteelt	212
5.1	Preambules	212
5.2	Maatregelcode: 214-E	212
5.3	Concrete actie	212
5.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	212
5.5	Beschrijving maatregel	212
5.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	219
6	Hectaresteen voor biologische landbouwproductie	220
6.1	Preambules	220
6.2	Maatregelcode: 214-F	220
6.3	Concrete actie	220
6.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	220
6.5	Beschrijving maatregel	220
6.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	238
7	Beheersovereenkomst perceelsrandenbeheer	239
7.1	Preambules	239
7.2	Maatregelcode: 214-G	239
7.3	Concrete actie	239
7.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	239
7.5	Beschrijving maatregel	239
7.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	243
8	Beheersovereenkomst soortenbescherming	245
8.1	Preambules	245
8.2	Maatregelcode: 214-H	245
8.3	Concrete actie	245
8.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	246
8.5	Beschrijving maatregel	246
8.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	260
9	Beheerovereenkomst erosiebestrijding	262
9.1	Preambules	262
9.2	Maatregelcode: 214-I	262
9.3	Concrete actie	262
9.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	262
9.5	Beschrijving maatregel	262
9.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	271
10	Beheerovereenkomst water	272
10.1	Preambules	272
10.2	Maatregelcode: 214-J	272
10.3	Concrete actie	272
10.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	272
10.5	Beschrijving maatregel	272
10.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	286
11	Beheersovereenkomst herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen	287
11.1	Preambules	287
11.2	Maatregelcode: 214-K	287
11.3	Concrete actie	287
11.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	287
11.5	Beschrijving maatregel	287
11.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	294
12	Groenbedekking (uitdovende maatregel)	296
12.1	Preambules	296
12.2	Maatregelcode: 214-M	296
12.3	Concrete actie	296
12.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	296
12.5	Beschrijving maatregel	296
13	Mechanische onkruidbestrijding gecombineerd met rijbespuiting (uitdovende maatregel)	299
13.1	Preambules	299
13.2	Maatregelcode: 214-N	299
13.3	Concrete actie	299

13.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	299
13.5	Beschrijving maatregel	299
14	Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit (uitdovende maatregel)	302
14.1	Preambules	302
14.2	Maatregelcode: 214-O	302
14.3	Concrete actie	302
14.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	303
14.5	Beschrijving maatregel	303
15	Beheersovereenkomst Botanisch Beheer (uitdovende maatregel)	305
15.1	Preambules	305
15.2	Maatregelcode: 214-P	305
15.3	Concrete actie	305
15.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	305
15.5	Beschrijving maatregel	305
16	Reconversie van de varkenshouderij naar de biologische productiemethode (uitdovende maatregel)	313
16.1	Preambules	313
16.2	Maatregelcode: 214-Q	313
16.3	Concrete actie	313
16.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	313
16.5	Beschrijving maatregel	313
17	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water	316
17.1	Preambules	316
17.2	Maatregelcode: 216	316
17.3	Concrete actie	316
17.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	316
17.5	Beschrijving maatregel	316
C.	Maatregelen ter bevordering van het duurzaam gebruik van bosgronden	321
18	Bebossing van landbouwgronden	322
18.1	Preambules	322
18.2	Maatregelcode: 221	322
18.3	Concrete actie	322
18.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	322
18.5	Beschrijving maatregel	322
18.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	332
19	Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen op landbouwgrond	333
19.1	Preambules	333
19.2	Maatregelcode: 222	333
19.3	Concrete actie	333
19.4	Link met het nationaal strategisch document	333
19.5	Beschrijving maatregel	333
19.6	Beschrijving contracten en/of operaties van vóór 01/01/2007	337
20	Niet productieve investeringen in bossen	338
20.1	Preambules	338
20.2	Maatregelcode: 227	338
20.3	Concrete actie	338
20.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	338
20.5	Beschrijving maatregel	338
20.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	341
As 3:	De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie	342
A.	Diversificatie van landbouwactiviteiten naar niet-agrarische activiteiten	342
21	Investeringen mbt diversificatie van landbouwactiviteiten	342
21.1	Preambules	342
21.2	Maatregelcode: 311-A	342
21.3	Concrete actie	342
21.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	342
21.5	Beschrijving maatregel	342
21.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	349

22	Verlenen van zorg en activeren van zorgvragers op land- en tuinbouwbedrijven (uitdovende maatregel)	350
22.1	Preambules	350
22.2	Maatregelcode: 311-B	350
22.3	Concrete actie	350
22.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	350
22.5	Beschrijving maatregel	350
B.	Gebiedsgerichte werking	353
23	Bevordering van toeristische activiteiten	356
23.1	Preambules	356
23.2	Maatregelcode: 313	356
23.3	Concrete actie	356
23.4	Link met de strategie voor een Vlaams programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	356
23.5	Beschrijving maatregel	356
23.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	361
24	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking	362
24.1	Preambules	362
24.2	Maatregelcode: 321	362
24.3	Concrete actie	362
24.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	362
24.5	Beschrijving maatregel	362
25	Ontwikkeling van de paardenhouderij als nieuwe economische drager op het platteland	367
25.1	Preambules	367
25.2	Maatregelcode: 321-B	367
25.3	Concrete actie	367
25.4	Link met de strategie voor een Vlaams programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	367
25.5	Beschrijving maatregel	367
26	Dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling	371
26.1	Preambules	371
26.2	Maatregelcode: 322	371
26.3	Concrete actie	371
26.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	371
26.5	Beschrijving maatregel	371
27	Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed	375
27.1	Preambules	375
27.2	Maatregelcode: 323-A	375
27.3	Concrete actie	375
27.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	376
27.5	Beschrijving maatregel	376
28	Landelijk erfgoed (uitdovende maatregel)	382
28.1	Preambules	382
28.2	Maatregelcode: 323-B	382
28.3	Concrete actie	382
28.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	382
28.5	Beschrijving maatregel	382
29	Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)	385
29.1	Preambules	385
29.2	Maatregelcode: 331	385
29.3	Concrete actie	385
29.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	385
29.5	Beschrijving maatregel	385
30	De verhoging van de omgevingskwaliteit via sensibiliserende en informatieve acties	389
30.1	Preambules	389
30.2	Maatregelcode: 331-B	389
30.3	Concrete actie	389
30.4	Link met de strategie voor een Vlaams programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	389
30.5	Beschrijving maatregel	389
As 4:	LEADER	392
1	Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie	392

1.1	Preambules	392
1.2	Maatregelcode: 413	392
1.3	Concrete actie	392
1.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	392
1.5	Beschrijving maatregel	392
1.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	397
2	Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden	398
2.1	Preambules	398
2.2	Maatregelcode: 421	398
2.3	Concrete actie	398
2.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	398
2.5	Beschrijving maatregel	398
2.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	400
3	Werking Plaatselijke Groepen	401
3.1	Preambules	401
3.2	Maatregelcode: 431	401
3.3	Concrete actie	401
3.4	Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013	401
3.5	Beschrijving maatregel	401
3.6	Lopende acties van vóór 01/01/2007	403
GEKWANTIFICEERDE INDICATOREN		404
ACTIES HEALTH CHECK EN ECONOMISCH HERSTELPLAN		421
Financieel plan		425
1	Jaarlijkse bijdrage van het ELFPO (euro).....	425
2	Financieel plan per as (in euro voor totale periode)	426
3	Indicatieve begrotingsmiddelen Health Check + Economisch Herstel per maatregel (in euro, periode 2009-2013)	427
4	Indicatieve opsplitsing per maatregel (in euro, totale periode).....	428
5	Bijkomende nationale financiering (euro, totale periode)	430
Toetsing aan de mededingingsregels		431
Maatregelen en acties vallend onder het toepassingsgebied van artikel 36 van het (EG) Verdrag.....		431
Aanvullende Vlaamse financiering (Top-up) voor bepaalde landbouwmilieumaatregelen		431
Maatregelen met 100% Vlaamse financiering voor bepaalde landbouwmilieumaatregelen		433
Maatregelen en acties vallend buiten het toepassingsgebied van artikel 36 van het (EG) Verdrag.....		434
Complementariteit.....		435
1	Instrumenten uit pijler 1 van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB).....	435
2	Europees Sociaal Fonds en Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling	435
3	Europees Visserij Fonds	436
4	Complementariteit met Vlaamse en Europese milieuprioriteiten	437
Bevoegde instanties		444
1	PDPO Toezichtcomité	446
2	Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid (CCEP)	447
3	PDPO Uitvoeringscomité	448
4	Afdeling Monitoring en Studie	448
5	Vlaams Betaalorgaan.....	449
6	Interne Audit.....	451
7	Certificerende Instantie.....	451
8	Beheersdiensten	452

Monitoring.....	453
1 Beschrijving.....	453
2 Rapporteringen in periode 2007-2013 (VO 1698/2005).....	453
3 Praktische uitwerking	456

Publicatie en informatie.....	457
1 Beschrijving.....	457
2 Informeren van de potentieel begunstigden en andere betrokken partners	457
3 Informeren van de begunstigden over toegekende steun	458
4 Informeren van het grote publiek	458
4.1 Verantwoordelijkheid van de overheid.....	458
4.2 Verantwoordelijkheid van de begunstigde	459
4.3 Communicatieplanning en evaluatie.....	459
4.4 Afspraken over de wijze van informeren.....	460

Partners.....	462
1 Beschrijving van de partners	462
2 Resultaten van de raadpleging.....	463

Non-discriminatie en gelijkheid tussen man en vrouw	481
--	------------

Technische bijstand.....	482
1 Algemene technische bijstand	482
2 Ruraal Netwerk.....	482
2.1 Beheer en werking van het Ruraal Netwerk	482
2.2 Doel en taakstelling	483
2.3 Concrete acties	483

Programma voor Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen – periode 2007-2013

Lidstaat en bestuurlijke regio

1 Geografisch gebied

Het programma voor plattelandsontwikkeling heeft betrekking op het Vlaams Gewest van de Lidstaat België.

2 Regio's onder de convergentie doelstelling

Binnen het Vlaams Gewest zijn geen gebieden onder de convergentie doelstelling aangeduid.

Omgevingsanalyse

1 SWOT-analyse

ECONOMISCH (AS 1: Verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouw door steun te verlenen voor herstructurering, ontwikkeling en innovatie)

	Positief	Negatief
Intern	<u>Sterkten</u> ▪ Intensieve landbouw ▪ Sterk gespecialiseerde landbouw, vooral in intensieve veehouderij, melkveehouderij en tuinbouw ▪ Kapitaalsintensieve landbouw ▪ Veelal efficiënte bedrijfsvoering ▪ Sterke familiale basis bij bedrijfsuitbating ▪ Solvabele landbouwbedrijven ▪ Gemotiveerde landbouwers ▪ Hoog praktisch kennisniveau, o.a. door kwalitatief hoogstaand landbouwonderwijs ▪ Grootste gebruiker en beheerder van de open ruimte in haar geheel ▪ Groot potentieel aan toekomstige bedrijfsleiders ▪ Grote verscheidenheid in bedrijfstypes, stijlen en speculaties ▪ 2-sporenbeleid in landbouw: mogelijkheden voor groeiende bedrijven, maar ook voor wie kleinschalig wil blijven ▪ Hoge productiviteit ▪ Kwaliteitsproducten die o.a. voldoen aan de eisen van de voedselveiligheid ▪ Hoge toegevoegde waarde (2,5 x Europese gemiddelde) in vergelijking met areaal ▪ Hoge zelfvoorzieningsgraad ▪ Afzetstructuur: goed georganiseerde afzetkanalen en bedrijfskolom, praktische kennis voor de uitbouw van geïntegreerde vormen van productie, van boer tot bord ▪ Goed georganiseerde en hoog kwalitatieve toelevering ▪ Goede markt- en exportpositie, vooral van de sectoren tuinbouw, met in het bijzonder de teelt van glasgroenten, en de varkenssector ▪ Verbeterd imago van de Vlaamse landbouwproducten en derhalve ook van de Vlaamse landbouwer	<u>Zwakten</u> ▪ Intensieve landbouw ▪ Sterk gespecialiseerde landbouw ▪ Kapitaalsintensieve landbouw, en daardoor sterk afhankelijk van externe kapitaalverstrekking ▪ Grote verschillen in kwaliteit van bedrijfsbeheer ▪ Grote inkomensdispariteit ▪ Historisch gegroeide versnippering van landbouwbedrijven maar ook binnen het bedrijf van landbouwgronden, waardoor kleinschalige bedrijven ▪ Beperkte structurele ontwikkelingsmogelijkheden voor de familiale bedrijven ▪ Onzekerheid van de bedrijfsopvolging ▪ Perceptie van rechtsonzekerheid bij de landbouwer ▪ Gebrekkige integratie van landbouw- en plattelandsbeleid en andere beleidsdomeinen (bvb. ruimtelijk beleid) ▪ Productieoverschotten ▪ Laag inkomen van landbouwers in vergelijking met de rest van de beroepsbevolking ▪ Hoge werkdruk, o.a. door hoge administratieve last ▪ Beperkte creatie van toegevoegde waarde op bedrijfsniveau ▪ Slechte marktpositie van bepaalde subsectoren, namelijk de pluimveesector en de akkerbouw waar er een laag rendement is ▪ Naar prijs en aanbod verstoorde grondmarkt ▪ Kloof tussen producent en consument
Extern	<u>Kansen</u> ▪ Daling van het aantal bedrijven, waardoor er een sanering is van de sector ▪ Verdere ontwikkeling van de technische kennis en innovatie ▪ Betere samenwerking van landbouwers op gebied van verkoop en	<u>Bedreigingen</u> ▪ Daling van het aantal bedrijven, waardoor het draagvlak voor landbouw verkleint ▪ Dalende en vergrijzende landbouwbevolking ▪ Toenemende intensivering met negatieve milieueffecten en imago problemen als gevolg

	- productie/verkoop - Betere uitwerking van de multifunctionele rol van landbouw, taakverbreding naar landschap, milieu en sociale factoren - Ontwikkelingen in het landbouwbeleid- en plattelandsbeleid: ketenbenadering met een sterkere rol voor landbouw in de keten, verjongingsbeleid, meer responsabilisering en helderheid, betere integratie met andere beleidsdomeinen (ruimte, milieu, mobiliteit) - Uitbreiding van de Europese Unie (EU), waardoor meer afzetmogelijkheden - Toenemende verstedelijking, waardoor meer afzetmogelijkheden - Meer samenwerking met de MOL (Minst Ontwikkelde Landen - kleinschalige landbouw) door de WTO bepalingen	- Toenemend overheidsingrijpen wordt als “betuttelend” ervaren. - Strenger milieubeleid dan dit van de Europese Unie, met mogelijke invloed op micro-economisch vlak op de productiviteit. - Klimaatwijzigingen door de opwarming van de aarde - Uitbreiding van de EU, waardoor minder afzetmogelijkheden voor basisproducten - Wensen consument: wil kwaliteitsproducten, maar wil hier niet voor betalen - Kennis over en betrokkenheid met landbouw van de bevolking verkleint - Toenemende verstedelijking, grote veestapel met bijhorende mestoverschotten hebben een negatief effect op beschikbare ruimte, wat hogere grondprijzen veroorzaakt en een toenemende neiging tot speculatie - Toenemende invloed van de agro-industrie - De liberalisering op de wereldmarkt (door de invloed van de WTO).
--	---	--

KERNSWOT ECONOMISCH

	Positief	Negatief
Intern	<u>Sterkten</u>	<u>Zwakten</u>
	- Sterk gespecialiseerde, intensieve en efficiënte landbouw met een hoge technologische kennis - Hoge productiviteit en kwaliteitsproducten met een goed imago - Hoge zelfvoorzieningsgraad en goede markt- en exportpositie (vooral voor tuinbouw en varkenssector) 2-sporenbeleid	- Kapitaalsintensieve en kleinschalige landbouw door versnippering - Veel diversiteit tussen de bedrijven inzake kwaliteit van het bedrijfsbeheer en behaald inkomen (inkomensproblematiek) - Onzekerheid over opvolging wegens perceptie van rechtsonzekerheid en beperkte structurele ontwikkelingsmogelijkheden - Gebrekkige integratie landbouw- en plattelandsbeleid met andere beleidsdomeinen (bvb. ruimtelijk beleid)
Extern	<u>Kansen</u>	<u>Bedreigingen</u>
	- Verdere ontwikkeling van en investeren in technische kennis en innovatie wat kansen biedt voor de afzet van kwaliteitsproducten op de Europese markt - Betere uitwerking van de multifunctionele rol van landbouw, wat kansen biedt voor het aanboren van andere inkomensbronnen (uit landschapsbeheer, directe verkoop, toerisme en recreatie) - Toenemende responsabilisering en helderheid in het landbouw- en plattelandsbeleid met een betere integratie met andere beleidsdomeinen (bvb. ruimte, milieu en natuur, mobiliteit)	- Dalende en vergrijzende landbouwbevolking - Toenemende intensivering met negatieve milieueffecten en imago problemen als gevolg - Toenemende inkomensproblematiek door liberalisering en hogere grondprijzen

ECOLOGISCH (AS 2: Verbetering van het milieu en het platteland door steunverlening voor landbeheer)

	Positief	Negatief
Intern	<u>Sterkten</u> ▪ Veel technische kennis aanwezig, met als gevolg meer mogelijkheden voor milieuvriendelijker landbouwpraktijken (bvb.precisielandbouw) ▪ Meer aandacht voor het behoud en de verbetering van de milieu- en natuurkwaliteit in het landbouwbeleid, koppeling van steun uit eerste pijler aan de randvoorwaarden (cross-compliance) ▪ Inspanningen voor een betere milieukwaliteit geven reeds goede resultaten op het vlak van energiegebruik, broeikasgasemissie, verzurende emissie, druk op waterleven door gewasbescherming en vermestende emissie ▪ Meerderheid van de landbouwers is gemotiveerd om het op milieuvlak zo goed mogelijk te doen	<u>Zwakten</u> ▪ Intensieve landbouw veroorzaakt verhoogde druk op het milieu via vermesting, verzuring, waterverontreiniging, verdroging, versterking onnatuurlijke erosie en aantasting van natuur- en landschapswaarden. ○ Ondanks het Mestactieplan (MAP) blijven de nitraatconcentraties in het Vlaamse grond- en oppervlaktewater nog altijd boven de EU normen ○ Grote hoeveelheden pesticiden in oppervlakte- en grondwater, en zelfs in regenwater in Vlaanderen veroorzaken biodiversiteitsproblemen (amfibieën, die nota bene insecten eten) en mogelijks ook gezondheidsproblemen (risico Parkinson) ○ Ondanks inspanningen blijft de milieudruk onder de vorm van erosiegevoeligheid van het landgebruik een probleem ○ De meerderheid van de Vlaamse wilde diersoorten is bedreigd (59%), en er zijn vooral problemen wat betreft de typische landbouwsoorten zoals de Veldleeuwerik wat duidelijk het gevolg is van de intensieve Vlaamse landbouw ▪ Historisch gegroeide versnippering van landbouwbedrijven maar ook binnen het bedrijf van landbouwgronden, met de nodige gevolgen voor mobiliteit van diersoorten en derhalve de biodiversiteit, maar ook voor het landschap ▪ Grote energiebehoefte binnen de landbouw (bvb. glastuinbouw) ▪ Perceptie van rechtsonzekerheid bij de landbouwer, wat een negatief effect kan hebben op de opname van nieuwe activiteiten zoals bvb. beheersovereenkomsten ▪ Gebrek aan motivatie onder landbouwers om samen te werken met collega's of andere spelers op het platteland, met als gevolg suboptimale milieuresultaten ▪ Algemeen wantrouwen van landbouwers tegenover het milieu- en natuurbeleid tengevolge van spanningen tussen landbouw en natuur in het verleden ▪ Landbouwers krijgen extra premies voor hun inspanningen voor het milieu, terwijl die soms niet eens resulteren in het halen van de Europese normen bvb. inzake waterkwaliteit ▪ Sterk sectorale opstelling vanuit landbouw, natuur en milieu waardoor het rendement van investeringen in deze materieel sterk verwante sectoren niet optimaal is ▪ Sterk versnipperd beleid met verschillende instrumenten voor dezelfde doelen
Extern	<u>Kansen</u> ▪ Verdere ontwikkeling van de technische kennis, innovatie (bvb. biobrandstoffen) ▪ Verdere uitwerking van de mogelijkheden tot samenwerking met collega's landbouwers op gebied van productie/infrastructuur (bvb. WKK), met	<u>Bedreigingen</u> ▪ Toenemende verstedelijking, waardoor gebrek aan ruimte en intensivering ▪ Toenemende inkomensproblematiek, waardoor verminderde bereidheid tot milieuvriendelijkere/extensievere landbouw

	energiebesparingen als gevolg, ook samenwerking met andere lokale spelers, zoals lokale natuurverenigingen, kan kansen bieden ▪ Betere uitwerking van de multifunctionele rol van landbouw, en dan vooral van de rol die landbouw kan spelen in milieu-, natuur- en landschapsbeheer binnen de agrarische structuur ▪ Uitbouw van lokale en korte afzetcircuits voor duurzame voedselvoorziening ▪ Betere integratie van landbouw- en milieu- en natuurbeleid ▪ Verdere optimalisering van het beleid betreffende biologische landbouw ▪ Geheel Vlaanderen kwetsbaar gebied ▪ Uitbreiding van de Europese Unie (EU), waardoor meer afzetmogelijkheden voor producten die op een milieuvriendelijke wijze werden geproduceerd ▪ Groeiend maatschappelijk draagvlak voor natuurbeleving, natuurontwikkeling en natuurbehoud	▪ Toelating van GGO's in de Vlaamse landbouw zonder doordachte regelgeving
--	--	--

KERNSWOT ECOLOGISCH

	Positief	Negatief
Intern	<u>Sterkten</u> ▪ Veel technische kennis aanwezig, met als gevolg meer mogelijkheden voor minder milieubelastende landbouwpraktijken (bvb. precisielandbouw) ▪ Aandacht voor milieu en natuur in het landbouwbeleid en inspanningen van landbouwers geven reeds goede resultaten op het vlak van energiegebruik, broeikasgasemissie, theoretisch berekende verzurende emissie maar niet verzurende depositie, druk op waterleven door gewasbescherming en vermestende emissie	<u>Zwakten</u> ▪ Intensieve landbouw veroorzaakt verhoogde druk op het milieu via vermesting (ondanks MAP), verzuring, waterverontreiniging, verdroging, versterking van onnatuurlijke erosie en aantasting van natuur- en landschapswaarden. ▪ Versnippering van landbouwbedrijven -gronden, heeft negatieve effecten op biodiversiteit en landschap ▪ Perceptie van rechtsonzekerheid, algemeen wantrouwen tegenover milieu- en natuurbeleid ▪ Sterk sectorale opstelling vanuit landbouw, natuur en milieu
Extern	<u>Kansen</u> ▪ Verdere ontwikkeling van de technische kennis en innovatie (bvb. biobrandstoffen) ▪ Verdere uitwerking van de mogelijkheden tot samenwerking met collega's of andere lokale spelers inzake milieu-, natuur- en landschapsbeheer ▪ Betere integratie van landbouw- en milieu- en natuurbeleid en optimalisering van het beleid betreffende biologische landbouw ▪ Druk vanuit Europa en de publieke opinie	<u>Bedreigingen</u> ▪ Toenemende verstedelijking, waardoor gebrek aan ruimte en intensivering ▪ Toenemende inkomensproblematiek, waardoor verminderde bereidheid tot milieuvriendelijkere/extensievere landbouw

SOCIAAL (AS 3+4: Verbetering van de leefkwaliteit op het platteland en bevordering van de diversificatie van de economische bedrijvigheid + Leader)

	Positief	Negatief
Intern	<u>Sterkten</u> ▪ Landbouw is de grootste gebruiker en beheerder van de open ruimte in haar geheel, en speelt dus een centrale rol op het platteland ▪ 2-sporenbeleid in landbouw: mogelijkheden voor groeiende bedrijven, maar ook voor wie kleinschalig wil blijven en zijn inkomen uit andere activiteiten wil halen (diversificatie) ▪ Familiale landbouw is een belangrijke steun voor de sociaal-economische draagkracht van het platteland ▪ Streekproducten verzorgen en beklemtonen het imago van een streek. ▪ Directe afzet, zorgboerderijen, hoevetoerisme en educatieve activiteiten op boerderijen komen het sociaal netwerk op het platteland ten goede	<u>Zwakten</u> ▪ Landbouw zorgt voor weinig tewerkstelling op het platteland, ondanks het feit dat het de grootste gebruiker is ▪ Sterk gespecialiseerde en intensieve landbouw, waardoor weinig mogelijkheden voor diversificatie ▪ Gebrekkige integratie van ruimtelijk beleid en plattelandsbeleid ▪ Gebrek aan onderlinge verstandhouding om landbouwinkomen te koppelen aan het bevredigen van plaatselijke maatschappelijke behoeften ▪ Kennis over en betrokkenheid met landbouw van de bevolking verkleint
Extern	<u>Kansen</u> ▪ Door verbreding en diversificatie op landbouwbedrijven de tewerkstelling behouden/vergroten ▪ Verdere uitwerking van de mogelijkheden tot samenwerking met andere spelers op het platteland ▪ Toenemende aandacht voor multifunctionaliteit van de landbouw vanuit het beleid ▪ Door toenemende verstedelijking, meer kansen voor directe afzet van producten ▪ Uitbreiding van het maatschappelijk engagement van de landbouw dmv groene zorg, hoevetoerisme, educatie ▪ Toenemende inkomensproblematiek, waardoor landbouwers op zoek moeten gaan naar andere bronnen van inkomsten	<u>Bedreigingen</u> ▪ Dalend aantal landbouwbedrijven en aantal regelmatig tewerkgestelde personen op landbouwbedrijven ▪ Toenemende verstedelijking, wegens het negatieve effect op het landschap ▪ Toenemende inkomensproblematiek, waardoor minder tijd en middelen wordt geïnvesteerd in diversificatie ▪ Toenemende intensivering en de milieuproblemen die ermee gepaard gaan

Bron: UGent

2 Beschrijving

2.1 Vlaanderen: een hoog ontwikkelde verstedelijkte regio met een versnipperde open ruimte

Vlaanderen heeft een dicht wegennet, een hoge bevolkingsdichtheid en een sterk verspreide bebouwing. Het is een welvarende regio, centraal gelegen in Europa en op een knooppunt van transportassen. In feite is het, in vrij extreme vorm, een toonbeeld van de ruimtelijke metropolitane en peri-urbane ontwikkelingen in West-Europa. Niet tegenstaande de hoge bevolkingsdichtheid, beschikt Vlaanderen nog over heel wat open ruimte. De totale oppervlakte van Vlaanderen is immers nog voor geen $\frac{1}{4}$ bebouwd. Ongeveer 76% of 1.029.204 ha was onbebouwde oppervlakte in 2003. Kenmerkend is wel dat die open ruimte in Vlaanderen sterk versnipperd voorkomt. De Vlaamse landbouw heeft als grootste open ruimte gebruiker een belangrijke rol in de instandhouding en het beheer van die open ruimten.

Een belangrijke indicatie van de economische ontwikkeling is de evolutie van het **Bruto Binnenlands Product (BBP)** per inwoner (LORBI-1). In Vlaanderen lag het BBP per inwoner boven het Europese Gemiddelde in 2002. Tabel 1 geeft de evolutie weer van het BBP van 1995 tot 2002 in verschillende regio's.

Tabel 1. Bruto Binnenlands Product (BBP) per inwoner volgens het ESR95 rekenstelsel (in euro koopkrachtpariteiten en EU-25=100)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Europese Unie (EU25)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
België	162,3	149,9	137,0	121,5	110,5	100,2	92,5	86,5
Brussels Gewest	325,9	305,4	279,3	252,3	229,0	204,3	190,4	175,1
Vlaams Gewest	160,7	147,9	135,1	119,3	108,0	98,5	90,3	84,8
Waals Gewest	117,1	108,4	99,4	88,2	81,1	73,3	68,3	64,0
Duitsland	151,1	140,7	131,3	119,0	109,0	98,7	92,4	85,9
Frankrijk	157,0	146,7	133,6	120,0	109,1	97,7	89,2	82,9
Nederland	169,7	158,7	142,5	126,6	115,4	103,2	94,0	86,5

Bron: APS

Een andere belangrijke economische indicator is de **Bruto Toegevoegde Waarde (BTW)**. Tabel 2 geeft de evolutie weer van de BTW voor de verschillende hoofdsectoren. De tertiaire sector is verantwoordelijk voor het grootste deel van de totale BTW, namelijk 71,5% (LORBI-29 en 33).

Tabel 2. Evolutie van de Bruto Toegevoegde Waarde (BTW) per hoofdsector (in miljoen euro)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Primaire sector	2.278,2	2.160,9	1.947,3	2.307,0	2.333,8	2.126,9	2.377,1
Secundaire sector	38.572,3	38.832,0	39.998,5	42.055,8	41.525,2	42.063,3	42.137,6
Tertiaire sector	74.513,1	78.086,1	82.397,8	86.418,8	90.647,5	94.490,0	98.732,6
Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs	-4.852,4	-5.196,7	-5.015,8	-4.801,1	-4.696,6	-5.191,6	-5.154,4
Totaal	110.511,2	113.882,3	119.327,8	125.980,5	129.809,9	133.488,6	138.092,9

Bron: INR via APS

In tabel 3 wordt de **werkzaamheidsgraad** weergegeven, wat ook een belangrijke economische indicator is. In vergelijking met België als geheel scoort Vlaanderen boven het gemiddelde (LORBI-2). De werkzaamheidsgraad bij mannen in Vlaanderen ligt ongeveer 15% hoger dan bij vrouwen.

Tabel 3 Werkzaamheidsgraad van de personen van 15 tot 64 jaar (percentage werkenden in de bevolking ten opzichte van de totale bevolking)¹

	1997 (a)	1998 (a)	1999 (b)	2000 (b)	2001 (c)	2002 (c)	2003 (c)	2004 (c)
België	57,00%	57,30%	59,30%	60,50%	59,90%	59,90%	59,60%	60,30%
Mannen	67,00%	66,90%	68,10%	69,50%	68,80%	68,30%	67,30%	67,90%
Vrouwen	46,70%	47,50%	50,40%	51,50%	51,00%	51,40%	51,80%	52,70%
Vlaams Gewest	59,90%	60,10%	62,60%	63,90%	63,40%	63,50%	62,90%	64,30%
Mannen	70,40%	70,00%	71,30%	72,90%	72,10%	71,70%	70,70%	71,60%
Vrouwen	49,00%	50,00%	53,60%	54,70%	54,50%	55,20%	55,00%	56,70%

Bron: FOD Economie - Afdeling Statistiek, Enquête naar de arbeidskrachten, via NIS

Een opsplitsing van de werkzaamheidsgraad over de verschillende leeftijdscategorieën in Vlaanderen in 2004 is beschreven in tabel 4.

Tabel 4 Werkzaamheidsgraad (%) in België en Vlaanderen over de verschillende leeftijdscategorieën en geslachten (2004)

	15 - 24 j	25 - 49 j	50 j en meer
België			
Totaal	27,79	79,45	43,5
Mannen	30,07	87,19	54,17
Vrouwen	25,43	71,51	32,88
Vlaams Gewest			
Totaal	32,8	84,88	43,85
Mannen	35,1	91,95	55,01
Vrouwen	30,39	77,54	32,44

Bron: FOD Economie - Afdeling Statistiek, Enquête naar de arbeidskrachten, via NIS

De werkgelegenheid in Vlaanderen kan ook bekeken worden per sector (LORBI-28). Hieruit blijkt dat het vooral de tertiaire en de quartaire sectoren zijn die de grootste werkgelegenheid bieden en dat de primaire sector weinig vertegenwoordigd is in Vlaanderen.

Tabel 5 Aantal jobs in loondienst naar sector (opgelet voor definiëring) in het Vlaamse Gewest

	2003	2002	2001	*2000	1999	1998	1997
Totaal primaire sector²	16.519	25.316	25.617	25.926	26.783	26.735	26.048

¹ (a) Toestand in april van het jaar.

(b) Jaargemiddelde. Vanaf 1999 werd de Enquête naar de arbeidskrachten een doorlopende enquête. Ook de vragenlijst zelf veranderde. Omwille van deze verschillende redenen kunnen de cijfers vanaf 1999 niet zomaar vergeleken worden met die van de voorgaande jaren.

(c) Jaargemiddelde. Vanaf 2001 werden de personen die langer dan 3 maanden in loopbaanonderbreking waren niet meer bij de werkenden geteld. Als gevolg van deze definitiewijziging zijn de cijfers vanaf 2001 niet helemaal vergelijkbaar met die van voordien.

² Land- en tuinbouw, visserij

Totaal secundaire sector³	551.065	562.954	579.303	575.148	571.360	571.269	570.682
Totaal tertiaire sector⁴	750.124	759.528	756.599	729.837	700.411	693.869	668.521
Totaal quataire sector⁵	671.313	639.098	625.828	608.632	595.351	588.778	571.764
Slecht gedefinieerde activiteiten	617	1.205	1.776	2.038	5.363	5.186	5.252
Totaal	1.989.638	1.988.101	1.989.123	1.941.581	1.899.268	1.885.837	1.842.267

Bron: Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ), Rijksdienst voor Sociale Zekerheid Provinciale en Plaatselijke Overheden (RSZPPO), bewerking Steunpunt Werkgelegenheid Arbeid Vorming (SWAV), via APS

Naast het aantal jobs in loondienst dient ook het aantal **zelfstandigen** bekeken te worden. Van 1998 tot 2004 is er een stijging in het aantal zelfstandigen te merken in de tertiaire en quataire sectoren (de dienstensectoren) en een daling in de primaire en secundaire sectoren (LORBI-30).

Tabel 6 Aantal zelfstandigen in hoofdberoep, naar sector in het Vlaamse Gewest

	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
Totaal primaire sector	25.452	26.049	26.782	27.751	28.696	29.587	30.380
Totaal secundaire sector	60.959	61.673	61.583	62.604	62.478	63.817	64.984
Totaal tertiaire sector	190.352	188.675	187.244	187.524	187.188	186.364	184.560
Totaal quataire sector	53.439	52.308	51.649	49.705	50.346	49.378	48.095
Onbekend	829	834	880	897	862	891	1.127
Totaal	331.035	329.539	328.137	328.480	329.569	330.037	329.145

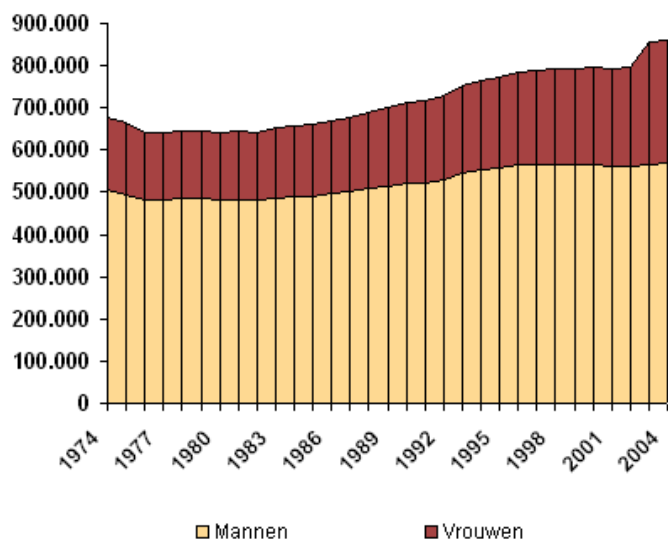
Bron: Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ), bewerking Steunpunt Werkgelegenheid Arbeid Vorming (SWAV), via APS

Volgende figuren geven weer hoe het aantal zelfstandigen en hun helpers verdeeld is over de geslachten en over de leeftijdscategorieën. Deze gegevens zijn alleen beschikbaar voor België als geheel. Figuur 1 toont dat de meerderheid van de zelfstandigen mannen zijn, maar dat het aantal vrouwelijke zelfstandigen toeneemt. In 2004 was de verdeling 571.084 mannen en 288.633 vrouwen. Voor de verdeling van het aantal zelfstandigen over de leeftijdscategorieën is er een toename in de categorie van 40 tot 60 jaar. Het aantal jonge zelfstandigen (< 30 j) is niet gestegen, en bedroeg in 2004 83.753.

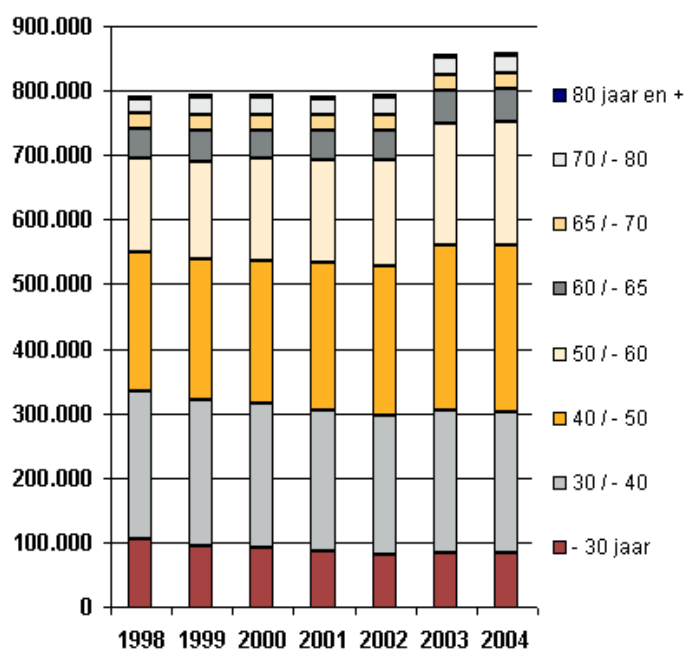
³ Winning van delfstoffen, Verv. van dranken, voeding en tabak, Textiel- en kledingindustrie, Meubel- en houtindustrie, Grafische nijverheid, Chemische nijverheid, Rubber- en kunststofnijverheid, Verv. van glas, bakstenen cement en andere bouwmaterialen, Metallurgie en metaalindustrie, Overige industrie, Elektriciteit, gas, stoom en water, Bouwnijverheid

⁴ Groot- en kleinhandel, garage en verhuur, Horeca, Vervoer en vervoersondersteuning, Post en telecommunicatie, Financiële diensten, Informatica, Ondernemingsdiensten, Overige diensten aan personen

⁵ Openbare diensten, Onderwijs, Ziekenhuizen en overige gezondheidszorg, Recreatie, cultuur en sport, Speur- en ontwikkelingswerk, Afvalwater- en afvalverzameling; straatreiniging, Belangenvertegenwoordiging

Figuur 1 Evolutie van het aantal verzekeringsplichtigen (zelfstandigen + helpers) volgens geslacht (Bron: RSVZ)

Figuur 2 Evolutie van het aantal verzekeringsplichtigen (zelfstandigen + helpers) volgens leeftijdsklasse (Bron: RSVZ)

In 2005 was de totale **werkloosheidsgraad** in Vlaanderen 8,52%, met 7% voor de mannen en 10,45% voor de vrouwen (VDAB). In tabel 7 wordt de werkloosheidsgraad in 2004 opgesplitst naar leeftijdscategorieën (LORBI-3). Deze is vooral het grootst in de jongste leeftijdscategorie, wat alarmerend is. In vergelijking met België als geheel scoort Vlaanderen goed.

Tabel 7 Werkloosheidsgraad (% van de actieve bevolking in elke leeftijdscategorie) in België en Vlaanderen over de verschillende leeftijdscategorieën en geslachten (2004)

	15 - 24 j	25 - 49 j	50 j en meer
België			
Totaal	21,16	7,68	4,72
Mannen	20,15	6,91	3,92
Vrouwen	22,37	8,61	6
Vlaams Gewest			
Totaal	13,55	4,63	4,19
Mannen	12,54	3,92	3,04
Vrouwen	14,74	5,48	6,11

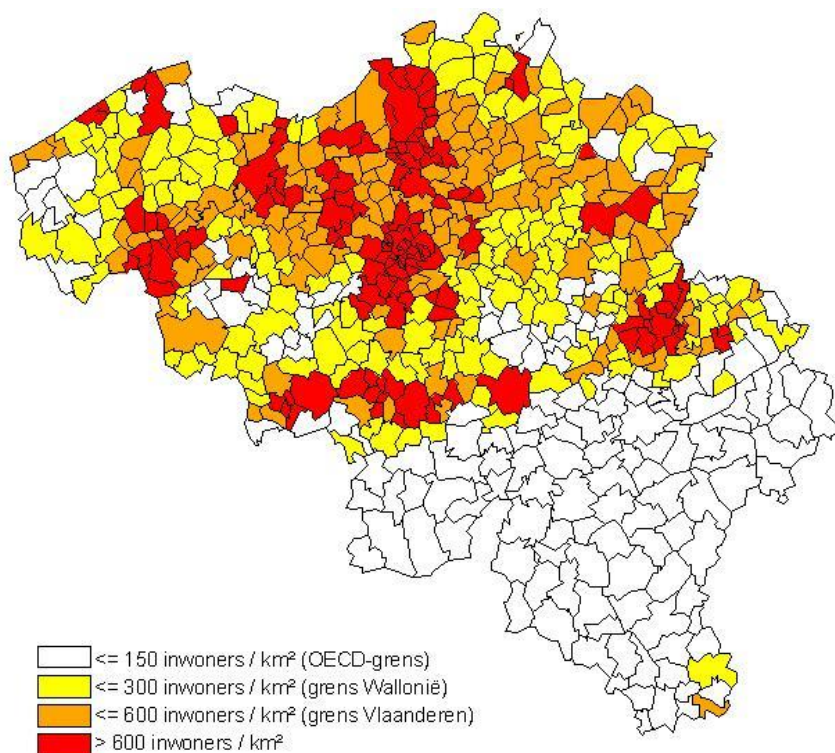
Bron: FOD Economie - Afdeling Statistiek, Enquête naar de arbeidskrachten, via NIS

2.2 Een moeilijk te definiëren platteland

Een eenduidige begrenzing van het Vlaamse platteland bestaat niet. Naargelang het uitgangspunt (morfologisch, sociaal-economisch, functioneel...) en doelstelling (behouden open ruimte, mobiliteits- en verzorgingsbeleid, toepassingsgebied van beleidsinstrumenten,...) kunnen verschillende opsplitsingen worden gemaakt. Het eenvoudig en internationaal erkend OESO-criterium van 150 inwoners per km² is niet toepasbaar voor een beschrijving van het Vlaamse platteland. Bij het gebruik van het criterium zouden slechts 22 van de 308 gemeenten als platteland kunnen beschouwd worden (figuur 3). Die 22 gemeenten maken 156.852 ha uit, of 12% van de Vlaamse oppervlakte uit. Dit is echter tegenstrijdig met de lokale perceptie van de werkelijkheid. Immers, alleen al de oppervlakte cultuurgrond in Vlaanderen bedraagt 633.769 ha, omgerekend bijna 47% van de totale Vlaamse oppervlakte.

In een recente statistische analyse uitgevoerd in het kader van de EUROSTAT “Technical Action Plans for improvement of Agricultural Statistics” (Lauwers et al., 2005), werd er voor Vlaanderen getracht het platteland af te bakenen op basis van een alternatief OESO-criterium. Het eenvoudige OESO-criterium (aantal inwoners/km² op gemeenteniveau) werd getoetst aan de Vlaamse realiteit. De kleinste afwijking van dit criterium met deze Vlaamse realiteit werd bepaald op een waarde van 600 inw/km² op gemeenteniveau voor dit criterium.

Op basis van dat criterium werden enkele kengetallen naar bevolking, migratiesaldo en landbouwbevolking doorgerekend. Opvallend is dat dan nog steeds bijna 15% van de landbouwbevolking niet aan “platteland” kan toegewezen worden. Bovendien blijkt dan de plattelandsbevolking groter dan de stedelijke bevolking (bron: AM&S, M2004).

Figuur 3 Het Vlaamse platteland volgens OECD criterium van 600inw/km² op gemeenteniveau (bron, Lauwers et al., 2005).

In het VRIND rapport wordt het platteland anders gedefinieerd, namelijk als gemeenten die volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) tot het buitengebied behoren en bovendien in het Strategisch Plan Ruimtelijke Economie (SPRE) als typisch landelijke gemeenten worden aangeduid.

Voor deze analyse zal geopteerd worden voor de definitie van platteland als een gebied met minder dan 600 inwoners/km². Hiertoe zullen het platteland en het overgangsgebied uit het VRIND rapport worden samengenomen en wordt het buitengebied als platteland beschouwd (Tabel 8).

Tabel 8 Definitie platteland en overgangsgebied volgens VRIND

	aantal gemeenten	Aantal inwoners	%	oppervlakte (km ²)	%	inwoners/km ²
Platteland	101	955246	15,9	4364	32,3	219
overgangsgebied	97	1497159	24,9	3518	26	426

Bron: VRIND 2004/2005

De **werkgelegenheidsgraad** in het buitengebied ligt een heel stuk lager dan in de grootsteden. Tabel 9 geeft aan dat in 2002 zowel loontrekkende als zelfstandige werkgelegenheid in de primaire sector gedaald zijn in het buitengebied t.o.v. 1997, wat ook het geval is voor de zelfstandige werkgelegenheid in de secundaire sector. De loontrekkende werkgelegenheid in de secundaire sector en de loontrekkende en zelfstandige werkgelegenheid in de tertiaire sector zijn echter gestegen (VRIND 2004/2005).

Tabel 9. Evolutie van de loontrekkende en zelfstandige werkgelegenheid in het buitengebied

werkgelegenheid	primaire sector		secundaire sector		tertiaire sector	
	2002 (#)	Index (1997=100)	2002 (#)	index (1997=100)	2002 (#)	index (1997=100)
loontrekkende	13.816	96,6	172.517	103,7	308.395	114,4
Zelfstandige	24.891	85,5	40.293	98,1	131.865	103,6

Bron: VRIND 2004/2005

In tegenstelling tot de werkgelegenheidsgraad scoort het buitengebied vrij hoog op vlak van de **werkzaamheidsgraad** (67,5%). De vrouwelijke werkzaamheid in het buitengebied ligt met 58,1% in 2002 hoger dan het Vlaamse gemiddelde, en hetzelfde geldt voor de mannelijke werkzaamheid met 76,7% (LORBI-2).

Terwijl in het Vlaamse Gewest het totaal aantal uitkeringsgerechtigde volledig **werklozen** gestegen is met 5,8% is dit aantal met 0,6% gedaald in het buitengebied tussen 1999 en 2004 (VRIND 2004/2005).

Tabel 10. Evolutie van het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (UVW) naar enkele kenmerken en gebied van 1995 tot 2004

2004	UVW's		2004	jonge UVW's ⁶		2004	langdurige UVW's	
	Index	(1999=100)		index	(1999=100)		index	(1999=100)
(#)	(1995=100)	(1999=100)	(#)	(1995=100)	(1999=100)	(#)	(1995=100)	(1999=100)
48619	62,1	99,4	8319	70,0	107,6	22473	46,8	80,5

Bron: VRIND 2004/2005

Tabel 11 geeft de evolutie weer van een aantal belangrijke tewerkstellingsparameters op het platteland.

Tabel 11. Evolutie van tewerkstellingscijfers op het platteland (2000-2004)

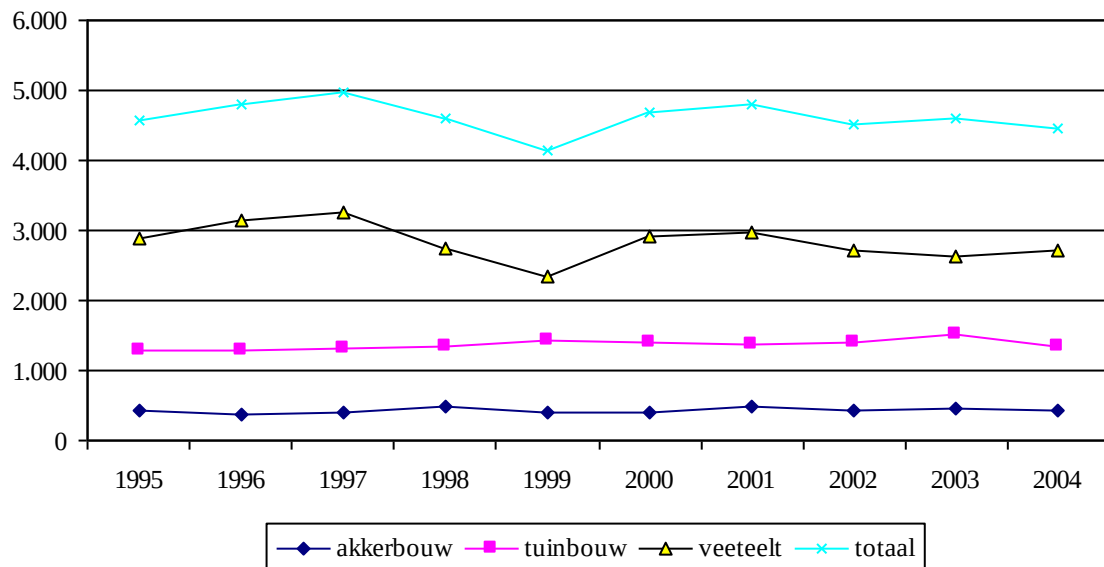
	2000	2001	2002	2003	2004
Aantal werkenden mannen	591.189	593.904	589.481	593.381	594.003
Aantal werkenden vrouwen	416.802	426.350	431.009	443.395	452.699
Aantal werkenden totaal	1.007.981	1.020.248	1.020.500	1.036.781	1.046.703
Totale werkgelegenheid	658.151	670.413	671.556	671.017	
Totaal van zelfstandigen en helpers in hoofdberoep	162.051	161.246	161.338	180.996	179.961
Tewerkstelling in de secundaire sector	171.829	174.272	172.517	171.273	
Tewerkstelling in de tertiare sector	291.653	303.879	308.415	316.385	

Bron: www.lokalestatistieken.be

⁶ Jonge UVW's zijn jonger dan 25 en langdurige UVW's zijn langer dan 1 jaar zonder werk

2.3 Een landbouwsector met groot economisch belang

Historische en demografische randvoorwaarden hebben Vlaanderen doen evolueren naar een land- en tuinbouw met een vrij intensief gebruik van productiefactoren, waarbij grond, arbeid, kapitaal maar vooral kennis en bestendige innovatie belangrijk werden. De land- en tuinbouwbedrijven in Vlaanderen boeken samen een productiewaarde of omzet die schommelt rond de € 4,60 miljard (gemiddelde 1997-2001). Dat is 1,9 procent van de landbouwproductie van de EU.

Figuur 4. Eindproductiewaarde van de Vlaamse land- en tuinbouw (Bron: LARA 2006)

Met 0,47 procent van het areaal en 0,56 procent van de bedrijven 1,9 procent van de productie realiseren, wijst op een hoogproductieve, intensieve land- en tuinbouw. De intensieve productie van de Vlaamse landbouw leidt tot hoge opbrengsten per ha. Veehouderij en tuinbouw werken dat in de hand. Omgerekend per hectare komt dit voor Vlaanderen neer op een toegevoegde waarde van ongeveer € 2.500 en dat is nagenoeg 2,5 maal het Europese gemiddelde. Met die erg hoge toegevoegde waarde zit Vlaanderen samen met Nederland, dat trouwens nog de helft hoger scoort, aan de Europese top van de productie-intensiteit.

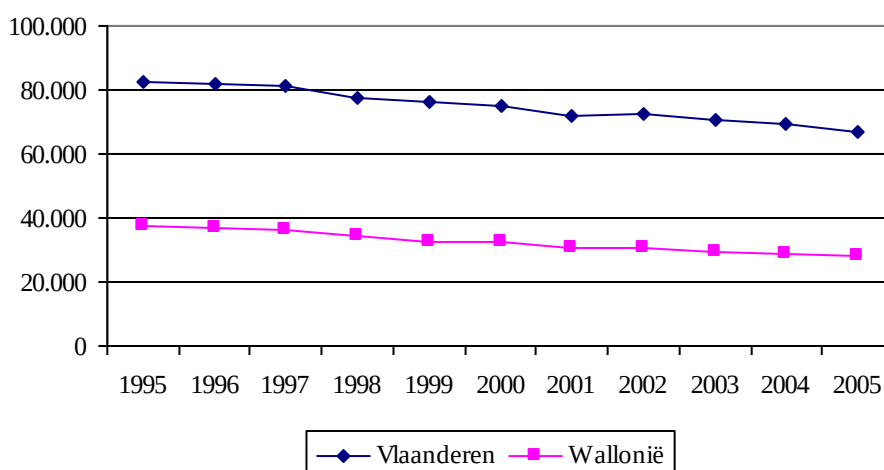
De veeteelt is veruit de belangrijkste sector qua omzet. Uit tabel 12 blijkt dat in de afgelopen 10 jaar het aandeel van de veeteelt licht gedaald is ten voordele van de tuinbouw.

Tabel 12. Aandeel (%) van de diverse subsectoren in de totale Vlaamse eindproductiewaarde, 1995-2004 (Bron: LARA 2006)

	Gemiddelde 1995-1999	Gemiddelde 2000-2004
Akkerbouw	9,2	9,4
Tuinbouw	28,9	30,2
Veeteelt	61,9	60,4
Totaal	100,0	100,0

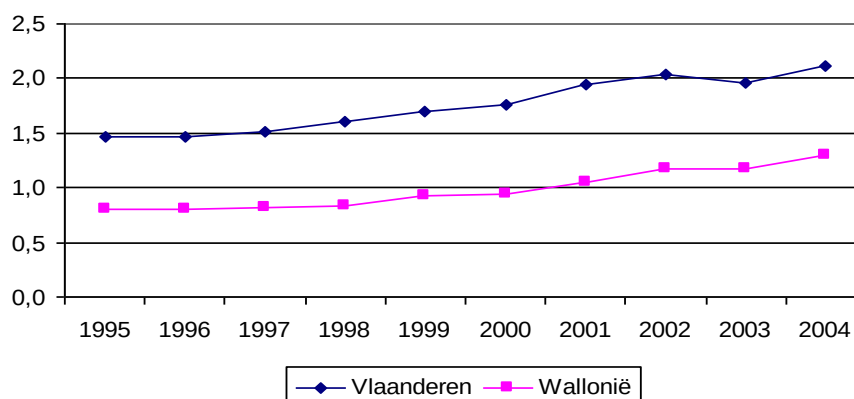
Niettegenstaande deze intensieve productie en hoge toegevoegde waarde is het gemiddelde landbouwincome (exclusief de tuinbouw) per arbeidseenheid voor 2003 nog steeds maar ongeveer 67% van het vergelijkbaar inkomen van loon- en weddentrekkende in het geheel van de economie.

Ook het aantal landbouwers loopt terug. Volgens de landbouwtelling 2005 zijn er 66.950 personen regelmatig tewerkgesteld op de bedrijven met landbouwproductie. In navolging van de dalende tendens bij het aantal bedrijven is ook het aantal regelmatig tewerkgestelde personen gedaald.

Figuur 5. Evolutie van het aantal regelmatig tewerkgestelde personen, 1995-2005 (bron: LARA 2006)

Bijkomend aan het lagere inkomen t.o.v. de rest van de beroepsbevolking, wordt de Vlaamse landbouw ook geconfronteerd met een verhoogde druk op de grondprijzen door de verstedelijking en door een grote veestapel met het daarbij horende mestoverschot. De prijs van teeltgronden en weiden is sinds de eerste helft van de jaren '90 gestegen met 40% tot 2 euro per m² in 2003. Het nog intensievere karakter van de tuinbouwsector heeft ertoe geleid dat de prijzen daar verdubbeld zijn sinds 1995 tot 11.93 €/m² in 2003.

Figuur 6 Evolutie van de verkoopprijzen van teeltgronden en weiden, euro/m², 1995-2004 (bron: LARA 2006)

Voor de **tewerkstelling** is het nuttig de Vlaamse situatie in de Europese context te plaatsen. Het aantal werkkrachten in de landbouw loopt jaarlijks terug, nochtans werken na Italië en Nederland de meeste arbeidskrachten per hectare in Vlaanderen. Opnieuw heeft dit te maken met de intensiviteit van de verschillende sectoren.

Tabel 13. Tewerkstelling landbouw (voltijdse arbeidskrachten/ha) in verschillende Europese landen

Voltijds arbeidskrachten/ha	1997	2000	2003
be1_2 Vlaams Gewest +Brussel	0,087	0,081	0,081
be3 Région Wallonne	0,033	0,029	0,028
de Germany	0,038	0,036	0,041
es Spain	0,043	0,041	0,040
fr France	0,034	0,034	0,033
ie Ireland	0,047	0,038	0,037
it Italy	0,121	0,104	0,113
nl Netherlands	0,104	0,101	0,093
uk United Kingdom	0,026	0,022	0,022

Bron: Eurostat

Uit tabel 14 blijkt dat het ook die landen zijn met de hoogste werkgelegenheid per hectare die de grootste **investeringen** doen (LORBI-7). Een deel van deze investeringen zullen de arbeidsproductiviteit doen toenemen, wat ook mee de daling van arbeidskrachten in de landbouw kan verklaren. De Vlaamse landbouw is dus kapitaalsintensief en steunt op een uitgebreide technische kennis.

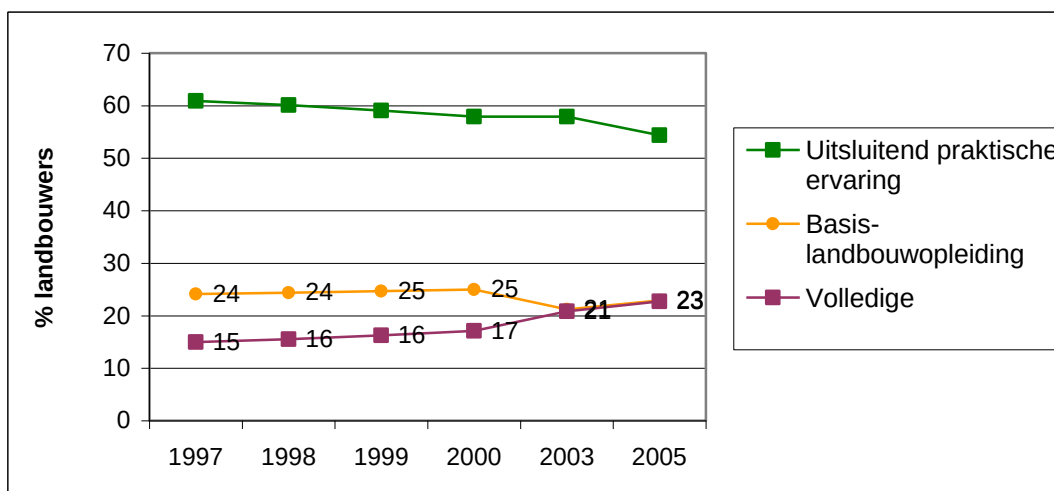
Tabel 14. Investerings in landbouw in verschillende Europese landen (€/ha)

Bruto vaste kapitaalsvorming (exclusief aftrekbare BTW) (€/ha)	1995	2000	2003	2004
be Belgium	310,66	513,79	436,82	511,53
de Germany	358,46	348,47	312,14	296,06
es Spain	78,71	112,54	142,26	157,00
fr France	260,48	324,87	309,75	318,08
ie Ireland				
it Italy	450,63	732,80	765,26	
nl Netherlands	1206,67	1577,14	1523,27	1583,14
uk United Kingdom	191,31	153,50	207,92	214,41

Bron: Eurostat

Om deze technische voorsprong te behouden, dient Vlaanderen dan ook werk te maken van goede voorzieningen voor bijkomende opleidingen. Dit gebeurde zeer efficiënt tijdens de vorige programmeringsperiode (MTE PDPO 2000-2006). Cursussen en bijscholingen behandelden zowel productietechnieken als efficiëntere nutriënten en gewasbeschermingsmiddelengebruik.

Wat betreft de algemene **landbouwopleiding** (LORBI-4) van de landbouwers, zien we dat het aantal landbouwers met louter praktische kennis afneemt en dat het aantal landbouwers met een volledige landbouwopleiding toeneemt.

Figuur 7. Opleidingsgraad van de Vlaamse landbouwers

Bron: APS, 2005

Landbouwers kunnen naast de klassieke bezigheden ook **andere activiteiten** verrichten op of naast het landbouwbedrijf. Tabel 15 geeft weer hoeveel éénmansbedrijven in België andere winstgevendende activiteiten hebben (LORBI- 27). Verbrede landbouwactiviteiten maken hier deel van uit.

Diversificatie behelst toerisme en recreatie, thuisverkoop en –verwerking, productie van duurzame energie, zorgtaken, enz. Op basis van de beperkte gegevens die beschikbaar zijn, kan de situatie inzake verbreding vergeleken worden tussen het Vlaamse en het Waalse Gewest.

Uit onderstaande tabel blijkt dat diversificatie meer ingeburgerd is in het Waalse Gewest. Samenvattend kan gesteld worden dat diversificatie wel aanwezig is in Vlaanderen, maar dat er nog mogelijkheden zijn voor de uitbreiding ervan.

Tabel 15 Aantal éénmansbedrijven en percentage landbouwers met andere winstgevende activiteiten in België

Jaar	aantal bedrijven	totaal aantal bedrijven	% landbouwers met andere winstgevende activiteit
1990	26.880	84.540	31,80
1993	11.850	75.040	15,79
1995	8.720	69.520	12,54
1997	9.270	65.240	14,21
2000	8.180	59.280	13,80
2003	5.090	51.580	9,87

Bron: Eurostat

Tabel 16. Diversificatie in het Vlaamse en het Waalse Gewest

	Vlaams Gewest		Waals Gewest	
	Aantal	%	Aantal	%
Toerisme, logies en andere vormen van vrijetijdsbesteding	190	0,55	237	1,39
Ambachtelijke activiteiten	83	0,24	45	0,26
Verwerking van landbouwproducten (behalve boter)	258	0,75	179	1,05
Productie van duurzame energie voor de verkoop	5	0,02	7	0,04
Biologische landbouw (of bezig met omschakeling ernaar)	202	0,59	411	2,40
Oppervlakte in biologische teelt	2551,33 ha		19.483,08 ha	

Bron: NIS (gegevens 2005)

Uit tabel 17 blijkt dat het aantal ha onder biologische landbouw gestaag gestegen is over de jaren in verschillende Europese landen. Rekening houdende met de totale oppervlakte, blijkt dat het areaal van biologische landbouw in België laag is in vergelijking met de andere Europese landen. Hier kunnen nog extra inspanningen gedaan worden.

Tabel 17. Areaal biologische landbouw in verschillende Europese landen (ha)

Areaal biologische landbouw (ha)	1999	2000	2001	2002	2003	2004
be Belgium	6876	13036	15437	24820	16176	19853
es Spain	:	:	242291	314640	374001	430900
fr France	179737	230739	283836	342406	406338	468476
ie Ireland	20656	:	22944	:	:	:
it Italy	417608	502078	724258	746511	751860	708043
nl Netherlands	21511	26874	31009	38340	40681	:
uk United Kingdom	:	242473	:	536866	629482	635495

Bron: Eurostat

2.4 Landbouw als deel van het agro-voedingscomplex

Vanuit een economische invalshoek is de landbouwsector duidelijk aanwezig op het platteland, maar speelt er geen hoofdrol. De landbouwsector maakt echter deel uit van een heel agribusinesscomplex, gekenmerkt door sterke toeleverende en verwerkende sectoren. Indien deze gehele productiekolom in aanmerking wordt genomen (toelevering en de verwerkende industrie), verdubbelt de tewerkstelling (5,4% van de loontrekkende werkgelegenheid) en dus het economische belang van landbouw.

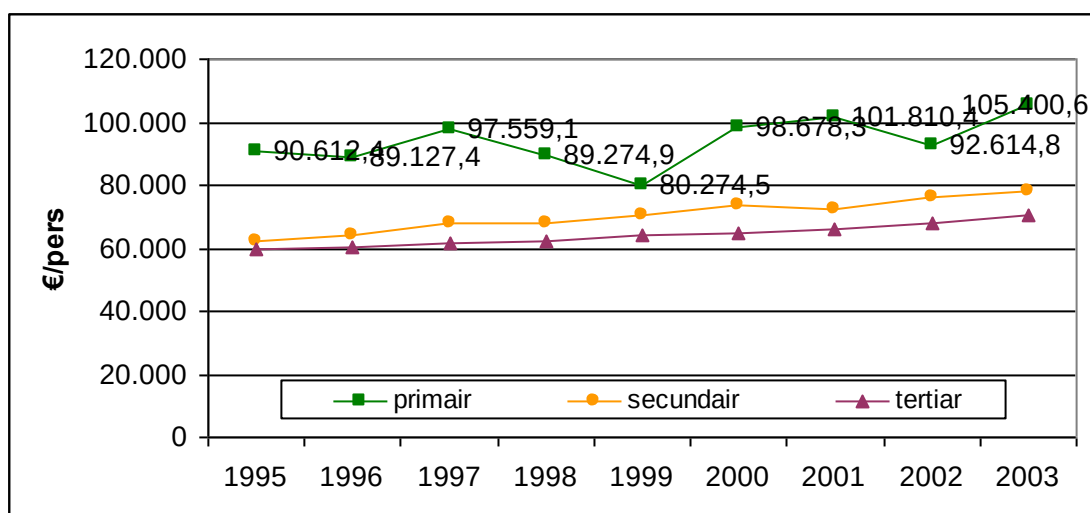
Zowel de concentratie van de werkgelegenheid in de primaire sector op het platteland als het feit dat landbouw de grootste gebruiker is van de open ruimte in dit gebied, geven aan dat de landbouwsector er een voorname rol speelt.

Tabel 18. Omzet en tewerkstelling van enkele belangrijke toeleverende sectoren in het agrobusinesscomplex

	Omzet	Tewerkstelling (# pers.)
Mengvoederindustrie (veeteelt)	2,7 miljard EUR (2004)	3.000
Landbouwmachinesector (akkerbouw)	1,34 miljard EUR (2005)	8.096
Veilingen (tuinbouw)	13,5 miljoen EUR (2005)	

BRON: Fedagrim (2005); CRB (2005); VBT jaarverslag (2004)

Bekijken we de **arbeidsefficiëntie** (BTW/VAK) (LORBI-6&10) van de primaire sector (inclusief agrovoedingsindustrie) in Vlaanderen, dan valt het op hoe goed deze primaire sector scoort ten opzichte van de andere sectoren (zie figuur 8).

Figuur 8 Arbeidsefficiëntie (€/pers) in de verschillende sectoren

Bron: APS, 2005

Ook vergeleken met andere Europese landen scoort de Belgische landbouw goed wat betreft **arbeidsefficiëntie**, maar moet toch onderdoen voor landen als Frankrijk of Groot-Brittannië. In tabel 19 wordt de arbeidsefficiëntie van de landbouw (LORBI-6) weergegeven voor de landbouw, in tabel 20 wordt de situatie voor de arbeidsefficiëntie in de voedingsindustrie (LORBI-10) weergegeven. Het verschil in waarden tussen de cijfers voor België in de onderstaande tabellen en de figuur hierboven, duidt aan dat de situatie behoorlijk verschillend is in Vlaanderen en Wallonië. Vlaanderen hoort afgaande op de cijfers tot de Europese top wat betreft arbeidsefficiëntie.

Tabel 19: Arbeidsefficiëntie (€/pers) voor de landbouw

BTW/VAK (€/pers)	Landbouw, jacht en bosbouw					
	1995	2000	2001	2002	2003	2004
eu25 European Union (25 countries)	15.281,3	17.799,3	18.360,6	17.972,3	18.074,8	18.838,5
be Belgium	26.213,5	31.967,4	32.864,8	31.329,5	32.004,8	31.085,2
de Germany (including ex-GDR from 1991)	20.564,2	24.962,4	27.956,5	24.244,4	24.166,7	
es Spain	17.576,0	24.150,1	24.724,4	24.663,6	24.776,8	25.122,4
fr France	34.036,7	37.772,8	40.091,6	40.051,1	38.219,0	40.026,3
ie Ireland		23.037,8	23.565,0	22.995,8	24.563,2	26.652,6
it Italy	19.121,1	26.594,6	27.102,5	27.241,8	28.403,5	29.234,0
nl Netherlands	35.024,0	34.797,1	35.419,4	33.464,3	35.251,8	33.481,3
uk United Kingdom	43.345,3	40.926,1	44.817,7	53.054,3	55.378,8	51.047,1

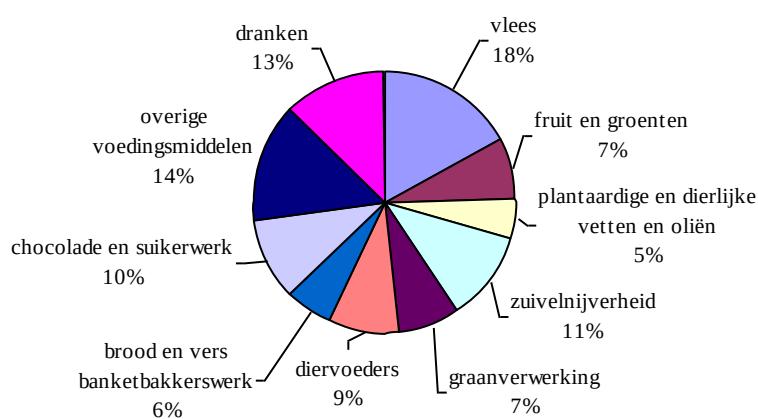
Bron: Eurostat

Tabel 20. Arbeidsefficiëntie (€/pers) in de voedingsindustrie

BTW/VAK (€/pers)	Vervaardiging voedselproducten, dranken en tabak					2004
	1995	2000	2001	2002	2003	
eu25 European Union (25 countries)	32.890,4	38.977,2	40.263,6	41.412,3	41.651,9	43.718,0
be Belgium	52.551,0	55.930,2	57.079,4	59.857,9	60.700,0	63.107,4
de Germany (including ex-GDR from 1991)	39.468,2	38.408,4	39.150,9	39.226,8	38.803,7	
es Spain	32.145,8	33.616,7	35.192,3	36.156,4	37.662,7	39.423,4
fr France	55.388,7	46.658,5	46.296,0	47.948,1	49.500,9	53.520,1
ie Ireland		71.944,4	79.429,3	90.300,0	100.593,1	111.187,3
it Italy	35.115,7	45.304,1	48.328,6	49.877,2	52.614,1	52.796,3
nl Netherlands	57.752,5	62.207,5	66.788,5	72.751,6	73.906,7	78.125,0
uk United Kingdom	39.769,1	58.730,6	61.500,0	63.181,1	59.914,1	65.206,3

Bron: Eurostat

Ongeveer 75% van de totale Belgische omzet in de voedingsindustrie is voor rekening van Vlaanderen. De omzet van de Belgische voedingsindustrie bedroeg 31.013 miljoen euro in 2004, wat neerkomt op een stijging van 1,9% in vergelijking met 2003. De voedingsindustrie kan omschreven worden als de keten van bedrijven die grondstoffen, hoofdzakelijk afkomstig van land –en tuinbouw, transformeert in voedingsproducten voor mens en dier. De voornaamste subsectoren in de voedingsindustrie zijn vlees, dranken, zuivelnijverheid en chocolade- en suikerwerk met een bijdrage van respectievelijk 18%, 13%, 11% en 10% (zie figuur 9).

nationale omzet 2004 = 31.013 miljoen euro

Figuur 9. Verdeling van de totale omzet in de voedingsindustrie volgens subsectoren, 2002 (bron: LARA 2006)

Met een aandeel van 15,5% in de totale omzet van de verwerkende industrieën blijft de voedingsindustrie dus de derde grootste industriële sector, na de metaalverwerkende en de scheikundige industrie. In 2002 bedroeg de toegevoegde waarde 5.477 miljoen euro. In vergelijking met het jaar ervoor betekende dit een stijging van bijna 7,5%. Net als bij de omzet wordt ruim drie kwart van de toegevoegde waarde in de voedingsindustrie door Vlaanderen gecreëerd.

De totale Belgische handel in landbouwproducten (producten die verband houden met landbouw, tuinbouw en visserij) vertoont in 2004 een positieve balans van 2.304 miljoen euro. Vooral de dierlijke producten dragen bij tot dit positieve saldo (tabel 21). Hiermee vertegenwoordigt deze sector respectievelijk 9,4% en 9,7 % van de import en export van de totale Belgische handel. Op het vlak van het totaal handelssaldo is de sector zelfs verantwoordelijk voor 13,5%.

Tabel 21. Buitenlandse handel in landbouwproducten per productcategorie, België, miljoen euro, 2004

	invoer	uitvoer	saldo
akkerbouwproducten	7.260	7.930	670
dierlijke producten	4.332	5.873	1.542
tuinbouwproducten	4.434	4.602	167
andere producten en derivaten	3.859	3.188	-671
agro-industriële producten	1.657	2.254	597
totale handel landbouwproducten	21.542	23.846	2.304
algemene Belgische handel	229.617	246.697	17.080

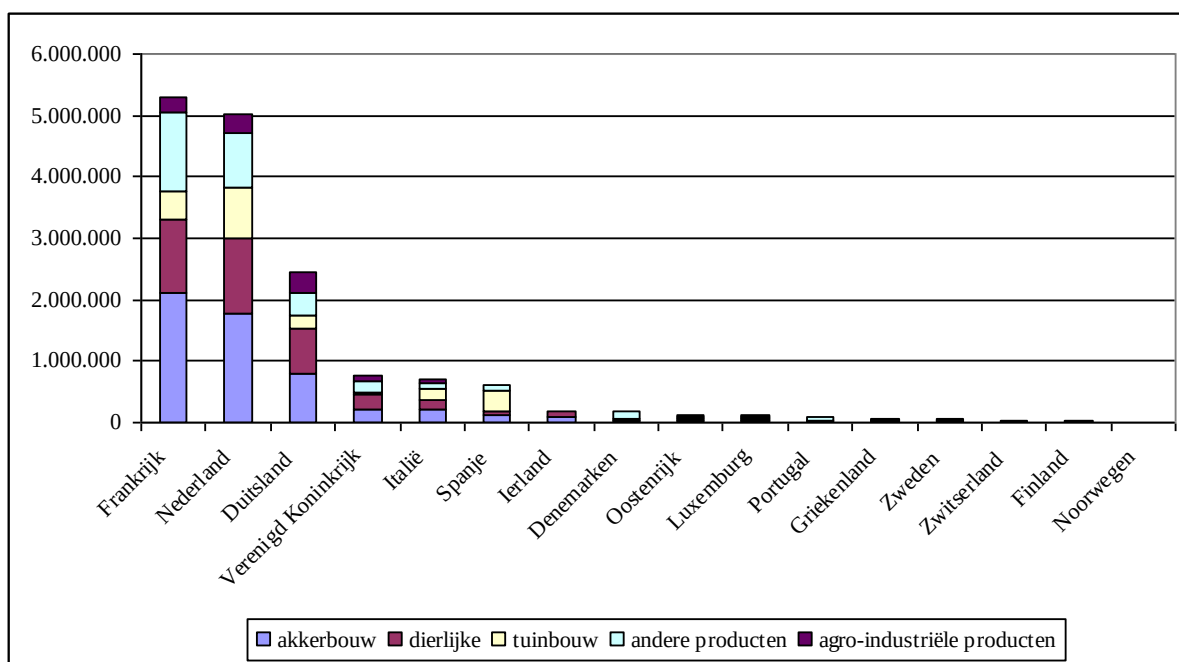
Andere producten: vis en andere zeeproducten, oliën, vetten, veevoeders en dranken.

Agro-industriële producten: meststoffen, bestrijdingsmiddelen en landbouwmaterieel.

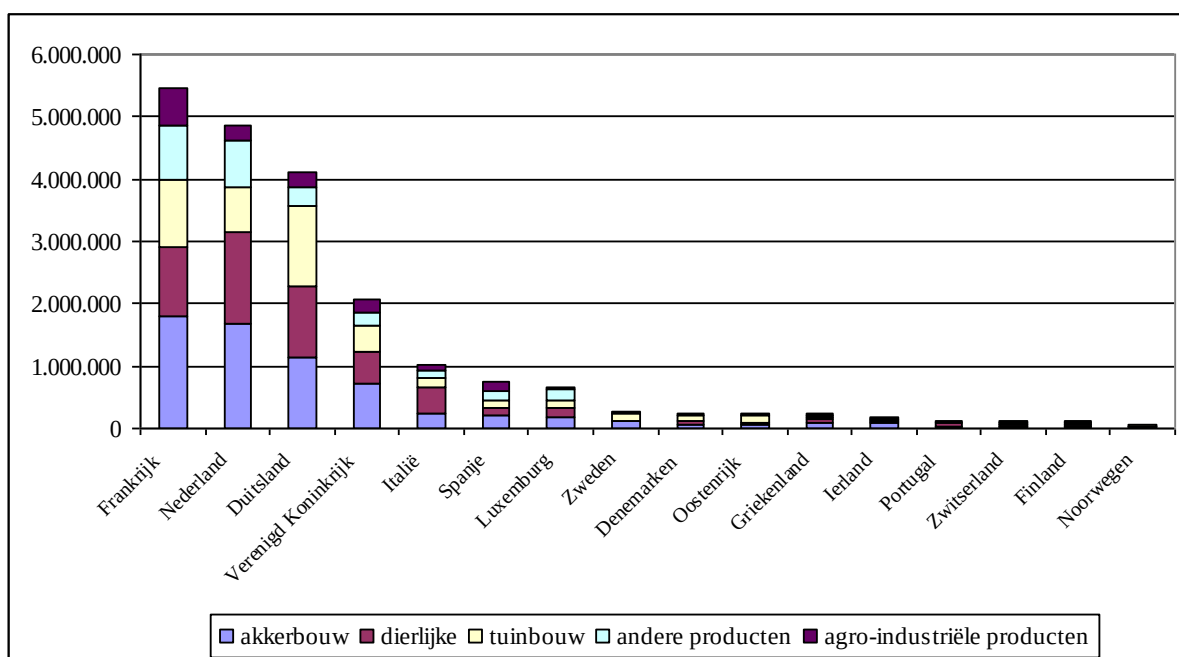
Bron: eigen berekeningen, Eurostat

Bijna driekwart van de totale import van landbouwproducten komt uit landen van de Europese Unie. Figuur 10 en figuur 11 tonen aan dat onze belangrijkste Europese handelspartners Frankrijk, Nederland en Duitsland zijn, die samen bijna 60% van de totale Belgische import van landbouwproducten voor hun rekening nemen.

Bijna 87% van de Belgische uitvoer van landbouwproducten gaat naar landen binnen de EU. De belangrijkste partnerlanden wat betreft de uitvoer van landbouwproducten zijn Frankrijk, Nederland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Samen zijn deze 4 landen goed voor ruim 69% van de totale Belgische export van landbouwproducten.

Figuur 10. Invoer van landbouwproducten uit de voornaamste Europese handelspartners, België, 2004 (bron: LARA 2006)

Figuur 11. Uitvoer van landbouwproducten naar de voornaamste Europese handelspartners, België, 2004 (bron: LARA 2006)

In 2005 telde de voedingsindustrie 5.604 werkgevers, waarvan 4.276 minder dan 10 werknemers in dienst hadden en minder dan één vijfde van de totale werkgelegenheid van de bedrijfstak vertegenwoordigden (tabel). De middelgrote werkgevers, d.w.z. die met 10 tot 49 werknemers, en die met 50 tot 99 werknemers waren met respectievelijk 1.045 en 128. Tenslotte telde 2005 ook

152 grote werkgevers (met meer dan 100 werknemers). Het gemiddeld aantal werknemers per werkgever bedroeg 16,3.

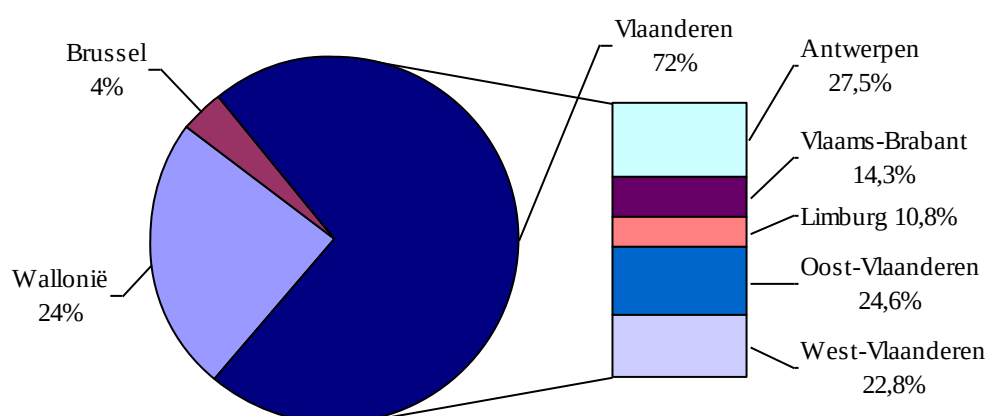
Tabel 22. Werkgevers en de omvang van de ondernemingen, 2002 - 2005

	2002	2003	2004	2005	aandeel in 2005
< 10	4.569	4.502	4.345	4.276	76%
10 – 49	974	1.011	1.063	1.048	19%
50 – 99	124	136	127	128	2%
> 100	151	148	148	152	3%
Totaal	5.818	5.797	5.683	5.604	100%

bron: LARA 2006

Volgens werkgelegenheidsgegevens van het RSZ, telde de Belgische voedingsindustrie in 2005 89.095 werknemers, tegenover 89.711 in 2002. Hiermee heeft de voedingsindustrie nu 15,4% van de totale werkgelegenheid in de industrie. Binnen de verwerkende industrie bevindt de voedingsindustrie zich op de tweede plaats wat betreft de werkgelegenheid, na de sector metallurgie en metaalproducten (17,6%).

Vlaanderen neemt 69% van de tewerkstelling in de voedingsindustrie voor zijn rekening wat overeenkomt met 61.373 werknemers (figuur 12). Hiervan zijn bijna twee derde arbeiders en ruim één derde bedienden. Wat betreft het geslacht is dezelfde verhouding terug te vinden: bijna twee derde van de werknemers in de voedingsindustrie zijn mannen, terwijl ruim één derde vrouwen zijn. De laatste tien jaar ziet men het aandeel van de vrouwen in de totale werkgelegenheid van de Belgische voedingsindustrie voortdurend toenemen.

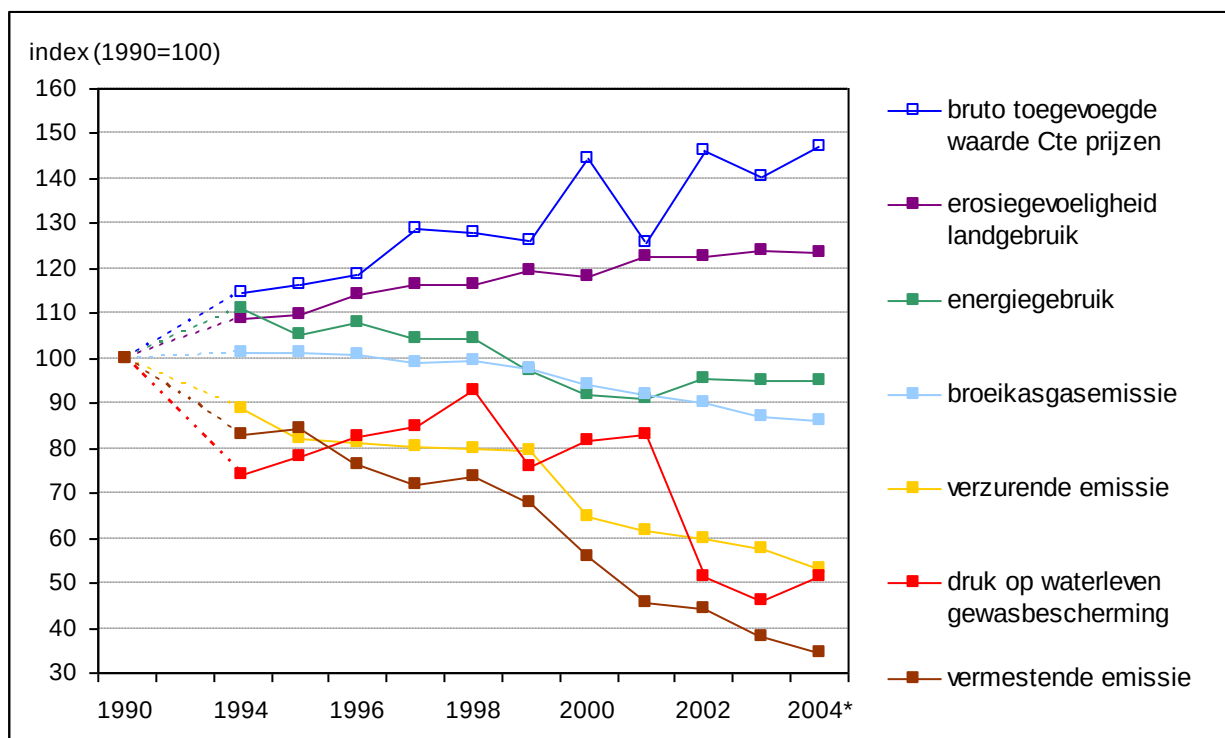
Figuur 12 Verdeling van de tewerkstelling in de voedingsindustrie volgens provincies, 2005 (bron: LARA 2006)

2.5 Milieuproblematiek en landbouw

Door de intensieve landbouwproductie is sinds de tweede helft van de vorige eeuw ook de druk op het milieu toegenomen via vermisting, verzuring, waterkwaliteit en erosie.

Met eco-efficiëntie wordt de milieudruk van de landbouw (emissies, brongebruik) vergeleken met de activiteiten. Een winst in eco-efficiëntie komt overeen met een milieuvriendelijkere productiemethode (ontkoppeling), maar leidt slechts tot winst voor het milieu wanneer de druk ook in absolute cijfers daalt (absolute ontkoppeling).

In figuur 13 wordt de evolutie van de belangrijkste vormen van milieudruk uit de landbouw vergeleken met de evolutie van de bruto toegevoegde waarde. Voor 2004 werd de bruto toegevoegde waarde op 2 708 miljoen euro geschat, tegenover 1 842 miljoen euro in 1990. Deze stijging met 47 % werd gerealiseerd door stijgende productie en productiviteit. Behalve voor de erosiegevoeligheid van het landgebruik nam de milieudruk de laatste jaren af. Er is dus een absolute ontkoppeling tussen de activiteit en de meeste drukindicatoren. Dit betekent dat er per geproduceerde hoeveelheid een absolute afname is van de milieubelasting.

Figuur 13 Eco-efficiëntie van de landbouw (Vlaanderen, 1990-2004) (bron: LARA 2006)

De Vlaamse landbouw wordt gekenmerkt door een hoog mestgebruik per ha in vergelijking met andere Europese landen (tabel 23).

Tabel 23. Mestgebruik in verschillende Europese landen (kg/ha)

Kg/ha (dierlijke mest)	1993	1995	1997
be Belgium	224	226	220
be2 Vlaams Gewest	331	333	322
be3 Région Wallonne	137	138	134

de Germany	67	65	65
es Spain	23	23	23
fr France	47	47	46
ie Ireland	112	110	123
it Italy	46	46	45
nl Netherlands	296	285	265
uk United Kingdom	67	66	67

Bron: Eurostat

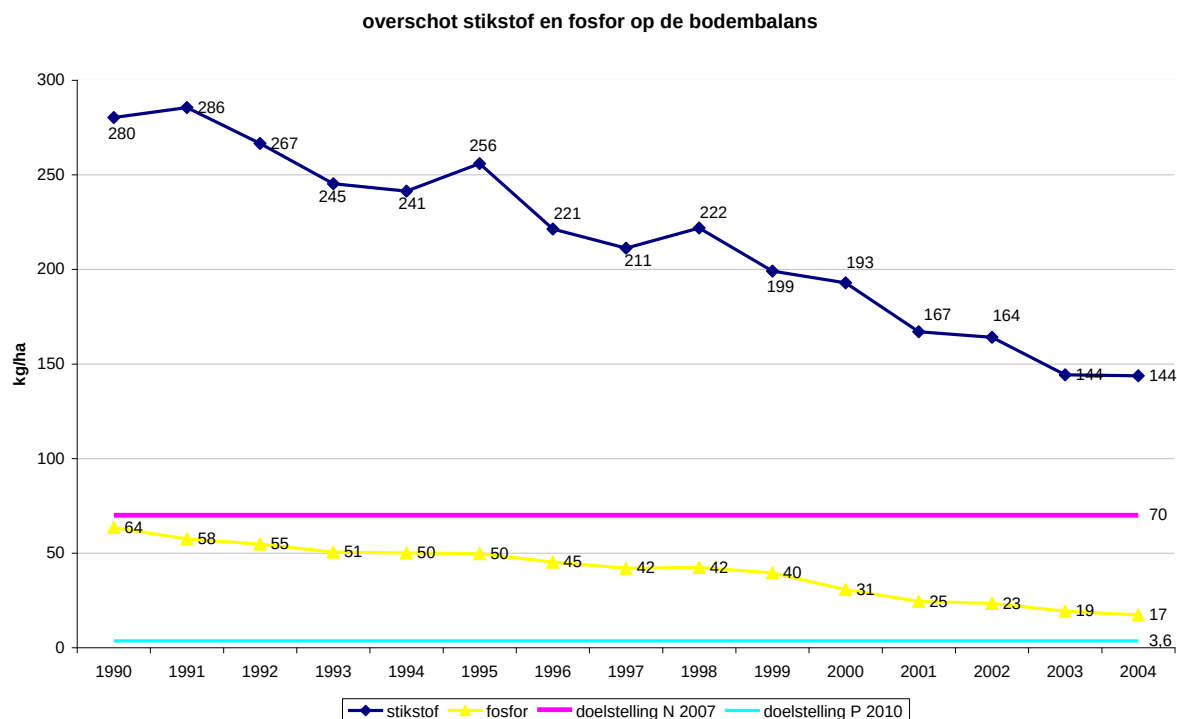
De nutriëntenemissie blijft een dominant milieuprobleem van de landbouw. Ondanks de reeds gedane inspanningen blijft het nutriëntenoverschot op de bodembalans de doelafstand ruim overschrijden, met tegenvallende resultaten voor de waterkwaliteit tot gevolg

De bodembalans van de landbouw geeft de nutriëntenstromen ter hoogte van de landbouwbodem weer. De inputs zijn de nutriënten die de landbouwbodem binnenkomen via kunstmest, dierlijke mest, diverse reststoffen, zaad- en plantgoed, atmosferische depositie en biologische stikstoffixatie. De output bestaat uit de geoogste of afgegraasde gewassen, de ammoniakemissie en het uiteindelijke overschot op de bodembalans. Dat overschot leidt tot nutriëntenverliezen uit de landbouwbodem naar lucht en water.

De kortetermijndoelstelling (2007) voor het overschot van stikstof (N) op de bodembalans, zoals bepaald in het MINA-plan 3 (2003-2007), is afgeleid uit de kwaliteitsnorm voor drinkwater (50 mg nitraat/l) en bedraagt 70 kg N/ha. Het overschot op de bodembalans in 2004 bedraagt 91 miljoen kg N of 144 kg N/ha, exclusief ammoniakemissie. De afstand tot de doelstelling bedraagt dus 47 miljoen kg N of 74 kg N/ha (figuur). Voor fosfor (P) wordt als middellangetermijndoelstelling (2010) 3,6 kg P/ha vooropgesteld (MIRA-S 2000).

Het overschot op de bodembalans is tussen 1990 en 2004 gedaald met 46 % voor N en 71 % voor P. Dat komt door verminderd kunstmestgebruik, afname van de veestapel, toenemende mestverwerking, verhoogde voederefficiëntie en toename van de gewasafvoer (door productiviteitsstijgingen). De stikstofemissie via ammoniak bedroeg in 2004 36 miljoen kg N of 44 miljoen kg NH₃, een daling met 44 % ten opzichte van 1990. Dit werd grotendeels gerealiseerd door landbouw door de afbouw van de veestapel en de emissiearme aanwending van dierlijke mest. Maar ondanks de waargenomen verbeteringen blijft de doelafstand op de bodembalans groot en stagneert de evolutie zelfs de laatste jaren.

Hoewel de relatie tussen nitraatconcentraties in oppervlaktewater en het overschot op de bodembalans niet altijd lineair is, weerspiegelt de grote doelafstand op de bodembalans zich in toestandsmetingen in het landbouwgebied. In de periode juli 2004-juni 2005 werd op 41 % van de meetpunten in landbouwgebied (MAP-meetnet) een overschrijding van de 50 mg-nitraatnorm in oppervlaktewater vastgesteld. Sinds 2003-2004 is er geen vooruitgang meer. Op vlak van **waterkwaliteit** wordt dus, ondanks grote zuiveringsinspanningen, een duurzame biotische kwaliteit van het oppervlaktewater slechts op 16% van de meetplaatsen behaald.

Figuur 14. Nitraat en fosfaatoverschot op de bodembalans (kg/ha)

Bron: http://aps.vlaanderen.be/statistiek/cijfers/milieu/mest/overschot_N_en_P_balans.xls

Momenteel wordt gewerkt aan een nieuw Mest Actie Plan (MAP).. Op 7 juli 2006 stemde de Vlaamse regering reeds in met een tekst die moet leiden tot een nieuw mestdecreet, dat de vervuiling van water door bemesting moet aanpakken.. De tekst werd aan het Vlaams parlement overgemaakt, waar hij moet uitmonden in een voorstel van decreet. In de voorgestelde tekst zou Vlaanderen volledig kwetsbaar gebied worden.

Wat betreft de biologische kwaliteit van de stromende wateren verwijzen we naar het MIRA rapport.

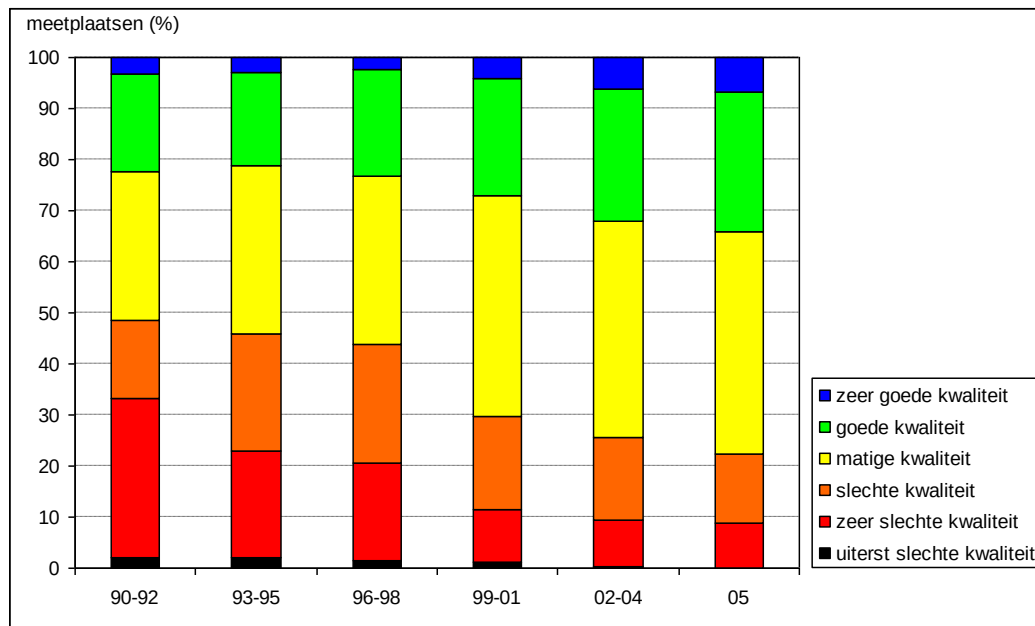
Tijdens de meetcampagne 2005 werd de BBI op 1 026 meetplaatsen bepaald. Bijna de helft van de meetplaatsen (46 %) heeft een matige biologische kwaliteit, terwijl 14 % een slechte biologische kwaliteit heeft. Circa 10 % van de meetplaatsen heeft een zeer slechte biologische kwaliteit. 30 % van de meetplaatsen scoort in de kwaliteitsklassen 'goed' of 'zeer goed' en voldoet daarmee aan de wettelijke, Vlaamse basiskwaliteitsnorm (BBI groter dan of gelijk aan 7). Die 30 % ligt nog een heel eind van de beoogde 40 % in 2007.

Voor een trendanalyse werden de meetresultaten tussen 1990 en 2004 verdeeld in periodes van 3 jaar. Telkens werd het meest recente cijfer voor die periodes genomen. Meetplaatsen waarvoor de tijdreeks dan nog onvolledig was, vielen weg. Op die manier bleven 285 meetplaatsen over. Het aandeel van de meetplaatsen met een slechte, zeer slechte of uiterst slechte kwaliteit is sterk gedaald. Het aandeel meetplaatsen met een matige kwaliteit is sterk toegenomen. Het percentage meetplaatsen met een goede of zeer goede kwaliteit is na de periode 1993-1995 eveneens toegenomen. Die positieve evolutie zette zich ook in 2005 door.

De biologische kwaliteit wordt niet enkel bepaald door de fysisch-chemische waterkwaliteit, ook de structuurkenmerken en de waterbodembodemkwaliteit zijn belangrijk.

Biologische kwaliteit van stromende wateren (285 meetpunten) op basis van de Belgische Biotische Index (BBI) (Vlaanderen, 1990-2005)

bron: MIRA - VMM

Bron: website VMM

Over de jaren heen deed het gewijzigde teeltpatroon en de intensievere uitbatingwijze ook de erosiegevoeligheid sterk toenemen. Dit veroorzaakt zowel problemen op de akkers zelf als stroomafwaarts. Andere problemen inzake **bodemkwaliteit** zijn het verlies van organisch materiaal, verdroging, verdichting, wijzigingen in het microreliëf en profielafbraak. Ook bodemafdicthting door bebouwing en infrastructuur en de winning van oppervlakedelfstoffen kunnen aanleiding geven tot de aantasting van de bodem.

Ter verduidelijking halen we hier de tekst aan zoals die is opgenomen in het LARA rapport 2005

Landbouw en bodemkwaliteit

De bodem is een onmisbare productiefactor in elke grondgebonden landbouwactiviteit. Het behoud van de bodemvruchtbaarheid is van economisch belang, maar de bodem is tevens een biotoop voor bodemorganismen en speelt een bufferende en zuiverende rol. Naast de chemische samenstelling, speelt ook de bodemstructuur en het microbieel bodemleven een belangrijke rol in de vruchtbaarheid. We bespreken hieronder twee bedreigingen die op al deze aspecten een negatieve invloed uitoefenen:

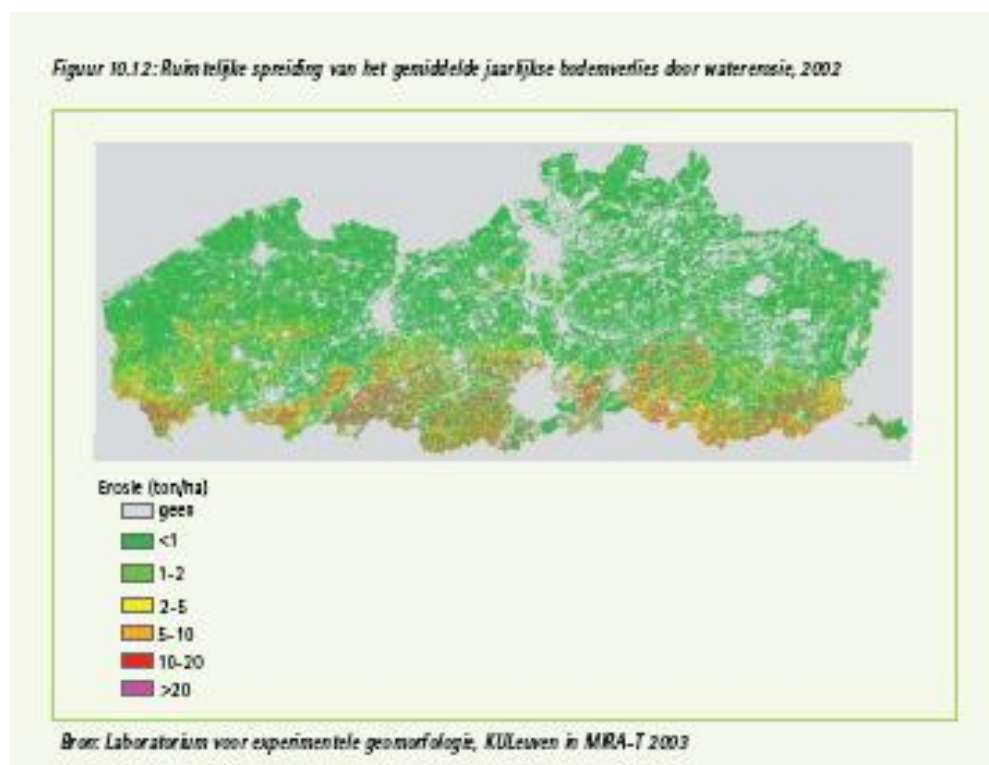
bodemerosie en het dalend gehalte organische stof in de bodem.

Bodemerosie

Bodemerosie door water op hellend akkerland is één van de belangrijkste processen van bodemaantasting in Vlaanderen en heeft vier belangrijke negatieve effecten. Ten eerste neemt de vruchtbare toplaag in dikte af, wat op lange termijn kan resulteren in dalende gewasopbrengsten.

Op korte termijn kan erosie ook voor belangrijke opbrengstverliezen zorgen door het wegspoelen of onderspoelen van (kiem)planten, bv. op de wendakkers. Ten tweede is intense bodemerosie verantwoordelijk voor lokale modderoverlast na zware regenbuien in het voorjaar en de zomer in landelijke gebieden in het zuiden van Vlaanderen. Verder leidt bodemerosie ook tot hoge sedimentlasten in de waterlopen waardoor deze, net als veel wachtbekkens, aan een hoog tempo dichtslibben, met een verhoogd overstromingsrisico tot gevolg. Een laatste mogelijk gevolg is vervuiling van valleigebieden of oppervlaktewater door contaminanten gebonden aan het afgezette sediment (nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, e.d.). Bodemerosie is dan ook één van de belangrijkste bronnen van vervuiling voor de Vlaamse oppervlaktewaters met belangrijke ecologische en financiële implicaties.

In 2002 wordt het bodemverlies door erosie geschat op 4,7 ton per ha vruchtbare landbouwgrond. In de Leemstreek is dit 6,9 ton per ha en in de Weidestreek zelfs 13,9 ton per ha per jaar. 12,6% van de akkerbouwpercelen zou jaarlijks 5 tot 10 ton per ha verliezen, 6,8% verliest 10 tot 20 ton per ha en 1% verliest zelfs meer dan 20 ton. Figuur 10.12 toont de ruimtelijke spreiding van het gemiddeld jaarlijks bodemverlies door watererosie.

Technieken die bodemerosie in belangrijke mate kunnen reduceren zijn o.a. niet-kerende groundbewerking of geen groundbewerking ('no-till'), het dubbel inzaaien van graangewassen in zones van geconcentreerde afvoer, of het niet afvoeren van oogstresten zodat het oppervlak bedekt met mulch van maïs-, bieten- en aardappelloof. Daarnaast is de gewaskeuze belangrijk omdat die bodembedekking beïnvloedt. Dit wordt uitgedrukt in de erosiegevoeligheid van het landgebruik. Door het stijgend maïsareaal is deze gevoeligheid toegenomen (figuur 10.12).

Sinds januari 2002 is er in Vlaanderen een subsidiereglement van kracht met als specifieke doelstelling het verminderen van de impact van bodemerosie door water. De hieruit gesubsidieerde maatregelen zijn op dit ogenblik voornamelijk civieltechnisch (bv. aanleg kleine sedimentopvangbekkens of grasstroken langs perceelsranden) en niet cultuurtechnisch (aanpassing gewasrotaties of teeltmethodes). Hierdoor zal dit subsidiereglement in eerste instantie de hoge

sedimentafvoeren reduceren en in mindere mate de bodemerosie zelf. Een lijst is opgemaakt met erosieknelpunten. Eind 2004 was reeds voor 46% van deze gemeenten met erosieknelpunten een subsidie voor de aanmaak van een erosiebestrijdingsplan goedgekeurd. Deze evolutie moet het mogelijk maken om de milieubeleidsplandoelstelling te halen:

hierin wordt ernaar gestreefd dat 90% van de gemeenten met erosieknelpunten een erosiebestrijdingsplan heeft opgesteld tegen 2007. Tijdens de komende jaren kan deze steunmaatregel een belangrijke reductie in de sedimentaanvoer naar de waterlopen teweegbrengen.

Landbouwers kunnen sinds 2005 een beheerovereenkomst afsluiten die specifiek op erosiebestrijding gericht is. Mogelijke maatregelen zijn het aanleggen van grasbufferstroken en grasgangen enerzijds en het toepassen van erosiereducerende teelttechnieken zoals directe inzaai en niet-kerende bodembewerking anderzijds. Deze maatregelen zijn dus direct gericht op het verminderen van erosie op het akkerland. Er werd in 2005 op 822 ha gebruik gemaakt van deze beheerovereenkomst.

Verder zijn er subsidiemogelijkheden die inspelen op het bodemgebruik en op die manier ook rechtstreeks op het bodemerosierisico. Het Beleidsdomein Landbouw en Visserij subsidieert het gebruik van groenbedekkers tijdens de winterperiode. Dit leidt tot een reductie van de erosie. Het succes van deze maatregel is in 2004 sterk toegenomen door een vereenvoudigde administratieve procedure, namelijk de integratie in de oppervlakteaangifte. Op 68.275 ha of ca. 17% van het totale Vlaamse akkerareaal geldt er nu een beheerovereenkomst groenbedekking. Een andere reeks van maatregelen zijn de beheerovereenkomsten 'zorgen voor perceelsranden' die beheerd worden door de VLM. Sinds 2000 worden hiervoor subsidies gegeven indien een grasstrook of een strook met spontane vegetatie (5 tot 10 m breed) langs een waterloop, holle weg of houtkant wordt ingericht. In 2004 werden 430 beheerovereenkomsten perceelsranden afgesloten voor effectief 370 ha perceelsranden. De beheerovereenkomsten zijn zeker niet alleen gericht op erosiebestrijding maar de maatregelen kunnen een belangrijke impact hebben, vooral op de sedimentexport.

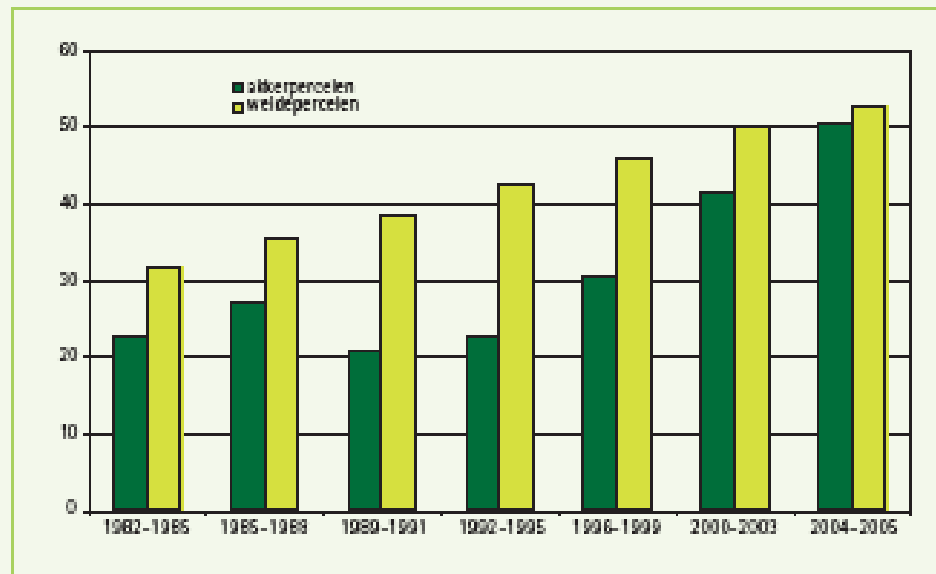
Organische stof in de bodem

Organische stof in de bodem bestaat uit verteerd plantaardig en dierlijk materiaal, humus en levende organismen. Eén van de meest universele bodemvormende processen is de omzetting van organische stof tot humus (humificatie) en de ophoping hiervan in de bovengrond. Bij afbraak van voornamelijk vers organisch materiaal komen oplosbare voedingsstoffen (bv. stikstof en fosfor) en koolstofdioxide (CO₂) vrij (mineralisatie), waarbij bodemorganismen een vitale rol spelen. Het afbraakproces is echter moeilijk te sturen.

Vanuit milieukundig perspectief speelt organische stof in de bodem een belangrijke rol in de opslag van CO₂. In het kader van het Kyoto-protocol, verbindt België zich er toe de emissies van CO₂ te minimaliseren en de reserves en fluxen van organische stof in de bodem te kwantificeren. In de Europese thematische strategie voor bescherming van de bodem wordt bodemorganische stofgehalte gedefinieerd als dé sleutelindicator voor bodemkwaliteit omdat een optimaal gehalte aan organische stof overeenkomt met een goede landbouw- en milieukundige conditie zoals bijvoorbeeld verminderde erosie, hoog bufferend en filterend vermogen en een rijke habitat voor levende organismen. Vanuit verschillende milieukundige beleidslijnen blijkt dus een optimaal organische stofgehalte in de bodem gewenst te zijn. Vanuit landbouwkundig perspectief is het organische stofgehalte belangrijk voor de bodemvruchtbaarheid omdat het invloed heeft op zowel de fysische als chemische bodemeigenschappen evenals op het microbiële leven. Koolstof vormt het belangrijkste bestanddeel van organische stof: er wordt aangenomen dat organisch materiaal in de bodem gemiddeld voor 50 tot 58% uit koolstof bestaat.

Het koolstofpercentage in de bodem van akker en weiland wordt opgevolgd via de staalname van de Bodemkundige Dienst van België. Als het koolstofgehalte onder de streefzone daalt, dient de bemesting aangepast om economisch optimale opbrengst te bekomen. Deze streefzone is functie van de grondsoort (textuur). De evolutie van het koolstofpercentage in de Vlaamse akker- en weilanden vertoont een duidelijk dalende tendens tussen 1982 en 2005 met steeds meer percelen die beneden de optimale toestand (streefzone) komen te liggen. In akkerland steeg het aantal percelen onder de streefzone van 23 tot 50% en in weiland tot 32 tot 53%.

Figuur 10.13: Aandeel percelen met een koolstofgehalte onder de streefzone, %, 1982-2005

Bron: Vanden Auweele et al., 2004 en MIRAT 2005

De oorzaken voor het dalende koolstofgehalte zijn divers. De ploegdiepte is toegenomen in bepaalde regio's. Er is een verminderde aanbreng van stabielere organische stof in de vorm van organische meststoffen en bodemverbeteraars. Oogstresten zoals tarwestro worden minder ingeploegd. Het scheuren van weilanden kan het dalende koolstofgehalte onder weiland verklaren.

Het organische stofgehalte in de landbouwbodem kan worden bijgestuurd door maatregelen zoals aanpassen van het landgebruik, verlagen van de afbraaksnelheid en verhogen van de aanvoer. Het behoud van permanent grasland gedurende meer dan 5 jaar of de teelt van groenbemesters als nagewas zijn voorbeelden van aangepast landgebruik. De afbraaksnelheid kan verlaagd worden door onder andere minimale grondbewerking en herstel van de grondwatertafel. De huidige organische stoftoedieningen via dierlijke mest en oogstresten volstaan niet om het gehalte op peil te houden. Dit heeft met de kwaliteit van de aangevoerde dierlijke mest te maken. Landbouwpraktijken die de aanvoer verhogen zijn het achterlaten en inwerken van oogstresten, het toevoegen van stro, compost of organische meststoffen, het inpassen van groenbemesters in het teeltplan en een beredeneerde meststoffenkeuze.

Tijdstip, hoeveelheid en mineralisatiesnelheid zijn van cruciaal belang bij toedienen van organisch materiaal. In de huidige mestwetgeving wordt organisch materiaal verrekend als nutriëntenaanvoer in het eerste jaar. Vanwege het gevaar voor onderbemesting op de langere termijn worden toevoegingen van organisch materiaal dat traag mineraliseert ontmoedigd. Een grote voorraad nutriëntrijke verse organische stof kan echter leiden tot een hoge stikstofmineralisatie op momenten

dat er weinig opname is door het gewas. Hierdoor kan een verhoogd risico ontstaan op stikstofuitspoeling waardoor de doelstellingen van de nitraatrichtlijn of de kaderrichtlijn water in het gedrang kunnen komen.

De energiebehoefte van de landbouw blijkt hoog vergeleken met andere landen. In onderstaande tabel staan de globale gegevens over energiekosten per hectare. Dit is ook toe te schrijven aan het verschil in productierichtingen. De tuinbouw is in Vlaanderen een grote verbruiker van energie evenals in Nederland.

Tabel 24. Energiekosten in verschillende Europese landen (€/ha)

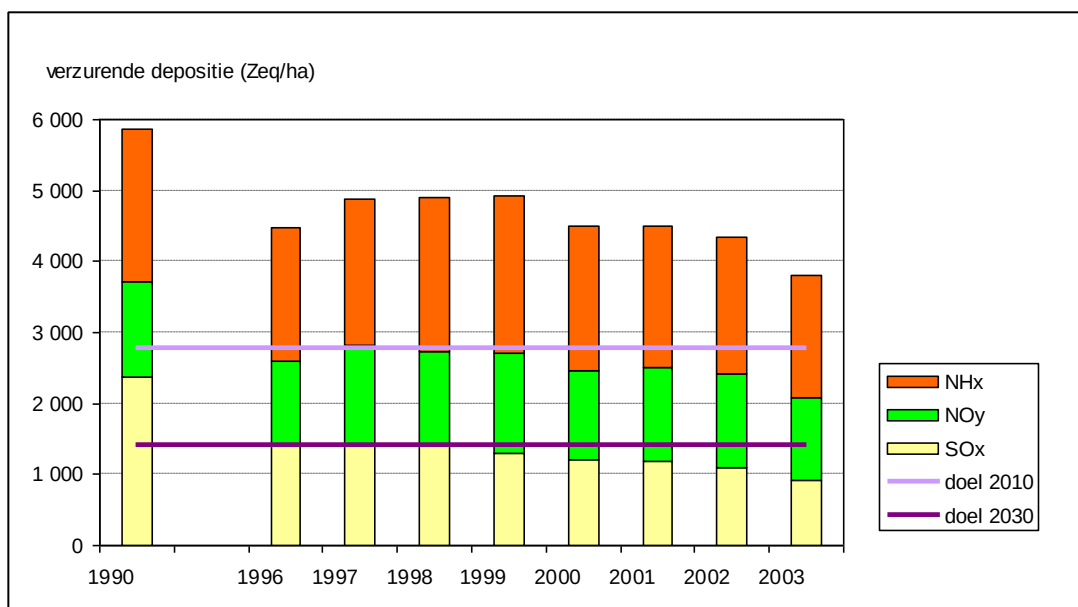
Energiekosten (€/ha)	1995	2000	2003	2004	2005
be Belgium	216,79	274,72	247,99	255,39	307,54
de Germany	133,18	148,05	164,11	152,16	164,03
es Spain	34,26	46,82	45,50	49,05	56,44
fr France	67,50	87,87	85,08	89,64	104,43
ie Ireland	35,86	48,99	51,83	56,04	61,17
it Italy	78,02	127,98	123,93	132,15	148,92
nl Netherlands	488,64	635,17	746,59	735,73	904,94
uk United Kingdom	44,09	72,18	54,25	61,00	70,56

Bron: Eurostat

De totale Vlaamse **broeikasgasemissies** uitgedrukt in kt CO₂-eq bedraagt voor 2004 ong. 92.000 kton. Ongeveer 10% van deze emissies worden veroorzaakt door de landbouw. Maar de landbouwsector is tot nu toe de enige sector in Vlaanderen waarin de uitstoot daalt sinds 1990 (daling van 13% in 2004 tov 1990) en dit voornamelijk als gevolg van de afname van de veestapel.

De **verzurende deposities** ('zure regen') zijn te wijten aan de veeteelt en het gebruik van fossiele energiebronnen. Het betreft emissies van zwaveldioxide (SO₂), stikstofoxiden (NO en NO₂, samen aangeduid als NO_x), ammoniak (NH₃) en hun reactieproducten.

Berekeningen van de ammoniakemissie afkomstig van de veeteelt zijn o.a. gesteund op de jaarlijkse veetelling, N-excretie-coëfficiënten van de verschillende diercategorieën, relatieve aandeel van de NH₃-emissie op de verschillende locaties (nl. stal, opslag, weide en toediening van kunstmeststoffen), periodes van uitrijden van mest, emissie-arm aanwenden van dierlijke mest en kunstmest. Onderstaande figuur geeft de evolutie van de verzurende deposities in Vlaanderen sinds 1999.

Figuur 15 Evolutie van de gemiddelde verzurende deposities (Vlaanderen, 1990-2004)

bron: MIRA-T-2005,

Het MINA-plan 3 bevat een middellangetermijndoelstelling (2010) van 2.770 Zeq/ha.jaar en een langetermijndoelstelling van 1.400 Zeq/ha.jaar te bereiken in 2030.

De teelt van energiegewassen in Vlaanderen neemt snel toe, maar blijft nog redelijk beperkt. De huidige oppervlakte aan koolzaad voor energiedoeleinden bedraagt in 2006 ongeveer 800 ha (LORBI-24). Het areaal koolzaad in 2005 bedroeg slechts 140 ha. Binnenkort wordt de eerste biodieselproductie-eenheid opgestart in Vlaanderen.

Tenslotte moet niet alleen de vraag gesteld worden welke bijdrage de landbouw levert aan de uitstoot van broeikasgassen, maar ook hoe de landbouw wordt beïnvloed door de opwarming van de aarde die een gevolg is van de steeds groeiende uitstoot van broeikasgassen. Tijdens de 21ste eeuw zou de opwarming immers 3°C kunnen bedragen, terwijl de neerslag met 10 tot 50 % zou toenemen (Gabriëls et al., 2005). Het hoeft nauwelijks betoog dat dit voor een sector als de landbouw, die sterk afhankelijk is van de grillen van de natuur, ingrijpende veranderingen met zich mee kan brengen. Laag gelegen landsdelen zouden bv. last krijgen van een hoger waterpeil en van een slechtere waterkwaliteit door verzilting. De hoger gelegen delen zouden dan weer te maken kunnen krijgen met watertekorten, omdat de waterbergingscapaciteit van de bodems zou afnemen en bodemvocht tekorten kunnen optreden bij stijgende temperaturen. Paradoxaal genoeg zou de toename van de neerslag in de winter gepaard kunnen gaan met overstromingen in het voorjaar en waterschaarste in de zomer. Uiteraard zou dit een negatief effect hebben op de productieomvang en de productkwaliteit die door de landbouw voortgebracht kan worden (Gabriëls et al., 2005).

Effect van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op het milieu

Bron LARA 2005 blz 207 en volgende

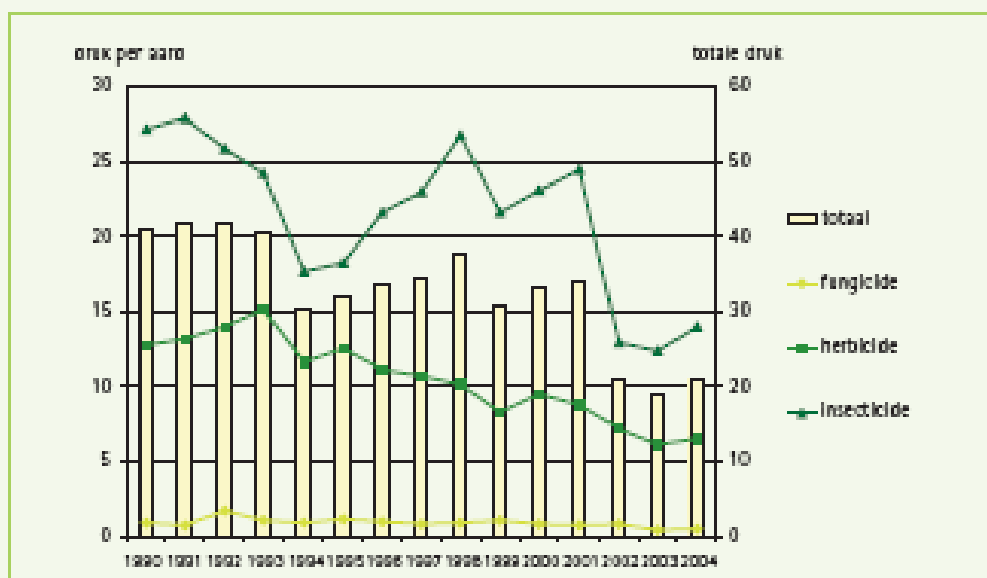
Het volume gewasbeschermingsmiddelen dat jaarlijks gebruikt wordt in de Vlaamse landbouw, wordt louter beschouwd als een indicator van het intermediaire verbruik. De druk die hierdoor uitgeoefend wordt op het milieu is echter niet noodzakelijk recht evenredig met het gebruikte

volume. Er is een groot verschil in de ecotoxiciteit van de meer dan 300 verschillende erkende actieve stoffen.

De milieudruk van gewasbeschermingsmiddelen kan onder andere weergegeven worden door de som S van de jaarlijkse verspreidingsequivalenten (Σ Seq) per gewasbeschermingsmiddel. Deze indicator geeft naast het gebruikte volume actieve stoffen een beeld van de milieubelasting voor waterorganismen.

Hierbij wordt de jaarlijkse emissie (het gebruik) van de beschouwde middelen gewogen op hun (eco)toxiciteit (in dit geval voor waterorganismen) en verblijftijd in het milieu, meer bepaald de halveringstijd voor afbraak in de bodem. Deze indicator geeft een aanduiding van de druk op het waterleven.

Figuur 10.10: Het verloop van de som van de verspreidingsequivalenten, (miljard Seq), 1990-2004

Bron: Volksgroep Gewasbescherming, UGent in MIRIAS Landbouw

De druk op het waterleven, uitgedrukt als de som van de verspreidingsequivalenten (Σ Seq), gedurende de laatste 15 jaar wordt weergegeven in figuur 10.10. Tussen 1990 en 1993 daalde Σ Seq van de insecticiden, terwijl die van de herbiciden steeg, zodat de totale druk op het waterleven relatief constant bleef. Daarna volgde de totale Σ Seq de bewegingen van de Σ Seq van de insecticiden, waarvan het aandeel steeds groter was dan twee derden. Over de periode 1990 tot 2004 is de druk op het waterleven vanuit elk van de vier productgroepen bijna gehalveerd.

Deze daling volgt uit 2 tendensen:

- enerzijds beperkt de sector het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, dat in die periode met 19% gedaald is. In 2004 bedroeg het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw 3,8 miljoen kg actieve stof;
- anderzijds is er het beleid van de Federale Overheid, waarbij in uitvoering van de Europese Richtlijn 91/414 erkenningen van gewasbeschermingsmiddelen stelselmatig worden herzien. Op die manier zijn de laatste jaren reeds veel van de meest schadelijke middelen verboden. Daardoor werd ruim de helft van de daling van Σ Seq gerealiseerd van 2001 naar 2002.

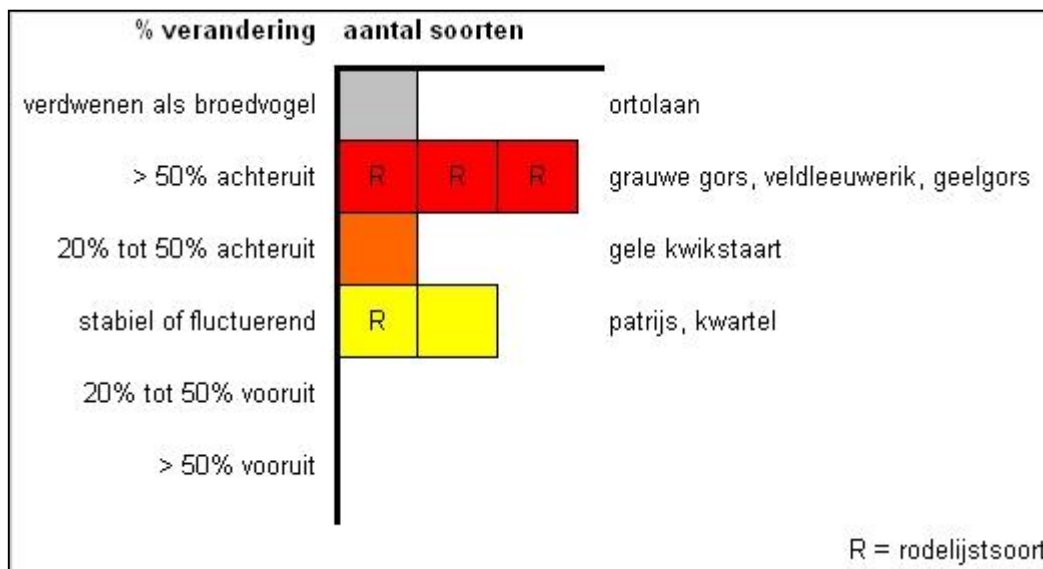
Bepaalde actieve stoffen hebben een zeer grote toxiciteit voor waterorganismen en wegen dus zwaar door in Σ Seq. In 2001 waren zeven stoffen verantwoordelijk voor 82% van de Σ Seq: de

herbiciden diuron en paraquat en de insecticiden lindaan, en in mindere mate flufenoxuron, fenoxycarb, parathion en chloorpyrifos. Lindaan en parathion zijn nu verboden, respectievelijk vanaf juni 2001 en vanaf januari 2002. Dit heeft een sterke daling van de drukindicator veroorzaakt, zelfs in die mate dat de halvering, die voor 2005 vooropgesteld werd in het Vlaams Milieubeleidsplan 2003-2007, bijna bereikt is.

2.6 Natuur en Landschap

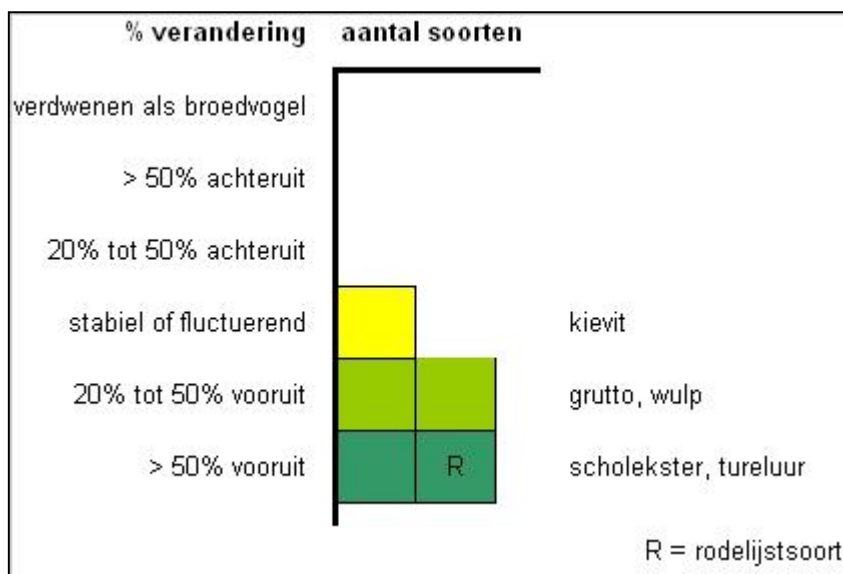
Een belangrijke Europese doelstelling is om de achteruitgang van de **biodiversiteit** te stoppen tegen 2010, maar uit het Natuurrapport 2005 blijkt dit niet vanzelfsprekend te zijn. Van alle soorten waarvan de toestand gekend is, is 6% verdwenen en loopt 28% het risico om op korte termijn uit Vlaanderen te verdwijnen indien geen passende maatregelen worden genomen. Bovendien dient vermeld te worden dat soortenmonitoring zich dikwijls concentreert op de meer populaire soorten (slechts 6% van de soorten heeft een Rode Lijst status) en dat er dus heel wat ‘verdoken’ biodiversiteitsproblemen zijn. Niet alleen de bedreigde soorten verdienen echter aandacht. Biotopen met het grootste aantal bedreigde of achteruitgaande soorten zijn voornamelijk heiden en oligotrofe wateren, moerassen en graslanden, m.a.w. vooral open habitats van voedselarme omstandigheden en soms habitats die een specifieke hydrologie vereisen. Een nieuwe bedreiging voor de biodiversiteit in Vlaanderen tenslotte, is de bewuste vrijzetting van genetisch gemodificeerde organismen (NARA, 2005).

De Rode Lijst van de **vogelsoorten** is onlangs uitgebreid met een aantal soorten die voorheen zeer algemeen waren, zoals akkervogels (veldleeuwerik ging laatste 10 jaar tot 90% achteruit). In onderstaande figuren wordt de evolutie weergegeven van enkele akker- en weidevogels (LORBI-17).

Figuur 16. Trend akkervogels (1990-2002)

Bron: Natuurindicatoren, 2005. Agrarische natuur: Trend akkervogels (1990-2002). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. www.natuurindicatoren.be (versie van 25-02-2005).

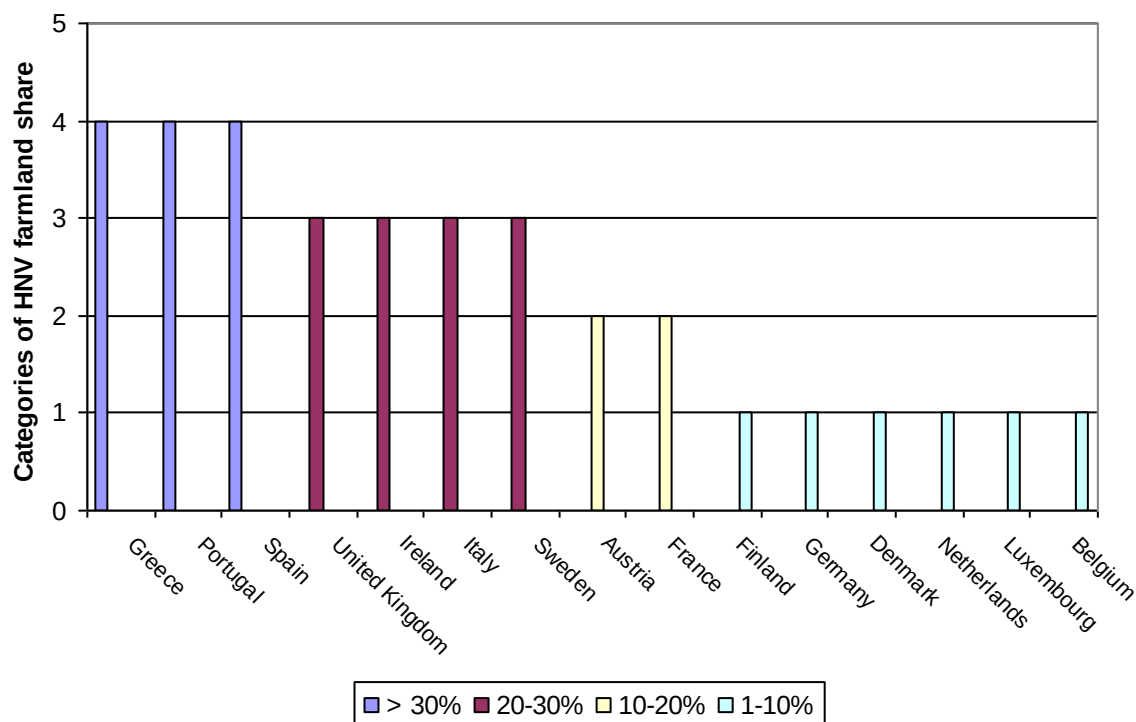

Figuur 17. Trend akkervogels (1990-2002)

Bron: Natuurindicatoren, 2005. Agrarische natuur: Trend akkervogels (1990-2002). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. www.natuurindicatoren.be (versie van 25-02-2005).

Een andere benadering voor het vergelijken van de biodiversiteit werd geïntroduceerd door Baldock⁷ et al. (1993, 1995) Zij beschreven de algemene kenmerken van extensieve landbouw met betrekking tot biodiversiteit en landbouwpraktijken. Zij introduceerden de term **landbouwgrond met hoge natuurwaarden** (high nature value farmland areas, HNV). Het spreekt voor zich dat in België deze gronden beperkt zijn. Het percentage voor Vlaanderen van geheel of gedeeltelijk zeer waardevolle natuur bedraagt 8,6 %. België zit in categorie 1 wat betekent dat minder dan 10 % van de landbouwgrond valt binnen deze categorie (LORBI-18, zie figuur 15).

⁷ Baldock D., Beaufoy G. and Clark J. (1995). *The nature of farming. Low intensity farming systems in nine European countries*. Report IEEP/WWF/JNRC, London/Gland/Peterborough. & Baldock D., Beaufoy G., Brouwer F. and Godeschalk F. (1996). *Farming at the margins: Abandonment or redeployment of agricultural land in Europe*. IEEP/LEI-DLO, London/Den Haag.

Figuur 18. Percentage Landbouwgrond met hoge natuurwaarde in EU-landen

Bron: EEA (2004c). High nature value farmland — characteristics, trends and policy challenges. European Environment Agency, Copenhagen, Denmark.

Het Natura-2000 netwerk in Vlaanderen bevat de afgebakende Speciale Beschermingszones in uitvoering van de Habitat- en Vogelrichtlijn (79/409/EEG en 92/43/EEG). De Vogelrichtlijn bakt 24 speciale beschermingszones af voor 66 vogelsoorten, voor een totale oppervlakte van 98.243 ha. De Habitatrichtlijn bakt 38 speciale beschermingszones af voor 44 habitattypen / soorten, voor een totale oppervlakte van 101.891 ha. In totaal beslaat het NATURA 2000 netwerk in Vlaanderen 163.540 ha (ca 30% overlap tussen de afgebakende Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijngebieden)

Implementatie van NATURA 2000

Het juridisch kader wordt geschapen met het Decreet Natuurbehoud, meer specifiek de volgende artikelen:

- art. 36bis: afbakeningsprocedure SBZ
- art. 36ter: invulling SBZ
 - § 1: Instandhouding en herstel: **pro-actieve** maatregelen
 - § 2: Verslechtering en verstoring vermijden door **preventieve** maatregelen
 - §§ 3-6: Beschermingsregime: geen betekenisvolle aantasting toestaan
 - ‘passende beoordeling van effecten’ voor de habitats in bijlage I van Decreet Natuurbehoud en de soorten in bijlage II, III en IV van Decreet Natuurbehoud
- art. 48: opmaak natuurrichtplan voor SBZ: BVR procedure NRP en BVR gebiedsgerichte maatregelen
- art. 51: soortenbescherming: KB's bescherming flora (1976), vogels (1980), andere fauna (1981)

Instandhouding, herstel habitats en soorten

Instandhoudingsmaatregelen dienen te beantwoorden aan de **ecologische vereisten** van de habitats van bijlage I en de soorten vermeld in de bijlagen II, III en IV van decreet: Dit veronderstelt een duurzame instandhouding en een zowel gebiedsspecifieke als soortenspecifieke aanpak

1. Opmaak instandhoudingsdoelstellingen

Per habitat/soort wordt een beschrijvende matrix opgesteld met de ecologische vereisten, een evaluatietabel (opp., habitatstructuur + processen, flora/fauna, specifieke en landschappelijke aspecten, verstoring) en een beoordeling van de staat van instandhouding.

Voor elke habitat/soort wordt een Speciale beschermingszone ingesteld: de distributie van de habitats(zowel actueel als potentieel), het relatief belang en de gekozen prioriteiten.

2. Gebiedsspecifieke aanpak : natuurrichtplan

In het natuurrichtplan wordt weergegeven wat in een specifiek gebied beoogd wordt (gebiedsvisie) voor de instandhouding van habitats en soorten, en welke instrumenten en maatregelen kunnen ingezet worden, op maat van het gebied.

Belangrijk bij het natuurrichtplan is de participatorische aanpak: opmaak en uitvoering in samenwerking met landeigenaars en landgebruikers, lokale overheden, verenigingen. Hierdoor wordt het natuurrichtplan maatschappelijk gedragen.

3. Soortenspecifieke aanpak

- inventarisaties: verspreiding en densiteit populaties
- rode lijsten
- afwegingskader voor prioritering
- opmaak **soortenbeschermingsplannen + uitvoeringsplannen**

soortenbeschermingsplan:

- ecologische karakteristieken,
- knelpunten
- mogelijke instrumenten en maatregelen.

soortenuitvoeringsplan:

- concrete acties op terrein zoals herstel van leefgebieden en verbindingsaspecten (bv. ecoduct), beheermaatregelen
- samenwerking met doelgroepen: landeigenaars en gebruikers, verenigingen, lokale besturen
- communicatie
- monitoring

In het Vlaamse Gewest zijn meer dan 62.000 ha bos en meer dan 61.000 ha grond in landbouwgebruik gelegen in deze afgebakende Speciale Beschermingszones. In deze gebieden is het de bedoeling een adequaat beheer te realiseren dat rekening houdt met de ecologische vereisten en volgens instandhoudingdoelstellingen voor soorten en habitats.

Vlaanderen bezit maar weinig echte natuurlandschappen en bestaat grotendeels uit historisch gegroeide cultuurlandschappen. Over het algemeen kan gesteld worden dat het Vlaamse landschap de voorbije eeuwen sterk van uitzicht veranderd is: akkers maakten plaats voor grasland, diverse teelten verdwenen terwijl maïs sterk opgang maakte en kleine landschapselementen werden weggerationaliseerd. Bovendien zorgde de verstedelijking voor steeds minder open ruimte⁸ die

⁸ Bevat landbouwgrond, woonuitbreidingszone, natuurgebied, KMO-zones

bovendien sterk versnipperd is. In verband met het landschap is echter perceptie ook zeer belangrijk. Uit onderzoek van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (1999) is gebleken dat groen in de buurt van de woonomgeving zeer belangrijk is voor een groot aantal mensen, maar dat ze weinig bereid zijn tot het uitvoeren van taken of tot het financieel tussenkomen ten voordele van het groenbeleid.

Een belangrijke biotoop die opgevolgd wordt in het kader van de Habitatrichtlijn is bos. In Vlaanderen is er nog ongeveer 150.000 hectare bos of 11 % van het grondgebied. Daarvan is 70 % in privé-eigendom en het overige in handen van openbare eigenaars. Bossen dragen bij tot het veelzijdige karakter en de multifunctionele betekenis van het Vlaamse platteland, maar de economische waarde van de Vlaamse bossen is beperkt.

Het Vlaams bosbeleid wil ondermeer invulling geven aan drie sleutelbegrippen: bosbehoud kwalitatief, bosuitbreiding en geïntegreerde maatschappelijke taakvervulling.

1. Bosbehoud kwalitatief

Bosbehoud kwalitatief betekent zowel het behoud van de ecologische kwaliteit en vitaliteit van bossen als het behoud van de maatschappelijke functies van het bos. Door de algemene achteruitgang van de kwaliteit van het leefmilieu komt de stabiliteit van het bosesysteem in het gedrang. Het verlies aan biodiversiteit dat hierdoor kan ontstaan, moet vanuit internationaal perspectief ten allen prijzen vermeden worden. De specifieke Vlaamse uitgangssituatie, met een lage bosindex, een sterke versnipperingsgraad, een onevenwichtige bosspreiding en een hoge milieu - en bevolkingsdruk, zijn sterk bepalend voor de invulling van dit sleutelbegrip. In een sterk verstedelijkt gewest zoals Vlaanderen, hebben externe factoren bovendien een bepalende invloed op het bos en op het te voeren beleid en beheer.

Het huidige bosbeleid streeft naar een verbetering van de kwaliteit van de bossen, met een evenwicht tussen de maatschappelijke functies van het bos enerzijds en de maximale ontwikkeling en instandhouding van het bosesysteem anderzijds.

2. Bosuitbreiding

Het huidig bosareaal in Vlaanderen schiet te kort om alle functies op een duurzame manier te vervullen. Niet alleen is de bosindex te laag, ook de spreiding van de bossen is onevenwichtig. De sterke versnippering en het beperkte aantal opengestelde bossen, werkt de lokale behoefte aan bosuitbreiding vanuit sociaalrecreatief oogpunt in de hand. Ook vanuit natuurbehouds- en milieuoverwegingen is bosuitbreiding noodzakelijk. Bossen zijn bouwstenen van de natuurlijke structuur in het algemeen en van de bosstructuur in het bijzonder. Op internationaal vlak wordt aangedrongen op het behoud en de uitbreiding van bossen omwille van het behoud van biodiversiteit en het bestrijden van de opwarming van de aarde.

Bosaanplantingen die schade zouden kunnen toebrengen aan de biodiversiteit of de habitats zijn echter verboden..

3. Geïntegreerde maatschappelijke taakvervulling

Het leggen van accenten vanuit een gebiedgerichte aanpak van het bosbeleid en -beheer vereist een afweging en toetsing ten opzichte van alle bosfuncties. Deze keuze voor een gebiedsgericht beleid is zeker niet strijdig met het algemene streven naar een multifunctioneel bosbeheer op Vlaams niveau. Door lokale accenten te leggen, kan de bijdrage van bossen aan de verfraaiing en kwalitatieve verbetering van het leefmilieu gemaximaliseerd worden.

Een grotere betrokkenheid en responsabilisering van de doelgroepen van het bosbeheer is onontbeerlijk daar het duurzame resultaten garandeert. Het bosbeheer wil hiertoe komen door een participatorische aanpak.

Op deze manier kan een reële bijdrage geleverd worden tot een verruiming van het draagvlak en wordt een gedragen bosbeleid en -beheer mogelijk.

In het kader van de benadeelde gebieden werden in Vlaanderen de percelen gelegen in de kwetsbare zone natuur (natuurgebied, natuurontwikkelingsgebied, natuurreservaten en bosgebied) aangeduid. In deze gebieden geldt in principe een bemestingsbeperking conform het standstillbeginsel (decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen, art 15 ter).

Op basis van gegevens productiejaar 2005⁹ betreft dit volgende arealen:

- het areaal van de kwetsbare zones natuur bedraagt 13065,08 ha. Hiervan ligt er 5969,89 ha in Natura 2000-gebied (= 45,69 %). Deze arealen zijn inclusief de percelen van geregistreerde natuurverenigingen en openbare besturen, het gaat dus niet enkel over percelen van landbouwers.
- wanneer enkel de percelen van landbouwers in rekening gebracht worden, dan bedraagt het areaal 'kwetsbare zone natuur' 11.480,62 Ha, waarvan 4.616,21 ha in NATURA 2000

2.7 Sociale voorzieningen op het platteland

VRIND 2005 stelt dat -op basis van zijn gemaakte indeling van het platteland- dat het profiel van plattelandsgemeenten en hun inwoners nauwelijks afwijkt van de gemiddelde Vlaamse gemeente. Wel tellen plattelandsgemeenten proportioneel minder alleenstaanden en is extreme armoede er minder uitgesproken. Dat laatste blijkt vooral een stedelijk fenomeen. Naar voorzieningen (basismobiliteit, rusthuizen, gezinszorg, artsen) toe scoren de meeste plattelandsgemeenten relatief goed.

Gebiedsgericht onderzoek wijst evenwel uit dat de relatief goede scores op gemeentelijk niveau moeten gerelativeerd worden. Specifieke problemen van bepaalde doelgroepen in kleine kernen en dorpen blijven op gemeentelijk niveau onzichtbaar en verdienen dus de nodige aandacht.

Bovendien zorgt de evolutie waarbij de relatie stad-platteland als het ware een continuüm vormen, ook voor een aantal bedreigingen van omgevingskwaliteiten in een gebied dat meer en meer door multifunctionaliteit wordt gekenmerkt en ook de identiteit van het nog resterende platteland dreigt verloren te gaan. Alhoewel de nieuwe stad-platteland relatie in Vlaanderen onomkeerbaar is, maakt dit bijsturing noodzakelijk op diverse hoofdlijnen. Meer aandacht voor gebiedskwaliteiten en leefbaarheidsaspecten zal het platteland ook aantrekkelijker maken als investeringsomgeving voor nieuwe activiteiten die een meerwaarde kunnen betekenen voor het platteland.

Recreatiemogelijkheden kunnen een bijdrage leveren aan de leefbaarheid in het buitengebied. Uit het VRIND rapport blijkt dat het buitengebied goed scoort op vlak van aantal sport- en recreatieterreinen, hoewel de groei er niet zo sterk uitgesproken is als in meer verstedelijkte gebieden (VRIND, 2004/2005).

Op vlak van demografie scoort het buitengebied ook goed, daar het minder geconfronteerd wordt met veroudering, ontgroening en gezinsverdunding. Het platteland kent bovendien een instroom van stedelingen die rust opzoeken, maar weinig verbonden zijn met de oorspronkelijke

⁹ Mestbank

gemeenschap en zich soms onverdraagzaam tonen, o.a. naar de landbouw toe (geur, geluidshinder, ...) (Van Huylenbroeck et al., 2005¹⁰).

Op vlak van **huisvesting** in het buitengebied valt de sterke prijsstijging op van bouwgrond en woningen en de toename van het aantal appartementen (totale oppervlakte verviervoudigd) waarvan de prijs het sterkst gestegen is tot een waarde die hoger ligt dan het Vlaamse gemiddelde (VRIND, 2004/2005). Een mogelijke verklaring voor de stijgende woonprijzen is de migratiestroom van rijkere stedelingen (Vandenbussche, 1998). Het Vlaamse buitengebied scoort echter het slechtst op het vlak van aanbod van sociale huurwoningen dat veel te laag is in vergelijking met het aantal kandidaat-huurders. Hoewel de plattelandswoningen doorgaans groter zijn, is hun kwaliteit dikwijls ondermaats. Dit geldt enkel in de plattelandsgemeenten en niet in het overgangsgebied (VRIND, 2004/2005).

Uit de cijfers blijkt dat **armoede** minder aanwezig is in het buitengebied: er zijn relatief minder leefloners en het aantal geboortes in kansarme gezinnen ligt ruim onder het Vlaamse gemiddelde. Er dient echter wel gewezen te worden op de verdoken armoede, die niet kan afgelezen worden uit cijfers, maar dikwijls aangehaald wordt als een probleem (VRIND, 2004/2005).

Een andere belangrijke indicator voor de sociale, en ook wel economische, situatie op het platteland is het aandeel van de volwassen bevolking dat deelneemt aan een opleiding, m.a.w. het **levenslang leren** (LORBI-35). Tabel 25 geeft dit weer voor heel Vlaanderen en splitst ook op naar leeftijdsgroepen, onderwijsniveau, arbeidsmarktpositie en geslacht. Uit de tabel blijkt dat Vlaanderen beter scoort dan het EU gemiddelde, uitgezonderd binnen een aantal categorieën bvb. de niet-beroepsactieve volwassenen.

Tabel 25. Aandeel van de bevolking (25-64 jaar) dat deelneemt aan opleiding naar leeftijd, onderwijsniveau, arbeidsmarktpositie en geslacht (Vlaams Gewest, EU-25; 2004; referentieperiode van vier weken; jaargemiddelde)

(%)	Vlaams Gewest	EU-25
25-39 jaar	12,9	13,4
40-49 jaar	10,2	8,6
50-64 jaar	6	5,1
Laaggeschoold	3,9	2,6
Middengeschoold	8,6	9,6
Hooggeschoold	18	18,4
Werkend	11,4	10,4
Werkzoekend	12,6	7,2
Niet-beroepsactief	5,2	6,9
Vrouw	9,7	10,1
Man	9,9	8,6
Totaal	9,8	9,4

Bron: Eurostat LFS, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV), via NIS

In het buitengebied zijn meer mensen aangesloten bij een **vereniging**, en ook het actieve lidmaatschap ligt boven het Vlaamse gemiddelde. Het gemiddeld aantal vrienden is wel kleiner dan het Vlaamse gemiddelde, maar in het buitengebied kan men duidelijk meer beroep doen op ouders en kinderen (VRIND, 2004/2005).

¹⁰ Van Huylenbroeck, G., Van Hecke, E., Meert, H., Vandermeulen, V., Verspecht, A., Vernimmen, T., Boulanger, A. & Luyten, S (2005). Overlevingsstrategieën voor een multifunctionele landbouw in een verstedelijkte omgeving. Eindrapport, PODO II project, 148 p.

In 2004 viel 5% van de Vlaamse bevolking in het gebied van een LAG, Local Action Group, waaronder in Vlaanderen gebieden van het Meetjesland, Kempen, Midden-Maasland, Brugs-Ommeland en Pajottenland vallen (LORBI-31).

Qua **voorzieningen** kan gezegd worden dat het buitengebied goed scoort op vlak van basismobiliteit, beschikbare plaatsen in rusthuizen en serviceflats, gezinszorg en huisartsendichtheid. Het cultuuraanbod in het buitengebied is echter ondermaats (VRIND, 2004/2005). Vandenbussche (1998) maakte gewag van een dalend aantal contactpunten voor dienstverlening op het platteland door rationalisering en schaalvergroting, en een hoge drempel hiervoor door de kleinschaligheid van de lokale gemeenschap. Meert (2003)¹¹ geeft in zijn studie over mobiliteit op het platteland aan dat dit een groot probleem vormt voor verschillende plattelandsgemeenten die slecht ontsloten zijn (slechte infrastructuur, beperkt aanbod aan openbaar vervoer). In meer dan 45.000 huishoudens op het Vlaamse platteland is minstens één volwassene vervoersarm, waardoor ze niet meer op een volwaardige manier kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Ondertussen echter hebben toegenomen inspanningen van de Lijn gezorgd voor een verbetering op dit vlak (o.a. belbussen).

De bewoners van het buitengebied zijn tenslotte ook meer **tevreden** over hun woon- en leefomgeving dan de gemiddelde Vlaming.

¹¹ Meert, H., Bourgeois, M., Van Hoof, K. en Asperges, T., 2003. Immobiel op het platteland. Omtrent rurale vervoersarmoede in Vlaanderen. Koning Boudewijn Stichting, Brussel.

2.8 *Lijst van tabellen bij omgevingsanalyse*

Tabel 1. Bruto Binnenlands Product (BBP) per inwoner volgens het ESR95 rekenstelsel (in euro koopkrachtpariteiten en EU-25=100).....	18
Tabel 2. Evolutie van de Bruto Toegevoegde Waarde (BTW) per hoofdsector (in miljoen euro)	18
Tabel 3 Werkzaamheidsgraad van de personen van 15 tot 64 jaar (percentage werkenden in de bevolking ten opzichte van de totale bevolking).....	19
Tabel 4 Werkzaamheidsgraad (%) in België en Vlaanderen over de verschillende leeftijdscategorieën en geslachten (2004)	19
Tabel 5 Aantal jobs in loondienst naar sector (opgelet voor definiëring) in het Vlaamse Gewest	19
Tabel 6 Aantal zelfstandigen in hoofdberoep, naar sector in het Vlaamse Gewest	20
Tabel 7 Werkloosheidsgraad (% van de actieve bevolking in elke leeftijdscategorie) in België en Vlaanderen over de verschillende leeftijdscategorieën en geslachten (2004)	22
Tabel 8 Definitie platteland en overgangsgebied volgens VRIND.....	23
Tabel 9.Evolutie van de loontrekkende en zelfstandige werkgelegenheid in het buitengebied	24
Tabel 10.Evolutie van het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (UVW) naar enkele kenmerken en gebied van 1995 tot 2004.....	24
Tabel 11. Evolutie van tewerkstellingscijfers op het platteland (2000-2004).....	24
Tabel 12. Aandeel (%) van de diverse subsectoren in de totale Vlaamse eindproductiewaarde, 1995-2004 (Bron: LARA 2006)	26
Tabel 13. Tewerkstelling landbouw (voltijdse arbeidskrachten/ha) in verschillende Europese landen	27
Tabel 14. Investerings in landbouw in verschillende Europese landen (€/ha).....	28
Tabel 15 Aantal éénmansbedrijven en percentage landbouwers met andere winstgevendende activiteiten in België.....	29
Tabel 16. Diversificatie in het Vlaamse en het Waalse Gewest.....	29
Tabel 17. Areaal biologische landbouw in verschillende Europese landen (ha)	30
Tabel 18. Omzet en tewerkstelling van enkele belangrijke toeleverende sectoren in het agrobusinesscomplex.....	30
Tabel 19: Arbeidsefficiëntie (€/pers) voor de landbouw	31
Tabel 20. Arbeidsefficiëntie (€/pers) in de voedingsindustrie	32
Tabel 21. Buitenlandse handel in landbouwproducten per productcategorie, België, miljoen euro, 2004.....	33
Tabel 22. Werkgevers en de omvang van de ondernemingen, 2002 - 2005	35
Tabel 23. Mestgebruik in verschillende Europese landen (kg/ha)	36

Tabel 24. Energiekosten in verschillende Europese landen (€/ha)	43
Tabel 25. Aandeel van de bevolking (25-64 jaar) dat deelneemt aan opleiding naar leeftijd, onderwijsniveau, arbeidsmarktpositie en geslacht (Vlaams Gewest, EU-25; 2004; referentieperiode van vier weken; jaargemiddelde)	52

2.9 *Lijst van figuren bij omgevingsanalyse*

Figuur 1 Evolutie van het aantal verzekeringsplichtigen (zelfstandigen + helpers) volgens geslacht (Bron: RSVZ).....	21
Figuur 2 Evolutie van het aantal verzekeringsplichtigen (zelfstandigen + helpers) volgens leeftijdsklasse (Bron: RSVZ)	21
Figuur 3 Het Vlaamse platteland volgens OECD criterium van 600inw/km2 op gemeenteniveau (bron, Lauwers et al., 2005).	23
Figuur 4.Eindproductiewaarde van de Vlaamse land- en tuinbouw (Bron: LARA 2006)	25
Figuur 5.Evolutie van het aantal regelmatig tewerkgestelde personen, 1995-2005 (bron: LARA 2006).....	26
Figuur 6 Evolutie van de verkoopprijzen van teeltgronden en weiden, euro/m2, 1995-2004 (bron: LARA 2006)	27
Figuur 7. Opleidingsgraad van de Vlaamse landbouwers.....	28
Figuur 8 Arbeidsefficiëntie (€/pers) in de verschillende sectoren	31
Figuur 9. Verdeling van de totale omzet in de voedingsindustrie volgens subsectoren, 2002 (bron: LARA 2006).....	32
Figuur 10. Invoer van landbouwproducten uit de voornaamste Europese handelspartners, België, 2004 (bron: LARA 2006).....	34
Figuur 11. Uitvoer van landbouwproducten naar de voornaamste Europese handelspartners, België, 2004 (bron: LARA 2006).....	34
Figuur 12 Verdeling van de tewerkstelling in de voedingsindustrie volgens provincies, 2005 (bron: LARA 2006)	35
Figuur 13 Eco-efficiëntie van de landbouw (Vlaanderen, 1990-2004) (bron: LARA 2006)	36
Figuur 14. Nitraat en fosfaatoverschot op de bodembalans (kg/ha)	38
Figuur 15 Evolutie van de gemiddelde verzurende deposities (Vlaanderen, 1990-2004)	44
Figuur 16. Trend akkervogels (1990-2002)	46
Figuur 17. Trend akkervogels (1990-2002)	47
Figuur 18. Percentage Landbouwgrond met hoge natuurwaarde in EU-landen	48

2.10 Bronnen

Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T., Van Reeth W., Weyembergh G. en Kuijken E. (red.) (2005) Natuurrapport 2005. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud nr. 24, Brussel.

FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. Landbouwstatistieken driemaandelijks publicatie. Meerdere jaargangen. Brussel.

FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. Mei-telling. Meerdere jaargangen. Brussel.

Gabriëls P., Platteau J. & Van Gijseghem D. (2005) Klimaatverandering en mogelijke gevolgen voor landbouw en zeevisserij in Vlaanderen. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Land- en Tuinbouw, Afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Jonathan Platteau (red), Leen Bas, Els Bernaerts, Veerle Campens, Koen Carels, Els Demuynck, Maarten Hens, Stijn Overloop, Vincent Samborski, Dirk Smets, Dirk Van Gijseghem, Hilde Wustenberghs. Landbouwrapport 2005

Van Gijseghem, D., et al (2004). Landbouwbeleidsrapport 2003. Administratie Land- en Tuinbouw, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel

Van Steertegem M. (red.), Milieurapport Vlaanderen, MIRA-T 2005, thema's. Vlaamse Milieumaatschappij, Aalst.

VRIND (meerder jaargangen) Vlaamse regionale indicatoren, APS, Brussel.

2.11 *Lijst afkortingen*

APS - Administratie Planning en Statistiek
BBP - Bruto Binnenlands Product
BTW - Bruto Toegevoegde Waarde
EEA - European Environment Agency
FOD – Federale Overheidsdienst
HNV - high nature value farmland areas
INR - Instituut voor de Nationale Rekeningen
LORBI - LEAD Objective Related Baseline Indicatoren
NARA – Natuurrapport
OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development
RSV - Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
RSVZ - Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen
RSZPPO - Rijksdienst voor Sociale Zekerheid Provinciale en Plaatselijke Overheden
SPRE - Strategisch Plan Ruimtelijke Economie
SWAV - Steunpunt Werkgelegenheid Arbeid Vorming
SWOT – Strenghts, Weaknesses, Opportunities, Threats
UVW - uitkeringsgerechtigde volledig werklozen
VAK – Voltijdse Arbeidskracht
VDAB - Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VRIND – Vlaamse Regionale Indicatoren

Vlaamse strategie

1 De op basis van de sterkten en zwakten gekozen strategie

Op basis van de sterktes en zwaktes werden naast een visie, missie en drie horizontale doelstellingen, de volgende strategische doelstellingen voor de respectieve assen vastgesteld. Voor elk van deze strategische doelstellingen worden een aantal maatregelen voorgesteld die een invulling geven aan deze doelstelling.

Strategische doelstellingen As 1

4. Door te investeren in ondermeer innovatie, kennis, ketenbeheer, structuurverbetering, kwaliteit en voldoen aan normen versterkt de concurrentiekracht van de Vlaamse land-, tuin-, en bosbouwsector.
 - Opleiding in de landbouw
 - Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw
 - Opleiding in de biologische landbouw
 - Bedrijfsadviessysteem voor land- en tuinbouwers
 - Investerings in landbouwbedrijven
5. De aanmoediging van de vestiging van jonge, goed opgeleide landbouwers draagt bij tot de continuïteit in de sector, tot innovatie en tot het verbeteren van de competitiviteit.
 - Opleiding in de landbouw
 - Vestiging van jonge landbouwers
6. Het stimuleren van duurzame investeringen in de, met de Vlaamse landbouw verankerde, agro-voedingssector versterkt de concurrentiekracht van de landbouw en de agro-voedingssector en verhoogt de tewerkstelling op het platteland.
 - Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten
 - Steun voor samenwerking bij de ontwikkeling en afzet van landbouwproducten met een innovatief karakter
7. Stimulering van verhoogde kwaliteit doet opportuniteiten ontstaan om zich te differentiëren ten opzichte van producten met een basiskwaliteit.
 - Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen
 - Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS

Strategische doelstellingen As 2

8. Door het realiseren van groene en blauwe diensten draagt de landbouw bij tot het bereiken van milieu- en natuurdoelstellingen.
 - Introductie van technieken die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verminderen waaronder mechanische onkruidbestrijding

- Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden
 - Introductie van vlinderbloemige gewassen in het silagevoeder voor een meer grondgebonden Vlaamse veehouderij
 - Reductie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de sierteelt
 - Hectaresten voor biologische landbouwproductie
 - Beheersovereenkomst perceelsrandenbeheer
 - Beheersovereenkomst soortenbescherming
 - Beheersovereenkomst erosiebestrijding
 - Beheersovereenkomst water
 - Beheersovereenkomst herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen
 - Groenbedekking
 - Mechanische onkruidbestrijding gecombineerd met rijbespuiting
 - Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit
 - Introductie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt
9. Landbouwers stimuleren die een bijdrage realiseren aan de doelstellingen in het kader van de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water en aan de instandhoudingsdoelstellingen van de speciale beschermingszones (onderdeel van Natura 2000)
- Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw
 - Steun voor samenwerking bij de ontwikkeling en afzet van landbouwproducten met een innovatief karakter
 - Vergoeding natuur buiten Natura 200
 - Vergoeding natuur binnen Natura 2000
 - Beheersovereenkomst perceelsrandenbeheer
 - Beheersovereenkomst soortenbescherming
 - Beheersovereenkomst water
 - Beheersovereenkomst herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen
 - Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van de Kaderrichtlijn Water
 - Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed voor wat betreft investeringen in de speciale beschermingszones.
 - Introductie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt
10. Stimulering van een duurzaam gebruik en uitbreiding van de bosoppervlakte draagt bij tot de multifunctionele ontwikkeling van het Vlaamse platteland.
- Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw
 - Bebossing van landbouwgronden
 - Niet-productieve investeringen in bossen
11. Stimulering van de biologische landbouw en innoverende kennisdoorstroming uit de biologische landbouw naar de gangbare landbouw verhoogt de duurzaamheid van de Vlaamse landbouw. Dit met uitzondering van de investeringsmaatregelen die thuishoren in As 1.
- Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw

- Opleiding in de biologische landbouw
- Steun voor samenwerking bij de ontwikkeling en afzet van landbouwproducten met een innovatief karakter
- Introductie van technieken die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verminderen waaronder mechanische onkruidbestrijding
- Hectaresteen voor biologische landbouwproductie

Strategische doelstellingen As 3

12. Diversificatie van landbouwactiviteiten naar niet-agrarische activiteiten verhoogt de leefbaarheid van de landbouw en draagt bij tot een aantrekkelijk, kwaliteitsvol, en multifunctioneel platteland.

- Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden
- Investerings in landbouwbedrijven
- Verlenen van zorg en activeren van zorgvragers op land- en tuinbouwbedrijven

13. De instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed draagt bij tot de herwaardering van dit patrimonium, en genereert ook werkgelegenheid op het platteland.

- Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed
- Intermediaire dienstverlening

14. Aandacht voor kwaliteitsvolle vestigingslocaties, ondernemerschap op het platteland en een ruimtelijk-economisch perspectief, conform de principes en doelstellingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, draagt bij tot de creatie van een gunstig economisch klimaat op het platteland.

- Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed
- Intermediaire dienstverlening

15. Het opzetten van basisvoorzieningen voor de economie en de plattelandsbevolking, met inbegrip van culturele en vrijetijdsactiviteiten, ten behoeve van een dorp of een aantal dorpen, en voor de daarmee samenhangende kleinschalige infrastructuur (incl. dorpskernvernieuwingen) zorgen voor een leefbaar en kwaliteitsvol platteland.

- Bevordering van toeristische activiteiten
- Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking
- Dorpskernvernieuwing en – ontwikkeling
- Intermediaire dienstverlening
- Ontwikkeling van de paardenhouderij als nieuwe economische drager op het platteland

16. Opleiding en voorlichting.

- Intermediaire dienstverlening (incl. sensibiliserende en informatieve acties met het oog op landschappelijke inpassing en streekeigen inrichting van de paardenhouderij).

17. De inzet van instrumenten en acties gedefinieerd in het decreet natuurbehoud om een bijdrage te realiseren aan de instandhoudingsdoelstellingen van de speciale beschermingszones.

- Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed voor wat betreft investeringen in de speciale beschermingszones.

Strategische doelstellingen As 4

18. De uitwerking en uitvoering van lokale ontwikkelingsstrategieën draagt bij tot een versterking van de territoriale verbondenheid en is een stimulans voor de plattelandseconomie

- Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit/diversificatie
- Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden
- Werking Plaatselijke Groepen

2 Motivering van de gekozen prioriteiten in het licht van de communautaire strategische richtsnoeren en het strategisch plan

2.1 Maximaal streven naar een continu beleid binnen de marges van de beschikbare budgetten

De reductie van de beschikbare Europese co-financieringsmiddelen bemoeilijkt de uitvoering van de Europese strategie. Dit heeft eveneens tot gevolg dat een continuering van het huidige Vlaams programma voor plattelandontwikkeling, dat toch reeds zijn vruchten heeft afgeworpen, in het gedrang komt. Er zal echter gestreefd worden naar een maximale continuering van het huidige PDPO 2000–2006 zonder daarbij de prioriteiten uit het oog te verliezen.

Het beschikbare budget voor cofinanciering wordt ook zwaar belast met betalingen die nog moeten plaatsvinden in de periode 2007-2013 voor engagementen die zijn aangegaan tijdens de programmaperiode 2000-2006 en zelfs nog uit de periode 1994-1999.

Voorals As 1 – verbetering van de concurrentiekracht van de land- en bosbouwsector, wordt op deze manier heel zwaar belast. Dit komt voornamelijk door het feit dat de maatregel investeringen in landbouwbedrijven en de maatregel vestiging van jonge landbouwers in de voorgaande periodes een uitwerking heeft gekend waarbij de steun een mix was van kapitaalpremies en rentesubsidies. De langetermijn afbetalingen van de rentesubsidies zorgen ervoor dat er dus een aanzienlijk aandeel van het budget voor de periode 2007-2013 zal gebruikt moeten worden om reeds gedane investeringen verder te ondersteunen.

Ook voor As 2 – milieu- en landbeheer is er een zware last op het budget door contracten in het kader van agro-milieubetalingen die hun oorsprong vinden in de programmaperiode 2000-2006. Maar hierbij dient wel onderlijnd te worden dat alhoewel de contracten nog dateren van vóór 2007, er toch nog output gegenereerd wordt in de nieuwe periode die in overgrote mate mee een bijdrage zal leveren aan de realisatie van de betreffende doelstellingen.

Ook voor As 3 is er door een aantal maatregelen een kleine last op het budget voor engagementen uit de periode 2000-2006. Dit alles heeft tot gevolg dat de cofinancieringspercentages van de verschillende assen aangepast zijn aan de beschikbare Europese budgetten.

Voor een aantal maatregelen uit As 1 en As 2 betekent dit een gevoelige verlaging tov de cofinancieringspercentages uit de programma periode 2000-2006. Gelet op de geringere Europese middelen worden een aantal maatregelen (of delen ervan) met staatssteun gefinancierd. Randvoorwaarde hierbij zijn de budgettaire mogelijkheden van de diverse beleidsdomeinen die betrokken zijn bij dit programma.

De extra middelen die ter beschikking komen door de Health Check en het Economisch Herstelplan worden besteed aan de vooropgestelde prioriteiten klimaat, hernieuwbare energie, waterbeheer, biodiversiteit en de herstructurering van de zuivelsector. Voor breedband worden geen maatregelen voorzien omdat Vlaanderen reeds een volledige bedekkingsgraad heeft.

Gezien de grote druk op de Vlaamse begroting, de economische crisis en de beperktheid van de bijkomende middelen, wordt in Vlaanderen gefocust op bestaande maatregelen binnen As 1, As 2 en As 3 die vallen onder de Health Check doelstellingen, overeenkomstig de communautaire strategische oriëntatie en het gewijzigde nationaal strategisch plan.

2.2 As 1: Prioriteit aan een dynamische en innovatieve landbouw

Het hoogste gewicht wordt gegeven aan de As 1- doelstellingen. Uit de omgevingsanalyse blijkt immers dat ondanks de intensieve productie en hoge toegevoegde waarde de land- en tuinbouw sector nog steeds te kampen heeft met grote achterstand op het vlak van arbeidsinkomen ten aanzien van vergelijkbare arbeidsinkomens. Om hieraan een stuk tegemoet te komen kan via het Programma voor Plattelandsontwikkeling een stimulerend beleid worden gevoerd waarbij men de land- en tuinbouwers aanmoedigt om verder te gaan in de ontwikkeling van innovatieve producten – en productieprocessen.

Door het koppelen van structurele investeringen aan minimumnormen op het gebied van leefmilieu, hygiëne en dierenwelzijn kan de Vlaamse land- en tuinbouwsector een concurrentiele plaats innemen in de steeds sterker geliberaliseerde marktomgeving, rekening houdend met de ecologische randvoorwaarden van de productie.

Een essentieel element om de doelstelling van concurrentiekracht verbetering te bereiken is om de jonge landbouwers die mee de kar trekken van de innovatieve en competitieve Vlaamse landbouw voldoende te ondersteunen opdat zij nog slagkrachtiger worden. De steun voor investeringen wordt net zoals in de vorige programmeerperiode ook gedifferentieerd.

Vlaanderen bezit ook weinig andere instrumenten om direct in te spelen op de economische slagkracht van de landbouwsector. Fiscaliteit bv. is een instrument dat hiervoor ook zou kunnen gebruikt worden maar dat slechts in beperkte mate behoort tot de regionale bevoegdheden.

Opleiding, vervolmaking en advisering zijn in het huidige Vlaams programma voor plattelandsontwikkeling reeds een belangrijk middel om de concurrentiekracht van onze landbouw-ondernemers te doen toenemen en dit zal ook een belangrijke pijler blijven in ons toekomstig beleid..

Budgettair wordt in het Vlaamse PDPO het grootste gewicht gegeven aan As 1. Veel van de initiatieven die binnen deze as worden genomen, dragen echter ook rechtstreeks of onrechtstreeks bij tot de realisatie van de doelstellingen van As 2.

Een belangrijk deel van de Health Check middelen zal gebruikt worden voor As 1, meer specifiek voor investeringen die bijdragen tot een beter waterbeheer, een verminderde uitstoot van broeikasgassen en de herstructurering van de zuivelsector.

2.3 As 2: Een duurzame productie met het oog op het verbeteren van het leefmilieu

Aan As 2 worden minimaal 25% van de Europese middelen toegekend. Deze middelen worden voornamelijk ingezet in de ondersteuning van duurzame landbouwtechnieken, biologische landbouw, en maatregelen die de waterkwaliteit verbeteren en de biodiversiteit instandhouden of versterken.

Door de integratie van doelstellingen van milieu- en natuurverbetering in andere assen worden de in As 2 gestelde doelstellingen versterkt, bij voorbeeld in As 1 door steun aan investeringen in de landbouw te koppelen aan milieudoelstellingen, alsook door via opleiding en kennisoverdracht deze problematiek aan te pakken.

Het is ook evident dat deze doelstelling niet enkel kan bereikt worden via het programma voor plattelandontwikkeling. De Europese prioriteiten biodiversiteit, water en klimaatsverandering (Strategisch Richtsnoer 2) zijn elementen die eveneens aan bod komen in het Vlaams en Belgisch milieubeleid. De nitraatproblematiek die in Vlaanderen heel precair is, wordt via het nieuwe Mestdecreet aangepakt.

Meerdere agromilieumatregelen spelen in op de Health Check prioriteiten waterbeheer, biodiversiteit, klimaat en herstructurering van de zuivelsector.

2.4 As 3: Verbeteren van de leefkwaliteit op het platteland en aanmoedigen van diversificatie van de plattelandseconomie

Onder deze doelstelling biedt het programma een stimulans aan landbouwers die de uitdaging willen aangaan om via een diversificatie naar niet-agrarische activiteiten (zorg, hoeveverkoop, hoevetoerisme,...) een bijkomend inkomen te vergaren.

Uit de omgevingsanalyse blijkt dat in Vlaanderen aandacht nodig is voor de verdere ontwikkeling en instandhouding van een kwalitatief hoogstaand platteland onder meer door een goede leefbaarheid van alle actoren en aan een versterking van de identiteit van dat platteland en zijn bewoners. Onder meer door het creëren van nieuwe kansen voor de structuur en identiteitsbepalende functies van het platteland.

Hierbij wordt de link gelegd met de Europese prioriteit voor deze as als zijnde het scheppen van werkgelegenheid en groeivoorwaarden. Voor Vlaanderen zal het vooral een zaak zijn om de randvoorwaarden voor de multisectorale samenleving op het platteland verder positief te laten ontwikkelen.

In deze as wordt ook conform de resultaten van de milieubeoordeling (integratiespoor plan-MER) de nodige aandacht geschonken aan natuur in As 3.

Het deel van de Health Check middelen die worden gebruikt in As 3 zal besteed worden aan de prioriteiten klimaat en hernieuwbare energie.

2.5 As 4: Leader

Via de toepassing van de Leader-methode worden lokale actoren gestimuleerd om actief mee te werken aan de uitwerking en de realisatie van een ontwikkelingsstrategie voor hun eigen regio. Een bottom up benadering om gebiedsgericht te werken, wat reeds binnen Leader+ werd toegepast, wordt binnen de Leader-as verder ontwikkeld. Hierbij wordt gestreefd naar een geïntegreerde, sectoroverschrijdende samenwerking, waarbij de ontwikkeling van het gebied, innovatie en verbetering van het lokaal bestuur een belangrijke rol spelen. Binnen Vlaanderen zal via Leader-as enkel gewerkt worden rond initiatieven en maatregelen die kaderen binnen As 3.

Op die manier wordt bijgedragen tot de realisatie van de Europese prioriteit voor deze as, ontwikkeling van de plaatselijke capaciteit voor werkgelegenheid en diversificatie.

3 Impact van de voorgaande programmeringsperiode

3.1 Samenvatting van de mid-term evaluatie van de programmaperiode 2000-2006

Het Vlaams programma voor plattelandsontwikkeling heeft als doel de economische leefbaarheid van de landbouw te verbeteren en de leefbaarheid van het platteland te verhogen, waarbij aandacht wordt besteed aan verbrede activiteiten in de landbouw en milieuzorg

Een eerste evaluatietopic betreft het **programmabeheer**. Eén van de grote verdiensten van het PDPO is dat al de actoren betrokken bij het plattelandsbeleid in Vlaanderen worden samengebracht, met name in het Comité van Toezicht. Historisch gezien zijn de verschillende actoren ingebed in verschillende en gescheiden beheersstructuren, met als gevolg dat het gezamenlijk beheer van het PDPO niet steeds op een geïntegreerde wijze gebeurt of op de (financieel) meest efficiënte manier uitgevoerd wordt. Dit maakt dat de uitvoeringsstructuur van het PDPO complex en weinig transparant is. Er wordt voorts aangeraden het aantal wijzigingen aan het programma te beperken tot het allernoodzakelijkste en te richten op een betere stroomlijning en afstemming tussen de maatregelen. Wat betreft de financiële uitvoering kunnen we tijdens de eerste programmajaren spreken van een zoeken naar een werkbare organisatie, die een correcte en transparante verwerking van de betalingsstromen garandeert. Verder vermelden we als positief punt

dat de administratieve behandeling van de dossiers door de verschillende beheersdiensten vlot en relatief snel gebeurt.

Binnen het programmabeheer besteden we bijzondere aandacht aan de monitoring van het programma. De **monitoring** is een moeilijk beheersbare activiteit in het PDPO. De volgende elementen liggen aan de oorzaak. De Europese Commissie zelf vraagt voor de evaluatie een uitgebreide set aan gegevens die (te) weinig verband vertoont met de gegevens gevraagd voor de jaarlijkse opvolging (“monitoring”) door de Commissie. Verder houdt iedere beheersdienst (historisch gezien) een eigen registratiesysteem bij voornamelijk in functie van de financiële opvolging. Het betaalorgaan is de enige instantie met werkelijke gegevens geïntegreerd op programmaniveau. We pleiten voor een betere benutting van deze gegevens. Dit kan via volgende stappen:

- een permanente centrale databank, vertrekkende van de gegevens van het betaalorgaan en toegankelijk voor de verschillende beheersdiensten. Indien dit praktisch niet haalbaar zou zijn, kan het vastleggen van eenzelfde identiteitscode per begunstigde de uitwisseling van informatie tussen de beheersdiensten onderling of tussen de beheersdiensten en evaluatiediensten vergemakkelijken. Ook het instellen van één aanspreekloket (zie voorstel voor geïntegreerde aanpak op bedrijfsniveau) per provincie kan het centraliseren van de gegevens vereenvoudigen.
- een screening door de EC van haar vereisten op vlak van monitoring en evaluatie
- een betere registratie van inhoudelijke gegevens, naast de financiële gegevens per beheersdienst en per (sub)maatregel. De registratie dient niet enkel te gebeuren in fysische dossiers maar ook in digitale databases. De evaluator heeft voor sommige maatregelen een datatemplate ontworpen. Deze template houdt rekening met de evaluatievragen en de monitoringvereisten, maar kan nog uitgebreid worden met het oog op een betere inhoudelijke opvolging. Ook een koppeling met het financiële dossier moet in de toekomst mogelijk zijn.
- opmaken en communiceren van een overzichtelijke en betrouwbare stand van zaken inzake de (financiële) uitvoering van het programma sinds de start tot heden.

Een tweede evaluatietopic is de **relevantie** van het programma. De bestaande sociaal-economische analyse van het platteland, zoals beschreven in het programmeringsdocument werd geactualiseerd. Op vier jaar tijd hebben er zich geen fundamentele wijzigingen voorgedaan die de basisstructuur en –eigenheid van het platteland en de landbouw veranderen. Toch merken we in deze tijdsperiode op enkele vlakken reeds een evolutie, die zich vertaalt naar een aantal zwaktes en bedreigingen voor de Vlaamse landbouw en het Vlaamse platteland. De landbouwsector kampt met een verdere daling van het aantal landbouwbedrijven, een steeds aanwezige economische onzekerheid en tenslotte meer en meer maatschappelijke vragen en eisen op vlak van milieu, landschap en verbredingsactiviteiten. Het Vlaamse platteland kent in het algemeen geen problemen van ontvolking, vergrijzing of gebrek aan werkgelegenheidscreatie. Er is echter wel een verstedelijkingsdruk veroorzaakt door de woonbehoeften, de uitbreiding van economische activiteiten en de toenemende recreatie-activiteiten), die ook voor de Vlaamse landbouwer merkbaar is. Daarnaast zijn er nog enkele dun bevolkte regio’s (meestal in de grensregio’s) met noden op vlak van mobiliteit en sociale cohesie.

We kunnen stellen dat het PDPO het sterkst inspeelt op de economische situatie van de Vlaamse landbouw, tuinbouw en bosbouw. Het programma verleent steun aan opleiding wat bijdraagt tot een stijgende professionalisering van de sector. Het PDPO beantwoordt ook aan de behoefte van een meer gediversifieerde landbouw die inkomsten haalt uit bronnen zoals biologische landbouw, natuurbeheer, recreatie en educatie op de boerderij, hoeveproducten, enzovoort. Het PDPO schenkt ruime aandacht aan de milieuproblematiek binnen de landbouw via meer duurzame

productieprocessen in de gangbare landbouw en via de steun voor bosbouw. Op deze manier speelt het PDPO in op een deel van de maatschappelijk vragen rond landbouw en platteland. Er is ook aandacht voor lokale noden in de plattelandsgemeenten. In de context van de verstedelijking is er echter nog meer vraag naar een combinatie van de verschillende functies op het platteland, en zijn er meer specifiek nieuwe functies die door een multifunctionele landbouw en platteland kunnen vervuld worden. Volgens ons speelt het PDPO hier nog te weinig op in.

Vervolgens wordt de **coherentie** van het PDPO beoordeeld. De externe coherentie verwijst naar de samenhang met beleidsprogramma's buiten het PDPO op Europees, federaal, Vlaams of regionaal niveau. We vinden overlappingsen met Europese programma's zoals Doelstelling 2 en Interreg op vlak van plattelandsontwikkeling en met Leader+ op vlak van innovatie en verbreding in de landbouw. Het PDPO biedt het voordeel dat het hele Vlaamse grondgebied in aanmerking komt, terwijl de andere programma's zich tot specifieke gebieden richten. Op Vlaams niveau dient de coherentie met (regionaal) economisch beleid (RESOC's), ruimtelijke ordening, en leefmilieu (bijvoorbeeld MiNa-plan 3, VEN-gebieden) bijgestuurd te worden.

De interne coherentie verwijst naar de onderlinge samenhang van de maatregelen binnen het programma. Het PDPO is een complex maar ook een gefragmenteerd programma. We menen dat de verschillende maatregelen van het PDPO beter op elkaar afgestemd dienen te worden. Waar nu elke maatregel op zich functioneert, kan men een meerwaarde verkrijgen doordat de verschillende maatregelen eenzelfde visie nastreven gericht op bepaalde gebieden, landbouwsectoren of doelgroepen. Op deze manier kan men spreken van een inhoudelijk geïntegreerde aanpak. We verwezen in de transversale evaluatie naar het ontbreken van synergie op vlak van ketenbenadering, milieubewust werken, stimuleren van verbreding en diversificatie. De doelstellingen van het PDPO verwijzen naar deze thematische pijlers. De maatregelen nemen de geïntegreerde aanpak echter niet over, hoewel ze in de meeste gevallen wel bijdragen tot de strategische thema's. Voor de steunmaatregelen die rechtstreeks aan de landbouwers gericht zijn, zou een geïntegreerde aanpak concreet verwezenlijkt kunnen worden via een uniek aanspreekpunt bijvoorbeeld in elke provincie. Aan de hand van een 'menu', een geïntegreerd pakket van maatregelen, kunnen de landbouwbedrijfsleiders een keuze maken uit de verschillende maatregelen van de verschillende overheidsdiensten. Via het instellen van een aanspreekpunt of loket per provincie wordt advies en begeleiding gegeven bij de steunaanvragen.

Vervolgens komt de evaluatietopic **effectiviteit** uitvoerig aan bod. Het PDPO heeft een positief effect op de stabilisering, de werkgelegenheid en het inkomen van de landbouwbevolking, daarvoor vertrokken de evaluatoren van de afzonderlijke maatregelen en bijbehorende evaluatievragen. Het effect van dit programma op de niet-landbouwbevolking is zeer gering.

We stellen vast dat het PDPO een programma is waar men verschillende maatregelen heeft samengebracht, deels nieuwe en deels bestaande maatregelen. Hierbij vond weinig coördinatie plaats om te zorgen voor maximale effecten over de maatregelen heen. Zo hebben bepaalde maatregelen bijvoorbeeld wel een positief effect op de productiviteit, op kwaliteitsverbetering of op de marktpositie van producten, maar zij zijn op slechts één van de schakels in de productieketen gericht. Dit is een gemiste kans omdat hierdoor belangrijke hefboomeffecten verloren gaan. Een meer geïntegreerde benadering waarbij vanuit een sterkte-zwakke analyse van sectoren en ketens zou worden geredeneerd, zou hieraan tegemoet kunnen komen.

Een meer geïntegreerde aanpak dient niet alleen te gebeuren op vertikaal (keten) vlak, maar ook op horizontaal (ruimtelijk). Dit is te bereiken door met de maatregelen een meer gebiedsgerichte

aanpak na te streven waarbij voor deelgebieden (en niet voor gans Vlaanderen zoals nu het geval is geweest) wordt nagegaan wat de speerpuntactiviteiten zijn, wat de zwakke elementen zijn voor de ontwikkeling en welke problemen deze sectoren meebrengen om dan tot coherente plannen voor duurzame ontwikkeling te komen. De hoge verstedelijkingsgraad in Vlaanderen vraagt hierbij om een aparte aanpak die verschilt van het plattelandsbeleid in meer afgelegen gebieden zoals elders in Europa.

In het licht van de bereikte resultaten tot nu toe stellen we vast de doelstellingen zeer ambitieus zijn, zoniet moeilijk haalbaar. Dit geldt vooral voor de strategische doelstellingen die op programmaniveau geformuleerd zijn. De programmatekst zou aangepast kunnen worden zodat de strategische doelstellingen meer haalbaar worden. Anderzijds stellen we vast dat de doelstellingen aansluiten met de beleidsvisie van de Vlaamse regering. Bovendien kan men nooit doelstellingen realiseren zonder de strategie gedurende een voldoende lange periode aan te houden. Vandaar dat we eerder pleiten voor het behoud van de strategische doelstellingen. De doelstellingen die op maatregelniveau geformuleerd zijn, kunnen aangepast worden waar nodig. Mogelijke voorbeelden hiervan zijn aanpassingen ter versterking van de interne coherentie tussen de maatregelen van het PDPO of aanpassingen in functie van de huidige uitvoering van een maatregel. De huidige uitvoering kan immers zowel van vorm als van doelstelling verschillen ten opzichte van wat oorspronkelijk voorzien was in het PDPO.

Het PDPO realiseert daarnaast ook effecten die niet expliciet in de doelstellingen vermeld staan. Het PDPO introduceert de verbreding van activiteiten, de kwaliteitsvolle, milieuvriendelijke en diervriendelijke productietechnieken in het Vlaamse landbouwbeleid.

Op het vlak van duurzaamheid zijn er enkele conclusies en aanbevelingen:

a) steun aan vestigingen:

- men kan argumenteren om de vestigingssteun te differentiëren in functie van duurzaamheid;

b) milieumaatregelen:

- er is een wisselend succes per maatregel;
- er is een prioriteitenstelling van de milieumaatregelen nodig;

c) We stellen vast dat het PDPO in eerste instantie een landbouwprogramma blijft, en geen milieuprogramma (dit was ook niet de bedoeling). We beoordelen de effecten op het milieu als gematigd positief. Wat landgebruik betreft is de impact van het PDPO zeer beperkt positief. Er zijn ook patronen van landgebruik in stand gehouden of ontwikkeld in een voor milieu minder gunstige zin (geen afstemming investeringssteun met het ruimtelijk beleid).

Tenslotte is er nog een belangrijke vaststelling bij de financiële uitvoering van het PDPO, namelijk de financiële onderbenutting. Twee factoren lijken ons de **efficiëntie** van het PDPO ten goede te komen: een realistische inschatting van de jaarlijkse begroting en een meer flexibele houding waarbij middelen jaarlijks kunnen overgeheveld worden tussen de maatregelen die hun budget niet kunnen besteden en maatregelen die ze wel zinvol kunnen benutten (met aandacht voor latere compensatie). De Vlaamse begroting laat dit echter moeilijk toe. Toch dient er nagegaan te worden of er geen andere oplossing mogelijk is.

3.2 Samenvatting van de mid-term evaluatie van het Leader+ programma 2000-2006

De gebiedsgerichte en doorgedreven bottom-up aanpak werd binnen Leader+ sterk gestimuleerd. Ook in vorige programmaperiodes was hiertoe reeds een aanzet gegeven, maar de regio's die ikv LeaderI en LeaderII in aanmerking kwamen waren echter beperkt.

Uitvoering:

Het Vlaamse Leader+ programma werd goedgekeurd door de Europese Commissie op 20 december 2001. Voor de selectie van de Plaatselijke Groepen werd een algemene oproep tot indiening van voorstellen georganiseerd. In navolging hiervan gebeurde de afbakening/identificatie van potentiële Leader+ gebieden, de samenstelling van Plaatselijke Groepen en de uitwerking van ontwikkelingsplannen. Uiteindelijk werd het Leader+ programma uitgevoerd in vijf gebieden: Brugse Ommeland, Meetjesland, Midden-Maasland, Pajottenland en Antwerpse Kempen.

Financieel:

Het Vlaamse gewest had voor het Leader+ initiatief 4,293 mio euro ter beschikking vanuit het EOGFL, afdeling Oriëntatie. Vanuit het Vlaamse Gewest werd hier hetzelfde bedrag tegenover geplaatst.

Het grootste deel hiervan, nl. 88,12% wordt besteed aan onderdeel 1, de gebiedsgebonden strategieën die door de PG's worden uitgewerkt. Elk van de vijf Plaatselijke Groepen kreeg eenzelfde subsidiebedrag toegekend.

Analyse Leader+ programma:

Naar aanleiding van de update van de tussentijdse evaluatie van Leader+ Vlaanderen werd door de evaluator o.m. een analyse van Leader+programma uitgevoerd. Hierbij werd een typologie opgemaakt voor de promotoren, de partnerschappen, de doelgroepen en de aard van de geselecteerde projecten.

Door de evaluator werd geconcludeerd dat:

“Ten eerste blijkt dat meer dan de helft van de promotoren het statuut van VZW dragen, dit zijn vaak lokaal werkende actoren. 13,1% van de promotoren zijn gemeentelijke instellingen gevolgd door 8% onderwijs en of onderzoeksinstituten. Daarnaast blijkt dat ook dat de actiedomeinen van de promotoren zeer divers zijn met vooral een sterke vertegenwoordiging van promotoren actief in de land- en tuinbouw (27,9%). Ook relatief veel promotoren uit het onderwijs, vorming en opleidingssector (15%) en uit de culturele sector (13%) hebben een project onder Leader + lopen.

Wat de partnerschappen betreft, kan men concluderen dat ongeveer de helft van de projecten in partnerschap worden uitgevoerd. Wanneer dit het geval is, gaat het meestal om een partnerschap van 2 partners. Zowel homogene (partners met hetzelfde actiedomein) als heterogene samenwerkingsverbanden (partners met verschillende actiedomeinen) komen voor.

Als we naar de doelgroepenanalyse kijken zien we dat de meeste projecten gericht zijn op een zeer ruime doelgroep, met name de inwoners van het gebied. Maar ook land- en tuinbouwers, toeristen, recreanten en jongeren komen vaak als specifieke doelgroep aan bod. Het bereik van de projecten bestrijkt meestal de ganse PG-regio.

Wanneer we dieper ingaan op de inhoud van de projecten zien we dat promotie en sensibilisering een activiteit is die binnen zeer veel projecten voorkomt, als hoofd- of nevenactiviteit. Daarnaast bevatten ook veel projecten een vorming en begeleidingsactiviteit. Inkomensdiversificatie voor landbouwers en milieuzorg, landschap en milieu komen relatief minder aan bod.”

Impact Leader+ programma:

Bij de update van de midterm evaluatie werd door de evaluator benadrukt dat het meten van impact op dat ogenblik nog niet evident was. Immers, de programmaperiode is nog niet ten einde terwijl de impact van een programma juist naar de lange termijn en duurzame resultaten peilt. Deze effecten

kunnen soms pas een hele periode na afloop van de projecten gemeten worden. Toch werd aan de hand van de impact monitoring gegevens van de reeds afgelopen projecten een analyse gedaan op basis van 24 projecten.

In het evaluatierapport is volgende samenvatting hierover opgenomen.

Tabel: Overzicht van antwoorden op impact evaluatievragen

Evaluatievraag volgens EC nummering	Antwoord
Impact vanuit oogpunt van de algemene doelstellingen structuurfondsen	
3.1 Impact Milieu	Uit de ontwikkelingsplannen kunnen verschillende acties geïdentificeerd worden die specifiek gericht zijn op de verbetering van het milieu (13% van het totaal aantal goedgekeurde projecten). Bovendien wordt de impact van leader+ op het milieu met een score van 3,3 op 4 ingeschat door de afgelopen projecten wat overkomt met een substantiële positieve impact.
3.2 Impact op de situatie van vrouwen en jongeren	De plaatselijke jongerenverenigingen en vrouwenverenigingen zijn niet in alle PG's vertegenwoordigd. In bijna de helft van de projecten zijn jongeren wel opgenomen als specifieke doelgroep, en is de impact op de situatie van jongeren dan ook positief. De vrouwen zijn slechts bij één derde van de projecten een doelgroep en ook de impact op hun specifieke situatie wordt als gering ingeschat.
3.3 Impact op de leefkwaliteit en welzijn	Meer dan de helft van de projecten draagt bij tot leefkwaliteit en welzijn op het platteland. Volgens de PG's en de promotoren van de afgelopen projecten heeft het programma hiertoe dan ook duidelijk bijgedragen. Tenslotte kan ook meegegeven worden dat één zesde van alle projecten 'werkzoekenden' als specifieke doelgroep heeft. Op die manier draagt het Leader+ programma ook indirect bij tot de creatie van tewerkstelling en het beperken van de ontvolking van de betrokken gebieden.
Impact vanuit oogpunt van de specifieke doelstellingen van Leader+	
4.1 Samenwerking en netwerking	De geïntegreerde aanpak van plattelandsontwikkeling werd volgens de promotoren van de afgelopen projecten bevorderd maar in het bijzonder het experimentele karakter van Leader+ komt zeer sterk naar voor.
4.2 Endogene hulpbronnen	Uit de impactevaluatie blijkt dat de bronnen van het platteland beter werden aangesproken en ingezet voor de ontwikkeling van het platteland door het leader+ programma (score 3,3 op 4). Wanneer we de projecten bekijken, blijkt dat in bijna iedere PG projecten lopen die de streekeigenheid en de kwaliteiten van de desbetreffende streek in de verf stellen en promoten.
4.3 Mainstreaming	Over de verschillende PG's bekeken, valt duidelijk een complementariteit met het reguliere beleid op te merken (score 3,2 op 4).

Ex-ante evaluatie

De ex-ante evaluatie werd via een overheidsopdracht toegewezen aan de het consortium Idea Consult, Universiteit Gent vakgroep landbouweconomie. De milieubeoordeling werd in het kader van dezelfde opdracht uitgevoerd door Belconsulting ism Idea Consult.

Beide documenten zijn opgenomen in bijlage.

1 Samenvatting van de ex-ante evaluatie

Een eerste evaluatietopic betreft de financiële structuur. Tot op heden ligt het bedrag aan EU cofinanciering voor Vlaanderen niet vast. Het geraamde EU budget voor PDPO II zal ongeveer even groot zijn als het EU budget dat over de ganse periode 200-2006 werd besteed. Hiertegenover staan wel gestegen financieringsbehoeften vanuit de verschillende beheersdiensten en was er ook de verwachting vanwege de programma-autoriteiten dat het budget (dankzij de modulatiemiddelen) initieel hoger zou liggen. Er zullen hierdoor ofwel extra Vlaamse middelen moeten toegewezen worden aan het PDPO II ofwel dient een prioritering tussen de maatregelen in beschouwing genomen te worden. Om financiële onderbenutting tijdens de looptijd van het programma te voorkomen raden we aan voldoende aandacht te besteden aan het halen van de N+2 regel, bij het vastleggen van de jaartranches van de voorlopige gewenste budgetten, door nieuwe maatregelen tijdig voor te bereiden, door flexibele budgetverschuivingen toe te laten binnen (en mogelijks tussen) de beleidsdomeinen en door de samenwerkingsprotocollen tussen de beheersdiensten en het betaalorgaan tijdig te actualiseren. Om de financiële transparantie te bevorderen dienen programmawijzigingen enkel in te spelen op de wijzigende behoeften van het platteland. Eventuele voorzienbare wijzigingen zouden nu reeds moeten opgenomen zijn in het programma. Verder bevelen we aan om een werkgroep op te richten die een oplossing zoekt voor de financiële problemen die zullen ontstaan voor het Vlaamse landbouwbudget wanneer in 2013 rentesubsidies niet meer kunnen gefinancierd worden met Europese middelen.

Een tweede evaluatietopic betreft de omgevingsanalyse en de relevantie van de strategie. De omgevingsanalyse die opgenomen was in het programma gaf een goed beeld van de landbouwsector op het platteland. Deze omgevingsanalyse werd aangevuld om het platteland in zijn geheel en niet alleen de landbouwsector in beschouwing te nemen. Bij deze aanvulling werd bovendien rekening gehouden met de LEAD Objective Related Baseline Indicators (LORBI), zoals opgelegd door de EC.

De vertaling van de omgevingsanalyse naar een sterkte zwakte analyse gebeurde op basis van een proces waarbij zowel de bevoegde administratieve diensten als partners van het middenveld werden geconsulteerd, wat zeer positief is. Er zou echter minder aandacht besteed zijn aan de terugkoppeling van de uiteindelijke afgewerkte strategie. De SWOT-analyse zoals initieel voorgesteld in het programma werd door de ex ante evaluator geoptimaliseerd: ze werd opgedeeld in drie deel-SWOTS (economisch, ecologisch en sociaal) om de duidelijkheid te verbeteren en de link te leggen met de assen en maatregelen van het programma, ook werden bepaalde aspecten toegevoegd. Al deze veranderingen werden mee opgenomen in het programmeringsdocument.

Het programma is opgebouwd rond 4 assen:

- As 1: Verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector
- As 2: Verbetering van het milieu en het platteland
- As 3: De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie
- As 4: Leader

De strategie zoals die voorgesteld wordt door de Vlaamse regering benadrukt de landbouwsector waardoor PDPO II een uitgesproken landbouwprogramma blijft en een globalere integratie van de verschillende plattelandsactoren onvoldoende wordt benut. Milieu en natuur (As 2) die een belangrijke functie innemen op het platteland worden ondersteund door een groot aantal voorgestelde maatregelen maar aan deze maatregelen wordt slechts het minimumpercentage van 25% van de Europese middelen toegekend (met een 50% cofinancieringspercentage uit het ELFPO). Zo ook As 3 die ingezet wordt als instrument in verschillende situaties (zorgverlening, toerisme, werkgelegenheid, infrastructuur,...). As 3 en As 4 samen krijgen 10% van de middelen toegewezen wat het Europese minimum is (met een 25% cofinancieringspercentage uit het ELFPO). Hierdoor blijft de speelruimte voor een gebiedsgerichte en lokaal geïntegreerde aanpak eerder beperkt. In het rapport wordt maatregel per maatregel de relevantie besproken. De belangrijkste conclusies staan vermeld in het overzicht van aanbevelingen.

Een derde evaluatietopic betreft de interne en externe coherentie van de strategie. Wat betreft de interne coherentie, kan algemeen gezegd worden dat de Europese indeling in de verschillende assen op zich de afstemming van de maatregelen binnen het programma verbetert. Het groot aantal gefragmenteerde maatregelen en het gebrek aan interactie tussen de uitvoerende beheersdiensten blijft echter een aandachtspunt. De maatregelen binnen As 1, de belangrijkste voor Vlaanderen, sturen naar een verbeterde professionalisering van de landbouw en zijn bovendien ketengericht. Enkel “Infrastructuurontwikkeling” lijkt minder geïntegreerd in de visie van As 1. De maatregelen binnen As 1 en As 2 zijn ook complementair en vullen mekaar aan. As 2 kampt echter met inconsequente financiële vergoedingen en riskeert dubbelbetalingen. Deze werden in de loop van de ex ante evaluatie reeds onder de loep genomen en gedeeltelijk aangepast. Binnen As 3 richten alle maatregelen zich naar een meer leefbaar platteland, maar deze as staat eerder los van de andere assen. Bovendien moet rekening gehouden worden met de financiële impact voor de verschuiving van “diversificatie in de landbouw” van As 1 naar As 3 en de Leader maatregelen die budgettair onvoldoende werden gecompenseerd binnen As 3.

Wat de externe coherentie betreft, kan algemeen gezegd worden dat de hervorming van de structuurfondsen in de programmaperiode 2007-2013 de kans op overlappingen tussen de Europese fondsen zal verkleinen. De As 1 maatregelen ondersteunen Europese inspanningen en verplichtingen en zijn consistent met de Vlaamse beleidslijnen. De externe coherentie van de As 2 maatregelen wordt uitgebreid beschreven in deel III: de beoordeling van potentiële milieu-effecten. De randvoorwaarden in het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (cross-compliance) zorgen voor een aantal verplichtingen bij de boer. Bepaalde van die verplichtingen kunnen vergoed worden via As 2. De vraag stelt zich in welke mate vergoedingen niet beter zouden gereserveerd worden voor extra inspanningen naast deze opgelegde randvoorwaarden. Verder laat Vlaanderen de mogelijkheid om Natura 2000 projecten/activiteiten te financieren vanuit het PDPO onbenut. Binnen As 3 zouden er overlappingen kunnen ontstaan tussen ELFPO en EFRO. Er wordt gewaakt over de samenhang tussen PDPO II en het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

In het huidige voorstel voor PDPO II is een echte territoriale benadering nog steeds niet aan de orde waardoor synergie-effecten tussen de landbouw- en lokale ontwikkeling eerder in mindere mate verwacht worden. Hiervoor is echter een (lokale) gebiedsgerichte aanpak nodig, waar een gemeenschappelijk ontwikkelingsproject wordt uitgebouwd gebaseerd op een doordachte visie voor de regionale ontwikkeling van een gebied.

Een laatste evaluatietopic van het eerste luik behandelt de regelingen voor uitvoering en beheer. Dankzij PDPO I werden alle actoren betrokken bij het plattelandsbeleid in Vlaanderen samengebracht in het Toezichtscmité (TC). Dit is nu ook het geval voor PDPO II. Een geïntegreerde uitvoering blijft echter moeilijk. De complexiteit van de uitvoeringstructuur is te wijten aan het feit dat het maatregelbeheer gespreid is over 3 beleidsdomeinen en 7 Vlaamse overheidsadministraties. De Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid (CCEP) (vroegere programma secretariaat) heeft dus een belangrijke centrale en coördinerende rol en is van cruciaal

belang voor het goede verloop van PDPO II. De werking van het CCEP is echter afhankelijk van 1 persoon. We bevelen dan ook aan om deze functie te ont dubbelen. Nieuw in het organigram van de uitvoeringsstructuur is het Vlaams Ruraal Netwerk (VRN). Het VRN zal een forum bieden voor alle betrokken actoren bij het PDPO II. Haar taken bestaan vooral uit kennisuitwisseling en netwerking, opleiding, begeleiding en het ondersteunen van contacten. Het VRN zou het orgaan bij uitstek kunnen zijn om een duidelijk en overzichtelijk informatieplatform te ontwikkelen naar de begunstigden van het programma toe. Reeds uit de mid-term evaluatie van PDPO I was gebleken dat niet alle maatregelen bij de doelgroepen gekend zijn. Opdat het VRN niet gewoon nog een bijkomend netwerk zou zijn, dienen duidelijke taken en doelstellingen voor het netwerk te worden afgebakend en de integratie met andere bestaande netwerken te worden verzorgd.

Het Vlaams betaalorgaan zorgt voor alle uitbetalingen van Europese steun. Het is de instantie met de meest complete of overkoepelende gegevens per begunstigde. Verdere samenwerking tussen de beheersdiensten en het betaalorgaan om een overkoepelend opvolgingsstelsel uit te bouwen zou heel wat dubbel- en extra werk voor de rapportageverplichtingen, en inhoudelijke en financiële monitoring kunnen voorkomen (zie ook verder in Deel II). De EC leverde zelf al heel wat inspanningen om monitoring, rapportage en evaluatie beter op elkaar af te stemmen, doch het aantal verplichtingen is er niet bij geslonken. Bovendien vergt een opvolgingsstelsel aanpassingen en verfijningen van indicatoren naarmate de programmaperiode loopt. Deze taak alsook de verdere uitbouw van het overkoepelend opvolgingsstelsel wordt opgenomen door de Afdeling Monitoring & Studie. Om deze monitoring- en evaluatieactiviteiten te volbrengen zou de beheersautoriteit de personeelsinzet moeten verhogen door gebruik te maken van de middelen van de technische bijstand. De ex-ante evaluator heeft ook een belangrijke bijdrage geleverd in het ontwikkelen van een gedragen monitoringsstelsel met indicatoren die zowel voor de beheersdiensten als de EC nuttig zijn.

2 Opmerkingen/acties van de beheersautoriteit op de resultaten van de ex-ante evaluatie

Financiële structuur: efficiënter omgaan met beschikbare middelen	
Maatregelen die dienen om aan Vlaamse normen te voldoen niet met Europese middelen financieren	Gedeeltelijk Maatregel bergen van water in actieve overstromingsgebieden werd afgeschaft.
Europese middelen niet gebruiken voor compenserende betalingen	Gedeeltelijk 2 compenserende maatregelen werden weggelaten (waterpeilaanpassingen en bergen van water) De mogelijkheid om compenserende vergoedingen te geven is een aanbod van de Raadsverordening en is dus mogelijk zonder enig juridische beperking
Kosten (EC verplichtingen) en baten van Europese financiering voor “kleine” maatregelen goed afwegen	Gedeeltelijk Maatregel regionale landschappen van ministerie RO werd verplaatst naar staatssteun. Het programma wordt nu beheerd door diensten die verschillende maatregelen hebben zodat de kosten voor het beheer op deze wijze worden gedrukt.
Financiële structuur: aandacht voor N+2-regel van bij start programma	
Ervoor zorgen dat de eerste jaartranche voldoende klein is	De jaartranches zijn vastgelegd door de EC en nemen voor België en dus voor Vlaanderen een degressieve vorm aan. Dit kon jammer genoeg niet worden gewijzigd.
In de jaartranches progressief dalende trend voor bestaande maatregelen en stijgende trend voor nieuwe maatregelen verzekeren	Dit is zeker het geval. De lasten van contracten van vóór 1/1/2007 zullen zwaarder doorwegen in de beginjaren. Nieuwe contracten zullen hoogst waarschijnlijk pas vanaf 2008 in betaling kunnen gesteld worden.
Voldoende flexibiliteit voorzien tijdens looptijd om tussen maatregelen (en zelfs tussen beleidsdomeinen) middelen over te hevelen	Nog niet van toepassing (tijdens looptijd), deze flexibiliteit wordt deels ook geboden door het vernieuwde kader om te werken met de N+2 regel enerzijds en via de as-structuren anderzijds.
Financiële structuur: tijdig ingrijpen om te voorziene wijzigingen aan het programma en zware financiële problemen voor Vlaamse landbouwbudget op te	

vangen	
Nu reeds starten met een werkgroep die rond deze problematiek oplossingen zoekt	In de loop van de programmaperiode zal dit worden geëvalueerd.
Relevantie: aanpassen omgevingsanalyse en SWOT	
Omgevingsanalyse en SWOT aanpassen.	Ja Aangepaste omgevingsanalyse en SWOT werden opgenomen in het Programma en in de strategie.
Strategie: meer gebiedsgerichte aanpak ontwikkelen	
Keuzes maken tussen de strategische doelstellingen en/of maatregelen	Niet van toepassing, de middelen werden pro rata verdeeld naargelang de behoeften van de verschillende maatregelen.
Durven investeren in hefboomprojecten ondanks beperkte middelen	Nog niet van toepassing (tijdens looptijd)
Niet twee maatregelen opnemen die toeristische activiteiten bevorderen	Ja Er is nog slechts 1 maatregel in het programma.
Interne coherentie: inconsequente vereisten en inconsequente financiële vergoedingen bij sommige maatregelen	
Resultaatsverbintenis koppelen aan vergoeding natuur en aan beheersovereenkomst natuur	Nee De compenserende vergoeding natuur heeft volgens de verordening geen resultaatsverbintenis. BO Natuur voorziet wel in een resultaatsverbintenis.
Aanpassing van de vergoeding BO water in vergelijking met botanisch beheer (deze laatste met lagere premie en hogere resultaatsverbintenis)	Beide beheersovereenkomsten werden uitgewerkt in functie van de beoogde doelstellingen en dit leidt automatisch tot een differentiatie van de premei en het resultaat.
Aanpassing van de vergoeding BO natuur in vergelijking met botanisch beheer (deze laatste met lagere premie en hogere resultaatsverbintenis)	Geen relatie tussen beide beheersovereenkomsten, beiden hebben een andere affiniteit.
Aanpassen overlap tussen hectaresten bio en deelname voedselkwaliteitsregelingen	Conform de bepalingen in de verordening zal bij de praktische uitwerking van de maatregel voedselkwaliteitsregelingen wel degelijk rekening gehouden worden met de premie hectaresten bio.
Externe coherentie: inconsequente vereisten en dubbelbetalingen vermijden	
Waken over het vermijden van dubbelbetalingen met milieubeheersovereenkomsten vanuit jagers- en natuurverenigingen	Ja

Aanpassen overlap tussen beheersovereenkomsten en randvoorwaarden uit peiler 1	Gedeeltelijk Groenbedekking werd om deze reden stopgezet
Uitvoering en beheer: Coördinatiefunctie CCEP ontdebellen	
2 ^{de} persoon opleiden in de functie die taken kan overnemen indien nodig	Er werd een backup voorzien voor de functie binnen het CCEP.
Uitvoering en beheer: Overkoepelend opvolgingsysteem uitbouwen	
Verdere samenwerking voor databeheer tussen beheersdiensten en betaalorgaan: taak van afdeling Monitoring & Studie	Gedeeltelijk Ex ante evaluator heeft een belangrijke aanzet gedaan om (i) een opvolgingssysteem PDPO voor te stellen en (ii) voorwaarden voor verdere integratie te identificeren EPR wordt verder uitgebouwd Relatie met GBCS wordt verder onderzocht
Uitvoering en beheer: Meer personeelsinzet toewijzen voor monitoring en evaluatie	
Verhogen huidige personeelsinzet door middelen technische bijstand	De middelen voor technische bijstand van het programma worden geschat op 2%. Deze zullen gedeeltelijk worden ingezet voor het Vlaams Ruraal Netwerk. De overige middelen zullen ten goed komen aan acties op het gebied van voorbereiding, beheer, toezicht, evaluatie en voorlichting van de beheersautoriteit.
Uitvoering en beheer: Duidelijke taakomschrijving bepalen voor Vlaams Ruraal Netwerk (VRN)	
Definiëren van duidelijke taken en doelstellingen van VRN	Dit werd gedaan in het hoofdstuk technische bijstand.
Integratie met andere bestaande netwerken	Samenwerking met bestaande netwerken is zeker mogelijk. Het VRN is echter een onafhankelijk netwerk dat uitsluitend werkt rond het PDPO.

3 Verwachte impacts van synergieën tussen assen en maatregelen

In de ex ante evaluatie wordt vermeld dat het Vlaams Programma complex is omwille van het groot aantal maatregelen en beheersdiensten. Deze complexiteit zou de werkbaarheid en de optimalisatie van de maatregelen in de weg staan. De evaluator stelt daarom voor om na te gaan hoe men tot een meer werkbaar aantal maatregelen per as kan komen evenredig met het budget dat eraan voorzien wordt. Gezien het specifieke karakter van de maatregelen is het evenwel belangrijk dat deze maatregelen in het beheer blijven van de instantie met de meeste kennis terzake. Dit geldt voornamelijk voor de As 2 maatregelen.

In de ex-ante evaluatie wordt met rede gesteld dat de belangrijkste as in Vlaanderen As 1 is. Vlaanderen kiest er immers voor om via As 1 de landbouwsector zoveel mogelijk te ondersteunen en te sturen naar een geprofessionaliseerde sector.

De ex-ante evaluator merkt terecht op dat de maatregelen in As 1 elkaar onderling versterken:

- Investeringssteun voor vernieuwde technologieën gaan hand in hand met de steun voor opleiding.
- Bedrijfsadviessystemen (BAS) helpen landbouwers te zoeken naar een interessante ontwikkelingspiste voor hun bedrijf en daarenboven worden ze via deze BAS geholpen bij de snel veranderende wetgeving.
- Verderop in de keten zorgt de steun naar de agro-voedingsindustrie voor de professionalisering van de sector.

De ex-ante evaluator ziet opportuniteiten in een aantal maatregelen, zoals de sensibiliseringsprojecten, om de synergie met de andere assen te versterken door het introduceren van ecologische technologieën en diversificatiemogelijkheden.

De ex-ante evaluator vindt het positief dat bepaalde milieuvriendelijke investeringen die nodig zijn voor het aangaan van milieu-beheersovereenkomsten worden opgenomen in de investeringssteun (bijv. aankoop van een wiedege voor mechanische onkruidbestrijding). Op die wijze wordt immers de synergie tussen As 1 en As 2 versterkt.

Verder dient ook benadrukt te worden dat de toekenning van investeringssteun een algemene maatregel is die een hele reeks investeringen omvat, ongeacht de finaliteit ervan. De grote doelstelling is het bevorderen van een leefbare, duurzame en milieuvriendelijke land- en tuinbouwsector. Daarom worden een gevarieerde reeks van investeringen ondersteund, waaronder ook investeringen die rechtstreeks ten goede komen aan het leefmilieu, zoals :

- Ammoniakemissiearme stallen (dierenwelzijn, maar ook milieugericht, cfr. zure regen)
- Potstallen (stalmest is minder polluerend dan mengmest)
- Emissiearme mestspreiding en mestinjectie
- Energiebesparing
- Gasverwarming (minder vervuilend dan kolen- of stookolieverwarming)
- Geavanceerde spuitmachines (minder polluerend door de precisie-afstelling, vermindering van spuitdrift,...)
- Mechanische onkruidbestrijding (minder herbiciden nodig)
- Opvang/hergebruik van beregeningswater (minder oppervlaktewatervervuiling)
- Rationeel afvalbeheer
- Rookgasreiniging
- Waterzuiveringsinstallaties

De meeste van deze categorieën genieten zelfs van een verhoogd steunvolume van 40%, terwijl de basissteun 10% (materieel) of 20% bedraagt (gebouwen en inrichting), of 20% terwijl de basissteun 10% bedraagt (zoals spuitmachines).

Zelfs bepaalde "klassieke investeringen" komen onrechtstreeks ten goede aan het leefmilieu, zoals bijvoorbeeld de vervanging van een modernere, zuiniger tractor met minder uitlaatgassen dan een oud exemplaar.

Voor de VLIF-investeringssteun die toegekend is van 2004 t.e.m. 2006 is 23,73% van de gesubsidieerde bedragen specifiek milieu-gebonden (wat zelfs 41,91% van het steunvolume uitmaakt).

Binnen As 3 richten alle maatregelen zich naar een meer leefbaar platteland. De ex-ante evaluator merkt op dat daarenboven ook As 2 maatregelen de leefbaarheid van het platteland kunnen versterken.

Maatregelen

Met betrekking tot de indicatoren werd aan de ex-ante evaluator een insteek voor het indicatorenframework gevraagd conform de bepalingen van de Europese Commissie in het handboek voor Common Monitoring en Evaluation Framework. De oplijsting van de indicatoren per maatregel kan teruggevonden worden in bijlage.

As 1: Verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector

1 Opleiding in de landbouw

1.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 20 a i) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

1.2 Maatregelcode: 111-A

1.3 Concrete actie

Steun voor de beroepsopleiding van personen die in de landbouw actief zijn. Via deze actie wordt beoogd aan de personen die landbouwactiviteiten uitoefenen, de mogelijkheid te bieden om zich permanent bij te scholen door het volgen van cursussen en korte vormingsactiviteiten. De bevordering van een duurzame land- en tuinbouw en het professionalisme in de sector staan hierbij voorop. De actie voorziet eveneens in opleidingen en stages voor starters in de landbouw die geen voldoende vooropleiding genoten hebben.

1.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 1, 4 en 5 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

1.5 Beschrijving maatregel

1.5.1 Probleemstelling en rationale

De Vlaamse land- en tuinbouw is een sector met sterk gespecialiseerde bedrijven waar voortdurend wordt ingespeeld op de technologische ontwikkelingen en vooruitgang. Er moet geopereerd worden in een concurrentiële economische omgeving waar de marktomstandigheden snel kunnen wijzigen. Door de druk op de rendabiliteit wordt op veel bedrijven gezocht naar nieuwe inkomensbronnen door reconversie en verbreding van de activiteiten op het bedrijf.

De sector moet ook steeds meer rekening houden met de toenemende maatschappelijke aandacht voor milieu en dierenwelzijn.

De laatste jaren komt daar de noodzaak bij van goed op de hoogte te blijven van het wettelijk kader en de randvoorwaarden waarbinnen land- en tuinbouw moeten opereren.

Om de evoluties in de landbouwbedrijfsvoering op de voet te volgen is het voor elke land- en tuinbouwer absoluut noodzakelijk zich regelmatig bij te scholen om de evoluties op het bedrijfsteknische en economische vlak bij te kunnen benen. De permanente vorming van de bedrijfsleider en zijn medewerkers is cruciaal voor de instandhouding van de leefbaarheid van de sector.

Ook voor de jongeren is de noodzaak duidelijk om goed opgeleid in de sector in te stappen. Hiervoor kunnen zij in eerste instantie beroep doen op de landbouwopleidingen die in het dagonderwijs worden aangeboden en die zowel op secundair, hoger als universitair niveau worden georganiseerd. Er blijft echter steeds een belangrijke groep personen die door omstandigheden onverwacht in de sector stappen, en die omwille van een onvoldoende basisopleiding via naschoolse opleidingen de vereiste kennis nog moet verwerven.

1.5.2 Doelstelling en kwantificering

Via de maatregel wil de Vlaamse overheid in eerste instantie de personen die landbouwactiviteiten uitoefenen (hierna landbouwers genoemd) de mogelijkheid bieden om zich bij te scholen. Onder landbouwactiviteit wordt elke activiteit verstaan, die gericht is op het voortbrengen en verzorgen van gewassen en landbouwhuisdieren, of gericht op de primaire verwerking van gewassen en landbouwhuisdieren. De maatregel richt zich niet alleen tot de landbouwers in de enge zin van het woord, maar eveneens tot personen uit aanverwante sectoren die landbouwactiviteiten uitoefenen. Bij de doelgroep verkopers en gebruiker van fytoproducten wordt met de opleiding een zo duurzaam en zuinig mogelijk gebruik van deze producten in de land- en tuinbouw beoogd. Deze doelgroep omvat:

- de bedrijfshoofden die als zelfstandige in hoofdberoep of in nevenberoep in de landbouwsector werkzaam zijn, hun medewerkende gezinsleden, zelfstandige helpers en landbouwwerknemers;
- de werknemers, tewerkgesteld bij erkende organisaties waarvan de activiteiten betrekking hebben op bedrijfsverzorging in de landbouwsector;
- de loonwerkers, bloemisten, tuinaannemers, alsook hun meewerkende gezinsleden en werknemers;
- de erkende verkopers en gebruikers van fytoproducten en de erkende gebruikers van biociden voor gebruik in de landbouw;
- de imkers.

De maatregel biedt scholing aan voor de personen die landbouwactiviteiten zullen uitoefenen in de toekomst (hierna starters genoemd):

- de personen die zich voorbereiden om in hoofd- of nevenberoep te gaan werken in de landbouwsector;
- de personen die kandidaat zijn om erkende verkopers en gebruikers van fytoproducten en erkende gebruikers van biociden voor gebruik in de landbouwsector te worden.

Om de kwaliteit van de scholing te verhogen worden de vervolmakingdagen gesteund voor de bijscholing van de lesgevers die in de naschoolse landbouwworming actief zijn (hierna lesgevers genoemd).

Via deze maatregel wordt op jaarbasis gerekend op ca

- 18.000 uren cursus voor landbouwers en/of starters,
- 12.000 uren korte vormingsactiviteiten bestemd voor landbouwers,
- 4.500 stagedagen (starters),
- 450 uren vervolmakingsdagen voor lesgevers.

Hiermee worden op jaarbasis ca 7.000 cursisten en 250 stagiairs opgeleid, alsook 160.000 contactmomenten met landbouwers gerealiseerd via korte vormingsactiviteiten.

1.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn erkende centra en landbouwers.

De centra zijn de inrichters van de opleidingen. Het zijn verenigingen zonder winstoogmerk met als statutair doel de organisatie van naschoolse vormingsactiviteiten, en met een vestiging in het Nederlandse taalgebied of in het tweetalige gebied Brussel - Hoofdstad met een secretariaat waar alle gegevens, nodig voor de controle en de uitvoering van de naschoolse vormingsactiviteiten, ter beschikking zijn.

Er zijn twee types centra:

1. Een algemeen centrum beschikt over een voldoende technisch-economische beroepskwalificatie om startersopleidingen voor de verschillende landbouwsectoren te organiseren. De algemene centra kunnen de drie typen starterscursus, de vormingscursussen, de stages en de korte vormingsactiviteiten voor landbouwers organiseren. Zij kunnen ook vervolmakingsdagen voor lesgevers organiseren.
2. Een gewestelijk centrum kan starterscursussen type C, vormingscursussen en korte vormingsactiviteiten voor landbouwers organiseren. Zij kunnen ook vervolmakingsdagen voor lesgevers organiseren.

Eenzelfde vereniging zonder winstgevend doel kan enkel hetzij als algemeen centrum, hetzij als gewestelijk centrum worden erkend.

De begunstigde landbouwer zijn de deelnemers van cursussen die een vergoeding voor sociale promotie aanvragen.

1.5.4 Praktische uitwerking

De opleidingen worden ingericht door erkende centra. Dit zijn verenigingen zonder winstoogmerk. Een nadere omschrijving van de drie typen centra is opgenomen in rubriek 1.5.3: definiëring van begunstigden.

De afdeling Duurzame Landbouwonwikkeling staat in voor de erkenning van de organisatoren, de registratie van de lesgevers en de goedkeuring en betoelaging van de vormingsactiviteiten. Zij voert eveneens inspecties ter plaatse uit.

De opleidingen worden in vijf vormingstypes onderverdeeld:

1. starterscursussen: cursussen bestemd voor starters, die de noodzakelijke beroepsbekwaamheid bij een eerste vestiging op een landbouwbedrijf verstrekken. Er zijn drie soorten starterscursussen :
 - a) de starterscursussen type A (algemene starterscursussen): cursussen van minimum 100 lesuren die handelen over de bedrijfsvoering in het algemeen en de wetgeving met betrekking tot de landbouwsector en voor het ontwikkelen van ondernemerschapscompetenties;
 - b) de starterscursussen type B (bijzondere starterscursussen): cursussen van minimum 60 lesuren die handelen over de bedrijfsvoering, de wetgeving en een aantal belangrijke technische aspecten met betrekking tot een of twee deelsectoren van de landbouw;
 - c) de starterscursussen type C: deze cursussen van minimum 20 lesuren verstrekken specifieke technische kennis die nodig is bij een eerste vestiging op een

- landbouwbedrijf of die bij wet voorgeschreven zijn om bepaalde landbouwactiviteiten te mogen uitvoeren, met inbegrip van de opleidingen of voor de erkenning als verkoper of gebruiker van fytoproducten en biociden voor gebruik in de landbouwsector;
2. vormingscursussen: cursussen van minimum 20 lesuren, bestemd voor landbouwers, die een bijscholing op het gebied van de technologie en de bedrijfsleiding verstrekken of bijzondere kennis bijbrengen met betrekking tot landbouwactiviteiten;
 3. stages : praktische opleidingen voor starters, van 10 tot 20 stagedagen op een landbouwbedrijf met het doel het bedrijfsbeleid ter plaatse te observeren of speciale kennis te verwerven;
 4. korte vormingsactiviteiten: bijeenkomsten van 1 tot 3 uur, bestemd voor landbouwers, waarop een bepaald onderwerp in verband met de landbouwsector onder de leiding van een lesgever wordt uitgediept;
 5. vervolmakingsdagen: bijeenkomsten van minstens 3 uur om de vorming te optimaliseren van de lesgevers.

De opleidingen kunnen gegeven worden onder vorm van een theoretische les, een praktijkles of een stagedag.

Het vereist aantal deelnemers bedraagt:

- minimum 6 voor starterscursussen type B, voor opleidingen bestemd voor sectoren in ontwikkeling en kleine sectoren (zoals biolandbouw) en voor cursussen met meer dan 50 % praktijklessen,
- 1 voor stages,
- minimum 10 voor alle andere opleidingen.

De erkende centra dienen voor 1 november van elk werkjaar bij de afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling een globaal jaarprogramma in. De minister keurt dat programma goed als het binnen de perken van de ter beschikking staande begrotingskredieten valt. De nodige middelen worden vastgelegd.

De vijf algemene centra ontvangen na goedkeuring van het jaarprogramma een voorschot dat gelijk is aan 50 % van de geraamde kostprijs van de in het goedgekeurde jaarprogramma voorziene activiteiten.

De centra moeten alle individuele vormingsactiviteiten ten laatste 5 werkdagen vóór aanvang bij de afdeling melden, zodat de afdeling inspecties ter plaatse kan organiseren. Na afloop sturen de centra voor elke activiteit een schuldvordering in. Na administratieve controle worden de aan de activiteiten verbonden subsidies integraal aan de centra uitbetaald.

De algemene centra ontvangen pas bijkomende betalingen nadat het voorschot is uitgeput.

De centra staan in voor de betaling van de aan de activiteit verbonden kosten. De administratieve procedures gebeuren hoofdzakelijk via Internet.

Voor de opleidingen bestemd voor landbouwers, starters en lesgevers ontvangen de erkende centra:

1. Een forfaitaire vergoeding bestemd voor de lesgever, van 40 euro per lesuur of 24 euro per stagedag. Voor de lesgevers van vervolmakingsdagen, die buiten België wonen, is een aanvullende vergoeding vastgelegd van 87 euro per dag. De centra moeten deze vergoedingen integraal binnen een redelijke termijn aan de lesgevers doorstorten.
2. Een forfaitaire werkingssubsidie per lesuur of per stagedag die bestemd is voor:
 - de administratieve kosten;
 - de huur van lokalen;
 - de aanschaffing of huur van materialen;

- het onderschrijven van de nodige aansprakelijkheidsverzekeringen;
- eventueel een vergoeding voor het stagebedrijf.

De werkingssubsidie bedraagt:

- voor theoretische lessen: 60 euro per lesuur;
- voor praktijklessen: 85 euro per lesuur;
- voor stages: 60 euro per stagedag.

3. Een organisatietoelage van 10 euro per lesuur indien de organisator een algemeen centrum is.

Op de vermelde subsidiebedragen wordt een verhogingscoëfficiënt toegepast, gekoppeld aan de gezondheidsindex. Die wordt bepaald per 1 november voor het hele volgende werkjaar.

Vergoedingen voor de cursisten zitten niet in deze subsidie vervat.

De administratie ziet erop toe dat de opleidingen waarvoor subsidies aangevraagd worden bestemd zijn voor deze doelgroep. Dit gebeurt bij de administratieve afhandeling van de aanvragen op basis van deelnemerslijsten en/of het behandelde thema, en bij inspecties ter plaatse.

Jaarlijks wordt op basis van een steekproef een aantal centra (minimum 6) geselecteerd waarvan de boekhouding gecontroleerd wordt. Bij deze gelegenheid wordt onder andere de bestemming van de toegekende subsidie nagegaan.

De kwaliteitscontrole gebeurt op het ogenblik van de inspecties ter plaatse. Verscheidene ambtenaren van de afdeling bezoeken regelmatig onaangekondigd een aantal opleidingen en controleren deze op de administratieve verplichtingen en beoordelen tegelijk ook de kwaliteit van de opleiding.

De starterscursussen type A en B zijn opleidingen die toegang verschaffen tot de investeringssteun die voorzien is in maatregel 121. De afdeling organiseert na afloop van deze opleidingen zelf een installatieproef onder toezicht van een jury die de vakbekwaamheid van de kandidaten beoordeelt.

De starterscursussen type C zijn opleidingen die vereist zijn voor de erkenning van gebruikers van pesticiden. Bij deze opleidingen gebeuren de cursustests onder toezicht van ambtenaren van afdeling en van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.

De stages worden extra door de ambtenaren van de afdeling geïnspecteerd. De stagiair, de stagebegeleider en de bedrijfsleider van het stagebedrijf vullen na afloop van de stage een evaluatieformulier in, en sturen dat samen met de subsidieaanvraag naar de administratie.

Deze procedures zijn vastgelegd in het Ministerieel besluit van 12 juli 2004 betreffende de toekenning van subsidies voor naschoolse opleidingsinitiatieven in de landbouwsector. Zij gelden als voorwaarden voor subsidiëring.

De landbouwers die een cursuscyclus van ten minste 75 uren binnen een tijdsbestek van 5 jaar met goed gevolg hebben beëindigd, kunnen een vergoeding voor sociale promotie aanvragen van 6 euro per lesuur. Deze vergoeding is een aanmoedigingspremie voor de landbouwers om de opleidingen te volgen. Het is een vergoeding voor eventuele verplaatsingskosten en voor de aan de opleiding

bestede tijd. Deze aanmoedigingspremie maakt geen deel uit van de vergoedingen die aan de centra uitbetaald worden. De afdeling onderzoekt de juistheid en de volledigheid van de aanvragen. Ongeveer viermaal per jaar voert de afdeling betalingen uit, rechtstreeks aan de begunstigde landbouwers.

De vergoeding voor sociale promotie vervalt 10 werkdagen na de publicatie van het besluit van de Vlaamse regering tot wijziging van diverse bepalingen van het besluit van de Vlaamse regering van 4 juni 2004 betreffende de toekenning van subsidies voor naschoolse opleidingsinitiatieven in de landbouwsector. De rechten die gegenereerd werden voor de inwerkingtreding van dit besluit kunnen uitbetaald worden voor zover de vergoeding voor sociale promotie aangevraagd wordt voor 31 oktober 2013.

De ondersteuning van de permanente vorming in de landbouwsector wordt op dit moment geregeld door:

- het decreet van 3 maart 2004 inzake de subsidiëring van meer duurzame landbouwproductiemethoden en de erkenning van centra voor meer duurzame landbouw;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 4 juni 2004 betreffende de toekenning van subsidies voor naschoolse opleidingsinitiatieven in de landbouwsector;
- het ministerieel besluit van 12 juli 2004 betreffende de toekenning van subsidies voor naschoolse opleidingsinitiatieven in de landbouwsector.

1.5.5 Bevoegde autoriteit

Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling
Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel

Johan Verstrynge
Tel: 02/552 78 73
johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be

1.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal deelnemers aan opleidingen	1.358.000
	Totale aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	582.660

1.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

1.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel werd in dezelfde vorm uitgevoerd in het programma voor plattelandsontwikkeling 2000-2006 onder artikel 9 van de Verordening (EC) nr. 1257/99. De betalingen zullen zich concentreren op opleidingen van het jaarprogramma van 2006 die nog niet afgelopen en/of uitbetaald bij de afsluiting van het vorige programma. Er kan geen dubbele financiering van dezelfde opleiding zijn via de nieuwe maatregel omdat de opleidingen steeds toegewezen worden aan het boekjaar waarin zij aanvangen.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

1.6.2 Financiering

Voor deze contracten is nog 1.573.500 euro nodig aan overheidssteun.

2 Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw

2.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 20 a) i) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

2.2 Maatregelcode: 111-C

2.3 Concrete actie

Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw hebben tot doel boeren en tuinders te overtuigen meer duurzame landbouwtechnieken toe te passen. Het is belangrijk dat innovatieve duurzame praktijken en technieken die de onderzoeksfase hebben verlaten en klaar zijn om in de praktijk te worden toegepast zo snel mogelijk doorstroming vinden naar de praktijk. Er zal jaarlijks een oproep worden gelanceerd rond specifieke thema's van duurzame landbouw.

2.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 1, 4, 9, 10 en 11 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

2.5 Beschrijving maatregel

2.5.1 Probleemstelling en rationale

In een wereld waar de evolutie van technische innovatie niet stil staat, is het voor de boer in de praktijk niet steeds eenvoudig om al de vernieuwingen op te volgen en zicht te hebben op de duurzaamheid van bepaalde vernieuwingen.

Bovendien zijn er voor een aantal problemen oplossingen gevonden die klaar zijn om in de praktijk te worden omgezet.

Het is belangrijk dat innovatieve duurzame praktijken en technieken die de onderzoeksfase hebben verlaten en klaar zijn om in de praktijk te worden toegepast zo snel mogelijk doorstroming vinden naar de praktijk.

2.5.2 Doelstelling en kwantificering

Met deze maatregel wordt de intrede van nieuwe duurzame technieken en praktijken gestimuleerd zodat de kennismaking en de aanvaarding ten velde bij de boer versneld gerealiseerd wordt.

Deze doelstelling kan pas worden gekwantificeerd nadat thema's van de jaarlijkse oproepen gekend zijn. Thema's die bijdragen tot duurzame landbouw en die aan bod kunnen komen zijn:

- alternatieve en hernieuwbare energiebronnen;
- rationeel energieverbruik;
- dierenwelzijn;

- vermindering van de emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu;
- vermindering van de emissie van nutriënten naar het milieu;
- vermindering van emissie uit stallen;
- diversificatie;
- biologische landbouw;
- geïntegreerde landbouw;
- innovatieve praktijken en teelten;
- landbouw in Natura 2000 gebieden
-

2.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn de organisatoren van de sensibiliseringsprojecten die door de Vlaamse overheid worden erkend als "centrum voor sensibilisering van meer duurzame landbouw".

Om deze erkenning te verkrijgen moeten zij aantonen dat zij geen winstoogmerk hebben, en dat zij ervaring hebben met de planning en organisatie van sensibiliseringsprojecten.

2.5.4 Praktische uitwerking

Rekening houdend met prioritaire beleidsdoelstellingen duurzame landbouw en met evoluties en ontwikkelingen naar duurzaamheid wordt jaarlijks een oproep gelanceerd om sensibiliseringsprojecten in te dienen rond deze thema's. Uit de ingediende projecten worden een aantal projecten geselecteerd. De selectie gebeurt op basis van een aantal voorop vastgelegde en met de indieners gecommuniceerde selectiecriteria.

---inhoudelijke opvolging---

De projecten worden inhoudelijk opgevolgd door een stuurgroep die samengesteld is uit onder andere experts met betrekking tot de materie, ervaringsdeskundigen, vertegenwoordigers van de overheid, ...

In een tussentijds rapport dient de projectpromotor te rapporteren over de vorderingen in de uitvoering van de sensibiliseringacties. In een eindrapport wordt aangegeven in hoeverre de doelstellingen, gepland in de projectaanvraag, gehaald werden.

---dossieropvolging---

De projecten worden dossiermatig opgevolgd aan de hand van vastgelegde rapporteringsmomenten.

---betaling---

De organisatie kan subsidie vragen voor de gemaakte kosten die eenduidig met het project verband houden. Eventueel teveel betaalde voorschotten worden teruggevorderd.

2.5.5 Bevoegde autoriteit

Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwonwikkeling
Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel

Johan Verstrynge
Tel: 02/552 78 73
johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be

2.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal deelnemers aan opleidingen	106.000
	Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	37.800

2.6 *Lopende acties van vóór 01/01/2007*

2.6.1 Inhoudelijk

In toepassing van de Verordening (EC) nr. 1257/99 (artikel 9) werd vanaf 2001 gestart met subsidie voor sensibiliseringsprojecten rond diverse thema's in de land- en tuinbouw. Jaarlijks werd een oproep gedaan om sensibiliseringsprojecten te organiseren rond bepaalde thema's met betrekking tot duurzame landbouw.

De nieuwe maatregel is dus een verderzetting van de maatregel uit het programma voor de periode 2000-2006.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

2.6.2 Financiering

Voor deze contracten is nog 1.899.100 euro nodig aan overheidssteun.

3 Opleiding in de biologische landbouw (uitdovende maatregel)

3.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 20 a) i) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

Deze maatregel werd reeds opgenomen in het Programma voor Plattelandontwikkeling in Vlaanderen – periode 2000-2006 – in toepassing van Verordening (EC) nr.1257/99 en is een uitvoering van artikel 9.

Voor deze maatregel zullen geen nieuwe contracten meer worden aangegaan onder het programma voor plattelandontwikkeling 2007-2013.

3.2 Maatregelcode: 111-D

3.3 Concrete actie

Subsidie voor gepersonaliseerde voorlichting onder de vorm van omschakelingsplannen en bedrijfsbegeleiding in de biologische landbouw en rond de afzet- en vermarktingsmogelijkheden van biologische landbouwproducten.

De klassieke landbouwopleidingen slagen er onvoldoende in om de voorhanden zijnde wetenschappelijke kennis over de biologische productiemethode en de praktijkervaring bij de landbouwer te brengen op een snelle en overtuigende manier. Gepersonaliseerde voorlichting door experts die door de overheid erkend werden, moet de doorstroming van kennis en informatie naar de landbouwer aanzienlijk verbeteren.

3.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 1, 4 en 11 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

3.5 Beschrijving maatregel

3.5.1 Probleemstelling en rationale

Uit de studie van prof. Van Huylebroeck (dec. 2005) blijkt dat omschakeling naar de biologische productiemethode economische een haalbare kaart of zelfs een interessante piste is voor een groot aantal landbouwers. De realiteit weerspiegelt dit gegeven niet. De economische drijfveer weegt blijkbaar onvoldoende op tegen de drempels die omschakeling in de weg staan. De landbouwer die wil omschakelen wordt geconfronteerd met technische en praktische vragen waar de klassieke landbouwopleidingen en voorlichtingsdiensten niet onmiddellijk een antwoord voor hebben.

In binnen- en buitenland hebben experts nochtans al heel wat wetenschappelijke kennis en praktijkervaring gebundeld. Deze kennis stroomt zeer moeilijk door tot bij biologische landbouwers of gangbare landbouwers die in omschakeling geïnteresseerd zijn. Dit heeft te maken met de invulling van het klassieke landbouwonderwijs en de basisvoorwaarden waaraan de naschoolse landbouwvorming moet voldoen. Daarom werd gezocht naar een alternatief om

wetenschappelijke kennis en praktijkervaring over biologische landbouw op een zeer gerichte manier te verspreiden.

De voorbeeld- en hefboomfunctie die de biologische landbouw vervult is essentieel in de evolutie naar een duurzame landbouw in Vlaanderen. De biologische landbouw heeft belangrijke troeven op het vlak van bodemvruchtbaarheid, biodiversiteit, het voorkomen van verontreiniging door bestrijdingsmiddelen en door overbemesting, het voorkomen van luchtverontreiniging, alsook inzake dierenwelzijn. Deze landbouwproductiemethode heeft reeds jaren een plaats verworven als innoverende landbouwpraktijk.

Uit een onderzoek van de studiedienst in 2003 bleek dat de landbouwers tevreden zijn over de geïndividualiseerde omschakelingsbegeleiding en voorlichting en deze als een belangrijke ondersteuning ervaren tijdens het omschakelingsproces maar ook daarna.

3.5.2 Doelstelling en kwantificering

Met deze maatregel wil de overheid landbouwers stimuleren om de stap van omschakeling naar biologische productie ernstig te overwegen, weloverwogen te zetten en om vol te houden eens deze stap gezet is. De maatregel moet ertoe bijdragen de landbouwer op elk moment van het omschakelingsproces te wapenen met voldoende kennis van zaken op technisch, economische en logistiek vlak evenals op het vlak van afzet- en vermarktingsmogelijkheden van biologische landbouwproducten.

Zowel het areaal biologische producten als het aantal biologische landbouwers zijn eenvoudig meetbaar door de verplichte aanmelding van de productie bij door de overheid erkende controleorganisaties. Eind 2005 telde Vlaanderen 236 biologische landbouwbedrijven en een areaal van 3.153 ha (0,5% van het totale Vlaamse landbouwareaal). Het streefcijfer is om een jaarlijkse groei van 10% van het areaal te realiseren.

3.5.3 Definiëring van begunstigden

Voor de opmaak van een omschakelingsplan: landbouwers in hoofdberoep en in bijberoep en kandidaat-landbouwers.

Voor bedrijfsbegeleiding in de biologische landbouw: biologische landbouwers of biologische landbouwers in omschakeling.

3.5.4 Praktische uitwerking

Om de overstap naar biologische landbouw beter voor te bereiden en gestructureerd te laten verlopen zal een vergoeding gegeven worden voor bedrijfstechnische en bedrijfseconomische voorlichting en voor bedrijfsbegeleiding van bedrijven in omschakeling.

Alleen door de overheid erkende experts of voorlichters in de biologische landbouw kunnen diensten aanbieden die voor subsidie in aanmerking komen.

Er zijn twee activiteiten waarvoor subsidie wordt voorzien:

- de opmaak van een omschakelingsplan: na doorlichting van de bedrijfssituatie door een deskundige, stelt deze een omschakelingsstrategie op naar model van door de overheid ter beschikking gestelde omschakelingsplannen voor verschillende bedrijfstypes. Op deze vorm van steun kan de landbouwer eenmalig beroep doen.
- na de omschakeling kan de landbouwer een tegemoetkoming krijgen voor bedrijfsbegeleiding en voorlichting, ook inzake afzet- en vermarktingsmogelijkheden.

Bedrijfsbegeleiding kan slechts in aanmerking komen voor subsidie wanneer de deskundige minstens drie adviserende bezoeken per jaar aan het landbouwbedrijf brengt.

Voor het laten opmaken van een omschakelingsplan kan de landbouwer een subsidie krijgen die maximaal 80% van de gemaakte kosten bedraagt en 900 euro niet overschrijdt.

Voor bedrijfsbegeleiding en voorlichting in de biologische landbouw kan de landbouwer jaarlijks maximaal 500 euro subsidie ontvangen of maximaal 80% van de gemaakte kosten.

3.5.5 Bevoegde autoriteit

Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling
Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel

Johan Verstrynge
Tel: 02/552 78 73
johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be

3.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal deelnemers aan opleidingen	17
	Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	14

3.5.7 Financiering

Voor deze contracten is nog 25.916 euro nodig aan overheidssteun.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandontwikkeling, is van toepassing.

4 Vestiging van jonge landbouwers

4.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 20 a) ii) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

4.2 Maatregelcode: 112

4.3 Concrete actie

De land- en tuinbouwbedrijven die in aanmerking komen voor overname door een jonge exploitant hebben een steeds grotere economische dimensie en worden meer gespecialiseerd. Bij de omvang van de ingezette kapitalen per bedrijf, de beperkte rendabiliteit in de sector, de nood aan een volwaardig inkomen voor het gezin en de normale voorwaarden voor een financiering (bedragen, terugverdiendtijd en zekerheden) wordt een vestiging een risicovolle onderneming. Hoewel overheidssteun alleen geen oplossing kan brengen voor alle problemen, is de steun toch belangrijk voor een geslaagde start van een jonge ondernemer. Naast de overheidssteun zijn andere maatregelen noodzakelijk om de nood aan zelf te financieren kapitaal te verminderen.

Er wordt directe financiële steun (vestigingspremie en rentesubsidie) gegeven aan land- en tuinbouwers voor de financiering van de vestigingskosten.

4.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 5 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

4.5 Beschrijving maatregel

4.5.1 Probleemstelling en rationale

Het aantal eerste vestigingen in de Vlaamse landbouw bedraagt de jongste jaren ongeveer 200 per jaar.

De vestiging als landbouwer is een risicovolle onderneming wat verband houdt met volgende vaststellingen:

Beschikbaarheid van voldoende economisch levensvatbare bedrijven

Alleen bedrijven waar de overlatende exploitant gezorgd heeft voor een goede structuur en waar de inkomensvorming op termijn nog verzekerd is, komen in aanmerking voor een overname. Starten door overname van een bedrijf dat slecht gestructureerd is en een onvoldoende economische dimensie heeft, met als doel via structurele ingrepen te evolueren naar een levensvatbaar bedrijf, is in de huidige omstandigheden niet meer mogelijk.

Inkomensvorming / rechtsonzekerheid

De inkomsten uit de landbouw vertonen al meer dan een decennium een structurele achterstand ten opzichte van gemiddelde inkomsten uit andere activiteiten. Hierdoor vermindert de neiging om te opteren voor een loopbaan in de landbouw.

Er is bij kandidaat overnemers algemeen veel onzekerheid over de toekomst. Deze onzekerheid houdt niet alleen verband met de evoluerende regelgeving inzake milieu, dierenwelzijn, hygiëne en kwaliteit van de producten maar ook met de wijzigingen in het prijs- en inkomensbeleid (GLB). Rond het vererven en behouden van productierechten en vergunningen gedurende de volledige loopbaan worden onvoldoende garanties geboden. Dit heeft directe gevolgen voor de vestigingsmogelijkheden van kandidaat landbouwers.

Gewijzigde maatschappelijke verhoudingen

Het beleid t.a.v. de landbouw wordt in toenemende mate bepaald door de algemene maatschappelijke opvattingen en minder door de opvattingen van de landbouwsector zelf. De sector is algemeen bereid op de rechtmatig gestelde eisen in te gaan maar kan niet volledig op eigen kracht aan alle verzuchtingen van de maatschappij op het vlak van milieu, hygiëne, dierenwelzijn, landschap, kwaliteit e.a. voldoen.

Het ongunstige imago van land- en tuinbouw bij de publieke opinie en de dalende interesse voor het zelfstandig ondernemerschap hebben ook een negatieve invloed bij de keuze voor een loopbaan in de landbouw.

Hoge persoonlijke en financiële risico's

De Vlaamse landbouw is kapitaalsintensief, hoogtechnologisch en productie-intensief. De kapitalen die nodig zijn om de productiemiddelen en -rechten te verwerven zijn te groot geworden om bij de huidige rendabiliteit en toenemende dimensie van de bedrijven binnen een redelijke termijn terug te verdienen. Op het gemiddeld Vlaams bedrijf wordt er per arbeidseenheid een kapitaal ingezet van ongeveer 650.000 € (waarvan bijna de helft ter beschikking gesteld door derden als grondkapitaal). Het gemiddeld bedrijf in aanmerking komend voor bedrijfsovername vertegenwoordigt minimaal een vermogen van ongeveer 1 miljoen € (eigen gronden, gebouwen, veestapel, machinepark en productierechten). Een vestiging gaat dus vaak samen met een zware financiering. De verhouding uitstaande leningen / arbeidsinkomen per bedrijf, die wel eens geldt als norm voor het financiële risico neemt nog steeds toe.

4.5.2 Doelstelling en kwantificering

Het doel is de potentiële vestigingen in de landbouwsector maximaal om te zetten in reële teneinde de continuïteit van de landbouwactiviteit in Vlaanderen te bewerkstelligen en voldoende dynamisme in de sector te houden om de structurele problemen op te lossen.

Concrete doelstellingen zijn:

- Verjonging doorvoeren/ zoveel mogelijk tewerkstelling behouden

Gezien de evolutie in de landbouw is het behoud van de tewerkstelling niet mogelijk. Dit neemt niet weg dat het beleid zich tot doel stelt zoveel mogelijk de tewerkstelling te behouden via een ondersteuning gericht op de instandhouding van bedrijven die een minimale inkomensvorming garanderen op het tijdstip van de overname. Vanuit deze overweging wordt de steunmaatregel horizontaal toegepast d.w.z. alle overnames worden op dezelfde wijze beoordeeld, ongeacht de aanwezige producties en de productiewijze.

- Structuurverbetering mogelijk maken en levensvatbare bedrijven in stand houden

Vanuit de vaststelling dat inkomen en dimensie gekoppeld zijn, is het aangewezen in eerste instantie te opteren voor de instandhouding van de bedrijven met een voldoende dimensie zonder daarom de kleinschalige bedrijven te verwaarlozen meer bepaald inzake investeringen gericht op diversificatie en reconversie. Alleen economisch verantwoorde landbouw wordt beoogd en de steun wordt voorbehouden aan levensvatbare bedrijven.

- Economische activiteit op het platteland behouden

Richtinggevend zijn in het overnamegebeuren

Het beleid moedigt enkel “beredeneerde” installaties aan. Dit houdt in dat er aandacht is voor volgende aspecten:

- de technisch, financiële en bedrijfseconomische haalbaarheid van de operatie;
- de formele overdracht van het bedrijf (correcte overdracht van goederen, pacht en productierechten);
- overdracht van vergunningen (milieu en andere);
- de sociale en familiale context waarin de overname plaatsheeft.

Steeds meer bedrijven kiezen voor de vennootschapsvorm. De regelgeving houdt rekening met deze evolutie en beoogt de jonge landbouwer-zaakvoerder of bestuurder in gelijke mate te ondersteunen bij zijn vestiging als de natuurlijke persoon landbouwer, teneinde via deze weg de keuze voor een vennootschap aan te moedigen.

Actueel komt er in Vlaanderen voor elke 6 land- en tuinbouwbedrijven die verdwijnen maar één in de plaats. De jongste 15 jaar daalt het aantal professionele landbouwbedrijven gemiddeld met 2,1 % per jaar. Het aantal eerste vestigingen door overname moet vanuit deze ontwikkelingen en vanuit de vaststelling dat er een probleem is van voldoende bedrijven met toekomstperspectieven realistisch gezien geschat worden op een 200-tal per jaar.

De doelstelling is om al deze potentiële vestigingen om te zetten in reële.

4.5.3 Definiëring van begunstigden

Alleen een landbouwer natuurlijke persoon kan vestigingssteun verkrijgen. Een natuurlijke persoon rangschikt zich als landbouwer wanneer hij of zij een land- of tuinbouwbedrijf exploiteert met een arbeidsbehoefte van minimaal 0,5 volle arbeidskrachten. De natuurlijke persoon met de kwalificatie landbouwer moet minstens 50 % van zijn totale arbeidsduur besteden aan de werkzaamheden op het land- of tuinbouwbedrijf en minstens 35 % van zijn totale inkomen uit die activiteit halen.

Een beherend vennoot, zaakvoerder, bestuurder of gedelegeerd bestuurder van een vennootschap die voldoet aan de voorwaarden om aanvaard te worden als landbouwer, kan eveneens van de vestigingssteun genieten. In deze omstandigheden hebben de vestigingskosten noodzakelijkerwijze betrekking op de financiering van de overname van een pakket aandelen van de vennootschap.

4.5.4 Praktische uitwerking

Er is sprake van een vestiging als jonge land- of tuinbouwer wanneer de natuurlijke persoon zich op verschillende vlakken profileert in die hoedanigheid. Op het tijdstip van hun vestiging worden jonge land- of tuinbouwers verantwoordelijk of mede verantwoordelijk voor het beheer van een

bedrijf. Zij nemen op dat tijdstip het gangbare fiscale en sociale statuut aan van zelfstandige. Er worden een aantal formaliteiten vervuld zoals de overdracht van de vergunningen, de productierechten, de pachtcontracten e.a. Voorafgaand aan hun vestiging waren de jonge landbouwers actief als helper op het bedrijf of in hoofdzaak als loon- of weddetrekkende. Beperkte landbouwactiviteiten (qua tijd en inkomsten) in combinatie met belangrijke niet-landbouwactiviteiten buiten het bedrijf, kunnen de vestiging voorafgaan.

Andere voorwaarden voor het verkrijgen van de vestigingssteun zijn:

- op het tijdstip van de aanvraag om vestigingssteun is de land- of tuinbouwer jonger dan 40 jaar;
- er is voldaan aan minimum eisen inzake specifieke scholing en eventueel ervaring voor de exploitatie van een landbouwbedrijf;
- het bedrijf, bij normale marktomstandigheden en binnen de context van dat ogenblik voldoen aan minimumnormen inzake levensvatbaarheid, rendabiliteit en goede landbouwpraktijken;
- er is voldaan aan minimumnormen inzake milieu, hygiëne en dierenwelzijn en de productie wordt zo georganiseerd dat (er) een positief resultaat gerealiseerd wordt t.o.v. deze minimumnormen. Er wordt geen overgangsperiode voorzien voor het voldoen aan nieuwe communautaire normen;
- er wordt boekhouding bijgehouden;
- er voldoende productie- en emissierechten aanwezig zijn;
- de afzet van de productie (commercialisatie) realistisch is;
- investeringen die bepalend zijn voor de levensvatbaarheid uitgevoerd zijn.

De vestigingssteun wordt slechts uitbetaald wanneer alle bovenvermelde voorwaarden vervuld worden. Tot wanneer dit niet het geval is, wordt de steun voorwaardelijk toegekend. Deze voorwaarden zijn in de context van de regelgeving te aanzien als “mijlpalen” en “streefwaarden”.

De voorwaarden worden opgenomen in het te ondertekenen bedrijfsplan bij vestiging.

In de beschreven omstandigheden is de terugvordering van ten onrechte verleende steun alleen aan de orde wanneer de voorwaarden niet meer gerespecteerd worden of concreet wanneer:

- de begunstigde zich niet meer kan rangschikken als landbouwer;
- het bedrijf afgebouwd wordt tot een dimensie waarbij de levensvatbaarheid niet meer verzekerd is;
- productie- en emissierechten (bv nutriëntenemissierechten) vervreemd worden;
- het voorwerp van de steun vervreemd wordt.

Het bedrijfsplan bij vestiging bevat volgende elementen:

- beschrijving van het bedrijf
- structurele tekortkomingen van het bedrijf
- bedrijfszekerheid bij eerste installatie
- doel en verantwoording van de verrichtingen/investeringen
- financieel economische toestand van het bedrijf na investeringen op basis van de begroting van het arbeidsinkomen/financieel plan (bijgevoegd)

Dit bedrijfsplan bij vestiging wordt ook aangevuld met volgende documenten:

- informatiefiche over het bedrijf
- financieel plan
- begroting dossier
- bedrijfsplan indien ook investeringen worden voorzien

Het geheel van bovenvernoemde documenten vormt het bedrijfsplan conform artikel 22 van de Raadsverordening 1698/06.

De vestiging kan gebeuren in de hoedanigheid van bedrijfsleider van een eenmanszaak of in een maatschap of in de hoedanigheid van mandataris van een vennootschap met voornamelijk landbouwactiviteiten als doel.

De subsector waarin het bedrijf actief is waarop de vestiging gebeurt is niet bepalend voor de steun.

De steun zal de vorm hebben van een kapitaalpremie en een rentesubsidie. De verhouding tussen kapitaalpremie en rentesubsidie verschilt naargelang de jonge landbouwer zich vestigt als bedrijfsleider bij een eenmanszaak of mede-bedrijfsleider in een maatschap dan wel of het een vestiging betreft als mandataris van een vennootschap.

Conform de bepalingen van artikel 22, lid 2 van Verordening 1698/2005, gewijzigd bij artikel 1, lid 19, a) van Verordening 74/2009 zal de vestigingssteun als volgt verkregen kunnen worden:

- een kapitaalpremie van maximaal 30.000 euro en een rentesubsidie waarvan de gekapitaliseerde waarde maximaal 40.000 euro mag bedragen bij een vestiging als bedrijfsleider van een eenmanszaak of mede-bedrijfsleider in een maatschap.
- een kapitaalpremie van maximaal 40.000 euro en een rentesubsidie waarvan de gekapitaliseerde waarde maximaal 30.000 euro mag bedragen bij een vestiging als mandataris in een vennootschap..

De rentesubsidies zullen niet worden gekapitaliseerd vanaf de start van het programma, maar in de loop van de programmaperiode zal een herziening van de wijze van subsidiëring worden uitgevoerd.

De kapitaalpremie zal in twee gelijke delen uitbetaald worden. De eerste schijf wordt betaald bij de eindcontrole van het dossier, de tweede schijf wordt een jaar later uitbetaald.

Berekening subsidie-equivalent of actuele waarde van in tranches uitbetaalde steun (rentesubsidies)

Voor de berekening van het subsidie-equivalent worden volgende parameters gebruikt:

- de grootte van de rentesubsidie (3 of 4 %);
- de duurtijd van de rentesubsidie (in periodes);
- de wijze van aflossing van de lening (jaarlijks, zesmaandelijks, driemaandelijks of maandelijks);
- de duur van de vrijstelling van aflossing (in periodes);
- de actualisatievoet.

De actuele waarde van de rentesubsidie wordt uitgedrukt in percent van het gesubsidieerde bedrag.

Als actualisatievoet voor het meten van een overheidssubsidie wordt de actualisatievoet gebruikt die door de Europese Commissie bekendgemaakt wordt op internet: http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/others/reference_rates.html.

De actualisatievoet per 1 januari van een kalenderjaar wordt gebruikt voor de aanvragen om steun ingediend in dat kalenderjaar.

De berekening (wiskundige formule) van de actuele waarde gebeurt als volgt.

$$AW = B \times \frac{a}{r} \times \left[\left[\left(1 + \frac{p \times r}{12} \right)^{-d} - \left(1 + \frac{p \times r}{12} \right)^{-v} \right] \times \frac{12}{p \times r \times (d - v)} + 1 \right]$$

- AW staat voor de actuele waarde
- B staat voor het gesubsidieerde bedrag
- a is de grootte van de rentesubsidie (0,03 of 0,04)
- r is de actualisatievoet (0,0462 voor 2007)
- d is de duur van de rentesubsidie in periodes
- v is de duur van de vrijstelling in periodes
- p is de duur van een periode in maanden

Er zal geen gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid om via het business plan ook in te schrijven op andere maatregelen van het programma voor plattelandsontwikkeling.

4.5.5 Bevoegde autoriteit

Agentschap voor Landbouw en Visserij
Afdeling Structuur en Investerings
Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel

Luc Uytendewilligen
Tel: 02/552 74 73
Luc.uytendewilligen@lv.vlaanderen.be

4.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde jonge landbouwers	1.400
	Totaal volume aan investeringen(€)	280.000.000

4.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

4.6.1 Inhoudelijk

In het kader van artikel 8 verordening (EC) nr. 1257/99 werd reeds steun gegeven voor de vestiging van jonge landbouwers. De maatregel is dus een verderzetting van de maatregel uit het programma voor de periode 2000-2006. Ook voor deze contracten was de steun deels voorzien als een kapitaalpremie en deels als rentesubsidie.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

4.6.2 Financiering

Voor deze contracten is nog 13.836.000 euro nodig aan overheidssteun tot en met 2013.

De rentesubsidies zullen niet worden gekapitaliseerd doordat er dan een onevenwicht zou ontstaan mbt de financiële verdeling van de middelen over het programma.

5 Bedrijfsadviessysteem voor land- en tuinbouwers

5.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 20 a) iv) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

5.2 Maatregelcode: 114

5.3 Concrete actie

Het opzetten van een systeem voor bedrijfsadvies waar land- en tuinbouwers een subsidie kunnen aanvragen voor een advies dat minimaal de randvoorwaarden¹², arbeidsveiligheid en 'bedrijfseconomische en milieuparameters' inhoudt en dat door een door de Vlaamse overheid erkende adviesdienst opgesteld is.

5.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 1 en 4 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

5.5 Beschrijving maatregel

5.5.1 Probleemstelling en rationale

Landbouwers die een bedrijfstoelage ontvangen worden gecontroleerd op het voldoen aan de randvoorwaarden. Na één jaar toepassing van de randvoorwaarden blijkt dat een derde van de landbouwers problemen heeft om hieraan te voldoen. Bedoeling van het bedrijfsadviessysteem is dat landbouwers advies kunnen inwinnen over hoe te voldoen aan deze randvoorwaarden.

Tuinbouwers ontvangen geen bedrijfstoelage en worden dus niet systematisch gecontroleerd op het voldoen aan de randvoorwaarden maar de wetgeving waarop de randvoorwaarden gebaseerd zijn is ook op hen van toepassing en relevant.

Ook op arbeidsveiligheidsgebied doen zich regelmatig problemen voor. Het bedrijfsadviessysteem wil land- en tuinbouwers bijstaan om de op hun bedrijf aanwezige risico's in te schatten en te verminderen zodat het aantal ongelukken dat zich op land- en tuinbouwbedrijven voordoet afneemt.

Er blijkt nog steeds een grote behoefte te bestaan aan breed advies dat land- en tuinbouwers onder andere adviseert bij de verbetering van de economische en milieukundige performantie van hun bedrijf en het zoeken naar en uitwerken van nieuwe bedrijfsactiviteiten. Om in deze behoefte te voorzien werd module 5 'bedrijfsoptimalisatie' ook in het bedrijfsadviessysteem opgenomen.

¹² Zie As 2 voor info over randvoorwaarden

5.5.2 Doelstelling en kwantificering

De bedoeling van deze maatregel is tweërlei:

- de landbouwers een systeem aanbieden van erkende adviesdiensten waar ze terecht kunnen voor advies over de randvoorwaarden, arbeidsveiligheid en bedrijfsoptimalisatie;
- de landbouwer financieel steunen voor dit advies.

In hoeverre de doelstelling gehaald wordt valt grotendeels af te lezen uit het aantal landbouwers dat een subsidie aanvraagt, een vermindering van de sancties op de randvoorwaarden bij landbouwers die advies kregen, een daling van het aantal arbeidsongevallen en een betere bedrijfseconomische en milieukundige performantie op geadviseerde bedrijven.

5.5.3 Definiëring van begunstigden

Alle land- en tuinbouwers die een land- of tuinbouwbedrijf uitbaten in hoofd- of nevenberoep.

5.5.4 Praktische uitwerking

Adviesinhoud

Een landbouwer die advies en een subsidie wil aanvragen in het kader van het bedrijfsadviesstelsel moet minimaal advies aanvragen over de randvoorwaarden, arbeidsveiligheid en bedrijfseconomische en milieuparameters.

De verschillende adviesonderwerpen worden in 5 adviesmodules onderverdeeld:

1. Module 1: milieu, goede landbouw- en milieuconditie
2. Module 2: plantengezondheid, volksgezondheid
3. Module 3: diergezondheid, dierenwelzijn, volksgezondheid
4. Module 4: arbeidsveiligheid
5. Module 5: bedrijfsoptimalisatie:
 - Module 5.1: bedrijfseconomische & milieuparameters
 - Module 5.2: vermarktadvies

Modules 1 tot en met 3 maken de randvoorwaarden uit.

Het advies over bedrijfsoptimalisatie (module 5) bestaat uit 2 delen: (5.1) bedrijfseconomische & milieuparameters en (5.2) vermarktadvies; alleen het eerste deel maakt deel uit van de verplichte adviesonderdelen.

Erkenning adviesdiensten

Een adviesdienst moet zich voor alle modules laten erkennen. Indien de adviesdienst niet zelf over alle nodige expertise beschikt voor alle modules kan hij beroep doen op één of meerdere onderaannemers die wel over deze expertise beschikken. In dit geval worden deze onderaannemers niet afzonderlijk door de minister erkend maar wordt dit vervat in de erkenning van de adviesdienst die de aanvraag doet. Daarvoor moet de adviesdienst de overeenkomst kunnen voorleggen met de onderaannemer(s). De bedrijfsadviesdienst blijft verantwoordelijk voor de adviezen over alle modules.

Een land- of tuinbouwer kiest een adviesdienst uit een door de beheersdienst opgestelde en ter beschikking van de land- en tuinbouwers gestelde lijst van erkende adviesdiensten.

De minister selecteert de adviesdiensten op voorstel van een jury van experts die op basis van volgende algemene en modulespecifieke erkenningscriteria een voorstel doet:

algemene erkenningscriteria:

1. een aanvraag indienen;
2. een zetel in het Vlaamse Gewest hebben of een belangrijk aandeel van de klanten van de adviesdienst moet zich in het Vlaamse Gewest bevinden waarbij het correspondentieadres van de zelfstandige adviseur fungeert als zetel;
3. de administratieve en financiële controle van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Europese Commissie aanvaarden;
4. ervaren en betrouwbaar zijn;
5. over een administratieve uitrusting beschikken die hem in staat stelt alle nodige gegevens op papier én op elektronische drager aan de klant en de Vlaamse beheersdienst ter beschikking te stellen;
6. over een voldoende technische uitrusting beschikken.
7. aantonen dat hij over voldoende expertise beschikt om alle modules te kunnen adviseren doordat hij adviseurs in dienst heeft die een hogere studie over de adviesonderwerpen hebben gevolgd of die beschouwd kunnen worden als gelijkwaardig door de ervaring die ze hebben opgebouwd of samen met de aanvragen een kopie bezorgen aan de beheersdienst van de overeenkomst die afgesloten werd met een onderaannemer voor de advisering van bepaalde modules.

Steunbedrag

Een landbouwer kan elke 3 jaar een subsidie van zijn advieskosten aanvragen. Een eerste toegekende subsidie bedraagt 80% van de totale advieskosten met een maximum van 1500 euro. De subsidie voor een tweede of volgende advies aangevraagd door eenzelfde landbouwer wordt beperkt tot 40% met een maximum van 750 euro. Een landbouwer krijgt telkens 2 jaar de tijd om zijn voornemen tot subsidieaanvraag in te dienen, het nodige advies te verzamelen en zijn subsidieaanvraag in te dienen.

5.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid	Uitvoerende bevoegdheid
Departement Landbouw en Visserij Afdeling Landbouw- en Visserijbeleid Ellipsgebouw, Koning AlbertII-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Heyman Tel: 02/552 79 23 johan.heyman@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Structuur en Investerings Ellipsgebouw, Koning AlbertII-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Luc Uytendewilligen Tel: 02/552 74 74 luc.uytendewilligen@lv.vlaanderen.be

5.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde landbouwers	11.900 (enkel PDPO II)
	Aantal gesteunde bosbouwers	NVT

5.5.7 Coherentie met de 1ste pijler van het GLB

Artikel 12 van Verordening (EG) nr. 73/2009 die de hervorming van het GLB reguleert stelt dat alle lidstaten ten laatste in 2007 een systeem moeten opzetten voor de advisering van de landbouwers over de uit de regelgeving voortvloeiende beheerseisen en de goede landbouw- en milieueconditie. Dit systeem moet beheerd worden door één of meer aangewezen autoriteiten of door particuliere instanties. De 1ste pijler stelt dat zo een systeem opgezet moet worden maar voorziet hiervoor geen subsidies. Subsidies voor de landbouwers die dergelijk advies aanvragen kunnen voorzien worden via de 2e pijler mits aan een aantal extra voorwaarden voldaan is, zoals hierboven opgesomd.

5.6 *Lopende acties van vóór 01/01/2007*

5.6.1 Inhoudelijk

In het kader van artikel 21 quinquies van Verordening (EG) nr. 1783/2003 werd in 2006 een bedrijfsadviessysteem opgericht. De hier voorliggende maatregel neemt dit bedrijfsadviessysteem in zijn geheel over met uitzondering van submodule 5.3 'innovatieadvies'. Gezien voor het bedrijfsadviessysteem nog geen contracten werden afgesloten in 2006 worden er geen overgangsmaatregelen voorzien.

Uitvoering gevend aan artikel 33, 5^e streepje van Verordening (EG) nr. 1257/1999 werden 2 subsidiemaatregelen uitgewerkt waarvan de inhoud grotendeels opgenomen is in module 5.1. van het bedrijfsadviessysteem:

- een subsidiemaatregel voor bedrijfsleidingsadvies,
- een subsidiemaatregel voor het inwinnen van milieuvadvises,

Landbouwers die een subsidie krijgen voor bedrijfsleidingsadvies en/of de milieumodule kunnen geen subsidie in het kader van het bedrijfsadviessysteem krijgen. Als zij dit toch willen dienen zij hun overeenkomst(en) bedrijfsleidingsadvies en/of milieumodule op te zeggen. 2006 was het laatste jaar waarin een land- of tuinbouwer kan starten met een subsidieperiode (= maximum vijf opeenvolgende jaren) voor bedrijfsleidingsadvies en/of de milieumodule.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

5.6.2 Financiering

Voor deze contracten is nog 8.243.000 euro nodig aan overheidssteun.

6 Investerings in landbouwbedrijven

6.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 20 b) i) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

6.2 Maatregelcode: 121

6.3 Concrete actie

De nood om te investeren op land- en tuinbouwbedrijven is permanent aanwezig. Hoewel uit een analyse van de bedrijfssituatie de noodzaak om te investeren blijkt, is de investeringsbereidheid niet altijd aanwezig omwille van onzekerheid over de toekomst, beperkte rendabiliteit en twijfels over de concurrentiekracht.

Omdat investeringen en innovatie noodzakelijk zijn voor het behoud van de activiteit, het verbeteren van de rendabiliteit en het verhogen van de concurrentiekracht zijn incentives onder vorm van investeringssteun verantwoord. Een gamma van investeringen wordt gesubsidieerd maar met differentiatie inzake steunintensiteit en rekening houdend met beperkingen opgelegd via het ruimtelijk- en milieubeleid. De steunintensiteit bedraagt 8%, 18%, 28% of 38% waarbij de steunintensiteit van 38% voorbehouden wordt voor investeringen in biologische landbouw en de steunintensiteit van 28% selectief verleend wordt voor innovatieve en/of duurzame investeringen of voor investeringen om de milieubelasting te verminderen.

Er wordt directe financiële steun (rentesubsidie en/of kapitaalpremies) gegeven aan land- en tuinbouwers voor investeringen inzake:

- de bouw, het verwerven of de verbetering van bedrijfsgebouwen en installaties;
- de aankoop van nieuw materieel en nieuwe uitrusting.

De steun is van aard om de vaste kosten van een investering te verminderen waardoor de bereidheid om te investeren toeneemt.

6.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 1 en 4 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

6.5 Beschrijving maatregel

6.5.1 Probleemstelling en rationale

Land- en tuinbouwers worden bijna permanent geconfronteerd met nieuwe ontwikkelingen die invloed hebben op de exploitatie en de rendabiliteit van hun bedrijf zoals:

- nieuwe regelgeving inzake leefmilieu, hygiëne en dierenwelzijn;
- nieuwe eisen en regelgeving inzake kwaliteit van de producten;
- nieuwe technologie;
- maatschappelijke ontwikkelingen;
- wijzigende commercialisatie- en distributiestructuren;

- problemen inzake financiering van investeringen of eisen van de bank over familiale kapitaalverstrekking;
- heroriëntatie van het EU-landbouwbeleid / verbreding van de landbouw;
- kleinere marges door ongelijke ontwikkeling van de kosten en de producentenprijzen.

Om bij te blijven en de rendabiliteit in stand te houden of te verbeteren zijn veelal investeringen noodzakelijk. Niet inspelen op de ontwikkelingen heeft tot gevolg dat de continuïteit van het bedrijf in het gedrang komt en dat er mechanismen op gang komen die op termijn onvermijdelijk leiden tot de marginalisering en de stopzetting van het bedrijf. Deze mechanismen kunnen van zuiver economische aard zijn, maatschappelijk geïnspireerd of reglementair opgelegd.

Met investeringssteun worden de land- en tuinbouwers aangemoedigd hun bedrijfsstructuren voldoende snel aan te passen aan de gewijzigde omstandigheden.

6.5.2 Doelstelling en kwantificering

Het doel van de investeringssteun is de land- en tuinbouwers in staat te stellen zich te handhaven in de sector door concurrentieel te blijven en een volwaardig inkomen te blijven verwerven met oog voor duurzame en professionele ontwikkeling. Dit is alleen mogelijk wanneer ze permanent en bijtijds hun bedrijfsstructuren aanpassen aan de onder punt 8.5.1 opgesomde ontwikkelingen of maatschappelijke eisen op diverse vlakken.

Het doel is een maximum aantal concurrentiële land- en tuinbouwbedrijven in stand te houden. Rekening houdend met de opvolgingsproblematiek (voor zes bedrijven die verdwijnen komt er één in de plaats), de gemiddeld lage rendabiliteit in de sector, de feitelijke onmogelijkheid om van een marginaal bedrijf te ontwikkelen naar een bedrijf met een voldoende economische dimensie en goede structuur (contingentering producties, afbouw productierechten, beperkte financiële draagkracht van familiaal gestructureerde bedrijven) is het redelijk te stellen dat in Vlaanderen op relatief korte termijn het aantal professionele en concurrentiële land- en tuinbouwbedrijven verder zal dalen. Een ontwikkeling waarbij er op middellange termijn wellicht een substantiële daling zal zijn van het aantal professionele bedrijven is te verwachten. De doelstelling bestaat er in deze verwachte ontwikkeling naar goed gestructureerde, duurzame en professioneel geleide bedrijven, maximaal te ondersteunen.

Dit brengt met zich mee dat innovatie, milieuvriendelijkheid, voedselveiligheid, etc aspecten worden die zowel vanuit de toekomstgerichte bedrijfsvoering als vanuit een breder socio-economisch of maatschappelijk oogpunt nog aan belang zullen winnen.

In het innovatieverhaal wordt land- en tuinbouw eveneens aangestuurd om mee te werken aan de verbreding van de activiteiten, nieuwe productietechnieken toe te passen, nieuwe producten en diensten te leveren e.a. Bedrijven worden aangemoedigd om individueel te zoeken naar oplossingen om zich te handhaven in de steeds concurrentiëler wordende omgeving. De oplossing mag en kan zeer verschillend zijn. Een ruime waaier van verschillende bedrijfsstructuren, dimensies en stijlen is mogelijk voor een sector die zelf zeer verscheiden is.

De landbouwsector wordt aangezocht als producent van hernieuwbare energie om mee de oplossing te bewerkstelligen van het energievraagstuk en de gedeeltelijke omschakeling op hernieuwbare energiebronnen. De omvang van de steunintensiteit moet rekening houden met het bestaan van andere financiële en fiscale stimuli en de daling van de investeringskost bij het meer gangbaar worden van de investering.

Hetzelfde geldt voor het terugdringen van de CO₂-uitstoot, de ammoniakemissie, het gebruik van nutriënten.... Ook hier wordt de land- en tuinbouwsector aangesproken door nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen om de best mogelijke technieken aan te wenden en de exploitatie bij te sturen in een duurzame richting opdat de kwaliteit van lucht, water en bodem zouden verbeteren.

De maatschappij is gevoelig voor aspecten inzake voedselveiligheid. Gezondheid wordt in verband gebracht met toegepaste productietechnieken en de kwaliteit van de voortgebrachte land- en tuinbouwproducten. Productie in hygiënische omstandigheden, overeenkomstig sanitair verantwoorde processen en met respect voor dierenwelzijn, zijn hieronder te rangschikken. De sector moet financieel ondersteund worden om te kunnen inspelen op deze verwachtingen.

De land- en tuinbouwsector is de voornaamste gebruiker van de schaarse open ruimte in het verstedelijkte Vlaanderen. De maatschappij doet beroep op de sector om het cultuurlandschap in stand te houden en via het toepassen van duurzame productiemethodes een bijdrage te leveren aan de creatie van een platteland waar het goed is te leven.

De land- en tuinbouwsector is rechtstreeks en onrechtstreeks belangrijk voor de Vlaamse economie, enerzijds als afnemer van grondstoffen en gebruiker van diensten en anderzijds als leverancier aan de belangrijke agro-voedingsindustrie en de distributiesector. Mee door de aanwezigheid van concurrentiële landbouw- en tuinbouwbedrijven wordt er stroomop- en stroomafwaarts van het bedrijf tewerkstelling in stand gehouden en gecreëerd. Door de landbouw een bestaansrecht te geven wordt onrechtstreeks meegewerkt aan de instandhouding van een breed scala van toeleverende en afnemende bedrijven.

Definiëring van begunstigden

De begunstigde is een landbouwer. Dit is een natuurlijke persoon of de rechtspersoon die een bedrijf exploiteert met alleen activiteiten inzake land- of tuinbouw en land- of tuinbouwverbreiding. Het bedrijf heeft een voldoende economische omvang. Er is voldaan aan navolgende bijkomende voorwaarden.

In geval van een **natuurlijke persoon** zijn de beroepsactiviteiten op het landbouwbedrijf de belangrijkste inzake tijdsbesteding. Ze zorgen ook voor het belangrijkste beroepsinkomen. Het inkomen via activiteiten buiten het landbouwbedrijf mag een vastgelegd maximumbedrag niet overschrijden en de begunstigde is niet gepensioneerd.

In geval van een **rechtspersoon** betreft het ofwel een landbouwvennootschap ofwel een handelsvennootschap. In acht genomen de bepalingen over de landbouwvennootschap in het Wetboek Vennootschappen (over activiteiten, bestuur, aard en verdeling van aandelen) wordt voor die specifieke vennootschapsvorm alleen nog een inkomensvoorwaarde gedefinieerd voor de beherende vennoten.

Voor de handelsvennootschappen worden navolgende beperkende voorwaarden opgelegd om zoveel mogelijk parallellisme met de landbouwvennootschap na te streven:

- De handelsvennootschap moet de exploitatie van een land- of tuinbouwbedrijf als doelstelling hebben;
- alle mandatarissen zijn natuurlijke personen;
- voor alle mandatarissen is de beroepsactiviteit in de vennootschap de belangrijkste activiteit qua arbeidstijd;
- voor alle mandatarissen is het inkomen uit hun activiteiten in de vennootschap het belangrijkste en het eventuele beroepsinkomen uit activiteiten buiten de vennootschap overschrijdt een vastgelegd maximumbedrag niet,

- de mandatarissen worden onder de vennoten aangewezen en bezitten elk minstens 30% van de aandelen; alle aandelen zijn op naam;
- de vennootschap is opgericht voor onbepaalde duur of voor ten minste twintig jaar.

6.5.3 Praktische uitwerking

De randvoorwaarden en omgevingsfactoren voor de Vlaamse land- en tuinbouwers zijn de laatste jaren in sterke mate bepalend geworden voor de bedrijfsvoering om concurrentieel te blijven en een duurzame professionele bedrijfsvoering te hebben is er nood aan ondersteuning. De geringe rendabiliteit en de kleinschaligheid van veel bedrijven en de onvoldoende bedrijfsopvolging zal het tweesporenbeleid in de landbouw verder bewerkstelligen. In bijna alle sectoren zal er een sanering plaatsvinden en zullen bedrijfsstructuren aangepast worden waarbij de totale productiecapaciteit zal gespreid worden over een beperkter aantal bedrijven met globaal minder arbeidskrachten.

Aspecten zoals kostenbesparing, zich onderscheiden en profileren, diversificatie, duurzame productie, leefmilieu, hygiëne, dierenwelzijn en innovatie zijn belangrijk. Het nastreven van voldoende rendabiliteit, ook op basis van samenwerking, is een dwingend gegeven in het licht van de continuïteit van de bedrijven. Globaal worden diverse ontwikkelingen verwacht afhankelijk van de houding die de bedrijfsleiding aanneemt t.a.v. de wijziging van de omgevingsfactoren. Het is dus uitermate belangrijk dat investeringen worden ondersteund die gericht zijn op deze evoluties en de toekomstvisie van het bedrijf ondersteunen.

De steunmaatregelen zijn bedoeld voor professionele bedrijven met een voldoende economische dimensie. Algemene en bijzondere voorwaarden voor de exploitanten en de bedrijven zijn van toepassing.

Concreet zal een land- of tuinbouwer die van steun wenst te genieten zijn investeringsplannen op een gestructureerde wijze moeten aanbrengen bij de steunverlenende overheid (Vlaams Landbouwinvesteringsfonds). De exploitant en de instanties die zich specialiseren in begeleiding van projecten moeten volgende gegevens verstrekken:

- Persoonsgegevens, gegevens over de juridische vorm van de exploitatie en de beroepsbekwaamheid van de exploitant;
- Een beschrijving van het project bestaande uit een opgave van de geplande investeringen en een gedetailleerde raming van de investeringskost;
- Elementen die moeten toelaten de verantwoording van de investeringen te beoordelen. Naast een beschrijving van de huidige structuur en een analyse van de structurele problemen van het bedrijf wordt informatie verstrekt over vergunde activiteiten en capaciteiten, commercialisatie van de productie e.a.;
- Gegevens over de financiering van het project, informatie over activa en passiva van de onderneming en de bedrijfsresultaten uit het verleden.

De planmatige aanpak van investeringen evenals de nagestreefde doelstellingen komen tot uiting in het dossier, in het bijzonder voor de investeringen die gericht zijn op de verbetering van het leefmilieu (lucht, water en bodem) en het dierenwelzijn. Voor die aanvragen worden de verwachte effecten voor het leefmilieu en het welzijn van de dieren dossier per dossier gekwantificeerd, vertrekkend bij de aard van de investeringen en beschikbare wetenschappelijke informatie over de realistische effecten.

Er worden voorwaarden gesteld aan de exploitant, voorwaarden aan het bedrijf en voorwaarden m.b.t. de investering. In essentie moet de exploitant zich rangschikken als landbouwer en vakbekwaam zijn. Het bedrijf moet een minimale bedrijfsomvang hebben en de activiteiten blijven

beperkt tot landbouwactiviteiten en verbrede activiteiten. De investeringen zijn gericht op de uitoefening van landbouwactiviteiten en komen voor op een limitatieve lijst.

De algemene voorwaarden om van investeringssteun te kunnen genieten zijn:

- De aanvrager moet zich rangschikken als landbouwer. Dit houdt in dat er voorwaarden gerespecteerd worden op het vlak van tijdsbesteding, inkomsten, activiteiten en omvang van de landbouwactiviteiten. Wanneer de aanvrager ook niet-landbouwactiviteiten heeft (exclusief diversificatie) en die uitoefent binnen dezelfde juridisch-administratieve entiteit is geen steun mogelijk. Wanneer de niet-landbouwactiviteiten (exclusief diversificatie) wel juridisch-administratief gescheiden worden van de activiteiten inzake landbouw en diversificatie, dan is steun mogelijk wanneer eenduidig aangetoond wordt dat voor de onderneming waar de investeringen uitgevoerd worden blijkt dat:
 - de activiteiten beperkt blijven tot landbouw en verbrede landbouw;
 - de beroepsactiviteiten in die onderneming de belangrijkste beroepsactiviteit voor de aanvrager is. Bij de combinatie loontrekkende – zelfstandige mag de loontrekkende activiteit niet meer bedragen dan een halftijdse betrekking. Bij de combinatie van zelfstandige activiteiten wordt geoordeeld op basis van bedrijfsomvang;
 - het beroepsinkomen uit de activiteiten in die onderneming de belangrijkste bron van inkomsten is;
 - de bedrijfsomvang een minimaal niveau bereikt.
- Wanneer de aanvrager een rechtspersoon is, moet het beheer uitsluitend uitgeoefend worden door mandatarissen die zich rangschikken als landbouwer (aspecten tijdsbesteding, inkomsten, aard activiteit en omvang). Ook bij de handelsvennootschappen ligt de nadruk meer op het beheer en minder op de kapitaalverstrekking, zoals dit ook het geval is bij de landbouwvennootschappen. Bij de generatiewissel neemt de jonge landbouwer wel het beheer in handen maar verwerft niet noodzakelijk de meerderheid van het kapitaal. De cedent kan geleidelijk terug treden als kapitaalverstrekker. De reël uitgevoerde activiteiten primeren op de opsomming van doelstellingen in de statuten.
- De exploitanten moeten over voldoende beroepsbekwaamheid beschikken. Voor gevestigde land- en tuinbouwers zullen terzake vooral hun ervaring en behaalde bedrijfsresultaten bepalend zijn. Boekhouding bijhouden wordt vereist om de bedrijfseconomische verantwoording van de investeringen op te volgen. Voor startende landbouwers worden steeds eisen over specifieke scholing gesteld.
- De landbouwer moet een bedrijf exploiteren met een voldoende economische bedrijfsomvang. Concreet moet het landbouwbedrijf een brutobedrijfsresultaat per bedrijfsleider behalen dat groter is dan een vastgelegd minimum. Dit kan aangetoond worden via recente resultaten van de bedrijfseconomische boekhouding, de vennootschapsboekhouding of een bewijskrachtige fiscale boekhouding. Een bedrijf dat voor het eerst steun aanvraagt of geen eigen recente boekhoudresultaten heeft, kan met een controleerbare en gedocumenteerde berekening over een recente periode van één jaar aantonen dat er een voldoende bedrijfsomvang is.
- De bedrijven moeten voldoen aan de minimumnormen inzake leefmilieu, hygiëne en dierenwelzijn en de productie wordt zo georganiseerd dat (er) een positief resultaat gerealiseerd wordt t.o.v. deze minimumnormen.. Om te voldoen aan nieuwe normen zullen de normale (wettelijk voorziene) overgangstermijnen gerespecteerd worden. In de mate dat vanuit een perspectief van toenemende eisen inzake voedselveiligheid bijkomende normen op dit vlak uitgevaardigd worden, zullen deze moeten gerespecteerd worden. Dit geldt al voor de bestaande wettelijke verplichtingen op dit vlak (bij zelfverwerkers).
- De verzekerde afzet van de productie moet tot op zeker niveau kunnen gegarandeerd worden. Voor activiteiten waar de productie rechtstreeks (via een productiecontingent) of

onrechtstreeks (via emissierechten) gelimiteerd is, moet de omvang van de investeringen gedimensioneerd worden op basis van deze capaciteiten. Dit geldt voornamelijk in de veehouderij. Voor vrije sectoren (o.a. groenten en fruit) worden de producties via de telersverenigingen gestuurd in functie van de eisen van de markt. In andere sectoren wordt de verzekerde afzet vooral bereikt via verschillende vormen van contractteelt.

Een gamma van investeringen komt in aanmerking voor steun voor zover er een significante verbetering gerealiseerd wordt inzake de nagestreefde doelstelling. De investeringen moeten project- of planmatig aangepakt worden waarbij de doelstellingen duidelijk geformuleerd worden. Wanneer de investeringen gericht zijn op de verbetering van het leefmilieu, de hygiëne en het dierenwelzijn, wordt het effect van de verbetering gekwantificeerd.

Wanneer de investeringen betrekking hebben op het bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen, in het bijzonder voor de huisvesting van dieren, moet de productiecapaciteit in overeenstemming zijn met de toegestane capaciteit, vermeld in de milieuvergunning en de capaciteit die verantwoord is op basis van de emissierechten van het bedrijf. Voor het deel van de investering waarvoor de noodzakelijke productierechten niet zijn toegekend, wordt geen steun verleend.

De steunintensiteit is afgestemd op de mate waarin een bepaalde investering afgestemd is op dwingende eisen of vragen geformuleerd vanuit de maatschappij. De hoogste steunintensiteit is voorbehouden voor investeringen in biologische landbouw, innovatieve investeringen, investeringen die een meer duurzame productie toelaten en een aantal investeringen met een zeer specifiek doel (b.v. investeringen gericht op een daling van de energiekost).

Voor wat betreft investeringen gericht op hoeveeverkoop worden onder deze maatregel enkel die investeringen aanvaard waar het grootste deel van de investering betrekking heeft op de verwerking/bewerking van basisproducten. Indien commercialisatie van deze hoeveeproducten de hoofdmoot van de investering uitmaakt zal dit gesubsidieerd worden onder maatregel 311 (Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten).

De steunmaatregelen zullen afgestemd worden op de gekende ontwikkelingen en problemen in de markt van bepaalde land- en tuinbouwproducties. Meer dan in het verleden zal deze problematiek in een macro-economische context benaderd worden. Met de geschatte ontwikkelingen inzake verwachte evolutie van het aantal professionele bedrijven, zijn maatregelen die elke uitbreiding op bedrijfsniveau afremmen structureel niet verantwoord. De omvang van de investeringen waarvoor in de periode 2007-2013 steun kan verkregen worden zal bepaald worden per exploitant in het bedrijf in plaats van per bedrijf zelf. De periode zal gekenmerkt zijn door een toename van het aantal samenwerkingsverbanden, al of niet binnen een juridische entiteit. Die ontwikkeling wordt afgeremd bij een subsidiëring per bedrijf. Wanneer samengewerkt wordt in een vennootschap moeten de bestuurders een significante bijdrage leveren bij de kapitaalvorming. Concreet verstrekt een bestuurder minstens 30 % van het kapitaal.

De steun zal de vorm hebben van een kapitaalpremie en/of een rentesubsidie. Er worden vier steunintensiteiten nl. 8, 18, 28 en 38% voorzien. De steunintensiteit is het hoogst wanneer de investering milieuvriendelijker en duurzamer is. (zie tabel)

De rentesubsidies zullen niet worden gekapitaliseerd vanaf de start van het programma, maar er in de loop van de programmaperiode zal een herziening van wijze van subsidiëring worden uitgevoerd.

De rentetoelage bedraagt maximaal 4 % voor de investeringen die van 38 of 28% steun genieten en 3 % voor de investeringen die van 18% steun genieten. Voor de investeringen met 8 % steun wordt geen rentetoelage verleend.

Voor investeringen die gefinancierd worden met krediet wordt de steun in eerste instantie verleend onder de vorm van een rentesubsidie met een duurtijd die afgestemd is op de economische levensduur van het goed. De actuele waarde van de rentesubsidie wordt berekend en aanvullend wordt een investeringspremie toegekend waarmee het vooropgestelde steunvolume bereikt wordt.

Berekening subsidie-equivalent of actuele waarde van in tranches uitbetaalde steun (rentesubsidies)

Voor de berekening van het subsidie-equivalent worden volgende parameters gebruikt:

- de grootte van de rentesubsidie (3 of 4 %);
- de duurtijd van de rentesubsidie (in periodes);
- de wijze van aflossing van de lening (jaarlijks, zesmaandelijks, driemaandelijks of maandelijks);
- de duur van de vrijstelling van aflossing (in periodes);
- de actualisatievoet.

De actuele waarde van de rentesubsidie wordt uitgedrukt in percent van het gesubsidieerde bedrag.

Als actualisatievoet voor het meten van een overheidssubsidie wordt de actualisatievoet gebruikt die door de Europese Commissie bekendgemaakt wordt op internet:

http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/others/reference_rates.html.

De actualisatievoet per 1 januari van een kalenderjaar wordt gebruikt voor de aanvragen om steun ingediend in dat kalenderjaar.

$$AW = B \times \frac{a}{r} \times \left[\left[\left(1 + \frac{p \times r}{12} \right)^{-d} - \left(1 + \frac{p \times r}{12} \right)^{-v} \right] \times \frac{12}{p \times r \times (d - v)} + 1 \right]$$

De berekening (wiskundige formule) van de actuele waarde gebeurt als volgt.

- AW staat voor de actuele waarde
- B staat voor het gesubsidieerde bedrag
- a is de grootte van de rentesubsidie (0,03 of 0,04)
- r is de actualisatievoet (0,0124 voor 2010)
- d is de duur van de rentesubsidie in periodes
- v is de duur van de vrijstelling in periodes
- p is de duur van een periode in maanden

Voor investeringen gefinancierd met eigen middelen wordt de steun onder vorm van een investeringspremie toegekend. De steun wordt maar betaald na een afsluitende controle van het investeringsproject.

In principe wordt geen enkele subsector of bedrijfstype volledig uitgesloten van steun. Het beleid gaat voor een breed gamma van bedrijven met uiteenlopende bedrijfsstrategieën en activiteiten maar altijd met een voldoende economische dimensie. Er wordt selectief steun verleend, rekening

houdend met beperkingen opgelegd door het ruimtelijk beleid en het milieubeleid ten aanzien van de diverse subsectoren en met de specifieke noden van elke subsector. Deze selectiviteit wordt gedeeltelijk doorgevoerd via de steunintensiteit waarbij investeringen die aansluiten bij actuele noden (leefmilieuproblematiek, energieproblematiek, nieuwe technologie, biologische productie) van een hogere steunintensiteit genieten. Die houding ligt in het verlengde van de beperkende voorwaarden die de Commissie met betrekking tot het investeringsbeleid in het verleden steeds gehanteerd heeft en die moesten zorgen voor coherentie tussen het investerings-, markt- of milieubeleid. De algemene capaciteitsvoorwaarde in de veehouderij vindt hierin haar oorsprong. In de Vlaamse uitwerking van de steun aan investeringen in de landbouw, is de capaciteitsvoorwaarde nog steeds aanwezig, zij het minder beperkend of uitsluitend dan vroeger.

De steun aan de investeringen in de landbouw wordt verleend via het Vlaams Landbouw-investeringsfonds. Dit fonds staat in voor de toetsing van de investeringsprojecten aan de doelstellingen van het beleid en aan de concrete voorwaarden. Over elk investeringsproject wordt persoonlijk met de land- en tuinbouwer overleg georganiseerd. Het fonds is georganiseerd op een manier dat er tegenspraak mogelijk is over de noodzaak voor het verlenen van investeringssteun.

Het Vlaams investeringsbeleid was in het verleden maximaal afgestemd op het EU-beleid. In de mate dat milieuproblemen (mestproblematiek, ammoniakproblematiek, luchtvervuiling..) konden gereduceerd worden met investeringssteun werd hierop steeds maximaal ingespeeld met toepassing van de hoogste toegelaten steunintensiteit

Het EU-beleid was tot nu toe niet van aard om steun voor mestverwerking mogelijk te maken. De EU hanteerde het principe “de vervuiler betaalt” en mest werd, zeker wanneer de verwerking niet gebeurde op bedrijfsniveau, gerangschikt als afvalstof. In acht genomen de vraag van de EU-Commissie wordt niet uitgesloten dat in de toekomst en aansluitend op het nieuw Vlaams Mestactieplan, mestverwerking op bedrijfsniveau als investering aangemoedigd wordt, in de mate dat via die weg reël een kostenbesparing kan gerealiseerd worden.

Mestverwerking subsidiëren, los van een bedrijfscontext, blijft ook dan niet mogelijk gelet op de aard van het product (geen bijlage I product).

Steun intensiteit naargelang de aard van de investeringen

Investeringsen waarvoor de steunintensiteit 38 % bedraagt
▪ bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen en de omheining van uitlopen die voldoen aan de normen voor biologische veehouderij zoals beschreven in de lastenboeken voor de dierlijke biologische productie en op voorwaarde dat de aanvrager de biologische productiemethode toepast (bewijs voorleggen); ▪ aanleg hoogstamboomgaarden in de bioteelt.
Investeringsen waarvoor de steunintensiteit 28 % bedraagt
▪ installatie voor waterzuivering op bedrijfsniveau, met inbegrip van de installaties voor waterzuivering in het kader van hergebruik van overtollig regen- en beregeningswater; ▪ uitrusting voor het reinigen van de rookgassen van stookinstallaties met cyclonen, doekenfilters of rookgaswassing; ▪ installatie van een eerste energiescherm in een bestaande serre en in een

nieuwbouwserre;

- stalverluchtingssysteem met een filter ter bestrijding van de geur- en stofhinder (biofilter, biobed, stoffilters, luchtwassers);
- installatie van een warmtebuffer en een rookgascondensor;
- installatie van een warmtepomp in combinatie met koude-warmteopslag als onderdeel van de inrichting van een gesloten kas;
- installatie van een energiebesparende kasomhulling (dubbel glas, gecoat glas, kunststof kanaalplaten);
- nieuwe verwarmingsinstallaties of omschakeling van bestaande verwarmingsinstallaties naar gas of hernieuwbare brandstoffen, inclusief installaties voor warmtekrachtkoppeling;
- investeringen in vaste en verplaatsbare installaties zoals vogelnetten, imitatieroofvogels, care-eyeballonnen en afschrikwindmolentjes, gericht op het beperken van schade door vogels of ander wild met uitzondering van knalapparatuur;
- mechanische of thermische onkruidbestrijding of loofdoding (schoffelmachine, zwenkmaaier, rijenfrees, vingeregge, loofklapper, onkruid- of loofbrander, grondstoommachine);
- installaties voor compostering (omzetten van de composthoop);
- bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die gebruikt worden voor de aanmaak van zuivelproducten (met melk van het eigen bedrijf) en het bewaren van die producten, evenals de aankoop van materieel dat specifiek noodzakelijk is voor die activiteit;
- bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die gebruikt worden voor het versnijden, bereiden en verkoopsklaar maken van vlees (geproduceerd op het eigen bedrijf) en het bewaren van die producten, evenals de aankoop van materieel dat specifiek noodzakelijk is voor die activiteit;
- bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die gebruikt worden voor het artisanale verwerken en verkoopsklaar maken van land- en tuinbouwproducten (andere dan melk en vlees en geproduceerd op het eigen bedrijf) en het bewaren van die producten, evenals de aankoop van materieel dat specifiek noodzakelijk is voor die activiteit.
- installaties en materieel die op bedrijfsniveau specifiek noodzakelijk zijn voor de bereiding van samengestelde voeders (andere dan ruwvoeders), hoofdzakelijk op basis van zelfgeteelde basisproducten en ter vervanging van krachtvoerders, of voor de bereiding van samengestelde voeders voor varkens op basis van CCM (Corn Cob Mix), hoofdzakelijk op basis van zelfgeteelde producten. De samengestelde voeders moeten een droge stofgehalte hebben van minstens 60%. Hierbij zijn ook graandrooginstallaties voor eigen granen inbegrepen op voorwaarde dat die werken volgens een proces waarbij de verbrandingsgassen niet door de granen gestuurd worden en waarbij er zodoende geen residu's voorkomen in het eindproduct
- geautomatiseerde champignonplukmachines in geval van reconversie van de productiemethode om het hoofd te bieden aan de delokalisatie van de champignonproductie;
- aanplanten of heraanplanten van fruitplantages met nieuwe commercieel beloftevolle fruitvariëteiten op voorwaarde dat de geïntegreerde productiemethode toegepast wordt. Uitbreiding van het areaal wordt toegelaten;
- installaties en materieel die op bedrijfsniveau specifiek noodzakelijk zijn voor de productie van medicinale en aromatische planten.
- aanpassing van een tractor of een andere landbouwmachine voor het gebruik van

PPO;
Investeringsen waarvoor de steunintensiteit 18 % bedraagt
▪ bouwen, verbouwen en uitrusten van melkveestallen, inclusief melkinstallatie, en van jongveestallen voor jongvee van dat melkvee. Bij uitbreidingsinvesteringen is een evenredige uitbreiding van het melkquotum vereist; ▪ bouwen, verbouwen en uitrusten van vleesveestallen en van jongveestallen voor jongvee van dat vleesvee. ▪ Bouwen, verbouwen en uitrusten van vleeskalverstallen ▪ bouwen van een nieuwe ammoniakemissiearme stal, die voorkomt op de lijst van ammoniakemissiearme stallen van het VLAREM, op voorwaarde dat in zeugenstallen groepshuisvesting wordt toegepast en op voorwaarde dat in legkippenstallen volièrehuisvesting of grondhuisvesting wordt toegepast; ▪ uitrusten van nieuwe ammoniakemissiearme legkippenstallen met volièrehuisvesting of grondhuisvesting; ▪ verbouwen en uitrusten van bestaande varkens- en pluimveestallen met het oog op de verbetering van het leefmilieu, de hygiëne en het welzijn van de dieren; ▪ bouwen van bijkomende mestopslagcapaciteit op het veebedrijf van mest van de veestapel van het bedrijf in afwachting van de verspreiding op het land om te voldoen aan de bepalingen van artikel 9,§1 van het mestdecreet van 22 december 2006. (Steun mogelijk voor investeringen uitgevoerd t.e.m. 31/12/2011) ▪ aanbrengen van isolatie in bestaande en verwarmde pluimvee-, varkens- en vleeskalverstallen zodat een energiebesparing gerealiseerd wordt; ▪ herstellen van daken van hoeven met een cultuurhistorisch karakter, type vierkantshoeven of gelijkgesteld, ongeacht de bestemming van de bedrijfsruimten en ongeacht de sectorale beperkingen in de veehouderij; ▪ bouwen, verbouwen en uitrusten van stallen voor herten, schapen, geiten, konijnen en eventueel het bijbehorende jongvee; ▪ bouwen, verbouwen en uitrusten van stallen voor paarden met inbegrip van gebouwen voor het trainen van paarden en de aanleg van een buitenpiste (geen manèges). ▪ bouwen, verbouwen en uitrusten van gebouwen voor een zeer specifieke dierlijke productie zoals de kweek van slakken, insecten en larven (geen honden- en nertsenkwekerijen); ▪ sleufsilos met recuperatiesysteem voor silosappen; ▪ bouwen, verbouwen en uitrusten (bijvoorbeeld verwarming, energieschermen, beregening, substraatinstallaties, tabletten) van serres in glas of plastic op vaste voet, andere dan de uitrusting die vermeld wordt in groep 1; ▪ systemen voor het hergebruik van beregeningswater, opvang en hergebruik van hemelwater als beregeningswater; ▪ afbraak van serres in combinatie met een project voor het oprichten van nieuwe serres (op dezelfde locatie of elders), met uitsluiting van kosten voor bodemsanering; ▪ bouwen, verbouwen en uitrusten van kwekerijen van paddestoelen; ▪ bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen voor de productie van witloof, met inbegrip van de hydrocultuurinstallatie; ▪ bouwen, verbouwen en uitrusten van gebouwen voor een zeer specifieke plantaardige productie (in-vitroculturen);

▪ installaties voor de robotisering van de productie; ▪ frigo's; ▪ beregeningsinstallaties en installaties voor fertigatie (andere dan serre-uitrusting), maar niet op basis van grondwater; ▪ aanleg van terreinen voor container- en stellingenteelt, evenals de specifieke terreinuitrusting in de boom- en sierteelt (algemeen); ▪ loodsen voor de opslag en de bewaring van de productie, het marktklaar maken van de productie of voor het stallen van machines en materieel (geen huisvesting van dieren); ▪ erfverharding en andere infrastructuurwerken in onroerende staat (opvangbassins voor hemelwater, kavelwegen, reinigingsplaats met bezinkput voor voertuigen, andere bezinkputten, opslagplaats voor vaste mest op kopakker, verhardingen voor de beperking van grondtarra); ▪ nieuwe aanplantingen van kersen, krieken, pruimen, noten en druiven; ▪ installaties en materieel, gericht op de oogstprotectie in bestaande fruitplantages (hagelkanon, hagelnetten, beregening tegen lentenachtvorst); ▪ aankoop van bestaande bedrijfsgebouwen die minder dan 15 jaar oud zijn hierbij bepalend dat het subsidiabel bedrag in relatie staat met het VLIF-normbedrag bij nieuwbouw en de gangbare afschrijvingsduur voor dergelijke bedrijfsgebouwen; ▪ sanitaire opslagruimte voor kadavers met een koelinstallatie; ▪ systemen voor beperking, recyclage of rationeel beheer van afvalwater (ontsmettings- en ontziltingsinstallaties, opslagplaats voor verontreinigd water); ▪ systemen voor de beperking van het gebruik en/of verliezen van pesticiden. Het betreft voornamelijk geavanceerde spuitmachines waarbij er een duidelijk aantoonbare vermindering is van de drift t.o.v. de gangbare spuittoestellen; ▪ investeringen, gericht op de beperking van de verspreiding van ziektekiemen (installaties voor het steriliseren van substraten of afvalgrond, reinigingsplaats met bezinkput voor voertuigen voor het vervoer van dieren, sanitaire laad- of losplaatsen voor dieren, inclusief eventuele afsluiting, sanitair sas in stallen); ▪ machines voor directe inzaai ter voorkoming van erosie; ▪ de eerste aanplant van biologisch geteelde duurzame planten en de eerste aankoop van biologisch gekweekte ouderdieren op voorwaarde dat de biologische productiemethode toegepast wordt (bewijs voorleggen);
Investeringsen waarvoor de steunintensiteit 8 % bedraagt
▪ machines en materieel (goederen die roerend zijn van nature) niet opgenomen in de andere lijsten en met uitzondering van tweedehandsmaterieel; ▪ bouwen en uitrusten van nieuwe ammoniakemissiearme legkippenstallen met verrijkte kooien; ▪ verbouwen en uitrusten van een bestaande legkippenstal naar een stal met huisvesting in verrijkte kooien; ▪ heraanplanten van fruitplantages met gangbare fruitvariëteiten, beperkt tot de gerooide oppervlakte van appel, peer en perzik; ▪ de eerste aanplant (geen vervangingen) van duurzame planten zoals rozen- en moederplanten, hop- en aspergeplanten, houtachtig kleinfruit; ▪ plasticserres en -tunnels, andere dan die welke vermeld worden in groep 3.

Bij de snelle ontwikkelingen (vooral technologische) in de land- en tuinbouw zijn vervangingsinvesteringen dwz een goed vervangen door een gelijkaardig goed niet aan de orde. Vlaanderen engageert zich dan ook om geen nieuwe steun te geven voor investeringen die in de plaats komen van gesubsidieerde investeringen waarvoor de normale economische levensduur nog niet verstreken is. Voor materieel en uitrusting is dit 5 à 7 jaar en voor gebouwen minimum 10 jaar. Praktijken waarbij om andere dan zuiver economische redenen versneld overgegaan wordt tot investeringen, worden op die manier afgestopt.

Er wordt alleen steun verleend voor het verwerven van nieuw materieel en niet voor het verwerven van tweedehands materieel. Nieuwe uitrusting van bedrijfsgebouwen is subsidiabel. Tweedehandse uitrusting van bedrijfsgebouwen is alleen subsidiabel wanneer de begunstigde minder dan 5 jaar gevestigd is als landbouwer en jonger is dan 40 jaar op het tijdstip van de aanvraag om steun. Voor gebouwen die hoofdzakelijk opgetrokken worden met prefab bouwelementen afkomstig van ontmantelde constructies wordt geen steun verleend.

Praktische uitwerking deel Health Check

- Er worden alleen steunmaatregelen voorgesteld die verband houden met de prioriteiten klimaatverandering, hernieuwbare energie en waterbeheer. Er zijn geen bijzondere maatregelen voor de herstructurering van de melkveehouderij voorgesteld.
- De steun wordt uitsluitend verleend onder vorm van investeringspremies, ook voor investeringen gefinancierd met krediet.
- De betaling gebeurt in schijven of in één keer bij eindcontrole.

Er wordt gewerkt met gangbare steunintensiteiten (18 % en 28 %) en investeringen. Voor de investeringen die verband houden met de vooropgestelde doelstellingen wordt thans veelal 28 % steun verleend (cfr. infra).

Investeringen waarvoor de steunintensiteit 28 % bedraagt
▪ eerste energieschermen; ▪ rookgasreiniging; ▪ warmtebuffer; ▪ rookgascondensor; ▪ energiebesparende kasomhulling; ▪ warmtepomp en micro-WKK's; ▪ verwarming op hernieuwbare energie; ▪ waterzuiveringsinstallaties; ▪ waterbehandeling (ontsmetting, ontziltling); ▪ phytobak, vetafscheider ▪ energiezuinige ventilatiesystemen
Investeringen waarvoor de steunintensiteit 18 % bedraagt
▪ andere energieschermen; ▪ luchtwasser als onderdeel van een ammoniakemissiearme stal; ▪ opslagplaatsen regenwater (citernes, putten, bassins);

- investeringen in hergebruik van beregenings- en regenwater;
- waterbehandeling (ontsmetting, ontziltling);
- opslag verontreinigd water;
- waterdampstoomspoeling;
- mestdroging;
- mestopslag (steun mogelijk voor investeringen uitgevoerd t.e.m. 31/12/2011);

6.5.4 Bevoegde autoriteit

Agentschap Landbouw en Visserij
Afdeling Structuur en Investerings
Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel

Luc Uytendewilligen
Tel: 02/552 74 73
Luc.uytendewilligen@lv.vlaanderen.be

6.5.5 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesubsidieerde landbouwbedrijven	24.500
	Totaal investeringsvolume(€)	1.500.000.000

6.5.6 Coherentie met de 1ste pijler van het GLB

De steun wordt verleend met in acht neming van het markt- en inkomensbeleid. De steun aan sectoren die kampen met problemen in de markt wordt zeer selectief verleend. Investerings waarmee globaal op niveau van de sector uitbreidingen gerealiseerd worden kunnen niet genieten van steun. Steun die een rationalisatie van de productiestructuren beoogd is wel mogelijk waarbij er globaal een concrete verbetering moet gerealiseerd worden van de toestand op het bedrijf inzake leefmilieu, dierenwelzijn, hygiëne of kwaliteit van de productie.

6.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

6.6.1 Inhoudelijk

In het kader van artikel 4 van Verordening (EC) nr. 1257/99 werd reeds steun gegeven voor de investering in landbouwbedrijven. De maatregel is dus een verderzetting van de maatregel uit het programma voor de periode 2000-2006. Ook voor deze contracten was de steun deels voorzien als een kapitaalpremie en deels als rentesubsidie.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

6.6.2 Financiering

Voor deze contracten is nog 107.197.000 euro nodig aan overheidssteun tot en met 2013.

De rentesubsidies zullen niet worden gekapitaliseerd doordat er dan een onevenwicht zou ontstaan mbt de financiële verdeling van de middelen over het programma.

7 Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten

7.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 20 b iii) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

7.2 Maatregelcode: 123-A

7.3 Concrete actie

Er wordt investeringssteun verleend aan ondernemingen, als natuurlijk persoon of rechtspersoon, uit de agrovoedingssector die de verwerking en afzet van land- en tuinbouwproducten tot voorwerp hebben (exclusief visverwerking).

Deze maatregel zal via oproepen verlopen waarbij iedere oproep wordt ingeleid door een ministeriële omzendbrief. Deze omzendbrief wordt bekend gemaakt in het Belgische Staatsblad, de gespecialiseerde pers en via de belangenorganisaties van de betrokken sectoren.

7.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 6 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

Het stimuleren van duurzame investeringen in de, met de Vlaamse landbouw verankerde, agrovoedingssector versterkt de concurrentiekracht van de Vlaamse landbouw en de agrovoedingssector en verhoogt de tewerkstelling op het platteland.

7.5 Beschrijving maatregel

7.5.1 Probleemstelling en rationale

De agrovoedingsbedrijven, als schakel in de verwerking en afzet van land- en tuinbouwproducten, worden dagelijks geconfronteerd met nieuwe ontwikkelingen die zowel hun weerslag hebben op de eigen bedrijfsactiviteiten als op die van de land- en tuinbouwproducent (o.a. via de prijszetting), bijvoorbeeld:

- nieuwe technologieën;
- nieuwe regelgeving inzake keten- en kwaliteitbewaking (tracking & tracing);
- productinnovaties;
- nieuwe eisen inzake (leef)milieu, hygiëne, dierenwelzijn en voedselveiligheid;
- stijgende energieprijzen en –kosten;
- veranderingen in de afzetmarkten;
- wisselende consumentenbehoeften;
- globalisering van de concurrentie;
- verstevigde positie van de distributiesector;
- heroriëntatie van het EU-landbouwbeleid;

Het verlenen van gerichte investeringssteun geeft nieuwe stimulansen aan de agrovoedingssector maar heeft eveneens positieve gevolgen voor de achterliggende sector van de agrarische productie. In het algemeen kan gesteld worden om een voldoende inkomen voor de land- en tuinbouwers te verzekeren, de afzet- en verwerkingsstructuren continu moeten geoptimaliseerd worden, met afhankelijk van de sector de modernisering (vernieuwing/innovatie), de rationalisatie en desgevallend de uitbreiding van de afzet-, verwerkings- en opslagstructuren.

7.5.2 Doelstelling en kwantificering

Het doel van de toekenning van investeringssteun aan de primaire agrovoedingssector is:

1. De verbetering en rationalisatie van de verwerking en de afzet van land- en tuinbouwproducten, en daardoor bij te dragen tot een verhoging van de toegevoegde waarde en tot een verbetering van de concurrentiepositie van de betrokken bedrijven (economisch krachtiger maken).
2. Een oplossing te bieden aan de als cruciaal aangemerkte nieuwe uitdagingen voor de Europese landbouw, met name klimaatverandering, hernieuwbare energie, waterbeheer, biodiversiteit en herstructurering van de zuivelsector (doelstellingen Health Check).
3. De situatie te verbeteren van de betrokken sector van agrarische basisproductie, en de producenten van de betrokken basisproducten een passend aandeel van de eruit voortvloeiende economische voordelen te waarborgen.

De investeringssteun is er op gericht om innovatieve praktijken te stimuleren en volgende prioriteiten of problemen aan te pakken:

- Sturing van de productie in overeenstemming met de te verwachten marktontwikkeling of bevordering van de ontwikkeling van nieuwe afzetmogelijkheden; ook voor een aantal landbouwsectoren in volle ontwikkeling waaronder bijvoorbeeld de biologische landbouw.
- Verbetering of rationalisatie van de afzetkanalen en van de verwerkingsprocédés gericht op producten met een hogere toegevoegde waarde;
- Verbetering van de wijze waarop producten worden aangeboden en verkoopklaar worden gemaakt;
- Bevordering van een betere benutting of verwijdering van afval- en bijproducten (bijvoorbeeld valorisatie restafval);
- Verbetering van de bewaking van de kwaliteit en voedselveiligheid;
- Stimulering van energiebesparende technieken en –maatregelen;
- Bevorderen van alternatieve energieproductie;
- Stimulering van waterbesparende technieken en –maatregelen;
- Bevorderen van het hergebruik van regen-, afval- en proceswater;
- Milieubescherming, verbetering van de werkomgeving en verhoging van het dierenwelzijn.
- Verbetering van de verwerking en afzet van zuivelproducten (specifiek actiepunt in het kader van de herstructurering van de zuivelsector):

De beoordeling van de projecten (kwantificering) zal gebeuren d.m.v. de registratie en de vaststelling van:

- De extra bruto toegevoegde waarde die door het bedrijf, en bij uitbreiding de sector, wordt gegenereerd (situatie vóór en na investering);
- De specifieke energie-investeringen en de mogelijke indicatoren voor de bepaling van de impact ervan (bijvoorbeeld daling energieverbruik en omgerekende CO2 reductie);
- De specifieke milieu-investeringen en de mogelijke indicatoren voor de bepaling van de impact ervan;
- De specifieke innovatieve investeringen.

7.5.3 Definiëring van begunstigden

De steun is bedoeld voor ondernemingen met minder dan 750 werknemers of die een omzet van minder dan 200 miljoen euro hebben.

Kunnen in aanmerking komen voor de steun: bedrijven uit de agrovoedingssector die, hetzij als natuurlijk persoon, hetzij als rechtspersoon, de verwerking en afzet van land- en tuinbouwproducten, opgenomen in bijlage I van de geconsolideerde versie van het Verdrag betreffende de Europese Unie, tot voorwerp hebben, beperkt tot volgende sectoren/bedrijfsactiviteiten:

NACE-BEL-code 2008	Omschrijving van de economische activiteit
10.110	Verwerking en conservering van vlees, exclusief vlees van gevogelte
10.120	Verwerking en conservering van gevogelte
10.130	Vervaardiging van producten van vlees of van vlees van gevogelte
10.311	Verwerking en conservering van aardappelen, exclusief productie van diepgevroren aardappelbereidingen
10.312	Productie van diepgevroren aardappelbereidingen
10.320	Vervaardiging van groente- en fruitsappen
10.391	Verwerking en conservering van groenten, exclusief productie van diepgevroren groenten
10.392	Verwerking en conservering van fruit, exclusief productie van diepgevroren fruit
10.393	Productie van diepgevroren groenten en fruit
10.410	Vervaardiging van oliën en vetten
10.420	Vervaardiging van margarine en andere spijsvetten
10.510	Zuivelfabrieken en kaasmakerijen
10.610	Vervaardiging van maalderijproducten
10.620	Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten
10.810	Vervaardiging van suiker
10.830	Verwerking van thee en koffie
10.840	Vervaardiging van specerijen, sauzen en kruiden
10.850	Vervaardiging van bereide maaltijden en schotels, met uitzondering van voorgebakken pizza (van industriële bakkerijen)
10.890	Vervaardiging van andere voedingsmiddelen, n.e.g.
10.910	Vervaardiging van veevoeders
10.920	Vervaardiging van voeders voor huisdieren
11.020	Vervaardiging van wijn uit druiven
11.030	Vervaardiging van cider en van andere vruchtenwijnen
11.040	Vervaardiging van andere niet-gedistilleerde gegiste dranken
11.060	Vervaardiging van mout
13.100	Bewerken en spinnen van textielvezels, beperkt tot activiteiten uitgevoerd door vlassers
46.211	Groothandel in granen en zaden (1)
46.212	Groothandel in veevoeders (1)
46.214	Groothandel in andere akkerbouwproducten (1)
46.216	Groothandel in akkerbouwproducten en veevoeders, algemeen assortiment (1)
46.220	Groothandel in bloemen en planten (1)
46.231	Groothandel in levend vee (1)
46.232	Groothandel in levende dieren, m.u.v. levend vee (1)
46.311	Groothandel in consumptieaardappelen (1)
46.319	Groothandel in groenten en fruit, m.u.v. consumptieaardappelen (1)
46.321	Groothandel in vlees en vleesproducten, uitgezonderd vlees van wild en van gevogelte (1)
46.322	Groothandel in vlees van wild en van gevogelte (1)

46.331	Groothandel in zuivelproducten en eieren (1)
46.382	Groothandel in aardappelproducten (1)
82.300	Organisatie van congressen en beurzen, beperkt tot markten, veilingen, salons, tentoonstellingen en beurzen inzake land- en tuinbouwproducten

- (1) ,met uitzondering van de activiteiten die betrekking hebben op de afzet van producten naar de detailhandel of consument.

7.5.4 Praktische uitwerking

Organisatie

De organisatie van de betoelaging zal gebeuren door periodieke oproepen waarbij per oproep zal worden bekend gemaakt welke sector(en) en welke investeringen in aanmerking kunnen komen. Iedere oproep wordt via een ministeriële omzendbrief gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad en verspreid via de gespecialiseerde pers en via de beroepsorganisaties van de betrokken sectoren. De toelichting, de voorwaarden en de modaliteiten (bijvoorbeeld het maximum steunbedrag, het te gebruiken aanvraagformulier,...) zullen in de omzendbrief geconcretiseerd worden.

De steun voor de investering kan gedifferentieerd worden afhankelijk van de soort investering conform het systeem van het Vlaamse Landbouwinvesteringsfonds. Duurzame en minder milieubelastende investeringen kunnen b.v. een hoger steunbedrag verkrijgen, weliswaar binnen de vastgestelde limieten (zie 'aard van de steun').

De toekenning van investeringssteun in functie van de Health Check doelstellingen (doelstelling 2 onder punt 'Doelstelling en kwantificering') en de toekenning van investeringssteun in functie van de verbetering van de verwerking en afzet van land- en tuinbouwproducten (doelstelling 1), worden georganiseerd via aparte oproepen, tenzij binnen eenzelfde oproep de zogenaamde 'Health Check' dossiers perfect kunnen worden onderscheiden van de andere dossiers.

Aard van de steun

De steun wordt gegeven onder de vorm van een kapitaalpremie en bedraagt maximaal 20% van de investering.

Aanvaardbare investeringen

Kunnen in aanmerking komen in het kader van de verbetering van de verwerking en afzet (doelstelling 1):

- 1° Investeringsen die betrekking hebben op de oprichting, de verwerving en de uitrusting van bedrijfsgebouwen, bestemd voor de uitvoering van de hiervoor vermelde bedrijfsactiviteiten;
- 2° Investeringsen die betrekking hebben op de aankoop van machines en bedrijfsuitrusting, bestemd voor de uitvoering van de hiervoor vermelde bedrijfsactiviteiten;
- 3° Studies en erelonen voor de uitvoering van de investeringen, vermeld in punt 1° en 2°, evenwel beperkt tot maximaal 10% van het totale subsidiabele investeringsbedrag.

Gezien de budgettaire beperkingen zullen binnen iedere oproep niet altijd alle investeringen in aanmerking kunnen komen. De bedoeling is om bij iedere oproep de focus te leggen op die investeringen waar de sector op dat ogenblik het meest nood aan heeft. Dit impliceert een

uitgebreid contact met de sector en de beroepsorganisaties. Wel zullen, voor de periode 2007-2013, drie types van investeringen naar voor worden geschoven die voorkeur genieten, met name:

- Energie-investeringen: investeringen die een rechtstreekse en substantiële vermindering van het energieverbruik tot doel hebben (warmtewisselaars, ...) of een alternatieve energieproductie nastreven (WKK's, zonne- en windenergie, ...)
- Milieu-investeringen: investeringen die een rechtstreekse positieve invloed hebben op het (leef)milieu zoals waterzuiveringsactiviteiten en waterbesparende maatregelen, hergebruik van afvalwaters en hergebruik in het algemeen, valorisatie van (rest)afval, ...
- Innovatieve investeringen: investeringen die door vernieuwingen op technisch vlak (productie, verpakking, opslag, ...) of op commercieel gebied (nieuwe producten, nieuwe afzetmarkten, ...) de onderneming economisch krachtiger maken. Innovaties op sectorniveau of innovaties die eveneens een verbetering inhouden op energie en/of milieugebied genieten de voorkeur.

Kunnen in aanmerking komen in het kader van de Health Check doelstellingen (doelstelling 2):

- Investerings ter verbetering van de energie-efficiëntie.
- Investerings voor de verwerking van uit landbouw/bosbouw afkomstige biomassa voor de opwekking van hernieuwbare energie.
- Installaties/infrastructuur voor hernieuwbare energie op basis van biomassa en andere hernieuwbare energiebronnen (zonne- en windenergie, geothermische energie)
- Waterbesparende technologieën
- Wateropslag
- Installaties voor de behandeling van afvalwater
- Verbetering van de verwerking en afzet van zuivelproducten, in het bijzonder de coöperatief georganiseerde bedrijven.

Komen niet in aanmerking: tweedehandsinvesteringen, herstellings- en onderhoudskosten, aankopen van grond(en) en investeringen op het niveau van de detailhandel. Bijkomend kunnen per oproep extra investeringen specifiek worden uitgesloten.

Wat betreft de sector 'groenten en fruit' komen investeringen inzake de afzet en verwerking niet in aanmerking, indien deze kunnen worden betoelaagd via de producentenorganisaties binnen de Integrale Gemeenschappelijke Marktordening.

Evaluatie van de subsidieaanvraag en dossiercontrole

Iedere aanvraag wordt geëvalueerd of deze conform is aan de geldende regelgeving en de voorwaarden en modaliteiten die opgenomen zijn bij een bepaalde oproep.

Uitbetaling van het volledige steunbedrag kan enkel indien een administratieve controle (o.a. een controle van de facturen en betalingsbewijzen) en een eindcontrole ter plaatste heeft plaatsgevonden. Ieder dossier wordt na de saldo-uitbetaling verder opgevolgd en maakt deel uit van de a posteriori controle(s).

De investeringen moeten eveneens voldoen aan de minimumnormen inzake milieu, dierenwelzijn en hygiëne. Verwacht wordt dat ze bijdragen tot de verbetering van de situatie van de betrokken sector van de agrarische basisproductie.

Als onderdeel van de evaluatie wordt eveneens gekeken naar de economische levensvatbaarheid van het bedrijf, o.a. door analyse van de jaarrekeningen en indien nodig de berekening van (financiële) kengetallen. Nieuwe bedrijven wordt gevraagd een realistische prognose inzake omzet en kosten (previsionele resultatenrekening) voor de volgende jaren weer te geven, waarbij rekening wordt gehouden met de financiële lasten van de geplande investeringen enerzijds en de marktvooruitzichten anderzijds.

7.5.5 Bevoegde autoriteit

Agentschap voor Landbouw en Visserij
Afdeling Structuur en Investerings
Ellipsgebouw, 4de verdieping
Koning AlbertII-laan 35 bus 41, 1030 Brussel

Luc Uytendewilligen
Tel: 02/552 74 73
luc.uytdewilligen@lv.vlaanderen.be

7.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesubsidieerde bedrijven	200
	Totaal investeringsvolume (€)	95.000.000

7.5.7 Coherentie met de 1ste pijler van het GLB

Om het risico tot overlapping met de Integrale Gemeenschappelijke Marktordening totaal uit te sluiten worden geen maatregelen opgenomen voor de groente- en fruitsector die betrekking hebben op investeringen voor de afzet en verwerking van producten voor de verse markt, die via de erkende producentenorganisaties kunnen worden betoelaagd op basis van de Nationale Strategie inzake de Integrale Gemeenschappelijke Marktordening Verordening (EG) nr. 1234/2007..

.De controle van de investeringsprojecten ingediend in het kader van de Integrale Gemeenschappelijke Marktordening en de plattelandsverordening gebeuren door dezelfde overheidsinstantie.

8 Steun voor samenwerking bij de ontwikkeling en afzet van landbouwproducten met een innovatief karakter. (uitdovende maatregel)

8.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 20(b)(iii) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees landbouwfonds voor plattelandontwikkeling.

Voor deze maatregel zullen geen nieuwe contracten meer worden aangegaan onder het programma voor plattelandontwikkeling 2007-2013.

8.2 Maatregelcode: 123-B

8.3 Concrete actie

Dit is een uitdovende maatregel. De laatste betalingen zullen gebeuren in 2008.

Jaarlijks werden één of meerdere oproepen om projecten in te dienen gepubliceerd in het Bulletin der Aanbestedingen. In overleg met de minister bepaalde de administratie de thema's van de oproep. Afzetbevordering van streek-, hoeve- en biologische producten was steeds het hoofdthema van een oproep. Projecten konden over één of meerdere jaren lopen. Een jury selecteerde op basis van vooraf bepaalde criteria een aantal projecten die voor subsidie in aanmerking konden komen.

De projecten worden gedurende hun looptijd inhoudelijk gevolgd door een verantwoordelijke ambtenaar en een stuurgroep van belanghebbenden.

Na afloop van de projecten volgt een inhoudelijke en gedetailleerde financiële verantwoording. De uitvoerende organisatie moest steeds een deel van de projectkosten met eigen middelen financieren. Uitsluitend werkelijk gemaakte kosten die binnen het opzet van het project kunnen worden verantwoord, komen in aanmerking voor cofinanciering door de Vlaamse en Europese overheid.

8.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 3, 6, 9 en 11 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

8.5 Beschrijving maatregel

8.5.1 Probleemstelling en rationale

In onze samenleving is de consument de voeling met de landbouw als voedingsproductiesector aan het verliezen. Nieuwe, verwerkte voedingsmiddelen die door de voedingsindustrie op de markt worden gebracht winnen aan populariteit ten koste van zuivere of eenvoudig bewerkte landbouwproducten. De organisatie van de afzetketen, professionele promotie en tijdsgebrek bij de consument zijn mee de oorzaak van dit verschijnsel.

Het gevolg is dat consumenten nauwelijks nog weten uit welke ingrediënten hun dagelijkse maaltijd bestaat of hoe die gewonnen worden. Het respect voor voeding en de producent ervan, de landbouwer, gaan er dan ook niet op vooruit.

Producten met een meerwaarde zoals biologische producten, streekproducten en hoeveproducten hebben troeven om de consument opnieuw dichterbij het landbouwgebeuren te brengen. Individuele landbouwers slagen er moeilijk in om deze boodschap goed over te brengen naar de consument en de afzet van deze nieuwe of innoverende producten of afzetkanalen ten volle te stimuleren. Door samenwerking tussen landbouwers en met de verwerkende industrie, distributie en eindafnemers (bijvoorbeeld voor catering) kan een meerwaarde en verbetering gerealiseerd worden op het vlak van structurering van de afzetketen, promotie, kennis bij de consument en respect voor de landbouwsector.

8.5.2 Doelstelling en kwantificering

Door projecten te financieren die de samenwerking tussen landbouwers en met de verwerkende industrie, distributie en eindafnemers bevorderen, wil de overheid innoverende producten, producten met een meerwaarde en nieuwe producten die door landbouwers zelf op de markt worden gebracht meer kansen geven.

- structuur en functioneren van afzetketens
- omzet van welbepaalde producten

8.5.3 Definiëring van begunstigden

De minimumeisen waaraan de kandidaat-indieners moeten voldoen en de uitsluitingscriteria worden, afhankelijk van het thema van de oproep, per oproep bepaald door de Vlaamse minister.

8.5.4 Praktische uitwerking

---Oproep en selectie---

Rekening houdend met prioritaire beleidsdoelstellingen en met evoluties en ontwikkelingen binnen de sector wordt jaarlijks een oproep gepubliceerd in het Bulletin de Aanbestedingen om projecten in te dienen rond welbepaalde thema's. Uit de ingediende projecten maakt de jury een selectie op basis van een aantal vooraf vastgelegde en met de indieners gecommuniceerde beoordelingscriteria.

---Inhoudelijke opvolging---

De projecten worden gedurende hun looptijd inhoudelijk opgevolgd door een stuurgroep die is samengesteld uit onder andere experts met betrekking tot de materie, ervaringsdeskundigen, belanghebbenden en vertegenwoordigers van de overheid.

---Dossieropvolging---

De projecten worden dossiermatig opgevolgd aan de hand van vastgelegde rapporteringsmomenten.

---Betaling---

De organisatie kan subsidie vragen voor de gemaakte en bewezen kosten die eenduidig met het project verband houden. Eventueel teveel betaalde voorschotten worden teruggevorderd.

Voor deze projecten bedraagt de subsidie maximaal 85% van de gemaakte kosten.

8.5.5 Bevoegde autoriteit

Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling
Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel

Johan Verstrynge
Tel: 02/552 78 73
johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be

8.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesubsidieerde bedrijven	1.400
	Totaal investeringsvolume (€)	893.181

8.5.7 Financiering

Dit is een uitdovende maatregel. De laatste betalingen zullen gebeuren in 2008. Voor deze contracten is nog 833 372 euro nodig aan overheidssteun.

9 Infrastructuur ontwikkeling (uitdovende maatregel)

9.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 20(b)(v) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees landbouwfonds voor plattelandontwikkeling.

Voor deze maatregel zullen geen nieuwe contracten meer worden aangegaan onder het programma voor plattelandontwikkeling 2007-2013.

9.2 Maatregelcode: 125

9.3 Concrete acties

Dit is een uitdovende maatregel. De laatste betalingen zullen gebeuren in 2008.

De volgende acties werden opgenomen onder deze maatregel:

- Kavelinrichtingswerken: perceelontsluiting en -afwatering
- Waterbeheersingswerken: wachtbekkens
- Kleinschalige waterzuivering op landbouwbedrijven

9.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 3 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

9.5 Beschrijving maatregel

9.5.1 Probleemstelling en rationale

De verstedelijkingsdruk in Vlaanderen leidt zowel tot een kwantitatieve als kwalitatieve aantasting van het landelijke karakter en de structuur en werking van het platteland.

De landbouw in Vlaanderen wordt daardoor op veel plaatsen gekenmerkt door een landbouwstructuur die niet aangepast is aan de huidige bedrijfsvormen en -behoeftes: versnipperde gronden, kleine en soms ingesloten percelen, gebrekkige waterbeheersing, verspreide ligging van landbouwbedrijven.

Ondanks de intensieve productie en hoge toegevoegde waarde heeft de land- en tuinbouw sector nog steeds te kampen met achterstand op het vlak van arbeidsinkomen ten aanzien van vergelijkbare arbeidsinkomens.

9.5.2 Doelstelling en kwantificering

Het plattelandsbeleid is in volle ontwikkeling. Onder meer door het versterken en ontwikkelen van overlegstructuren tussen beleidsdomeinen en bestuursniveaus groeit het geïntegreerd en transversaal plattelandsbeleid uit tot een Vlaamse pijler voor de verhoging van de kwaliteit en de leefbaarheid van het Vlaamse platteland.

Bij de ontwikkeling van plattelandsgebieden moeten inrichtings-, sociale, economische en andere tools complementair ingezet worden. Er moet gemikt worden op een gelijktijdige verhoging van het natuurlijke, het economische, het menselijke en het sociale kapitaal.

Door herverkaveling van de landbouwpercelen kunnen de percelen waar nodig geruild worden en kunnen aaneengesloten en regelmatige kavels gevormd worden, die goed ontsloten zijn, een aangepaste ontwatering hebben en zo dicht mogelijk bij de bedrijfszetel gelegen zijn.

Door kleinschalige waterzuivering kan het afvalwater van verspreid gelegen landbouwbedrijven op een kosteneffectieve manier gezuiverd worden.

Ruilverkaveling is een overheidsinitiatief om te werken aan de fysieke inrichting van het platteland. Ruilverkavelingsprojecten dragen bij tot het verhogen van de economische leefbaarheid van het gebied, en tot het behouden en herstellen van de streekeigenheid en de identiteit van het gebied, de belevingswaarde van het landschap, het duurzaam werken, wonen en leven in een typisch streekgebonden platteland.

Ruilverkaveling kan daardoor een oplossing bieden voor landbouwgerelateerde inrichtingsvraagstukken en kan een belangrijk onderdeel vormen van een gebiedsgerichte en geïntegreerde ontwikkeling van het buitengebied.

De sterkte van ruilverkaveling ligt in de uitgebreide mogelijkheid tot grondmobiliteit en in het uitvoeren van werken op privaat en openbaar domein. Het agrarisch gebied wordt planmatig ruimtelijk geherstructureerd met het oog op een efficiëntere landbouweconomie. Het resultaat is een gewijzigde structuur van de private kavels en van het openbaar domein.

De herverkaveling van de landbouwpercelen gaat gepaard met kavelinrichtingswerken. De kavelinrichtingswerken omvatten alle werken die noodzakelijk zijn om de nieuwe kavels optimaal in te richten, te ontsluiten en af te wateren, zoals het opbreken en in cultuur brengen van onverharde en semi-verharde wegen en het aanleggen van nieuwe perceelontsluitingen, het dempen van grachten, het opbreken van inbuizingen, het graven van vervangende grachten en het plaatsen van nieuwe inbuizingen, en het opbreken en plaatsen van afrasteringen.

Door de herverkaveling wordt ook het openbaar domein gewijzigd, wat mogelijkheden biedt op vlak van werken die gericht zijn op het kwantitatieve aspect van de waterproblematiek in de landelijke gebieden, zoals de aanleg van kleine wachtbekkens. Op vlak van het kwalitatieve aspect van de waterproblematiek gaat ruilverkaveling gepaard met de aanleg van kleinschalige waterzuiveringsinstallaties op privaat domein van individuele landbouwbedrijven.

9.5.3 Definiëring van begunstigden

Ruilverkavelingscomités

9.5.4 Praktische uitwerking

Ruilverkaveling is een instrument voor de structurele inrichting van gebieden met een hoofdzakelijk agrarische bestemming. Aan de basis liggen landbouweconomische doelstellingen. Er wordt gemikt op een structurele verbetering van de externe productiefactoren van de land- en tuinbouw.

Ruilverkavelingen worden uitgevoerd door ruilverkavelingscomités, op basis van de wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van de wet, aangevuld door de wet van 11 augustus 1978 houdende bijzondere bepalingen eigen aan het Vlaamse Gewest, gewijzigd bij het decreet van 19 juli 2002.

De toenemende maatschappelijke betrokkenheid bij het instrument ruilverkaveling stelt als belangrijke voorwaarde dat er rekening moet worden gehouden met alle functies van het gebied waar ruilverkaveling plaatsgrijpt. Dat betekent dat naast de ontwikkeling van een duurzame landbouw ook gestreefd wordt naar een duurzame kwaliteit van natuur, milieu en landschap, de zorg voor het cultuurhistorisch en het archeologisch erfgoed en de recreatieve ontsluiting van de gebieden. Het nut van de ruilverkaveling voor de totale plattelandsgemeenschap staat daarbij centraal.

De ruilverkavelingswerken die voor cofinanciering in aanmerking komen, zijn deze die gericht zijn op de beschreven doelstellingen en kwantificering.

Het zijn de werken in verband met de verbetering van de gemeenschappelijke landbouwstructuren zoals vermeld in art. 1, 2° van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 1994 tot vaststelling van de bijdrage van het Vlaamse Gewest in de uitgaven voor de werken uitgevoerd door de ruilverkavelingscomités, en de werken zoals vermeld in art. 1, 3° van het genoemde besluit. Die laatste werken zijn analoog aan de werken zoals vermeld in art. 1, 2° van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 1994, maar hebben, naast de verbetering van de gemeenschappelijke landbouwstructuren, door hun aard, keuze van materialen, uitvoeringswijze of tracering ook een betere inrichting ten behoeve van andere functies van het agrarische gebied tot doel. Tenslotte ook de werken in verband met kleinschalige milieuverbeteringen (kleinschalige waterzuiveringsinstallaties), zoals vermeld in art. 1, 4° van het genoemde besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 1994.

9.5.5 Bevoegde autoriteit

Departement Leefmilieu- Natuur en Energie
afdeling Land- en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen
Chrysalisgebouw, Wetstraat 34-36
1040 Brussel

Marnix De Vrieze
Tel: 02/553 21 87
marnix.devrieze@lne.vlaanderen.be

9.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde operaties	4
	Totale investeringsvolume (€)	457.285

9.5.7 Financiering

Dit is een uitdovende maatregel. De laatste betalingen zullen gebeuren in 2008. Voor deze contracten is nog 410 000 euro nodig aan overheidssteun.

10 Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen

10.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 20 c) ii) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

10.2 Maatregelcode: 132

10.3 Concrete actie

Steun aan landbouwers voor deelname aan voedselkwaliteitsregelingen ter verbetering van de kwaliteit van de landbouwproductie en van de landbouwproducten, onder de vorm van:

Luik A:

Steun voor deelname aan de communautaire voedselkwaliteitsregeling uit hoofde van de Verordening (EG) nr 834/2007 van de Raad van 28 juni 2007 inzake de biologische productie en etikettering van biologische producten en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 2091/91.

Luik B:

Steun voor deelname aan de communautaire voedselkwaliteitsregelingen uit hoofde van de Verordening (EG) nr. 509/2006 van de Raad van 20 maart 2006 inzake gegarandeerde traditionele specialiteiten voor landbouwproducten en levensmiddelen en de Verordening (EG) nr. 510/2006 van de Raad van 20 maart 2006 inzake de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen van landbouwproducten en levensmiddelen.

Voor de steun voor deelname aan op Vlaams niveau erkende voedselkwaliteitsregelingen die bijzondere bovenwettelijke kwaliteitseisen nastreven zal in de toekomst aan de hand van een wijziging van het Programma een maatregel ingeschreven worden.

10.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 7 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

10.5 Beschrijving maatregel

10.5.1 Probleemstelling en rationale

Kwaliteitsbevordering is een essentieel aspect van de nieuwe koers die Europa op landbouwgebied is ingeslagen. Consumenten associëren kwaliteit niet enkel met factoren die het product als zodanig betreffen, maar ook met de productieomstandigheden waaronder een product wordt geproduceerd. Er blijft echter een kloof bestaan tussen de voorkeur voor kwaliteit waaraan de consumenten uiting geven en de manier waarop zij zich in de winkels gedragen. Aanpassing van de productie aan de kwaliteitswensen van de consument is een dynamisch proces van interactie tussen consumenten en producenten. Daarnaast zal een deel van de Vlaamse landbouw zich moeten richten op kwalitatief

hoogstaande producten om concurrentieel te blijven. Een verschuiving naar een kwalitatief hoogwaardige productie, vooral wanneer daarvoor gespecialiseerde expertise vereist is, verhoogt het imago van de landbouw, kan de landbouwers voordelen bieden op het vlak van inkomen en arbeidskwaliteit en kan het vertrouwen van de consument in voedselveiligheid verhogen. Deelneming aan hoogwaardige kwaliteitssystemen geeft echter aanleiding tot extra kosten en verplichtingen die door de markt onvoldoende gehonoreerd worden. Daarnaast is de instapdrempel vrij hoog door de hoge eisen aan het product en het productieproces.

Met het oog op het bieden van kwaliteitsgaranties ten aanzien van het betrokken product of van het toegepaste productieproces, het verhogen van de toegevoegde waarde van primaire landbouwproducten en het scheppen van meer marktkansen, is het noodzakelijk land- en tuinbouwers te stimuleren deel te nemen aan dergelijke voedselkwaliteitsregelingen.

10.5.2 Doelstelling en kwantificering

In eerste instantie dienen de kwaliteitsregelingen de kwaliteit van het voedsel te verhogen. Door het uitwerken van voedselkwaliteitsregelingen kan het vertrouwen van de consument omtrent de voedselveiligheid toenemen. Traceerbaarheid, duurzaamheid, korte ketenafzet en inzicht in de productieomstandigheden (milieubescherming, dierenwelzijn, hygiëne, voedselveiligheid, minimaal of geen gebruik van pesticiden, verpakking,...) zijn facetten van het productieproces die de consument steeds meer interesseren en die hij onmiddellijk koppelt aan intrinsieke kwaliteitsaspecten.

De te ontwikkelen systemen kunnen bijdragen tot een kwaliteitsverbetering van het geproduceerde voedsel (zowel wat betreft grondstoffen als verwerkte producten) en tot productdifferentiatie wat op zijn beurt weer aanleiding kan geven tot het realiseren van meer toegevoegde waarde. Indien een meerwaarde duidelijk aanwezig is in het product zal de markt gedeeltelijk volgen. Op deze wijze kunnen deze regelingen het inkomen van de land- en tuinbouwer op lange termijn ten goede komen.

Voor bepaalde land- en tuinbouwbedrijven zal instappen in voedselkwaliteitsregelingen een belangrijk aspect zijn in het verder ontplooiën en uitbouwen van hun bedrijfsvoering. Het al dan niet instappen wordt aangestuurd door een ganse reeks factoren: ligging, arbeidstijdbesteding, noodzakelijke investeringen,... . Door deel te nemen aan dergelijke voedselkwaliteitsregelingen kan de levensvatbaarheid ook van eerder kleinschalige bedrijven mogelijks in stand worden gehouden.

De evolutie in de tijd van het aantal deelnemers en het aantal geproduceerde gecertificeerde eindproducten zijn een indicatie voor de interesse van de consument en de markt.

Luik A: Het aantal biologische landbouwers is eenvoudig meetbaar door de verplichte aanmelding van de productie bij door de overheid erkende controleorganisaties. Eind 2010 telde Vlaanderen 256 biologische landbouwbedrijven die potentieel in aanmerking komen voor deze subsidie. Op jaarbasis wordt een groei van het aantal biologische landbouwers met 5% beoogd.

Luik B: Het aantal producenten dat de benaming van een geregistreerde communautaire voedselkwaliteitsregeling gebruikt, verschilt van product tot product. Voor elke geregistreerde benaming is in het lastenboek voorzien dat de producenten die van een dergelijke benaming gebruik maken, zich inschrijven in een register bijgehouden door de producentenvereniging.

10.5.3 Definiëring van begunstigden

Luik A:

Alle Vlaamse land- en tuinbouwers die produceren volgens een lastenboek dat voldoet aan de voorwaarden van de Verordening (EG) nr 834/2007 van de Raad van 28 juni 2007 inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 2092/91 en die zich hiervoor aanmelden bij een door de overheid erkende controleorgaan.

Luik B:

Elke producent die gebruik maakt van een geregistreerde communautaire voedselkwaliteitsregeling en het product produceert overeenkomstig het daaraan gekoppelde lastenboek. De tussenkomst wordt enkel voorzien voor de primaire producenten, concreet gaat het om de producenten van de Vlaams-Brabantse tafeldruif – BOB en het Brussels grondwitloof – BGA.

10.5.4 Praktische uitwerking

De in Vlaanderen voorziene toepassing van artikel 68 lid 1 a) ii) van Verordening (EG) nr. 73/2009 om specifieke steun te verlenen voor de verbetering van de kwaliteit van landbouwproducten, beoogt andere kwaliteitsregelingen dan deze bedoeld onder deze maatregel 132. Dubbelfinanciering is bijgevolg niet mogelijk. Beide beheersdiensten staan in nauw contact met elkaar om hierop toe te zien .

Luik A:

--- Steunverlening aan landbouwers

Landbouwers die produceren volgens een lastenboek dat voldoet aan de voorwaarden van de Verordening (EG) nr 834/2007 van de Raad van 28 juni 2007 inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 2092/91 en die zich hiervoor aanmelden bij een door de overheid erkende controleorgaan, kunnen jaarlijks een vergoeding krijgen om aan de opgelegde productie- en commercialisatievoorwaarden van het kwaliteitssysteem te kunnen voldoen. Deze vergoeding heeft betrekking op de deelnamekosten en de extra controlekosten die voortvloeien uit de opgelegde normen.

De landbouwer komt gedurende maximaal vijf opeenvolgende jaren in aanmerking voor de steun.

Per bedrijf kan er tussengekomen worden voor maximaal 1.000 euro in de extra kosten per jaar die verbonden zijn aan deelname en controle van de biologische productiemethode. Indien een deelnemer gelijktijdig steun aanvraagt voor meerdere erkende voedselkwaliteitsregelingen (incl. luik B) wordt de totale steun aan het bedrijf beperkt tot 3000 euro.

--- Berekening van het steunbedrag

De toe te kennen steun zal worden berekend op basis van de door de landbouwer werkelijk gemaakte kosten die verbonden zijn aan deelname aan de biologische productiemethode. Het steunbedrag is afhankelijk van de kosten verbonden aan het lastenboek. De controlekosten zijn samengesteld uit een vaste som per bedrijf en een variabel deel. Het variabele deel van de

controlekosten berekenen de controleorganisaties in functie van productie (teelt, oppervlakte, soort en aantal dieren).

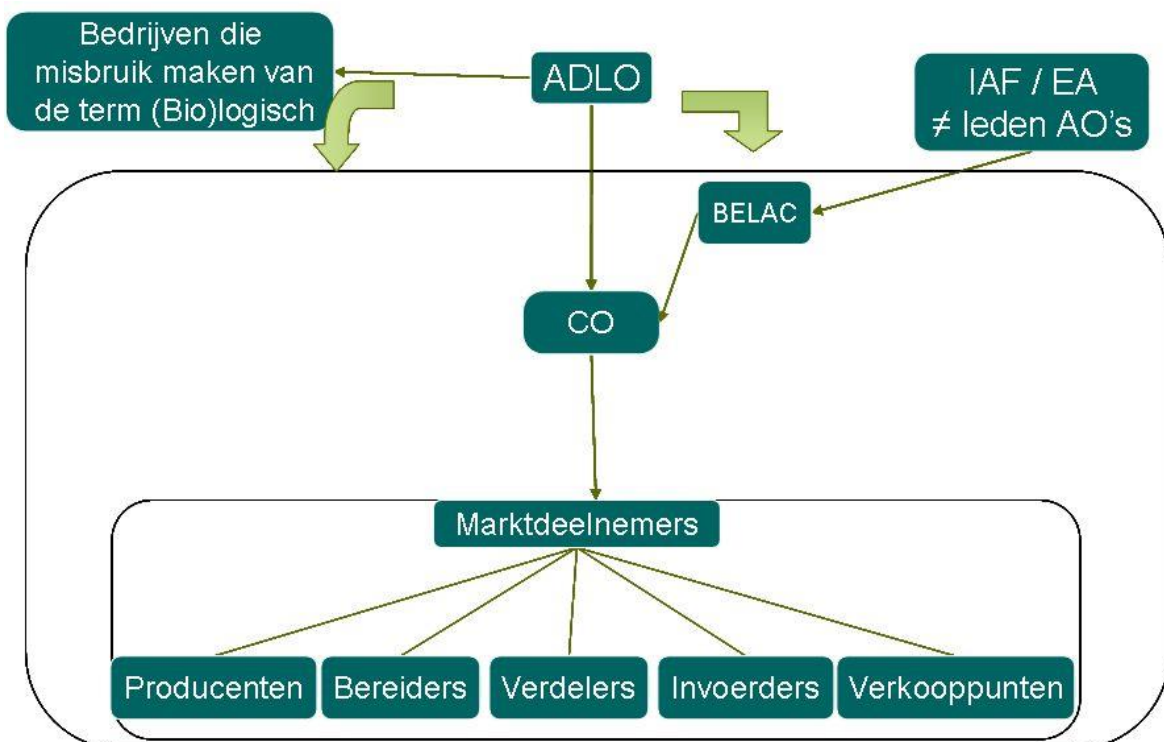
De controlekosten voor biologische landbouwers bedroegen in 2010 gemiddeld 750 euro per bedrijf.

De biologische productie wordt beschouwd als een systeem met hoge eisen. Per jaar en per landbouwbedrijf wordt er een vergoeding voorzien van maximaal 80% van de controlekosten voor primaire productie, met een maximum van 1.000 euro.

Bij de berekening van het steunbedrag voor de maatregelen hectaresteen bio en de opleiding van landbouwers werden de onkosten verbonden aan het lastenboek biologische productiemethode niet in rekening gebracht zodat dubbele financiering wordt vermeden.

-- Controle

De afdeling Duurzame Landbouwentwikkeling (officiële autoriteit) bepaalt de erkenningsvoorwaarden voor de controleorganisaties en controleert of deze nageleefd worden. Zij gaat ook na of de controleorganisaties (Integra bvba, afdeling blik en Certisys bvba) de controles uitvoeren zoals beschreven in de wetgeving. De controleorganisaties zijn op hun beurt geaccrediteerd en deze accreditatievoorwaarden worden door Belac gecontroleerd. Belac maakt deel uit van IAF (International accreditation forum) en EA (European co-operation for accreditation) waardoor met andere landen bilaterale of multilaterale overeenkomsten kunnen worden gesloten zodat deze landen elkaars kwaliteitssysteem kunnen erkennen. Daarboven worden tevens de controles vanuit Verordening (EU) nr. 65/2011 mbt de subsidiabiliteitsvoorwaarden toegepast.

Luik B:

--- Steunverlening aan producenten

Producenten die produceren volgens een lastenboek dat aan de erkende communautaire voedselkwaliteitsregelingen is gekoppeld overeenkomstig de voorwaarden van de Verordeningen (EG) nr. 509/2006 van de Raad van 20 maart 2006 inzake gegarandeerde traditionele specialiteiten voor landbouwproducten en levensmiddelen en (EG) nr. 510/2006 van de Raad van 20 maart 2006 inzake de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen van landbouwproducten en levensmiddelen en die zich hiervoor aanmelden bij de bevoegde autoriteit, kunnen jaarlijks een vergoeding krijgen om aan de opgelegde productie- en commercialisatievoorwaarden van het kwaliteitssysteem te kunnen voldoen. Deze vergoeding heeft betrekking op de deelnamekosten en de extra controlekosten die voortvloeien uit de opgelegde normen.

De producent komt gedurende maximaal vijf jaar in aanmerking voor de steun. De tussenkomst zal variëren van product tot product al naargelang de kosten die verbonden zijn aan deelname en controle van een erkende benaming. Per producent kan er tussengekomen worden voor maximaal 3.000 euro in de extra kosten per jaar die verbonden zijn aan deelname en controle. Het maximumbedrag zal worden vastgelegd per geregistreerde communautaire voedselkwaliteitsregeling die wordt weerhouden voor deze maatregel.

Er wordt een financiële tussenkomst enkel voorzien voor de producenten van de Vlaams-Brabantse tafeldruif – BOB en het Brussels grondwitloof – BGA.. In een latere fase kan de lijst van communautaire voedselkwaliteitsregelingen die in aanmerking komen, nog worden uitgebreid met nieuw erkende benamingen.

--- Berekening van het steunbedrag

De toe te kennen steun zal worden berekend op basis van de door de producent werkelijk gemaakte kosten die verbonden zijn aan deelname van de productiemethode. Het steunbedrag is afhankelijk van het totaal aan vaste kosten verbonden aan het lastenboek. Aangezien de controles op de naleving van het lastenboek uitgevoerd worden door de verantwoordelijke nationale autoriteiten, zijn de kosten verbonden aan het lastenboek beperkt tot de deelnamekosten, bestaande uit de administratieve kosten die verbonden zijn aan de controles. Deze worden geraamd op 120 euro (4u/jaar aan 30 euro uurkost).

--- Controle

De controlemodaliteiten per erkende communautaire voedselkwaliteitsregeling onder de Verordeningen (EG) 509/2006 en 510/2006 zijn vastgelegd in het lastenboek zoals goedgekeurd door de Europese Commissie.

De afdeling Markt- en Inkomensbeheer staat als de bevoegde autoriteit in voor de evaluatie en selectie van aanvragen van producenten voor tussenkomst in hun vaste kosten verbonden aan de deelname van een communautaire voedselkwaliteitsregeling.

Opname van de benamingen in het communautaire register van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen:

Naam	Datum van registratie	Nr Verordening
Brussels grondwitloof	4 augustus 2008	VO (EG) nr 776/2008
Vlaams-Brabantse tafeldruif	10 juli 2008	VO (EG) nr 656/2008

10.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid	Uitvoerende bevoegdheid
Departement Landbouw en Visserij Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Verstrynge Tel: 02/552 78 73 johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Markt en Inkomensbeheer Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Jos De Smedt Tel: 02/552 74 74 jos.desmedt@lv.vlaanderen.be

10.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde landbouwbedrijven welke deelnemen aan een voedselkwaliteitsregeling	300
Resultaat	Waarde van de landbouwproductie onder een erkend kwaliteitslabel/standaard	NA

11 Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB¹³/BGA¹⁴/GTS¹⁵

11.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 20 c) iii) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

11.2 Maatregelcode: 133

11.3 Concrete actie

Deze maatregel betreft een subsidie voor producentengroeperingen voor het voeren van activiteiten op het gebied van voorlichting en afzetbevordering voor landbouwproducten en levensmiddelen die onder verordening 509/2006 en 510/2006 erkend en beschermd zijn (respectievelijk als GTS en als BOB/BGA). Via deze activiteiten wordt de consument geïnformeerd over de kenmerken van het betrokken product dat volgens een lastenboek wordt geproduceerd. Door het toekennen van een subsidie aan de producentengroeperingen voor het voeren van dergelijke acties, kunnen zij trachten de vraag naar hun erkend product te stimuleren.

11.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 7 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

11.5 Beschrijving maatregel

11.5.1 Probleemstelling en rationale

Een erkenning als BOB/BGA/GTS voor een streekproduct is een eerste stap voor een producentengroepering in de verbetering van hun marktkansen. In een tweede fase is het van belang om promotie te voeren voor een erkend product. Producentengroeperingen die uit een beperkt aantal leden bestaan, beschikken vaak over onvoldoende middelen om promotie te voeren voor hun kwaliteitsproducten.

Het toekennen van een subsidie moet hen toelaten afzetbevorderings- en voorlichtingsacties te voeren. Dit komt de afzet van kwaliteitsproducten van eigen bodem ten goede.

11.5.2 Doelstelling en kwantificering

Hoofddoelstelling is de afzetmogelijkheden voor dergelijke kwaliteitsproducten verhogen door het voeren voorlichtings- en afzetbevorderingsacties waarbij de consumenten over de kenmerken van het betrokken product wordt geïnformeerd.

¹³ Beschermd Oorsprongsbenaming

¹⁴ Bechermd Geografische Aanduiding

¹⁵ Geografische Traditionele Aanduidingen

De bevordering van de afzet van deze producten kan een belangrijke troef worden voor het platteland. Het inkomen van de primaire producent wordt verbeterd als de markt bereid is om een meerprijs te betalen voor een kwaliteitsproduct waarbij hij zeker is van de geografische oorsprong (in het geval van een BOB/BGA) en dat is geproduceerd op traditionele wijze volgens een erkend lastenboek. Tezelfdertijd beoogt men hiermee een diversificatie van de landbouwproductie: doordat de consument bereid is om een hogere prijs te betalen voor een kwaliteitsproduct dat een hogere productieprijs kent, kan de productie van traditionele kwaliteitsproducten typisch voor bepaalde streken blijven bestaan met positieve gevolgen voor de lokale werkgelegenheid.

De kwantificering zal in eerste instantie blijken uit het feit of de productie van deze traditionele producten wordt instandgehouden. Verder kan de maatregel worden gekwantificeerd door na te gaan voor hoeveel producten onder deze maatregel een aanvraag wordt ingediend, het totale aantal acties dat wordt voorgesteld en bijkomend door het aantal telers dat bijkomend het lastenboek gaat volgen en het product onder de beschermde benaming op de markt gaat brengen.

11.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn de officiële aangegeven producentengroeperingen voor de onder Verordening 509/2006 en 510/2006 erkende kwaliteitsproducten.

De begunstigden zijn producentengroeperingen van een erkend product waarvan productie (niet noodzakelijk de volledige productie) op grondgebied van het Vlaams Gewest plaats heeft.

Voor deze maatregel komen de producentengroeperingen in aanmerking, waarvan de producten vallen onder de kwaliteitsregelingen die steun krijgen onder maatregel 132B. Concreet betekent dit dat de producentengroeperingen rond de Vlaams-Brabantse tafeldruif en het Brussels grondwitloof in aanmerking kunnen komen voor steun.

11.5.4 Praktische uitwerking

Vandaag zijn er in Vlaanderen drie producten erkend onder VO (EG) nr 510/2006. De Geraardsbergse mattentaart en het Brussels grondwitloof zijn erkend als Beschermde Geografische aanduiding en de Vlaams-Brabantse tafeldruif is erkend als Beschermde oorsprongsbenaming. Daarnaast zijn de kriekbieren, geuzebieren en faro erkend als Gegarandeerde Traditionele Specialiteit onder VO (EG) nr 509/2006.

Een producentengroepering van een onder Verordening 509/2006 en 510/2006 erkend kwaliteitsproduct kan een subsidie verkrijgen voor het voeren van activiteiten op de interne markt op het gebied van voorlichting, afzetbevordering en reclame voor het betrokken product. De hoogte van de aangevraagde subsidie zal afhankelijk zijn van het aantal leden dat een producentengroepering telt. Hoe groter een producentenvereniging, hoe meer financiële draagkracht zij zal hebben om afzetbevorderings- en voorlichtingsacties te voeren.

De totale overheidssteun bedraagt maximaal 70% van de totale kost met een plafond van 50.000 EUR op jaarbasis per producentengroepering. Een subsidie kan maximaal gedurende drie opeenvolgende jaren worden aangevraagd. Voor het Vlaams Gewest zullen enkel de erkende streekproducten die onder maatregel 132B vallen, ook in aanmerking komen voor deze maatregel.

Om voor een subsidie in aanmerking te komen dient een producentengroepering jaarlijks uiterlijk op 30 september een actieplan in voor het uitvoeren van activiteiten in het daaropvolgende kalenderjaar. Dit actieplan dient te worden opgesteld aan de hand van een standaardschema dat een overzicht van de geplande activiteiten, een toelichting per activiteit en een gedetailleerde begroting voor het eerstvolgende actiejaar bevat.

Kosten die in aanmerking komen zijn bijvoorbeeld de organisatie en deelname aan beurzen en tentoonstellingen, PR-activiteiten, advertenties in printmedia (tijdschriften, kranten, ...), drukwerk (folders, brochures, ...), elektronische media (website, ...), voorlichting en demonstraties op de verkooppunten, reclame via audiovisuele media (TV en radio), Het Gemeenschapslogo dient te worden opgenomen op al het voorlichtings-, afzetbevorderings- en reclamemateriaal.

Deze activiteiten mogen niet worden afgestemd op handelsmerken. Voorlichtings- en afzetbevorderingsacties gesteund onder Verordening 3/2008 komen niet in aanmerking. In eerste instantie wordt dit vermeden doordat de begunstigden onder Verordening 3/2008 beroepsorganisaties zijn, terwijl het bij deze maatregel in het kader van plattelandsontwikkeling gaat het over begunstigden op een ander niveau nl. producentengroeperingen. Het beheer van beide verordeningen zal binnen dezelfde afdeling gebeuren wat afstemming toelaat teneinde dubbele financiering te vermijden.

Indien het actieplan wordt gewijzigd, deelt de producentengroepering ten minste vijftien werkdagen van tevoren de data of de perioden voor de uitvoering van de in het programma vastgestelde activiteiten mee. Indien deze gegevens niet zijn meegedeeld, komen de kosten voor de betrokken activiteiten niet in aanmerking voor subsidiëring.

De producentengroepering verbindt zich ertoe om, vóór de uitvoering van de activiteiten, alle in het kader van het programma geproduceerde ontwerpen voor voorlichtings- en afzetbevorderingsmateriaal aan de bevoegde nationale autoriteit over te leggen. Hiertoe legt hij dit materiaal voor in de Nederlandse taal, ten minste 14 dagen voor de uiteindelijke finalisering, met het oog op het verkrijgen van de goedkeuring van de bevoegde nationale autoriteit.

11.5.5 Bevoegde autoriteit

Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwonwikkeling
Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel

Johan Verstrynge
Tel: 02/552 78 73
johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be

11.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde acties	6
Resultaat	Waarde van de landbouwproductie onder een erkend	NA ¹⁶

¹⁶ Noch van de Vlaams-Brabantse tafeldruif noch van de het Brussels grondwitloof zijn omzetcijfers of productiecijfers gekend waar de doelstelling op gebaseerd kan worden.

	kwakeiteitslabel/standaard	
--	----------------------------	--

11.5.7 Coherentie met de 1ste pijler van het GLB

De activiteiten mogen niet worden afgestemd op handelsmerken. Voorlichtings- en afzetbevorderingsacties gesteund onder Verordening 3/2008 komen niet in aanmerking. In eerste instantie wordt dit vermeden doordat de begunstigden onder Verordening 3/2008 beroepsorganisaties zijn, terwijl het bij deze maatregel in het kader van plattelandsontwikkeling gaat het over begunstigden op een ander niveau nl. producentengroeperingen. Het beheer van beide verordeningen zal binnen dezelfde afdeling gebeuren wat afstemming toelaat teneinde dubbele financiering te vermijden.

As 2: Verbetering van het milieu en het platteland

Gemeenschappelijke vereisten voor de agromilieumaatregelen zoals bepaald in artikel 39 lid 3

1 Uit de nationale en Vlaamse regelgeving voortvloeiende beheerseisen en minimumnormen inzake goede landbouw- en milieucondities in toepassing van bijlage III en IV van Verordening (EG) nr 1782/2003.

1.1 *Uit de nationale en Vlaamse regelgeving voortvloeiende beheerseisen in toepassing van bijlage III en IV van Verordening (EG) nr 1782/2003.*

- (1) *Richtlijn inzake het behoud van de vogelstand (79/409/EEG - vogelrichtlijn), Richtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde fauna en flora (92/49/EEG – habitatrichtlijn)*
 - Instandhouding natuurlijke vegetatie en kleine landschapselementen
 - Bescherming van vogels
 - Behoud van beschermde diersoorten
- (2) *Richtlijn voor de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging, veroorzaakt door de lozing van bepaalde gevaarlijke stoffen (80/68/EEG - grondwaterrichtlijn)*
 - Bescherming van de kwaliteit van het grondwater tegen verontreiniging door gevaarlijke stoffen
 - Boorgaten van verlaten grondwaterwinningen afdekken
- (3) *Richtlijn voor de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij gebruik van zuiveringsslib in de landbouw (86/278/EEG - slibrichtlijn)*
 - Reglementair gebruik van zuiveringsslib
 - Gebruiksvoorwaarden voor zuiveringsslib
- (4) *Richtlijn voor de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (91/676/EEG - nitraatrichtlijn)*
 - Voldoende opslagcapaciteit
 - Voorwaarden voor de opslag van dierlijke mest
 - Een correcte mestbalans
 - Het uitrijverbod voor mest
 - Mestspreiding op drassige, ondergelopen, bevroren of besneeuwde cultuurgrond
 - Mestspreiding in de nabijheid van een oppervlaktewaterlichaam en op steile hellingen
 - Emissiearme aanwending van mest
 - Verbod op mestlozing
- (5) *Richtlijn met betrekking tot de identificatie en registratie van dieren (92/102/EEG), verordening tot vaststelling van een identificatie - en registratieregeling voor runderen (1760/2000/EEG) met uitvoeringsverordening voor oormerken, paspoorten en*

bedrijfsregisters (911/2004/EEG) en verordening tot vaststelling van een identificatie - en registratieregeling voor schapen en geiten (21/2004/EEG)

- Bijhouden van een correct register
- Aanwezigheid van voorgeschreven oormerken
- Aanwezigheid van een correct paspoort (enkel voor runderen)
- Melding van correcte gegevens (enkel voor runderen)

(6) *Richtlijn 91/414/EEG van de Raad van 15 juli 1991 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen*

- Verbod op het gebruik en / of aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen die niet erkend zijn
- Beschikken over een keuringsbewijs voor spuittoestellen

(7) *Richtlijn 96/22/EG van de Raad van 29 april 1996 betreffende het verbod op het gebruik, in de veehouderij, van bepaalde stoffen met hormonale werking en van bepaalde stoffen met thyreostatische werking, alsmede van beta-agonisten en tot intrekking van de Richtlijnen 81/602/EEG, 88/146/EEG en 88/299/EEG*

- Verbod op het gebruik van bepaalde stoffen (hormonen) respecteren

(8) *Verordening (EG) nr. 178/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 28 januari 2002 tot vaststelling van de algemene beginselen en voorschriften van de levensmiddelenwetgeving, tot oprichting van een Europese Autoriteit voor voedselveiligheid en tot vaststelling van procedures voor voedselveiligheidsaangelegenheden*

- Naleven toepassingsmodaliteiten voor traceerbaarheid en aansprakelijkheid voedingsmiddelen
- Verbod om levensmiddelen op de markt te brengen die ongeschikt zijn voor consumptie of om diervoeders op de markt te brengen die ongeschikt zijn voor gebruik
- Naleven van de minimale hygiënevoorschriften

(9) *Verordening (EG) nr. 999/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 houdende vaststelling van voorschriften inzake preventie, bestrijding en uitroeiing van bepaalde overdraagbare spongiforme encefalopathieën*

- Het naleven van bepaalde regels betreffende de preventie, de bestrijding en de uitroeiing van bepaalde overdraagbare spongiforme encefalopathieën (TSE)
- Melding van elk verdacht dier aan bevoegde autoriteit

(10) *Richtlijn 85/511/EEG van de Raad van 18 november 1985 tot vaststelling van gemeenschappelijke maatregelen ter bestrijding van mond- en klauwzeer*

- Melding van elk verdacht dier aan bevoegde autoriteit

(11) *Richtlijn 92/119/EEG van 17 december 1992 van de Raad tot vaststelling van algemene communautaire maatregelen voor de bestrijding van bepaalde dierziekten en van specifieke maatregelen ten aanzien van de vesiculaire varkensziekte*

- Melding van elk verdacht dier aan bevoegde autoriteit

(12) *Richtlijn 2000/75/EG van de Raad van 20 november 2000 tot vaststelling van specifieke bepalingen inzake de bestrijding en uitroeiing van bluetongue.*

- Melding van elk verdacht dier aan bevoegde autoriteit

- (13) *Richtlijn 91/629/EEG van de Raad van 19 november 1991 tot vaststelling van minimumnormen ter bescherming van kalveren*
- Naleven van de minimumnormen ter bescherming van kalveren
- (14) *Richtlijn 91/630/EEG van de Raad van 19 november 1991 tot vaststelling van minimumnormen ter bescherming van varkens, zoals gewijzigd door richtlijnen 2001/88 en 2001/93*
- Naleven van de minimumnormen ter bescherming van varkens
- (15) *Richtlijn 98/58/EG van de Raad van 20 juli 1998 tot vaststelling van minimumnormen voor de bescherming van voor landbouwdoeleinden gehouden dieren*
- Naleven van de minimumnormen ter bescherming van landbouwhuisdieren

1.2 *minimumnormen inzake goede landbouw- en milieucondities in toepassing van Verordening (EG) nr 1782/2003*

- Bodemerosie: het nemen van nodige erosiebestrijdingsmaatregelen
- Organische stof in de bodem en bodemstructuur:
 - bepaling koolstofgehalte en zuurtegraad en adviesverstrekking
 - verbod op het afbranden van stoppels
- Minimaal onderhoud
- Behoud van het referentieareaal blijvend grasland

2 Bijkomende minimeisen inzake het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen zoals bepaald in artikel 39 lid 3

2.1 *Minimeisen inzake het gebruik van meststoffen.*

2.1.1 minimeisen inzake het gebruik van nitraatmeststoffen

Deze minimeisen zijn beschreven in het decreet van 22 december 2006 houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (B.S., 29.12.06). deze bepalingen staan vermeld in hoofdstuk 3 in de artikelen 8 tot en met 13 en de artikelen 16 tot en met 22.

- Periodes die niet geschikt zijn voor het op of in de bodem brengen van meststoffen (artikel 8)
 - De capaciteit van de opslagtanks voor dierlijke mest en andere maatregelen ter voorkoming van waterverontreiniging (artikel 9 tot en met 11)
 - De beperking van het op of in de bodem brengen van meststoffen overeenkomstig de goede landbouwpraktijken en rekening houdend met de kenmerken van de betrokken kwetsbare zone water (vanaf artikel 12)
- Algemene bepalingen (artikel 12)

- Beperking van het op of in de bodem brengen van meststoffen (artikel 13)
- Het op of in de bodem brengen van meststoffen op steile hellingen (artikel 19)
- Het op of in de bodem brengen van meststoffen op drassig, ondergelopen, bevroren of met sneeuw bedekt land (artikel 20)
- Het op of in de bodem brengen van meststoffen in de nabijheid van waterlopen (artikel 21)
- Methoden voor het op of in de bodem brengen van meststoffen (artikel 22)

De codes van goede landbouwpraktijken die op grond van richtlijn 91/676/EEG zijn ingevoerd voor landbouwbedrijven buiten de kwetsbare zones in de zin van de richtlijn.

Er zijn geen gebieden meer buiten de kwetsbare zones aangezien heel Vlaanderen als kwetsbaar gebied is aangeduid.

2.1.2 Minimumeisen inzake de vervuiling met fosfor

Deze eisen worden gesteld in het Mestdecreet

2.2 *Minimumeisen inzake het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.*

2.2.1 Eis om in het bezit te zijn van en vergunning voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en eis om de opleidingsverplichting na te komen

Volgens Afdeling 2, artikel 67 van het Koninklijk Besluit van 28 februari 1994 betreffende het op de markt brengen en het gebruiken van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik mogen alleen personen die erkend zijn door de Minister die de volksgezondheid onder zijn bevoegdheid heeft en “erkende gebruikers worden genoemd, gebruik maken van de bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik van de klasse A die niet in bijlage X zijn opgenomen. Er wordt een afwijking voorzien voor iedereen die als hoofd- of bijberoep een landbouw-, tuinbouw-, bosbouw-, of veeteeltuitbating, of een zaaigoedontsmettingsbedrijf exploiteert of beheert.

In het kader van het federaal plan voor de risicoreductie van pesticiden (Koninklijk Besluit van 22 februari 2005 betreffende het eerste reductieprogramma van de gewasbeschermingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik en de biociden) is er in eerste fase een opsplitsing voorzien in middelen bestemd voor professioneel en niet-professioneel of liefhebbersgebruik. Eens deze opsplitsing gerealiseerd is, wordt de spuitlicentie voor de professionele gebruikers uitgewerkt en verplicht. Deze spuitlicentie zal verplicht zijn voor alle professionele gebruikers van bestrijdingsmiddelen. Om de spuitlicentie te behouden zal de professionele gebruiker verplicht worden om regelmatige bijscholing in de gewasbescherming te volgen.

2.2.2 Eisen betreffende een veilige opslag

Het bewaren van gewasbeschermingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik is op federaal en op Vlaams niveau gereguleerd.

a) Federale regelgeving.

In artikel 77 van het Koninklijk besluit van 28 februari 1994 betreffende het op de markt brengen en het gebruiken van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik wordt het bewaren van gewasbeschermingsmiddelen bepaald. De erkende gebruiker of beroepsgebruiker moeten de producten van klasse A en B bewaren in een lokaal dat uitsluitend daarvoor bestemd is en op slot is. Het lokaal moet droog zijn, doelmatig verlucht en verlicht, in goede staat van onderhoud en netheid en zodanig ingericht dat de goede bewaring van de opgeslagen producten verzekerd is. Op de buitenzijde van de deur van dit lokaal wordt duidelijk zichtbaar de vermelding “vergif” aangebracht met een doodshoofd. De toegang tot het lokaal is uitsluitend toegestaan in aanwezigheid van de erkende of beroepsgebruiker.

b) Regionale regelgeving

De opslag van gewasbeschermingsmiddelen wordt op Vlaams niveau geregeld in het Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning Vlare. Gewasbeschermingsmiddelen van klasse A en B vallen onder rubriek 5 biociden. Afhankelijk van de opgeslagen hoeveelheden is er al dan niet een vergunning nodig. Opslag van producten van klasse A en B van minder dan 0,5 ton is niet vergunningsplichtig, opslag van hoeveelheden tussen 0,5 en 2 ton valt onder klasse 3 en hoeveelheden van meer dan 2 ton onder klasse 2 en moeten dus beschikken over een uitbatingsvergunning. Naast de vereisten volgens het KB van 28 februari 1994 moet het spuitlokaal voorzien zijn van een vloestofdichte ondergrond en moet er opvang (inkuiping) voorzien zijn voor lekken, morsen en bluswater.

2.2.3 eisen betreffende het controleren van de machines voor toediening van gewasbeschermingsmiddelen

In artikel 60 van het KB van 28 februari 1994 betreffende het op de markt brengen en het gebruiken van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik wordt bepaald dat alle toestellen die gebruikt worden voor de toepassing van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik daartoe geschikt moeten zijn en een juiste dosering toelaten. De Minister kan de precieze voorwaarden bepalen waaraan de toestellen moeten voldoen en de maatregelen ter controle van deze voorwaarden vaststellen.

Als gevolg hiervan wordt de verplichte keuring van spuittoestellen geregeld door het Ministerieel besluit van 25 augustus 2004 betreffende de verplichte controle van spuittoestellen. Volgens dit besluit dienen alle spuittoestellen, uitgezonderd rugsproeiers, lansspuiten en spuitmachines waarbij het vloestofvat onder druk wordt gezet of waarbij de vloestof door zwaartekracht verspreid wordt, die op Belgisch grondgebied worden gebruikt, gekeurd te worden. Het doel van de controle is het opsporen van functiestoornissen en het aanduiden van de oorzaken ervan. Dit moet leiden tot een verbetering van de toestand van de in gebruik zijnde toestellen. Alle spuittoestellen dienen om de drie jaar gekeurd te worden. De keuring wordt uitgevoerd door de keuringsdienst die bij ILVO ondergebracht is.

2.2.4 regels betreffende het gebruik van bestrijdingsmiddelen dicht bij water en op andere gevoelige locaties

Bij de erkenning van gewasbeschermingsmiddelen door het Erkenningscomité onder bevoegdheid van de minister bevoegd voor de volksgezondheid wordt het risico voor waterorganismen

geëvalueerd. Indien nodig wordt een bufferzone bepaald in functie van de dosis, het risico voor waterorganismen, het aantal toepassingen en de spuittechniek vastgelegd. In België zijn de bufferzones vastgelegd op 2 tot 200 meter. Deze wordt op het etiket vermeld. Alle gebruikers (landbouwers, loonspuiters, ...) zijn verplicht de gebruiksdosissen en de bufferzones vermeld op het etiket van gewasbeschermingsmiddelen na te leven.

De bufferzone is een niet behandelde strook van een terrein in de nabijheid van een wateroppervlak (beek, vijver, plas, sloot met water, drainagekanalen,...). De vegetatie van de bufferzone heeft geen belang. Ze kan bestaan uit een braakliggende strook of eender welk ander type vegetatie. De bufferzone kan eventueel een deel uitmaken van het veld en op dezelfde manier beteeld worden als de rest van het veld.

De breedte van de bufferzone is de minimale afstand die moet in acht worden genomen tussen de laatste bespoten rij (tijdens de toepassing van een gegeven gewasbeschermingsmiddel) en de oever van het wateroppervlak (waar de helling overgaat in het maaiveld).

Onder alle omstandigheden moet een niet behandelde zone van minimum 1 m (voor spuittoestellen voor veldgewassen) en minimum 3 meter (voor boomgaardspuittoestellen) in acht worden genomen ten opzichte van oppervlakken die niet moeten behandeld worden (naburig veld of perceel, sloot, haag, boord van de weg, voetpad). Dit is een maatregel die toelaat de volgende effecten te beperken:

- De schade van fytoxiciteit op naburige teelten en wilde flora,
- toxische effecten op niet-doelorganismen (vogels, zoogdieren, honingbijen,...) aanwezig in de hagen en keerstroken,...
- de verontreiniging van oppervlaktewater via riolen en sloten.

Deze regel is niet van toepassing indien de beide eigenaars van twee aan elkaar grenzende percelen overeenkomen dat de drift van de spuitnevel die van hun buurman afkomstig is, niet hinderlijk is en dat ze de gevolgen daarvan aanvaarden (eventuele fytoxiciteit, residu van het pesticide gebruikt in de aangrenzende teelt, ...)

In het Decreet betreffende het integraal waterbeleid van 18 juli 2003 worden in artikel 10 §1 ook een aantal beperkingen vastgesteld voor de oeverzones met betrekking tot bestrijdingsmiddelen. In de oeverzones is het verboden om gewasbeschermingsmiddelen aan te brengen met uitzondering van rattenverdelgingsmiddelen. Indien de oeverzone enkel de talud omvat, is het aanbrengen van bestrijdingsmiddelen verboden binnen één meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam.

3 Andere relevante dwingende eisen

In het geval deze verplichtingen van toepassing zijn voor een concrete maatregel, zal dit vermeld worden.

3.1 *Verplichtingen volgend uit het natuurdecreet*

Algemene zorgplicht (“Iedereen die handelingen verricht of hiertoe de opdracht verleent, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat de natuurelementen in de onmiddellijke omgeving daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden geleverd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen.”)

3.2 *Verplichtingen volgend uit het decreet integraal waterbeleid*

De oeverzone van elk oppervlaktewaterlichaam, met uitzondering van de waterwegen, omvat ten minste de taluds ervan. Als met het oog op de natuurlijke werking van watersystemen of het natuurbehoud, of de bescherming tegen erosie of inspoeling van sedimenten, bestrijdingsmiddelen of meststoffen een bredere oeverzone nodig is, wordt die op gemotiveerde wijze afgebakend in het bekkenbeheerplan of het deelbekkenbeheerplan.

In de oeverzones gelden ten minsten de volgende bepalingen :

- 1° elke vorm van bemesting is verboden, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing. Indien de oeverzone enkel de taluds omvat, is elke vorm van bemesting, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing verboden binnen :
 - a) vijf meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam;
 - b) tien meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam in het Vlaams Ecologisch Netwerk;
 - c) tien meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam indien een helling grenst aan het oppervlaktewaterlichaam;
- 2° het aanbrengen van bestrijdingsmiddelen, met uitzondering van rodenticiden die worden aangewend in het kader van de rattenverdelging, is verboden. Indien de oeverzone enkel de taluds omvat, is het aanbrengen van bestrijdingsmiddelen verboden binnen een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam. Ingeval van acute en redelijkerwijs niet te voorziene plagen die een gevaar inhouden voor mens of milieu of in het geval van situaties die een ernstige bedreiging vormen of kunnen vormen voor de veiligheid van de mens en waarvoor tegelijkertijd geen afdoende alternatieve bestrijdingsmiddelen voorhanden zijn, kan tijdelijk van dit verbod worden afgeweken, mits de beheerder van de oeverzone dit voorafgaandelijk meldt aan de bevoegde administratie;
- 3° er mag geen ruimingsslib op de oeverzone worden aangebracht, behoudens de uitzonderingen, bepaald in het bekkenbeheerplan of het deelbekkenbeheerplan en de uitzonderingen die de Vlaamse regering kan bepalen voor grachten;
- 4° grondbewerkingen zijn verboden binnen een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een oppervlaktewaterlichaam; de grondbewerkingen uitgevoerd vanaf een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud moeten beantwoorden aan de code van goede landbouwpraktijken;
- 5° er mogen geen nieuwe bovengrondse constructies worden opgericht, met uitzondering van die constructies die noodzakelijk zijn voor het beheer van het oppervlaktewaterlichaam, voor het vervullen van de functie of de functies die werden toegekend aan het oppervlaktewaterlichaam, van werken van algemeen belang en van de constructies die verenigbaar zijn met de functie of de functies van de oeverzone;
- 6° bij het uitvoeren van de in § 1, 5°, bedoelde werken, andere dan die welke zijn gericht op het herstel van de natuurlijke werking van het desbetreffende oppervlaktewaterlichaam, worden bij voorkeur en waar mogelijk de technieken van natuurtechnische milieubouw gehanteerd.

1 Certificering ikv artikel 48 van de uitvoeringsbepaling.

De certificering in het kader van artikel 48 van de uitvoeringsbepaling werd uitgevoerd door de eenheid “Landbouw en Maatschappij” van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) te Merelbeke. Deze certificering heeft als doel de adequacy en accuracy van de berekeningen na te gaan.

Het ILVO is een wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid en kan als verzelfstandigd agentschap met een internationale wetenschappelijke reputatie als een onafhankelijk orgaan worden aanschouwd.

Het rapport dat door het ILVO werd opgemaakt is opgenomen in de bijlagen.

2 Specifieke basisvereisten en bijkomende maatregelspecifieke vereisten per agromilieumaatregel

214-A Mechanische onkruidbestrijding			
		gewasbescherming: - Geen basisvereisten ivm mechanische onkruidbestrijding - Het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen is toegestaan onder de randvoorwaarden en de bijkomende basisvereisten - Het gebruik van bodemontsmettingsmiddelen is toegestaan onder de randvoorwaarden en de bijkomende basisvereisten	gewasbescherming - op de aangegeven percelen mechanische onkruidbestrijding toepassen - geen chemische onkruidbestrijdingsmiddelen gebruiken op de aangegeven percelen; - geen bodemontsmettingsmiddelen gebruiken op de aangegeven percelen.
		administratie Het bijhouden van een teeltfiche is niet vereist	administratie Voor elk aangegeven perceel moet een teeltfiche worden bijgehouden
214-D Teelt van vlinderbloemige gewassen in het silageveer voor een meer grondgebonden Vlaamse veehouderij			
		zaaigoed: geen minimum zaaihoeveelheid	zaaigoed : - minimum zaaihoeveelheid respecteren: - grasklaver: 30 kg/ha met mintens 10 gew% klaver - rode klaver: ten minste 10 kg/ha - luzerne: tenminste 25 kg/ha
		teelt de voederteelten mogen volledig ingevuld worden met maïs en gras	teelt het areaal voederteelten (zonder grasland) moet voor minstens 10% uit vlinderbloemige teelten bestaan
		Oogst - er zijn geen vereisten aan de oogstwijze - begrazing is toegestaan onder de randvoorwaarden en de bijkomende basisvereisten	Oogst - enkel machinale oogst toegestaan met het oog op silage - geen begrazing toegestaan
		gebruik - geen vereisten voor de verwerking - geen vereisten voor de rantsoensamenstelling	gebruik - enkel de verwerking voor silage is toegestaan - gewijzigde rantsoensamenstelling omwille van de inbouw van de vlinderbloemigen in het rantsoen.

214-E Vermindering van gewasbeschermingsmidde- len en meststoffen in de sierteelt			
		bemesting : • gebruik van meststoffen onder de randvoorwaarden en minimale eisen • geen vereisten voor het opstellen van een reductieplan voor meststoffen	bemesting : • verplicht opstellen van een reductieplan voor meststoffen • verplicht naleven van het opgestelde reductieplan van meststoffen
		gewasbescherming: • gebruik van gewasbeschermingsmiddelen onder de randvoorwaarden en minimale eisen • geen vereisten voor het opstellen van een reductieplan voor gewasbeschermingsmiddelen	gewasbescherming: • verplicht opstellen van een reductieplan van gewasbeschermingsmiddelen • verplicht naleven van het opgestelde reductieplan
		administratie • Het is niet verplicht om het gebruik van meststoffen te registreren • Het is niet verplicht om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te registreren • Het is niet verplicht om een reductieplan van gewasbeschermingsmiddelen op te stellen	administratie • verplichte registratie van het gebruik van meststoffen • verplichte registratie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen • Opstellen van een reductieplan
214-F Biologische productiemethode			
		zaaigoed: • Geen vereisten	zaaigoed : • Verplicht gebruik van biologisch zaaizaad indien beschikbaar (raadplegen databank biologisch zaaizaad)
		bemesting : • gebruik van meststoffen onder de randvoorwaarden en minimale eisen	Bemesting • Het gebruik van chemische meststoffen is niet toegestaan, met uitzondering van enkele producten weergegeven in een positieve lijst • De maximale bemesting is 170 kg/ha dierlijke mest.
		gewasbescherming: • gebruik van gewasbeschermingsmiddelen onder de randvoorwaarden en minimale eisen	Gewasbescherming • Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen (fungiciden, herbiciden, insecticiden en regulatoren) is niet toegestaan, , met uitzondering van enkele roducten weergegeven in een positieve lijst

		administratie • Geen specifieke vereisten	administratie • Bijhouden van een register van de gebruikte positieve lijstproducten meststoffen • Bijhouden van een register van de gebruikte positieve lijstproducten gewasbeschermingsmiddelen • Bijhouden van een perceelsfiche voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, meststoffen en onkruidbestrijdingsmiddelen • Verplicht bijhouden van een transparante boekhouding en balans – ter beschikking houden van de relevante facturen
214-G Perceelsrandenbeheer			
	Perceelsrandenbeheer milieu		
		Randvoorwaarden	
		RICHTLIJN VOOR DE BESCHERMING VAN HET MILIEU, IN HET BIJZONDER DE BODEM, BIJ GEBRUIK VAN ZUIVERINGSSLIB IN DE LANDBOUW (86/278/EEG - SLIBRICHTLIJN): <i>Reglementair gebruik van zuiveringsslib op de perceelsrand</i> bepaalt o.a. dat slib van rioolwaterzuiveringsinstallaties niet gebruikt mag worden	Geen toedienen van rioolwaterzuiveringsslib op de beschermingsstrook
		RICHTLIJN VOOR DE BESCHERMING VAN WATER TEGEN VERONTREINIGING DOOR NITRATEN UIT AGRARISCHE BRONNEN (91/676/EEG - NITRAATRICHTLIJN): MESTDECREET 22 DECEMBER 2006 o.a. - op de perceelsrand de aangebrachte hoeveelheid nutriënten via meststoffen beperken door de toepasselijke normen in het Mestdecreet te respecteren - Mestspreading in de nabijheid van een oppervlaktewaterlichaam en op steile hellingen: Het is verboden meststoffen op of in de bodem te brengen, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding: - tot 5 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een waterloop; - tot 10 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een waterloop die gelegen is in het Vlaams Ecologisch Netwerk; - tot 10 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een waterloop, als een helling grenst aan een waterloop. De hier bedoelde waterlopen zijn de bevaarbare waterlopen en de onbevaarbare waterlopen van eerste, tweede en derde categorie, ingedeeld op grond van de wet van 28 december 1967 betreffende de onbevaarbare waterlopen.	Er mogen geen meststoffen, noch slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties op de beschermingsstrook toegediend worden. Bemesting door beweiding is evenmin toegestaan
		RICHTLIJN 91/414/EEG VAN DE RAAD VAN 15 JULI 1991 BETREFFENDE HET OP DE MARKT BRENGEN VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN + KB VAN 28 FEBRUARI 1994 INZAKE DE TOEPASSING VAN BESTRIJDINGSMIDDELEN VOOR LANDBOUWKUNDIG GEBRUIK <i>Op de perceelsrand geldt een verbod op het gebruik en/of aanwezigheid van</i>	er mogen geen bestrijdingsmiddelen op de beschermingsstrook gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels

		<i>gewasbeschermingsmiddelen die niet erkend zijn</i> Een bestrijdingsmiddel voor landbouwkundig gebruik dat een landbouwer wenst te verwerven, in bezit te houden of te gebruiken, moet vooraf erkend of toegelaten zijn door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.	
		<u>bijkomende basisvereisten volgend uit nationale wetgeving</u>	
		VLAAMSE DECREET OP HET NATUURBEHOUD Algemene zorgplicht (“ Iedereen die handelingen verricht of hiertoe de opdracht verleent, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat de natuurelementen in de onmiddellijke omgeving daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden geveerd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen.”	een brede beschermingsstrook aanleggen tussen het perceel en kwetsbare elementen wat de drift van pesticiden vanuit het perceel naar de waterloop, holle weg, bos, klein landschapselement of wegberm toe ; het wijzigen van de vegetatie horende bij de houtige landschapselementen door onder meer afbranden, vernietigen, beschadigen of doen afsterven van de vegetatie met mechanische of chemische middelen of door branden is niet toegelaten geen uitvoering van cultuurtechnische maatregelen die de vegetatie wijzigen om ervoor te zorgen dat planten en dieren zich ongestoord kunnen ontwikkelen of de strook kunnen gebruiken als vluchtplaats of trekroute. De strook mag bovendien niet als doorgang gebruikt worden.
		DECREET BETREFFENDE HET INTEGRAAL WATERBELEID De oeverzone van elk oppervlaktewaterlichaam, met uitzondering van de waterwegen, omvat ten minste de taluds ervan. Als met het oog op de natuurlijke werking van watersystemen of het natuurbehoud, of de bescherming tegen erosie of inspoeling van sedimenten, bestrijdingsmiddelen of meststoffen een bredere oeverzone nodig is, wordt die op gemotiveerde wijze afgebakend in het bekkenbeheerplan of het deelbekkenbeheerplan. In de oeverzones gelden ten minsten de volgende bepalingen : 1° elke vorm van bemesting is verboden, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing. Indien de oeverzone enkel de taluds omvat, is elke vorm van bemesting, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing verboden binnen : a) vijf meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam; b) tien meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam in het Vlaams Ecologisch Netwerk; c) tien meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam indien een helling grenst aan het oppervlaktewaterlichaam; 2° het aanbrengen van bestrijdingsmiddelen, met uitzondering van rodenticiden die worden aangewend in het kader van de rattenverdelgung, is verboden. Indien de oeverzone enkel de taluds omvat, is het aanbrengen van bestrijdingsmiddelen verboden binnen een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam. Ingeval van acute en redelijkerwijs niet te voorziene plagen die een gevaar inhouden voor mens of milieu of in het geval van situaties die een ernstige bedreiging vormen of kunnen vormen voor de veiligheid van de mens en	een brede beschermingsstrook aanleggen tussen het perceel en kwetsbare elementen (in casu waterloop) wat de drift van bodemdeeltjes vanuit het perceel naar de waterloop, holle weg, bos, klein landschapselement of wegberm toe ; Er mogen geen meststoffen, noch slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties op de beschermingsstrook toegediend worden. Bemesting door beweiding is evenmin toegestaan er mogen geen bestrijdingsmiddelen op de beschermingsstrook gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels .

		waarvoor tegelijkertijd geen afdoende alternatieve bestrijdingsmiddelen voorhanden zijn, kan tijdelijk van dit verbod worden afgeweken, mits de beheerder van de oeverzone dit voorafgaandelijk meldt aan de bevoegde administratie; 3° er mag geen ruimingsslib op de oeverzone worden aangebracht, behoudens de uitzonderingen, bepaald in het bekkenbeheerplan of het deelbekkenbeheerplan en de uitzonderingen die de Vlaamse regering kan bepalen voor grachten; 4° grondbewerkingen zijn verboden binnen een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een oppervlaktewaterlichaam; de grondbewerkingen uitgevoerd vanaf een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud moeten beantwoorden aan de code van goede landbouwpraktijken; 5° er mogen geen nieuwe bovengrondse constructies worden opgericht, met uitzondering van die constructies die noodzakelijk zijn voor het beheer van het oppervlaktewaterlichaam, voor het vervullen van de functie of de functies die werden toegekend aan het oppervlaktewaterlichaam, van werken van algemeen belang en van de constructies die verenigbaar zijn met de functie of de functies van de oeverzone; 6° bij het uitvoeren van de in § 1, 5°, bedoelde werken, andere dan die welke zijn gericht op het herstel van de natuurlijke werking van het desbetreffende oppervlaktewaterlichaam, worden bij voorkeur en waar mogelijk de technieken van natuurtechnische milieubouw gehanteerd.	
	Perceelsrandenbeheer natuur		
		<u>Randvoorwaarden</u>	
		RICHTLIJN VOOR DE BESCHERMING VAN HET MILIEU, IN HET BIJZONDER DE BODEM, BIJ GEBRUIK VAN ZUIVERINGSSLIB IN DE LANDBOUW (86/278/EEG - SLIBRICHTLIJN): <i>Reglementair gebruik van zuiveringsslib op de perceelsrand</i> bepaalt o.a. dat slib van rioolwaterzuiveringsinstallaties niet gebruikt mag worden	Geen toedienen van rioolwaterzuiveringsslib op de beschermingsstrook
		RICHTLIJN VOOR DE BESCHERMING VAN WATER TEGEN VERONTREINIGING DOOR NITRATEN UIT AGRARISCHE BRONNEN (91/676/EEG - NITRAATRICHTLIJN): MESTDECREET 22 DECEMBER 2006 o.a. - <i>Op de perceelsrand de aangebrachte hoeveelheid nutriënten via meststoffen beperken door de toepasselijke normen in het Mestdecreet te respecteren</i> - <i>Mestspreiding in de nabijheid van een oppervlaktewaterlichaam en op steile hellingen:</i> Het is verboden meststoffen op of in de bodem te brengen, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding: - tot 5 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een waterloop; - tot 10 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een waterloop die gelegen is in het Vlaams Ecologisch Netwerk; - tot 10 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een waterloop, als een helling grenst aan een waterloop. De hier bedoelde waterlopen zijn de bevaarbare waterlopen en de onbevaarbare	Er mogen geen meststoffen, noch slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties op de beschermingsstrook toegediend worden. Bemesting door beweiding is evenmin toegestaan

		waterlopen van eerste, tweede en derde categorie, ingedeeld op grond van de wet van 28 december 1967 betreffende de onbevaarbare waterlopen.	
		RICHTLIJN 91/414/EEG VAN DE RAAD VAN 15 JULI 1991 BETREFFENDE HET OP DE MARKT BRENGEN VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN + KB VAN 28 FEBRUARI 1994 INZAKE DE TOEPASSING VAN BESTRIJDINGSMIDDELEN VOOR LANDBOUWKUNDIG GEBRUIK <i>Op de perceelsrand geldt een verbod op het gebruik en/of aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen die niet erkend zijn</i> Een bestrijdingsmiddel voor landbouwkundig gebruik dat een landbouwer wenst te verwerven, in bezit te houden of te gebruiken, moet vooraf erkend of toegelaten zijn door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.	er mogen geen bestrijdingsmiddelen op de beschermingsstrook gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels
		<u>bijkomende basisvereisten volgend uit nationale wetgeving</u>	
		VLAAMSE DECREET OP HET NATUURBEHOUD Algemene zorgplicht (“ Iedereen die handelingen verricht of hiertoe de opdracht verleent, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat de natuurelementen in de onmiddellijke omgeving daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden geleverd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen.”	een brede beschermingsstrook aanleggen tussen het perceel en kwetsbare elementen wat de drift van pesticiden vanuit het perceel naar de waterloop, holle weg, bos, klein landschapselement of wegberm toe ; het wijzigen van de vegetatie horende bij de houtige landschapselementen door onder meer afbranden, vernietigen, beschadigen of doen afsterven van de vegetatie met mechanische of chemische middelen of door branden is niet toegelaten de beschermingsstrook mag voor geen enkele landbouwkundige werkzaamheid, zoals het gebruiken van de beschermingsstrook als wendakker, het ploegen, frezen of scheuren, beweiden van de beschermingsstrook of andere werkzaamheden die de vegetatie wijzigen, gebruikt worden. Maatregelen bedoeld om het oogsten te vergemakkelijken zoals het tijdelijk plaatsen van kratten, het tijdelijk opslaan van geoogst materiaal tijdens de oogst zijn eveneens niet toegestaan op de beschermingsstrook om ervoor te zorgen dat planten en dieren zich ongestoord kunnen ontwikkelen of de strook kunnen gebruiken als vluchtplaats of trekroute. De strook mag bovendien niet als doorgang gebruikt worden. Uitstellen van maaidatum tot 15 juni bevordert de biotische waarde in de rand. Vogels kunnen er broeden en planten kunnen er zaad zetten.
		DECREET BETREFFENDE HET INTEGRAAL WATERBELEID De oeverzone van elk oppervlaktewaterlichaam, met uitzondering van de waterwegen, omvat ten minste de taluds ervan. Als met het oog op de natuurlijke werking van watersystemen of het natuurbehoud, of de bescherming tegen erosie of inspoeling van sedimenten, bestrijdingsmiddelen of meststoffen een bredere oeverzone nodig is, wordt die op gemotiveerde wijze afgebakend in het bekkenbeheerplan of het deelbekkenbeheerplan.	een brede beschermingsstrook aanleggen tussen het perceel en kwetsbare elementen wat de drift van bodemdeeltjes vanuit het perceel naar de waterloop, holle weg, bos, klein landschapselement of wegberm toe ; Er mogen geen meststoffen, noch slib afkomstig van

		In de oeverzones gelden ten minsten de volgende bepalingen : 1° elke vorm van bemesting is verboden, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing. Indien de oeverzone enkel de taluds omvat, is elke vorm van bemesting, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing verboden binnen : a) vijf meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam; b) tien meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam in het Vlaams Ecologisch Netwerk; c) tien meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam indien een helling grenst aan het oppervlaktewaterlichaam; 2° het aanbrengen van bestrijdingsmiddelen, met uitzondering van rodenticiden die worden aangewend in het kader van de rattenverdelging, is verboden. Indien de oeverzone enkel de taluds omvat, is het aanbrengen van bestrijdingsmiddelen verboden binnen een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam. Ingeval van acute en redelijkerwijs niet te voorziene plagen die een gevaar inhouden voor mens of milieu of in het geval van situaties die een ernstige bedreiging vormen of kunnen vormen voor de veiligheid van de mens en waarvoor tegelijkertijd geen afdoende alternatieve bestrijdingsmiddelen voorhanden zijn, kan tijdelijk van dit verbod worden afgeweken, mits de beheerder van de oeverzone dit voorafgaandelijk meldt aan de bevoegde administratie; 3° er mag geen ruimingsslib op de oeverzone worden aangebracht, behoudens de uitzonderingen, bepaald in het bekkenbeheerplan of het deelbekkenbeheerplan en de uitzonderingen die de Vlaamse regering kan bepalen voor grachten; 4° grondbewerkingen zijn verboden binnen een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van een oppervlaktewaterlichaam; de grondbewerkingen uitgevoerd vanaf een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud moeten beantwoorden aan de code van goede landbouwpraktijken; 5° er mogen geen nieuwe bovengrondse constructies worden opgericht, met uitzondering van die constructies die noodzakelijk zijn voor het beheer van het oppervlaktewaterlichaam, voor het vervullen van de functie of de functies die werden toegekend aan het oppervlaktewaterlichaam, van werken van algemeen belang en van de constructies die verenigbaar zijn met de functie of de functies van de oeverzone; 6° bij het uitvoeren van de in § 1, 5°, bedoelde werken, andere dan die welke zijn gericht op het herstel van de natuurlijke werking van het desbetreffende oppervlaktewaterlichaam, worden bij voorkeur en waar mogelijk de technieken van natuurtechnische milieubouw gehanteerd.	rioolwaterzuiveringsinstallaties op de beschermingsstrook toegediend worden. Bemesting door beweiding is evenmin toegestaan er mogen geen bestrijdingsmiddelen op de beschermingsstrook gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels de beschermingsstrook mag voor geen enkele landbouwkundige werkzaamheid, zoals het gebruiken van de beschermingsstrook als wendakker, het ploegen, frezen of scheuren, beweiden van de beschermingsstrook of andere werkzaamheden die de vegetatie wijzigen, gebruikt worden. Maatregelen bedoeld om het oogsten te vergemakkelijken zoals het tijdelijk plaatsen van kratten, het tijdelijk opslaan van geoogst materiaal tijdens de oogst zijn eveneens niet toegestaan op de beschermingsstrook om ervoor te zorgen dat planten en dieren zich ongestoord kunnen ontwikkelen of de strook kunnen gebruiken als vluchtplaats of trekroute.
214-H Beheersovereenkomst soortenbescherming			
	Akkervogels - gemengde grasstroken - leeuwerikvlakjes - faunaranden - winterstoppel - graanranden - vogelvoedsel-gewassen - grasoverhoekjes		
		<u>Randvoorwaarden</u>	

		RICHTLIJN INZAKE HET BEHOUD VAN DE VOGELSTAND (79/409/EEG - VOGELRICHTLIJN) EN RICHTLIJN INZAKE DE INSTANDHOUDING VAN DE NATUURLIJKE HABITATS EN DE WILDE FLORA EN FAUNA (92/43/EEG - HABITATRICHTLIJN) - de instandhouding van de natuurlijke vegetatie en de kleine landschapselementen - de algemene bescherming van vogels Deze bescherming houdt in dat het verboden is deze vogels evenals hun eieren, jongen en pluimen te vangen, te doden, te verdelgen, te veroveren, door te voeren en - zelfs tijdelijk - in of uit te voeren. Het bezit en de handel van in het wild voorkomende vogels zijn verboden, behalve in een aantal uitzonderingen onder andere om de vogelliefhebberij mogelijk te maken. Ook de nesten van deze vogels mogen niet opzettelijk verstoord, weggenomen of vernield worden. - de bescherming van een aantal soorten van communautair belang.	Algemeen wordt er voorzien in voldoende winter- en zomervoedsel en nestgelegenheid door voldoende dekingsgraad aan maatregelen binnen kerngebieden; voldoende verspreiding van maatregelen binnen kerngebieden; toename in aantal territoria voor de bescherming van akkervogels. Er kan gekozen worden uit volgende maatregelen: - gemengde grasstroken - leeuwerikvlakjes - faunaranden - winterstoppel - graanranden - vogelvoedsel-gewassen - grasoverhoekjes Deze maatregel kan enkel via een bedrijfsgerichte aanpak met tussenkomst van een deskundige ingesteld worden.
		RICHTLIJN VOOR DE BESCHERMING VAN WATER TEGEN VERONTREINIGING DOOR NITRATEN UIT AGRARISCHE BRONNEN (91/676/EEG - NITRAATRICHTLIJN); MESTDECREET 22 DECEMBER 2006 o.a. - <i>Op de beschermingsstrook de aangebrachte hoeveelheid nutriënten via meststoffen beperken door de toepasselijke normen in het Mestdecreet te respecteren</i>	<u>Gemengde grasstroken</u>: de strook mag niet bemest worden, ook niet via beweiding. <u>Faunaranden</u>: de rand mag niet bemest worden <u>Winterstoppel</u>: het perceel mag niet bemest worden tijdens de periode dat de stoppel er staat. <u>Grasoverhoekjes</u>: niet bemesten <u>Vogelvoedselgewassen</u>: bemesting bepalen op basis van teelrotatiesysteem Bij de overige maatregelen mag er wel bemest worden.
7		RICHTLIJN 91/414/EEG VAN DE RAAD VAN 15 JULI 1991 BETREFFENDE HET OP DE MARKT BRENGEN VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN + KB VAN 28 FEBRUARI 1994 INZAKE DE TOEPASSING VAN BESTRIJDINGSMIDDELEN VOOR LANDBOUWKUNDIG GEBRUIK Op de beschermingsstrook geldt een verbod op het gebruik en/of aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen die niet erkend zijn Een bestrijdingsmiddel voor landbouwkundig gebruik dat een landbouwer wenst te verwerven, in bezit te houden of te gebruiken, moet vooraf erkend of toegelaten zijn door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.	- <u>gemengde grasstroken</u>: geen bestrijdingsmiddelen toedienen, uitgezonderd pleksgewijze bestrijding van distels - <u>faunaranden</u>: geen bestrijdingsmiddelen toedienen tussen 15 maart en de oogst, uitgezonderd pleksgewijze bestrijding van distels - <u>winterstoppel</u>: net voor en net na de oogst geen bestrijdingsmiddelen toedienen, uitgezonderd pleksgewijze bestrijding van distels - <u>graanranden</u>: geen bestrijdingsmiddelen gebruiken in de rand tijdens de teelt, uitgezonderd pleksgewijze bestrijding van distels - <u>Vogelvoedselgewassen</u>: gebruik pesticiden bepalen op basis van teelrotatiesysteem - <u>grasoverhoekjes</u>: geen pesticiden gebruiken op dat deel van het perceel, uitgezonderd pleksgewijze bestrijding van distels
		bijkomende basisvereisten volgend uit nationale wetgeving	

		VLAAMSE DECREET OP HET NATUURBEHOUD Algemene zorgplicht (“Iedereen die handelingen verricht of hiertoe de opdracht verleent, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat de natuurelementen in de onmiddellijke omgeving daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden geveerd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen.”)	De maatregelen voor akkervogels zijn gericht op het voorzien in voldoende winter- en zomervoedsel en nestgelegenheid door voldoende dekingsgraad aan maatregelen binnen kerngebieden; voldoende verspreiding van maatregelen binnen kerngebieden; toename in aantal territoria voor de bescherming van akkervogels in landbouwgebieden. De maatregel creëert nieuwe natuurelementen om akkervogels te beschermen.
		De huidige Vlaamse en Federale regelgeving voorziet geen bepalingen inzake de actieve bescherming van akkervogels door de landbouwer.	- <u>gemengde grasstroken</u>: Perceel is een akker waar een grasstrook wordt ingezaaid langs een houtig klein landschapselement voor kleinschalige landschap akkervogels of op minimum 100 m van opgaande elementen voor open landschap akkervogels Bepalingen inzake maaien: gefaseerd maaien, om de twee jaar, maaisel afvoeren Strook mag niet als doorgang gebruikt worden. - <u>leeuwerikvlakjes</u>: Perceel is akker met graangewas waarin vlakjes niet worden ingezaaid in een open landschap. De tramspoor of sproeigang mag niet door of vlak langs een vlakje lopen. - <u>faunaranden</u> Perceel is een akker met graangewas (excl. maïs), waar er een rand niet bemest, bekalkt of waarop in een bepaalde periode geen bestrijdingsmiddelen gebruikt worden - <u>winterstoppel</u> Perceel is een akker met graangewas, vlas erwten of veldbonen De stoppel moet behouden blijven tot 15 maart en het perceel mag niet bewerkt worden. - <u>graanranden</u> Perceel is een akker waarlangs een graanstrook voorzien wordt die tot 15 maart behouden blijft. - <u>vogelvoedsel-gewassen</u> Telen van een specifiek zaadleverend mengsel waarbij in samenspraak met de deskundige ene teelrotatiesysteem wordt opgezet. Het gewas blijft staan tot 15 maart - <u>grasoverhoekjes</u> Perceel is een permanent grasland waarbij een deel uit productie genomen wordt. Geen pesticiden, bemesting of bekalking. Na 15 juli wordt de helft gemaaid of beweid en het maaisel wordt afgevoerd.
	Weidevogels • uitstellen maaidatum • uitstellen beweidsdatum		

	• omzetten akkerland in permanent grasland optie maaien-optie beweiden • nestbescherming • vluchtstroken		
		<u>Randvoorwaarden</u>	
		RICHTLIJN INZAKE HET BEHOUD VAN DE VOGELSTAND (79/409/EEG - VOGELRICHTLIJN) EN RICHTLIJN INZAKE DE INSTANDHOUDING VAN DE NATUURLIJKE HABITATS EN DE WILDE FLORA EN FAUNA (92/43/EEG - HABITATRICHTLIJN) • de instandhouding van de natuurlijke vegetatie en de kleine landschapselementen • de algemene bescherming van vogels Deze bescherming houdt in dat het verboden is deze vogels evenals hun eieren, jongen en pluimen te vangen, te doden, te verdelgen, te veroveren, door te voeren en - zelfs tijdelijk - in of uit te voeren. Het bezit en de handel van in het wild voorkomende vogels zijn verboden, behalve in een aantal uitzonderingen onder andere om de vogelliefhebberij mogelijk te maken. Ook de nesten van deze vogels mogen niet opzettelijk verstoord, weggenomen of vernield worden. • de bescherming van een aantal soorten van communautair belang.	Algemeen voorzien in voldoende geschikte habitat voor reproductie en kuikenoverleving door voldoende oppervlakte onder beheersovereenkomst te krijgen binnen de afgebakende kerngebieden en binnen de actieradius van een soort, toename van aantal getelde territoria op percelen onder beheersovereenkomsten De beheergebieden waar de beheersovereenkomst wordt toegepast overlappen slechts gedeeltelijk met de Natura2000-gebieden.
		RICHTLIJN VOOR DE BESCHERMING VAN WATER TEGEN VERONTREINIGING DOOR NITRATEN UIT AGRARISCHE BRONNEN (91/676/EEG - NITRAATRICHTLIJN): MESTDECREET 22 DECEMBER 2006 o.a. • <i>Op de beschermingsstrook de aangebrachte hoeveelheid nutriënten via meststoffen beperken door de toepasselijke normen in het Mestdecreet te respecteren</i> • Uitrijverbod voor mest	Tussen 1 april en 15 juni het perceel niet bemesten - <u>uitstellen beweidingsdatum</u> Tussen 1 april en 15 juni het perceel niet beweiden of bemesten - <u>omzetten akkerland in permanent grasland optie maaien-optie beweiden</u> Tussen 1 april en 15 juni het perceel niet bemesten of beweiden
		RICHTLIJN 91/414/EEG VAN DE RAAD VAN 15 JULI 1991 BETREFFENDE HET OP DE MARKT BRENGEN VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN + KB VAN 28 FEBRUARI 1994 INZAKE DE TOEPASSING VAN BESTRIJDINGSMIDDELEN VOOR LANDBOUWKUNDIG GEBRUIK Op de beschermingsstrook geldt een verbod op het gebruik en/of aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen die niet erkend zijn Een bestrijdingsmiddel voor landbouwkundig gebruik dat een landbouwer wenst te verwerven, in bezit te houden of te gebruiken, moet vooraf erkend of toegelaten zijn door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.	- <u>uitstellen maaidatum</u> Tussen 1 april en 15 juni geen bestrijdingsmiddelen gebruiken - <u>uitstellen beweidingsdatum</u> Tussen 1 april en 15 juni geen bestrijdingsmiddelen gebruiken - <u>omzetten akkerland in permanent grasland optie maaien-optie beweiden</u> Tussen 1 april en 15 juni geen bestrijdingsmiddelen gebruiken
		<u>bijkomende basisvereisten volgens uit nationale wetgeving</u>	
		VLAAMSE DECREET OP HET NATUURBEHOUD Algemene zorgplicht ("Iedereen die handelingen verricht of hiertoe de opdracht verleent, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat de natuurelementen in de onmiddellijke omgeving daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is	Algemeen voorzien in voldoende geschikte habitat voor reproductie en kuikenoverleving door voldoende oppervlakte onder beheersovereenkomst te krijgen binnen de afgebakende kerngebieden en binnen de actieradius van een soort en een toename van aantal getelde territoria op percelen onder beheersovereenkomsten

		verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden geleverd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen.”	De maatregel creëert habitats om weidevogels te beschermen.
		De huidige Vlaamse en Federale regelgeving voorziet geen bepalingen inzake de actieve bescherming van weidevogels door de landbouwer.	- <u>uitstellen maaidatum</u> het perceel is permanent grasland het wijzigen van de waterhuishouding door drainage, ontwatering, afwatering met het oog op de verdroging van het perceel en de bijhorende vegetatie is niet toegestaan het wijzigen incl. de nivellering van het reliëf en microreliëf van de bodem is niet toegestaan maaïen vanaf 16 juni indien gemaaid wordt vanaf 16 juni mogen er geen landbouwkundige werkzaamheden uitgevoerd worden tussen 15 juni en de maaidatum maaisel afvoeren binnen de 15 dagen na elke maaibeurt na de eerste maaibeurt mag er naar keuze gemaaid of beweïd worden tussen 1 april en 15 juni het perceel niet beweïden, rollen, slepen, bemesten, bestrijdingsmiddelen gebruiken of beregenen - <u>uitstellen beweïdingsdatum</u> het perceel is permanent grasland het wijzigen van de waterhuishouding door drainage, ontwatering, afwatering met het oog op de verdroging van het perceel en de bijhorende vegetatie is niet toegestaan het wijzigen incl. de nivellering van het reliëf en microreliëf van de bodem is niet toegestaan Het perceel mag tot 15 juni uitsluitend als standweide gebruikt worden en de veebezetting mag ten hoogste 2 dieren per hectare bedragen in de periode tussen 1 april en 15 juni tussen 1 april en 15 juni het perceel niet maaïen, rollen, slepen, bemesten, bestrijdingsmiddelen gebruiken of beregenen - <u>omzetten akkerland in permanent grasland optie maaïen-optie beweïden</u> het perceel akkerland moet worden omgezet in grasland uiterlijk voor 1 april van het eerste jaar van de beheersovereenkomst en mag tijdens de verdere looptijd van de overeenkomst uitsluitend als meerjarig grasland gebruikt worden er dient een grasmengsel te worden ingezaaid of men moet het perceel spontaan laten vergrassen; de keuze tussen een grasmengsel inzaaien en spontaan laten vergrassen wordt bepaald in de beheersovereenkomst het wijzigen van de waterhuishouding door drainage, ontwatering, afwatering met het oog op de verdroging van het perceel en de bijhorende vegetatie is niet toegestaan het wijzigen incl. de nivellering van het reliëf en microreliëf van de bodem is niet toegestaan <i>optie maaïen:</i> maaïen vanaf 16 juni indien gemaaid wordt vanaf 16 juni mogen er geen landbouwkundige werkzaamheden uitgevoerd worden tussen 15 juni en de maaidatum het maaisel dient te worden afgevoerd binnen de 15 dagen na eerste maaibeurt mag er naar keuze gemaaid of beweïd worden

			tussen 1 april en 15 juni het perceel niet beweiden, rollen, slepen, bemesten, bestrijdingsmiddelen gebruiken of beregenen <u>optie beweiden:</u> Het perceel mag tot 15 juni uitsluitend als standweide gebruikt worden en de veebezetting mag ten hoogste 2 dieren per hectare bedragen in de periode tussen 1 april en 15 juni tussen 1 april en 15 juni het perceel niet maaïen, rollen, slepen, bemesten, bestrijdingsmiddelen gebruiken of beregenen <u>- nestbescherming</u> de landbouwer verbindt zich ertoe op zijn volledige bedrijf de nesten van alle soorten uit de tabel 1 te beschermen op zowel akker- als grasland en een deskundige bepaalt jaarlijks op aangeven van de landbouwer het aantal nesten op het bedrijf en bepaalt de wijze van bescherming <u>- vluchtstroken</u> tijdens het maaïen één of meerdere vluchtstroken behouden met een breedte van minimaal 4 m deze stroken tenminste 2 weken later en niet voor 1 juni maaïen of beweiden de vluchtstroken kunnen jaarlijks roteren over het bedrijf afhankelijk van waar de deskundige de nesten vaststelt
	Hamsters - Luzernestroken - Graanstroken		
		<u>Randvoorwaarden</u>	
		RICHTLIJN INZAKE HET BEHOUD VAN DE VOGELSTAND (79/409/EEG - VOGELRICHTLIJN) EN RICHTLIJN INZAKE DE INSTANDHOUDING VAN DE NATUURLIJKE HABITATS EN DE WILDE FLORA EN FAUNA (92/43/EEG - HABITATRICHTLIJN) de bescherming van een aantal soorten van communautair belang. De lijst met de diersoorten van communautair belang die in Vlaanderen voorkomen en een volledige bescherming genieten, bevat o.a. de hamster. Deze soort mag niet gevangen noch gedood worden. Voor de landbouwgronden waarvoor een landbouwer een beheersovereenkomst aangaat in uitvoering van een soortenbeschermingsplan voor de hamster is per definitie voldaan aan deze maatregel.	De maatregel voorziet in het treffen van extra maatregelen om te voorzien in voldoende voedsel en dekking voor de hamster in gebieden waar hamsters voorkomen
		RICHTLIJN 91/414/EEG VAN DE RAAD VAN 15 JULI 1991 BETREFFENDE HET OP DE MARKT BRENGEN VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN + KB VAN 28 FEBRUARI 1994 INZAKE DE TOEPASSING VAN BESTRIJDINGSMIDDELEN VOOR LANDBOUWKUNDIG GEBRUIK Op de beschermingsstrook geldt een verbod op het gebruik en/of aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen die niet erkend zijn Een bestrijdingsmiddel voor landbouwkundig gebruik dat een landbouwer wenst te verwerven, in bezit te houden of te gebruiken, moet vooraf erkend of toegelaten zijn door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.	<u>- Luzernestroken</u> Geen bestrijdingsmiddelen gebruiken, behalve na goedkeuring door de administratie bevoegd voor soortenbescherming, voor de bestrijding van overlast veroorzaakt door onder meer knaagdieren. <u>- graanstroken</u> Geen bestrijdingsmiddelen gebruiken, behalve na goedkeuring door de administratie bevoegd voor soortenbescherming, voor de bestrijding van overlast veroorzaakt door onder meer knaagdieren.

		bijkomende basisvereisten volgend uit nationale wetgeving	
		VLAAMSE DECREET OP HET NATUURBEHOUD Algemene zorgplicht (“Iedereen die handelingen verricht of hiertoe de opdracht verleent, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat de natuurelementen in de onmiddellijke omgeving daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden geveerd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen.”)	De maatregel voorziet in het treffen van extra maatregelen om te voorzien in voldoende voedsel en dekking voor de hamster in gebieden waar hamsters voorkomen. Er worden bijkomende habitats voor hamsters gecreëerd op landbouwgronden.
		De huidige Vlaamse en Federale regelgeving voorziet geen bepalingen inzake de actieve bescherming van hamsters door de landbouwer.	<u>Luzernestroken</u> het perceel is akkerland met een andere teelt dan maïs en gras en er wordt tenminste drie van de vijf jaren van de overeenkomst een graangewas (exclusief maïs) geteeld geen bestrijdingsmiddelen gebruiken op het perceel behalve na goedkeuring door de administratie bevoegd voor soortenbescherming, voor de bestrijding van overlast veroorzaakt door onder meer knaagdieren. per hamsterburcht wordt een niet-geoogste zone met een oppervlakte van 16 vierkante meter voorzien in of aan de rand van het perceel minstens één bufferstrook aan die minimum 20 % van de oppervlakte van het perceel beslaat, en nergens smaller dan twaalf meter is de bufferstrook wordt ingezaaid met luzerne, met een mengsel van luzerne en rode klaver of met een mengsel van luzerne en inheemse akkerkruiden tijdens de volledige looptijd van de beheersovereenkomst is er steeds een begroeide bufferstrook aanwezig maar deze strook kan roteren over het perceel. het verwijderen van de bufferstrook voordat een nieuwe strook is aangelegd, kan niet de bufferstrook mag maximaal drie keer per jaar worden gemaaid en het maaien moet in gefaseerd gebeuren zodat steeds tenminste de helft van de bufferstrook begroeid blijft als op het perceel een graangewas geteeld wordt, wordt een strook van 5 % graangewas niet geoogst en wordt deze strook eind oktober of begin november geklepeld de bufferstrook wordt enkel bemest voordat de strook is ingezaaid de ploegdiepte op het perceel bedraagt maximaal 0,3 meter. de inzaai van een nieuwe teelt gebeurt voor 1 april.

214-I Beheersovereenkomst erosiebestrijding			
	Aanleg en onderhoud van		

	grasbufferstroken Aanleg en onderhoud van grasgangen Niet-kerende bodembewerking Directe inzaai Aanleg en onderhoud van aarden dam met erosiepoel		
		<u>Randvoorwaarden</u>	
		RICHTLIJN 91/414/EEG VAN DE RAAD VAN 15 JULI 1991 BETREFFENDE HET OP DE MARKT BRENGEN VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN + KB VAN 28 FEBRUARI 1994 INZAKE DE TOEPASSING VAN BESTRIJDINGSMIDDELEN VOOR LANDBOUWKUNDIG GEBRUIK Op de grasbufferstrook, de grasgang of de aarden dam met erosiepoel geldt een verbod op het gebruik en/of aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen die niet erkend zijn Een bestrijdingsmiddel voor landbouwkundig gebruik dat een landbouwer wenst te verwerven, in bezit te houden of te gebruiken, moet vooraf erkend of toegelaten zijn door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.	- <u>Aanleg en onderhoud van grasbufferstroken</u> Geen gebruik van bestrijdingsmiddelen, uitgezonderd pleksgewijze bestrijding van distels - <u>Aanleg en onderhoud van grasgangen</u> Geen gebruik van bestrijdingsmiddelen, uitgezonderd pleksgewijze bestrijding van distels - <u>Aanleg en onderhoud van aarden dam met erosiepoel</u> Geen gebruik van bestrijdingsmiddelen, uitgezonderd pleksgewijze bestrijding van distels
		GOEDE LANDBOUW - EN MILIEUCONDITIE Bodemerisatie Indien het perceel een sterk erosiegevoelig perceel betreft, is de landbouwer verplicht minstens één erosiebestrijdingsmaatregel toe te passen. Voor een landbouwgrond waarvoor de landbouwer een beheersovereenkomst inzake weidevogelbeheer of het omzetten van akkerland in meerjarig grasland heeft afgesloten of afsluit, is voldaan aan deze verplichting. In functie van de teelt zijn de volgende maatregelen mogelijk: • het perceel onder permanente bedekking houden (onder permanente bedekking hoort: grassen, grasklaver, klaver, vlinderbloemigen, faunabraak, bebossing, pitfruit en noten); • indien wintergranen geteeld worden: de bodem niet langer dan 3 maanden onbedekt laten (hiertoe wordt indien nodig een groenbedekker, tussenteelt of mulch van korrelmaïs gebruikt) en inzaaien volgens de richting die best aansluit bij de hoogtelijnen als het perceel in deze richting langer is dan 100 meter. • indien zomergranen of vlas geteeld worden: een bodembedekking (groenbedekker, tussenteelt of mulch van korrelmaïs) voorzien die niet meer dan 2 weken voor de zaaidatum wordt ondergewerkt en inzaaien volgens de richting die best aansluit bij de hoogtelijnen als het perceel in deze richting langer is dan 100 meter. • Voor een landbouwgrond waarvoor de landbouwer de beheersovereenkomst erosie/perceelsrandenbeheer afgesloten heeft of afsluit is voldaan aan deze verplichtingen. • Indien een andere (= erosiegevoelige) teelt geteeld wordt: a) de bodem in ieder geval niet langer dan 2 maanden onbedekt laten voorafgaand aan het inzaaien van het hoofdgewas en b) daarnaast eveneens één van de volgende maatregelen toe passen:	- Door het sluiten van een BO erosiebestrijding, al dan niet gecombineerd met een andere vrijwillige erosiebestrijdingsmaatregel gaat de landbouwer dan de MTR-randvoorwaarden. - BO grasbufferstrook: De GLMC omvat enkel een aanbeveling en geen verplichting om, als de hellingrichting langer is dan 300 meter, het perceel te onderbreken met een grasstrook. Daarenboven omvat dit pakket het verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen. BO grasgang: De GLMC legt geen verplichtingen op voor 'droge valleien'. Het aanleggen van een grasgang in een droge vallei gaat bijgevolg steeds verder dan de verplichtingen in het kader van de GLMC. Daarenboven omvat dit pakket het verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen. -BO niet-kerende bodembewerking: de landbouwer sluit de beheersovereenkomst voor een minimale oppervlakte gedurende 5 jaar. Dit gaat verder dan de verplichtingen in het kader van de GLMC waarbij slechts de jaren waar een erosiegevoelige teelt wordt gezet, een maatregel vereist is. -BO directe inzaai: Dit pakket betreft de directe inzaai van alle teelten gedurende een volledig jaar. Dit gaat verder dan de verplichtingen in het kader van de GLMC waar de bodem ook zeer oppervlakkig of niet-kerend mag bewerkt worden; -BO erosiedam en -poel: De erosiedam en erosiepoel die aangelegd wordt met een beheersovereenkomst moet gedurende minstens 5 jaar behouden worden en heeft bijgevolg een meer permanent karakter. Hierdoor hebben de pakketten een bijkomende waarde, hetzij op vlak van milieu, hetzij op vlak van erosiebestrijding. Het is wel logisch dat op erosiegevoelige percelen waar er minstens één verplichte maatregel is, de vergoeding wordt aangepast. De combinatie van randvoorwaarden en beheerspakketten moet ertoe leiden dat de meest duurzame en meest effectieve erosiebestrijdingsmaatregel

		○ de bodem niet bewerken; ○ de bodem alleen met een niet-kerende bodembewerking bewerken voor de inzaai van de bodembedekker of de tussenteelt en de hoofdteelt direct inzaaien; ○ de bodem niet of oppervlakkig met een niet-kerende bodembewerking bewerken voor de inzaai van de bodembedekker of de tussenteelt en daarnaast de bodem zeer oppervlakkig (een ruw zaaibed achterlatend) bewerken voor de inzaai van de hoofdteelt; ○ een buffervoorziening van 10 m³ voorzien of een dammetje van 0,5 m hoog onderaan het perceel over een lengte van minimaal ¼ van de omtrek van het perceel. • Indien onderaan het sterk erosiegevoelige perceel een weide is gelegen, is eveneens aan de verplichting onder b) voldaan. • Indien de percelen in de hellingsrichting langer zijn dan 300 meter worden ze best onderbroken door een grasstrook van minstens vijf meter evenwijdig met de benedengrens van het perceel. Voor een landbouwgrond waarvoor de landbouwer een beheersovereenkomsten erosie/perceelsrandenbeheer afgesloten heeft of afsluit, is voldaan aan verplichting b).	gerealiseerd wordt, met name het perceel geheel of gedeeltelijk onder permanente bedekking houden. <u>- Aanleg en onderhoud van grasbufferstroken</u> De landbouwer verbindt zich ertoe om op een bepaalde oppervlakte gras in te zaaien en de grasbufferstrook gedurende een periode van 5 tot 7 opeenvolgende jaren te onderhouden. Grasbufferstroken zijn stroken begroeid met gras, onderaan of in een landbouwperceel dat niet gebruikt wordt als grasland. Grasbufferstroken bevinden zich op de voor erosiebestrijding meest nuttige perceelsrand of evenwijdig daarmee in het perceel zelf. Ze remmen het afstromend water af, bevorderen de infiltratie en fungeren als sedimentvang. Als breedte wordt een veelvoud van 3 m aanbevolen (overeenstemmend met de breedte van landbouwwerktuigen), met een maximum van 21 m. De breedte is afhankelijk van de verwachte hoeveelheid op te vangen sediment, m.a.w. afhankelijk van het erosierisico (afstromingsgebied, hellingslengte, hellingsgraad, gewas). De stroomopwaartse grens van grasbufferstroken zoveel als mogelijk evenwijdig met de hoogtelijnen aanleggen. Een grasbufferstrook hoeft niet steeds rechthoekig van vorm te zijn. <u>- Aanleg en onderhoud van grasgangen</u> De landbouwer verbindt zich ertoe om op een bepaalde oppervlakte gras in te zaaien en de grasgang gedurende een periode van 5 tot 7 5 opeenvolgende jaren te onderhouden. Grasgangen zijn stroken begroeid met gras, gelegen in droge valleien, waar afstromend water zich concentreert. De vegetatieve bedekking remt het afstromend water af en bevordert de infiltratie, zodat de uitschurende kracht van het water wordt gebroken. De beworteling verbetert de bodemstructuur, de infiltratie en zorgt voor een betere samenhang van de bodem die daardoor beter bestand is tegen erosie (ravijnvorming). Daarnaast fungeert een grasgang ook als sedimentvang bij erosie op de flanken. Als breedte wordt een veelvoud van 3 m aanbevolen met een minimum van 9 m en een maximum van 30 m. De breedte is afhankelijk van de verwachte hoeveelheid water die door de grasgang kan stromen. <u>- Niet-kerende bodembewerking</u> De landbouwer verbindt zich ertoe om gedurende een periode van 5 tot 7 opeenvolgende jaren niet-kerende bodembewerking toe te passen als teelttechniek. De landbouwer sluit de beheersovereenkomst voor een minimale oppervlakte, die hij ruimtelijk mag laten variëren over de erosiegevoelige percelen binnen zijn landbouwbedrijfsoppervlakte. Jaarlijks geeft hij de percelen aan waarop de techniek zal worden toegepast. Indien de landbouwer, ingevolge ongunstige weersomstandigheden bij de oogst, op een te
--	--	--	--

			geringe oppervlakte niet-kerende bodembewerking toepast, wordt de vergoeding voor dat jaar niet betaald voor de ontbrekende oppervlakte. <u>- Directe inzaai</u> De landbouwer verbindt zich ertoe om gedurende een periode van 5 tot 7 opeenvolgende jaren zijn gewassen te zaaien in de vegetatieresten van de vorige oogst of van een groenbedekker, zonder eerst een zaaibed te bereiden. De landbouwer sluit de beheerovereenkomst voor een minimale oppervlakte, die hij ruimtelijk mag laten variëren over de erosiegevoelige percelen binnen zijn landbouwbedrijfsoppervlakte. Jaarlijks geeft hij de percelen aan waarop de techniek zal worden toegepast. Indien de landbouwer, ingevolge ongunstige weersomstandigheden bij de oogst, op een te geringe oppervlakte directe inzaai toepast, wordt de vergoeding voor dat jaar niet betaald voor de ontbrekende oppervlakte. <u>- Aanleg en onderhoud van aarden dam met erosiepoel</u> De landbouwer verbindt zich ertoe om, binnen de toegelaten afmetingen, een erosiepoel uit te graven en stroomafwaarts een dam op te bouwen met het uitgegraven materiaal. Hij dient de ingenomen oppervlakte met gras in te zaaien en gedurende een periode van 5 tot 7 opeenvolgende jaren te onderhouden. Hij krijgt hiervoor een vergoeding per lopende meter dam, berekend op basis van de gemiddelde hoogte van de dam. Een dam met erosiepoel wordt aangelegd op een perceelsrand onderaan een landbouwperceel, of in een landbouwperceel. Een dam wordt over de hele lengte op hetzelfde peil aangelegd. De vergoeding wordt berekend op basis van de gemiddelde hoogte van de dam. Een dam hoeft niet noodzakelijk op één rechte lijn te worden aangelegd. Afmetingen ▪ De dam is op zijn hoogste punt minimaal 0,3 m en maximaal 1 m hoog. ▪ De helling van de dam is maximaal 45°. ▪ De bufferzone kan worden uitgegraven tot max. 0,5 m diep. ▪ Het uit te graven volume is gelijk aan het volume van de dijk (grondbalans in evenwicht). De ingenomen oppervlakte hangt dus af van de diepte van de erosiepoel en van de afmetingen van de dijk. <u>Extra bepalingen voor aanleg en onderhoud van grasbufferstroken, grasgangen en aarden dam met poel:</u> Gras inzaaien (vb. 100 kg/ha) binnen de eerste 4 maanden van het 1ste jaar van de overeenkomst. Het betreft doorlevende grassoorten die ▪ het hele jaar door een goede bedekking geven, ▪ een sterke en diepe wortelmat vormen, ▪ zorgen voor een goede ruwheid.
--	--	--	---

			▪ Indien bemesten, respecteren van de geldende wettelijke normen. ▪ Geen bestrijdingsmiddelen gebruiken, behalve tegen distels. ▪ Geen ploegvoor of ploegwal creëren naast de grasbufferstrook, om het ontstaan van 'nevengeulen' te vermijden. ▪ Zo veel mogelijk niet ploegen parallel met de grasgang, en geen ploegvoor of ploegwal creëren naast de grasgang, om het ontstaan van 'nevengeulen' te vermijden. ▪ In stand houden van de functionele hoogte van de dam.
214-J			
Beheersovereenkomst water			
		<u>Randvoorwaarden</u>	
		RICHTLIJN VOOR DE BESCHERMING VAN WATER TEGEN VERONTREINIGING DOOR NITRATEN UIT AGRARISCHE BRONNEN (91/676/EEG - NITRAATRICHTLIJN); MESTDECREET 22 DECEMBER 2006 Op het perceel waarop de beheersovereenkomst water wordt toegepast is het op of in de bodem brengen van meststoffen (bemestingsnormen) beperkt overeenkomstig het Mestdecreet. •	De beheerder verbindt er zich toe gedurende vijf opeenvolgende jaren de volgende beheervoorwaarden na te leven: De beheerder verbindt er zich toe gedurende een periode van 5 tot 7 opeenvolgende jaren de volgende beheervoorwaarden na te leven: ▪ de toegediende totale hoeveelheid stikstof (inclusief deze uit dierlijke mest) is economisch en technisch meetbaar lager dan de decretale bemestingsnormen voor de kwetsbare gebieden water. Dit verschil bedraagt ten minste 30 %. De bemestingsnormen voor het systeem van de totale N of werkzame N worden met 30% verlaagd t.o.v. de algemene bemestingsnormen vermeld in artikel 13, §1, §2, §3, §4, §14, §15 en §16 van het Mestdecreet. Er kan geen beheersovereenkomst water worden toegepast op percelen waar volgens het Mestdecreet een hogere of lagere bemestingsnorm geldt dan deze vermeld in de voormelde algemene bemestingsnormen. Er wordt rekening gehouden met de grondsoort zandgrond of niet-zandgrond Graangewassen moeten gevolgd worden door een nateelt (vanggewassen inbegrepen). De bemestingsnorm voor N uit dierlijke meststoffen blijft dezelfde als bij de PDPO I-contracten, nl 140 kg dierlijke N/ha; dit is een vermindering van 17% t.o.v. de bemestingsnorm uit het Mestdecreet. Om de bodem in goede conditie (humusgehalte en bodemstructuur) te

			houden moet er immers voldoende organische meststof aangewend worden. Het Mestdecreet bepaalt eveneens een bemestingsnorm voor het gedeelte N uit andere meststoffen en N uit kunstmest in het systeem van totale stikstof. De beheersovereenkomst water legt geen bijkomende beperkingen op voor N uit andere meststoffen en N uit kunstmest. Deze hoeveelheden N worden onrechtstreeks beperkt door de beperking van de totale hoeveelheid N. De bemestingsnormen voor fosfaat worden niet verminderd t.o.v. het Mestdecreet. - de beheerder verbindt zich er toe de minimumeisen inzake het gebruik van meststoffen na te leven - de beheerder houdt een bemestingsregister bij waarin hij zijn stikstof- en fosforgift optekent en berekent voor de beheerde gronden met eenzelfde teelt die één aaneengesloten perceel vormen. Aan de hand van dit bemestingsregister bewijst de landbouwer dat hij de bemestingsbeperkingen, zowel in totale hoeveelheid stikstof en fosfor als in dierlijke stikstof en fosfor, naleeft. elk najaar laat de beheerder d.m.v. een staalname het nitraatresidu van de gronden onder beheer bepalen door een erkend labo. Het nitraatresidu bepaalt of de beheerder een vergoeding krijgt en zo ja, de hoogte ervan. De beheerder komt niet in aanmerking voor een vergoeding als het nitraatresidu hoger is dan de grenswaarde
214-K Beheersovereenkomst herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen			
	Herstel, ontwikkeling en onderhoud van houtige landschapselementen		
		<u>Randvoorwaarden</u>	
		RICHTLIJN INZAKE HET BEHOUD VAN DE VOGELSTAND (79/409/EEG - VOGELRICHTLIJN) EN RICHTLIJN INZAKE DE INSTANDHOUDING VAN DE NATUURLIJKE HABITATS EN DE WILDE FLORA EN FAUNA (92/43/EEG - HABITATRICHTLIJN) - de instandhouding van de betreffende kleine landschapselementen - het verbod, de (natuur)vergunningsplicht en de voorwaarden voor het wijzigen van de betreffende kleine landschapselementen naleven op het perceel. Dit moet hij doen zowel binnen als buiten de speciale beschermingszones in het kader van de bescherming van de leefgebieden van de vogels. Tot het wijzigen van kleine landschapselementen worden alle handelingen of werken begrepen die niet tot de normale onderhoudswerken	Er worden bij dit beheerpakket nieuwe houtige landschapselementen (heg, haag, houtkant of houtwal) aangeplant of bestaande elementen beter ontwikkeld. Bovendien verbindt de landbouwer er zich toe om volgende voorwaarden na te leven: - er mogen enkel streekeigen bomen en struiken worden aangeplant, vermeld in een bijlage bij de Vlaamse wetgeving; - de heggen en hagen moeten een minimumlengte van 25 m hebben; - de houtkanten en houtwallen moeten een minimumoppervlakte van 3 are hebben en het bosplantsoen moet ten minste 40 cm hoog zijn;

		behoren.	- de volgende maximumplantafstanden moeten in acht worden genomen: heggen (1 tot 2 m), houtkanten en houtwallen (1,5 m te planten in driehoeksverband), hagen (0,3 tot 0,5 m); - er mag niet worden gebrand in het landschapselement of binnen een afstand van ten minste 20 m. - specifieke beheersmaatregelen en voorwaarden voor de hagen vanaf het tweede (of derde) beheerjaar: jaarlijks mag de haag maximaal 2 keer geschoren worden. Over een tijdspanne van 2 jaar dient de haag telkens minstens één keer geschoren te worden; de gaten in de haag dienen met gelijke soorten te worden gedicht; - indien de heg, haag of houtkant aangeplant wordt met autochtoon streekeigen plantgoed dient de landbouwer dit te bewijzen, bijvoorbeeld aan de hand van een in Vlaanderen erkend certificaat uitgekeerd door de kweker van het plantgoed.
		RICHTLIJN 91/414/EEG VAN DE RAAD VAN 15 JULI 1991 BETREFFENDE HET OP DE MARKT BRENGEN VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN + KB VAN 28 FEBRUARI 1994 INZAKE DE TOEPASSING VAN BESTRIJDINGSMIDDELEN VOOR LANDBOUWKUNDIG GEBRUIK In het landschapselement geldt een verbod op het gebruik en/of aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen die niet erkend zijn Een bestrijdingsmiddel voor landbouwkundig gebruik dat een landbouwer wenst te verwerven, in bezit te houden of te gebruiken, moet vooraf erkend of toegelaten zijn door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.	er mogen geen bestrijdingsmiddelen gebruikt worden in het landschapselement, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels;
		RICHTLIJN VOOR DE BESCHERMING VAN WATER TEGEN VERONTREINIGING DOOR NITRATEN UIT AGRARISCHE BRONNEN (91/676/EEG - NITRAATRICHTLIJN): MESTDECREET 22 DECEMBER 2006 <i>In het kleine landschapselement de aangebrachte hoeveelheid nutriënten via meststoffen beperken door de toepasselijke normen in het Mestdecreet te respecteren</i>	er mogen geen meststoffen toegediend worden in het landschapselement;
		<u>bijkomende basisvereisten volgend uit nationale wetgeving</u>	
	Onderhoud van bestaande houtige landschapselementen	<u>Randvoorwaarden</u>	
		RICHTLIJN INZAKE HET BEHOUD VAN DE VOGELSTAND (79/409/EEG - VOGELRICHTLIJN) EN RICHTLIJN INZAKE DE INSTANDHOUDING VAN DE NATUURLIJKE HABITATS EN DE WILDE FLORA EN FAUNA (92/43/EEG - HABITATRICHTLIJN) - de instandhouding van de betreffende kleine landschapselementen - het verbod, de (natuur)vergunningsplicht en de voorwaarden voor het wijzigen van de kleine landschapselementen naleven. Dit moet hij doen zowel binnen als buiten de	Bestaande houtige landschapselementen (heg, haag, houtkant of houtwal) moeten onderhouden worden volgens opgelegde bepalingen: het onderhouden ervan door kappen volgens de beheersvisie en conform de code van goede natuurpraktijk, snoeien en afzetten van hakhout volgens de beheersvisie en conform de code goede natuurpraktijk, moet gebeuren in de periode van 1 november tot 1 maart

		speciale beschermingszones in het kader van de bescherming van de leefgebieden van de vogels. (a) Binnen de gebieden van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) is het, behoudens individuele ontheffing, verleend via het Agentschap voor Natuur en Bos of algemene ontheffing, verboden om kleine landschapselementen te wijzigen. Tot het wijzigen van kleine landschapselementen en vegetaties worden alle handelingen of werken begrepen die niet tot de normale onderhoudswerken behoren. (b) De natuurvergunning is nodig in de groen-, park-, buffer-, bos-, vallei-, brongebieden, de natuurontwikkelingsgebieden, de agrarische gebieden met ecologisch belang of met bijzondere waarde, in speciale beschermingszones in de zin van de vogelrichtlijn, in watergebieden van internationale betekenis in het bijzonder als watervogelhabitat (Ramsar), in beschermde duingebieden, in zones aangeduid als gebied van communautair belang volgens de habitatrichtlijn en daarnaast ook in de gebieden van het IVON, de agrarische gebieden en de landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, voor het rooien of anderszins verwijderen en het beschadigen van houtachtige beplantingen op weg-, waterweg- of spoorwegbermen of op het talud van holle wegen, langs waterlopen, dijken of taluds, van heggen, hagen, houtkanten, houtwallen, bomenrijen en hoogstamboomgaarden.	met een omlooptijd van drie tot twintig jaar, met uitzondering van een haag of een heg waar snoeien kan plaatsvinden vanaf september; - indien snoeihout wordt verwijderd, dient dat te gebeuren voor 15 maart; - er mag niet worden gebrand in het landschapselement of binnen een afstand van ten minste 20 m; - specifieke beheersmaatregelen en voorwaarden voor de heggen: minimum afmetingen (lengte 50 m, breedte 1 m, hoogte 2 m); indien nodig dient de onderhoudssnoei te gebeuren in de periode tussen 1 november en 1 maart; de gaten in de heg dienen met gelijke soorten te worden gedicht; - specifieke beheersmaatregelen en voorwaarden voor de houtwallen en houtkanten: minimale oppervlakte van 1,5 are; om de vijf à tien jaar dient er gesnoeid of gekapt te worden volgens de regels van het hakhoutbeheer; de vorige onderhoudsbeurt gebeurde ten minste vijf en ten hoogste twintig jaar voor het sluiten van de beheersovereenkomst; indien de houtkant of houtwal ten minste 50 m lang is, mag jaarlijks slechts over maximaal 25 % van de totale lengte worden afgezet. - specifiek beheersmaatregelen en voorwaarden voor de hagen: minimum afmeting (lengte 25 m); jaarlijks mag de haag maximaal 2 keer geschoren worden. Over een tijdspanne van 2 jaar dient de haag minstens één keer geschoren te worden; de gaten in de haag dienen met gelijke soorten te worden gedicht; Via deze bepalingen verhoogt de kwaliteit van de kleine landschapselementen en worden er meer elementen in stand gehouden.
		RICHTLIJN 91/414/EEG VAN DE RAAD VAN 15 JULI 1991 BETREFFENDE HET OP DE MARKT BRENGEN VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN + KB VAN 28 FEBRUARI 1994 INZAKE DE TOEPASSING VAN BESTRIJDINGSMIDDELEN VOOR LANDBOUWKUNDIG GEBRUIK In het kleine landschapselement geldt het verbod op het gebruik en/of aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen die niet erkend zijn Een bestrijdingsmiddel voor landbouwkundig gebruik dat een landbouwer wenst te verwerven, in bezit te houden of te gebruiken, moet vooraf erkend of toegelaten zijn door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.	er mogen geen bestrijdingsmiddelen gebruikt worden in het landschapselement, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels;
		RICHTLIJN VOOR DE BESCHERMING VAN WATER TEGEN VERONTREINIGING DOOR NITRATEN UIT AGRARISCHE BRONNEN (91/676/EEG - NITRAATRICHTLIJN); MESTDECREET 22 DECEMBER 2006 <i>In het kleine landschapselement de aangebrachte hoeveelheid nutriënten via meststoffen beperken door de toepasselijke normen in het Mestdecreet te respecteren</i>	er mogen geen meststoffen toegediend worden in het landschapselement;

		bijkomende basisvereisten volgend uit nationale wetgeving	
		VLAAMSE DECREET OP HET NATUURBEHOUD Algemene zorgplicht (“ Iedereen die handelingen verricht of hiertoe de opdracht verleent, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat de natuurelementen in de onmiddellijke omgeving daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden geleverd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen.”	Het onderhoud gebeurt volgens opgelegde bepalingen om de kwaliteit en ecologische functie van de landschapselementen te verhogen.
	Aanleg of heraanleg en periodiek onderhoud van poelen		
		Randvoorwaarden	
		RICHTLIJN INZAKE HET BEHOUD VAN DE VOGELSTAND (79/409/EEG - VOGELRICHTLIJN) EN RICHTLIJN INZAKE DE INSTANDHOUDING VAN DE NATUURLIJKE HABITATS EN DE WILDE FLORA EN FAUNA (92/43/EEG - HABITATRICHTLIJN) - de instandhouding van de kleine landschapselementen - het verbod, de (natuur)vergunningsplicht en de voorwaarden voor het wijzigen van de kleine landschapselementen naleven. Dit moet hij doen zowel binnen als buiten de speciale beschermingszones in het kader van de bescherming van de leefgebieden van de vogels. Tot het wijzigen van kleine landschapselementen worden alle handelingen of werken begrepen die niet tot de normale onderhoudswerken behoren. (a) In groen-, park-, buffer- en bosgebieden mogen poelen en de ermee samenhangende vegetaties niet gewijzigd worden. (b) De natuurvergunning is nodig in de groen-, park-, buffer-, bos-, vallei-, brongebieden, de natuurontwikkelingsgebieden, de agrarische gebieden met ecologisch belang of met bijzondere waarde, in speciale beschermingszones in de zin van de vogelrichtlijn, in watergebieden van internationale betekenis in het bijzonder als watervogelhabitat (Ramsar), in beschermde duingebieden, in zones aangeduid als gebied van communautair belang volgens de habitatrichtlijn en daarnaast ook in de gebieden van het IVON, de agrarische gebieden en de landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, voor het wijzigen van het reliëf, met inbegrip van nivellering van microreliëf; en voor het rechtstreeks of onrechtstreeks wijzigen van de waterhuishouding, en voor het wijzigen van het overstromingsregime van de vegetatie.	Er worden bij dit beheerpakket nieuwe poelen aangelegd of bestaande poelen beter aangelegd. Bovendien verbindt de landbouwer er zich toe om volgende voorwaarden na te leven: 1. de poelen moeten een oppervlakte hebben tussen 25 m² en 150 m² en moeten worden aangelegd en onderhouden volgens de technische richtlijnen opgenomen als bijlage bij de Vlaamse wetgeving; 2. het waterpeil moet worden hooggehouden met op het diepste punt van de poel een waterdiepte tussen 0,5 m en 1,5 m; 3. jaarlijks moet het teveel aan rottende plantendelen worden verwijderd in de periode van 1 september tot 15 oktober; 4. verlanding moet worden voorkomen; 5. vissen, eenden of ganzen mogen niet worden uitgezet; 6. waterplanten mogen niet worden aangeplant; het water van de poel mag enkel worden gebruikt voor het drenken van het vee.
		RICHTLIJN 91/414/EEG VAN DE RAAD VAN 15 JULI 1991 BETREFFENDE HET OP DE MARKT BRENGEN VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN + KB VAN 28 FEBRUARI 1994 INZAKE DE TOEPASSING VAN BESTRIJDINGSMIDDELEN VOOR LANDBOUWKUNDIG GEBRUIK In de poel geldt het verbod op het gebruik en/of aanwezigheid van	bestrijdingsmiddelen mogen niet worden gebruikt in de poel of binnen een straal van 5 m rond de poel;

		gewasbeschermingsmiddelen die niet erkend zijn Een bestrijdingsmiddel voor landbouwkundig gebruik dat een landbouwer wenst te verwerven, in bezit te houden of te gebruiken, moet vooraf erkend of toegelaten zijn door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.	
		bijkomende basisvereisten volgend uit nationale wetgeving	
	Onderhoud van poelen		
		Randvoorwaarden	
		RICHTLIJN INZAKE HET BEHOUD VAN DE VOGELSTAND (79/409/EEG - VOGELRICHTLIJN) EN RICHTLIJN INZAKE DE INSTANDHOUDING VAN DE NATUURLIJKE HABITATS EN DE WILDE FLORA EN FAUNA (92/43/EEG - HABITATRICHTLIJN) - de instandhouding van de kleine landschapselementen - het verbod, de (natuur)vergunningsplicht en de voorwaarden voor het wijzigen van de kleine landschapselementen naleven. Dit moet hij doen zowel binnen als buiten de speciale beschermingszones in het kader van de bescherming van de leefgebieden van de vogels. Tot het wijzigen van kleine landschapselementen worden alle handelingen of werken begrepen die niet tot de normale onderhoudswerken behoren. (a) In groen-, park-, buffer- en bosgebieden mogen poelen en de ermee samenhangende vegetaties niet gewijzigd worden. (b) De natuurvergunning is nodig in de groen-, park-, buffer-, bos-, vallei-, brongebieden, de natuurontwikkelingsgebieden, de agrarische gebieden met ecologisch belang of met bijzondere waarde, in speciale beschermingszones in de zin van de vogelrichtlijn, in watergebieden van internationale betekenis in het bijzonder als watervogelhabitat (Ramsar), in beschermde duingebieden, in zones aangeduid als gebied van communautair belang volgens de habitatrichtlijn en daarnaast ook in de gebieden van het IVON, de agrarische gebieden en de landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, voor het wijzigen van het reliëf, met inbegrip van nivellering van microreliëf; en voor het rechtstreeks of onrechtstreeks wijzigen van de waterhuishouding, en voor het wijzigen van het overstromingsregime van de vegetatie.	Bestaande poelen moeten worden onderhouden volgens volgende bepalingen: 1.1. het waterpeil moet worden hooggehouden met op het diepste punt van de poel een waterdiepte tussen 0,5 m en 1,5 m; 1.2. jaarlijks moet het teveel aan rottende plantendelen worden verwijderd in de periode van 1 september tot 15 oktober; 1.3. verlanding moet worden voorkomen; 1.4. vissen, eenden of ganzen mogen niet worden uitgezet; 1.5. het water van de poel mag enkel worden gebruikt voor het drinken van het vee. 1.6. In de poel mogen geen waterplanten worden aan- of ingebracht.
		RICHTLIJN 91/414/EEG VAN DE RAAD VAN 15 JULI 1991 BETREFFENDE HET OP DE MARKT BRENGEN VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN + KB VAN 28 FEBRUARI 1994 INZAKE DE TOEPASSING VAN BESTRIJDINGSMIDDELEN VOOR LANDBOUWKUNDIG GEBRUIK In de poel geldt het verbod op het gebruik en/of aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen die niet erkend zijn Een bestrijdingsmiddel voor landbouwkundig gebruik dat een landbouwer wenst te verwerven, in bezit te houden of te gebruiken, moet vooraf erkend of toegelaten zijn door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.	1.7. bestrijdingsmiddelen mogen niet worden gebruikt in de poel of binnen een straal van 5 m rond de poel;
		bijkomende basisvereisten volgend uit nationale wetgeving	

		VLAAMSE DECREET OP HET NATUURBEHOUD Algemene zorgplicht (“ Iedereen die handelingen verricht of hiertoe de opdracht verleent, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat de natuurelementen in de onmiddellijke omgeving daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden geleverd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen.”	Het onderhoud gebeurt volgens opgelegde bepalingen om de kwaliteit en ecologische functie van de poelen te verhogen, waardoor er meer inspanningen geleverd worden dan wat er via de zorgplicht verwacht wordt.
216 Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water			
		RICHTLIJN 2000/60/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD VAN 23 OKTOBER 2000 TOT VASTSTELLING VAN EEN KADER VOOR COMMUNAUTAIRE MAATREGELEN BETREFFENDE HET WATERBELEID Het doel van deze richtlijn is de vaststelling van een kader voor de bescherming van landoppervlaktewater, overgangswater, kustwateren en grondwater, waarmee: a) aquatische ecosystemen en, wat de waterbehoeften ervan betreft, terrestrische ecosystemen en waterrijke gebieden die rechtstreeks afhankelijk zijn van aquatische ecosystemen, voor verdere achteruitgang worden behoed en worden beschermd en verbeterd; b) duurzaam gebruik van water wordt bevorderd, op basis van bescherming van de beschikbare waterbronnen op lange termijn; c) verhoogde bescherming en verbetering van het aquatische milieu worden beoogd, onder andere door specifieke maatregelen voor de progressieve vermindering van lozingen, emissies en verliezen van prioritaire stoffen en door het stopzetten of geleidelijk beëindigen van lozingen, emissies of verliezen van prioritaire gevaarlijke stoffen; d) wordtgezorgd voor de progressieve vermindering van de verontreiniging van grondwater en verdere verontreiniging hiervan wordt voorkomen; e) wordt bijgedragen tot afzwakking van de gevolgen van overstromingen en perioden van droogte, en dat zodoende bijdraagt tot - de beschikbaarheid van voldoende oppervlaktewater en grondwater van goede kwaliteit voor een duurzaam, evenwichtig en billijk gebruik van water; - een significante vermindering van de verontreiniging van het grondwater; - de bescherming van territoriale en mariene wateren; - het bereiken van de doelstellingen van de relevante internationale overeenkomsten, met inbegrip van die welke tot doel hebben de verontreiniging van het mariene milieu te voorkomen en te elimineren, door communautaire maatregelen uit hoofde van artikel 16, lid 3, tot stopzetting of geleidelijke beëindiging van lozingen, emissies en verliezen van prioritaire gevaarlijke stoffen, om uiteindelijk te komen tot concentraties in het mariene milieu die voor in de natuur voorkomende stoffen dichtbij de achtergrondwaarden liggen en voor door de mens vervaardigde synthetische stoffen vrijwel nul bedragen.	Deze maatregel geeft uitvoering aan de doelstelling van de kaderrichtlijn water (Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid). Het doel is om lokaal zolang en zoveel mogelijk hemelwater vast te houden en te laten infiltreren zonder dat dit nadelige gevolgen heeft. De maatregelen betreffen het realiseren van waterpeilverhoging of vertraging van de waterafvoer. Mogelijke maatregelen op het terrein zijn: - o De aanpassing van slootprofielen waardoor de bufferende werking en waterstockagecapaciteit toeneemt. Dit kan gerealiseerd worden door bijvoorbeeld de slootbodem lokaal op te hogen, door een aanpassing van het dwarsprofiel (via een afschuining van het talud, via het creëren van plas-drassituaties). - o Plaatsing van regelbare stuwtdjes in droge sloten of reeds watervoerende sloten. De concrete uitvoeringswijze van stuwtdjes kunnen velerlei zijn. In de literatuur zijn een brede waaier aan stuwtdjes en hun uitvoeringswijze beschikbaar, o.a. • De Lauw et al. 2006. Vergroting retentiewerking. TNO Rapport 2006-U-R-122/A. • Anoniem 2005. Van stuw tot grondnam. Vergelijkend onderzoek Project Waterconservering 2^e generatie 2001-2004. • Snepvangers et al. 2004. Drainage Nieuwe stijl – Drainage ten behoeve van waterconservering. TNO rapport NITG-04-100-B. • Anoniem. Handboek agrarisch stuwpeilbeheer. Opgesteld in het kader van project “Integrale gebiedsgerichte aanpak waterconservering Limburg en Noord-brabant (waterconservering 2^e generatie). - o Aanleggen van kleine aarden ophogingen aan perceelsranden, i.f.v. verminderen van oppervlakkige afvoer door kleinschalige waterstockage op het veld en

			i.f.v. het bevorderen van lokale infiltratie. Het betreft slechts zeer beperkte ophogingen (grootteorde < 0.5 m) ○ Plaatsing van peilbuizen voor monitoring en i.f.v. sturing van de stuwtejes, inclusief het aansluitend uitvoeren van metingen ○ Projectorganisatie: communicatie over doelstellingen binnen het projectgebied, samenbrengen landbouwers, ○ Acties omtrent sensibilisering en kennisuitwisseling tussen landbouwers, waterbeheerder, natuurbeheerders, ...
--	--	--	--

A. Compenserende betalingen

1 Vergoeding natuur buiten Natura 2000

1.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, ii van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees landbouwfonds voor plattelandontwikkeling (ELFPO).

1.2 Maatregelcode: 212

1.3 Concrete actie

Het bestreken gebied valt samen met de percelen in “kwetsbare zones “natuur” waarvoor in het kader van het Mestdecreet een bemestingsverbod van kracht is. Het valt samen met gebieden die behoren tot de gewenste natuurlijke structuur en/of gelegen in een gebied met bestemming natuur afgebakend op de ruimtelijke bestemmingsplannen of gelegen in de van nature overstroombare gebieden (NOG) in Vlaanderen. Hierdoor voldoen deze gebieden aan de bepalingen van gebieden die met een specifieke handicap te kampen hebben en waar de voortzetting van landbeheer noodzakelijk is voor milieubehoud of -verbetering in de zin van artikel 50 van de Plattelandsverordening.

Op percelen gelegen in de *kwetsbare zone natuur* (natuurgebied, natuurontwikkelingsgebied, natuurreservaten en bosgebied) geldt in principe een bemestingsbeperking conform het standstillbeginsel (decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen, art 15 ter).

Door deze bemestingsbeperking kunnen deze gronden niet meer geïntensiveerd worden. De vergoeding natuur wil de uitvoering van het standstillbeginsel compenseren met een vergoeding van maximaal 150 EUR/ha die jaarlijks kan aangevraagd worden. Bij aanvraag moet wel afgezien worden van het gebruik van bestrijdingsmiddelen (uitgezonderd distels pleksgewijs) en moet er een begrazingsregister bijgehouden worden voor begraasde percelen.

1.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 9 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

1.5 Beschrijving maatregel

1.5.1 Probleemstelling en rationale

Bij het afbakenen van de in aanmerking te nemen percelen in landbouwgebruik zijn volgende elementen van belang:

- alle percelen zijn gelegen in een gebied aangeduid op de gewestplannen met bestemming natuur; op deze percelen zijn in het kader van de Vlaamse milieuwetgeving beperkende maatregelen van kracht inzake bemesting (bemestingsverbod met uitzondering van

extensieve begrazing); door het bemestingsverbod zijn deze gronden, naar bedrijfsinkomen toe, niet meer rendabel.

- een extensieve vorm landbouwexploitatie bevordert de gewenste natuurontwikkeling voor de betreffende gebieden;
- een deel van deze percelen is gelegen in de Vlaamse “gewenste natuurlijke structuur”
- een deel van gebieden is gelegen in “overstromingsgebied”; deze natuurlijke handicap is vaak gekoppeld aan een natuurontwikkelingspotentie en maakt deze percelen ook extra gevoelig voor het verlies van nutriënten en pesticiden
- een deel van de percelen is gelegen twee of meer afbakeningen (gewenste natuurlijke structuur, gewestplanbestemmingen natuur of de NOG)

1.5.2 Doelstelling en kwantificering

In gebieden met beperkingen op milieugebied, de “kwetsbare zones natuur”, worden er door het Vlaams Gewest strengere normen opgelegd tegenover de rest van de agrarische structuur. In deze gebieden, die waardevol zijn omwille van de natuur, legt de Vlaamse wetgeving een bemestingsverbod op. Het is de bedoeling om op deze manier in deze gebieden de natuurontwikkeling te bevorderen ten einde een bijzondere milieukwaliteit te behalen t.o.v. de basismilieukwaliteit in de rest van Vlaanderen.

De percelen, gelegen in de groenzone, zijn onderwerp geweest van een verificatie op bedrijfs- en perceelsniveau waarbij de percelen belangrijk voor natuurontwikkeling werden aangeduid. 66,4% behoren tot de gewenste natuurlijke structuur in Vlaanderen; 58,20 % van deze gebieden zijn gelegen in van nature overstroombare gebieden.

Door de verspreiding van nutriënten te verbieden en een compensatie te voorzien voor deze gebieden, wordt beoogd de bestaande natuurwaarde te versterken

Het aantal aanvragen kan jaarlijks variëren, maar er wordt van uitgegaan dat er jaarlijks voor ongeveer 4500 ha een vergoeding natuur binnen de ‘kwetsbare zone natuur’ buiten Natura 2000 zal worden aangevraagd.

1.5.3 Definiëring van begunstigden

De doelgroep van de maatregel zijn landbouwers die één of meer percelen in gebruik hebben in de *kwetsbare zone natuur* (buiten Natura 2000-gebied) met bemestingsverbod (2 GVE).

Natuurverenigingen, provincie- en gemeentebesturen, administraties,... komen niet in aanmerking. Ook gronden waarvan het beheer reeds gesubsidieerd wordt door overheidsmiddelen, komen niet in aanmerking voor een vergoeding natuur.

Meestal gaat het om gronden die reeds gesubsidieerd werden, daar ze meestal aangekocht werden met overheidsmiddelen.

1.5.4 Praktische uitwerking

Op percelen gelegen in de *kwetsbare zone natuur* (natuurgebied, natuurontwikkelingsgebied, natuurreservaten en bosgebied) geldt in principe het bemestingsverbod (decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen, art 15 ter).

Voor deze percelen met bemestingsverbod kan jaarlijks, tijdens de perceelsregistratie, een vergoeding natuur aangevraagd worden. Deze bedraagt maximaal 150 €/ha/jaar. Enkel

begunstigden die dergelijke percelen een volledig kalenderjaar (van 1 januari t.e.m. 31 december) in gebruik hebben en die zich ertoe verbinden hun landbouwactiviteit in het gebied gedurende ten minste vijf jaar vanaf de eerste betaling voort te zetten, komen in aanmerking.

Wordt de vergoeding natuur aangevraagd, dan verbindt de aanvrager zich ertoe om op het betreffende perceel géén bestrijdingsmiddelen te gebruiken, met uitzondering van de pleksgewijze bestrijding van distels. Voor percelen die begraasd worden dient een begrazingsregister bijgehouden te worden.

Vergoeding:

De vergoeding natuur wordt, naargelang de oppervlakte waarvoor de vergoeding wordt gevraagd, berekend volgens de volgende degressieve schaal:

- 1° voor het deel van de oppervlakte dat kleiner is dan of gelijk is aan 100 hectare: 150 euro per hectare;
- 2° voor het deel van de oppervlakte dat groter is dan 100 hectare en kleiner is dan of gelijk is aan 150 hectare: 100 euro per hectare;
- 3° voor het deel van de oppervlakte dat groter is dan 150 hectare: 50 euro per hectare.

Verantwoording vergoeding:

De vergoeding is een compensatie voor de opbrengstvermindering ten gevolge van het bemestingsverbod dat geldig is in de kwetsbare zone natuur. Het opbrengstverlies bedraagt 1.377,26 EUR/ha voor grasland en 1.552 EUR/ha voor akkers. De vergoeding wordt afgetopt op de hoger vermelde bedragen (150, 100 of 50 EUR/ha).

1.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

1.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde bedrijven in gebieden met handicaps, buiten berggebieden	1.000
	Gesteunde landbouwgrond in gebieden met handicaps, buiten berggebieden	1.500 ha

2 Vergoeding natuur binnen Natura 2000

2.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iii van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling (ELFPO).

2.2 Maatregelcode: 213

2.3 Concrete actie

Het bestreken gebied valt samen met de percelen in “kwetsbare zones “natuur” die gelegen zijn binnen Natura 2000 waarvoor in het kader van het Mestdecreet een bemestingsverbod van kracht is. Het valt samen met gebieden die door Vlaanderen zijn aangeduid als vogel- of habitatrictlijngebied, die behoren tot de gewenste natuurlijke structuur en/of gelegen in een gebied met bestemming natuur afgebakend op de ruimtelijke bestemmingsplannen of gelegen in de van nature overstroombare gebieden (NOG) in Vlaanderen. Hierdoor voldoen deze gebieden aan de bepalingen van artikel 38 van de Plattelandsverordening.

Op percelen gelegen in de *kwetsbare zone natuur* (natuurgebied, natuurontwikkelingsgebied, natuurreservaten en bosgebied) geldt in principe een bemestingsbeperking conform het standstillbeginsel (decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen, art 15 ter).

Door deze bemestingsbeperking kunnen deze gronden niet meer geïntensiveerd worden. De vergoeding natuur wil de uitvoering van het standstillbeginsel compenseren met een vergoeding van maximaal 150 EUR/ha die jaarlijks kan aangevraagd worden. Bij aanvraag moet wel afgezien worden van het gebruik van bestrijdingsmiddelen (uitgezonderd distels pleksgewijs) en moet er een begrazingsregister bijgehouden worden voor begraasde percelen.

2.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 9 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

2.5 Beschrijving maatregel

2.5.1 Probleemstelling en rationale

Het bestreken gebied valt samen met de percelen in “kwetsbare zones “natuur” die gelegen zijn binnen Natura 2000 waarvoor in het kader van het Mestdecreet een bemestingsverbod van kracht is. Het valt samen met gebieden die door Vlaanderen zijn aangeduid als vogel- of habitatrictlijngebied, die behoren tot de gewenste natuurlijke structuur en/of gelegen in een gebied met bestemming natuur afgebakend op de ruimtelijke bestemmingsplannen of gelegen in de van nature overstroombare gebieden (NOG) in Vlaanderen. Hierdoor voldoen deze gebieden aan de bepalingen van artikel 38 van de Plattelandsverordening.

2.5.2 Doelstelling en kwantificering

In gebieden met beperkingen op milieugebied, de “kwetsbare zones natuur”, worden er door het Vlaams Gewest strengere normen opgelegd tegenover de rest van de agrarische structuur. In deze gebieden, die waardevol zijn omwille van de natuur, legt de Vlaamse wetgeving een bemestingsverbod op. Het is de bedoeling om op deze manier in deze gebieden de natuurontwikkeling te bevorderen ten einde een bijzondere milieukwaliteit te behalen t.o.v. de basismilieukwaliteit in de rest van Vlaanderen.

De percelen, gelegen in de groenzone, zijn onderwerp geweest van een verificatie op bedrijfs- en perceelsniveau waarbij de percelen belangrijk voor natuurontwikkeling werden aangeduid. 52,2% van deze percelen zijn thans gelegen in Natura 2000 gebieden; 66,4% behoren tot de gewenste natuurlijke structuur in Vlaanderen; 58,20 % van deze gebieden zijn gelegen in van nature overstroombare gebieden.

Door de verspreiding van nutriënten te verbieden en een compensatie te voorzien voor deze gebieden, wordt beoogd de bestaande natuurwaarde te versterken.

Het aantal aanvragen kan jaarlijks variëren, maar er wordt van uitgegaan dat er jaarlijks voor ongeveer 3800 ha een vergoeding natuur binnen de ‘kwetsbare zone natuur’ binnen Natura 2000 zal worden aangevraagd.

2.5.3 Definiëring van begunstigden

De doelgroep van de maatregel zijn landbouwers die één of meer percelen in gebruik hebben in de *kwetsbare zone natuur* (binnen Natura 2000-gebied) met bemestingsverbod (2 GVE).

Natuurverenigingen, provincie- en gemeentebesturen, administraties, ... komen niet in aanmerking. Ook gronden waarvan het beheer reeds gesubsidieerd wordt door overheidsmiddelen, komen niet in aanmerking voor een vergoeding natuur.

2.5.4 Praktische uitwerking

Op percelen gelegen in de *kwetsbare zone natuur* (natuurgebied, natuurontwikkelingsgebied, natuurreservaten en bosgebied) geldt in principe het bemestingsverbod (decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen, art 15 ter).

Voor deze percelen met bemestingsverbod kan jaarlijks, tijdens de perceelsregistratie, een vergoeding natuur aangevraagd worden. Deze bedraagt 150 €/ha/jaar. Enkel begunstigden die dergelijke percelen een volledig kalenderjaar (van 1 januari t.e.m. 31 december) in gebruik hebben komen in aanmerking.

Wordt de vergoeding natuur aangevraagd, dan verbindt de aanvrager zich ertoe om op het betreffende perceel géén bestrijdingsmiddelen te gebruiken, met uitzondering van de pleksgewijze bestrijding van distels. Voor percelen die begraasd worden dient een begrazingsregister bijgehouden te worden.

Vergoeding

De vergoeding natuur wordt, naargelang de oppervlakte waarvoor de vergoeding wordt gevraagd, berekend volgens de volgende degressieve schaal:

- 1° voor het deel van de oppervlakte dat kleiner is dan of gelijk is aan 100 hectare: 150 euro per hectare;
- 2° voor het deel van de oppervlakte dat groter is dan 100 hectare en kleiner is dan of gelijk is aan 150 hectare: 100 euro per hectare;
- 3° voor het deel van de oppervlakte dat groter is dan 150 hectare: 50 euro per hectare.

Verantwoording vergoeding:

De vergoeding is een compensatie voor de opbrengstvermindering ten gevolge van het bemestingsverbod dat geldig is in de kwetsbare zone natuur. Het opbrengstverlies bedraagt 1.377,26 EUR/ha voor grasland en 1.552 EUR/ha voor akkers. De vergoeding wordt afgetopt op de hoger vermelde bedragen (150, 100 of 50 EUR/ha).

2.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

2.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde bedrijven in Natura 2000 gebied/onder kaderrichtlijn water	1.241
	Gesteunde landbouwgrond in Natura 2000 gebied/onder kaderrichtlijn water	3.462

B. Landbouwmilieumaatregelen en niet-productieve investeringen

HET AFSLUITEN VAN LANDBOUWMILIEUMAATREGELN

Soorten landbouwmilieumaatregelen

Landbouwers kunnen op vrijwillige basis verbintenissen aangaan om op hun bedrijf een aantal agromilieumaatregelen af te sluiten.

De aangegane verbintenissen gaan steeds verder dan de verplichtingen die voortvloeien uit de randvoorwaarden uit de cross-compliance doelstellingen en dan de basiskwaliteit voor natuur en milieu en de vergoeding dekt voor een groot deel de kosten die met deze maatregel gepaard gaan.

Om op het bedrijf een natuur-, milieukundige of landschappelijke doelstelling te verwezenlijken, kan gebruik gemaakt worden van verschillende systemen:

- een maatregel met een pakket van acties
- bedrijfsgerichte aanpak onder begeleiding van een bedrijfsplanner
- “call for tender” waarin de landbouwer zelf een voorstel doet

1. Beheerovereenkomsten met pakketten:

Het principe van het sluiten van beheerovereenkomsten met pakketten voor het behalen van een doelstelling zoals van toepassing in de vorige programmeerperiode wordt voortgezet.

Deze pakketten bevatten een aantal handelingen en voorwaarden die de landbouwer moet volgen. De effecten van de overeenkomsten zullen worden gemonitord.

2. Overeenkomsten volgens de bedrijfsgerichte aanpak:

Naast het sluiten van beheerovereenkomsten kunnen eveneens bedrijfsovereenkomsten op maat van het landbouwbedrijf en de aanwezige waarden voor natuur, landschap, milieu, onroerend erfgoed,... gesloten worden. Een bedrijfsplanner¹⁷ gaat ter plaatse en stelt in overleg met de landbouwer maatregelen en voorwaarden uit PDPO II voor en duidt aan op plan waar deze maatregelen worden ingezet. De bedrijfsplanner kan kiezen uit een lijst maatregelen met een vastgestelde vergoeding

Een overheidsinstantie kan ook het maatregelensysteem gebruiken voor doelgerichte uitbetalingen die passen binnen hun beleid zoals het geval is bij de doelstellingen onroerend erfgoed en recreatie. Deze laatste 2 maatregelen kunnen enkel ingesteld worden op aanbod van de overheid.

Combinatie van landbouwmilieumaatregelen

Het combineren van landbouwmilieumaatregelen op eenzelfde oppervlakte is mogelijk indien de concrete acties elkaar aanvullen en onderling verenigbaar zijn.

Bij het bepalen van de hoogte van de steun voor de combinatie worden de volgende regels toegepast:

¹⁷ De bedrijfsplanner is een bedrijfsplanner VLM, landschapsanimator AML, provinciale of regionale bedrijfsplanners,... waarbij moet gestreefd worden naar één gelijkaardige aanpak.

- In geen geval wordt twee maal steun gegeven voor dezelfde gemaakte kosten of gedeelde inkomsten op eenzelfde perceel.
- De steun bij combinatie van meerdere maatregelen is gelimiteerd tot de maximum cofinancierbare bedragen vermeld in de bijlage van de plattelandsverordening
- In het geval de steunbedragen een bijkomende nationale steun (top-up) bevatten wordt het maximale steunbedrag uit de bijlage van de verordening vermeerderd met dit bijkomende steunbedrag.

Combinatie van agromilieumaatregelen op het perceel

In de onderstaande tabel worden de toegelaten combinaties weergegeven voor de agromilieumaatregelen die betrekking hebben op het gehele perceel.

Bij de selectie van mogelijke combinaties werden de hoger vermelde voorwaarden voor combinatie toegepast, waarbij gelet werd op de complementariteit van de kosten en minderopbrengsten.

Door deze werkwijze is het steunbedrag van de voorgestelde combinatie gelijk aan de som van de individuele steunbedragen.

Combinatie met agromilieumaatregelen voor punt- en lijnvormige elementen

In de onderstaande tabel zijn de volgende agromilieumaatregelen voor punt- en lijnvormige elementen niet opgenomen.

maatregel	pakket	naam
214 G		perceelsrandenbeheer
214 H	H1	gemengde grasstroken
	H2	opgeploegde gemengde grasstrook
	H8	grasoverhoekjes
	H13	nestbescherming
	I3	dam met poel
214 K		kleinschalige landschapselementen

Hoewel deze punt- en lijnvormige elementen wel fysisch aan een perceel verbonden zijn, is de wijze van uitbating van het perceel minder relevant voor het al dan niet toestaan van de combinatie. Daarom is in de meeste gevallen een combinatie met een perceelsgebonden agromilieumaatregel wel mogelijk.

Aangezien het steunbedrag voor het punt- of lijnvormig element wel verrekend wordt op het perceel, zijn bij de berekening van het steunbedrag voor deze combinatie de hoger vermelde regels voor de bepaling van het steunbedrag eveneens van toepassing.

Tabel: overzicht van de toegestane combinaties van agromilieumaatregelen op perceelsniveau

pakket	214 A	214 D	214 E	214 F	214 H3	214 H4	214 H5	214 H6	214 H7	214 H9	214 H10	214 H11	214 H12	214 H14	214 H15	214 H16	214 I1	214 I2	214 I4	214 I5	214 J	214 M	214 N	214 P
214 A mech.onkr.best.																								
214 D Vlinderbloemigen																								
214 E Sierteelt																								
214 F biologische Productie																								
214 H 3 akkervogels leeuwerikvlakje																								
214 H 4 akkervogels faunaranden																								
214 H 5 akkervogels winterstoppel																								
214 H 6 akkervogels graanranden																								
214 H 7 akkervogels vogelvoedselgewassen																								
214 H 9 weidevogels uitstel maaidatum																								
214 H 10 weidevogels uitstel beweide datum																								
214 H 11 weidevogels akker uitstel maaidatum																								
214 H 12 weidevogels akker uitstel beweide datum																								
214 H 14 weidevogels vluchtstroken																								
214 H 15 hamsters luzernestroken																								
214 H 16 hamsters graanstroken																								
214 I 1 erosiebestrijding grasbufferstroken																								
214 I 2 erosiebestrijding grasgangen																								
214 I 4 erosiebestrijding niet-kerende bodembewerking																								
214 I 5 erosiebestrijding directe inzaai																								
214 J BO water																								
214 M groenbedekking																								
214 N mech.onkr.best. + rijbsp																								
214 P botanisch beheer akker																								

Het aangaan van een verbintenis voor milieumaatregelen

Voor een aantal milieumaatregelen is het aanvragen van een verbintenis opgenomen in de verzamelaanvraag.

Indien de aanvraag voor het aangaan van een verbintenis niet is opgenomen in de verzamelaanvraag, dient de landbouwer zelf contact op te nemen met de beheersdienst.

Wanneer het een maatregel onder de bedrijfsgerichte aanpak betreft of een combinatie van maatregelen, dient de landbouwer steeds contact op te nemen met de betrokken beheersdiensten om een akkoord hierover te verkrijgen. Het vermelden ervan in de verzamelaanvraag is dus niet voldoende om de voorgestelde combinatie van verbintenissen te laten starten.

In toepassing van de controleverordening zullen alle oppervlaktegerelateerde milieuverbintenissen worden opgenomen in de verzamelaanvraag inzake de aanvraag voor uitbetaling van de subsidie.

Bij zeven agromilieumaatregelen mogen de percelen waarop ze worden toegepast jaarlijks roteren. Dit houdt in dat ook de oppervlakte waarop deze agromilieumaatregelen worden toegepast, jaarlijks kan variëren. Evenwel, de betaling van de steun voor die variabele maatregelen wordt begrensd tot maximum 120% van de oppervlakte waarop de verbintenis betrekking heeft, zonder dat die oppervlakte wordt uitgebreid voor de resterende looptijd van de verbintenis.

De keuzemogelijkheid voor de begunstigde om de maatregel jaarlijks op andere percelen toe te passen binnen zijn bedrijf, maakt het in de praktijk onmogelijk om, zoals voor de vaste maatregelen, te werken met één vaste oppervlakte. Anders dan in de landelijke Europese regio's, beschikken landbouwers in het sterk verstedelijkte Vlaanderen namelijk slechts bij uitzondering over eenvormige kavels. Bovendien zien landbouwers zich soms genooddaakt om omwille van weersomstandigheden of (bedrijfs)economische overwegingen hun teeltplan bij te sturen.

De bedrijfsoppervlakte die wordt benut voor bepaalde teelten – en bijgevolg de oppervlakte waarop een variabele agromilieumaatregel kan worden toegepast – is doorheen de jaren dus onderhevig aan schommelingen. Werken met een vaste oppervlakte zou in die optiek betekenen dat de begunstigde de keuze krijgt om hetzij in sommige jaren vrede te nemen met een lagere vergoeding wanneer hij de maatregel toepast op een grotere oppervlakte, hetzij een korting op te lopen in de jaren dat hij de maatregel toepast op een te kleine oppervlakte. Het spreekt voor zich dat dit een hypotheek legt op de acceptatie van de maatregel bij de doelgroep en een bron vormt voor onvrede bij wie wel is ingestapt.

Het is daarbij geenszins zo dat de begunstigde de oppervlakte waarop hij een variabele maatregel toepast onbepaald mag verhogen of verlagen. Zoals hierboven aangeduid is het wel noodzakelijk om te werken met een zekere bandbreedte. De Vlaamse autoriteiten zijn hierbij van mening dat voor alle roterende sub-maatregelen bij voorkeur eenzelfde bandbreedte gehanteerd wordt, bv. 20%. Dit is duidelijker voor de begunstigten en bovendien heeft de variabiliteit voor alle 7 sub-maatregelen een zelfde betekenis: namelijk een middel om op niveau van de individuele landbouwer de nodige flexibiliteit toe te staan, terwijl op het niveau van de sub-maatregel voldoende stabiliteit wordt gegarandeerd om de doelstelling te behalen en de juiste budgettaire inschattingen te kunnen maken. Een variabiliteit van 20% zou hiervoor geschikt zijn.

Het gaat om volgende agromilieumaatregelen:

- **214-A (mechanische onkruidbestrijding)**

De doelstelling voor mechanische onkruidbestrijding is de effectieve vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de eraan gekoppelde milieu-impact. Een

toepassing van deze techniek op steeds eenzelfde perceel zou in theorie de meeste milieubaat leveren, doch aangezien mechanische onkruidbestrijding niet voor elke teelt toe te passen is, moet deze teelttechniek de gewasrotatie volgen. Hierbij moet, rekening houdend met een verschil in perceelsgrootte, ook de nodige flexibiliteit ingebouwd worden. Gezien de eerder kleine contractuele oppervlaktes (lager dan 10 ha) is een voldoende ruime variabiliteit vereist.

- **214-B (verwarringstechniek pitfruit)**

De doelstelling voor de toepassing van verwarringstechniek in de pitfruitteelt is de effectieve vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de eraan gekoppelde milieu-impact. Teeltvariabiliteit is voor deze maatregel niet noodzakelijk, maar een toepassingsvariabiliteit is wel aangewezen. Als blijkt dat de verwarringstechniek niet effectief is voor een bepaald perceel, meestal als gevolg van externe infectiehaarden, moet de mogelijkheid bestaan om deze maatregel toe te kunnen passen op een ander perceel. Hierbij moet, rekening houdend met een verschil in perceelsgrootte, ook de nodige flexibiliteit ingebouwd worden. Gezien de eerder kleine contractuele oppervlaktes (lager dan 10 ha) is een voldoende ruime variabiliteit vereist.

- **214-D (vlinderbloemige gewassen in het silagevoeder)**

De doelstelling voor de teelt van grasklaver is de introductie van vlinderbloemigen in het veerantsoen. Deze duurzame voedertechniek staat los van het perceel waarop deze grasklaver, klaver of luzerne wordt geteeld. Een regelmatige vernieuwing van het grasklaverperceel is noodzakelijk om voldoende klaver in de grasmat te kunnen houden. Hierbij is een opname van deze percelen in de rotatie met de andere voederteelten aangewezen. Hierbij moet, rekening houdend met een verschil in perceelsgrootte, ook de nodige flexibiliteit ingebouwd worden. Gezien de eerder kleine contractuele oppervlaktes (lager dan 10 ha) is een voldoende ruime variabiliteit vereist.

- **214-E (reductie gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de sierteelt)**

De doelstelling van deze maatregel is de vermindering op bedrijfsniveau van het gebruik van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen. Voor sierteelt onder glas is een teeltrotatie niet nodig. Voor sierteelt in open lucht is een teeltrotatie wel noodzakelijk. Hierbij moet, rekening houdend met een verschil in perceelsgrootte, de nodige flexibiliteit ingebouwd worden. Gezien de eerder kleine contractuele oppervlaktes (lager dan 10 ha) is een voldoende ruime variabiliteit vereist.

- **214-H (beheerovereenkomst soortenbescherming)**

Volgende pakketten zijn variabel:

- akkervogels: pakketten leeuwerikvlakjes, faunaranden, winterstoppel en graanranden
- weidevogels: pakket vluchtstroken
- hamsters

Voor weide- en akkervogels en hamsters geldt dat ze steeds dienen te beschikken over voldoende dekking, voedsel- en nestgelegenheid. De dieren zijn echter gebonden aan een gebied en niet aan één vast perceel. Het toepassen van de maatregel op wisselende percelen heeft dan ook geen invloed op het succes van de maatregel en op de populaties van de doelsoorten. Aangezien de teelten bepalend zijn voor het toepassen van deze sub-maatregel, zal de in aanmerking komende oppervlakte jaarlijks fluctueren.

Het beheerpakket weidevogelbeheer vluchtstroken (WV1) kan enkel toegepast worden op tijdelijk en blijvend gras(klaver)land onder maaibeheer dat gelegen is in een beheergebied voor weidevogels. De maatregel voorziet er immers net in dat een deel van het gras niet wordt gemaaid en als uitwijkmogelijkheid kan dienen voor de weidevogels en hun kuikens. De toepassing van de beheerpakketten akkervogelbeheer leeuwerikvlakjes (AV1), akkervogelbeheer faunarand (AV2), akkervogelbeheer graanrand (AV3) en akkervogelbeheer winterstopppel (AV4) is gekoppeld aan percelen met winter- of zomergranen gelegen binnen beheergebied voor akkervogels. Het zijn immers net deze graanpercelen die bij voorkeur het biotoop vormen voor de beoogde doelsoorten als geelgors en veldleeuwerik.

- **214-I (erosiebestrijding: directe inzaai en niet-kerende bodembewerking)**

Voor wat betreft de erosiebestrijdingsmaatregelen directe inzaai en niet-kerende bodembewerking blijkt uit verschillende praktijkonderzoeken dat niet ploegen meteen resulteert in een vermindering van de bodemerosie met 70 tot 80%. Een percentage dat niet noemenswaardig meer stijgt wanneer de maatregel meerdere jaren na elkaar wordt toegepast. In die zin is een jaarlijks roterende toepassing dus verantwoord. Met betrekking tot het verbeteren van de bodemkwaliteit zelf (verbetering van het bodembologisch leven, betere bodemstructuur) strekt het wel tot aanbeveling de maatregel meerdere jaren na elkaar toe te passen. Hier spelen echter ook andere factoren zoals een voldoende ruime teeltrotatie, een oordeelkundig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en het aanpassen van de mechanisatie aan de draagkracht van de bodem een zeer belangrijke rol. De beheerpakketten onder sub-maatregel 214 I – met name erosiebestrijding directe inzaai (DI2) en erosiebestrijding niet-kerende bodembewerking (NK2) - zijn uiteraard gebonden aan erosiegevoelige percelen. Meerjarige teelten (gras(klaver), luzerne,...) komen niet in aanmerking aangezien hiervoor geen jaarlijkse bodembewerking noodzakelijk is. Verder wordt ook de teelt van aardappelen uitgesloten omdat uit praktijkonderzoek is gebleken dat het effect van het al dan niet ploegen op de bodemerosie ondergeschikt is aan de wijze waarop de aardappelen zelf worden geteeld.

- **214-J (beheerovereenkomst water)**

Deze maatregel heeft tot doel het gebruik van (dierlijke) meststoffen verder te beperken dan de geldende normen en zo de belasting van grond- en oppervlaktewater met nitraten tot een minimum te reduceren. Om dit te bereiken is een voldoende dekkingsgraad van de maatregel binnen het stroomgebied van de betreffende waterlopen of het betreffende grondwatersysteem veel belangrijker dan het feit of de maatregel jaarlijks op hetzelfde perceel wordt toegepast. Uit praktijkonderzoek en de jaarlijkse nitraatresidumetingen blijkt immers duidelijk dat er een onmiddellijk effect is wanneer een perceel minder wordt bemest.

Uiteraard is het belangrijk dat de beoogde milieu-objectieven niet in het gedrang komen. Voor de variabele agromilieumaatregelen zijn de Vlaamse autoriteiten overtuigd dat het toepassen van deze sub-maatregelen op jaarlijks wisselende percelen en met een variabele oppervlakte, geen risico vormt voor de doelstellingen van de maatregel.

1 Introductie van technieken die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verminderen waaronder mechanische onkruidbestrijding

1.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling.

1.2 Maatregelcode: 214-A

1.3 Concrete actie

Nieuwe technieken die een daadwerkelijke vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen realiseren moeten versneld geïntroduceerd worden.

Door het subsidiëren van mechanische onkruidbestrijding wordt de meerkost en de inkomensderving voor het toepassen van mechanische onkruidbestrijding vergoed en worden landbouwers gestimuleerd om dit op een of meerdere van hun percelen toe te passen.

In eerste instantie wordt de toepassing van mechanische onkruidbestrijding verder gestimuleerd. Indien zich recente ontwikkelingen voordoen die in een bepaalde teelt een substantiële reductie van gewasbeschermingsmiddelen kunnen realiseren, zal deze worden ingediend als wijziging van het programma.

1.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 8 en 11 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

1.5 Beschrijving maatregel

1.5.1 Probleemstelling en rationale

In de Vlaamse land- en tuinbouw worden de meeste teelten onkruidvrij gehouden met behulp van gewasbeschermingsmiddelen. Het is nochtans mogelijk in bepaalde teelten om een perceel met mechanische methoden onkruidvrij te houden.

Het weglaten van het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen heeft een onmiddellijk positief effect op de kwaliteit van de bodem, het grond- en oppervlaktewater en op de biodiversiteit van het perceel en zijn omgeving.

1.5.2 Doelstelling en kwantificering

Met deze maatregel wordt beoogd om te komen tot een significant aantal percelen waar gedurende ten minste vijf jaar enkel mechanische onkruidbestrijding wordt toegepast.

Vooraf gewassen die in rij worden geplant, lenen zich sterk voor de toepassing van mechanische onkruidbestrijding. Mogelijke gewassen zijn onder meer maïs, bieten en aardappelen, koolgewassen, witloof, wortelen, hakvruchten, grove groenten, ...

Maar ook andere teelten zoals graanteelten zijn enigszins onkruidvrij te houden aan de hand van mechanische onkruidbestrijdingstechnieken.

De werktuigen die kunnen ingezet worden voor de mechanische onkruidbestrijding zijn onder andere de wiedege, de schoffelmachine en de vingereg. Deze werktuigen zijn in de gangbare landbouw nog niet ingeburgerd. Door deze subsidie wordt een stimulans gegeven naar de landbouwer om over te gaan tot de aanschaf van werktuigen voor de mechanische onkruidbestrijding

Alle percelen in open lucht behalve blijvend grasland en braak komen in aanmerking voor de subsidie. Gezien de aanzienlijk grotere werklast die mechanische onkruidbestrijding met zich meebrengt is het voor een landbouwer niet steeds realistisch om op alle percelen deze techniek toe te passen.

Streefcijfer tegen 2013 is 5.000 ha.

1.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers met percelen gelegen in Vlaanderen.

1.5.4 Praktische uitwerking

Beschrijving van de maatregel

De landbouwer kan een subsidie ontvangen als hij een verbintenis aangaat om gedurende 5 opeenvolgende jaren een aantal percelen onkruidvrij te houden aan de hand van uitsluitend mechanische onkruidbestrijdingstechnieken. Deze percelen mogen jaarlijks worden omgewisseld en worden aangegeven via de GBCS-verzamelaanvraag. De aangegane verbintenis geldt voor een periode van 5 jaar, maar kan verlengd worden tot 7 jaar.

Op basis van het gewasbeschermingsmiddelenregister en het stockbeheer van gewasbeschermingsmiddelen kan worden nagegaan dat de landbouwer geen chemische onkruidbestrijdingsmiddelen heeft gebruikt. Bij twijfel kan dit ondersteund worden door een staalname voor GCMS analyse waarmee een kwalitatieve bepaling gebeurt van de aanwezige chemische stoffen.

De landbouwer houdt een teeltfiche bij waarop hij de nodige gegevens over het gewas registreert: o.a. zaai- of plantdatum, voorteelt, nateelt, voorziene oogstdatum, de toegepaste mechanische onkruidbestrijding (datum en werktuig).

Mechanische onkruidbestrijding op percelen die niet in landbouwgebruik zijn of die worden gebruikt als grasland wordt niet gesubsidieerd.

Landbouwkundige veronderstellingen:

- Het perceel voldoet aan alle minimumvereisten om in aanmerking te komen voor de subsidie voor agromilieumaatregelen;

- De mechanische onkruidbestrijding wordt toegepast volgens de code van goede landbouwpraktijk.

Berekening van de meerkost van de voorgestelde actie

De onderstaande berekening is gebaseerd op de werkuren die vereist zijn voor het effectief uitvoeren van de mechanische onkruidbestrijding in rijteelten.

De werktijden en het aantal werkgangen zijn afhankelijk van de breedte van het werktuig en de wijze waarop de mechanische onkruidbestrijding wordt uitgevoerd:

- Wiedeg met een werkbreedte van 6m (standaardlengte):
 - o rand + wendakker: 3 werkgangen breed = 3x4 zijden =12 werkgangen
 - o veld: 21 werkgangen van 6 m – 2x3 werkgangen van rand = 15 werkgangen
 - o totaal 27 werkgangen
- Schoffel met een werkbreedte 4.5m (standaardlengte voor een zesrijige schoffel):
 - o rand + wendakker: 4 werkgangen breed = 4x4 zijden =16 werkgangen
 - o veld: 28 werkgangen van 4.5 m – 2x4 werkgangen van rand = 20 werkgangen
 - o totaal 36 werkgangen

De werktijden kunnen worden opgesplitst in de tijd nodig voor de effectieve uitvoering van de mechanische onkruidbestrijding en de tijd nodig voor het starten en beëindigen van een werkgang. Deze tijd per ha stijgt naargelang de perceelsgrootte kleiner is.

Bij deze berekeningen wordt uitgegaan van een gemiddelde perceelsgrootte van 15400m²¹⁸, en met een vierkante vorm met een zijde van 124m.

Werktijden voor het effectieve werk

- wieden vooropkomst:
 - o rijsnelheid: 7 km/u
 - o 1 ha = 1.666,6 m x 6 m
 totaal werktijd: 15 min
- schoffelen + vingereggen 1ste maal:
 - o rijsnelheid: 3 km/u
 - o 1 ha = 2.222,2 m x 4,5 m
 totaal werktijd: 45 min
- wieden na-opkomst:
 - o rijsnelheid : 4km/u
 - o 1ha = 1666,6 m x 6m
 totaal werktijd: 25 min
- schoffelen + vingereggen 2de maal: werktijd: 38 min
 - o rijsnelheid: 3,5km/u
 - o 1ha = 2222,2 m x 4,5m
 totaal werktijd: 38 min
- schoffelen + aanaarden:

¹⁸ Gemiddelde grootte van de percelen die in 2006 zijn aangegeven voor het bekomen van een subsidie voor mechanische onkruidbestrijding (dit is een gemiddelde van 2239 percelen)

- rijsnelheid: 3,5km/u
 - 1ha = 2222.2 m x 4.5m
- totaal werktijd: 38 min

Tijd voor draaien, inzetten en uitrijden per werkgang

- wiedegeen vooropkomst:
 - uitrijden: 10 sec per werkgang
 - draaien: 30 sec per werkgang
 - inzetten: 10 sec per werkgang

totaal 50 sec x 27 werkgangen / 1,54ha = 15min/ha
- schoffelen + vingereggen 1ste maal:
 - uitrijden: 15 sec per werkgang
 - draaien: 45 sec per werkgang
 - inzetten: 20 sec per werkgang

totaal: 80 sec x 36 werkgangen / 1,54ha = 25 min/ha
- wiedegeen na-opkomst:
 - uitrijden: 15 sec per werkgang
 - draaien: 35 sec per werkgang
 - inzetten: 15 sec per werkgang

totaal: 65 sec x 27 werkgangen / 1,54ha = 19 min/ha
- schoffelen + vingereggen 2de maal:
 - uitrijden: 15 sec per werkgang
 - draaien: 45 sec per werkgang
 - inzetten: 20 sec per werkgang

totaal: 80 sec x 36 werkgangen / 1,54ha = 25 min/ha
- schoffelen + aanaarden:
 - uitrijden: 15 sec per werkgang
 - draaien: 45 sec per werkgang
 - inzetten: 20 sec per werkgang

totaal: 80 sec x 36 werkgangen / 1,54ha = 25 min/ha

Samengevat: totale werktijd per ha

- wiedegeen vooropkomst: 30 min
- schoffelen + vingereggen 1ste maal: 70 min
- wiedegeen na-opkomst: 44 min
- schoffelen + vingereggen 2de maal: 63 min
- schoffelen + aanaarden: 63 min

Afstelling machine

De afstelling van de machine is cruciaal voor de kwaliteit van de onkruidbestrijding en dient bij elk perceel opnieuw te gebeuren. Zeker tussen verschillende teelten is een andere afstelling noodzakelijk (onder meer functie van de zaai- of plantafstand), maar bij elke start op een perceel is een correcte afstelling noodzakelijk.

Bij de wiedege gaat dit over de hoogte-instelling van de wiedege om een optimale werking te bekomen (minimale schade met maximaal effect) en over de afstelling van de tanden van de wiedege. Een voorbereiding van 20 min/perceel is hiervoor noodzakelijk. Op basis van een standaardperceel van 1.54ha bedraagt de benodigde tijd dan 13 min/ha.

- Bij de schoffelmachine moeten alle zes de schoffelunits perfect aansluiten op de rijen om een optimale werking te bekomen (minimale schade met maximaal effect). Een voorbereiding van 40 min/perceel is hiervoor noodzakelijk. Op basis van een standaardperceel van 1.54ha bedraagt de benodigde tijd dan 26 min/ha.

Observatie percelen

Om te komen tot een effectieve mechanische onkruidbestrijding is een nauwlettende observatie van de percelen noodzakelijk. Zo moet de onkruiddruk nauwlettend in het oog gehouden worden. Ook de onkruidgrootte is erg belangrijk. Wiedeggen in vooropkomst is voorbeeld alleen echt effectief als de onkruiden nog niet boven het oppervlak aanwezig zijn (“witte dradenstadium”).

Daarnaast is de bodemtoestand van cruciaal belang voor de mechanische onkruidbestrijding. Enkel als het perceelsoppervlak droog is, kan een effectieve mechanische onkruidbestrijding uitgevoerd worden.

$2 \times 15 \text{ min per perceel} / 1,54 \text{ ha/perceel} = 20 \text{ min/ha}$

Voor 5 bewerkingen betekent dit een tijdsbesteding van 100 min/ha

De volgende kosten zijn **niet** in rekening gebracht:

- nazorg: om een perceel onkruidvrij en proper te houden is bij mechanische onkruidbestrijding steeds nazorg (handwerk) nodig. Dit bedraagt vrij snel 10-20u/ha
- indien het kleinere percelen (< 2ha) betreft dan verhoogt de tijdsduur voor de mechanische onkruidbestrijding aanzienlijk .
- tijd van de hoeve naar het perceel
- tweede stuurman: wanneer het schoffelen door de landbouwer gebeurt, is er een stuurman aanwezig op de schoffelmachine om de onregelmatigheden in de rijen op te vangen. Bij het schoffelen in loonwerk is deze tweede stuurman meestal niet aanwezig.

Voor de berekening wordt voor het uitvoeren van de werken gebruik gemaakt van de courante uurlonen van loonwerk voor mechanische onkruidbestrijding. (prijzen inclusief BTW)

- De kostprijs voor schoffelen bedraagt gemiddeld 58 euro/uur
- de kostprijs voor wiedege bedraagt gemiddeld 45 euro/uur.

De waarnemingen worden door de landbouwer uitgevoerd. Hiervoor wordt een uurloon van 12 euro/uur gerekend.

Niet gebruiken van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen

Voor de meeste teelten bedraagt de kostprijs van de onkruidbestrijding tussen de 50 euro/ha en 100 euro/ha. Voor de maïsteelt vinden we bijvoorbeeld 74 euro als de kostprijs voor gewasbescherming in de Vlaamse bruto standaardsaldi (BSS¹⁹) voor de gewassen en de veehouderij (periode 1996-

¹⁹ Voor de bepaling van BSS worden bruto saldi voor de belangrijkste plantaardige en dierlijke producties in Vlaanderen berekend: gemiddelde opbrengsten verminderd met gemiddelde bijhorende specifieke kosten. Aangezien de kosten en vooral de opbrengsten jaarlijks sterk kunnen variëren, worden de bruto saldi berekend voor 5

2002), uitgegeven in augustus 2004 door het Centrum voor Landbouweconomie (Momenteel maakt dit deel uit van de Afdeling Monitoring en Studie van het Departement voor Landbouw en Visserij) statistieken. Als richtwaarde wordt 75 euro/ha genomen.

Samenvattende tabel voor de Kostprijsberekening voor mechanische onkruidbestrijding

	Min/ha	Uren/ha	Kostprijs/uur	Kostprijs/ha
wiedeggen vooropkomst	43	0,72	45	32,40
schoffelen+ vingereggen 1ste	96	1,6	58	92,80
wiedeggen na-opkomst	57	0,95	45	42,75
schoffelen+ vingereggen 2de	89	1,48	58	85,84
schoffelen + aanaarden	89	1,48	58	85,84
waarnemingen op het perceel	100	1,67	12	20,04
geen chemische gewasbescherming				-75,00
TOTAAL				284,67

Voor de toepassing van mechanische onkruidbestrijding wordt een subsidie voorzien van maximaal **250 euro/ha**.

Maatregel: 214-A: Introductie van technieken die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verminderen waaronder mechanische onkruidbestrijding					
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/ha					
Submaatregel	kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
	284,67	250	125	125	0

De agromilieuverbintenis kan aangepast worden op voorwaarde dat de aanpassing beslist verantwoord is in het licht van de doelstelling van deze agromilieuverbintenis. Dergelijke aanpassing kan de vorm aannemen van een verlenging van de looptijd van de agromilieuverbintenis.

1.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid	Uitvoerende bevoegdheid
Departement Landbouw en Visserij Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Verstrynge Tel: 02/552 78 73 johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Markt- en Inkomensbeheer Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Jos De Smedt Tel: 02/552 75 13 jos.desmedt@lv.vlaanderen.be

opeenvolgende boekjaren. Het gemiddelde van een bruto saldo over 5 opeenvolgende jaren wordt een bruto standaardsaldo genoemd.

1.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	1.300
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	6.500
	Totaal aantal contracten	1.800
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	6.500
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

1.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

1.6.1 Inhoudelijk

De maatregel "mechanische onkruidbestrijding" werd oorspronkelijk uitgewerkt in uitvoering van de verordening 2078/92, maar kende pas uitvoering in 2000 in toepassing van de verordening 1257/99 (hoofdstuk VI).

De maatregel was opgesplitst in een mechanische onkruidbestrijding gecombineerd met rijbespuiting en volledig mechanische onkruidbestrijding.

Deze eerste deelmaatregel wordt in de nieuwe programmeerperiode niet voortgezet.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandontwikkeling, is van toepassing.

1.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 2.512.500 euro overheidssteun nodig.

2 Introductie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt

2.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees landbouwfonds voor plattelandontwikkeling.

2.2 Maatregelcode: 214-B

2.3 Concrete actie

Met deze actie worden fruittelers gestimuleerd om voor het bestrijden van onder meer de fruitmot gebruik te maken van de verwarringstechniek.

2.4 Link met het nationaal strategisch document

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 8 en 9 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

2.5 Beschrijving maatregel

2.5.1 Probleemstelling en rationale

Potentiële effecten:

- Bescherming en verbetering van de waterkwaliteit
- Bijdrage tot verminderde doorsijpeling van verschillende stoffen, inclusief fosfor, in het water
- Verminderde insleep van schadelijke stoffen in aangrenzende habitats

De bestrijding van fruitmot is een belangrijke zorg in de fruitteelt. Een groot aandeel van de gebruikte insecticiden in de fruitteelt gaat voornamelijk naar de bestrijding van de fruitmot. Door de biologische bestrijding van de fruitmot, kan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen aanzienlijk dalen.

In de verwarringstechniek worden dispensors met feromonen van de vrouwelijke fruitmot verspreid over het gehele perceel. De mannelijke fruitmot is hierdoor niet in staat om de vrouwelijke fruitmotten te lokaliseren. Voor de bladrollers is de techniek dezelfde met de specifieke feromonen voor dit insect.

Deze bestrijdingstechniek is bovendien erg specifiek: andere insecten worden niet geschaad door het gebruik van deze techniek. De milieu-impact van deze techniek is zeer gering in vergelijking met de klassieke chemische bestrijding.

Door het gebruik van deze techniek zal de fruitmot en de vruchtbladroller op termijn veel gemakkelijker onder controle kunnen gehouden worden, waardoor minder conventionele insecticides moeten ingezet worden.

2.5.2 Doelstelling en kwantificering

Het potentieel is 13.000 ha pitfruitteelt. Tegen 2013 wordt een toepassing verwacht van ongeveer 10 % van de percelen.

2.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers met pitfruitpercelen gelegen in Vlaanderen.

2.5.4 Praktische uitwerking

Beschrijving van de maatregel

De landbouwer die een verbintenis met de overheid aangaat om gedurende 5 jaar de verwarringstechniek toe te passen op minstens 1 ha pitfruit, kan hiervoor een subsidie ontvangen. De aangegane verbintenis geldt voor een periode van 5 jaar, maar kan verlengd worden tot 7 jaar.

Met de verwarringstechniek worden verspreid over het perceel dispensors opgehangen om een verzadiging van feromonen in het perceel te realiseren. Er zijn op dit ogenblik twee systemen beschikbaar:

Het systeem van passieve verwarring zorgt voor een homogene “wolk” van het feromoon codlemone over het perceel zodat de mannetjes onmogelijk de wijfjes kunnen lokaliseren. De dispensors worden zodanig geplaatst dat een homogene feromoonconcentratie over het perceel ontstaat. Het aantal uit te hangen dispensors bij passieve verwarring is afhankelijk van de vorm van het perceel en ligt gemiddeld op 500 dispensors per ha. Grotere percelen zullen met 500 per ha voldoende hebben, bij kleine onregelmatige percelen kan het aantal dispensors oplopen tot 750 per ha.

Bij het systeem van actieve verwarring worden 25 tot 35 huisjes met feromonen verspreid over het perceel opgehangen. De mannetjes worden door de huisjes aangetrokken, vliegen in het huisje binnen, waar ze in contact komen met een poeder dat het feromoon codlemone bevat. Bij het verlaten van het huisje zorgt het mannetje zelf mee voor de verwarring en zal door de hoge concentratie aan feromonen op zijn lichaam andere mannetjes aantrekken.

Grotere percelen zullen met 25 huisjes per ha voldoende hebben, bij kleine onregelmatige percelen kan het aantal huisjes oplopen tot 35 per ha.

Bronnen:

- Voorlichters Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij van de Vlaamse Overheid
- Proefcentrum Fruitteelt
- Fytoweb: <http://www.fytoweb.fgov.be>

De percelen waarvoor de betaling wordt aangevraagd, mogen van jaar tot jaar wisselen.

Teelttechnische voorwaarden

- Facturen van de dispensors moeten bewaard worden gedurende de looptijd van de overeenkomst;
- Het gebruik van de dispensors (aantal en plaatsing) dient te gebeuren volgens de gebruiksvoorschriften zoals bepaald in de erkenning van het middel;
- De dispensors moeten vanaf 15 mei tot 15 september op het perceel aanwezig blijven.

Administratieve voorwaarden

- De percelen waarvoor de verwarringstechniek wordt toegepast worden aangegeven in de verzamelaanvraag;
- Iedere betalingsaanvraag dient minimum 1 ha pitfruit te omvatten;
- Facturen van de dispensors, bewaren gedurende de looptijd van de overeenkomst.

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Kostprijs van de dispensors

- De prijs van de dispensors voor de passieve verwarring bedraagt 0,50 cent per stuk (incl BTW). In een homogeen perceel zijn 500 clips voldoende, voor percelen met een ongelijkmatige vorm zijn er tot 750 dispensors nodig om een goede werking te krijgen. De minimumkost voor de aankoop is 250 euro/ha, voor ongelijkmatige percelen kan dit oplopen tot 375 euro/ha.
- De dispensors voor de actieve verwarring bestaan uit een huisje en een twee mal per jaar te vervangen bodem. De kostprijs van een huisje met twee bodems bedraagt 10 euro (incl. BTW). Op een homogeen perceel met 25 huisjes is de aankoopkost net geen 250 euro/ha, voor ongelijkmatige percelen met 35 huisjes is de aankoopkost 350 euro/ha.

Bron: Proefcentrum Fruitteelt, Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Voor de kostprijsberekening wordt de minimale kost van 250 euro/ha in rekening gebracht.

Plaatsen van de dispensors

Ervaringen in de proefveldwerking met deze techniek, uitgevoerd door het Proefcentrum Fruitteelt en het Departement Landbouw en Visserij van de Vlaamse overheid, leren dat voor het plaatsen van de dispensors 3 tot 4 uur moet gerekend worden.

Aan een arbeidskost van 30 euro/uur dient voor het plaatsen van de dispensors een kost van minimaal 90 euro in rekening te worden gebracht.

Bron uurlonen: Confederatie bouw, Statistieken van de Federale Overheidsdienst Economie
Deze prijzen zijn gebaseerd op de arbeidskosten en omvatten de lonen en werkgeverslasten.
<http://www.confederatiebouw.be/dutch/home/bouwatabank/cijferdata/loonfac1/index.cfm>
http://www.statbel.fgov.be/figures/d321_nl.asp#3

Monitoring van de techniek

De werking van de techniek dient een aantal maal per jaar te worden opgevolgd door het controleren van feromoonvallen op de aanwezigheid van fruitmotten en van vruchten voor het controleren van gebeurlijke schade.

Op basis van ervaringen in de proefveldwerking met deze techniek (Proefcentrum voor de Fruitteelt en het Departement Landbouw en Visserij van de Vlaamse overheid) kan de benodigde tijd voor deze monitoring op 3 uur gesteld worden

Uitsparen van bespuiting

De kostprijs is licht verschillend afhankelijk van het gebruikte gewasbeschermingsmiddel.

- Insegar : 0,6 kg/ha = 69,25 eEuro/ha
- Cascade : 0,75 l/ha = 65,78 Euro/ha
- Runner : 0,6 l/ha = 65,94 Euro/ha
- Steward : 0,25 kg/ha = 64,00 Euro/ha
- Carpovirusine : 1,5 l/ha = 57,75 Euro/ha

Bron: Proefcentrum Fruitteelt

Op basis hiervan nemen we een gemiddelde kost van 65 euro/ha.

In het beste geval kunnen 2 bespuitingen worden uitgespaard. Bij een hoge plaagdruk zullen de mannetjes en de wijfjes elkaar door toeval kunnen ontmoeten en toch voor nakomelingschap zorgen. Zeker in het eerste jaar van de behandeling dient hier terdege rekening mee te worden gehouden.

De kostprijs van de spuitbehandeling wordt niet in rekening gebracht. Bespuitingen gebeuren immers wekelijks voor de andere ziekten en plagen. Hierbij worden mengsels van gewasbeschermingsmiddelen toegediend. Bij het toepassen van de verwarringstechniek kan in dit mengsel het middel ter bestrijding van de fruitmot worden weggelaten.

De uitsparing van de bespuitingen tegen fruitmot kan dus in het beste geval gerekend worden op 130 euro/ha. In het slechtste geval is er totaal geen uitsparing.

Meerkost	Beschrijving	Kostprijs/ha
Dispensors		
Aankoop	500 dispensors/ha x 0,5 euro/dispensor 25 huisjes/ha x 10 euro/huisje	250
Plaatsen	3 uren/ha x 30 euro/uur	90
Monitoring		
Tijdsbesteding	(vallen controleren, 1000 appels/ha controleren 2 uur/ha x 30.euro/uur	60
Besparing		
Bespuiting	2 bespuitingen x 65 euro/ha per bespuiting	- 130
TOTAAL		270

Maatregel: 214 B: Introductie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/ha

Submaatregel	kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte	top-up
	270	250	250	0

2.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid	Uitvoerende bevoegdheid
Departement Landbouw en Visserij Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Verstrynge Tel: 02/552 78 73 johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Markt- en Inkomensbeheer Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Jos De Smedt Tel: 02/552 75 13 jos.desmedt@lv.vlaanderen.be

2.5.6 Gekwantificeerde Indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.000
	Totaal aantal contracten	500
Resultaat	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot de biodiversiteit (ha)	475
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot de waterkwaliteit (ha)	950
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot het tegengaan van de klimaatverandering (ha)	0
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot het verbeteren van de bodemkwaliteit (ha)	0
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot de voorkoming van marginalisering (ha)	0

2.6 Beschrijving contracten en/of operaties van vóór 01/01/2007

Dit is een nieuwe submaatregel

3 Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden

3.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

3.2 Maatregelcode: 214-C

3.3 Concrete actie

Door het financieel ondersteunen van het houden van bedreigde dierrassen en lokale variëteiten van hoogstamboomgaarden kan het terugdringen van de populatie worden stopgezet. Deze rassen hebben immers nog steeds een belangrijke rol als levend erfgoed en als genetisch potentieel. Voor de lokale veerassen wordt voornamelijk gefocust op de rassen die voor landbouw nog een bepaalde productiewaarde hebben.

3.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 8 en 12 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

3.5 Beschrijving maatregel

3.5.1 Probleemstelling en rationale

Bepaalde lokale landbouwhuisdierrassen zijn met uitsterven bedreigd doordat het economisch gezien interessanter is om meer productieve rassen te houden.

Het behoud van genetische diversiteit van traditionele dierenrassen is nochtans een basis voor behoud van diversiteit in het platteland. Bovendien is een dergelijke levende genenbank van belang om specifieke eigenschappen in te kruisen in bestaande rassen en variëteiten.

Door financiële ondersteuning kan de instandhouding in situ van met uitsterven bedreigde lokale dierrassen worden gestimuleerd.

Door de intensivering en specialisatie in de fruitteelt is op professionele bedrijven geen plaats meer voor hoogstamfruit.

Nochtans bezitten hoogstamboomgaarden belangrijke landschappelijke kwaliteiten die moeten worden bewaard. Zij zijn ook voor bepaalde natuurwaarden belangrijk.

Anderzijds zijn deze lokale rassen van hoogstamfruitbomen een belangrijke levende genenbank die kan worden aangewend voor de ontwikkeling van nieuwe fruitrassen.

Door het geven van een financiële stimulans voor het planten en onderhouden van hoogstamboomgaarden kan dit in stand gehouden worden.

3.5.2 Doelstelling en kwantificering

Met deze maatregel wordt beoogd om de rassen die economisch nog aanvaardbaar zijn in de Vlaamse landbouw te ondersteunen en van uitsterven te behoeden. De volgende rassen beogen we hiervoor:

- Runderrassen: Rood rundveeras van België, Witrood rundveeras van België, Witblauw dubbeldoel rundveeras van België
- Schapenrassen: Houtlandschaap, Kempens Schaap, Mergellandschaap, Belgisch melkschaap, Vlaams Kuddeschaap, Ardense Voskop, Lakens Schaap, Vlaamse Schaap, Entre-Sambre-et-Meuse schaap.

Voor de hoogstamboomgaarden wordt beoogd om de achteruitgang in Vlaanderen te stoppen en een stimulans te geven om hoogstamboomgaarden kansen te geven in het Vlaamse landschap.

De aantallen van de verschillende rassen moet minstens behouden blijven.

Indien de voor Vlaanderen gestelde doelstellingen voor een bepaald ras zijn bereikt, wordt onmiddellijk het call for tender principe gehanteerd om nieuwe overeenkomsten toe te kennen. Aangezien elk jaar een aantal overeenkomsten aflopen, kan deze vrijgekomen ruimte opgevuld worden met nieuwe overeenkomsten tot de maximale doelstelling is bereikt.

- Hoogstammige fruitbomen :

Bij overschrijding van het beschikbare budget wordt het call for tender systeem ingeroepen. Hierbij zullen de overeenkomsten voor nieuw aangeplante boomgaarden bevoorreed worden. Hiertoe worden de overeenkomsten onderverdeeld in drie klassen.

1° Een eerste klasse met overeenkomsten voor het onderhoud van nieuwe bomen

2° Een tweede klasse waarbij de begunstigde een contract aangaat voor het onderhoud van zowel nieuwe bomen als bestaande bomen

3° Een derde klasse met overeenkomsten voor onderhoud van bestaande bomen

Indien een bepaalde klasse niet meer volledig kan betoelaagd worden, zal binnen die klasse een rangschikking gebeuren op basis van volgende criteria:

- De diversiteit in soorten en variëteiten: voorrang wordt gegeven aan de overeenkomsten waar deze diversiteit het grootst is;
- Het aandeel van de zeldzame variëteiten in de overeenkomst: voorrang wordt gegeven aan de overeenkomsten die het grootste aandeel zeldzame variëteiten bevatten. Hiervoor worden de commerciële variëteiten niet meegerekend.
- Runderrassen: op basis van een rangschikking van de overeenkomsten per aantal dieren, wordt voorrang gegeven aan de overeenkomsten met het grootste aantal dieren. Als in die rangschikking twee overeenkomsten met hetzelfde aantal dieren voorkomen, worden die onderling gerangschikt op basis van het hoogste gemiddelde percentage raszuiverheid van alle dieren in de overeenkomst.
- Schapenrassen: op basis van een rangschikking van de overeenkomsten per aantal dieren, wordt de voorkeur gegeven aan de overeenkomsten met het grootste aantal dieren. Als in die rangschikking twee overeenkomsten met hetzelfde aantal dieren voorkomen, worden die onderling gerangschikt op basis van de grootste genetische variatie binnen de populaties van de overeenkomsten. De genetische variatie wordt bepaald op basis van de berekende effectieve populatiegrootte.

Runderen	aantal	Vlaamse doelstelling	Europese maxima
Rood van België	166	2.500	7.500
Witblauw	788	2.500	7.500

Witrood	626	2.500	7.500
---------	-----	-------	-------

Schapen	aantal	Vlaamse doelstelling	Europese maxima
Houtlandschaap	502	2.500	10.000
Kempens Schaap	700	2.500	10.000
Mergellandschaap	97	2.500	10.000
Belgisch Melkschaap	634	2.500	10.000
Vlaams Kuddeschaap	1681	2.500	10.000
Ardense Voskop	1979	2.500	10.000
Lakens Kuddeschaap	251	2.500	10.000
Vlaams Schaap	465	2.500	10.000
Entre Sambre et Meuse	435	2.500	10.000

Hoogstambomen	aantal	Vlaamse doelstelling	Europese maxima
Nieuw aangeplante + bestaande hoogstam (dd 2007)	6.336 + 16.921	25.000	--

3.5.3 Definiëring van begunstigden

Voor de lokale bedreigde dierrassen zijn de begunstigden landbouwers met een bedrijfszetel gelegen in Vlaanderen.

Voor de instandhouding van de hoogstamboomgaarden zijn de begunstigden gebruikers van hoogstamfruitpercelen gelegen in het Vlaamse gewest.

3.5.4 Praktische uitwerking

De begunstigde die een verbintenis aangaat om gedurende 5 opeenvolgende jaren een aantal dieren van met uitsterven bedreigde veerassen te houden of een aantal hoogstambomen te planten of te onderhouden, kan hiervoor een subsidie ontvangen. De aangegane verbintenis geldt voor een periode van 5 jaar, maar kan verlengd worden tot 7 jaar.

3.5.4.1 Bedreigde lokale dierrassen

Voor elk van de ondersteunde rassen wordt een vereniging erkend die de nodige kennis in huis heeft om de steunregeling met de landbouwers te organiseren, te promoten en te controleren. Het zal hier meestal gaan over de vereniging die het stamboek van dat ras bijhoudt of, door een jarenlange werking over veel expertise beschikt.

De premies worden echter steeds rechtstreeks uitbetaald van de overheid naar de landbouwers-fokkers.

Wanneer de erkende vereniging in haar actieplan bepaalde acties voorstelt die het fokken met dat ras kunnen stimuleren zal de vereniging hiervoor een toelage kunnen ontvangen van de Vlaamse Overheid. Deze erkende verenigingen maken ook elk jaar vooraf een raming van de kosten die gepaard gaan met de promotie, administratie en controle van de steunregeling, en krijgen na voorlegging van bewijsstukken deze kosten terugbetaald. De administratie zal de nodige controles uitvoeren op de werking van de erkende verenigingen.

Rundvee

De gemiddelde melkproductie ligt voor de bedreigde rassen lager dan voor het zwartbonte ras. Het gaat in de 3 gevallen over tweeledige rassen waarbij vooral het Witblauw dubbeldoel iets meer naar vlees gaat, het witrood een tussenpositie inneemt en Rood (dubbeldoel) iets meer naar melk gaat. De minderopbrengst uit de melk wordt echter niet goedgemaakt door deze hogere vleesopbrengst.

Berekening economisch nadeel/koe/jaar

	Gespec melk(1)	rood	witrood	witblauw
MELKPRODUCTIE				
Melkproductie	8030	6582 (2)	5689 (2)	5068 (2)
Melkprijs	0,3	0,3	0,3	0,3
verlies inkomen uit melk tov zwartbont		434,40	267,90	186,30
krachtvoeder/kg extra melk	0,5	0,5	0,5	0,5
kostprijs krachtvoeder per kg	0,2	0,2	0,2	0,2
Kostenbesparing minder melk		144,80	1137,8	1013,6
netto verlies melk - krachtvoeder		- 289,60	-468,20	-592,40
VLEESPRODUCTIE				
verschil vleesopbrengst kalf	0	50	100	200
meer vleesopbrengst koe per lactatie	0	130	180	200
totaal meeropbrengst vlees		180	280	400
totale meerkost		109,60	188,20	192,40

(1) gemiddeld zwartbont, Red Holstein en Roodbont

(2) cijfers uit jaarverslag VRV

Omwille van een eenvoudige toepassing van de premiereregeling binnen de rundveehouderij wordt geopteerd voor een eenvormige premie van 100 euro per rund over de drie betrokken rundveerasen. Enkel de runderen ouder dan 6 maanden komen in aanmerking voor deze steun. Overeenkomsten kunnen worden afgesloten voor minimum 5 en maximum 125 dieren.

Schapen

Deze zeldzame rassen met een bepaald genetisch potentieel brengen in vergelijking met de meer productieve vleesrassen zoals de Texel minder op. Voor een productief vleesras als de Texel kan de slachtwaarde oplopen tot 75 à 87 euro per dier. Voor de minder productieve rassen bedraagt de slachtwaarde 50 à 65 euro.

Algemeen kan gesteld worden dat de bedreigde dierrassen een minderopbrengst van 25 à 35 euro opleveren. Overeenkomsten kunnen worden afgesloten voor minimum 5 en maximum 650 dieren.

3.5.4.2 Hoogstamboomgaarden van lokale rassen

Voor deze maatregel wordt een vereniging erkend die de nodige kennis in huis heeft om de steunregeling met de landbouwers te organiseren en te promoten. De premies worden steeds rechtstreeks uitbetaald van de overheid naar de gebruikers van de hoogstamboomgaarden.

Wanneer de erkende vereniging in haar actieplan bepaalde acties voorstelt die het aanplanten van lokale hoogstamboomgaarden kan stimuleren, zal de vereniging hiervoor kunnen betoelaagd

kunnen worden door de Vlaamse Overheid. Deze erkende vereniging maakt ook elk jaar vooraf een raming van de kosten die gepaard gaan met de promotie van de steunregeling, en krijgen na voorlegging van bewijsstukken deze kosten terugbetaald. De administratie zal de nodige controles uitvoeren op de werking van de erkende vereniging.

- Voor het onderhoud van bestaande hoogstamboomgaarden (ouder dan 5 jaar) wordt een onderhoudsovereenkomst afgesloten en wordt een subsidie gegeven van 2 euro per boom en per jaar.
- Voor het onderhoud van nieuw aangeplante hoogstamboomgaarden wordt een subsidie van 20 euro per boom gegeven, gespreid over vijf jaar. Het onderhoud van de nieuwe aanplantingen is daarbij verplicht gedurende vijf jaar.

Nieuwe overeenkomsten kunnen worden afgesloten voor een minimumbedrag van 40 euro (per jaar) en een minimum van drie bomen per perceel.

Voor de berekening van de gemaakte onkosten wordt uitgegaan van een kostprijs per uur van 30 euro.

Bron uurlonen: Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en

Energie: http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/arbeid_leven/lonen/activiteit/index.jsp

Deze prijzen zijn gebaseerd op de arbeidskosten en omvatten de lonen en werkgeverslasten.

1) Overeenkomsten voor nieuwe hoogstammige fruitbomen (onderhoud in eerste 5 jaar)

Het aanplanten zelf wordt niet meegerekend in het subsidiebedrag.

Het onderhoud beperkt zich bij jonge bomen tot 10 minuten per jaar en per boom.

Uitgaande van een kostprijs van 30 euro per uur (of 5,00 euro per 10 minuten), komt dit voor een 5-jarig onderhoud uit op **25,00 euro/boom**.

De subsidie voor deze overeenkomsten ligt op 20 euro per boom (= 4 euro per boom per jaar).

Voor wat betreft de opbrengsten van appel en peer onder hoogstamvorm kan gesteld dat de worden plukkosten en de opbrengsten even hoog zijn.

2) Overeenkomsten voor bestaande hoogstammige fruitbomen (onderhoudscontracten)

Het gaat hier over onderhoud van hoogstammige fruitbomen van meer dan 5 jaar oud.

Voor deze overeenkomst wordt een subsidie gegeven van 2 euro per boom en per jaar (= 10 euro per boom over de 5 jaar).

Snoei van meerjarige tot nog toe niet verzorgde jonge bomen

De jaarlijks uit te voeren vormsnoei aan de verwaarloosde, meerjarige jonge boom moet over minstens 5 jaar worden gespreid om een uitgedund, vruchtdragend gestel te bekomen.

Uit te voeren werkzaamheden:

- Vakkundig de variëteittypische kroonvorming doorvoeren om een gelijkmatig ontwikkelde piramidale kruin met hardtak te bekomen (of met een open vaasvorm - zie "Verjongings- en uitdunnende snoei en sleuning" hieronder).
- Minstens 2 maal per jaar controle op bindingen, wildschade, opvolging van de ontwikkeling met zomersnoei, ...
- Verwijderen van het snoeihout of mulchen.

Kosten per boom (6 tot 10 jaar) in totaal over deze 5 jaar 2,5 uur werk of elk jaar een half uur, zoals de tekst hierboven aangeeft niet geconcentreerd tot 1 maal per jaar de boom zien en een beetje snoeiwerk. Het is mogelijk om, wanneer de boom de eerste 5 jaar goed onderhouden werd dit onderhoud iets meer te beperken.

Dit komt op een kostprijs van 75 euro/boom

Het is mogelijk om dit werk wat vroeger of later uit te voeren in het leven van de boom maar uiteindelijk moet het in deze periode gebeuren.

Verzorgingssnoei na de vorming

Eenmaal de kroonvorming uitgevoerd (ongeveer 10 jaar) moet met regelmatige tussenpozen van 3 à 5 jaar een verzorgingssnoei worden toegepast.

Dit voorkomt het verouderen van het vruchthout en zorgt gelijktijdig voor voldoende doorluchting van de kroon (voorkomt schimmelaantastingen).

Uit te voeren werkzaamheden.

- Uitdunnen en verwijderen van te dicht groeiende gesteltakken.
- Controle en zo nodig herstellen van de oorspronkelijke kroonopbouw, zodanig dat na uitvoering van de verzorgingssnoei de verdeling en de gesteltakken van de kroon weer herkenbaar zijn.
- Snoeimateriaal opstapelen en verwijderen (hakselen, afvoeren,...)

Kosten per boom : 2 uur elke 5 jaar of 60 euro/ boom.

Verjonging van onverzorgde oudere bomen

Bij oudere bomen (20 jaar en meer) waarvan de verzorging jarenlang achterwege bleef is het van het grootste belang de sleuning, herstellende- en verzorgende snoei zo veel mogelijk in de jaren te spreiden. Best over een periode die de helft bedraagt van de duur van verwaarlozing maar toch minstens over een periode van een vijftal jaar.

Verjongings- en uitdunnende snoei en sleuning (Eerste behandeling)

Uit te voeren werken:

- Verwijderen van ziek en dood hout met handhaving van boomholten.
- Uitdunnen van het gezonde hout ter verbetering van de stabiliteit, kroonbelichting en voeding van alle kroondelen.
- Terugsnoei op voet (takribbel)
- behandeling der snoeiplaatsen met aangepast wondafdekmiddel.
- Snoeihout op enkele plaatsen in boomgaard horizontaal opstapelen
- Afzonderlijk te begroten : - verhakselen of verbranden

1) Appel-, pruim- en kersenbomen met kroondiameter tot 5 m

Kosten: 120 euro per boom (4 manuren)

2) Appel-, pruim en kersenbomen met een kroondiameter van 5 à 10 m

Kosten: 180 euro per boom (6 manuren)

3) Appel, pruim- en kersenbomen met een kroondiameter van meer dan 10 m

Kosten: 210 euro per boom (7 manuren)

4) Perenbomen met een kroonhoogte tot 7 m

Kosten: 180 euro per boom (6 manuren)

5) Perenbomen met een kroonhoogte van meer dan 7 m

Kosten: 210 euro per boom (7 manuren)

Bij de eerste verzorging van deze bijzonder hoge bomen dient uit veiligheidsoverwegingen een hoogwerker in plaats van een ladder te worden ingezet. De kosten voor het gebruik van een hoogwerker zijn niet in deze berekening inbegrepen. Wellicht kan een beetje tijd uitgespaard worden bij gebruik van de hoogwerker. Desnoods in meerdere jaren terug brengen tot gewenste hoogte. Zo enkel landschappelijke doelstellingen worden nagestreefd en de boom nog goed verankerd is, is het behoud van de boom op lengte te verdedigen.

De hierboven weergegeven cijfers moeten over een aantal jaar gespreid worden.

Indien men bij jongere bomen telkens 5 jaar neemt en bij de oudere bomen de kosten voor het sleunen over 10 jaar spreidt liggen de bedragen die men bekomt telkens hoger dan een bedrag van 2 euro per jaar en per boom.

Maatregel: 214-C: Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden					
Submaatregel	kostprijs	Steunbedrag (euro)	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
Runderen (> 6 maand)	> 100	100 euro (167 euro/GVE)	50	50	0
Runderen (> 2 jaar)	> 100	100 euro (100 euro/GVE)	50	50	0
Schapen	> 25	25 (167 euro/GVE)	12,5	12,5	0
Onderhoud nieuwe hoogstambomen	> 4	4 (max 800 euro/ha)			
Onderhoud bestaande hoogstambomen	> 2	2 (max 400 euro/ha)	1	1	0

Voor de runderen ouder dan 6 maanden en jonger dan 2 jaar (0,6 GVE) bedraagt het steunbedrag 167 euro/GVE. Voor de runderen ouder dan 2 jaar (1 GVE) bedraagt het steunbedrag 100 euro/GVE.

Voor de schapen (0,15 GVE) bedraagt het steunbedrag 167 euro/GVE.

De maximale plantdichtheid bedraagt 100 bomen per ha, met uitzondering van pruimen en perziken die tot 200 bomen per ha kunnen geplant worden. De maximale steun overschrijdt daarom nooit de in artikel 39 lid 4 bedoelde maxima, in dit geval 900 euro voor gespecialiseerde blijvende teelten.

De agromilieuverbintenis kan aangepast worden op voorwaarde dat de aanpassing beslist verantwoord is in het licht van de doelstelling van deze agromilieuverbintenis. Dergelijke aanpassing kan de vorm aannemen van een verlenging van de looptijd van de agromilieuverbintenis.

3.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid + Uitvoerende bevoegdheid voor veerassen	Uitvoerende bevoegdheid voor hoogstamfruitbomen
--	---

Departement Landbouw en Visserij Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Verstrynge Tel: 02/552 78 73 johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Markt- en Inkomensbeheer Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Jos De Smedt Tel: 02/552 75 13 jos.desmedt@lv.vlaanderen.be
---	--

3.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	2.360
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	NVT
	Totaal aantal contracten	3.239
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	NVT
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

3.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

3.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel liep reeds in de vorige programmeerperiode onder hoofdstuk VI van Verordening (EC) nr. 1257/99.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

3.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 1.760.000 euro aan overheidssteun nodig.

4 Introductie van vlinderbloemige gewassen in het silagevoeder voor een meer grondgebonden Vlaamse veehouderij

4.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

4.2 Maatregelcode: 214-D

4.3 Concrete actie

Door de introductie van vlinderbloemingen in zijn voederwinning draagt de landbouwer bij tot een meer bedrijfsgebonden voeding die minder afhankelijk is van externe eiwitbronnen.

Het gebruik van vlinderbloemigen zoals klaver en luzerne als eiwitleverancier in het silagevoeder is in Vlaanderen immers geen gangbare praktijk. De reden hiervoor is dat op de meeste veebedrijven gekozen wordt voor maïsteelt als energieproductie dat in het rantsoen wordt aangevuld met aangekocht hoogwaardig soja-eiwit.

Door het uitvoeren van deze maatregel engageert de landbouwer zich ervoor dat hij op 10 % van zijn areaal voederteelten (zonder grasland) gedurende 5 jaar vlinderbloemige teelten zal telen.

4.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 8 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

4.5 Beschrijving maatregel

4.5.1 Probleemstelling en rationale

Deze maatregel is uitgewerkt om de ruwvoederwinning in de Vlaamse veehouderij te diversifiëren en meer bedrijfsgebonden te maken. Het is perfect mogelijk om een gedeelte van de eiwitbehoefte op het bedrijf in te vullen door teelten als klaver, grasklaver of luzerne. Door het stimuleren van deze teelten wordt beoogd om in de landbouwpraktijk te komen tot een meer evenwichtige voederwinning.

In de rundveehouderij gebeurt de voederwinning grotendeels met grasland en maïs. Hierbij is maïs vooral energieleverancier en gras eiwit- en energieleverancier. Om de voeding te optimaliseren is er een aanvullende toediening van hoogwaardig eiwit noodzakelijk (sojaschroot of andere eiwitbron).

Indien de landbouwer de teelt van vlinderbloemigen wil introduceren in zijn voederteelt, dient hij een andere voederteelt af te bouwen. Het bijkomend aansnijden van het areaal bestemd voor akkerbouwteelten om deze teelt in te passen is niet aangewezen. Hierdoor zou een voederoverschot op het bedrijf ontstaan met een suboptimale kostenefficiëntie als gevolg.

Er zijn twee mogelijkheden die zich in de praktijk voordoen:

- Een eerste mogelijkheid is dat de landbouwer een klein aandeel van zijn maïsteelt omzet in de teelt van vlinderbloemigen. Vlinderbloemigen zijn echter leveranciers van minder hoogwaardige energie en deze omwisseling kan dus maar in beperkte mate omdat de energievoorziening van het bedrijf niet in het gedrang mag komen. De omzetting leidt wel tot een hogere eiwitaanvoer op bedrijfsniveau.
- Een andere optie is dat de teelt van vlinderbloemigen in de plaats komt van tijdelijk grasland. Dit wordt minder intensief uitgebaat (doorgaans 1 of 2 snedes gemaaid en daarna begraasd). De vervanging van dit tijdelijk grasland door vlinderbloemigen onder een alleen-maaien regime zorgt voor meer silagevoeder ten behoeve van een evenwichtig winterrantsoen en is bovendien een meer milieuvriendelijke uitbating door het wegvallen van de mestuitscheiding van de dieren tijdens de begrazing. Ook bij de gangbare grasklaverteelt met nabegrazing is dit van toepassing

Naast de vergelijking met maïs wordt daarom de vergelijking met tijdelijk grasland en gangbare grasklaverteelt mee opgenomen.

De teelt van vlinderbloemigen heeft een aantal milieuvoordelen **ten opzichte van de maïsteelt**:

Bemesting

- minder bemesting vereist omdat vlinderbloemigen zelf zorgen voor een groot deel van hun nutriënten;
- minder bemesting omdat een te hoge stikstofbemesting op grasklaver het klaverbestand zou vernietigen;
- de teelt vereist minder (grasklaver) of geen (klaver, luzerne) minerale bemesting.

Gewasbescherming

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in deze teelten is uiterst beperkt omdat er weinig middelen beschikbaar zijn die de klaver sparen en de kostprijs van deze middelen weegt niet op tegen de eventuele baten.

Erosiebestrijding

- de teelten zijn dikwijls meerjarig en dragen hierdoor mee bij tot erosiebestrijding
- het risico op structuurschade tijdens het oogsten is bij deze teelten gering
- de bodem blijft tijdens de winter door het gewas bedekt.
- bij beëindiging van de teelt moet deze toch op het perceel aanwezig blijven tot 15 februari.
- deze teelten dragen bij tot een goede bodemstructuur

Duurzame voederteelt

Bovendien zorgt de inbouw van vlinderbloemigen in de voeding voor een verdere verbetering van de bedrijfsgebondenheid van de voeding.

4.5.2 Doelstelling en kwantificering

Alle percelen gelegen in Vlaanderen komen in aanmerking voor deze maatregel.

Op dit ogenblik zijn er ongeveer 1000 veeteeltbedrijven die samen voor 3000 ha, hetzij ongeveer 30.000 ton vlinderbloemigen gebruiken in hun veevoederrantsoen.

Door de verdere ondersteuning van deze maatregel wordt een behoud van dit aantal beoogd. Geschat wordt dat dit areaal zal ingevuld worden door 5000 ha vlinderbloemige teelten als silagevoeder.

4.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers met percelen gelegen in Vlaanderen en met herkauwers die ingeschreven zijn bij SANITEL.

4.5.4 Praktische uitwerking

Beschrijving van de maatregel

De landbouwer kan een subsidie ontvangen als hij zich ertoe verbindt om gedurende 5 opeenvolgende jaren een bepaalde oppervlakte vlinderbloemigen te produceren en te gebruiken in de voeding van zijn dieren. Het areaal vlinderbloemige teelten moet minstens 10% bedragen van het voederareaal (grasland uitgezonderd).

De percelen mogen jaarlijks worden omgewisseld en worden aangegeven via de GBCS-verzamelaanvraag. De aangegane verbintenis geldt voor een periode van 5 jaar, maar kan verlengd worden tot 7 jaar.

Voor deze vlinderbloemigen wordt in eerste instantie gedacht aan klaver, luzerne en grasklaver, maar andere combinaties zoals de bijmenging met erwten behoort tot de mogelijkheden. De percelen met deze teelt mogen de teeltrotatie volgen. De bemesting van deze teelten moet voldoen aan de bemestingsnormen gesteld in artikel 13 van het decreet houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen.

De teelt moet minstens tot 15 februari van het volgende jaar behouden worden

Landbouwkundige veronderstellingen

- Het perceel voldoet aan alle minimumvereisten om in aanmerking te komen voor de subsidie voor agromilieumaatregelen
- Voor de teelt wordt de code van goede landbouwpraktijk toegepast voor wat betreft de teelttechniek en voor de keuze van het zaaizaad, de zaaidatum en de zaaihoeveelheid.
- De percelen moeten uitsluitend gemaaid worden en mogen bijgevolg niet begraaasd worden.
- Het areaal vlinderbloemige teelten moet minstens 10% bedragen van het voederareaal (grasland uitgezonderd).

Berekening van de kostprijs

De teeltkost van klaver en luzerne is te vergelijken met intensief uitgebate grasklaver.

Met een oogst van vier snedes per jaar wordt een opbrengst gerealiseerd die voor grasklaver en klaver schommelt tussen de 10 en de 15 ton per ha en voor luzerne schommelt tussen 8 en 13 ton per ha.

Op basis van voederwaarde scoren rode klaver en luzerne echter iets lager dan grasklaver. Dit is voornamelijk te wijten aan de lagere DVE-inhoud van het voeder.

Tabel: kostprijsvergelijking van de belangrijkste voederteelten ten opzichte van grasklaver, luzerne en rode klaver

TEELT	kuilmais	tijdelijk grasland (6 jaar) 1 snede + begrazen	Grasklaver extensief (6 jaar) 1 snede + begrazen	Grasklaver intensief (3 jaar) enkel maaien	luzerne (3 jaar)	rode klaver (3 jaar)
KOSTEN PER HA						
pacht + algemene kosten	300	300	300	300	300	300
aanlegkosten	365	70	70	117	117	117
bemestingskosten	215	280	280	237	237	237
onkruidbestrijding	105	20	15	15	15	15
afsluiting	0	110	110	0	0	0
maaien en verzorgen	0	50	50	200	200	200
schudden en zwaden	0	75	75	300	300	300
oogst - oprapen - persen - transport	350	95	95	335	335	335
kostprijs/ha	1.335	1.000	995	1.504	1.504	1.504
OPBRENGST PER HA						
Opbrengst (kg DS/ha)	13.875	10.500	11.000	12.000	11.000	12.000
VEM/kg DS	935	930	950	850	750	780
DVE/kg DS	53	90	95	70	60	50
voederwaarde-equivalent/ha (1 kg DVE-toeslag = 7 kVEM)	18.121	16.380	17.765	16.080	12.870	13.560
prijs per voederwaarde-equivalent	0,076	0,076	0,076	0,076	0,076	0,076
voederwaarde (euro/ha)	1.377	1.245	1.350	1.222	978	1.031
SALDO	42	245	355	- 282	- 526	- 473
SALDO tov grasklaver	324	527	637	referentie	-244	-192

(*) Voor de bepaling van de voederwaarde wordt gewerkt met een "voederwaarde-equivalent": hierbij wordt bij de voederwaarde vermeerderd met de eiwitwaardering.

Hiertoe wordt bij de bepaling van het "voederwaarde-equivalent" 7 kVEM toegevoegd per eenheid DVE.

Uit deze vergelijking blijkt dat de teelt van grasklaver 324 euro/ha duurder is dan kuilmaïs, 527 euro/ha duurder is dan tijdelijk grasland en 637 euro duurder is dan extensief uitgebaat grasklaver (eerste snede met nabegrazing).

De meerkost van luzerne en rode klaver ten opzichte van grasklaver zijn respectievelijk 244 euro/ha en 192 euro/ha.

De subsidie van 275 euro/ha komt tegemoet aan een gedeelte van de teeltkosten van grasklaver. Voor de teelt van luzerne en rode klaver is het aangeboden steunbedrag weliswaar laag, maar het kan een eerste aanzet zijn om deze teelten mee op te nemen in het voederrantsoen.

Maatregel: 214-D: Introductie van vlinderbloemige gewassen in het silagevoeder voor een meer grondgebonden Vlaamse veehouderij				
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/ha				
submaatregel	kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte	top-up

			ELFPO	Vlaams	
Grasklaver	324	275	137,5	137,5	0
Luzerne	568	275	137,5	137,5	0
klaver	516	275	137,5	137,5	0

De agromilieuverbintenis kan aangepast worden op voorwaarde dat de aanpassing beslist verantwoord is in het licht van de doelstelling van deze agromilieuverbintenis. Dergelijke aanpassing kan de vorm aannemen van een verlenging van de looptijd van de agromilieuverbintenis.

4.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid	Uitvoerende bevoegdheid
Departement Landbouw en Visserij Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Verstrynge Tel: 02/552 78 73 johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Markt- en Inkomensbeheer Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Jos De Smedt Tel: 02/552 75 13 jos.desmedt@lv.vlaanderen.be

4.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	1.500
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	7.500
	Totaal aantal contracten	2.300
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	7.500
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

4.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

4.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel liep reeds in de vorige periode en wordt ongewijzigd overgenomen met uitzondering van het subsidiebedrag.

In de vorige programmeerperiode bedroeg de subsidie 600 euro omdat hier uitgegaan was van de derving van de maïspremie bij het vervangen van maïs (energieleverancier) door een vlinderbloemige teelt. Sinds de invoering van verzamelaanvraag in 2005 wordt de waarde van de toeslagrechten van een perceel in mindering gebracht van de subsidie.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

4.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 9.600.000 euro aan overheidssteun nodig.

5 Reductie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de sierteelt

5.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

5.2 Maatregelcode: 214-E

5.3 Concrete actie

Deze maatregel betreft het stimuleren van de registratie op bedrijfsniveau van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen en het verminderen of minimaal houden van het gebruik ervan door de realisatie van een concreet plan op bedrijfsniveau.

Op deze wijze wil men komen tot een optimalisering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen.

5.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 8 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

5.5 Beschrijving maatregel

5.5.1 Probleemstelling en rationale

De sierteeltsector kenmerkt zich door een grote intensiteit en een hoog gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen.

De registratie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen en de daaraan gekoppelde vermindering van het gebruik van deze milieubelastende stoffen is een prioritaire doelstelling. Gezien de enorme diversiteit bij deze teelten kan een reductie alleen gerealiseerd worden via individuele bedrijfsplannen.

Door deze agromilieumaatregel toe te passen wordt een daadwerkelijke reductie van de milieubelasting verwezenlijkt. Om dit aan te tonen werd door VMS de milieuwinst van de bedrijven die in het VMS-systeem stapten in kaart gebracht voor het gebruik van meststoffen, bestrijdingsmiddelen en energie.

Tabel 1. Geïndexeerd verbruik 2006 t.o.v. 2005

	Aantal bedrijven	Gewasbe- scherming kg/ha	Energie GJ/ha	Stikstof kg/ha	Fosfor kg/ha
VMS	88	91,9%	96,1%	97,6%	96,6%

Tabel 2. Geïndexeerd verbruik van 81 VMS bedrijven die van 2003 t/m 2006 hebben geregistreerd

	Gewasbe- scherming	Energie	Stikstof	Fosfor
	kg/ha	GJ/ha	kg/ha	kg/ha
2003	100%	100%	100%	100%
2004	97,2%	99,6%	97,4%	93,2%
2005	99,2%	97,8%	101,0%	95,7%
2006	88,1%	94,5%	97,2%	91,0%

Het verbruik van gewasbeschermingsmiddelen in kg werkzame stof per ha is in de laatste 4 jaar duidelijk lager geworden ($\pm 12\%$). Ook voor Energie en Meststoffen is het verbruik geleidelijk gedaald de afgelopen 4 jaar.

Naast het gegeven dat het totale verbruik aan gewasbeschermingsmiddelen (kg werkzame stof) daalt bij registratie, wordt ook de milieubelasting van de gebruikte gewasbeschermingsmiddelen in het systeem in rekening gebracht met MPS-Mind (milieu-indicator). Op basis van de milieubelasting per kilogram werkzame stof deelt de milieu-indicator gewasbeschermingsmiddelen in groepen in: **rood, oranje en groen**. Een middel is rood wanneer per gram werkzame stof het negatief effect op de leefomgeving groot is. Het middel wordt als groen gecatalogeerd wanneer de gevolgen voor het milieu bij toepassing beperkt blijven. Oranje zit er tussenin. Een zo laag mogelijk verbruik van middelen met een zo laag mogelijke milieubelasting levert binnen het MPS systeem de meeste punten op. Als een middel een zwarte of witte score krijgt toegediend, betekent dit dat het in het MPS systeem verboden (zwart) is of dat het een biologisch middel (wit) betreft.

MPS beoordeelt de middelen aan de hand van de volgende factoren:

- **Giftigheid:** voor mens, dier, vogels, waterleven, bodemleven en natuurlijke vijanden. Daarnaast worden de effecten op lange termijn eveneens in rekening gebracht.
- **Persistentie:** hoe langer een stof bestaat, hoe groter het risico dat de schadelijke eigenschappen van de stof op mens en milieu nawerken. Afbraaksnelheid en/of accumulatie in de voedselketen hebben hier invloed op.
- **Verspreidingsgraad:** de kans op verspreiding via water en lucht.
- **Omgevingsfactoren:** om per bedrijf de invloed van de omgevingsfactoren te bepalen wordt voor ieder bedrijf een milieuzone bepaald.

De milieubelasting van middelen is ook afhankelijk van bedrijfskenmerken en omgevings- en klimaatfactoren. Om de invloed van omgevingsfactoren te kunnen laten meewegen, zijn alle bedrijven ingedeeld in milieuzones. Er zijn 6 milieuzones ontwikkeld en de kleur van een middel kan per milieuzone verschillen. Iedere deelnemer is ingedeeld in de milieuzone die relevant is voor zijn bedrijf. Is er bijvoorbeeld een sloot in de buurt, en is er geen gesloten systeem aanwezig, dan is de toxiciteit van het middel voor waterleven relevant. Volgens MPS hebben de volgende omgevingsfactoren de meeste invloed op de milieubelasting van middelen: de aan- of afwezigheid van oppervlakte- en grondwater, en de afscherming van de teelt (door middel van een kas of windscherm). Maar ook de grondsoort, de gemiddelde temperatuur en neerslag zijn van belang.

In tabel 3 valt af te lezen dat het aandeel rode werkzame stoffen middelen (de meest milieu kritische werkzame stoffen) in het totale pakket duidelijk is afgenomen. Er heeft een verschuiving plaats gevonden van rode naar de oranje werkzame stoffen. Kijken we naar het totale verbruik per

kleur dan is het effect nog duidelijker. Het verbruik van rode middelen is met $\pm 35\%$ afgenomen en het verbruik van oranje werkzame stoffen is toegenomen. Geconcludeerd mag worden dat het gebruikte pakket aan middelen ‘groener’ is geworden.

Tabel 3 Verdeling van verbruik Rood, Oranje en Groen van 81 VMS bedrijven in 2003 t/m 2006.

	Rood	Oranje	Groen
2003	27,0%	39,0%	34,0%
2004	17,1%	52,1%	30,7%
2005	18,9%	49,0%	32,1%
2006	19,3%	47,5%	33,2%

Tabel 4 Geïndexeerd gewasbeschermingsmiddelen verbruik van 81 VMS bedrijven die in 2003 t/m 2006 hebben geregistreerd.

	Rood	Oranje	Groen	Totaal
2003	100%	100,0%	100%	100%
2004	66,7%	140,7%	95,2%	97,2%
2005	72,6%	130,8%	98,3%	99,2%
2006	64,6%	110,0%	88,3%	88,1%

Uit deze cijfers is duidelijk dat een bedrijf dat volgen van deze agromilieumaatregel toepast een duidelijk positief milieueffect heeft.

5.5.2 Doelstelling en kwantificering

Deze maatregel betreft het stimuleren van de registratie op bedrijfsniveau van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen en het aanzienlijk verminderen (alleszins bij de eerste periode van 5 jaar) of minimaal houden van het gebruik ervan door de realisatie van een concreet plan op bedrijfsniveau. De vermindering van het gebruik van meststoffen zal plaatsvinden ten opzichte van de geldende bemestingsnormen.

Op deze wijze wil men komen tot een milieukundig verantwoord gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen met een minimale milieubelasting.

Het streefcijfer is 250 participerende bedrijven.

5.5.3 Definiëring van begunstigden

De steunmaatregel beoogt deelnemers te vinden in de sierteelt, zowel onder glas en plastic als in open lucht, met inbegrip van de boomkwekerijsector.

Voor de uitvoering van de maatregel is de medewerking van het erkende centrum vereist.

Voor de activiteiten die zij in dit kader uitvoeren zijn kunnen zij vergoed worden aan de hand van een goedgekeurd actieplan. Deze werkwijze is transparanter en beter controleerbaar dan het laten doorrekenen van deze kosten aan de landbouwers en deze als transactiekosten te laten vergoeden.

5.5.4 Praktische uitwerking

Beschrijving van de maatregel

De sierteler die zich verbindt zich om gedurende vijf opeenvolgende jaren het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in zijn bedrijf te optimaliseren via registratie en de

realisatie van een plan om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen te verminderen of op het minimale niveau te houden, kan een subsidie bekomen. De percelen mogen jaarlijks worden omgewisseld en worden aangegeven via de GBCS-verzamelaanvraag. De aangegane verbintenis geldt voor een periode van 5 jaar, maar kan verlengd worden tot 7 jaar.

Het plan dient het kwartaal dat volgt na het eerste jaar van registratie te worden opgesteld en dient volgende elementen te bevatten:

- een beschrijving van het bedrijf met een opgave van de gebouwen, de serres en de cultuurgronden met hun inrichting;
- een beschrijving van het materieel en van het teeltschema;
- een overzicht van de voorgenomen technieken en eventueel voorgenomen milieu-investeringen om de hoeveelheden gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen te verminderen of op het minimale niveau te houden .

Dit concreet plan wordt aan de overheid voorgelegd en al dan niet goedgekeurd. Enkel een goedgekeurd plan kan aanleiding geven tot verdere uitbetaling van de subsidie.

De registratie gebeurt per periode van 4 weken. De registratieformulieren dienen bij een erkend centrum ter bevordering van meer duurzame landbouwproductiemethoden in de sierteelt te worden ingediend. Het centrum staat in voor de verwerking van de geregistreerde gegevens, voor de bepaling van het resultaat en voor de controle van de registratie.

Vanaf het derde jaar van de verbintenis kunnen siertelers slechts steun ontvangen indien zij daadwerkelijk de A-categorie behaald wordt.

Sierteeltbedrijven die reeds een periode van 5 jaar hebben afgerond, kunnen een voor nieuwe periode van 5 jaar in deze maatregel stappen op voorwaarde dat ze in de VMS-topcategorie (categorie A) zitten (VMS= Vlaams Milieuplan Sierteelt). De steun wordt enkel verleend voor de jaren dat daadwerkelijk de A-categorie behaald wordt.

Er dient bij toepassing van deze maatregel wel steeds oog te zijn voor aspecten die voor de bedrijfsvoering belangrijk zijn en die mogelijks een negatieve impact kunnen generen in een bepaald jaar. Hierbij wordt gedacht aan een besmetting of een plaag waardoor een hoger gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nodig is wat dit samen met een hogere teeltkosten en waarschijnlijk een lagere opbrengst door de gewasschade met zich zal meebrengen. Een ander voorbeeld is bij een introductie van een nieuwe teelt op het bedrijf. Vooraleer de sierteler deze nieuwe teelt volledig onder de knie heeft, zal hij mogelijk wat "leergeld moeten betalen" en zal hij daardoor mogelijk zijn A-klasse niet kunnen behouden. In deze gevallen kan de beheersdienst een uitzondering toestaan.

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Bij de intensieve teelten wordt de productie geconcentreerd op een kleine oppervlakte. De kosten per oppervlakte-eenheid zijn dan ook hoger dan bij de eerder extensieve teelten op een grotere oppervlakte. De gemiddelde oppervlakte van de intensieve sierteelt bedraagt 1 à 1,5 ha onder glas of plastic en 3 à 4 ha in openlucht.

Voor de extensieve sierteelt, voornamelijk boomkwekerij, bedraagt de gemiddelde oppervlakte 7 tot 8 ha.

De toegekende steun per ha dient naast de vaste kost van deelname ook de overige kosten en eventuele inkomensverliezen die wel oppervlakte gerelateerd zijn te dekken.

Een groter bedrijf zal meer arbeid en meer kosten hebben voor het uitvoeren van de registratie en de realisatie van de reductiemaatregelen. De sierteelt is een uiterst gediversifieerde sector, waarbij

het aantal teelten en teeltwijzen enorm groot is. Het is daarom moeilijk om globaal een extra kost per ha te stellen die het gevolg is van het participeren aan de steunmaatregel.

Voor een aantal kosten wordt hieronder een schatting gemaakt naar aantal uren en kost per uur.

Niet oppervlaktegerelateerde kosten:

- deelname aan het VMS/MPS-registratiesysteem
De vaste kost van de deelname aan het VMS/MPS-registratiesysteem bedraagt momenteel 645 euro. Deze kost dekt de aansluiting, de gebruiksrechten van de nodige programmatuur, de omzetting van de geregistreerde gegevens tot overzichten en de weging van de cijfers via milieubelastingsindicatoren, en het opmaken en bijstellen van de normering. Deze ondersteuning vanuit VMS voor deze agromilieumaatregel is onontbeerlijk. Enkel VMS heft een globaal zicht op het gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen over de bedrijven heen. De gegevensverwerking door de individuele sierteler is daardoor niet mogelijk.
- extra arbeidsuren van de sierteler en zijn personeel op het sierteeltbedrijf voor registratie, scouting, begeleiding
- eventueel de kosten van de aanpassing van de teelttechnieken en de nodige investeringen voor de realisatie van een reductieplan (deze kosten zijn deels ook oppervlakteafhankelijk).

Oppervlaktegerelateerde kosten:

- Arbeidskosten voor de registratie door de bedrijfsleider.
Minimaal 1 uur per registratieperiode van 4 weken.
Op jaarbasis betekent dit dus 13u maal 18 euro per uur, samen minimaal 234 euro per bedrijf, maar een groter en meer gevarieerd bedrijf zal meer uren registratie vergen door de aanwezigheid van meer teelten en percelen;
- Arbeidskosten voor scouting van ziekten en plagen ter vermindering van preventieve behandelingen en het eventuele inkomensverlies door verminderde opbrengst;
- Extra begeleidingskosten voor technisch gespecialiseerde adviseurs (minimaal 750 à 1500 euro per bedrijf), naargelang het type teelt en het type advies (nutriëntenopvolging, gewasbescherming) en naargelang van de omvang van de controles en de oppervlakte.
Deze kosten worden in de kostprijsberekening niet verder in aanmerking genomen;
- Naargelang van de sierteelten op het bedrijf zijn er supplementaire kosten voor insectenvallen en lijmplaten en voor de monitoring van ziekten en plagen door analyses in laboratoria of opvolging door toeleveranciers van natuurlijke vijanden.
In de betrachting naar het reduceren van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is het gebruik van lijmplaten (feromoonplaten) nagenoeg een noodzaak. De kost van een lijmplaat schommelt tussen de 1 à 1,5 euro. De gebruiksdichtheid van deze platen schommelt van 3 per ha tot 1 per 100 m². Deze platen moeten om de 5 weken vernieuwd worden. Een richtwaarde van de kostprijs voor deze techniek bedraagt 100 euro/ha.
- Voor een aantal teelten kan men aansluiten op systemen van waarnemingen en waarschuwingen om de preventieve gewasbescherming en kalenderbespuitingen te beperken.
De meeste siertelers met bedekte teelten doen een beroep op “Pest Control”. Dit is een dienst die de sierteler bijstaat met de problemen inzake de monitoring voor gewasbescherming. Op die manier bekomt de sierteler meer input aan kennis en slaagt hij er beter in om de beoogde reducties te behalen. De kostprijs hiervoor bedraagt 250 euro/jaar (exclusief BTW)
De siertelers met openluchtteelten maken gebruik van waarschuwings- en waarnemingssystemen. De kostprijs hiervan is op dit ogenblik 68,9 euro/jaar (exclusief BTW)

Het alternatief voor de monitoring is het gebruik van een teeltvoorlichter, maar deze optie is zelfs duurder.

- Op het bedrijf besteedt men aan waarnemingen en tellingen (gewasbescherming) en analyses (meststofniveau) ca. 3 uur per week voor een gemiddeld bedrijf, wat neerkomt op 156 uur die kunnen gerekend aan 15 euro/uur (geschoold personeel), zijnde 2340 euro per bedrijf;
- De bedrijfsleider moet ook minimaal 3 x 2 uur bijscholing volgen per jaar, en zijn personeel dient ook bijgeschoold te worden in het waarnemen van ziekten en plagen (minimaal 6 uur voor de bedrijfsleider aan 18 euro per uur = 108 euro per bedrijf, exclusief uren voor personeel). **Deze kosten worden in de kostprijsberekening niet verder in aanmerking genomen**
- Er is geen kostenbesparing voor wat betreft de inzet van plantenbeschermingsmiddelen: de selectieve producten die gebruikt worden wanneer natuurlijke vijanden worden ingezet zijn vaak duurder. De extra kostprijs voor deze middelen wordt geraamd op 30% ten opzichte van de gangbare middelen. De kostprijs voor de gewasbescherming uit de CLE-boekhoudgegevens voor de gangbare sierteeltbedrijven bedragen de volgende:

Teelt	Kostprijs gangbaar euro/are
Kasplanten	31
Snijbloemen onder glas	61
Azalea (voornamelijk open lucht)	22
Boomkwekerij:	7

- Voor de glasteelten wordt het rekenkundige gemiddelde van de vermelde teelten genomen, namelijk 46 euro/are. Op bedrijfsniveau betekent dit een kostprijs van **2760** euro. (46 euro/are x 30 % x 200 are)
- Voor de openluchtteelten, waarbij Azalea een belangrijke teelt is, is de meerkost op bedrijfsniveau **1320** euro (22 euro/are x 30% x 400 are)
- Voor de boomkwekerijteelten is de meerkost op bedrijfsniveau **1680** euro (7 euro/ha x 30% x 800 are)

item	deelfacet	Kostprijs per bedrijf(euro)		
		glasteelt 2 ha	open lucht – intensief 4 ha	open lucht – extensie 8 ha
administratieve verwerking registratiegegevens	Inschrijving op registratiesysteem	645	645	645
	Informatie technische ondersteuning	42	42	42
	Verwerking tot overzichtelijke gegevens	pm	pm	pm
	Weging cijfers via milieubelastingsindicatoren	pm	pm	pm
	Opmaken en bijstellen van de normeringen	pm	pm	pm
Extra arbeidskosten administratie	Registratie op perceelsniveau 0,25 uur/ week aan 18 euro/uur	234	234	234

Extra arbeidskosten administratie teelttechniek 3 uur/week aan 15 euro/uur	Intensieve opsporing van ziekten en plagen	2340	2340	2340
	Arbeidskost waarnemingen en tellingen			
	Arbeidskost analyses			
gewasbescherming	Insectenvallen, lijmplaten, ...	200	400	800
	monitoring van ziekten en plagen	333	333	333
	Waarneming- en waarschuwingssystemen	92	92	92
	Duurdere middelen	2760	1320	1680
Teelttechniek	Aanpassing teelttechniek	pm	pm	Pm
Minimale kostprijs per bedrijf		6646	5406	6166
Minimale kostprijs per ha		3323	1351,5	770,75

Globaal kan worden aangenomen dat een jaarlijks steunbedrag van 900 euro per ha voor teelt onder glas, 450 euro per ha voor intensieve teelt in open lucht en 75 euro per ha voor extensieve teelt in open lucht²⁰ zeker nodig is om de gemaakte basiskosten te vergoeden. Daarbij worden de deelsectoren op een evenwichtige manier behandeld en krijgt de sierteeltsector in zijn geheel een extra stimulans naar verminderd middelengebruik.

Aangezien een aantal van deze kosten eerder bedrijfsgebonden zijn, wordt de jaarlijkse subsidie geplafonneerd op 5000 euro per bedrijf.

Voor de teelten onder glas wordt 600 euro per ha met cofinanciering betaald. De resterende 300 euro/ha wordt betaald met staatssteun.

Maatregel: 214-E: Reductie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de sierteelt					
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/ha					
submaatregel	kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
Teelt onder glas	> 900	900	300	300	300
open lucht – intensief	> 450	450	225	225	0
open lucht - extensief	> 75	75	37,5	37,5	0

De agromilieuverbintenis kan aangepast worden op voorwaarde dat de aanpassing beslist verantwoord is in het licht van de doelstelling van deze agromilieuverbintenis. Dergelijke aanpassing kan de vorm aannemen van een verlenging van de looptijd van de agromilieuverbintenis.

²⁰ Onder extensieve teelt in open lucht wordt verstaan de boomkwekerijteelt in volle grond

5.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid	Uitvoerende bevoegdheid
Departement Landbouw en Visserij Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Verstrynge Tel: 02/552 78 73 johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Markt- en Inkomensbeheer Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Jos De Smedt Tel: 02/552 75 13 jos.desmedt@lv.vlaanderen.be

5.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	200
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.500
	Totaal aantal contracten	300
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.500
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

5.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

5.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel liep reeds in de vorige programmeerperiode onder hoofdstuk VI van Verordening (EC) nr. 1257/99.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandontwikkeling, is van toepassing.

5.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 1.250.000 euro aan overheidssteun nodig.

6 Hectaresteen voor biologische landbouwproductie

6.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

6.2 Maatregelcode: 214-F

6.3 Concrete actie

Door de financiële ondersteuning van de biologische landbouwproductie worden de extra kosten vergoed die met deze maatregel gepaard gaan zodat de verdere afbouw van de sector kan stoppen en een realistische groei mogelijk wordt.

6.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 11 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

6.5 Beschrijving maatregel

6.5.1 Probleemstelling en rationale

De biologische productiemethode vraagt van de landbouwer grote inspanningen, zowel op financieel, intellectueel als sociaal vlak. De maatschappij erkent deze inspanningen en inkomstenderving onvoldoende en is niet bereid de directe meerkost voor biologische producten volledig te betalen.

De voorbeeld- en hefboomfunctie die de biologische landbouw vervult is essentieel in de evolutie naar een duurzame landbouw in Vlaanderen. De biologische landbouw heeft belangrijke troeven op het vlak van de bodemvruchtbaarheid, de biodiversiteit, het voorkomen van verontreiniging door pesticiden, overbemesting en luchtverontreiniging, alsook voor diergezondheid.

Milieuvoordelen van de biologische productiemethode

Op dit ogenblik wordt een studie afgerond over 'De meerwaarde van bio op gebied van kwaliteit en gezondheid, wetenschappelijk onderzoek naar feiten en perceptie'. Deze studie wordt met subsidie van de Vlaamse Overheid uitgevoerd door de Universiteit van Gent. Het definitieve eindrapport zal klaar zijn in december 2007.

De conclusies uit het voorlopige rapport worden hieronder weergegeven

Nitraten

De flux van nitraten van het landbouwbedrijf naar het grondwater is vanuit milieuoogpunt al jaren een bron van bezorgdheid. De nitraatconcentraties die men aantreft in het grond- en oppervlaktewater in landbouwzones overschrijden regelmatig de door Europa (Nitraat Directive, EC, 1991 en Drinkwater Directive, EC, 1980) vooropgestelde limiet.

De waarden uit de verschillende studies zijn erg heterogeen, wat erop wijst dat omgevingsfactoren (zoals klimaat, bodemtype e.d.) een sturende rol spelen. Toch kan besloten worden dat conventionele landbouw een hogere nitraatuitloging vertoont dan de biologische landbouw, wat kan gelinkt worden aan drijvende krachten zoals een hogere meststofgift, minder gebruik van groenbedekkers, een lagere C/N-verhouding en een hogere veebezetting.

Fosfaatuitloging

De vruchtbaarheidstoestand van de Vlaamse landbouwbodems is hoog, tengevolge van de jarenlange toepassing van inorganische meststoffen en dierlijke mest (Van den Bossche et al., 2005). Hierdoor ontstaan er overschotten aan fosfor (P) in de bodem, met versnelde eutrofiëring van oppervlakte- en grondwater tot gevolg.

Van Gijseghe et al. (2002) rapporteren verder dat het aandeel van de Vlaamse landbouw in de totale P-emissie 85,4% bedraagt. Zij tonen verder aan dat de extra kosten die dit volgens hen meebrengt voor de zuivering van ons drinkwater rond de 800 000€ per jaar bedraagt.

Gezien het beperkte aantal studies beschikbaar is er geen eenduidig bewijs dat de P uitloging lager is op biologische bedrijven t.o.v. vergelijkbare gangbare bedrijven, hoewel er aanwijzingen zijn in die richting.

Indien we de P balans als proxy nemen, blijkt er duidelijk een lagere P input, P output en zelfs regelmatig een negatieve P-balans voor biologische bedrijven, uitgedrukt in kg/ha. Een te hoge P-voorraad in de bodem kan aldus weggewerkt worden.

Biodiversiteit

Biologische diversiteit bestaat niet alleen uit gevarieerdheid tussen soorten, maar ook uit genetische variatie binnen soorten en variatie tussen gemeenschappen van soorten, habitats en ecosystemen. De elementen van biodiversiteit - groot of klein, zeldzaam of veel voorkomend - dragen allemaal bij aan de universele processen van productie, behoud en regulering van leven. Belangrijke veranderingen, verlies of achteruitgang van biodiversiteit kunnen dus economische, sociale en culturele gevolgen en kosten hebben naast diepe ecologische, ethische en esthetische implicaties (Eu report biodiversiteit).

Een hoge biodiversiteit nastreven in agrarische gebieden is van belang gezien de natuurlijke bufferfunctie ervan. Deze functie omvat o.a. recyclage van nutriënten, controle van het lokale microklimaat, regulering van de lokale hydrologische processen, regulering van de aanwezigheid van ongewenste organismen, detoxificatie van schadelijke chemicaliën, genetisch uitgangsmateriaal voor gewasverbetering (Harlan, 1975, Altieri, 1994). In intensieve systemen is de natuurlijke bufferfunctie weg, waardoor er nood is aan (kostelijke) externe inputs voor regulering. Dit heeft ook een dalende bodem-, water- en voedselkwaliteit (Swift en Anderson, 1993) tot gevolg.

Dit deel van de studie is opgebouwd rond de volgende onderzoeksvragen:

1. Is de biodiversiteit (soortenrijkdom, genenrijkdom, abundantie binnen bepaalde soorten) op en rond biologische bedrijven **hoger** dan op vergelijkbare conventionele bedrijven?

2. Zorgt het bestaan van biologische landbouw (naast conventionele) voor méér biodiversiteit? Dus, is de biodiversiteit **anders** op en rond biologische bedrijven?

Zowel qua soortenrijkdom als qua abundantie binnen soorten blijkt biologische landbouw een positief effect te hebben, zo bevestigen de 4 belangrijkste en uitgebreide reviews ter zake. Een reeks managementpraktijken kunnen hiervoor aangehaald worden, met als belangrijkste het verbod op het gebruik van chemische pesticiden en inorganische meststoffen, het actief beheer van niet beteelde habitats en akkerranden en het meer voorkomen van mengteelt.

Organische stof

- Organische stof in de bodem speelt een belangrijke rol in de opslag van CO₂ (LARA, 2005). In het kader van het Kyoto-protocol verbindt België zich er toe de emissies van CO₂ te minimaliseren en de reserves en fluxen van organische stof in de bodem te kwantificeren. In de Europese thematische strategie voor bescherming van de bodem wordt bodemorganische stofgehalte gedefinieerd als dé sleutelindicator voor bodemkwaliteit omdat een optimaal gehalte aan organische stof overeenkomt met een goede landbouw- en milieukundige conditie zoals bijvoorbeeld verminderde erosie, hoog bufferend en filterend vermogen en een rijke habitat voor levende organismen.
- Op basis van de kwalitatieve informatie kan worden gesteld dat de biologische landbouwpraktijken een positief effect hebben op het organische stofgehalte in landbouwbodems. We komen tot dit besluit gegeven het grote aantal studies die een positief verschil meten tegenover geen enkele studie die een negatief verschil (lager C gehalte) vaststelt.

Broeikasgassen

De onderzoekers besluiten dat biologische landbouw minder broeikasgassen produceert dan gangbare landbouw maar dat er erg weinig studies zijn over dit onderwerp.

De impact van gewasbeschermingsmiddelen in de biologische teelt versus de conventionele landbouw: evaluatie aan de hand van de PRIBEL indicator

De Pesticide Occupational and Environmental Risk (POCER) indicator, een specifiek evaluatiesysteem voor chemische gewasbeschermingsmiddelen, werd ontwikkeld aan de Faculteit Bio-ingenieurswetenschappen van de Universiteit Gent (Vercruysse & Steurbaut, 2002). De multirisico-indicator is ontwikkeld conform de Europese wetgeving betreffende het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De wetenschappelijke benadering van de POCER-indicator is gebaseerd op Bijlage VI van de Europese Richtlijn 91/414/EC die een beschrijving geeft van de Uniforme Beginselen voor het evalueren en toelaten van gewasbeschermingsmiddelen (Consleg, 1991). In 2006 werd het POCER concept verfijnd en ontstond PRIBEL of Pesticide Risk Indicator for BELgium (Vergucht et al, 2006), momenteel aangewend als evaluatiemiddel in het Federale Reductieplan voor Pesticiden en Biociden (2001 – 2010).

PRIBEL bestaat uit zeven modules (deelindicatoren), waarvan twee modules het humane risico schatten, en vijf modules het risico voor het milieu. Voor elke module wordt een risico-index bekomen, dit is de verhouding tussen de blootstellingsanalyse (PEC) en de effectenanalyse (PNEC). Voor de berekening van de blootstellingswaarden worden internationaal aanvaarde Tier I modellen gebruikt. De toxicologische waarden gebruikt in de effectenanalyse zijn erkende eindpunten, gedefinieerd in Bijlage VI van Richtlijn 91/414/EC.

In het kader van dit project kan PRIBEL aangewend worden om het risico van biologische gewasbeschermingsmiddelen gebruikt in de biologische landbouw te vergelijken met het risico dat veroorzaakt wordt door chemische gewasbeschermingsmiddelen in de gangbare landbouw.

Samengevat besluiten de onderzoekers dat wat betreft de risico's voor mens en milieu, ingeschat op basis van de PRIBEL methodologie, de biologische groenteteelt een beduidend betere score haalt.

Case-studie: vergelijking biologische en gangbare preiteelt a.d.h.v. levenscyclusanalyse

De doelstelling van deze case studie is inzicht te verwerven over de milieubelasting eigen aan de gangbare en biologische productie om op die manier een vergelijking tussen beide productiesystemen toe te laten. Dit kan bijdragen om een reductie van de milieubelasting te verwezenlijken voor elk van deze teeltwijzen.

Uit deze vergelijkende LCA-studie is gebleken dat de milieubelasting per m² preiproduktie veroorzaakt door de gangbare teelt groter is dan de impact veroorzaakt door de biologische teelt voor alle impactcategorieën (humane toxiciteit, terrestrische ecotoxiciteit, de impact veroorzaakt door het toedienen van bestrijdingsmiddelen, eutrofiëring, verzuring, uitputting abiotische grondstoffen, broeikas effect, aantasting ozonlaag en fotochemische smogvorming).

6.5.2 Doelstelling en kwantificering

Met deze maatregel wil de overheid landbouwers stimuleren om ten minste gedurende vijf opeenvolgende jaren de biologische productiemethode toe te passen volgens de geldende Europese, federale en Vlaamse wetgeving ter zake.

Het areaal biologische landbouw steeg van 1994 tot 2001 van 680 ha tot 4026 ha. Vanaf 2002 daalden de oppervlakte en het aantal bedrijven merkbaar. Sinds 2005 is de situatie gestabiliseerd. Deze maatregel heeft tot doel om een verdere afbouw van de sector te stoppen en een realistische groei te bewerkstelligen.

Zowel het areaal biologische producten als het aantal biologische landbouwers zijn eenvoudig meetbaar door de verplichte aanmelding van de productie bij door de overheid erkende controleorganisaties. Eind 2005 telde Vlaanderen 236 biologische landbouwbedrijven en een areaal van 3.153 ha (0,5% van het totale Vlaamse landbouwareaal). Het streefcijfer is om een jaarlijkse groei van 10% van het areaal te realiseren.

6.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers met percelen gelegen in Vlaanderen.

6.5.4 Praktische uitwerking

Beschrijving van de maatregel

De landbouwer verbindt er zich toe om voor bepaalde teelten gedurende ten minste 5 jaar de biologische productiemethode toe te passen volgens alle geldende wettelijke bepalingen. De percelen worden aangegeven via de GBCS-verzamelaanvraag. De aangegane verbintenis geldt voor een periode van 5 jaar, maar kan verlengd worden tot 7 jaar.

De opgegeven percelen moeten voldoen aan de geldende wetgeving voor het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen voor zover deze strenger zou zijn dan de wetgeving voor biologische productie.

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Bij de berekeningen wordt gebruik gemaakt van de Vlaamse bruto standaardsaldi (BSS²¹) voor de gewassen en de veehouderij (periode 1996-2002), uitgegeven in augustus 2004 door het Centrum voor Landbouweconomie (Momenteel maakt dit deel uit van de Afdeling Monitoring en Studie van het Departement voor landbouw en Visserij).

Landbouwkundige veronderstellingen:

Bij de berekening van de meerkost werd uitgegaan van de meest zichtbare kosten en minderopbrengsten die de verplichte toepassing van het lastenboek van de biologische productiemethode met zich meebrengen, waaronder zijn

- Verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen;
- Verbod op het gebruik van minerale meststoffen;
- verplicht gebruik van biologisch uitgangsmateriaal (zaaizaad, fokdieren, voeders)

De kosten die hiermee gepaard gaan zijn onder te verdelen in twee groepen:

- De kosten die zich permanent manifesteren, ook na de omschakelingsperiode
- De kosten die zich concentreren in de eerste jaren van de omschakeling

Permanente kosten en minderopbrengsten

- Verbod op het gebruik van chemische meststoffen.
De bemesting moet worden verwezenlijkt door de toediening van organische mest. Door het niet gebruiken van de snel werkende minerale meststoffen zal een bepaalde opbrengstdaling te verwachten zijn. (tragere opkomst en groei). Deze verminderde opbrengst is niet alleen te wijten aan de verminderde bemesting, maar aan het vertraagd vrijkomen van de nutriënten die in organisch gebonden vorm aanwezig zijn. Een goede bodemtoestand is hierbij onontbeerlijk. Een gezonde bodem is bovendien een basisvoorwaarde om gezonde planten te telen. Planten die niet in optimale omstandigheden kunnen ontwikkelen zijn meer vatbaar voor ziekten. Een opbrengstdaling van 10 % is hiervoor in te brengen. In de heel intensieve teelten wordt soms een beroep gedaan op biologische meststoffen zoals diatomeeënaarde of bloedmeel om het nutriëntentekort weg te werken. Deze meststoffen zijn weliswaar erg duur in gebruik en worden daarom slechts toegepast in de hoog opbrengende teelten.
- Mechanische en manuele onkruidbestrijding als gevolg van het verbod van het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen.
In de intensievere teelten is de manuele onkruidbestrijding een grote kostenpost (voornamelijk werkuren). De keuze voor mechanische of manuele onkruidbestrijding hangt ook af van de te verwachten opbrengsten. Mechanische onkruidbestrijding veroorzaakt steeds een bepaalde

²¹ Voor de bepaling van BSS worden bruto saldi voor de belangrijkste plantaardige en dierlijke producties in Vlaanderen berekend: gemiddelde opbrengsten verminderd met gemiddelde bijhorende specifieke kosten. Aangezien de kosten en vooral de opbrengsten jaarlijks sterk kunnen variëren, worden de bruto saldi berekend voor 5 opeenvolgende boekjaren. Het gemiddelde van een bruto saldo over 5 opeenvolgende jaren wordt een bruto standaardsaldo genoemd.

gewasschade. Voor de intensievere teelten is een dergelijke gewasschade niet tolereerbaar en zal voornamelijk geopteerd worden voor het manueel wieden. De extra werkuren voor het manueel wieden wegen dan wel op tegen de mechanische schade. Voor de akkerbouwteelten met grote oppervlaktes is de redenering andersom en zal een klein percentage gewasschade getolereerd worden ten opzichte van de werkuren voor manueel wieden. Hier zal de manuele onkruidbestrijding beperkt blijven tot het occasioneel verwijderen van laatbloeiende zaadverspreidende onkruiden die via mechanische weg niet te verwijderen waren (bv. distels en zwarte nachtschade). Naast manuele en mechanische onkruidbestrijding kunnen verschillende technieken gebruikt worden om de onkruiddruk op een perceel te verlagen. Een vals zaaibed aanleggen of een perceel afdekken met folie behoort tot de mogelijkheden. Ook hier zijn kosten aan verbonden: werktijd, brandstof, folie, kartonnen boomspiegels...

- Meerkost voor de biologische bestrijding van ziekten en plagen als gevolg van het verbod van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen.
Ondanks de kostenbesparing van het niet gebruiken van bestrijdingsmiddelen is de meerkost van het gebruik van de biologische bestrijding van ziekten en plagen aanzienlijk. De gewasbescherming in de biologische teelt vergt een intensieve opvolging om op het gepaste tijdstip te kunnen ingrijpen. Vooraleer in te grijpen wordt een bepaalde schadedrempel ingesteld, afhankelijk van de teelt (voornamelijk gerelateerd aan de te verwachten opbrengst).
- Minderopbrengst door het verbod op het gebruik van bodemontsmettingsmiddelen. Doordat de landbouwer niet kan terugvallen op bodemontsmettingsmiddelen moet de landbouwer tussenteelten inbouwen om de bodem tot rust te laten komen. Deze tussenteelten zijn niet of minder productief en betekenen ook een minderopbrengst op bedrijfsniveau ten opzichte van de gangbare teelt.
- Biologische bodemontsmetting (inwerken van grote hoeveelheden organisch materiaal in de bodem en afdekken van de bodem met folie waardoor een zuurstofarm milieu ontstaat en schadelijke bodemorganismen afsterven) is een doeltreffend alternatief maar het is vier keer zo duur als chemische bodemontsmetting.
- Duurder plantmateriaal en zaaizaad.
Voor de plantaardige productie moet het uitgangsmateriaal biologisch zijn. Dit biologisch uitgangsmateriaal is duurder, gezien het vermeerderen volgens biologische regels extra hygiënische problemen veroorzaakt, meer uitval kent en ook een langer proces is. De moederplanten of het uitgangsmateriaal van het zaad moet 1 of 2 jaar biologisch geteeld zijn vooraleer het biologisch zaad of vegetatief teeltmateriaal kan leveren (meerprijs 5 tot 300%).
- Beschikbaarheid van biologische zaaizaad en plantmateriaal.
De rassen of variëteiten die in de handel in biologische variant beschikbaar zijn, zijn in veel gevallen geselecteerd op basis van klassieke selectiecriteria als opbrengst, productietijd, groeisnelheid of voor de eisen van de gangbare markt. Deze kenmerken zijn vaak niet de meest interessante voor de biologische productiemethode of voor de biologische markt. Voor de biologische teelt hebben eigenschappen als ziekteresistentie en -weerstand, en smaak meer belang.
Onderzoek naar nieuwe rassen en variëteiten die geschikt zijn voor de biologische productie is beperkt.
Dit alles heeft tot gevolg dat de biologische landbouwer vaak voor zaden of plantgoed moet kiezen dat voor zijn bedrijf niet de beste keuze is.
In sommige gevallen zijn de beschikbare rassen ook niet afgestemd op de vraag van de markt. Grootdistributieketens die een belangrijke afnamebron zijn van biologische producten vragen in vele gevallen nog naar de gangbare rassen van gewassen. Zo is het ras “bintje” bij aardappelen nog een veel gevraagde soort dat in de biologische productiemethode nog niet beschikbaar is.

- Meer teelten in de rotatie: Het aantal teelten dat op het bedrijf moet geteeld worden is groter, omwille van het nastreven van een lagere ziektedruk. Hierdoor wordt gewerkt met kleinere perceelsstructuren met dikwijls suboptimale werkomstandigheden als gevolg. Ook andere schaalvoordelen, zowel aan de inputzijde van de productie als aan de afzetkant kunnen hierdoor vaak niet gerealiseerd worden.
- Voor de voederteelten kan enigszins dezelfde redenering als de akkerbouwteelten doorgetrokken worden, maar zeker voor grasland dient de link gelegd te worden met de specifieke kosten van de biologische rundveehouderij. Hierbij zijn de volgende vereisten van toepassing:
 - aanbinden is niet toegelaten;
 - de ophok is beperkt tot 1/5 van de levensduur en maximaal 3 maand. Voor het aanpassen van het rantsoen aan de behoefte om te komen tot een ideale melkproductie bij melkschapen, melkgeiten en melkkoeien of tot het bekomen van het ideale afmestgewicht bij mestvarkens, en koeien voor de vleesproductie, zorgt dit voor extra moeilijkheden;
 - de afmestperiode is korter (soms meer dan 1/3 korter) dan in het gangbare circuit. Hierdoor zullen de dieren een suboptimaal rantsoen krijgen en dus ook een suboptimale productie hebben tov het gangbare, met een lager inkomen ten opzichte van het gangbare tot gevolg (geschat op 10% minder opbrengst);
 - de dieren moeten biologisch zijn of biologisch aangekocht worden: gezien het kleine aanbod aan (fok)dieren is de prijs ervan ook hoger;
 - ook het voeder moet biologisch zijn. De meerprijs ten opzicht van gangbaar voeder varieert van 10 tot 40%.

Bijkomende kosten tijdens eerste jaren van de omschakeling:

- Tijdens de omschakelingsperiode zijn er extra kosten en minderopbrengsten die niet kunnen gevalideerd worden aangezien de producten nog niet als biologisch kunnen worden verkocht.
 - Het eerste jaar zijn zij verplicht hun producten als gangbaar te verkopen, hoewel zij alle kosten hebben gemaakt om deze producten volgens de biologische productiewijze te verbouwen.
 - In het tweede en derde jaar kunnen de producten als omschakelingsproduct verkocht worden, waar een iets hogere prijs voor gekregen wordt. Pas vanaf het vierde jaar kan het product als biologisch worden verkocht en worden de geleverde extra kosten en minderopbrengsten voor een gedeelte via de markt gecompenseerd.

Deze minderopbrengsten worden verder gebruikt om het hogere steunbedrag in de omschakelingsperiode te verantwoorden:

Deze minderopbrengst wordt bepaald door de volgende vergelijking:

$$\text{Mindereopbrengst} = Q_{\text{bio}} \times (P_{\text{bio}} - P_{\text{gangbaar}})$$

Waarbij:

Q_{bio} = productiehoeveelheid biologische teelt

P_{bio} = verkoopprijs biologisch product

P_{gangbaar} = verkoopprijs gangbaar product

Bij gebrek aan statistische gegevens over productiehoeveelheden van de biologische teelt kan deze benaderd worden door gebruik te maken van de productiehoeveelheden van de gangbare

teelten. Deze opbrengsten worden vervolgens gereduceerd rekening houdend met de verminderde productie, zeker tijdens de omschakelingsjaren van de biologische productie.

$$\text{Minderopbrengst} = Q_{\text{bio}} \times (P_{\text{bio}} - P_{\text{gangbaar}})$$

$$\text{Minderopbrengst} = c \times Q_{\text{gangbaar}} \times (P_{\text{bio}} - P_{\text{gangbaar}})$$

Waarbij c = reductiefactor voor de biologische productie

Deze reductiefactor is afhankelijk van de teelt en wordt standaard op 0,8 gezet.

Voor bepaalde intensieve teelten en bedekte teelten zijn de productiehoeveelheden niet steeds voorhanden, maar wel de opbrengsten (euro/ha). Hierbij kan dank zij een omrekening eveneens de minderopbrengst benaderd worden

$$\text{Minderopbrengst} = Q_{\text{bio}} \times (P_{\text{bio}} - P_{\text{gangbaar}})$$

$$= c \times Q_{\text{gangbaar}} \times (P_{\text{bio}} - P_{\text{gangbaar}})$$

$$= c \times O_{\text{gangbaar}} / P_{\text{gangbaar}} \times (P_{\text{bio}} - P_{\text{gangbaar}})$$

$$= c \times O_{\text{gangbaar}} \times (P_{\text{bio}} / P_{\text{gangbaar}} - 1)$$

$$\text{Of ook Minderopbrengst} = O_{\text{bio}} \times (1 - P_{\text{gangbaar}} / P_{\text{bio}})$$

Waarbij O_{bio} = productiewaarde biologische teelt

O_{gangbaar} = productiewaarde gangbare teelt

- Investeringskosten om te voldoen aan de biologische productiemethode. In de omschakelingsperiode moeten op het bedrijf soms drastische infrastructuurwijzigingen uitgevoerd worden, zoals herinrichting van de stallen en de dierplaatsen en de aankoop van machines voor mechanische onkruidbestrijding.

Voor deze kosten kan via steun uit as 1 een gedeeltelijke vergoeding bekomen worden.

De investeringskosten worden in deze agromilieumaatregel daarom niet verder in aanmerking genomen.

- Een ander element is de extra verminderde opbrengst ten gevolge van de aanpassingen die de bodem ondergaat tijdens de omschakeling naar de biologische productiewijze. Bij de biologische productiemethode is de teelt immers meer aangewezen op de organische stof in de bodem. In veel gevallen duurt het meerdere jaren voordat de productie volgens de biologische productiemethode op peil komt.

De omschakelingsperiode wordt gekenmerkt door (verdoken) arbeidskosten die verband houden met een volledig nieuw netwerk dat moet worden opgebouwd. Door het kleinschalige en dynamische karakter van de biologische sector in Vlaanderen zal dit netwerk permanent in evolutie zijn en vraagt het bijzondere aandacht om het te onderhouden. De dienstverlening van de klassieke vakorganisaties is bovendien weinig afgestemd op de specifieke noden van de biologische teler. De biologische landbouwer is veeleer op zichzelf aangewezen. Voorbeelden van processen die tijd kosten zijn:

- Studiewerk over alle aspecten van de biologische bedrijfsvoering: wetgeving, teelttechniek, subsidies, wetenschappelijk onderzoek, (internationale) marktgegevens...;
- Kennisnetwerk opbouwen met gespecialiseerde adviseurs en ervaren collega-telers;
- Gespecialiseerde toeleveranciers moeten worden gezocht voor zaaizaad, componenten van het veevoeder, specifieke rassen die geschikt zijn voor de biologische teelt, toegelaten bestrijdingsmiddelen en hulpstoffen,... ;

- Nieuwe afzetkanalen of afzetstructuren moeten worden opgebouwd. In veel gevallen kiezen biologische landbouwers ervoor om producten kleinschalig te verpakken of thuis te verwerken. Deze processen gaan gepaard met studiewerk, bijscholing, experimenteren,...

Bovendien zal een omschakelende biologische landbouwer ‘beginnersfouten’ maken door gebrek aan kennis en/of ervaring met de biologische productiemethode. Zo komt het voor dat landbouwers in een beginperiode vasthouden aan voor hen vertrouwde rassen. Deze rassen zijn in de meeste gevallen suboptimaal voor de biologische productiemethode.

Omwille van de specifieke situatie van de omschakelingsperiode wordt ervoor geopteerd om de steun degressief te maken om de kosten tijdens de eerste jaren van de omschakeling beter te kunnen dragen. Hierbij wordt de omschakelingsperiode verdeeld in drie periodes;

- In een eerste periode waarin de omschakeling van gangbare naar biologische landbouw gebeurt, zijn de kosten het hoogste omdat in deze periode de biologische productie niet als biologisch product kan afgezet worden. Deze periode bedraagt twee jaar gesteld met uitzondering voor meerjarig fruit waar deze periode drie jaar is.
- In een tweede periode worden de omschakelingskosten kleiner en kan de biologische productie als biologisch verkocht worden. Deze periode duurt tot vijf jaar na de start van de omschakeling.
- In een derde periode na de vijf jaar na de start van de omschakeling is de omschakeling voleindigd en blijven enkel de permanente kosten en minderopbrengsten over.

Kostprijs voor eenjarige akkerbouw- en voederteelten

Permanente kosten

- Oprengstderving van 10 %.. doordat geen minerale bemesting kan toegevoegd worden. Aan een Bruto Standaard Saldo van 1000 euro/ha betekent dit een minderopbrengst van 100 euro.
- Naar analogie met maatregel 214-A “mechanische onkruidbestrijding” wordt de kost voor de mechanische onkruidbestrijding in rekening gebracht. Gezien het hier grote arealen betreft, wordt de kostprijs op 150 euro per ha geraamd.

Mechanische onkruidbestrijding is in sommige teelten heel lastig. In sommige gevallen, wanneer de mechanische onkruidbestrijding niet succesvol is, zal een gedeeltelijke veronkruiding plaatsvinden, met een opbrengstdaling als gevolg. De schade die wordt toegebracht aan de teelt door de mechanische behandelingen bedraagt minstens 5 %. Aan een Bruto Standaard Saldo van 1000 euro/ha betekent dit een minderopbrengst van 50 euro/ha. Zoals hoger reeds vermeld is de uurkost te hoog om over te gaan tot manueel wieden en zal deze schade getolereerd worden.

Het niet gebruiken van chemische gewasbescherming vereist een meer nauwgezette (arbeidsintensieve) monitoring van de percelen (bv. uitzetten feromoonvallen). Bovendien is het toepassen van alternatieven voor de chemische methodes duurder. De kost voor producten en de extra tijd van de biologische gewasbescherming kan gerekend worden op ongeveer **25 euro/ha**.

Het gebruik van biologische bestrijdingsmiddelen wordt pas gestart vanaf het overschrijden van een bepaalde schadedrempel. Het toelaten van een schadedrempel betekent een opbrengstvermindering van **10 %**. Aan een Bruto Standaard Saldo van 1000 euro/ha betekent dit een minderopbrengst van 100 euro

Niet gevalideerde inkomsten tijdens de omschakeling

Zoals hoger reeds vermeld, kan in de beginperiode van de omschakeling de opbrengst niet volledig gevalideerd worden omdat de producten niet als biologisch product kunnen verkocht worden.

Teelt	P _{Gangbaar} (euro/kg)	P _{bio} (euro/kg)	P _{gangbaar} - P _{bio} (euro/kg)	Q _{gangbaar} (kg/ha)	Minderopbrengst	over 5 jaar
aardappel	0,18	0,45	0,12	45000	4.320	864
wintertarwe	0,11	0,285	0,175	8000	1.120	224
korrelmaïs	0,1	0,3	0,2	9000	1.440	288

Een minderopbrengst van 200 euro/ha is zeker verantwoord.

Samenvattend:

Item	Kost bij start (euro/ha)	Recurrente kost (euro/ha)
Niet gebruiken van minerale meststoffen 10%	100	100
Mechanische onkruidbestrijding	150	150
gewasschade mechanisch 5%	50	50
gewasschade schadedrempel 10%	100	100
Meerkost biologische bestrijding	25	25
Minderopbrengsten tijdens de omschakeling	200	
Totaal	625	425

Voor de beginperiode is de voorziene steun degressief gemaakt en bedraagt respectievelijk 600, 600, 360, 360 en 360 euro/ha naargelang de tijd sinds omschakeling. Indien deze steun evenredig zou verdeeld worden, komt dit neer op een steunbedrag van 456 euro/ha. Dit steunbedrag is lager dan de berekende kost.

Vanaf het zesde jaar van de omschakeling wordt een recurrente steun van 240 euro/ha gegeven. De meerprijs die van de producten wordt gekregen, zou op dat ogenblik de extra kosten uit de omschakelingsperiode moeten compenseren.

Kostprijs voor blijvend grasland

Permanente kosten

- Opbrengstderving van 10 %, doordat geen minerale bemesting kan toegediend worden. Aan een Bruto Standaard Saldo van 1000 euro/ha betekent dit een minderopbrengst van 100 euro.

- De omschakeling naar de biologische veehouderij heeft een reductie van de veebezetting tot 2 GVE als gevolg. Dit kan resulteren in het houden van minder dieren of in het verwerven van extra cultuurgrond. In de biologische veehouderij is de stikstofgift gelimiteerd op 170 kg N/ha. De reductie van 250 naar 170 kg N/ha resulteert in een daling van het aantal stuks vee met 32% of een toename van het areaal met 32 %. Beide opties brengen een extra kost met zich mee. Deze kost wordt in deze berekening niet meegenomen.
- De kosten voor biologisch voeder liggen 40 % hoger dan de kosten voor gangbaar voer. De kosten van gangbaar voer zijn ongeveer 300 euro per melkkoe. In de biologische melkveehouderij is dit minstens 120 euro per dier hoger. Gerekend aan 1,5 GVE/ha is dit een meerkost van 180 euro/ha.

Specifieke minderopbrengsten en kosten tijdens de omschakeling

Bij de omschakeling naar de biologische veehouderij is er het specifieke probleem dat de voeding uit minstens 60% biologisch voeder moeten bestaan, hoewel de omschakelende landbouwer nog geen eigen biologisch voeder ter beschikking heeft. De aankoop van dit biologisch voeder is een grote meerkost. Aan een voederkost van 420 euro/ha is dit een kost van 250 euro/ha.

De veerassen die in de gangbare praktijk worden gebruikt zijn niet dezelfde als de dieren voor de biologische veeteelt worden gebruikt. Het aantal toegelaten keizersnedes is bijvoorbeeld beperkt, zodat bepaalde rassen niet kunnen aangehouden worden (bv witblauw rund, Texel). Hierdoor moet de landbouwer eerst zijn oude veestapel afbouwen en de nieuwe veestapel opbouwen. De kosten die hiermee gepaard gaan worden niet gevalideerd door een meerprijs gedurende de omschakelingsjaren.

Het grootste probleem is evenwel dat de meerprijs van de biologische productiemethode niet kan gevalideerd worden doordat de dieren niet als biologisch kunnen verkocht worden of de melk niet als biologisch kan verkocht worden tijdens de eerste jaren van de omschakelingsperiode.

Als voorbeeld nemen we de melkveehouderij.

Een biologische melkkoe produceert jaarlijks ongeveer 5000 liter melk. De meerprijs van 5 cent per liter kan de eerste jaren niet bekomen worden. Dit is een inkomstenderving per koe van 250 euro. Rekenend met een veedichtheid van de biologische veehouderij aan 1,5 GVE/ha, betekent dit een kost per ha van 375 euro. Verdeeld over de vijf jaren van omschakeling betekent dit 75 euro/ha per jaar

Samenvattend:

Item	Kost bij start(euro/ha)	Recurrente kost (euro/ha)
Niet gebruiken van minerale meststoffen 10%	100	100
Biologisch fokmateriaal	<i>Pm</i>	<i>pm</i>
Biologisch voeder	180	180
Aangepaste veehouderijtechniek	+ 10 %	+ 10 %
Aanpassing veestapel	p.m.	
minderopbrengst tijdens de omschakeling	75	

kosten aankoop biovoeder tijdens de omschakeling	250	
Totaal	605	280

Voor de beginperiode is de voorziene steun degressief gemaakt en bedraagt deze respectievelijk 450, 450, 150, 150 en 150 euro/ha naargelang de tijd sinds de omschakeling. Indien deze steun evenredig zou verdeeld worden, komt dit neer op een steunbedrag van 270/ha euro. Dit steunbedrag is lager dan de berekende kost.

Vanaf het zesde jaar van de omschakeling wordt een recurrente steun van 120 euro/ha gegeven. De meerprijs die van de producten wordt gekregen, zou op dat ogenblik de extra kosten uit de omschakelingsperiode moeten compenseren.

Kostprijs voor groenteteelt

Voor de groenteteelt wordt een onderscheid gemaakt tussen extensieve en intensieve groenteteelt:

- extensieve groenteteelt: groenteteelt met een totale groenteareaal van meer dan 2,5 ha.
- Intensieve groenteteelt groenteteelt met een totaal groenteareaal kleiner dan of gelijk is aan 2,5 ha. Voor elk groentebedrijf worden de eerste 2,5 ha als intensieve groenten gerekend.

Permanente kosten

Voor de groenteteelt wordt dezelfde berekeningswijze toegepast als bij de akkerbouwteelten.

Hierbij dient wel rekening gehouden te worden dat het BSS van de groenteteelten veel hoger ligt (een gemiddelde van 3164 euro/ha voor de extensieve groenteteelt en 11877 eur/ha voor de intensieve groenteteelt)

Hierdoor is de “aanvaardbare schade” als gevolg van onkruidbestrijding en de schadedrempel alvorens in te grijpen veel lager. Daarom is de kost voor de gewasbescherming ook hoger omwille van de arbeidskost voor het manuele wiewerk gebeurt. Dit geldt zeker voor de intensieve groenteteelt.

Bij de groenteteelt is er het extra probleem dat het zaad en het plantgoed niet is afgestemd op de biologische productiemethode. De selectie gebeurt immers nog steeds op basis van de gangbare teelt. Als gevolg daarvan zal de productie van biologische groenten steeds suboptimaal blijven.

Kosten tijdens de omschakeling bij extensieve groenteteelt

In de beginperiode van de omschakeling kan de hogere productprijs niet gevalideerd worden omdat de producten niet als biologisch mogen verkocht worden.

Voor de volgende extensieve teelten zijn de telersprijzen de volgende:
(prijzen 2004)

teelt	P _{Gangbaar} (euro/kg)	P _{bio} (euro/kg)	P _{gangbaar} - P _{bio} (euro/kg)	P _{bio} /P _{gangbaar} - 1	O _{gangbaar} (euro/ha)	Minderopbrengst	over 5 jaar
Wortel	0,23	0,6	0,37	1,61	3115	1.537	307
Spinazie	0,82	1,5	0,68	0,83	3211	1.165	233

Bloemkool	0,41	1,2	0,79	1,93	8262	4.351	870
rode kool	0,18	0,35	0,17	0,94	9574	3.720	744

Een minderopbrengst van 200 euro is daarom steeds te verantwoorden

Extensieve groenteteelt

Item	Kost bij start (euro/ha)	Recurrente kost (euro/ha)
Mechanische + manuele onkruidbestrijding	250	250
gewasschade mechanisch 5%	150	150
gewasschade schadedrempel 5%	150	150
Meerkost biologische bestrijding	100	100
minderopbrengst tijdens de omschakeling	> 200	
Totaal	850	650

Voor de beginperiode is de voorziene steun degressief gemaakt en bedraagt deze respectievelijk 1000, 1000, 700, 700 en 700 euro/ha naargelang de tijd sinds de omschakeling. Indien deze steun evenredig zou verdeeld worden, komt dit neer op een steunbedrag van 820 euro/ha. Dit steunbedrag is lager dan de berekende kost.

Vanaf het zesde jaar van de omschakeling wordt een recurrente steun van 380 euro/ha gegeven. De meerprijs die van de producten wordt gekregen, zou op dat ogenblik de extra kosten uit de omschakelingsperiode moeten compenseren.

Intensieve groenteteelt

De kosten in de intensieve groenteteelt zijn dezelfde als deze in de extensieve groenteteelt. Alleen is de BSS zo hoog dat de schade door mechanisch wieden tot een minimum wordt beperkt. Er worden ook gespecialiseerde toestellen ingezet om de onkruiddruk te verminderen, zoals een onkruidbrander. De arbeidskost is voor de extensieve groenteteelt de belangrijkste factor.

Kosten tijdens de omschakeling bij intensieve groenteteelt

Voor de volgende intensieve teelten zijn de telersprijzen de volgende: (prijzen 2004)

teelt	P_{Gangbaar} (euro/kg)	P_{bio} (euro/kg)	$P_{\text{gangbaar}} - P_{\text{bio}}$ (euro/kg)	$P_{\text{bio}}/P_{\text{gangbaar}} - 1$	O_{gangbaar} (euro/ha)	Minderopbrengst	over 5 jaar
Prei	0,29	1,2	0,91	3,14	12998	4.928	986
Ajuin	0,23	0,65	0,42	1,83	16250	5.250	1.050
Ajuin	0,23	0,65	0,42	1,83	14391	4.649	930
Vollegrondsla	0,232	0,55	0,318	1,37	32000	9.251	1.850
Rode kool	0,22	0,52	0,3	1,36	16250	4.688	938
Courgette	0,19	0,4	0,21	1,11	16250	4.266	853

Bonen	0,98	2,8	1,82	1,86	16250	5.281	1.056
-------	------	-----	------	------	-------	-------	-------

Voor de c-factor (opbrengstverschil tussen gangbaar en bio) is voor de intensieve groententeelt 0,5 genomen in plaats van 0,8. De beschikbare cultivars zijn dikwijls niet aangepast aan de biologische productiemethode. De minderopbrengst tijdens de omschakelingsperiode is voor de intensieve groenteteelt zeker 800 euro/ha.

Item	Kost bij start (euro/ha)	Recurrente kost (euro/ha)
Manuele + mechanische onkruidbestrijding	350	350
Schadedrempel 1 %	120	120
Meerkost biologische bestrijding	200	200
Aanpassingen tijdens de omschakeling	800	
Totaal	1470	620

Voor de beginperiode is de voorziene steun degressief gemaakt en bedraagt deze respectievelijk 1000, 1000, 800, 800 en 800 euro/ha naargelang de tijd sinds de omschakeling. Indien deze steun evenredig zou verdeeld worden, komt dit neer op een steunbedrag van 880 euro/ha. Dit steunbedrag is lager dan de berekende kost.

Vanaf het zesde jaar van de omschakeling wordt een recurrente steun van 495 euro/ha gegeven. De meerprijs die van de producten wordt gekregen, zou op dat ogenblik de extra kosten uit de omschakelingsperiode moeten compenseren.

Kostprijs voor beschutte teelten

Permanente kosten

Nog meer dan de intensieve groenteteelt, zijn de BSS-waardes van de teelten onder glas erg hoog:

Tomaten, warme teelt: 195.422 euro

Aardbeien: 134.929 euro

Andere groenten: 167.808 euro

Als gevolg hiervan zal de tuinbouwer zich sterk toeleggen op -monitoring en biologische bestrijding van plagen. De schadedrempel wordt tot een absoluut minimum beperkt, hetgeen wel resulteert in een hogere kost aan biologische gewasbeschermingsmiddelen.

Voor de onderstaande berekeningen nemen we een BSS waarde van 150.000 eur/ha

Kosten tijdens de omschakeling bij beschutte teeltent

In tegenstelling tot de gangbare beschutte teelten mag de biologische teelt niet op substraat gebeuren. Ook het feit dat ontsmetting van de bodem niet zo evident is heeft als gevolg dat de opbrengst niet zo hoog is als in de gangbare bedekte teelten.

We nemen als rekenvoorbeeld de tomatenteelt:

teelt	P_{Gangbaar} (euro/kg)	P_{bio} (euro/kg)	$P_{\text{gangbaar}} - P_{\text{bio}}$ (euro/kg)	$P_{\text{bio}}/P_{\text{gangbaar}} - 1$	O_{gangbaar} (euro/ha)	Minderopbrengst	over 5 jaar
tomaten	0,645	1	0	0,77	313899	68.071	13.614

Ook hier is voor de c-factor (opbrengstverschil tussen gangbaar en bio) 0,5 genomen in plaats van 0,8. De beschikbare cultivars zijn dikwijls niet aangepast aan de biologische productiemethode. De minderopbrengst tijdens de omschakelingsperiode is voor de beschutte teelten volgens deze berekening 13.614 euro/ha.

Door het verschil in teeltwijze (substraat of potten versus volle grond) is deze kost in de praktijk weliswaar niet zo groot. Het is evenwel een belangrijke struikelsteen bij de omschakeling van deze intensieve teelten.

Item	Kost bij start (euro/ha)	Recurrente kost (euro/ha)
Manuele onkruidbestrijding	500	500
Schadedrempel	250	250
Meerkost biologische bestrijding	250	250
Aanpassingen tijdens de omschakeling	> 1000	
Totaal	1600	1000

Voor de beginperiode is de voorziene steun degressief gemaakt en bedraagt deze respectievelijk 1650, 1650, 990, 990 en 990 euro/ha naargelang de tijd sinds de omschakeling. Indien deze steun evenredig zou verdeeld worden, komt dit neer op een steunbedrag van 1254 euro/ha. Dit steunbedrag is lager dan de berekende kost.

Vanaf het zesde jaar van de omschakeling wordt een recurrente steun van 790 euro/ha gegeven. De meerprijs die van de producten wordt gekregen, zou op dat ogenblik de extra kosten uit de omschakelingsperiode moeten compenseren.

Kostprijs voor meerjarige fruitteelten

Permanente kosten

Het BSS van meerjarig fruitteelt bedraagt 10.644 euro. Dit is te vergelijken met dit van de intensieve groententeelt. Dit betekent dat de schadedrempel niet te hoog mag komen alvorens in te grijpen.

Bijkomende kosten tijdens de omschakeling

teelt	P_{Gangbaar} (euro/kg)	P_{bio} (euro/kg)	$P_{\text{gangbaar}} - P_{\text{bio}}$ (euro/kg)	$P_{\text{bio}}/P_{\text{gangbaar}} - 1$	O_{gangbaar} (euro/ha)	Minderopbrengst	over 5 jaar
boskoop	0,402	0,8	0	0,99	14444	3.593	719

jonagold	0,556	1,07	1	0,92	14444	3.469	694
conference	0,363	1,177	1	2,24	14444	4.995	999

Ook hier is voor de c-factor (opbrengstverschil tussen gangbaar en bio) 0,5 genomen in plaats van 0,8. De minderopbrengst tijdens de omschakelingsperiode bedraagt voor de meerjarige fruitteelten ongeveer 700 euro/ha.

Item	Kost bij start (euro/ha)	Recurrente kost (euro/ha)
Mechanische onkruidbestrijding	250	250
Schadedrempel 1 %	100	100
Meerkost biologische bestrijding	250	250
Aanpassingen tijdens de omschakeling	700	
Totaal	1300	600

Voor de beginperiode is de voorziene steun degressief gemaakt en bedraagt deze respectievelijk 900, 900, 900, 620 en 620 euro/ha naargelang de tijd sinds de omschakeling. Indien deze steun evenredig zou verdeeld worden, komt dit neer op een steunbedrag van 788 euro/ha. Dit steunbedrag is lager dan de berekende kost.

Vanaf het zesde jaar van de omschakeling wordt een recurrente steun van 555 euro/ha gegeven. De meerprijs die van de producten wordt gekregen, zou op dat ogenblik de extra kosten uit de omschakelingsperiode moeten compenseren.

Tabel met overzicht steunbedragen per ha en per teelt in euro/ha:

Teelt	Eerste periode	Tweede periode	Derde periode
eenjarige akkerbouw en ruwvoedergewassen	600	360	240
Blijvend grasland	450	150	120
extensieve groenteteelt	1.000 (*)	700 (*)	380
intensieve groenteteelt	1.000 (*)	800 (*)	495
beschutte teelten	1.650 (*)	990 (*)	790 (*)
meerjarige fruitteelten	900	620	555

Omwille van de specifieke situatie van de omschakelingsperiode wordt geopteerd om de steun degressief te maken om de kosten tijdens de eerste jaren van de omschakeling beter te kunnen dragen. Hierbij wordt de omschakelingsperiode verdeeld in drie periodes;

- In een eerste periode waarin de omschakeling van gangbare naar biologische landbouw gebeurt, zijn de kosten het hoogste omdat in deze periode de productie niet als biologisch product kan afgezet worden. Deze periode bedraagt twee jaar met uitzondering voor meerjarig fruit waar deze periode drie jaar is.

- In een tweede periode worden de omschakelingskosten kleiner en kan de biologische productie als biologisch verkocht worden. Deze periode duurt tot vijf jaar na de start van de omschakeling.
- In een derde periode vanaf het zesde jaar na de start van de omschakeling is de omschakeling voleindigd en blijven enkel de permanente kosten en minderopbrengsten over.

De bedragen die boven de in bijlage van de verordening vastgestelde maxima per ha komen, aangeduid met (*) in de tabel, worden met staatsteun (top-up) betaald.

Maatregel: 214-F: Hectaresteen voor biologische landbouwproductie						
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/ha						
submaatregel	periode	kostprijs	Steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
				ELFPO	Vlaams	
eenjarige akkerbouw- en ruwvoedergewassen	1	> 600	600	300	300	0
	2	> 360	360	180	180	0
	3	> 240	240	120	120	0
Blijvend grasland	1	> 450	450	225	225	0
	2	> 150	150	75	75	0
	3	> 120	120	60	60	0
grove groenten (*)	1	> 1000	1000	300	300	400
	2	> 700	700	300	300	100
	3	> 380	380	190	190	0
fijne groenten (**)	1	> 1000	1000	300	300	400
	2	> 800	800	300	300	200
	3	> 495	495	247,5	247,5	0
beschutte teelten	1	> 1650	1650	300	300	1050
	2	> 990	990	300	300	390
	3	> 790	790	300	300	190
meerjarige fruitteelten	1	> 900	900	450	450	0
	2	> 620	620	310	310	0
	3	> 555	555	277,5	277,5	0

Verantwoording dat voor deze steun geen kans op overcompensatie aanwezig is:

- Een aantal van deze kosten zijn niet meegenomen omdat ze niet steeds duidelijk in kaart kunnen gebracht worden. Duidelijk moet zijn dat hierdoor de gemaakte berekeningen onderschattingen zijn.
- Het aantal biologische landbouwers in Vlaanderen is de laatste jaren gestagneerd en dreigt zelfs terug achteruit te gaan. Dit betekent dat de omschakeling naar de biologische landbouw zeker geen lucratief gegeven is omwille van de toegekende steunbedragen.
- De hier voorgestelde steunbedragen liggen in dezelfde lijn liggen als in de vorige programmaperiode waardoor met zekerheid kan gesteld worden dat er geen gevaar voor overcompensatie aanwezig is.

Voor een meer uitgebreide onderbouwing van de steunbedragen voor de biologische productiemethode wordt in 2007 een overheidsopdracht uitgeschreven om de bedrijfseconomische

impact van de biologische productiemethode voor de verschillende teelten onder Vlaamse omstandigheden te onderzoeken. De resultaten van deze studie kunnen leiden tot een nog betere onderbouwing van de cijfers.

De agromilieuverbintenis kan aangepast worden op voorwaarde dat de aanpassing beslist verantwoord is in het licht van de doelstelling van deze agromilieuverbintenis. Dergelijke aanpassing kan de vorm aannemen van een verlenging van de looptijd van de agromilieuverbintenis.

Na afronding van de overheidsopdracht die in Vlaanderen zal uitgevoerd worden om de kosten van de biologische landbouw in kaart te brengen, zal worden nagegaan in welke mate de resultaten invloed hebben op deze maatregel. Indien blijkt dat de resultaten een effect hebben op de vergoeding zal de maatregel desgevallend aangepast worden.

6.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid	Uitvoerende bevoegdheid
Departement Landbouw en Visserij Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Verstrynge Tel: 02/552 78 73 johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Markt- en Inkomensbeheer Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Jos De Smedt Tel: 02/552 75 13 jos.desmedt@lv.vlaanderen.be

6.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	250
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.000
	Totaal aantal contracten	375
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.000
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	

6.6 *Lopende acties van vóór 01/01/2007*

6.6.1 Inhoudelijk

De hectaresteenregeling voor biologische productie is opgezet als een maatregel van het federaal programma in toepassing van verordening (EEG) nr. 2078/92 en de latere verordening (EC) nr. 1257/1999.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

6.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 2.310.788 euro overheidssteun nodig.

7 Beheersovereenkomst perceelsrandenbeheer

7.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

7.2 Maatregelcode: 214-G

7.3 Concrete actie

Vergoedingen aan landbouwers die een perceelsrand extensief beheren teneinde enerzijds een buffer te creëren tussen landbouwgrond en kwetsbare elementen en anderzijds tevens natuurwaarde te creëren op de perceelsrand zelf. Tussen de overheid en de betrokken landbouwer wordt een beheersovereenkomst gesloten, waarin een aantal voorwaarden en maatregelen zijn opgesomd, die de landbouwer moet naleven om zijn vergoeding te ontvangen. Een beheersovereenkomst wordt gesloten voor een periode van tussen de 5 en 7 jaar.

7.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 8 en 9 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

7.5 Beschrijving maatregel

7.5.1 Probleemstelling en rationale

Het gebruik van bestrijdingsmiddelen langsheen kwetsbare elementen, zoals wegbermen, houtkanten, houtwallen, heggen, waterlopen, holle wegen of bossen kan een negatieve impact hebben op de ecologische kwaliteit van deze kwetsbare elementen. Het uitvoeren van grondbewerkingen op en het bemesten van percelen tot aan de rand van kwetsbare elementen kan een extra milieubelasting met zich meebrengen. Het perceelsrandenbeheer is gericht op het tot stand brengen van een beschermingsstrook langs wegbermen, houtkanten, houtwallen, heggen, waterlopen, holle wegen of bossen. Het beoogt daarmee de vermindering van milieubelasting door de voorkoming van de verspreiding van nutriënten en bestrijdingsmiddelen en de voorkoming van bodemverlies door erosie. In het geval van perceelsrandenbeheer met een aangepaste maaidatum wordt tevens de bevordering van de biologische diversiteit beoogd.

7.5.2 Doelstelling en kwantificering

Het perceelsrandenbeheer is erop gericht de milieukwaliteit te verbeteren wat de ecologische kwaliteit van kwetsbare elementen ten goede komt door:

- een brede beschermingsstrook aan te leggen tussen het perceel en kwetsbare elementen wat de drift van pesticiden vanuit het perceel naar de waterloop, holle weg, bos, klein landschapselement of wegberm toe verhindert;
- het verbieden van gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen op de beschermingsstrook;

- zorgen dat de strook steeds in een goede staat blijft opdat de vegetatie haar bufferende rol naar erosie ten volle zou kunnen spelen door het naleven van het opgelegde maaibeheer en het herinzaaien van kale plekken..
- het perceelsrandenbeheer met aangepaste maaidatum bevordert eveneens de biotische waarde (fauna en flora) in de rand door:
- het aanpassen van het maairegime waardoor een aantal vogelsoorten de kans krijgt te broeden in de beschermingsstrook en een aantal plantensoorten zaad kunnen zetten;
- het verbod op landbouwkundige werkzaamheden in de beschermingsstrook (gebruik van de beschermingsstrook als wendakker, niet-ploegen, geen tijdelijke opslag van oogstmateriaal, enzovoort) zorgt ervoor dat planten en dieren zich ongestoord kunnen ontwikkelen in de beschermingsstrook of deze gebruiken als vluchtplaats of trekroute.

Nieuwe oppervlakte onder contract, per jaar:

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
150 ha	150 ha	150 ha	150 ha	150 ha	150 ha	150 ha

7.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers met percelen gelegen in Vlaanderen.

7.5.4 Praktische uitwerking

Deze maatregel wordt ingesteld via het pakketstelsysteem.

De maatregel bestaat uit 2 beheerpakketten, deze zijn zowel op grasland als op akkerland toepasbaar.

De landbouwer verbindt zich ertoe gedurende vijf tot zeven opeenvolgende jaren één van de volgende beheerpakketten na te leven:

a) Perceelsrandenbeheer milieu

1. de beschermingsstrook moet worden aangelegd of worden in stand gehouden als grasland binnen de vier maanden na het sluiten van de beheerovereenkomst, of men moet de spontane vegetatie op die strook laten evolueren binnen de zes maanden na het sluiten van de beheerovereenkomst. De keuze tussen een grassenmengsel of gras-kruidentmengsel inzaaien en de vegetatie spontaan laten evolueren wordt bepaald in de beheerovereenkomst. In het geval van inzaaien wordt het te gebruiken zaaizaadmengsel bepaald in de overeenkomst.
2. de beschermingsstrook moet gemiddeld ten minste 6 m en gemiddeld ten hoogste 12 m breed zijn. De beschermingsstrook moet over de volledige lengte breder zijn dan 3 m.
3. er mogen geen bestrijdingsmiddelen op de beschermingsstrook gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels.
4. er mogen geen meststoffen, noch slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties op de beschermingsstrook toegediend worden. Bemesting door beweiding is evenmin toegestaan.
5. cultuurtechnische maatregelen die de vegetatie wijzigen zoals ploegen, frezen, scheuren mogen op de beschermingsstrook slechts uitgevoerd worden na afloop van de beheerovereenkomst. Indien de beheerovereenkomst na een periode van vijf tot zeven jaar nogmaals voor een periode van (ten minste) vijf tot zeven jaar wordt voortgezet, dan mogen cultuurtechnische maatregelen op de beschermingsstrook uitgevoerd worden in de eerste

twee maanden na het sluiten van het nieuwe contract. Indien het contract ingaat in de winterperiode (oktober – februari) wordt deze termijn verlengd tot april. De beschermingsstrook mag gebruikt worden als wendakker. Maatregelen bedoeld om het oogsten te vergemakkelijken zoals het tijdelijk plaatsen van kratten, het tijdelijk opslaan van geoogst materiaal tijdens de oogst zijn toegestaan op de beschermingsstrook.

6. de beschermingsstrook moet gedurende de periode van de beheersovereenkomst ononderbroken behouden blijven. Indien de beschermingsstrook gelegen is langs een waterloop is het toegestaan het ruimingsslib op de beschermingsstrook te brengen onder dezelfde voorwaarden als indien er geen beheersovereenkomst zou rusten op de beschermingsstrook. De termijnen waarbinnen en de werkwijze waarop de beheerder het ruimingsslib al dan niet dient uit te spreiden worden verder uitgewerkt in de Vlaamse regelgeving met betrekking tot het integraal waterbeleid. Het contract bepaalt of de beschermingsstrook in dergelijk geval ofwel opnieuw ingezaaid moet worden met het mengsel bepaald in zijn contract of dat de beschermingsstrook opnieuw spontaan moet evolueren indien zo bepaald in zijn contract.
7. de beschermingsstrook mag niet gebruikt worden als doorgang. Een zichtbare of blijvende insporing van de beschermingsstrook mag niet. De beschermingsstrook mag niet gelegen zijn op een erfdienstbaarheid van recht van doorgang voor 1 of meerdere erven, uitgezonderd nutsbedrijven en openbare besturen.
8. indien de beschermingsstrook gelegen is langs een holle weg moet een niet-natuurlijke afstroming van percelen van de beheerder naar de holle weg voorkomen worden.
9. indien gemaaid wordt, moet het maaisel binnen de 15 dagen van de beschermingsstrook afgevoerd worden.
10. het wijzigen van de natuurlijke vegetatie grenzend aan de beschermingsstrook door onder meer afbranden, vernietigen, beschadigen of doen afsterven van de vegetatie met mechanische of chemische middelen of door branden is niet toegelaten.

De vergoeding voor het pakket perceelsrandenbeheer milieu bedraagt 0,0845 EUR/vierkante meter.

De vergoeding is gebaseerd op volgende veronderstellingen:

- Opbrengstverlies (verbod bestrijdingsmiddelen over de ganse breedte, verbod bemesting over de ganse breedte, beperking teelt): 0,0704 EUR/vierkante meter
- Extra kosten (extra-arbeidsbehoefte t.g.v. manuele distelbestrijding, besparing op pesticidenaankoop en -aanwending): 0,0141 EUR /vierkante meter

b) Perceelsrandenbeheer natuur

1. de beschermingsstrook moet worden aangelegd of worden in stand gehouden als grasland binnen de vier maanden na het sluiten van de beheersovereenkomst, of men moet de spontane vegetatie op die strook laten evolueren binnen de zes maanden na het sluiten van de beheersovereenkomst. De keuze tussen een grasmengsel inzaaien en de vegetatie spontaan laten evolueren wordt bepaald in de beheersovereenkomst. In het geval van inzaaien wordt het te gebruiken zaaizaadmengsel bepaald in de overeenkomst. Indien de beschermingsstrook reeds werd aangelegd in het kader van een vorige beheersovereenkomst, moet de bestaande beschermingsstrook worden behouden.
2. de beschermingsstrook moet gemiddeld ten minste 6 m en gemiddeld ten hoogste 12 m breed zijn. De beschermingsstrook moet over de volledige lengte breder zijn dan 3 m.
3. er mogen geen bestrijdingsmiddelen op de beschermingsstrook gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels.

4. er mogen geen meststoffen, ook niet van slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties op de beschermingsstrook toegediend worden. Bemesting door beweiding is evenmin toegestaan.
5. de beschermingsstrook mag voor geen enkele landbouwkundige werkzaamheid, zoals het gebruiken van de beschermingsstrook als wendakker, het ploegen, frezen of scheuren, beweiden van de beschermingsstrook of andere werkzaamheden die de vegetatie wijzigen, gebruikt worden. Maatregelen bedoeld om het oogsten te vergemakkelijken zoals het tijdelijk plaatsen van kratten, het tijdelijk opslaan van geoogst materiaal tijdens de oogst zijn eveneens niet toegestaan op de beschermingsstrook.
6. de beschermingsstrook moet gedurende de periode van de beheerovereenkomst ononderbroken behouden blijven. Indien de beschermingsstrook gelegen is langs een waterloop is het toegestaan het ruimingsslib op de beschermingsstrook te brengen onder dezelfde voorwaarden als indien er geen beheerovereenkomst zou rusten op de beschermingsstrook. De termijnen waarbinnen en de werkwijze waarop de beheerder het ruimingsslib al dan niet dient uit te spreiden worden verder uitgewerkt in de Vlaamse regelgeving met betrekking tot het integraal waterbeleid. Het contract bepaalt of de beschermingsstrook in dergelijk geval ofwel opnieuw ingezaaid moet worden met het mengsel bepaald in zijn contract of dat de beschermingsstrook opnieuw spontaan moet evolueren indien zo bepaald in zijn contract.
7. De beschermingsstrook mag niet gebruikt worden als doorgang. De beschermingsstrook mag niet gelegen zijn op een erfdienstbaarheid van recht van doorgang voor 1 of meerdere erven, uitgezonderd nutsbedrijven en openbare besturen.
8. indien de beschermingsstrook gelegen is langs een holle weg moet een niet-natuurlijke afstroming van percelen van de beheerder naar de holle weg voorkomen worden.
9. De beheersdienst bepaalt in samenspraak met de landbouwer welk regime van maaien en/of klepelen op de beschermingsstrook wordt toegepast. Hierbij zijn er volgende mogelijkheden:
 - a. de strook wordt ten vroegste gemaaid op 15 juni, waarbij het maaisel binnen de 15 dagen van de beschermingsstrook wordt afgevoerd.
 - b. De strook wordt ten vroegste gemaaid/geklepeld op 15 juli. In het geval van maaien wordt het maaisel afgevoerd uit de beschermingsstrook.
 - c. Duorandenbeheer waarbij een strook van minstens 3 meter ten vroegste op 15 juli wordt gemaaid/geklepeld.
 - d. Triorandenbeheer waarbij een strook van minstens 3 meter ten vroegste op 15 juli wordt gemaaid/geklepeld.
10. Bij duo- of triorandenbeheer wordt het aantal maaibeurten, het aantal maaistroken en de limietdata voor het maaien in de beheerovereenkomst opgenomen.
11. het wijzigen van de natuurlijke vegetatie grenzend aan de beschermingsstrook door onder meer afbranden, vernietigen, beschadigen of doen afsterven van de vegetatie met mechanische of chemische middelen of door branden is niet toegelaten.

De vergoeding voor het pakket perceelsrandenbeheer natuur bedraagt 0,1581 EUR/vierkante meter.

De vergoeding is gebaseerd op volgende veronderstellingen:

- Opbrengstverlies (verbod bestrijdingsmiddelen over de ganse breedte, verbod bemesting over de ganse breedte, beperking teelt, aangepaste maaidatum): 0,1290 EUR/ vierkante meter
- Extra kosten (Extra-arbeidsbehoefte t.g.v. manuele distelbestrijding, Besparing op pesticidenaankoop en -aanwending, Kosten gerelateerd aan onderhoud perceelsrand (maaien, enzovoort): 0,0291 EUR / vierkante meter

Maatregel: 214-G: Beheersovereenkomst perceelsrandenbeheer					
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/m²					
submaatregel	Kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
PRB milieu	0,0845	0,0845	0,0225	0,0225	0,0395
PRB natuur	0,1581	0,1581	0,0225	0,0225	0,1131

Aangezien de submaatregelen/beheersovereenkomsten die het onderwerp vormen van deze aanvraag, na het afsluiten een apart, afgesplitst perceel vormen, betekent dit dat het maximum bedrag gecontroleerd wordt op dit nieuw GBCS-perceel. Het volledige steunbedrag (steunbedrag/ha > plafond) kan slechts vergoed worden door het deel van de vergoeding boven het maximum bedrag met Vlaamse middelen te financieren onder de vorm van top-up.

De beheersovereenkomst kan aangepast worden op voorwaarde dat de aanpassing beslist verantwoord is in het licht van de doelstelling van perceelsrandenbeheer. Dergelijke aanpassing kan de vorm aannemen van een verlenging van de looptijd van de beheersovereenkomst.

7.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

7.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	1.556
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2.143
	Totaal aantal contracten	2.567
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2.143
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

7.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

7.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel werd al uitgevoerd in het programma voor plattelandsontwikkeling 2000-2006 onder hoofdstuk VI van de Verordening (EC) nr. 1257/99.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

7.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 7.494.250 euro overheidssteun nodig.

8 Beheersovereenkomst soortenbescherming

8.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

8.2 Maatregelcode: 214-H

8.3 Concrete actie

De volgende concrete acties worden ondersteund onder de beheersovereenkomst soortenbescherming:

Bescherming van akkervogels door:

1. Gemengde grasstroken
Grasbufferstroken hebben als doel te voorzien in voedsel en gunstige omstandigheden voor nestgelegenheid te creëren door het voorzien van grasruigte. Insecten vinden beschutting in de strook en vormen belangrijk voedsel voor akkervogels en hun jongen.
Opgeploegde grasbufferstroken ("beetle-banks") vormen een toevluchtsoord voor natuurlijke ongewervelde predatoren en creëren nestgelegendheid.
2. Leeuwerikvlakjes
Door het niet inzaaien van vlakken in een graanveld ontstaan geschikte voedsel- en broedplaatsen tot in de zomer. Hierdoor kunnen vooral Leeuweriken meerdere broedsels per jaar grootbrengen wat cruciaal is het voor het populatieherstel van de soort.
3. Faunaranden
Op een perceel met een graangewas geen bestrijdingsmiddelen gebruiken in de rand en rand niet bemesten. De randen kunnen jaarlijks roteren over het bedrijf.
4. Winterstoppel
Een niet met bestrijdingsmiddelen/herbicide behandelde stoppel van graan laten staan gedurende de winter voorziet voedsel voor de verschillende akkervogels.
5. Graanranden
Het laten staan doorheen de winter van een strook graan of het inzaaien van een strook graan langs een andere teelt biedt zeer veel voedsel aan de meeste akkervogels. Bij voorkeur graanrassen gebruiken waarvan de korrels lang in de aren blijven zitten.
6. Vogelvoedselgewassen
Specifieke zaadleverende gewassen telen die als voedsel dienen voor de akkervogels. In overleg met de deskundige wordt een teeltrotatieschema opgemaakt.
7. Graslandoverhoekjes
Door op minder productieve hoeken van percelen verruiging toe te staan, creëert men gunstige broedgelegenheid, dekking en voedselgebied.

Bescherming van weidevogels door:

1. Uitstellen van de maaidatum
Door het uitstellen van de maaidatum hebben weidevogels meer kansen op een succesvolle reproductie.
2. Uitstellen van de beweidingsdatum

Door het uitstellen van de beweidsdatum hebben weidevogels meer kansen op een succesvolle reproductie.

3. Omzetten van akkerland in permanent grasland en maaien en/of beweiden
Door het omzetten van akkerland in permanent grasland en het uitstellen van de maai- of beweidsdatum ontstaan geschikte habitats en betere kansen op succesvolle reproductie.
4. Nestbescherming
Door nestbescherming hebben weidevogels meer kansen op een succesvol broedsel.
5. Vluchtstroken
Door tijdens het maaien een ongemaaide vluchtstrook te behouden, blijft na de maaibeurt een minimum aan dekking over voor weidevogels.

Bescherming van hamsters door:

voorzien van voedsel en dekking via graanopvangpercelen.

8.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 8 en 9 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

8.5 Beschrijving maatregel

8.5.1 Probleemstelling en rationale

Akkervogels

Uit talloze wetenschappelijke studies (rapport INBO IN.R.2005.01) blijkt dat de meeste traditionele vogelsoorten uit het landbouwgebied sterk achteruitgaan in West-Europa.

Overal in Europa wordt een sterke achteruitgang gemeld van de traditionele vogelsoorten uit landbouwgebieden. Intensief onderzoek naar de oorzaken van de achteruitgang, vooral in Groot-Brittannië en Nederland, heeft aangetoond dat landbouwintensivering aan de basis ligt. Deze intensivering uit zich op talloze rechtstreekse maar ook onrechtstreekse vlakken waardoor de vogels (en vele andere organismen) zich niet meer aanpassen of kunnen aanpassen. Enkele van de belangrijkste veranderingen met negatieve effecten voor de akkervogels zijn:

- evolutie van zomergraan naar wintergraan: minder graanstoppels, snellere gewasgroei in voorjaar maakt gewas minder toegankelijk voor de vogels (minder broedrondes mogelijk);
- efficiënter oogsten = minder oogstresten op de velden, in het bijzonder van graan sterk veralgemeend herbicidengebruik: verdwijnen van zaadleverende planten en onrechtstreeks ook de bijhorende insecten (niet altijd plaagsoorten voor landbouw) insecticidengebruik: rechtstreeks verdwijnen van insecten;
- intensiever beheer van graslanden: sterker bemest, hogere veebezetting, meer maaibeurten; monotone raaigrasvegetatie heeft veel minder insecten en kruidachtige planten, dus veel minder voedsel;
- geregeld scheuren en herinzaaien van graslanden is negatief voor aanbod aan bodemongewervelden en muizen (voor roofvogels); tijdelijke graslanden bieden minder voedsel aan akkervogels dan permanente graslanden;
- verdwijnen van kleine landschapselementen: minder nest- en schuilgelegenheid, minder voedsel (planten en insecten uit randvegetaties) toename predatoren (kraaiachtigen, katten, roofvogels, e.v.a.) in versnipperd landschap (in combinatie met minder schuilgelegenheid);

- verdroging door drainage zorgt dat bodemongewervelden al vroeg op het jaar onbereikbaar worden door het uitdrogen en verharderen van bovenste bodem (probleem voor b.v. lijsters en kieviten).

Het gevolg van deze lange lijst, is dat maatregelen niet eenvoudig zijn. Er moet op diverse vlakken worden ingegrepen. Vertrekkend vanuit de ecologie van de vogels, situeren de knelpunten zich op volgende vlakken:

- gebrek aan zomervoedsel voor adulten en jongen (vnl. insecten, ook zaden);
- gebrek aan wintervoedsel (vnl. graan en andere zaden);
- gebrek aan nestgelegenheid (vnl. grasruigtes in open veld of langs hagen) en dekking (vnl. ruigtes of doornhagen);

Alle voorgestelde maatregelen spelen op een of meerdere van deze knelpunten in.

Men kan het onderscheid maken tussen akkervogels van open gebieden (OLA = open landschap akkervogels) vb. Veldleeuwerik, Gele kwikstaart, Grauwe Gors,... en akkervogels van kleinschalige gebieden (KLA = kleinschalig landschap akkervogels) vb. Patrijs, Ringmus, Geelgors, Grofweg kan gesteld worden dat de OLA's broeden op minstens 100 meter van opgaand groen, bebouwing en drukke wegen. Individueel gezien betekent dit open ruimtes van minstens 4 ha. Hoe groter deze open ruimte, hoe meer broedparen OLA's er kunnen voorkomen en hoe groter een populatie kan zijn.

Voor KLA's dient de gemiddelde perceelsgrootte best kleiner dan ongeveer 2 ha te zijn. De meeste KLA's broeden bovendien graag in ruigtes langs opgaand groen (hagen, houtkanten) of in de struiken/bomen zelf.

Ook 's winters blijft deze ruimtelijke voorkeur voor elke soort bestaan.

Weidevogels

Studies geven duidelijk aan dat het broedareaal van weidevogels in Noordwest-Europa de voorbije 10–20 jaar systematisch inkrimpt en dat de habitatkwaliteit van het resterende broedareaal afneemt. Bovendien slagen weidevogels als Grutto en Tureluur er steeds minder in om hun legsels met succes uit te broeden en voldoende vliegvlugge jongen voort te brengen. Een gedetailleerde studie van het broedsucces in een kerngebied van weidevogels in Vlaanderen toonde aan dat voor Kievit, Grutto en Tureluur het broedsucces de laatste 20 jaar sterk afnam en nu veel te laag is om de populaties in stand te houden (Van Impe 2003). Het aantal broedparen van deze soorten nam de laatste decennia toe in dat gebied maar aangezien de grotere weidevogels relatief oud worden zal een chronisch tekort aan jongen zich pas vele jaren later uiten in een populatiecrash.

Samengevat zijn de algemene oorzaken van de achteruitgang van weidevogels:

- een verlies aan habitat (omzetting grasland in akkerland, drainage, toenemende infrastructuur,...)
- een ontoereikende reproductiesucces (broedsucces en kuikenoverleving) door vroegere maaidata, bemesting(sactiviteiten) en ontoereikend voedsel
- predatie

Maatregelen dienen om succesvol te zijn effect te hebben op bovenvermelde. Bovendien vereist elke soort specifieke maatregelen.

Hamsters

De Europese hamster is de voorbije decennia sterk achteruit gegaan. De achteruitgang van deze voormalige pestsoort wordt toegeschreven aan de teloorgang van geschikte habitats door toenemende intensivering van de landbouw. De verspreiding van de hamster in Vlaanderen was in de periode van 1998-2002 beperkt tot 4, relatief geïsoleerde gebieden (Mercelis, 2003) en is sinds 1984 een ernstig bedreigde soort;

De hamster werd als beschermde soort opgenomen in de Conventie van Bern en de Bijlage IVa van de Habitatrichtlijn.

De hamster wordt algemeen beschouwd als een ambassadeursoort van natuurrijke akkergebieden. Men veronderstelt daarbij dat maatregelen genomen voor de hamster ook gunstig zijn voor andere diersoorten in landbouwgebied zoals bijvoorbeeld akkervogels.

Algemeen dienen maatregelen om succesvol te zijn te voorzien in voldoende voedselaanbod en, voldoende dekking en het voorkomen van het vernielen van burchten door diepploegen te voorkomen.

8.5.2 Doelstelling en kwantificering

Akkervogels

Algemeen voorzien in voldoende winter-, zomervoedsel en nestgelegenheid door:

- voldoende dekkinggraad aan maatregelen binnen kerngebieden (goed: tegen 2013 is de oppervlakte met vlakvormige maatregelen > 10 % t.o.v. de totale oppervlakte akkerland binnen kerngebieden, redelijk: oppervlakte met vlakvormige maatregelen tussen 5 en 10 % t.o.v. de totale oppervlakte akkerland binnen kerngebieden, slecht: oppervlakte met vlakvormige maatregelen < 5 % t.o.v. de totale oppervlakte akkerland binnen kerngebieden)
- voldoende verspreiding aan maatregelen binnen kerngebieden (goed: hoge verspreidingsgraad binnen kerngebieden, redelijk: beperkte verspreidingsgraad binnen kerngebieden, slecht: sterk geclusterde maatregelen binnen kerngebied)
- toename in aantal territoria via semikwantitatieve methode (wordt verder uitgewerkt)

Weidevogels

Algemeen voorzien in voldoende geschikt habitat voor reproductie en kuikenoverleving door:

- voldoende oppervlakte onder beheer op totale oppervlakte cultuurgrond binnen kerngebied (goed: tegen 2013 is de dekkinggraad vlakvormige maatregelen > 10 % of totale dekkinggraad > 15 % waarvan minimaal 5% vlakvormige maatregelen; redelijk: de dekkinggraad vlakvormige maatregelen ligt tussen 5 en 10 % of totale dekkinggraad > 10 %; slecht: de dekkinggraad van de vlakvormige maatregelen < 5 % en totale dekkinggraad < 10 %)
- voldoende oppervlakte onder beheer binnen de actieradius van een soort (goed: gemiddeld wordt binnen een perimeter van 320 m, te rekenen vanaf het centrum van een beheerd

perceel, over een oppervlakte van minimaal 10 ha weidevogelbeheer toegepast; redelijk: gemiddeld wordt binnen een perimeter van 320 m, te rekenen vanaf het centrum van een beheerd perceel, over een oppervlakte van minimaal 5 ha weidevogelbeheer toegepast; slecht: gemiddeld wordt binnen een perimeter van 320 m, te rekenen vanaf het centrum van een beheerd perceel, over een oppervlakte van minder dan 5 ha weidevogelbeheer toegepast)

- toename in aantal getelde territoria (goed: de toename aan dichtheid van territoria weidevogels (in aantal broedparen per ha) op percelen onder beheerovereenkomst is na 5 jaar looptijd minimaal 10% groter dan de toename in referentiepercelen zonder beheerovereenkomst.; matig: de toename aan dichtheid van territoria weidevogels (in aantal broedparen per ha) op percelen onder beheerovereenkomst is na 5 jaar looptijd minimaal 5% groter dan de toename in referentiepercelen; slecht: de toename aan dichtheid van territoria weidevogels (in aantal broedparen per ha) op percelen onder beheerovereenkomst is na 5 jaar looptijd minder dan 5% groter dan de toename in referentiepercelen)

Hamsters

De doelstelling is om te voorzien in voldoende voedsel en dekking voor hamsters in bepaalde afgebakende gebieden door een voldoende aantal ha hamstervriendelijk beheer toe te passen.

Vanuit Nederlands onderzoek wordt aangegeven dat er nood is aan 250 ha hamstervriendelijk beheer binnen een gebied om een duurzame hamsterpopulatie te bekomen (Kuiters, La Haye, Müskens en Kats 2010, Perspectieven voor een duurzame bescherming van de hamster in Nederland, Alterra-rapport 2022).

Gezien de timing van deze wijziging is het niet haalbaar deze oppervlakte tegen 2013 te realiseren. We beschouwen deze wijziging als een nieuwe start voor deze beheerdoelstelling waarbij we streven naar 30 ha nieuwe overeenkomsten tijdens de eerst volgende jaren. Op langere termijn wordt er naar gestreefd de doelstelling van 250 ha per beheergebied te bereiken .

Aandeel nieuwe overeenkomsten per jaar:

2012	2013
30 ha	30 ha

8.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers met percelen gelegen in Vlaanderen.

Akkervogels

De beheerovereenkomsten bescherming van akkervogels kunnen gesloten worden door landbouwers met percelen binnen de akkervogel kerngebieden. Deze kerngebieden worden in Vlaanderen afgebakend op basis van verschillende criteria:

- open ruimte (hoofdactiviteit is landbouw in de brede zin)
- aanwezigheid van doelsoorten (akkervogels - op basis van dichthedenkaart)
- lage versnipperingsgraad van de open ruimte door harde infrastructuur (wegen, dorpen, ...) en bossen van meer dan 5 ha.
- openheid van het landschap(voor de OLA's) of hoge dichtheid aan 'kleine landschapselementen voor (voor de KLA's)

Daarnaast kunnen de beheerovereenkomsten voor de bescherming van akkervogels gesloten worden binnen de zoekzones voor akkervogels. Binnen deze zoekzones kunnen de maatregelen enkel ingezet worden binnen projectgebieden. Op vraag van landbouwers of organisaties kunnen projectgebieden worden afgebakend. Voor het projectgebied worden kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen geformuleerd. Landbouwers kunnen slechts een beheerovereenkomst sluiten indien aangetoond wordt dat de vooropgestelde doelstellingen gezamenlijk kunnen gerealiseerd worden.

Weidevogels

De beheerovereenkomsten bescherming van weidevogels kunnen gesloten worden door landbouwers met percelen binnen weidevogelkerngebieden. De kerngebieden worden in Vlaanderen afgebakend op basis van verschillende criteria:

- aanwezigheid doelsoorten (op basis van broedvogelatlas)
- aanwezigheid geschikt habitat (versnipperingsgraad,...)

Hamsters

De beheerpakketten soortbescherming hamster kunnen enkel gesloten worden op geschikte percelen in gebieden waar bewoonde hamsterburchten voorkomen. Hiervoor werden bij aanvang van deze programmaperiode gebieden hamsterbescherming afgebakend. Deze gebieden worden behouden.

8.5.4 Praktische uitwerking

8.5.4.1 Akkervogels

Beschrijving van de maatregel

Maatregelen voor akkervogels worden enkel via een bedrijfsgerichte aanpak ingezet.

Op vraag van een landbouwer met percelen binnen een afgebakend kerngebied wordt in samenspraak met een deskundige een bedrijfsaanpak uitgewerkt. Via een bedrijfsgerichte aanpak worden alle maatregelen op maat ingezet. Voor roterende maatregelen wordt jaarlijks samen met de deskundige nagegaan waar de maatregelen worden ingezet.

a) Gemengde grasstroken

Voor KLA's (kleinschalige landschap akkervogels):

- het perceel is een akker maar gras in een jaarlijkse teeltrotatie kan;
- de strook van maximum 30 m breed inzaaien met een mengsel van doorlevende polvormende grassoorten binnen de eerste vier maanden van het eerste jaar van de overeenkomst. De breedte van de duorand bedraagt minimum 6 m, de breedte van de triorand bedraagt minimum 9 m;
- de strook voor KLA's aanleggen langs een houtig klein landschapselement;
- In het eerste jaar van de beheersovereenkomst mag de gemengde grasstrook ofwel 3 maal gemaaid of geklepeld worden of wordt het principe van duo- en triorandenbeheer meteen toegepast.

- Duorandenbeheer waarbij een strook van minstens 3 m ten vroegste op 15 juli wordt gemaaid/geklepeld.
- Triorandenbeheer waarbij een strook van minstens 3 meter ten vroegste op 15 juli wordt gemaaid/geklepeld.
- vanaf het tweede jaar van de beheersovereenkomst wordt de grasstrook jaarlijks ingedeeld in 2 of 3 parallelle stroken (duo²²- en triorandenbeheer²³); Het aantal maai/klepelbeurten en de limietdata voor het maaien/klepelen worden in de beheerovereenkomst opgenomen.
- geen bestrijdingsmiddelen gebruiken op de strook;
- pleksgewijze bestrijding van distels is toegestaan in de strook;
- de strook niet bemesten, ook niet via beweiding of bekalken;
- de strook niet als doorgang gebruiken of als stockageplaats;
- een opgeploegde gemengde grasstrook is een opgeploegde strook hoger dan het maaiveld binnen een perceel, en niet aansluitend aan de perceelsrand (om de doorgang met landbouwwerktuigen niet te belemmeren), waarvoor dezelfde voorwaarden en maatregelen gelden. Bijkomend mag niet over de opgeploegde strook gereden worden.

Voor OLA's (open landschap akkervogels):

- het perceel is een akker maar gras in een jaarlijkse teeltrotatie kan;
- In het eerste jaar van de beheersovereenkomst mag de gemengde grasstrook ofwel 3 maal gemaaid of geklepeld worden of wordt het principe van duo- en triorandenbeheer meteen toegepast .
 - Duorandenbeheer waarbij een strook van minstens 3 m ten vroegste op 15 juli wordt gemaaid/geklepeld.
 - Triorandenbeheer waarbij een strook van minstens 3 m ten vroegste op 15 juli wordt gemaaid/geklepeld.
- vanaf het tweede jaar van de beheersovereenkomst wordt de grasstrook jaarlijks ingedeeld in 2 of 3 parallelle stroken (duo- en triorandenbeheer). Het aantal maai/klepelbeurten en de limietdata voor het maaien/klepelen worden in de beheerovereenkomst opgenomen.
- de strook van maximum 30 m breed inzaaien met een mengsel van doorlevende polvormende grassoorten binnen de eerste vier maanden van de overeenkomst. De breedte van de duorand bedraagt minimum 6 m, de breedte van de triorand bedraagt minimum 9 m;
- de strook aanleggen op minimaal 100 m van opgaande elementen zoals gebouwen, bomen, zendmasten,...;
- geen bestrijdingsmiddelen gebruiken op de strook;
- pleksgewijze bestrijding van distels is toegestaan in de strook;
- de strook niet bemesten, ook niet via beweiding of bekalken;

²² Het principe van 'duorandenbeheer' toegepast op de perceelsrand: Hierbij wordt de perceelsrand in 2 gelijke stroken opgedeeld in de lengterichting. Een 12m brede strook bijvoorbeeld wordt dus ingedeeld in 2 stroken van 6m breed. Eén strook wordt beheerd als ruige strook, de andere als korte strook. De korte strook wordt éénmaal geklepeld voor half april, en kan ook na het broedseizoen (na 15 juli) geklepeld of gemaaid worden. De ruige strook kan voor een deel vanaf augustus worden geklepeld. Deze ruige strook is geschikt als leefgebied voor insecten en kleine zoogdieren, terwijl de korte strook interessant is voor jagende kiekendieven en voor akkervogels waaronder de veldleeuwerik, die hun nest in de kortere vegetatie bouwen.

²³ Het principe van 'triorandenbeheer' toegepast op de perceelsrand: de perceelsrand wordt opgedeeld in 3 gelijke stroken (2 korte en 1 ruige strook). De 2 korte stroken worden beurtelings geklepeld op een zekere hoogte zodat de nesten gespaard worden, zodat er steeds een korte strook op de perceelsrand aanwezig is. Tevens blijft er ook steeds een ruige strook op de perceelsrand aanwezig. Deze ruige strook hoeft niet ieder jaar in het midden van de perceelsrand te liggen. De figuur toont aan dat het beheren van dergelijke stroken geen gevaar voor overcompensatie inhoudt. In tegendeel: het beheer of het onderhoud van zo'n strook wordt complexer dan de voorwaarden uit het huidige pakket perceelsrandenbeheer. Het zelfde geldt voor een duorand. Het maaisel moet niet afgevoerd worden.

- de strook niet als doorgang gebruiken of als stockageplaats;
- een opgeploegde gemengde grasstrook is een opgeploegde strook hoger dan het maaiveld binnen een perceel, en niet aansluitend aan de perceelsrand (om de doorgang met landbouwwerktuigen niet te belemmeren), waarvoor dezelfde voorwaarden en maatregelen gelden. Bijkomend mag niet over de opgeploegde strook gereden worden.

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 1.570 EUR/ha/jaar of 0,157 EUR/m²/jaar

Vergoeding (opgeploegde gemengde grasstrook): 1.600 EUR/ha/jaar of 0,160 EUR/m²/jaar

Verantwoording:

- opbrengstverlies: 1.290 EUR/ha/jaar
- extra kosten (aankoop graszaad, onderhoud strook,...): 280 EUR/ha voor gemengde grasstroken en 310 EUR/ha voor opgeploegde gemengde grasstroken

b) Leeuwerikvlakjes

- perceel is een akker met een graangewas (geen maïs) van minimaal 0,5 ha
- vlakjes graan van minimaal 16 m² (breedte zaaimachine x lengte) worden verspreid over het perceel niet ingezaaid
- de vlakjes bevinden zich op minimaal 100 m van opgaande elementen (stallen, bomenrijen, houtkanten,...) en drukke wegen, op minimaal 250 m van een bos van meer dan 5 ha en op minstens 20 m van de rand van het perceel
- tramspoor' of 'sproeigang' mag niet door of vlak langs een vlakje lopen
- de vlakjes kunnen jaarlijks roteren over het bedrijf maar het aantal vlakjes dient constant te blijven
- 2 vlakjes/ha aanleggen met minimum van 2 per perceel

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 15 EUR/vlakje met maximum van 30 EUR/ha

Verantwoording

- opbrengstverlies en extra kosten: 15 EUR/vlakje

c) Faunaranden

- perceel is een akker met graangewas (geen maïs)
- een graanrand van 6 m tot 30 m breed van dit graangewas
- de graanrand niet bemesten of bekalken
- geen bestrijdingsmiddelen gebruiken op de graanrand tussen 15 maart en de oogst
- pleksgewijze bestrijding van distels is toegestaan
- de graanranden kunnen jaarlijks roteren over het bedrijf
- de graanranden kunnen mee geoogst worden en gebruikt worden als wendakker

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 500 EUR/ha/jaar of 0,05 EUR/m²/jaar

Verantwoording:

- opbrengstverlies: 500 EUR/ha/jaar

d) Winterstoppel

- perceel is een akker met graangewas (geen maïs), vlas, erwten of veldbonen;

- net voor de oogst in het najaar en tot 15 maart van het daaropvolgende jaar geen bestrijdingsmiddelen gebruiken tenzij de pleksgewijze bestrijding van distels
- het perceel na de oogst niet bewerken en niet bemesten
- de stoppel behouden tot 1 maart van het volgende teeltjaar
- de winterstoppel kan jaarlijks roteren over het bedrijf
- maximaal 5 ha per landbouwer

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 50 EUR/ha/jaar

Verantwoording:

- extra arbeid: 50 EUR/ha/jaar

e) Graanranden

- perceel is een akker
- een rand van 6 m tot 30 m breed graan (geen maïs) aanleggen of laten staan na oogst niet gelegen langs bebouwing en waterlopen
- rand voor KLA's bij voorkeur aanleggen langs houtige kleine landschapselementen
- de rand wordt niet geoogst en ten minste tot 15 februari van het volgende teeltjaar behouden
- het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de rand wordt vastgelegd in de overeenkomst
- normale bemesting zoals teelt zelf
- de randen kunnen jaarlijks roteren over het bedrijf

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 1.500 EUR/ha/jaar of 0,150 EUR/m²/jaar

Verantwoording:

- opbrengstverlies (gemiddeld BSS akker): 1.290 EUR/ha/jaar
- extra kosten (extra arbeid en zaaigoed): 210 EUR/ha/jaar

f) Vogelvoedselgewassen

- telen van een specifiek zaadleverend gewas(mengsel) dat vastgelegd wordt in de overeenkomst
- in samenspraak met een deskundige wordt een teeltrotatieschema opgemaakt
- het gewas blijft de hele winter staan tot ten minste 15 maart van het volgende teeltjaar
- pesticiden en bemesting worden op basis van het teeltrotatieschema bepaald
- strook minimaal 6 m breed en maximaal 5 ha per bedrijf

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: afhankelijk van gewassen (forfait van 1.490 EUR/ha/jaar)

Verantwoording:

- opbrengstverlies: 1.290 EUR/ha/jaar
- extra kosten (aankoop zaaigoed,...): 200 EUR/ha

g) Grasoverhoekjes

- perceel is grasland
- een deel van het perceel uit productie nemen (minimaal 0,1 ha en maximaal 0,5 ha)
- geen pesticiden gebruiken op dat deel van het perceel
- deel niet bemesten of bekalken

- pleksgewijze bestrijding van distels is toegestaan
- voor KLA's langs een houtig klein landschapselement
- voor OLA's op minimaal 100 m van opgaande elementen
- na 15 juli de helft maaien of beweiden (het volgend jaar de andere helft)
- maaisel afvoeren binnen 15 dagen na elke maaibeurt

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 950 EUR/ha/jaar of 0,950 EUR/m²/jaar

Verantwoording:

- opbrengstverlies: 860 EUR/ha/jaar
- extra kosten (maaien, afvoeren,...): 90 EUR/ha/jaar

8.5.4.2 Weidevogels

Beschrijving van de maatregel

Binnen afgebakende kerngebieden worden volgende pakketten toegepast:

a) Uitstellen maaidatum

- het perceel is permanent grasland
- het wijzigen van de waterhuishouding door drainage, ontwatering, afwatering met het oog op de verdroging van het perceel en de bijhorende vegetatie is niet toegestaan
- het wijzigen incl. de nivellering van het reliëf en microreliëf van de bodem is niet toegestaan
- maaien vanaf 16 juni
- indien gemaaid wordt vanaf 16 juni mogen er geen landbouwkundige werkzaamheden uitgevoerd worden tussen 15 juni en de maaidatum
- maaisel afvoeren binnen de 15 dagen na elke maaibeurt
- na de eerste maaibeurt mag er naar keuze gemaaid of beweid worden
- tussen 1 april en 15 juni het perceel niet beweiden, rollen, slepen, bemesten, bestrijdingsmiddelen gebruiken of beregenen

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 517 EUR/ha/jaar

Verantwoording:

- opbrengstderving: 505 EUR/ha/jaar
- extra kosten: 12 EUR/ha/jaar

b) Uitstellen beweidingsdatum

- het perceel is permanent grasland
- het wijzigen van de waterhuishouding door drainage, ontwatering, afwatering met het oog op de verdroging van het perceel en de bijhorende vegetatie is niet toegestaan
- het wijzigen incl. de nivellering van het reliëf en microreliëf van de bodem is niet toegestaan
- het perceel mag tot 15 juni uitsluitend als standweide gebruikt worden en de veebezetting mag ten hoogste 2 dieren per hectare bedragen in de periode tussen 1 april en 15 juni

- tussen 1 april en 15 juni het perceel niet maaien, rollen, slepen, bemesten, bestrijdingsmiddelen gebruiken of beregenen

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 389 EUR/ha/jaar

Verantwoording:

- opbrengstderving: 369 EUR/ha/jaar
- extra kosten (op stal houden vee,...): 20 EUR/ha/jaar

c) Omzetten akkerland in permanent grasland optie maaien - optie beweiden

- het perceel akkerland moet worden omgezet in grasland uiterlijk voor 1 april van het eerste jaar van de beheersovereenkomst en mag tijdens de verdere looptijd van de overeenkomst uitsluitend als meerjarig grasland gebruikt worden
- er dient een grasmengsel te worden ingezaaid of men moet het perceel spontaan laten vergrassen; de keuze tussen een grasmengsel inzaaien en spontaan laten vergrassen wordt bepaald in de beheersovereenkomst
- het wijzigen van de waterhuishouding door drainage, ontwatering, afwatering met het oog op de verdroging van het perceel en de bijhorende vegetatie is niet toegestaan
- het wijzigen incl. de nivellering van het reliëf en microreliëf van de bodem is niet toegestaan

optie maaien:

- maaien vanaf 16 juni
- indien gemaaid wordt vanaf 16 juni mogen geen landbouwkundige werkzaamheden uitgevoerd worden tussen 15 juni en de maaidatum
- het maaisel dient te worden afgevoerd binnen de 15 dagen
- na eerste maaibeurt mag er naar keuze gemaaid of beweid worden
- tussen 1 april en 15 juni het perceel niet beweiden, rollen, slepen, bemesten, bestrijdingsmiddelen gebruiken of beregenen

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 549 EUR/ha

Verantwoording:

- opbrengstderving: 505 EUR/ha/jaar
- extra kosten: 44 EUR/ha/jaar

optie beweiden:

- het perceel mag tot 15 juni uitsluitend als standweide gebruikt worden en de veebezetting mag ten hoogste 2 dieren per hectare bedragen in de periode tussen 1 april en 15 juni
- tussen 1 april en 15 juni het perceel niet maaien, rollen, slepen, bemesten, bestrijdingsmiddelen gebruiken of beregenen

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 421 EUR/ha/jaar

Verantwoording:

- opbrengstderving: 379 EUR/ha/jaar

- extra kosten: 42 EUR/ha/jaar

Onderstaande maatregelen (nestbescherming en vluchtstroken) kunnen enkel via een bedrijfsgerichte aanpak binnen de afgebakende kerngebieden.

Op vraag van een landbouwer wordt in samenspraak met een deskundige een bedrijfsaanpak uitgewerkt. Via een bedrijfsgerichte aanpak kunnen onderstaande maatregelen op maat worden ingezet. Voor roterende maatregelen wordt jaarlijks samen met de deskundige nagegaan waar de maatregelen worden ingezet.

De landbouwer voldoet op alle percelen waarop maatregelen voorweidevogels worden toegepast aan volgende voorwaarden:

- het wijzigen van de waterhuishouding door drainage, ontwatering, afwatering met het oog op de verdroging van het perceel en de bijhorende vegetatie is niet toegestaan
- het wijzigen incl. de nivellering van het reliëf en microreliëf van de bodem is niet toegestaan.

d) Nestbescherming

- de landbouwer verbindt zich ertoe op zijn volledige bedrijf de nesten van alle soorten uit de tabel 1 te beschermen op zowel akker- als grasland en een deskundige bepaalt jaarlijks op aangeven van de landbouwer het aantal nesten op het bedrijf en bepaalt de wijze van bescherming

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 40 EUR/nest

Verantwoording:

- extra arbeid (overleg met deskundige, tragere bewerking perceel,...): 40 EUR/nest

Gele kwikstaart	Tureluur
Graspieper	Veldleeuwerik
Grutto	Wulp
Kievit	Zomertaling
Slobeend	Scholekster

Tabel: Soorten voor nestbescherming

e) Vluchtstroken

- tijdens het maaien één of meerdere vluchtstroken behouden met een breedte van minimaal 4 m
- deze stroken tenminste 2 weken later en niet voor 1 juni maaien of beweiden
- de vluchtstroken kunnen jaarlijks roteren over het bedrijf afhankelijk van waar de deskundige de nesten vaststelt

Berekening van de kostprijs van de maatregel

Vergoeding: 280 EUR/ha/jaar

Verantwoording:

- opbrengstderving: 220 EUR/ha
- extra arbeid (latere maaitijd): 60 EUR/ha

8.5.4.3 Hamsters

Beschrijving van de maatregel

Toepassing van de maatregel is enkel mogelijk op percelen binnen het beheergebied die door een deskundige als geschikt worden aangeduid bij aanvang van de overeenkomst.

- de percelen worden door een deskundige als geschikt aangeduid voor hamsterbescherming
De beoordeling gebeurt op basis van de ligging, de stenigheid en de vochtigheid van de percelen;
- het perceel enkel niet-kerend bewerken na 15 februari;
- de teelt van het perceel is tarwe, triticale of haver;
- het perceel is gemiddeld minstens 20 m breed;
- min. 150 kg/ha zaaizaad;
- het graan behouden tot 15 februari het jaar erna;
- de maatregel kan jaarlijks roteren op percelen die geschikt zijn voor hamsterbescherming;
- het gebruik van rodenticiden is verboden;
- de maatregel wordt uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige.
- de oppervlakte mag jaarlijks variëren tussen de contractoppervlakte (= minimumoppervlakte) en een maximumoppervlakte (120% van de minimumoppervlakte);

De jaarlijkse vergoeding voor het pakket hamsterbescherming bedraagt: 1.820 EUR/ha/jaar

De vergoeding is gebaseerd op volgende veronderstellingen:

Kostprijs van de maatregel: 1.820 EUR/ha/jaar

- opbrengstverlies: 1.668 EUR/ha/jaar²⁴
 - opbrengstverlies graan: 1.312 EUR/ha/jaar
 - opbrengstverlies nevenproducten: 356 EUR/ha/jaar
- extra kosten: 152 EUR/ha/jaar
 - jaarlijks onderwerken graan na 15 februari: 152 EUR/ha/jaar (expertise Nederland)

Hoe gebeurt de controle van de plafondbedragen per ha:

- (1) Volgende submaatregelen/beheersovereenkomsten worden niet toegepast op een volledig perceel, maar op een strook of deel van een perceel. Het deel van het perceel waarop de submaatregel wordt toegepast, wordt van bij de start van de overeenkomst afgesplitst als apart nieuw perceel voor de volledige looptijd van de overeenkomst (5 jaar). Op dit nieuw GBCS-perceel wordt jaarlijks het maximum bedrag gecontroleerd. Aangezien het volledige steunbedrag hoger is dan het maximum steunbedrag per ha, wordt steeds topup uitbetaald. Het volledige steunbedrag (steunbedrag/ha > plafond) kan immers slechts vergoed worden

²⁴ Van Broekhoven E., Somers L. & Tacquenier B. (2010) *Overzicht van de boekhoudkundige resultaten van 767 land- en tuinbouwbedrijven. Boekjaar 2008. Landbouwmonitoringsnetwerk*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel

door het deel van de vergoeding boven het plafondbedrag met Vlaamse middelen te financieren onder de vorm van top-up. Dit geldt met name voor:

- Akkervogels: gemengde grasstroken
- Akkervogels: opgeploegde grasbufferstrook
- Akkervogels: vogelvoedselgewassen
- Akkervogels: grasoverhoekjes

(2) Volgende submaatregelen/beheersovereenkomsten worden ook niet toegepast op een volledig perceel, maar op een strook of deel van een perceel. Aangezien de submaatregel variabel is (kan jaarlijks toegepast worden op andere percelen), wordt het deel van het perceel waarop de submaatregel wordt toegepast, niet afgesplitst als apart perceel. Op het volledige perceel waarin de faunarand of graanrand wordt toegepast, wordt het maximum bedrag gecontroleerd. Het volledige steunbedrag is nooit hoger dan het maximum steunbedrag per ha. Dit geldt met name voor:

- Akkervogels: faunaranden
- Akkervogels: graanranden

(3) Volgende submaatregelen/beheersovereenkomsten worden toegepast op het volledige perceel. Het maximumbedrag wordt gecontroleerd op het volledige perceel. Dit geldt met name voor:

- Akkervogels: winterstoppel
- Weidevogels: uitstellen maaidatum (top-up)
- Weidevogels: uitstellen beweidingsdatum
- Weidevogels: omzetten akkerland in permanent grasland: optie maaien
- Weidevogels: omzetten akkerland in permanent grasland: optie beweiden
- Weidevogels: vluchtstroken
- Hamsters: graanopvangpercelen

(4) Volgende submaatregelen/beheersovereenkomsten worden niet vergoed volgens oppervlakte, maar volgens een andere eenheid. Omwille van de specificiteit van de submaatregel is het immers niet mogelijk om steun te verlenen per oppervlakte. De totale vergoeding wordt beperkt volgens de maximumbedragen en volgens de teelt. Dit is het geval voor de volgende submaatregelen:

- Akkervogels: leeuwerikvlakjes (per vlakje)
- Weidevogels: nestbescherming (per nest)

In onderstaande tabel staat telkens vermeld of de submaatregel van toepassing kan zijn op percelen eenjarige (akker) of meerjarige teelten (weiland), alsook het aandeel dat de submaatregel van het volledige perceel kan uitmaken in het geval de submaatregel niet op het volledige perceel van toepassing is.

Maatregel: 214-H: Beheersovereenkomst soortenbescherming					
Voor alle bedragen zijn de specifieke eenheden aangegeven					
Submaatregel	Kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
Akkervogels: Gemengde grasstroken	0,157	0,157	0,0225	0,0225	0,112
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	Euro/m ²	euro/m ²
Akkervogels: opgeploegde gemengde grasstrook	0,160	0,160	0,0225	0,0225	0,1150
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	Euro/m ²	euro/m ²
Akkervogels: leeuwerikvlakjes	15	15	7,5	7,5	0
	euro/vlakje	euro/vlakje	euro/vlakje	Euro/vlakje	
	maximum van 30 euro/ha				
Akkervogels: faunaranden	0,05	0,05	0,025	0,025	0
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	Euro/m ²	euro/m ²
	Kan enkel op akker maximum van 500 euro/ha				
Akkervogels: winterstoppel	50	50	25	25	0
	euro/ha	euro/ha	euro/ha	Euro/ha	euro/ha
	Kan enkel op akker maximum van 50 euro/ha				
Akkervogels: Graanranden	0,150	0,150	0,075	0,075	0
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	Euro/m ²	euro/m ²
	Kan enkel op akker om aan het maximum van 600 euro/ha te komen zou 40 % van het perceel onder deze submaatregel worden genomen. In de praktijk zal het maximum per ha nooit of zelden worden overschreden. In dat geval zal de subsidie worden afgetopt op 600 euro/ha				
Akkervogels: vogelvoedselgewassen	0,149	0,149	0,03	0,03	0,089
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	Euro/m ²	euro/m ²
Akkervogels: grasoverhoekjes	0,095	0,095	0,0225	0,0225	0,05
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	Euro/m ²	euro/m ²
Weidevogels: Uitstellen maaidatum	517	517	225	225	67
	euro/ha	euro/ha	euro/ha	Euro/ha	euro/ha
	Kan enkel op grasland Maximum van 450 euro/ha Top-up				
Weidevogels: uitstellen beweidingsdatum	389	389	194,5	194,5	0
	euro/ha	euro/ha	euro/ha	Euro/ha	euro/ha
	Kan enkel op grasland maximum van 450 euro/ha				
Weidevogels: omzetten akker in grasland – maaien	549	549	225	225	99
	euro/ha	euro/ha	euro/ha	Euro/ha	euro/ha
	Kan enkel op akker maximum van 600 euro/ha				
Weidevogels: omzetten akker in grasland - beweiden	421	421	210,5	210,5	0
	euro/ha	euro/ha	euro/ha	Euro/ha	euro/ha

	Kan enkel op grasland maximum van 600 euro/ha				
Weidevogels: nestbescherming	40	40	20	20	0
	euro/nest	euro/nest	euro/nest	Euro/nest	euro/nest
	Kan op grasland en akkerland, resp. max 450 en 600 euro/ha euro/ha				
Weidevogels: vluchtstroken	280	280	140	140	0
	euro/ha	euro/ha	euro/hha	Euro/ha	euro/ha
	Kan enkel op grasland				
Hamsters: graanopvangpercelen	1.820	1.820	300	300	1.220
	euro/ha	euro/ha	euro/ha	euro/ha	euro/ha
	Kan enkel op akker: maximum van 600 euro/ha				

De beheersovereenkomst kan aangepast worden op voorwaarde dat de aanpassing beslist verantwoord is in het licht van de doelstelling soortenbescherming. Dergelijke aanpassing kan de vorm aannemen van een verlenging van de looptijd van de beheersovereenkomst.

8.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 77 33
paul.vandersluys@vlm.be

8.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	379
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2.499
	Totaal aantal contracten	568
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2.499
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

8.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

8.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel werd al uitgevoerd in het programma voor plattelandontwikkeling 2000-2006 onder hoofdstuk VI van de Verordening (EC) nr. 1257/99.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

8.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 752.350 euro overheidssteun nodig.

9 Beheerovereenkomst erosiebestrijding

9.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

9.2 Maatregelcode: 214-I

9.3 Concrete actie

Door het aanleggen en onderhouden van grasbufferstroken, grasgangen of erosiepoelen en dammen kunnen de gevolgen van erosie verminderd worden. Door het toepassen van erosiebestrijdende teeltechnieken als directe inzaai en niet-kerende bodembewerking kan erosie brongericht worden aangepakt.

9.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 8 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

9.5 Beschrijving maatregel

9.5.1 Probleemstelling en rationale

Bodmerosie op akkers in Vlaanderen is een problematische realiteit. Volgens studies van het labo voor experimentele geomorfologie van de KULeuven kan het gemiddeld bodemverlies op akkers worden geschat op 4,7 ton/ha.jaar in de zandleemstreek, 6,9 ton/ha.jaar in de leemstreek en 13,9 ton/ha.jaar in de weidestreek (Van Rompaey et al., 2000) . Volgens dezelfde schattingen is 49.629 ha akkerland (of 12.6 % van de akkerbouwpercelen) onderhevig aan een jaarlijks bodemverlies van 5 – 10 ton/ha, 26.754 ha akkerland verliest 10-20 ton/ha.jaar en 3.513 ha akkerland verliest meer dan 20 ton/ha.jaar.

Dit veroorzaakt problemen op de akkers zelf, zoals opbrengstverliezen door het wegspoelen of bedelven van (kiem)planten, en een dalende bodemvruchtbaarheid op lange termijn. Een groot deel van het geërodeerde materiaal zorgt ook voor tal van stroomafwaartse problemen, zoals modderstromen op wegen en in woonwijken, vervuiling en dichtslibben van waterlopen, verstopping van riolen enz.

Volgens de MTR moeten landbouwers op sterk erosiegevoelige percelen verplicht één of meerdere erosiebestrijdingsmaatregelen toepassen. De mogelijke maatregelen bestaan uit het min of meer permanent bedekt houden van de bodem (2 weken tot 3 maanden onbedekte bodem toegestaan) gecombineerd met het inzaaien volgens de hoogtelijnen (in geval van granen of vlas) of het min of meer permanent bedekt houden van de bodem gecombineerd met een vorm van beperkte bodembewerking of buffermaatregel. Door het sluiten van een BO erosiebestrijding, al dan niet gecombineerd met een andere vrijwillige erosiebestrijdingsmaatregel gaat de landbouwer in een

aantal gevallen echter verder dan de MTR-randvoorwaarden. Voor de pakketten grasbuffer, grasgang en dam + erosiepoel zijn er een aantal bijkomende voorwaarden (beperkt gebruik van bestrijdingsmiddelen, verwijderen van ploegvoor of –wal) t.o.v. alle erosiebestrijdingsmaatregelen met uitzondering van de maatregel “het perceel onder permanente bedekking houden”. Hierdoor hebben de pakketten een bijkomende waarde, hetzij op vlak van milieu, hetzij op vlak van erosiebestrijding. Het is wel logisch dat op erosiegevoelige percelen waar er minstens één verplichte maatregel is, de vergoeding wordt aangepast. De combinatie van randvoorwaarden en beheerspakketten moet ertoe leiden dat de meest duurzame en meest effectieve erosiebestrijdingsmaatregel gerealiseerd wordt, met name het perceel onder permanente bedekking houden.

Bovendien is het erosiebeleid van de Vlaamse overheid nog vrij pril en begint het belang hiervan pas nu goed door te dringen bij de landbouwers. In alle communicaties en promoties is steeds vermeld geweest dat beheerovereenkomsten erosiebestrijding een geschikte, toegelaten en vaak zelf gewenste aanpak van het erosieprobleem op sterk erosiegevoelige percelen waren. Ook de opgemaakte gemeentelijke erosiebestrijdingsplannen kunnen voor wat betreft de niet-infrastructurele maatregelen op terrein gerealiseerd worden via deze beheerovereenkomsten. Voor een geïntegreerde aanpak van de erosieproblematiek zijn zowel maatregelen nodig op de sterk erosiegevoelige percelen als op de matig erosiegevoelige percelen. Er zal evenwel over gewaakt worden dat er geen dubbele subsidiëring van de erosiebestrijdingsmaatregelen in uitvoering van de gemeentelijke erosiebestrijdingsplannen en van de beheerspakketten erosie aan de orde is. Er dringt zich hier evenwel een afstemming op van al de bestaande maatregelen inzake erosiebestrijding.

Het voorzien van groenbedekking is momenteel reeds opgenomen in de Code voor de Goede Landbouwpraktijk en is een maatregel waarmee de landbouwers ondertussen vertrouwd zijn. Andere (eenvoudige) erosiebestrijdingsmaatregelen zoals grasstroken en grasbuffers zijn hier nog niet in opgenomen en zeker ook nog niet zo ruim bekend bij de landbouwers. Door deze maatregelen te promoten via de beheerovereenkomst erosie kan dit ertoe bijdragen dat landbouwers met meer erosiebestrijdende maatregelen vertrouwd zullen geraken en toepassen.

De beheerovereenkomsten erosie zijn nog maar aan hun tweede jaar toe, maar de resultaten beginnen al merkbaar te worden. Verschillende onderzoeken zijn lopende om deze maatregelen te evalueren. Bovendien kent deze beheerovereenkomst veel succes in erosiegevoelige landbouwstroken. Er wordt naar gestreefd om de erosiebestrijdingsmaatregelen gebiedsgericht, effectief en efficiënt in te zetten. Zeker voor de sterk erosiegevoelige percelen is het belangrijk dat de maatregelen effectief zijn om stroomafwaartse calamiteiten te vermijden.

9.5.2 Doelstelling en kwantificering

De beheerovereenkomst erosiebestrijding omvat zowel een aantal symptoombestrijdende als bron gerichte maatregelen. Grasbufferstroken, grasgangen, dammen en erosiepoelen zijn voornamelijk remediërend, terwijl niet-kerende bodembewerking en directe inzaai de erosie bij de bron aanpakken.

De aanleg van kleine landschapselementen volgens de hoogtelijnen vormt ook een symptoomgericht maatregelen en kan dus ook aanzien worden als een erosiebestrijdingsmaatregel.

Grasbufferstroken zullen vooral de stroomafwaartse effecten verzachten doordat zij als sedimentvang fungeren. Daarentegen is de impact op het proces van bodemerosie, doordat zij het afstromend water vertragen en fungeren als infiltratiezones, eerder gering. Daarom kan men een grasbufferstrook bijvoorbeeld aanleggen stroomopwaarts van een dam met erosiepoel (combinatie

van maatregelen), zodat het effect van infiltratie en van het beperken/vertragen van de (geconcentreerde) afstroming groter wordt.

Grasgangen zijn vooral gericht op het bestrijden van ravijnerosie in droge valleien. Dit zijn grote, vaak jaarlijks terugkerende erosiegeulen. Deze vorm van erosie draagt in grote mate (tot 50 %) bij tot de totale sedimentproductie en kan aanzienlijke schade veroorzaken die soms moeilijk met conventionele landbouwmachines weg te werken is. In droge valleien onder intensieve landbouwteelten vormen grasgangen een essentieel onderdeel van een geïntegreerde aanpak van bodemerosie en modderoverlast.

Dammen en erosiepoelen zullen vooral de stroomafwaartse effecten verzachten doordat zij als water- en sedimentvang fungeren. Afhankelijk van hun ligging zijn zij ook bedoeld om de (geconcentreerde) erosie te beperken doordat zij het afstromend water vertragen. De inplanting van dergelijke structuren in een hellend, erosiegevoelig gebied vormt een essentieel onderdeel van een geïntegreerde aanpak van bodemerosie en modderoverlast.

Niet-kerende bodembewerking en directe inzaai behoren tot de meest brongerichte vormen van erosiebestrijding, waarbij het bodemerosieproces op het perceel zelf wordt aangepakt door te zorgen voor een verhoogde vegetatieve bedekking, door het organisch stofgehalte in de bouwvoor gevoelig te verhogen en op lange termijn de bodemstructuur te verbeteren. Door het toepassen van deze technieken zal de noodzaak aan andere, meer symptoomgerichte maatregelen afnemen, of op zijn minst in dimensies beperken. Niet-kerende bodembewerking is een teelttechniek waarbij het zaaibed wordt klaargelegd door de bodem los te woelen zonder daarbij om te keren. Bij directe inzaai zaai je door de resten van de vorige oogst of van de afgestorven groenbedekker zonder dat je het zaaibed voorbereidt. Het inzaaien gebeurt met een speciale machine, de directinzaaimachine. In beide gevallen blijven hierdoor vegetatieresten van de tussenteelt, bijvoorbeeld een groenbedekker, of van de laatste oogst grotendeels aan de oppervlakte bewaard. De vegetatieresten op de bodem beschermen de bodem tegen de erosieve werking van vallende regendruppels en afstromend water. De toename van organisch materiaal en de goede doorworteling resulteren op lange termijn in een verbetering van de bodemstructuur, waardoor meer water kan infiltreren en bodemdeeltjes minder snel worden losgemaakt en verplaatst. Op die manier wordt bodemerosie op het perceel zelf aangepakt.

Niet-kerende bodembewerking en directe inzaai vinden in Vlaanderen slechts beperkte ingang, uit vrees voor opbrengstverliezen door een slechte gewasopkomst, woekering van onkruid, overdracht van ziekten door schadelijke organismen, enz. Ook in recente studies voor Vlaanderen (Gillijns et al., 2005, Jones et al., 2006, Wauters et al., 2007) wordt door wetenschappers gesteld dat er weinig gegevens beschikbaar zijn, en dat het aantal landbouwers dat deze technieken toepast in elk geval beperkt is. Er wordt opgemerkt dat zeker niet alle landbouwers op de hoogte zijn van deze technieken en dat een grote groep landbouwers er kritisch en wantrouwig tegenover staat. Algemeen besluiten deze studies dat deze brongerichte maatregelen weinig worden toegepast. Studies in binnen- en buitenland (Gillijns et al., 2001) tonen aan dat de opbrengsten bij niet-kerende bodembewerking meestal niet veel verschillen van de opbrengsten na een klassieke bewerking, maar in minder gunstige omstandigheden verliezen kunnen optreden van 3 tot 17 %. Bij directe inzaai zijn de opbrengsten erg variabel, en afhankelijk van o.m. het gewastype, de weersomstandigheden en het bodemtype. Anderzijds leidt de drastische vermindering van het aantal werkgangen op de akker tot een belangrijke kostenbesparing die op langere termijn de minderopbrengsten kan compenseren. In een eerste fase is een financiële tegemoetkoming nodig om landbouwers er toe aan te zetten deze relatief onbekende technieken toe te passen en eventuele minderopbrengsten te vergoeden. Afhankelijk van de aanvaarding en het succes van de maatregel kan de vergoeding op termijn worden afgebouwd. Er zal rekening moeten gehouden worden met de

eventuele algemene bindende voorschriften inzake het gebruik van de bodem die op basis van de nieuwe wetgeving inzake bodembescherming en bodemsanering kunnen ingevoerd worden

Er wordt verwacht dat deze maatregelen veel succes zullen hebben. De te verwachten oppervlakte waarop de maatregelen erosiebestrijding zullen worden toegepast zijn als volgt:

MAATREGEL		2008	2009	2010	2011	2012	2013
erosiepoel en -dam	meter	50	100	150	200	250	300
Grasbufferstrook	ha	114	228	342	456	570	683
Grasgang	ha	18	37	55	73	92	110
direkte inzaai	ha	39	78	117	156	195	234
niet-kerende bodembewerking	ha	234	468	701	935	1169	1403

Tabel 1: te verwachten oppevlakte waarop de erosiebestrijdingsmaatregelen zullen worden toegepast

9.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers met percelen gelegen in Vlaanderen.

9.5.4 Praktische uitwerking

Deze maatregel wordt ingesteld via het pakkettensysteem.

De maatregel bestaat uit vijf beheerpakketten.

1. Grasbufferstroken

De landbouwer verbindt zich ertoe om op een bepaalde oppervlakte gras in te zaaien en de grasbufferstrook gedurende een periode van 5 tot 7 opeenvolgende jaren te onderhouden.

Grasbufferstroken zijn stroken begroeid met gras, onderaan of in een landbouwperceel dat niet gebruikt wordt als akker. Grasbufferstroken bevinden zich op de voor erosiebestrijding meest nuttige perceelsrand of op de meest nuttige plaats in het perceel zelf. Ze remmen het afstromend water af, bevorderen de infiltratie en fungeren als sedimentvang.

Als breedte wordt een veelvoud van 3 m aanbevolen met een maximum van 21 m. De breedte is afhankelijk van de verwachte hoeveelheid op te vangen sediment. De stroomopwaartse grens van grasbufferstroken zoveel als mogelijk evenwijdig met de hoogtelijnen aanleggen. Een grasbufferstrook hoeft niet steeds rechthoekig van vorm te zijn.

Voor het uitvoeren van deze maatregel ontvangt de beheerder 0,13 €/m². Deze vergoeding is gebaseerd op volgende veronderstellingen:

- opbrengstverlies op de strook à 1250 €/ha
- extra kosten (onderhoud en aanleg strook) à 50 €/ha.

2. Grasgangen

De landbouwer verbindt zich ertoe om op een bepaalde oppervlakte gras in te zaaien en de grasgang gedurende een periode van 5 tot 7 opeenvolgende jaren te onderhouden.

Grasgangen zijn stroken begroeid met gras, gelegen in droge valleien, waar afstromend water zich concentreert. De vegetatieve bedekking remt het afstromend water af en bevordert de infiltratie, zodat de uitschurende kracht van het water wordt gebroken. De beworteling verbetert de bodemstructuur, de infiltratie en zorgt voor een betere samenhang van de bodem die daardoor beter bestand is tegen erosie (ravijnvorming). Daarnaast fungeert een grasgang ook als sedimentvang bij erosie op de flanken.

Als breedte wordt een veelvoud van 3 m aanbevolen met een minimum van 9 m en een maximum van 30 m. De breedte is afhankelijk van de verwachte hoeveelheid water die door de grasgang kan stromen.

Voor het uitvoeren van deze maatregel ontvangt de beheerder 0,16 €/m². Indien de grasgang grenst aan de rand van het perceel ontvangt de beheerder 0,13 €/m². Deze vergoeding is gebaseerd op volgende veronderstellingen:

- opbrengstverlies op de strook à 1250 €/ha
- extra kosten (onderhoud en aanleg strook, extra arbeidstijd door hinder op de normale werkgang) à 350 €/ha, respectievelijk extra kosten (onderhoud en aanleg strook) à 50€/ha.

3. Dam met erosiepoel

De landbouwer verbindt zich ertoe om, binnen de toegelaten afmetingen, een erosiepoel uit te graven en stroomafwaarts een dam op te bouwen met het uitgegraven materiaal. Hij dient de ingenomen oppervlakte met gras of een graskruidenmengsel in te zaaien en gedurende een periode van 5 tot 7 opeenvolgende jaren te onderhouden. Hij krijgt hiervoor een vergoeding per lopende meter dam, berekend op basis van de gemiddelde hoogte van de dam.

Een dam met erosiepoel wordt aangelegd op een perceelsrand onderaan een landbouwperceel, of in een landbouwperceel. Een dam wordt over de hele lengte op hetzelfde peil aangelegd. De vergoeding wordt berekend op basis van de gemiddelde hoogte van de dam. Een dam hoeft niet noodzakelijk op één rechte lijn te worden aangelegd.

Afmetingen

- De dam is op zijn hoogste punt minimaal 0,3 m en maximaal 1 m hoog.
- De helling van de dam is maximaal 45°.
- De bufferzone kan worden uitgegraven tot max. 0,5 m diep.
- Het uit te graven volume is gelijk aan het volume van de dijk (grondbalans in evenwicht). De ingenomen oppervlakte hangt dus af van de diepte van de erosiepoel en van de afmetingen van de dijk.

Voor het uitvoeren van deze maatregel ontvangt de beheerder een vergoeding overeenkomstig onderstaande tabel:

	akkerland	grasland
Dam < 40cm	1 €/m	0,7 €/m
40cm < dam < 75cm	2,6 €/m	1,9 €/m
Dam > 75cm	4,4 €/m	3,9 €/m

Tabel 2: vergoedingen per lopende meter voor dam met erosiepoel

Deze vergoeding is gebaseerd op volgende veronderstellingen:

- opbrengstverlies op de strook à 1250 €/ha
- extra kosten (onderhoud en aanleg van de dam)

Voor de beheerspakketten 1, 2 en 3 gelden volgende bepalingen m.b.t. de aanleg en het onderhoud:

Gras inzaaien (vb. 100 kg/ha) binnen de eerste 6 maanden van het 1ste jaar van de overeenkomst. Het betreft doorlevende grassoorten die

- het hele jaar door een goede bedekking geven,
- een sterke en diepe wortelmat vormen,
- zorgen voor een goede ruwheid.
- Indien bemesten, respecteren van de geldende wettelijke normen.
- Geen bestrijdingsmiddelen gebruiken in de erosiepoel en op de dam, behalve tegen distels.
- Geen ploegvoor of ploegwal creëren naast de grasbufferstrook, om het ontstaan van ‘nevengeulen’ te vermijden.
- Zo veel mogelijk niet parallel met de grasgang ploegen, en geen ploegvoor of ploegwal creëren naast de grasgang, om het ontstaan van ‘nevengeulen’ te vermijden.
- In stand houden van de functionele hoogte van de dam.

4. Niet-kerende bodembewerking

De landbouwer verbindt zich ertoe om gedurende een periode van 5 tot 7 opeenvolgende jaren niet-kerende bodembewerking toe te passen als teelttechniek. De landbouwer sluit de beheerovereenkomst voor een minimale oppervlakte, die hij ruimtelijk mag laten variëren over de erosiegevoelige percelen binnen zijn landbouwbedrijfsoppervlakte. Jaarlijks geeft hij de percelen aan waarop de techniek zal worden toegepast. Indien de landbouwer, ingevolge ongunstige weersomstandigheden bij de oogst, op een te geringe oppervlakte niet-kerende bodembewerking toepast, wordt de vergoeding voor dat jaar niet betaald voor de ontbrekende oppervlakte.

De techniek is vooral effectief wanneer hij jaar na jaar wordt toegepast op hetzelfde perceel, maar uit recent onderzoek blijkt dat de er al na 1 jaar een significant effect is op de erosie. Daarom wordt er geopteerd de landbouwer de kans te geven de techniek jaarlijks in min of meerdere mate op andere erosiegevoelige percelen toe te passen. Hierdoor zal de participatiegraad van de landbouwers duidelijk toenemen, en bijgevolg ook de vertrouwdheid met de maatregel.

Voor het uitvoeren van deze maatregel ontvangt de beheerder 80 €/ha. De percelen waarop de beheermaatregelen worden toegepast kunnen jaarlijks wijzigen. Deze percelen dienen elk jaar op de wijze door de beheerdienst bepaald te worden aangemeld.

Deze vergoeding is gebaseerd op volgende veronderstellingen:

- Het gewogen gemiddelde van het Bruto Standaard Saldo van de voornaamste akkerbouwgewassen is 1250 €/ha/jaar.
- Op basis van meetgegevens uit de literatuur kan het gemiddeld opbrengstverlies door toepassing van directe inzaai geraamd worden op 7%.
- Het gemiddeld opbrengstverlies is dus 87,50 €/ha/j.
- transactiekosten die gepaard gaan met deze maatregel (arbeidstijd geïnvesteerd in inwinnen informatie over nieuwe techniek,...) worden niet in rekening gebracht bij de berekening van de kostprijs.

5. Directe inzaai (niet-ploegen)

De landbouwer verbindt zich ertoe om gedurende een periode van 5 tot 7 opeenvolgende jaren zijn gewassen te zaaien in de vegetatieresten van de vorige oogst of van een groenbedekker, zonder eerst een zaaibed te bereiden. De landbouwer sluit de beheerovereenkomst voor een minimale oppervlakte, die hij ruimtelijk mag laten variëren over de erosiegevoelige percelen binnen zijn landbouwbedrijfsoppervlakte. Jaarlijks geeft hij de percelen aan waarop de techniek zal worden toegepast. Indien de landbouwer, ingevolge ongunstige weersomstandigheden bij de oogst, op een te geringe oppervlakte directe inzaai toepast, wordt de vergoeding voor dat jaar niet betaald voor de ontbrekende oppervlakte.

De techniek is vooral effectief wanneer hij jaar na jaar wordt toegepast. Omwille van de grotere teeltonzekerheden van 'directe inzaai' wordt geopteerd de landbouwer de kans te geven de techniek jaarlijks in min of meerdere mate op andere erosiegevoelige percelen toe te passen. Hierdoor zal de participatiegraad van de landbouwers duidelijk toenemen, en bijgevolg ook de vertrouwdheid met de maatregel.

Voor het uitvoeren van deze maatregel ontvangt de beheerder 200 €/ha. De percelen waarop de beheermaatregelen worden toegepast kunnen jaarlijks wijzigen. Deze percelen dienen elk jaar op de wijze door de beheerdienst bepaald te worden aangemeld.

Voor de berekening van de vergoeding werd uitgegaan van een gewogen gemiddelde van het Bruto Standaard Saldo van de voornaamste akkerbouwgewassen van 1250 €/ha/jaar.

Op basis van meetgegevens uit de literatuur wordt het gemiddelde opbrengstverlies door toepassing van directe inzaai geraamd op 17%, zijnde 212,50 €/ha/jaar.

De transactiekosten die gepaard gaan met deze maatregel(arbeidstijd geïnvesteerd in inwinnen informatie over nieuwe techniek,...) worden niet in rekening gebracht bij de berekening van de kostprijs.

De hierboven vermelde vergoedingen zullen aangepast worden in functie van de erosiebestrijdingsmaatregelen die verplicht zijn opgelegd in het kader van de randvoorwaarden. De beheersovereenkomsten erosiebestrijding die na 1 januari 2007 worden afgesloten bevatten tevens een clausule dat de vergoeding zal aangepast worden wanneer bepaalde erosiebestrijdingsmaatregelen gedurende de looptijd van de beheersovereenkomst verplicht wordt.

Een aantal submaatregelen wordt niet vergoed volgens oppervlakte, maar volgens een andere eenheid. Omwille van de specificiteit van de submaatregel is het immers niet mogelijk om steun te verlenen per oppervlakte.

Dit is het geval voor de volgende submaatregelen:

- Erosiebestrijding: dam met erosiepoel akker dam <40 cm (per lopende meter)
- Erosiebestrijding: dam met erosiepoel gras dam <40 cm (per lopende meter)
- Erosiebestrijding: dam met erosiepoel gras dam 40 cm tot 75 cm (per lopende meter)
- Erosiebestrijding: dam met erosiepoel akker dam 40 cm tot 75 cm (per lopende meter)
- Erosiebestrijding: dam met erosiepoel gras dam >75 cm (per lopende meter)
- Erosiebestrijding: dam met erosiepoel akker dam >75 cm (per lopende meter)

Er kan maximaal 500 lopende meter erosiedam worden aangelegd per hectare.

In onderstaande tabel staat telkens vermeld of de submaatregel van toepassing kan zijn op percelen eenjarige (akker) of meerjarige teelten (weiland), alsook het aandeel dat de submaatregel van het

volledige perceel kan uitmaken in het geval de submaatregel niet op het volledige perceel van toepassing is.

Maatregel: 214-I: Beheerovereenkomst erosiebestrijding					
Submaatregel	kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
Grasbufferstroken	0,13	0,13	0,0225	0,0225	0,085
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
Grasgangen	0,16	0,16	0,0225	0,0225	0,115
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
Grasgangen langs perceel	0,13	0,13	0,0225	0,0225	0,08
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
Dam met erosiepoel akker dam<40 cm	1	1	0,0225	0,0225	0,955
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	maximum van 500 lm/ha				
Dam met erosiepoel gras dam<40 cm	0,7	0,7	0,0225	0,0225	0,655
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	maximum van 500 lm/ha				
Dam met erosiepoel akker dam 40 cm tot 75 cm	2,6	2,6	0,0225	0,0225	2,555
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	maximum van 500 lm/ha				
Dam met erosiepoel gras dam 40 cm tot 75 cm	1,9	1,9	0,0225	0,0225	1,855
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	maximum van 500 lm/ha				
Dam met erosiepoel akker dam> 75 cm	4,4	4,4	0,0225	0,0225	4,355
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	maximum van 500 lm/ha				
Dam met erosiepoel gras dam> 75 cm	3,9	3,9	0,0225	0,225	3,855
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	maximum van 500 lm/ha				
niet kerende bodembewerking	87,5	80	40	40	0
	euro/ha	euro/ha	euro/ha	euro/ha	euro/ha
directe inzaai	212,5	200	100	100	0
	euro/ha	euro/ha	euro/ha	euro/ha	euro/ha

Tabel 3: Overzicht van de verschillende erosiebestrijdingsmaatregelen met hun kostprijs en steunbedrag

De beheersovereenkomst kan aangepast worden op voorwaarde dat de aanpassing beslist verantwoord is in het licht van de doelstelling erosiebestrijding. Dergelijke aanpassing kan de vorm aannemen van een verlenging van de looptijd van de beheersovereenkomst.

9.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

9.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	1.135
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.171
	Totaal aantal contracten	1.720
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.171
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

9.5.7 Coherentie met de 1^e pijler van het GLB

In de randvoorwaarden van het eerste pijlerbeleid zijn eisen opgenomen voor het bestrijden van erosie op erosiegevoelige percelen. Deze erosiebestrijdingsmaatregelen moeten er voor zorgen dat betekenisvolle afspoeling van water en bodemdeeltjes van het perceel voorkomen en/of beperkt wordt.

De Vlaamse percelen zijn ingedeeld in functie van hun erosiegevoeligheid.
In de verzamelaanvraag is voor elk perceel de erosiegevoeligheid weergegeven.

Op sterk erosiegevoelige percelen is de landbouwer verplicht minstens één erosiebestrijdingsmaatregel toe te passen. Voor deze percelen kan de landbouwer een beheersvergoeding ontvangen voor erosiebestrijdingsmaatregelen via een beheersovereenkomst voor minstens één van de vijf voormelde beheerspakketten, voor zover het maatregelen betreft die verder gaan dan de verplichte erosiebestrijdingsmaatregel. De gederfde inkomsten en gemaakte kosten voor de verplichte erosiebestrijdingsmaatregel zullen niet in rekening gebracht worden bij de berekening van de beheersvergoeding.

Voor de matig erosiegevoelige percelen wordt voorlopig aan de landbouwer aanbevolen om minstens één erosiebestrijdingsmaatregel toe te passen. Voor deze percelen kan de landbouwer een beheersvergoeding ontvangen voor erosiebestrijdingsmaatregelen via een beheersovereenkomst voor minstens één van de vijf voormelde beheerspakketten.

9.6 *Lopende acties van vóór 01/01/2007*

9.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel werd al uitgevoerd in het programma voor plattelandsontwikkeling 2000-2006 onder hoofdstuk VI van de Verordening (EC) nr. 1257/99.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

9.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 3.665.500 euro overheidssteun nodig.

10 Beheerovereenkomst water

10.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

10.2 Maatregelcode: 214-J

10.3 Concrete actie

De landbouwer met gronden gelegen in de kwetsbare gebieden “water” zoals bedoeld in artikel 57 van het Ministerieel Besluit van 6 juni 2008 of de aandachtszones voor het behalen van de waterkwaliteitsdoelstellingen verbindt zich ertoe op de percelen waarvoor hij in een bepaald jaar de beheerovereenkomst “water” toepast een verminderde bemesting voor stikstof toe te passen van minimaal 30 % ten opzichte van de geldende bemestingsnormen volgens het decreet van 22 december 2006 houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (hierna genoemd: het Mestdecreet). Elk perceel en elke teelt wordt in het najaar bemonsterd en het nitraatresidu wordt bepaald. Er dient minstens één nitraatresidubepaling per 2 hectare te gebeuren. Slechts in het geval dat het resultaat van die nitraatresidubepaling minstens 4 kg NO₃-N lager is dan de drempelwaarde vastgesteld in de Vlaamse regelgeving, ontvangt de landbouwer zijn beheersvergoeding (resultaatsverbintenis).

Bovendien moet hij voor alle percelen (ook diegene die niet onder beheerovereenkomst liggen) een bemestings- en/of begrazingsregister bijhouden.

10.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 8 en 9 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

10.5 Beschrijving maatregel

10.5.1 Probleemstelling en rationale

In Vlaanderen is de bescherming van de waterkwaliteit een absolute prioriteit van het milieubeleid. Uit recente meetgegevens (MAP-meetnet) blijkt dat de verontreiniging van oppervlakte- en grondwater door nitraat afkomstig van de landbouw nog steeds een groot probleem vormt. Het bevorderen van vrijwillige verdergaande vermindering van de bemesting en zelfcontrole door de landbouwer is een belangrijk instrument om de vooropgestelde doelstelling (50 mg/l) te realiseren. Deze maatregel impliceert een resultaatsverbintenis van de landbouwer.

10.5.2 Doelstelling en kwantificering

Het beheerpakket water beoogt een verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit door het beperken van de nitraataanrijking en eutrofiëring door een beschermingsniveau dat strenger is dan het genormeerde niveau vastgelegd in bijlage 1, A1 en A2 van de nitraatrichtlijn

(91/676.EEG), o.a. door een bemestingsdosis met dierlijke mest die lager is dan deze aangegeven door de nitraatrichtlijn.

De vermindering van het gebruik van meststoffen en voorkoming van het weglekken van voedingsstoffen kan worden toegepast door landbouwbedrijven op door hen uitgebate gronden gelegen in

-
- Aandachtszones voor het behalen van de waterkwaliteitsdoelstellingen. Deze gebieden worden afgebakend door de Minister bevoegd voor Leefmilieu, Natuur en Energie op voorstel van de Vlaamse Milieumaatschappij en de Vlaamse Landmaatschappij.
- De kwetsbare gebieden “water” zoals bedoeld in artikel 57 van het Ministerieel Besluit van 6 juni 2008 betreffende het sluiten van beheerovereenkomsten en het toekennen van vergoedingen ter uitvoering van Verordening nr. 1698/2005 van de raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling.
-

Op basis van art. 21 van Verordening (EG) Nr. 445/2002 kunnen beheerders hun beheerovereenkomst water verbreken mits zij op basis van de in dit hoofdstuk beschreven pakketten voor de beheerde gronden opnieuw hetzelfde pakket sluiten voor een periode van ten minste vijf jaar. De Vlaamse overheid bepaalt de nodige overgangsregelingen in haar wetgeving. Hierdoor blijven de beheerde gronden voor een langere periode onder beheer.

Nieuwe oppervlakte onder contract, per jaar:

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
0 ha	500 ha	500 ha	500 ha	500 ha	500 ha	500 ha

10.5.3 Definiëring van begunstigten

De begunstigten zijn landbouwers met percelen gelegen in Vlaanderen.

10.5.4 Praktische uitwerking

Landbouwers kunnen een vergoeding ontvangen voor het vrijwillig beperken van de totale en dierlijke bemestingsdosis voor een bepaalde minimale contractuele oppervlakte per bedrijf die jaarlijks ruimtelijk mag variëren op het bedrijf. De landbouwer die kiest voor het systeem van de werkzame N dient dit systeem gedurende de volledige looptijd aan te houden. Jaarlijks duidt hij de percelen aan waarop hij de beheersovereenkomst water zal toegepassen. Jaarlijks dient een nitraatresidubepaling te worden uitgevoerd op alle percelen waarop de beheerovereenkomst wordt toegepast. De beheersovereenkomst water kan niet worden toegepast voor de ‘gewassen met lage N-behoefte’, graangewassen zonder nateelt en ‘andere leguminosen dan erwten en bonen’. Alleen bij een goed resultaat (i.e. minstens 4 kg NO₃⁻N lager dan de drempelwaarde vastgesteld door de Vlaamse regering) ontvangt de landbouwer een vergoeding die berekend is volgens de te verwachten inkomensderving door de verminderde bemesting, de meerkosten veroorzaakt door de staalname, bijhouden van bemestingsregister,....

Deze maatregel wordt ingesteld via het pakketstelsysteem.

De beheerder verbindt er zich toe gedurende 5 tot 7 opeenvolgende jaren de volgende beheervoorwaarden na te leven:

- de toegediende totale hoeveelheid stikstof (inclusief deze uit dierlijke mest) is economisch en technisch meetbaar lager dan de decretale bemestingsnormen voor de kwetsbare gebieden water. Dit verschil bedraagt ten minste 30 %.

De bemestingsnormen voor het systeem van de totale N of werkzame N worden met 30% verlaagd t.o.v. de algemene bemestingsnormen vermeld in het Mestdecreet. Er kan geen beheerovereenkomst water worden toegepast op percelen waar volgens het Mestdecreet een hogere of lagere bemestingsnorm geldt dan deze vermeld in de voormelde algemene bemestingsnormen.

Graangewassen' moeten gevolgd worden door een nateelt (vanggewassen inbegrepen).

De bemestingsnorm voor N uit dierlijke meststoffen blijft dezelfde als bij de PDPO I-contracten, nl 140 kg dierlijke N/ha; dit is een vermindering van 17% t.o.v. de bemestingsnorm uit het Mestdecreet. Om de bodem in goede conditie (humusgehalte en bodemstructuur) te houden moet er immers voldoende organische meststof aangewend worden.

Het Mestdecreet bepaalt eveneens een bemestingsnorm voor het gedeelte N uit andere meststoffen en N uit kunstmest in het systeem van totale N. De beheerovereenkomst water legt geen bijkomende beperkingen op voor N uit andere meststoffen en N uit kunstmest. Deze hoeveelheden N worden onrechtstreeks beperkt door de beperking van de totale hoeveelheid N.

De bemestingsnormen voor fosfaat worden niet verminderd t.o.v. het Mestdecreet.

De beheerder verbindt zich er toe de minimumeisen inzake het gebruik van meststoffen na te leven. De beheerder houdt een bemestingsregister bij waarin hij zijn stikstof- en fosforgift optekent en berekent voor de beheerde gronden met eenzelfde teelt die één aaneengesloten perceel vormen. Aan de hand van dit bemestingsregister bewijst de landbouwer dat hij de bemestingsbeperkingen, zowel in totale hoeveelheid stikstof en fosfor als in dierlijke stikstof en fosfor, naleeft.

Elk najaar laat de beheerder d.m.v. een staalname het nitraatresidu van de gronden onder beheer bepalen door een erkend labo. Het nitraatresidu bepaalt of de beheerder een vergoeding krijgt en zo ja, de hoogte ervan. De beheerder komt enkel in aanmerking voor een vergoeding als het nitraatresidu minstens 4 kg nitraatstikstof lager is dan de drempelwaarde vastgesteld in de Vlaamse regelgeving.

Budgettaire aspect

De vergoeding is opgebouwd uit een component voor de inkomensderving ten gevolge van de verminderde bemesting en een component voor de extra kosten (staalnamekosten, administratieve kosten enz).

De begunstigden van het pakket water ontvangen een bedrag van:

nitraatresidu	vergoeding (€/ha/jaar)	
	Akker	Grasland
nitraatresidu ≤ drempelwaarde - 4 kg NO ₃ -N	570	“Maaïen” = 642 “Maaïen en begrazen” = 554

Er bestaat een kans dat een landbouwer die een BO water heeft afgesloten, in een bepaald jaar op hetzelfde perceel in het kader van BO water (vrijwillig met vergoeding) enerzijds en in het kader van het Mestdecreet (verplicht zonder vergoeding) een nitraatresidustaalname moet laten doen op eigen kosten. Bij verplichte staalname wordt de vergoeding aangepast (details bij verantwoording vergoeding).

Als landbouwers ten gevolge van de bepalingen van het Mestdecreet verplicht zijn een bemestingsregister bij te houden wordt de vergoeding aangepast (details bij verantwoording vergoeding).

Als landbouwers ten gevolge van de bepalingen van het Mestdecreet verplicht zijn om de bemesting op een bepaald perceel te verlagen, dan komt het perceel niet in aanmerking voor het toepassen van een beheerovereenkomst water in de betrokken kalenderjaren.

Verantwoording vergoedingen

A. verantwoording vergoeding grasland:

→ Aannames:

- 1 maaisnede en 150 dagen 2 GVE per ha
 - werkingscoëfficiënt dierlijke mest: 0.60% (niet van toepassing op begrazing)
 - Prijzen voor het voeder zijn gebaseerd op de voederwaardeprijzen volgens Animal Science Group Lelystad, periode 2008-2010: VEM: 9,73 cent / kVEM, DVE: 87 cent / kg DVE
 - samenstelling gras: 200 g RE/kg DS (= 20 % RE) , 970 VEM/kg DS, 96 g DVE/kg DS
- De bemesting met N uit dierlijke mest wordt maximaal aangevuld met N uit kunstmest.

Grasland maaien + beweiden:

→ berekening werkzame N op zandgronden

- *N uit dierlijke excretie bij begrazing door 2 GVE/ha:* $2 \text{ GVE/ha} \times 86,17 \text{ kg N/GVE (uitscheidingsnorm zoogkoe)} \times 0.85 \text{ (15\% NH}_3\text{- emissie)} \times 150/365 \text{ (dagen weideseizoen)} = \mathbf{60,20 \text{ kg N/ha}}$
 - voor de excretie van het beweiden van de dieren is het gewogen gemiddelde van alle runderen met uitzondering van runderen jonger dan 1jaar genomen. Voor de melkkoeien is er gerekend met een gemiddelde productie van 7191 kg melk/jaar (= excretiecoëfficiënt van 107 kg N/jaar). (referentie: nota aan de Werkgroep Afstemming Excretiecijfers. 29 mei 2007, Annick Goosens, Vlaamse Landmaatschappij) Dit resulteert in een gemiddelde uitscheidingsnorm van 86,17 kg N/ha/jaar
- *N-fixatie voor grasland:* **6 kg N/ha**
- *Atmosferische N- depositie:* $40 \text{ kg N} \times 0,5 \text{ (werkingscoëfficiënt)} = \mathbf{20 \text{ kg N/ha.}}$
- *Werkzame N voor grasland zonder beheersovereenkomst water:*

De bemestingsnorm voor grasland overeenkomstig het Mestdecreet bedraagt 170 kg N uit dierlijk mest en maximaal 235 kg N in het totaal. De bemesting met N uit dierlijke mest wordt maximaal aangevuld met N uit kunstmest:

bemesting met 169,12 kg N uit kunstmest + 170 kg dierlijke N; werkzame N= $168,12 + (170 - 60,20) \times 0.6 + 20 + 6 = 261 \text{ kg N}$
- *Werkzame N voor grasland met beheersovereenkomst water:*

De bemestingsnorm voor grasland met een beheersovereenkomst water bedraagt 140 kg N uit dierlijk mest en maximaal 164,5 kg N in het totaal. De bemesting met N uit dierlijke mest wordt maximaal aangevuld met N uit kunstmest:
 bemesting met 116,5 kg N uit kunstmest + 140 kg N uit dierlijke mest; werkzame N = $116,62 + (140 - 60,20) \cdot 0,6 + 20 + 6 = 190,5 \text{ kg N}$

→ opbrengstverlies

- Opbrengst grasland zonder toepassing BO water:
 - $1631,25 \text{ kg RE/ha} \rightarrow 20 \% \text{ RE/DS (kg RE} = 261 \text{ kg N} \times 6,25) = 8156,25 \text{ kg DS/ha}$
 - 8156,25 kg DS/ha komt overeen met 7911,56 kVEM en 783 kg DVE
 - $(7911,56 \text{ kVEM} \cdot 9,73 \text{ cent / kVEM}) + (783 \text{ kg DVE} \cdot 87 \text{ cent / DVE}) = \underline{1451\text{€}}$
- Opbrengst grasland met toepassing BO water
 - $1190,625 \text{ kg RE/ha} \cdot 20 \% \text{ RE/DS} = 5953,125 \text{ kg DS/ha}$
 - 5953,125 kg DS/ha komt overeen met 5774,529 kVEM en 571,5 kg DVE
 - $(5774,529 \text{ kVEM} \cdot 9,73 \text{ cent / kVEM}) + (571,5 \text{ kg DVE} \cdot 87 \text{ cent / DVE}) = \underline{1059,07 \text{ €}}$

Het verschil tussen grasland met en zonder beheersovereenkomst bedraagt 392 euro/ha

→ berekening werkzame N op niet zandgronden

- *N uit dierlijke excretie bij begrazing door 2 GVE/ha:* $2 \text{ GVE/ha} \cdot 86,17 \text{ kg N/GVE (uitscheidingsnorm zoogkoe)} \cdot 0,85 \text{ (15\% NH}_3\text{- emissie)} \cdot 150/365 \text{ (dagen weideseizoen)} = \underline{60,20 \text{ kg N/ha}}$
 - voor de excretie van het beweiden van de dieren is het gewogen gemiddelde van alle runderen met uitzondering van runderen jonger dan 1 jaar genomen. Voor de melkkoeien is er gerekend met een gemiddelde productie van 7191 kg melk/jaar (= excretiecoëfficiënt van 107 kg N/jaar). (referentie: nota aan de Werkgroep Afstemming Excretiecijfers. 29 mei 2007, Annick Goosens, Vlaamse Landmaatschappij) Dit resulteert in een gemiddelde uitscheidingsnorm van 86,17 kg N/ha/jaar
- *N-fixatie voor grasland: 6 kg N/ha*
- *Atmosferische N- depositie:* $40 \text{ kg N} \cdot 0,5 \text{ (werkingscoëfficiënt)} = \underline{20 \text{ kg N/ha.}}$
- *Werkzame N voor grasland zonder beheersovereenkomst water:*
 De bemestingsnorm voor grasland overeenkomstig het Mestdecreet bedraagt 170 kg N uit dierlijk mest en maximaal 245 kg N in het totaal. De bemesting met N uit dierlijke mest wordt maximaal aangevuld met N uit kunstmest:
 bemesting met 179,12 kg N uit kunstmest + 170 kg dierlijke N; werkzame N = $179,12 + (170 - 60,20) \cdot 0,6 + 20 + 6 = 271 \text{ kg N}$
- *Werkzame N voor grasland met beheersovereenkomst water:*
 De bemestingsnorm voor grasland met een beheersovereenkomst water bedraagt 140 kg N uit dierlijk mest en maximaal 171,5 kg N in het totaal. De bemesting met N uit dierlijke mest wordt maximaal aangevuld met N uit kunstmest:
 bemesting met 123,62 kg N uit kunstmest + 140 kg N uit dierlijke mest; werkzame N = $123,62 + (140 - 60,20) \cdot 0,6 + 20 + 6 = 197,5 \text{ kg N}$

→ opbrengstverlies

- Opbrengst grasland zonder toepassing BO water:
 - $1693,75 \text{ kg RE/ha} \rightarrow 20 \% \text{ RE/DS (kg RE} = 271 \text{ kg N} \times 6,25) = 8468,75 \text{ kg DS/ha}$

→ 8468,75 kg DS/ha komt overeen met 8214,685kVEM en 813 kg DVE
 → $(8468,75 \text{ kVEM} * 9.73 \text{ cent} / \text{kVEM}) + (813 \text{ kg DVE} * 87 \text{ cent} / \text{DVE}) = \underline{1506,60 \text{ €}}$

- Opbrengst grasland met toepassing BO water
 - $1234,375 \text{ kg RE/ha} * 20 \% \text{ RE/DS} = 6171,875 \text{ kg DS/ha}$
 - 6171,875 kg DS/ha komt overeen met 5986,17 kVEM en 592,5kg DVE
 - $(5986,17 \text{ kVEM} * 9.73 \text{ cent} / \text{kVEM}) + (592,5 \text{ kg DVE} * 87 / \text{DVE}) = \underline{1097,98 \text{ €}}$

Het verschil tussen grasland met en zonder beheerovereenkomst bedraagt 409 euro/ha

Grasland maaien

→ berekening werkzame N op zandgronden

- *N-fixatie voor grasland: 6 kg N/ha*
- *Atmosferische N- depositie: 40 kg N x 0,5 (werkingscoëfficiënt) = 20 kg N/ha.*
- *Werkzame N voor grasland zonder beheerovereenkomst water:*
 De bemestingsnorm voor grasland overeenkomstig het Mestdecreet bedraagt 170 kg N uit dierlijk mest en maximaal 300 kg N in het totaal. De bemesting met N uit dierlijke mest wordt maximaal aangevuld met N uit kunstmest:
 bemesting met 198 kg N uit kunstmest + 170 kg dierlijke N; werkzame N = $198 + 170 * 0.6 + 20 + 6 = 326 \text{ kg N}$
- *Werkzame N voor grasland met beheerovereenkomst water:*
 De bemestingsnorm voor grasland met een beheerovereenkomst water bedraagt 140 kg N uit dierlijk mest en maximaal 210 kg N in het totaal. De bemesting met N uit dierlijke mest wordt maximaal aangevuld met N uit kunstmest:
 bemesting met 126 kg N uit kunstmest + 140 kg N uit dierlijke mest; werkzame N = $126 + 140 * 0.6 + 20 + 6 = 236 \text{ kg N}$

→ opbrengstverlies

- Opbrengst grasland zonder toepassing BO water:
 - $2037,5 \text{ kg RE/ha} \text{ à } 20 \% \text{ RE/DS} (\text{kg RE} = 326 \text{ kg N} * 6,25) = 10187,5 \text{ kg DS/ha}$
 - 10187,5 kg DS/ha komt overeen met 9881,87 kVEM en 978 kg DVE
 - $(9887,87 \text{ kVEM} * 9.73 \text{ cent} / \text{kVEM}) + (978 \text{ kg DVE} * 87 \text{ cent} / \text{DVE}) = \underline{1812,37 \text{ €}}$
- Opbrengst grasland met toepassing BO water
 - $1475 \text{ kg RE/ha} * 20 \% \text{ RE/DS} = 7375 \text{ kg DS/ha}$
 - 7375 kg DS/ha komt overeen met 7156,75 kVEM en 708 kg DVE
 - $(7156,75 \text{ kVEM} * 9.73 \text{ cent} / \text{kVEM}) + (708 \text{ kg DVE} * 87 / \text{DVE}) = \underline{1312,02 \text{ €}}$

Het verschil tussen grasland met en zonder beheerovereenkomst bedraagt 500 euro/ha

→ berekening werkzame N op niet zandgronden

- *N-fixatie voor grasland: 6 kg N/ha*
- *Atmosferische N- depositie: 40 kg N x 0,5 (werkingscoëfficiënt) = 20 kg N/ha.*
- *Werkzame N voor grasland zonder beheerovereenkomst water:*
 De bemestingsnorm voor grasland overeenkomstig het Mestdecreet bedraagt 170 kg N uit dierlijk mest en maximaal 310 kg N in het totaal. De bemesting met N uit dierlijke mest wordt maximaal aangevuld met N uit kunstmest:

bemesting met 208 kg N uit kunstmest + 170 kg dierlijke N; werkzame N = $208 + 170 \cdot 0.6 + 20 + 6 = 336$ kg N

▪ *Werkzame N voor grasland met beheerovereenkomst water:*

De bemestingsnorm voor grasland met een beheerovereenkomst water bedraagt 140 kg N uit dierlijk mest en maximaal 217 kg N in het totaal. De bemesting met N uit dierlijke mest wordt maximaal aangevuld met N uit kunstmest:

bemesting met 133 kg N uit kunstmest + 140 kg N uit dierlijke mest; werkzame N = $133 + 140 \cdot 0.6 + 20 + 6 = 243$ kg N

→ opbrengstverlies

▪ Opbrengst grasland zonder toepassing BO water:

→ $2100 \text{ kg RE/ha} \cdot 20 \% \text{ RE/DS (kg RE= } 336 \text{ kg N} \cdot 6,25) = 10500 \text{ kg DS/ha}$

→ 105000 kg DS/ha komt overeen met 10185 kVEM en 1008 kg DVE

→ $(10185 \text{ kVEM} \cdot 9.73 \text{ cent / kVEM}) + (1008 \text{ kg DVE} \cdot 87 \text{ cent / DVE}) = \underline{1867,96 \text{ €}}$

▪ Opbrengst grasland met toepassing BO water

→ $1518,75 \text{ kg RE/ha} \cdot 20 \% \text{ RE/DS} = 7593,75 \text{ kg DS/ha}$

→ 7593,75 kg DS/ha komt overeen met 7365,93 kVEM en 729 kg DVE

→ $(7365,93 \text{ kVEM} \cdot 9.73 \text{ cent / kVEM}) + (729 \text{ kg DVE} \cdot 87 / \text{DVE}) = \underline{1350,942 \text{ €}}$

Het verschil tussen grasland met en zonder beheerovereenkomst bedraagt 517 euro/ha

→ administratieve kosten

Om te kunnen controleren of de beheerder wel effectief zijn verplichtingen aangaande het beperken van de hoeveelheid meststoffen naleeft, dient hij een bemestingsregister bij te houden voor alle percelen van zijn bedrijf. Voor de graslandpercelen die beweid worden, dient de beheerder een begrazingsregister bij te houden om maandelijks de uitscheiding van het rundvee bij te houden. Hier dient de landbouwer de uitscheiding van de begrazing per maand te berekenen. De administratieve kosten bedragen 148 euro/ha.

Verantwoording administratieve kosten:

- Bij het sluiten van een BO water dient een bemestingsregister ingevuld te worden voor alle percelen van het bedrijf
- Een gemiddeld bedrijf bestaat uit (referentie: perceelsregistratie Mestbank):
 - 21 percelen
 - 7 percelen grasland
 - 14 percelen akker
 - 34 ha
 - 12 ha grasland
 - 24 ha akker
 - 34 ha
 - 17 ha BO water
- Duur van het invullen van een register (referentie: proefondervindelijk + mondelinge mededeling landbouwers):
 - Grasland: 7 uur
 - Akker: 2,5 uur

- Kostprijs voor alle percelen moet in rekening gebracht worden op de percelen waarop BO wordt toegepast

➔ kostprijs voor het invullen van een register voor alle percelen op een gemiddeld bedrijf

7 percelen grasland x 7 uur/perceel x 30 EUR/uur = 1470 EUR

14 percelen akker x 2,5 uur/perceel x 30 EUR/uur = 1050 EUR

Totaal = 2520 EUR

➔ gemiddelde kostprijs per ha voor het bedrijf

2520 EUR / 34 ha = 74 EUR/ha

➔ omzetting van de kostprijs per ha voor alle percelen naar de percelen waarop BO wordt toegepast

74 EUR/ha X 34/17 = 148 EUR/ha

Dit bedrag moet in rekening gebracht worden bij de vergoeding voor BO water akker en BO water grasland

➔ kosten staalname

Op het einde van het bemestingsseizoen moet de beheerder het nitraatresidu laten bepalen voor de percelen waarop hij de beheersovereenkomst water toepast. Het bepalen van het nitraatresidu kost gemiddeld 75 Euro per staalname. Theoretisch moet slechts één staal per 2 ha genomen worden, maar gelet op de variatie in perceelsgrootte is dit theoretisch optimum niet haalbaar. Uit de perceelsgegevens blijkt dat de gemiddelde perceelsgrootte waarvoor een staal genomen wordt 1,1 ha is. Hierdoor wordt de vergoeding $75 * 1 / 1,1 = 68$ euro per ha per jaar.

➔ Besparing gebruik kunstmest:

De besparing kan berekend worden aan de hand van de cijfers die gebruikt worden om de hoeveelheid werkzame N te bepalen. We gebruiken volgende formule:

$[(\text{Kunstmest werkzame N zonder BO}) - (\text{kunstmest werkzame N met BO})] \times \text{eenheidsprijs N (euro / kg N, zie eenheidsprijs bij de aannames van akkerbouwteelten)}$

Grasland “maaien en grazen” zand

$(169,12 \text{ kg N} - 116,5 \text{ kg N}) \times 1,03 \text{ € per kg} = 54 \text{ euro}$

Grasland “maaien en begrazen” niet zand

$(179,12 \text{ kg N} - 123,62 \text{ kg N}) \times 1,03 \text{ € per kg N} = 57 \text{ euro}$

Grasland “maaien” zand

$(198 \text{ kg N} - 126 \text{ kg N}) \times 1,03 \text{ € per kg N} = 74 \text{ euro}$

Grasland “maaien” niet zand

$(208 \text{ kg N} - 133 \text{ kg N}) \times 1,03 \text{ € per kg N} = 77 \text{ euro}$

→ Berekening totale kostprijs (gemiddelde):

	zand		niet-zand	
	Maaien	maaien + grazen	maaien	maaien + grazen
Opbrengstverlies	500	392	517	409
besparing kunstmestgebruik	-74	-54	-77	-57
administratieve kosten	148	148	148	148
kosten staalname	68	68	68	68
vergoeding BO water grasland	642	554	656	567

De minimale totale kostprijs voor beheerovereenkomst water op grasland bedraagt:
voor grasland “maaien”: 642 euro/ha
voor grasland “maaien en grazen”: 554 euro/ha

B.verantwoording vergoeding akker

De berekening baseert zich op de opbrengstverliezen voor de 6 belangrijkste akkerbouwteelten waarop de beheersovereenkomst water wordt toegepast, nl. maïs (relatief aandeel 28%), wintergranen of triticale (33%), bieten (14%), wintergerst of andere granen (10%), aardappelen (8%) en maïs voorafgegaan door gras (7%).

→ aannames:

In verband met de bemestingshoeveelheid:

- Maïs:
 - De hoeveelheid dierlijke mest wordt maximaal ingevuld : dit is 170 kg N/ha zonder de toepassing van de beheersovereenkomst water (in kwetsbaar gebied water) en 140 kg N/ha met de beheersovereenkomst water.
- Wintergranen
 - De hoeveelheid kunstmest wordt maximaal ingevuld en aangevuld met dierlijke mest tot de norm.
- Bieten en aardappelen:
 - Omdat de kwaliteit van bieten en aardappelen belangrijk is wordt bemest volgens gemiddeld advies (bron: Bodemkundige Dienst van België) als de beheersovereenkomst water niet wordt toepast. Als de beheersovereenkomst water wordt toegepast kan de norm volledig worden ingevuld met dierlijke mest en aangevuld met kunstmest zonder kwaliteitsverlies.
- De werkingscoëfficiënt van dierlijke mest bedraagt 60%.
([://www2.vlaanderen.be/ned/sites/landbouw/downloads/codenutrienten_erosie.pdf](http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/landbouw/downloads/codenutrienten_erosie.pdf)).
- Er wordt jaarlijks 6 kg N/ha gefixeerd (bron Mestbank);
- De atmosferische N-depositie bedraagt jaarlijks 20 kg N/ha (40 kg N/ha * werkingscoëfficiënt van 50%)
- Samenstelling gewassen: gewogen gemiddelde samenstelling

Gewas	N- gehalte	Bron
Maïs	4 (volledige plant)	Centraal veevoederbureau
Granen	19,41	Firma DSM
Bieten	1,81	Firma DSM
Aardappelen	3	Firma DSM

- Kostprijs N-kunstmest: 1,03EUR/kg N
 - Referentie: land-en tuinbouwcijfers LEI Wageningen: <http://www3.lei.wur.nl/ltc/>

➔ Opbrengstverliezen

Het opbrengstverschil bij het al dan niet toepassen van de beheersovereenkomst water, is afhankelijk van het verschil in bemestingsnorm. De norm wordt bepaald door de grondsoort en de teelt.

Niet-zandgronden

Opbrengst zonder toepassing van de beheersovereenkomst water:

Gewas	Norm werkzame N (kg N/ha)	Werkzame N (kg N/ha) toegediend	Werkzame N (kg N/ha) ¹	Theoretische opbrengst (ton) ³
Maïs	150	150	176	44,00
Maïs + gras	230	230	256	64,00
Wintertarwe en triticale	195	195	221	11,39
Wintergerst en andere granen	145	145	171	8,81
Bieten	150	150	176	97,24
Aardappelen ²	210	156	182	60,67

¹ Werkzame N = werkzame N toegediend + N door fixatie + N door atmosferische depositie

² Bemesting volgens gemiddeld advies (bron: Bodemkundige Dienst van België)

³ berekend op basis van de gemiddelde samenstelling van de gewassen (zie hoger)

Opbrengst met toepassing van de beheersovereenkomst water:

Gewas	Norm werkzame N (kg N/ha)	Werkzame N (kg N/ha) toegediend	Werkzame N (kg N/ha) ¹	Theoretische opbrengst (ton) ²
Maïs	105	105	131	32,75
Maïs + gras	161	161	187	46,75
Wintertarwe en triticale	136,5	136,5	162,5	8,37
Wintergerst en andere granen	101,5	101,5	127,5	6,57
Bieten	105	105	131	72,38
Aardappelen	147	147	173	57,67

¹ Werkzame N = werkzame N toegediend + N door fixatie + N door atmosferische depositie

² berekend op basis van de gemiddelde samenstelling van de gewassen (zie hoger)

Berekening opbrengstverlies:

Gewas	Opbrengst (%) BOW tov referentie	% areaal	Productiewaarde (€/ha) ¹	Daling productiewaarde (€/ha) * % areaal
Maïs	0,74	28	1568	112,29
Maïs + gras	0,73	7	1818	34,31
Wintertarwe en triticale	0,74	33	1480	129,28
Wintergerst en andere granen	0,75	10	1180	30,03
Bieten	0,74	14	2493	89,23
Aardappelen	0,95	8	4600	18,20
Totaal		100		413,33

¹ Van Broekhoven E., Somers L. & Tacquenier B. (2009-11) *Overzicht van de boekhoudkundige resultaten van 766 land- en tuinbouwbedrijven. Boekjaar 2006-9. Landbouwmonitoringsnetwerk*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Besparing kunstmestgebruik:

Gewas	% areaal	Kunstmestgebruik zonder BO water (kg N/ha) ¹	Kunstmestgebruik met BO water (kg N/ha) ¹	Besparing kunstmestgebruik (€/ha) * % areaal
Maïs	28	48	21	8,16
Maïs + gras	7	128	77	3,86
Wintertarwe en triticale	33	195	136,5	20,85
Wintergerst en andere granen	10	145	101,5	4,70
Bieten	14	48	21	4,08
Aardappelen	8	54	63	-0,78
Totaal	100			40,87

¹ Er wordt een maximaal gebruik van dierlijke mest verondersteld voor de teeltgroepen: maïs, maïs + gras, bieten en wintertarwe en triticale. Een maximaal gebruik van kunstmest verondersteld voor andere granen.

Zandgronden

Opbrengst zonder toepassing van de beheerovereenkomst water:

Gewas	Norm werkzame N (kg N/ha)	Werkzame N (kg N/ha) toegediend	Werkzame N (kg N/ha) ¹	Theoretische opbrengst (ton) ³
Maïs	135	135	161	40,25
Maïs + gras	200	200	226	56,50
Wintertarwe en triticale	180	180	206	10,61
Wintergerst en andere granen	130	130	156	8,04
Bieten ²	135	135	161	88,95
Aardappelen ²	190	156	182	60,67

¹ Werkzame N = werkzame N toegediend + N door fixatie + N door atmosferische depositie

² Bemesting volgens gemiddeld advies (bron: Bodemkundige Dienst van België)

³ berekend op basis van de gemiddelde samenstelling van de gewassen (zie hoger)

Opbrengst met toepassing van de beheerovereenkomst water:

Gewas	Norm werkzame N (kg N/ha)	Werkzame N (kg N/ha) toegediend	Werkzame N (kg N/ha) ¹	Theoretische opbrengst (ton) ³
Maïs	94,5	94,5	120,5	30,13
Maïs + gras	140	140	166	41,50
Wintertarwe en triticale	126	126	152	7,83
Wintergerst en andere granen	91	91	117	6,03
Bieten	94,5	94,5	120,5	66,57
Aardappelen	133	133	159	53,00

¹ Werkzame N = werkzame N toegediend + N door fixatie + N door atmosferische depositie

³ berekend op basis van de gemiddelde samenstelling van de gewassen (zie hoger)

Berekening opbrengstverlies:

Gewas	Opbrengst (%) BOW tov referentie	% areaal	Productie- waarde (€/ha) ¹	Daling productiewaarde (€) * % areaal
Maïs	0,75	28	1568	110,47
Maïs + gras	0,73	7	1818	33,79
Wintertarwe en triticale	0,74	33	1480	128,02
Wintergerst en andere granen	0,75	10	1180	29,51
Bieten	0,75	14	2493	87,79
Aardappelen	0,87	8	4600	46,50
Totaal		100		436,09

¹ Van Broekhoven E., Somers L. & Tacquenier B. (2009-11) *Overzicht van de boekhoudkundige resultaten van 766 land- en tuinbouwbedrijven. Boekjaar 2006-9. Landbouwmonitoringsnetwerk*, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Besparing kunstmestgebruik:

Gewas	% areaal	Kunstmestgebruik zonder BO water (kg N/ha) ¹	Kunstmestgebruik met BO water (kg N/ha) ¹	Besparing kunstmestgebruik (€/ha) * % areaal
Maïs	28	33	10,5	6,80
Maïs + gras	7	98	56	3,18
Wintertarwe en triticale	33	180	126	19,25
Wintergerst en andere granen	10	130	91	4,21
Bieten	14	33	10,5	3,40
Aardappelen	8	54	49	0,43
Totaal	100			37,27

¹ Er wordt een maximaal gebruik van dierlijke mest verondersteld voor de teeltgroepen: maïs, maïs + gras, bieten en wintertarwe en triticale. Een maximaal gebruik van kunstmest verondersteld voor andere granen.

➔ administratieve kosten

De administratieve kosten zijn gelijk aan deze op graslandpercelen en bedragen 148 euro/ha/jaar.

➔ kosten staalname

Op het einde van het bemestingsseizoen moet de beheerder het nitraatresidu laten bepalen voor de percelen waarop hij de beheersovereenkomst water toepast. Het bepalen van het nitraatresidu kost gemiddeld 75 Euro per staal. Theoretisch moet slechts één staal per 2 ha genomen worden, maar gelet op de variatie in perceelsgrootte is dit theoretisch optimum niet haalbaar. Uit de grootte van de akkerbouwpercelen blijkt dat de gemiddelde perceelsgrootte waarvoor een staal genomen wordt 1,45 ha. Hierdoor wordt de vergoeding $75 * 1 / 1,45 = 50$ euro per ha per jaar.

➔ berekening totale kostprijs voor BO water op akker (relatief gemiddelde)

	Niet-zandgronden (EUR/ha)	Zandgronden (EUR/ha)	Relatief gemiddelde (EUR/ha)
Opbrengstverlies (€/ha)	413,33	436,09	
Administratieve kosten (€/ha)	148	148	
Kosten staalname (€/ha)	50	50	
Besparing op kunstmestgebruik (€/ha)	- 40,87	- 37,27	
Totale kostprijs (€/ha)	570,46	596,82	577,05

Voor de berekening van de vergoeding wordt één gemiddelde vergoeding berekend per jaar, waarbij rekening wordt gehouden dan 25% van de gronden waarop de BO's worden toegepast zandgronden betreffen.

Totale kostprijs (gewogen gemiddelde) voor beheerovereenkomst water op akkerland: 577,05 euro/ha . De vergoeding wordt opgetopt op 570 euro/ha

Aanpassing vergoeding in geval van verplichte staalname of verplicht bijhouden bemestingsregister in kader van het Mestdecreet:

- Er bestaat een kans dat een landbouwer die een BO water heeft afgesloten, in het daaropvolgende jaar op hetzelfde perceel in het kader van BO water (met vergoeding) enerzijds en in het kader van het Mestdecreet (zonder vergoeding) een nitraatresidustaalname moet laten doen op eigen kosten. **Bij verplichte staalname** wordt de vergoeding verminderd met 50 euro/ha op akkerland en met 68 euro/ha op grasland. De vergoeding voor de BO water op akker wordt dan 570 euro/ha – 50 euro/ha = 520 euro/ha. Op grasland “maaïen” is de vergoeding dan 642 euro/ha – 68 euro/ha = 574 euro/ha en op grasland “maaïen en grazen” is de vergoeding dan 554 – 68 = 486 euro/ha.
- Als de landbouwer ten gevolge van de bepalingen van het Mestdecreet **verplicht is een bemestingsregister** bij te houden wordt de vergoeding verminderd met 148 euro/ha. De vergoeding voor de BO water op akker wordt dan: 570 euro/ha – 148 euro/ha: 422 euro/ha; op grasland “maaïen”: 642 euro/ha – 148 euro/ha = 494 euro/ha en op grasland “maaïen en grazen”: 554 – 148 = 406 euro/ha
- Als landbouwer ten gevolge van de bepalingen van het Mestdecreet zowel verplicht wordt een staalname te laten uitvoeren als verplicht is een bemestingsregister bij te houden wordt

de vergoeding verminderd met (148 + 50 of 68) euro/ha. De vergoeding voor de BO water wordt dan voor akker: (570 – 148 – 50) euro/ha = 372 euro/ha; voor grasland “maaien”: (642 – 148 – 68) euro/ha = 426 euro/ha en voor grasland “maaien en grazen” (554 – 148 - 68) euro/ha = 338 euro / ha.

Aanpassing beheerovereenkomst

De beheerovereenkomst kan aangepast worden op voorwaarde dat de aanpassing beslist verantwoord is in het licht van de doelstelling. Dergelijke aanpassing kan de vorm aannemen van een verlenging van de looptijd van de beheerovereenkomst.

Maatregel: 214-J: Beheerovereenkomst water					
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/ha					
Submaatregel	kostprijs	Steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
N-res ≤ drempelwaarde akker – 4 kg NO ₃ ⁻	570 EUR/ha	570	285	285	0
N-res ≤ drempelwaarde grasland “maaien” – 4 kg NO ₃ ⁻	642	642	225	225	192
N-res ≤ drempelwaarde grasland “maaien en grazen” – 4 kg NO ₃ ⁻ N	554	554	225	225	104

10.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/553 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

10.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	1.880
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	32.300
	Totaal aantal contracten	3.615
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	32.300
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

10.6 *Lopende acties van vóór 01/01/2007*

10.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel werd al uitgevoerd in het programma voor plattelandsontwikkeling 2000-2006 onder hoofdstuk VI van de Verordening (EC) nr. 1257/99.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

10.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 62.553.000 euro overheidssteun nodig.

11 Beheersovereenkomst herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen

11.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

11.2 Maatregelcode: 214-K

11.3 Concrete actie

De maatregel ‘herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen’ beoogt vooral een actieve inzet voor de aanleg van nieuwe en de ontwikkeling en het onderhoud van bestaande kleine landschapselementen, met name heggen, hagen, houtkanten en houtwallen, en poelen op het landbouwbedrijf.

11.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 8 en 9 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

11.5 Beschrijving maatregel

11.5.1 Probleemstelling en rationale

Kleine landschapselementen spelen binnen het Vlaamse landbouwlandschap een belangrijke rol als leefplaats of als verbindingsweg voor natuurlijke organismen. Bovendien zijn ze een belangrijk aspect van de geschiedenis van onze cultuurlandschappen. De economische functie van dergelijke kleine landschapselementen is in de afgelopen decennia echter verloren gegaan. De kleine landschapselementen verdwijnen uit het landbouwlandschap, de ecologische functies ervan verdwijnen gelijk daarmee.

11.5.2 Doelstelling en kwantificering

De maatregel zal leiden tot een verbetering van het ecologisch functioneren van de bestaande kleine landschapselementen, tot een toename van de oppervlakte en het aantal elementen, tot het behoud en herstel van cultuurhistorische aspecten van onze cultuurlandschappen en tot een verbetering van de landschappelijke kwaliteit.

Nieuwe oppervlakte onder contract, per jaar:

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1000 ha	1000 ha	1000 ha	1000 ha	1000 ha	1000 ha	1000 ha

11.5.3 Definiëring van begunstigten

De begunstigten zijn landbouwers met percelen gelegen in Vlaanderen.

11.5.4 Praktische uitwerking

Deze maatregel wordt ingesteld via het pakketstelsysteem.

De landbouwer verbindt zich ertoe gedurende een periode van 5 tot 7 opeenvolgende jaren één van de volgende vier beheerspakketten toe te passen:

a) herstel, ontwikkeling en onderhoud van houtige landschapselementen (haag, heg, houtkant of houtwal)

1. er mogen enkel streekeigen bomen en struiken worden aangeplant, vermeld in een bijlage bij de Vlaamse wetgeving;
2. de heggen en hagen moeten een minimumlengte van 25 m hebben;
3. de houtkanten en houtwallen moeten een minimumoppervlakte van 1,5 are hebben en een maximumbreedte van 10 m en het bosplantsoen moet ten minste 40 cm hoog zijn;
4. de volgende maximumplantafstanden moeten in acht worden genomen: heggen (1 tot 2 m), houtkanten en houtwallen (1,5 m te planten in driehoeksverband), hagen (0,3 tot 0,5 m);
5. er mogen geen bestrijdingsmiddelen gebruikt worden in het landschapselement, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels;
6. er mogen geen meststoffen en slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties toegediend worden in het landschapselement;
7. er mag niet worden gebrand in het landschapselement of binnen een afstand van ten minste 20 m.
8. specifieke beheersmaatregelen en voorwaarden voor de hagen vanaf het tweede (of derde) beheersjaar: jaarlijks mag de haag maximaal 2 keer geschoren worden. Over een tijdspanne van 2 jaar dient de haag telkens minstens één keer geschoren te worden; de gaten in de haag dienen met gelijke soorten te worden gedicht;
9. indien de heg, haag of houtkant aangeplant wordt met autochtoon streekeigen plantgoed dient de landbouwer dit te bewijzen, bijvoorbeeld aan de hand van een in Vlaanderen erkend certificaat uitgekeerd door de kweker van het plantgoed.

De vergoeding voor herstel, ontwikkeling en onderhoud van houtige landschapselementen bedraagt:

- 1,41 EUR per m per jaar voor het aanplanten van een heg met streekeigen plantgoed
- 1,54 EUR per m per jaar voor het aanplanten van een heg met autochtoon streekeigen plantgoed;
- 2,47 EUR per m per jaar voor het aanplanten van een haag met streekeigen plantgoed
- 3,04 EUR per m per jaar voor het aanplanten van een haag met autochtoon streekeigen plantgoed;
- 37,20 EUR per are per jaar voor het aanplanten van een houtkant of houtwal met streekeigen plantgoed
- 49,68 EUR per are per jaar voor het aanplanten van een houtkant of houtwal met autochtoon streekeigen plantgoed;

De vergoeding is gebaseerd op volgende veronderstellingen:

Voor heggen (streekeigen plantgoed):

- Opbrengstverlies (strook waarop heg aangeplant wordt) = 0,24 EUR / m
- Extra kosten (Aankoop plantgoed (1 stuk per 1,5 m; 20 % sterfte), Aanplanten (plantkuil graven of boren, plantsoen planten, enzovoort)) = 1,17 EUR / m

Voor heggen (autochtoon, streekeigen plantgoed):

- Opbrengstverlies (strook waarop heg aangeplant wordt) = 0,24 EUR / m
- Extra kosten (Aankoop autochtoon plantgoed (1 stuk per 1,5 m; 20 % sterfte), Aanplanten (plantkuil graven of boren, plantsoen planten, enzovoort)) = 1,3 EUR / m

Voor hagen (streekeigen plantgoed)

- Opbrengstverlies (strook waarop haag aangeplant wordt) = 0,18 EUR / m
- Extra kosten (Aankoop plantgoed (3 stuks per m; 20 % sterfte); Aanplanten (plantkuil graven of boren, plantsoen planten, enzovoort); Arbeid snoeien plantsoen en afvoer gesnoeid materiaal (inclusief huur materiaal)) = 2,29 EUR / m

Voor hagen (autochtoon, streekeigen plantgoed)

- Opbrengstverlies (strook waarop haag aangeplant wordt) = 0,18 EUR / m
- Extra kosten (Aankoop autochtoon plantgoed (3 stuks per m; 20 % sterfte); Aanplanten (plantkuil graven of boren, plantsoen planten, enzovoort); Arbeid snoeien plantsoen en afvoer gesnoeid materiaal (inclusief huur materiaal)) = 2,86 EUR / m

Voor houtkanten (streekeigen plantgoed):

- Opbrengstverlies (door inname door houtkant (-50 %, overige 50 % zijn overhoeken met beperkte opbrengst)) = 6 EUR / are
- Extra kosten (Aankoop plantgoed (65 stuks per are, 20 % sterfte; Aanplanten (plantkuil graven of boren, plantsoen planten, enzovoort aan 10' arbeid per plant aan 65 planten per are; 20 % sterfte) en onderhoud eerste jaren) = 31,2 EUR / are

Voor houtkanten (autochtoon, streekeigen plantgoed):

- Opbrengstverlies (door inname door houtkant (-50 %, overige 50 % zijn overhoeken met beperkte opbrengst)) = 6 EUR / are
- Extra kosten (Aankoop autochtoon plantgoed (65 stuks per are, 20 % sterfte; Aanplanten (plantkuil graven of boren, plantsoen planten, enzovoort aan 10' arbeid per plant aan 65 planten per are; 20 % sterfte) en onderhoud eerste jaren) = 43,68 EUR / are

b) onderhoud van bestaande houtige landschapselementen (haag, heg, houtkant of houtwal)

1. het onderhouden ervan door kappen volgens de beheersvisie en conform de code van goede natuurpraktijk, snoeien en afzetten van hakhout volgens de beheersvisie en conform de code goede natuurpraktijk, moet gebeuren in de periode van 1 november tot 1 maart met een omlooptijd van drie tot twintig jaar, met uitzondering van een haag of een heg waar snoeien kan plaatsvinden vanaf september;
2. indien snoeihout wordt verwijderd, dient dat te gebeuren voor 15 maart;
3. er mogen geen bestrijdingsmiddelen gebruikt worden in het landschapselement, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels;
4. er mogen geen meststoffen en slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties toegediend worden in het landschapselement;
5. er mag niet worden gebrand in het landschapselement of binnen een afstand van ten minste 20 m;

6. specifieke beheersmaatregelen en voorwaarden voor de heggen: minimum afmetingen (lengte 25 m, breedte 1 m, hoogte 2 m); de gaten in de heg dienen met gelijke soorten te worden gedicht;
7. specifieke beheersmaatregelen en voorwaarden voor de houtwallen en houtkanten: minimale oppervlakte van 1,5 are; om de vijf à tien jaar dient er gesnoeid of gekapt te worden volgens de regels van het hakhoutbeheer; de vorige onderhoudsbeurt gebeurde ten minste vijf en ten hoogste twintig jaar voor het sluiten van de beheersovereenkomst; indien de houtkant of houtwal ten minste 50 m lang is, mag jaarlijks slechts over maximaal 25 % van de totale lengte worden afgezet.
8. specifiek beheersmaatregelen en voorwaarden voor de hagen: minimum afmeting (lengte 25 m); jaarlijks mag de haag maximaal 2 keer geschoren worden. Over een tijdspanne van 2 jaar dient de haag minstens één keer geschoren te worden; de gaten in de haag dienen met gelijke soorten te worden gedicht;

De vergoeding voor onderhoud van bestaande houtige landschapselementen bedraagt:

- 1,50 EUR per m per jaar voor het onderhoud van een bestaande heg;
- 1,50 EUR per m per jaar voor het onderhoud van een bestaande haag;
- 20,98 EUR per are per jaar voor het onderhoud van een bestaande houtkant of houtwal

De vergoeding is gebaseerd op volgende veronderstellingen:

Voor heggen:

- Extra kosten (Arbeid snoeien plantsoen, Afvoeren takken, Materiaal snoeien plantsoen, Verhakselen) = 1,5 EUR/ m

Voor hagen:

- Extra kosten (Arbeid snoeien plantsoen en afvoer gesnoeid materiaal (inclusief huur materiaal)) = 1,5 EUR/ m

Voor houtkanten:

- Extra kosten (Arbeid snoeien plantsoen, Materiaal snoeien plantsoen, Materiaal verhakselen takken, Verhakselen en afvoer snoeiresten, Afvoer snoeiresten (container, vrachtwagen)) = 20,98 EUR / m

c) aanleg of heraanleg en periodiek onderhoud van poelen

1. de poelen moeten een oppervlakte hebben tussen 25 m² en 150 m² en moeten worden aangelegd en onderhouden volgens de technische richtlijnen opgenomen als bijlage bij de Vlaamse wetgeving;
2. De poel moet aangelegd worden met een waterdiepte tussen 0,5 m en 1,5 m;
3. dichtgroeien van de poel moet worden voorkomen;
4. verlanding moet worden voorkomen;
5. vissen, eenden of ganzen mogen niet worden uitgezet;
6. bestrijdingsmiddelen mogen niet worden gebruikt in de poel of binnen een straal van 5 m rond de poel;
7. het water van de poel mag enkel worden gebruikt voor het drinken van het vee.
8. In de poel mogen geen waterplanten worden aan- of ingebracht.

De vergoeding voor aanleg of heraanleg en periodiek onderhoud van poelen bedraagt:

- 95,45 EUR per poel per jaar voor de aanleg van een kleine poel;

- 120,13 EUR per poel per jaar voor de aanleg van een middelgrote poel;
- 144,57 EUR per poel per jaar voor de aanleg van een grote poel;

De vergoeding is gebaseerd op volgende veronderstellingen:

Kleine poel (25-50 m²):

- Opbrengstverlies (Opbrengstverlies door inname door poel (75 % wegens drassigheid perceel waar poel gelegen is, x2 wegens het verlies van de oeverzone rond de poel)) = 5,45 EUR / Poel
- Extra kosten (Arbeidstijd voor aanvragen en verkrijgen vergunningen, Transport graafmachine (forfait per dag), Arbeidstijd voor graven poel, Arbeidstijd uitspreiden grond, Afrasteren helft poel) = 90 EUR / poel

Middelgrote poel (51-100 m²):

- Opbrengstverlies (Opbrengstverlies door inname door poel (75 % wegens drassigheid perceel waar poel gelegen is, x2 wegens het verlies van de oeverzone rond de poel)) = 15,13 EUR / Poel
- Extra kosten (Arbeidstijd voor aanvragen en verkrijgen vergunningen, Transport graafmachine (forfait per dag), Arbeidstijd voor graven poel, Arbeidstijd uitspreiden grond, Afrasteren helft poel) := 105 EUR / poel

Grote poel (101-150 m²):

- Opbrengstverlies (Opbrengstverlies door inname door poel (75 % wegens drassigheid perceel waar poel gelegen is, x2 wegens het verlies van de oeverzone rond de poel)) = 25,57 EUR / Poel
- Extra kosten (Arbeidstijd voor aanvragen en verkrijgen vergunningen, Transport graafmachine (forfait per dag), Arbeidstijd voor graven poel, Arbeidstijd uitspreiden grond, Afrasteren helft poel) = 119 EUR / poel

d) onderhoud van bestaande poelen

1. het waterpeil moet worden hooggehouden met op het diepste punt van de poel een waterdiepte tussen 0,5 m en 1,5 m;
2. jaarlijks moet het teveel aan rottende plantendelen worden verwijderd in de periode van 1 september tot 15 oktober;
3. verlanding moet worden voorkomen;
4. vissen, eenden of ganzen mogen niet worden uitgezet;
5. bestrijdingsmiddelen mogen niet worden gebruikt in de poel of binnen een straal van 5 m rond de poel;
6. het water van de poel mag enkel worden gebruikt voor het drinken van het vee.
7. In de poel mogen geen waterplanten worden aan- of ingebracht.

De vergoeding voor het onderhoud van poelen is opgebouwd uit een kost voor de verplaatsing en huur van machines en de kosten voor het ruimen van de poel, het afzetten van de struiken rond de poel, enzovoort. De vergoeding komt overeen met de vraagprijs van loonwerkers om deze taken uit te voeren.

Kleine poel (25-50 m²): 24,80 euro/poel

Middelgrote poel (51-100 m²): 34,25 euro/poel

Grote poel (101-150m²):47,75 euro/poel

Van bovenstaande maatregelen worden volgende maatregelen beschouwd als geïntegreerde projecten:

- herstel, ontwikkeling en onderhoud van houtige landschapselementen
- aanleg of heraanleg en periodiek onderhoud van poelen

Deze pakketten voorzien zowel in ondersteuning van aanleg en ontwikkeling als in de ondersteuning voor onderhoud. Dit betekent dat bepaalde elementen kunnen toegewezen worden aan agromilieubetalingen, terwijl andere elementen thuishoren bij niet-productieve investeringen. De keuze om deze geïntegreerde maatregel toe te wijzen aan agromilieubetalingen is gebaseerd op de nood aan een langdurig engagement voor het onderhoud van de kleine landschapselementen.

Aangezien de submaatregelen/beheersovereenkomsten die het onderwerp vormen van deze aanvraag, na het afsluiten een apart, afgesplitst perceel vormen, betekent dit dat het maximum bedrag gecontroleerd wordt op dit nieuw GBCS-perceel. Het volledige steunbedrag (steunbedrag/ha > plafond) kan slechts vergoed worden door het deel van de vergoeding boven het maximum bedrag met Vlaamse middelen te financieren onder de vorm van top-up.

Een aantal submaatregelen wordt niet vergoed volgens oppervlakte, maar volgens een andere eenheid. Omwille van de specificiteit van de submaatregel is het immers niet mogelijk om steun te verlenen per oppervlakte. Dit is het geval voor de volgende submaatregelen:

- aanplanten heg streekeigen plantgoed
- aanplanten heg autochtoon streekeigen plantgoed
- aanplanten haag streekeigen plantgoed
- aanplanten haag autochtoon streekeigen plantgoed
- onderhoud heg
- onderhoud haag

Deze maatregelen worden omgerekend zodat de maximum bedragen kunnen worden toegepast als volgt:

Per hectare kan maximaal 500 lopende meter heg of haag worden aangeplant en/of beheerd.

Per hectare worden maximaal 4 poelen aangelegd en/of onderhouden.

Maatregel 214-K: Beheersovereenkomst herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen					
submaatregel	kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
aanplanten heg streekeigen plantgoed	1,41	1,41	0,0225	0,0225	1,365
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel langs akker of weiland. Maximum van 500 lm/ha (akker) of 450 euro/ha (grasland)				
aanplanten heg autochtoon streekeigen plantgoed	1,54	1,54	0,0225	0,0225	1,495
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²

	Kan zowel langs akker als weiland. Maximum van 500 lm/ha				
aanplanten haag streekeigen plantgoed	4,94	4,94	0,0225	0,0225	4,895
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel langs akker of weiland. Maximum van 500 lm/ha				
aanplanten haag autochtoon streekeigen plantgoed	6,08	6,08	0,0225	0,0225	6,035
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel langs akker of weiland. Maximum van 500 lm/ha				
aanplanten houtkant streekeigen plantgoed	0,372	0,372	0,0225	0,0225	0,327
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel langs akker of weiland. Maximum van 500 lm/ha				
aanplanten houtkant autochtoon streekeigen plantgoed	0,4968	0,4968	0,0225	0,0225	0,4518
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel langs akker of weiland. Maximum van 500 lm/ha				
onderhoud heg	1,5	1,5	0,0225	0,0225	1,455
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel langs akker of weiland. Maximum van 500 lm/ha				
onderhoud haag	3,0	3,0	0,0225	0,0225	2,955
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel langs akker of weiland. Maximum van 500 lm/ha				
onderhoud houtkant	0,2098	0,2098	0,0225	0,0225	0,1648
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
Aanleg/onderhoud kleine poel	2,3	2,3	0,0225	0,0225	2,255
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel op akker of weiland. Maximum van 4 poelen/ha				
Aanleg/onderhoud middelgrote poel	1,35	1,35	0,0225	0,0225	1,300456
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel langs akker of weiland. Maximum van 4 poelen/ha				
Aanleg/onderhoud grote poel	1,13	1,13	0,0225	0,0225	1,0867
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel op akker of weiland. Maximum van 4 poelen/ha				
onderhoud kleine poel	0,61	0,61	0,0225	0,0225	0,5713
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel op akker of weiland. Maximum van 4 poelen/ha				
onderhoud middelgrote poel	0,396	0,396	0,0225	0,0225	0,3515
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
onderhoud grote poel	0,326	0,326	0,0225	0,0225	0,2817
	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²	euro/m ²
	Kan zowel langs akker of weiland. Maximum van 4 poelen/ha				

De beheersovereenkomst kan aangepast worden op voorwaarde dat de aanpassing beslist verantwoord is in het licht van de doelstelling van herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen. Dergelijke aanpassing kan de vorm aannemen van een verlenging van de looptijd van de beheersovereenkomst.

11.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

11.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	1.456
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	243
	Totaal aantal contracten	2.392
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	243
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

11.5.6.2. Bijkomende indicatoren voor de geïntegreerde beheerspakketten die vallen onder artikel 39 en artikel 41 van verordening(EG) nr. 1698/2005

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Number of farm holdings and holdings of other land managers receiving support	425
	Total volume of investment	585.000
Result	Areas of successful land management	
Impact	Reversal in biodiversity decline (farmland bird species population)	
	Change in high nature value areas	
	Increase in production of renewable energy	

11.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

11.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel werd al uitgevoerd in het programma voor plattelandontwikkeling 2000-2006 onder hoofdstuk VI van de Verordening (EC) nr. 1257/99.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

11.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 691.200 euro overheidssteun nodig.

12 Groenbedekking (uitdovende maatregel)

12.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

Voor deze maatregel zullen geen nieuwe contracten meer worden aangegaan onder het programma voor plattelandontwikkeling 2007-2013.

12.2 Maatregelcode: 214-M

12.3 Concrete actie

Subsidie wordt verleend aan landbouwers die na hun hoofdteelt een groenbedekker inzaaien. Deze groenbedekker moet ervoor zorgen dat de bodem in de winter bedekt blijft tot de veldwerkzaamheden in het voorjaar opnieuw van start gaan.

Met groenbedekking wordt bedoeld de uitzaai in of na bepaalde teelten van een gewas dat in de winterperiode de grond bedekt houdt. Dit gewas kan na de winter ingeploegd of geoogst worden. Een dergelijke teelt kan erosie van landbouwgronden verminderen, verbetert eveneens de structuur van de grond en fungeert als vanggewas voor stikstof die na de oogst in de grond achterblijft en in de winterperiode zou uitspoelen. Alle teelten die de bodem in de winter bloot laten, komen in aanmerking. In eerste instantie wordt gedacht aan maïs en aardappelen.

Deze maatregel is uitdovend vanaf 2006. Vanaf 2007 kunnen geen nieuwe verbintenissen meer worden afgesloten. De laatste betalingen voor deze maatregelen gebeuren voor aanvragen ingediend in 2010.

12.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 8 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

12.5 Beschrijving maatregel

12.5.1 Probleemstelling en rationale

De opname van stikstof door maïs is midden juni reeds voor drievierde gerealiseerd zodat stikstof die later in het seizoen gemineraliseerd wordt zou uitspoelen.

Ook aardappelen met hun beperkt wortelstelsel benutten de in de bodem aanwezige stikstof onvoldoende. Bij vele teelten blijft nog een fractie beschikbare stikstof achter in de bodem, mede door najaarsmineralisatie.

Door het toepassen van een vanggewas dat nog vrij laat in het najaar tot ontwikkeling kan komen, wordt deze stikstof behoed voor uitspoeling en ter beschikking gesteld van de nieuwe teelt.

Vermindering van de erosie

Uit studies is gebleken dat erosiegevoelige gronden die in het najaar onbedekt liggen per jaar 10 tot 200 ton bodem per ha verliezen. Door het toepassen van een groenbedekker na de hoofdteelt vermindert de erosie met minstens een factor 50. Met de toepassing van deze maatregel wordt op de erosiegevoelige percelen in Vlaanderen de erosie binnen de perken gehouden.

Vermindering van de uitspoeling van nutriënten

Met deze maatregel wordt verwacht dat in het najaar de hoeveelheid nutriënten in het oppervlaktewater aanzienlijk vermindert. De groenbedekker kan bij late inzaai een hoeveelheid van 40 eenheden stikstof per ha van uitspoeling behoeden.

De meetpunten op het oppervlaktewater van de Vlaamse Milieumaatschappij kunnen een aanduiding geven van de verminderde uitspoeling van nutriënten.

Verminderde droogtegevoeligheid

Op arme zandbodems zorgt de groenbedekking tijdens het najaar voor humusaanrijking in de bodem. Dit speelt een belangrijke rol naar de verminderde droogtegevoeligheid van de grond toe.

12.5.2 Doelstelling en kwantificering

De maatregel behelst enkel de lasten van het verleden.

12.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers die een overeenkomst hebben afgesloten in de periode 2000-2006. De verbintenissen lopen maximaal tot 2011.

12.5.4 Praktische uitwerking

Met de maatregel gepaard gaande kosten voor de landbouwer:

Voor het berekenen van de totale kostprijs van een groenbedekker wordt uitgegaan van de meest voorkomende situatie. Hierbij gebeurt het inzaaien na een stoppelbewerking en het inzaaien gebeurt met een combinatiewerktuig waarbij dat het klaarleggen van het zaaibed, het inzaaien en het inwerken gecombineerd in één werkgang gebeurt. Voor het inwerken op een mechanische manier van de groenbedekker wordt de frees ingezet. De zaaizaadkosten bedragen gemiddeld 70 EUR/ha. De kosten voor alle bewerkingen samen worden op 210 EUR/ha berekend.

Er wordt een subsidie voorzien van 50 euro per ha.

In toepassing van de verordening 2078/92 werd vanaf 1999 gestart met de subsidie voor het toepassen van een groenbedekker na maïs en aardappelen in de meest erosiegevoelige streken van Vlaanderen. Met de uitwerking van de agromilieumaatregelen in toepassing van de verordening 1257/99 werd deze maatregel uitgebreid voor heel Vlaanderen en na alle teelten.

In 2004 werden de verbintenissen geïntegreerd in de GBCS-aangifte waardoor de instapdrempel sterk verlaagd werd. Een verbintenis die de looptijd van 5 jaar heeft doorlopen, te beginnend vanaf 2004, zal worden stopgezet. Concreet betekent dit dat de eerste verbintenissen aflopen in 2008 en de laatste in 2010 (laatste betaling in 2011).

Maatregel: 214-M: Groenbedekking					
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/ha					
Submaatregel	kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
	50	50	25	25	0

12.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid	Uitvoerende bevoegdheid
Departement Landbouw en Visserij Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Verstrynge Tel: 02/552 78 73 johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Markt- en Inkomensbeheer Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Jos De Smedt Tel: 02/552 75 13 jos.desmedt@lv.vlaanderen.be

12.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	8.500
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	80.000 (2007)/ 0 (2013)
	Totaal aantal contracten	8.500
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	80.000 (2007)/ 0 (2013)
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

12.5.7 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 14.650.000 euro overheidssteun nodig.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandontwikkeling, is van toepassing.

13 Mechanische onkruidbestrijding gecombineerd met rijbespuiting (uitdovende maatregel)

13.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

Voor deze maatregel zullen geen nieuwe contracten meer worden aangegaan onder het programma voor plattelandsontwikkeling 2007-2013.

13.2 Maatregelcode: 214-N

13.3 Concrete actie

Vooraf gewassen die in rij worden geplant, lenen zich sterk voor de toepassing van mechanische onkruidbestrijding. We denken onder andere aan maïs, bieten en aardappelen, koolgewassen, witloof, wortelen, hakvruchten, grove groenten, ...

De werktuigen die kunnen ingezet worden voor de mechanische onkruidbestrijding zijn onder andere de wiedege, de schoffelmachine en de vingereg.

Deze werktuigen zijn in de gangbare landbouw nog niet ingeburgerd.

Door het betoelagen van de mechanische onkruidbestrijding wordt een stimulans gegeven naar de landbouwer om over te gaan tot de aanschaf van werktuigen voor de mechanische onkruidbestrijding.

Om de stap naar volledig mechanische onkruidbestrijding kleiner te maken werd in het Programma 2000-2006 ook de gedeeltelijke mechanische onkruidbestrijding, aangevuld met een chemische bespuiting in de rij, betoelaagd. Bij de chemische toepassing is het gebruik van atrazine (in de maïssteelt) niet toegelaten.

Deze maatregel is uitdovend vanaf 2006. Vanaf 2007 kunnen geen nieuwe verbintenissen meer worden afgesloten. De laatste betalingen voor deze maatregelen gebeuren voor aanvragen ingediend in 2010.

13.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 8 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

13.5 Beschrijving maatregel

13.5.1 Probleemstelling en rationale

In de teelt van maïs, hakvruchten en grove groenten zal de mechanische onkruidbestrijding gestimuleerd worden. In maïs wordt nog gebruik gemaakt van atrazine. Dit is een goedkoop en goed middel dat echter zeer langzaam afbreekt, waardoor het aangetroffen wordt in grond- en

oppervlaktewater. Door het stimuleren van mechanische onkruidbestrijding wordt getracht het gebruik van chemische middelen en vooral atrazine te verminderen.

13.5.2 Doelstelling en kwantificering

De maatregel behelst enkel de lasten van het verleden.

13.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers die een overeenkomst hebben afgesloten in de periode 2000-2006. De verbintenissen lopen maximaal tot 2010.

13.5.4 Praktische uitwerking

De landbouwer verbindt zich ertoe om jaarlijks, gedurende ten minste vijf opeenvolgende jaren, over te gaan tot tussen de rijen uitsluitend mechanische onkruidbestrijding, gecombineerd met chemische onkruidbestrijding op de rijen.

Voor de toepassing van deze maatregel kan een jaarlijkse subsidie van 150 EUR/ha worden bekomen.

Bij de behandeling met herbiciden op de rijen is het gebruik van triazineverbindingen verboden.

Maatregel: 214-N: Mechanische onkruidbestrijding gecombineerd met rijbespuiting					
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/ha					
Submaatregel	kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
	> 50	50	25	25	0

13.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid	Uitvoerende bevoegdheid
Departement Landbouw en Visserij Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Verstrynge Tel: 02/552 78 73 johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Markt- en Inkomensbeheer Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Jos De Smedt Tel: 02/552 75 13 jos.desmedt@lv.vlaanderen.be

13.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	200
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2000 (2007)/ 0 (2013)
	Totaal aantal contracten	200
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2000 (2007)/ 0 (2013)
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

13.5.7 Financiering

De financiering van deze lopende overeenkomsten zit vervat in de maatregel 214-A en bedraagt 476.526 euro

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

14 Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit (uitdovende maatregel)

14.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

Voor deze maatregel zullen geen nieuwe contracten meer worden aangegaan onder het programma voor plattelandsontwikkeling 2007-2013.

14.2 Maatregelcode: 214-O

14.3 Concrete actie

De landbouwer sluit een verbintenis af om gedurende 5 jaar pitfruit te telen onder de voorwaarden van de geïntegreerde productiemethode.

Administratieve verplichtingen en andere voorwaarden

- indienen van een jaarlijkse aanvraag ;
- 5-jarige verbintenis ;
- controle door een erkend controleorganisme ;
- mededelingsplicht in verband met wijzigingen ;

Lastenboek

- Het koninklijk besluit van 22 januari 1996 tot erkenning van de geïntegreerde productiemethode voor pitfruit en van de producenten die volgens deze methode telen, zoals gewijzigd bij het koninklijk besluit van 19 december 2001.
- Het ministerieel besluit van 1 maart 1996 houdende vaststelling van het lastenboek en het veldboek betreffende de geïntegreerde productiemethode voor pitfruit, gewijzigd bij de MB van 26 maart 1997, 19 juni 1998, 4 mei 1999 en 22 november 2000.
- In de loop van 2002 zal bekeken worden of het lastenboek aanpassingen vergt.

Een individueel contract kan worden omgezet in een contract betreffende de biologische productiemethode voor de rest van de verbintenistermijn.

De administratieve verplichtingen zullen het voorwerp vormen van een evaluatie in de loop van 2002. Dit zou aanleiding kunnen geven tot het aanpassen van de administratieve verplichtingen.

Het laatste instapjaar voor deze maatregel was 2003. De laatste betalingen zullen gebeuren voor aanvragen voor het jaar 2007.

14.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 8 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

14.5 Beschrijving maatregel

14.5.1 Probleemstelling en rationale

Milieubescherming

- Bijdrage tot een algemene vermindering van de verontreiniging van bodem, lucht en water door pesticiden : de geïntegreerde productiemethode voor appels respectievelijk peren zet slechts 30 kg respectievelijk 35 kg actieve stof in per ha i.p.v. 42 kg respectievelijk 46 kg in de conventionele landbouw. Deze hoeveelheden kunnen door de opgedane ervaring nog verminderd worden.

Bijdrage tot voedselveiligheid

- Tegemoet komen aan de vraag van de consumenten op zoek naar meer betrouwbaarheid op het vlak van resten van pesticiden in de voeding en het leefmilieu in het algemeen. Bijdrage tot herstel van het vertrouwen in Vlaamse voedingsproducten.
- Creëren van een referentieniveau voor de Vlaamse fruitteelt.
- Voorbeeld en pilootproject voor andere teelten.

14.5.2 Doelstelling en kwantificering

De maatregel behelst enkel de lasten van het verleden.

14.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers die een overeenkomst hebben afgesloten in de periode 2000-2006. De laatste betaling zal gebeuren voor de landbouwers die instapten in 2003. (teeltjaar 2007)

14.5.4 Praktische uitwerking

Een subsidie (van 62€/ha tot 250€/ha) werd ingesteld voor pitfruittelers (appelen en peren) met instapmogelijkheid in 1999 tot 2003, met verbintenissen van 5 jaar, om hen met zijn allen aan te zetten milieuvriendelijke productiemethoden volgens een officieel en gecontroleerd lastenboek te gebruiken. De subsidie bedraagt een gedeelte (6-25%) van de vergoeding van de door hen geleverde inspanningen. In 2007 bestaat de laatste subsidiemogelijkheid voor de in 2003 ingestapte pitfruittelers.

Maatregel: 214-O: Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit					
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/ha					
submaatregel	kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
		Max 250			

14.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid	Uitvoerende bevoegdheid
Departement Landbouw en Visserij Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Verstrynge Tel: 02/552 78 73 johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Markt- en Inkomensbeheer Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Jos De Smedt Tel: 02/552 75 13 jos.desmedt@lv.vlaanderen.be

14.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	71
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	323 (2007) / 0 (2013)
	Totaal aantal contracten	71
	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	323 (2007) / 0 (2013)
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

14.5.7 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 166.000 euro overheidssteun nodig.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandontwikkeling, is van toepassing.

15 Beheersovereenkomst Botanisch Beheer (uitdovende maatregel)

15.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

Voor deze maatregel zullen geen nieuwe contracten meer worden aangegaan onder het programma voor plattelandontwikkeling 2007-2013.

15.2 Maatregelcode: 214-P

15.3 Concrete actie

Door het uitstellen van maai en/of beweidingsdatum op permanente graslanden de botanische waarde van die graslanden verhogen.

Door de bemesting op akkers te verminderen, een vruchtwisseling toe te passen en geen bestrijdingsmiddelen te gebruiken kansen geven aan akkerkruiden.

15.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 5 en 6 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

15.5 Beschrijving maatregel

15.5.1 Probleemstelling en rationale

De botanische soortenrijkdom van onze graslanden is de laatste decennia sterk achteruit gegaan. Het kwantitatieve en kwalitatieve verlies aan soortenrijk grasland is een trend die zich in gans Noordwest-Europa voordoet. Veel plantensoorten hebben zich de laatste decennia teruggetrokken in de perceelsranden, maar dreigen ook daar te verdwijnen (NARA 2005).

Wanneer beheerovereenkomsten voor botanisch beheer zich richten op graslanden met een rijke randvegetatie verhoogt de kans op kolonisatie van waardevolle soorten. Verder kunnen waardevolle nabijgelegen graslanden voor een belangrijke aanvoer van zaden zorgen. Botanisch beheer op grasland beoogt de ontwikkeling van waardevolle graslandgemeenschap. De plantengemeenschap die ontstaat is echter afhankelijk van verschillende factoren: habitatkwaliteit (verschillende abiotische parameters, voorgeschiedenis van het perceel, connectiviteit,...), beschikbaarheid van zaden en biotische interacties tussen soorten. Elk van deze factoren kan bepalend zijn in de ontwikkeling van een waardevolle graslandgemeenschap.

Via beheerovereenkomsten verbeteren we één aspect van de habitatkwaliteit (verbod op bemesting, pesticiden, vershraling,...) en deze kan op zijn beurt bepaalde biotische interacties beïnvloeden. Zo

kan het nutriëntengehalte in de bodem een belangrijke invloed uitoefenen op competitieve interacties tussen soorten.

Ook de typische 'oude' akkerkruiden zoals Korenbloem gaan sterk achteruit. Teeltwijzigingen/monoculturen, zaadschoning, gebruik van pesticiden en de sterke uniformisering van de akkerbodems (door o.a. drainage, bemesting,...) bevoordelen vooral de zeer stikstofminnende soorten en de soorten verwant aan het gewas.

15.5.2 Doelstelling en kwantificering

De maatregel behelst enkel de lasten van het verleden.

15.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers die een overeenkomst hebben afgesloten in de periode 2003-2006.

15.5.4 Praktische uitwerking

Beschrijving van de maatregel

a) botanisch beheer grasland (maaïen 16 juni)

1. het perceel mag uitsluitend als meerjarig grasland gebruikt worden;
2. het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd, heringezaaid of doorzaaid;
3. er mogen geen bestrijdingsmiddelen op het perceel gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels;
4. er mogen geen meststoffen of slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties op het perceel worden toegediend, uitgezonderd de uitscheiding door beweiding;
5. er mag slechts op zijn vroegst vanaf 16 juni gemaaid worden;
6. het maaisel dient te worden afgevoerd;
7. de veebezetting wordt tijdens de beweidingsperiode beperkt tot maximum 2 grootvee-eenheden per hectare, behoudens de periode van 1 juli tot 15 september en de gemiddelde veebezetting op jaarbasis niet groter mag zijn dan 2 grootvee-eenheden per hectare. Op een perceel kleiner dan 1 ha is tijdens de beweidingsperiode een veebezetting van maximaal 2 grootvee-eenheden toegelaten, ongeacht de oppervlakte van het perceel. De begrazingsdichtheid wordt telkens nader gespecificeerd in de beheersvisie.

b) botanisch beheer grasland (maaïen 1 juni)

1. het perceel mag uitsluitend als meerjarig grasland gebruikt worden;
2. het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd, heringezaaid of doorzaaid;
3. er mogen geen bestrijdingsmiddelen op het perceel gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels;
4. er mogen geen meststoffen of slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties op het perceel worden toegediend, uitgezonderd de uitscheiding door beweiding; er mag slechts op zijn vroegst vanaf 1 juni gemaaid worden;
5. het maaisel dient te worden afgevoerd;

6. de veebezetting wordt tijdens de beweidingsperiode beperkt tot maximum 2 grootvee-eenheden per hectare, behoudens de periode van 1 juli tot 15 september en de gemiddelde veebezetting op jaarbasis niet groter mag zijn dan 2 grootvee-eenheden per hectare. Op een perceel kleiner dan 1 ha is tijdens de beweidingsperiode een veebezetting van maximaal 2 grootvee-eenheden toegelaten, ongeacht de oppervlakte van het perceel. De begrazingsdichtheid wordt telkens nader gespecificeerd in de beheersvisie.

c) botanisch beheer grasland (beweiden 16 juni)

1. het perceel mag uitsluitend als meerjarig grasland gebruikt worden;
2. het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd, heringezaaid of doorzaaid;
3. er mogen geen bestrijdingsmiddelen op het perceel gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels;
4. er mogen geen meststoffen of slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties op het perceel worden toegediend;
5. er mag slechts op zijn vroegst vanaf 16 juni beweid worden; de veebezetting wordt tijdens de beweidingsperiode beperkt tot maximum 2 grootvee-eenheden per hectare, behoudens de periode van 1 juli tot 15 september en de gemiddelde veebezetting op jaarbasis niet groter mag zijn dan 2 grootvee-eenheden per hectare. Op een perceel kleiner dan 1 ha is tijdens de beweidingsperiode een veebezetting van maximaal 2 grootvee-eenheden toegelaten, ongeacht de oppervlakte van het perceel. De begrazingsdichtheid wordt telkens nader gespecificeerd in de beheersvisie.;

d) botanisch beheer grasland (beweiden 1 juni)

1. het perceel mag uitsluitend als meerjarig grasland gebruikt worden;
2. het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd, heringezaaid of doorzaaid;
3. er mogen geen bestrijdingsmiddelen op het perceel gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels;
4. er mogen geen meststoffen en er mag geen slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties op het perceel worden toegediend, uitgezonderd de uitscheiding door beweiding;
5. er mag slechts op zijn vroegst vanaf 1 juni beweid worden;
6. de veebezetting wordt tijdens de beweidingsperiode beperkt tot maximum 2 grootvee-eenheden per hectare, behoudens de periode van 1 juli tot 15 september en de gemiddelde veebezetting op jaarbasis niet groter mag zijn dan 2 grootvee-eenheden per hectare. Op een perceel kleiner dan 1 ha is tijdens de beweidingsperiode een veebezetting van maximaal 2 grootvee-eenheden toegelaten, ongeacht de oppervlakte van het perceel. De begrazingsdichtheid wordt telkens nader gespecificeerd in de beheersvisie.

e) botanisch beheer grasland (beweiden zonder beperking van weidedatum, geen bemesting)

1. het perceel mag uitsluitend als meerjarig grasland gebruikt worden;
2. het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd, heringezaaid of doorzaaid;
3. er mogen geen bestrijdingsmiddelen op het perceel gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels;

4. er mogen geen meststoffen of slib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties op het perceel worden toegediend;
5. de veebezetting wordt tijdens de beweidingsperiode beperkt tot maximum 2 grootvee-eenheden per hectare, behoudens de periode van 1 juli tot 15 september en de gemiddelde veebezetting op jaarbasis niet groter mag zijn dan 2 grootvee-eenheden per hectare. Op een perceel kleiner dan 1 ha is tijdens de beweidingsperiode een veebezetting van maximaal 2 grootvee-eenheden toegelaten, ongeacht de oppervlakte van het perceel. De begrazingsdichtheid wordt telkens nader gespecificeerd in de beheersvisie.

f) botanisch beheer akkerland (vollevelds)

1. het perceel moet gebruikt worden als akkerland met een andere teelt dan maïs;
2. er mogen geen bestrijdingsmiddelen op het perceel gebruikt worden, uitgezonderd voor pleksgewijze bestrijding van distels;
3. er mogen meststoffen, bij voorkeur stalmest van rundvee, op het perceel worden toegediend in hoeveelheden tot 50 % van de geldende bemestingsnorm (dit wordt gedetailleerd in de overeenkomst) ;
4. toediening van mengmest op het perceel is slechts toegelaten in de periode van 1 april tot en met 31 augustus;
5. er wordt op het perceel een vruchtwisseling toegepast met (a) ten minste éénmaal per 2 jaar een graangewas en (b) éénmaal per 6 jaar een vlinderbloemige;
6. de grond op het perceel dient jaarlijks bewerkt in het voorjaar of het najaar.

g) botanisch beheer akkerland (rand)

Dit pakket was opgenomen in PDPO I, maar er werden geen contracten gesloten

Berekening van de kostprijs van de maatregel

a) botanisch beheer grasland (maaïen 16 juni)

Botanisch beheer grasland (maaïen 16 juni)			
	Opbrengstverlies (EUR)	Extra kosten (EUR)	Totaal (EUR)
Verbod op bemesting én uitstel van maaidatum tot 16 juni	638		
Verzekeren mestafzet en/of -verwerking		153	
Verbod op frezen, scheuren, doorzaaien, gebruiken van bestrijdingsmiddelen, ...	5		
Extra-arbeidsbehoefte t.g.v. manuele distelbestrijding		180	
Besparing op pesticidenaanwending		-30	
Besparing op pesticidenaankoop		-9	
Besparing op aanwending kunstmest		-110	
Kostprijs (EUR per ha per jaar)	643	184	827

b) botanisch beheer grasland (maaïen 1 juni)

Botanisch beheer grasland (maaïen 1 juni)			
	Opbrengstverlies (EUR)	Extra kosten (EUR)	Totaal (EUR)
Verbod op bemesting én uitstel van maaidatum tot 1 juni	542		
Verzekeren mestafzet en/of -verwerking		138	
Verbod op frezen, scheuren, doorzaaien, gebruiken van bestrijdingsmiddelen, ...	7		
Extra-arbeidsbehoefte t.g.v. manuele distelbestrijding		180	
Besparing op pesticidenaanwending		-30	
Besparing op pesticidenaankoop		-9	
Besparing op aanwending kunstmest		-110	
Kostprijs (EUR per ha per jaar)	549	169	718

c) botanisch beheer grasland (beweiden 16 juni)

Botanisch beheer grasland (beweiden 16 juni)			
	Opbrengstverlies (EUR)	Extra kosten (EUR)	Totaal (EUR)
Verbod op bemesting én uitstel weidedatum tot 16 juni	638		
Verzekeren mestafzet en/of -verwerking		153	
Verbod op frezen, scheuren, doorzaaien, gebruiken van bestrijdingsmiddelen, ...	5		
Extra-arbeidsbehoefte t.g.v. manuele distelbestrijding		180	
Besparing op pesticidenaanwending		-30	
Besparing op pesticidenaankoop		-9	
Besparing op aanwending kunstmest		-110	
Kostprijs (EUR per ha per jaar)	643	184	827

d) botanisch beheer grasland (beweiden 1 juni)

Botanisch beheer grasland (beweiden 1 juni)			
	Opbrengstverlies (EUR)	Extra kosten (EUR)	Totaal (EUR)
Uitstel weidedatum tot 1 juni	542		
Verzekeren mestafzet en/of -verwerking		138	
Verbod op frezen, scheuren, doorzaaien, gebruiken van bestrijdingsmiddelen, ...	7		
Extra-arbeidsbehoefte t.g.v. manuele distelbestrijding		180	
Besparing op pesticidenaanwending		-30	

Besparing op pesticidenaankoop		-9	
Besparing op aanwending kunstmest		-110	
Kostprijs (EUR per ha per jaar)	549	169	718

e) botanisch beheer grasland (beweiden zonder beperking van weidedatum, geen bemesting)

	Opbrengstverlies (EUR)	Extra kosten (EUR)	Totaal (EUR)
Verbod op bemesting	159		
Verbod op frezen, scheuren, doorzaaien, gebruiken van bestrijdingsmiddelen, ...	26		
Extra-arbeidsbehoefte t.g.v. manuele distelbestrijding		180	
Besparing op pesticidenaanwending		-30	
Besparing op pesticidenaankoop		-9	
Besparing op aanwending kunstmest		-82,5	
Kostprijs (EUR per ha per jaar)	185	141	326

f) botanisch beheer akker (pakket volleields, pakket rand)

	Opbrengstverlies (EUR)	Extra kosten (EUR)	Totaal (EUR)
Totaalverlies ten gevolge van sterke kwaliteitsachteruitgang van het oogstproduct. Om het product te kunnen verkopen moet getrieerd, schoongemaakt,... worden wat onbetaalbaar is.	1.000		
Kostprijs (EUR per ha per jaar)	1.000	0	1.000

Overeenkomstig art. 24, lid 1, eerste alinea, derde streepje van Verordening (EG) Nr. 1257/1999 en gelet op art. 19, eerste alinea van Verordening (EG) Nr. 445/2002 wordt een stimulans voorzien. Een stimulans tot 20 % van de beheervergoeding wordt voorbehouden voor toekenning door:

– lokale besturen (provincies en gemeenten) om op lokaal niveau gepaste beschermingsmaatregelen te kunnen instellen, kaderend in het lokale natuur- en/of milieubeleid. De lokale besturen kunnen zelf de hoogte van de stimulans bepalen aan de hand van de noodzaak op lokaal niveau. Zij kunnen deze stimulans toekennen binnen de agrarische gebieden en in die gebieden waar volgens het decreet natuurbehoud een natuurrichtplan moet worden opgemaakt indien het natuurrichtplan in het inzetten van beheerovereenkomsten botanisch beheer. Stimuli kunnen slechts met elkaar gecombineerd worden tot aan de grens van 20% van de beheervergoeding.

Maatregel: 214-P: Botanisch beheer					
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/ha					
Submaatregel	kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	

Maaien vanaf 16 juni	> 827	578 of 695 (afhankelijk van graslandtype)	225	225	128 of 245
	Kan enkel op grasland				
Maaien vanaf 1 juni	718	533 of 453 (afhankelijk van graslandtype)	225	225	3 of 83
	Kan enkel op grasland				
Beweiden vanaf 16 juni	827	498 of 538 (afhankelijk van graslandtype)	225	225	48 of 88
	Kan enkel op grasland				
Beweiden vanaf 1 juni	718	413 of 453 (afhankelijk van graslandtype)	206,5 of 225	206,5 of 225	0 of 3
	maximum van 450 euro/ha				
Beweiden zonder beperking van weidedatum, geen bemesting)	326	325 of 326 (afhankelijk van de startdatum van het contract)	162,5 of 163	162,5 of 163	0
	Kan enkel op grasland				
Akker vollevels	1000	500	250	250	0
	Kan enkel op akker				

15.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

15.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal landbouwbedrijven en eigendom van andere landbeheerders die steun ontvangen	74
	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.600 (2007) / 0 (2013)
	Totaal aantal contracten	664

	Fysische areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	203 (2007) / 0 (2013)
	Aantal acties gerelateerd aan de bewaring van de genetische rijkdom	NVT

15.5.7 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 2.268.598 euro overheidssteun nodig.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

16 Reconversie van de varkenshouderij naar de biologische productiemethode (uitdovende maatregel)

16.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, a, iv van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling.

16.2 Maatregelcode: 214-Q

16.3 Concrete actie

Landbouwers die zich ertoe verbinden hun zeugenhouderij gedurende 5 jaar volgens de biologische productiemethode toe te passen kunnen hiervoor subsidie ontvangen.

16.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 11 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

16.5 Beschrijving maatregel

16.5.1 Probleemstelling en rationale

Circa 83 % van de zeugenstapel in Vlaanderen situeerde zich in 1999 op bedrijven met meer dan 5 ha grond, circa 72 % op bedrijven met meer dan 10 ha grond, circa 45 % op bedrijven met meer dan 20 ha grond, en circa 24 % op bedrijven met meer dan 30 ha grond. 5% van de zeugenstapel bevindt zich op bedrijven zonder enige grond.

Bij de vleesvarkenshouderij stelt men vast dat ongeveer 74 % van de stapel gelokaliseerd is op bedrijven met meer dan 5 ha grond, circa 63 % op bedrijven met meer dan 10 ha grond, circa 38 % op bedrijven met meer dan 20 ha grond, en circa 20 % op bedrijven met meer dan 30 ha grond. Ongeveer 10 % van de vleesvarkensstapel is te vinden op bedrijven zonder enige grond.

Deze maatregel speelt in op de volgende problemen die nauw verbonden zijn aan de open structuur van een economisch en ecologisch leefbaar platteland:

- de verzuring

De Vlaamse regering keurde via het MINA2-plan de uitwerking van een ammoniakreductiebeleid goed. Dit plan voorziet in de reductie van de zuurdepositie met 39 % tegen 2002 t.o.v. 1990. Dit houdt in dat de NH₃-emissie in de landbouw tegen 2002 t.o.v. 1990 met 40 % moet verminderen.

- een intrinsiek natuurbeleid gekoppeld aan de uitvoering van de vogelrichtlijn en de habitatrichtlijn

De plangerichte invulling door de Vlaamse overheid van de habitatrichtlijn (EG-richtlijn 92/43 van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna) en van de vogelrichtlijn (EG-richtlijn 70/409 van 2 april 1979 inzake het behoud van de

vogelstand) nopen tevens tot een ad hoc invulling en het uitvaardigen van maatregelen die het duurzaam karakter van de open ruimte in haar geheel versterken en het ecologisch netwerk dat hierboven werd beschreven helpen vrijwaren.

- een maatschappelijk leefbaar platteland.

De intensieve varkenshouderij roept sinds geruime tijd een sterke maatschappelijke weerstand op bij de bewoners of potentiële bewoners van het platteland. Extensivering zal op deze weerstand inspelen.

- een landschappelijk en toeristisch aantrekkelijk platteland.

De intensieve varkenshouderij, met haar torensilo's en intrinsieke weinig landschappelijk ingepaste bouwstijlen vormen zeer dikwijls landschappelijk storende elementen. Haar exploitatievormen lenen zich ook weinig tot de doelstellingen van verbreding die in Agenda 2000 worden vooropgezet.

- coherentie met het Europees beleid.

Hierbij kan, nogmaals gewezen worden op het samenhangend verband in dit hoofdstuk tussen de verwijzingen naar de nitratenrichtlijn, de vogelrichtlijn, de habitatrichtlijn, het voorbereidend werk van de Commissie op het vlak van het verzuringsdepositie, het beleid op het vlak van de dierziektenbestrijding - in het bijzonder van de varkenspest - , het Europees beleid inzake duurzaamheid en de doelstellingen opgenomen in de plattelandsverordening.

16.5.2 Doelstelling en kwantificering

De maatregel behelst enkel de lasten van het verleden.

16.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers die een overeenkomst hebben afgesloten in de programmaperiode periode 2000-2006.

16.5.4 Praktische uitwerking

Er wordt steun gegeven gedurende de 5 jaren van de overeenkomst waarin de landbouwer zich verbindt gedurende ten minste 5 jaar de volledige varkenshouderij en de met deze productie-eenheid gerelateerde teelten om te schakelen naar de biologische landbouwmethoden. Dubbele financiering in relatie tot de ha-premie voor biologisch grasland wordt vermeden.

Kostprijs van de maatregel

Beperkend voor de omschakeling naar biologische zeugenhouderij is enerzijds de oppervlakte grasland bestemd voor buitenbeloop en het feit dat tijdens de omschakelingsperiode die 2 jaar duurt geen biggen en/of vleesvarkens kunnen verkocht worden onder het bio-label: het aantal zeugen wordt beperkt tot 10/ha buitenbeloop en de biggen of varkens moeten verkocht worden aan gangbare prijzen, niettegenstaande hogere voeder-, arbeids- en vaste kosten. Dit geldt niet voor de open vleesvarkensbedrijven die aan de biologische productiemethode voldoen met een omschakelingsperiode van 6 maand en een buitenbeloop op beton. Dit betekent dat de premie enkel wordt uitgewerkt voor zeugenbedrijven en gesloten varkensbedrijven met dien verstande dan enkel de omschakeling van de zeugenhouderij wordt gesteund.

In de praktijk blijkt dat wanneer bedrijven omschakelen naar bio de productiecapaciteit gehalveerd wordt als gevolg van de meerarbeid en de beperking door de verplichte buitenbeloop. Gevolg hiervan is dat de inkomsten uit varkenshouderij de eerste twee jaar drastisch dalen (verkoop van minder biggen aan gangbare prijzen), terwijl de kosten stijgen (voederkosten vooral).

De eerste twee jaar van de reconversie worden – door o.a. gebrek aan degelijk fokmateriaal, geen optimale vermarktingsperspectieven en gebrek aan ervaring - gekenmerkt door zowel door een daling van de opbrengst (die zich vertaalt in een lagere gemiddelde bioworpindeks per biologische zeug van 18 naar 12 biggen) als door hogere voederkosten (om dezelfde redenen).

Opbrengstdaling: 6,5 biologische zeugen per ha * (18 – 12) biggen/jaar * 1500 BEF/big = 58.500 BEF (1450 EUR) per ha en per jaar.

Kostenstijging: 6,5 biologische zeugen per ha * 1550 kg voeder/(zeug+biggen) * 3 BEF extra per kg = 30.225 (749 EUR) per ha en per jaar.

Totaal verlies gedurende twee jaar: 177.450 BEF (4.399 EUR) per 2 jaar.

De vergoeding voor dit verlies wordt gespreid over een periode van 5 jaar. Het verlies bedraagt dan 880 EUR per jaar.

Er wordt een vergoeding gegeven van 829 EUR per ha en per jaar.

Maatregel: 214-Q: Reconversie van de varkenshouderij naar de biologische productiemethode					
Alle bedragen zijn weergegeven in euro/ha					
submaatregel	kostprijs	steunbedrag	cofinancierbaar gedeelte		top-up
			ELFPO	Vlaams	
	880	829	225	225	379

De verbintenissen zijn afgelopen, maar de betaling voor het teeltjaar 2006 dient nog te gebeuren. Het betreft een laatste betaling voor een bedrag van 4.974 euro.

Hiervan wordt 1.350 euro cofinanciering vanuit ELFPO voorzien, 1.350 euro Vlaamse steun en 2.274 euro Vlaamse top-up steun. Voor deze Vlaamse top-up steun is een top-up fiche in bijlage toegevoegd.

16.5.5 Bevoegde autoriteit

Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwonwikkeling
Leuvenseplein 4, 1000 Brussel

Johan Verstrynge
Tel: 02/553 63 54
johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be

17 Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water

17.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 41 van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

17.2 Maatregelcode: 216

17.3 Concrete actie

Het betreft inrichtingsmaatregelen voor **waterconservering** die in afgebakende beheergebieden worden ingesteld. Op basis van bepaalde criteria worden beheergebieden afgebakend. Voor projecten in het beheergebied worden vervolgens kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen voor waterconservering geformuleerd. De begunstigden komen slechts in aanmerking voor steun indien aangetoond wordt dat het project aan de vooropgestelde doelstellingen voldoet. Er dient aandacht besteed te worden aan correcte afspraken tussen landbouwers onderling, en tussen landbouwers, waterbeheerders en natuurbeheerders ea.

17.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 9 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

17.5 Beschrijving maatregel

17.5.1 Probleemstelling en rationale

De landbouwsector wordt steeds meer geconfronteerd met verdroging op hoger gelegen delen en wateroverlast op lager gelegen delen. Verdroging wordt gedeeltelijk veroorzaakt door het onttrekken van grondwater voor landbouw, industrie en openbare drinkwatervoorziening. Daarnaast zorgen de gewijzigde landbouwgebruiken (o.a. grotere percelen, meer verharde oppervlakte, afname grachtenstelsel, verdieping en rechte trekking waterlopen, afname KLE's,...) ervoor dat het regenwater onvoldoende in de grond kan sijpelen. Het loopt snel weg langs ingebuisde grachten en rechtgetrokken of uitgediepte waterlopen. Die versnelde afvoer zorgt in de hoger gelegen delen voor een hogere kans op droogteschade in de zomer, erosie in hellende gebieden en een verhoogde afvoer van nutriënten, terwijl de lager gelegen delen bij buien te kampen krijgen met wateroverlast. Verdroging en wateroverlast kunnen dus veroorzaakt worden door dezelfde factoren. Zowel voor landbouw als natuur kan verdroging schade veroorzaken. Verdroging kan voor landbouw bij groeitestress een groeibeperking betekenen. Voor natuur zorgt verdroging voor een afname van soorten gebonden aan natte en voedselarme omstandigheden. Verdroging is niet alleen een kwestie van te weinig water. Als ergens een tekort aan grondwater is ontstaan, wordt dat vaak op natuurlijke wijze aangevuld met regenwater. Dat regenwater is echter

een stuk zuurder en bevat vermestende stoffen; zo leidt verdroging tot verzuring en vermesting. De rijke schakering aan plantensoorten die een voedselarm milieu nodig hebben, maakt plaats voor een beperkt aantal algemene soorten.

Op wereldniveau wordt voorspeld dat door klimaatsverandering problemen als verdroging en wateroverlast verder zullen toenemen. De hydrologische impact van de klimaatverandering is in België tot nog toe weinig onderzocht geweest. De afnemende neerslag in de zomer en toenemende verdamping kunnen gepaard gaan met waterschaarste in de zomer en ook met een achteruitgang van de kwaliteit van het oppervlaktewater. De kans op ernstige hittegolven zou toenemen, net als de periodes met intense regenval.

Verdroging en wateroverlast kunnen deels opgevangen worden door hemelwater lokaal beter vast te houden en te laten infiltreren. Het beter benutten van hemelwater wordt met andere woorden een belangrijke uitdaging voor de landbouw.

17.5.2 Doelstelling en kwantificering

Doelstelling van deze maatregel is om aan waterconservering te doen, dit houdt in dat gebiedseigen water *tijdelijk* vastgehouden wordt, met als doel droogte, verdroging en piekafvoeren te bestrijden.

Als definitie voor conserveren kan hierbij beschouwd worden: “het periodiek verbeteren van standplaatscondities voor de landbouw en/of terrestrische en/of aquatische natuur in een perceel door middel van het vasthouden van een deel van het wateroverschot met actief waterbeheer.

Het betreft hier dus het *tijdelijk* (afhankelijk van de draagkracht van het systeem (zowel bodem, landbouwbedrijfsvoering als wateropensysteem) vasthouden van water in bovenstroomse gebieden. Dit zorgt voor een stijging van de grondwaterstand en een reductie van het vochttekort tijdens droogteperiodes en voor een verhoogde aanvulling van het ondiepe en diepe grondwater.

Dit in tegenstelling tot vernatting, waarbij de doelstelling is om *structurele* veranderingen in standplaatscondities (voor landbouw en/of terrestrische en/of aquatische natuur) te realiseren. Vernatting is geen hoofddoelstelling van de voorgestelde maatregel; wel kan er lokaal en/of tijdelijk vernatting optreden.

Waterconservering heeft positieve gevolgen voor:

- landbouw: landbouwgewassen lijden minder schade door droogte, en er is pas later in het seizoen behoefte aan beregeningsmaatregelen;
- milieu: aanvulling van het diepe grondwater, door de hoge waterstand spoelt minder nitraat uit naar het oppervlaktewater (als gevolg van afname afbraak organisch materiaal);
- natuur: hydrologische bufferzones rond natuurgebieden, beperking verdroging in natuurgebied, minder uitspoeling van nutriënten naar natuurgebieden, behoud van vochtminnende soorten, verhoogde kwel;
- voorkoming en/of vermindering van wateroverlast in benedenstroomse gebieden door vertraagde afvoer.

17.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers met percelen gelegen in Vlaanderen, lokale/regionale landbouworganisaties en waterbeheerders

17.5.4 Praktische uitwerking

Maatwerk

Waterconservering is maatwerk. Zowel de mogelijkheden als de effecten van waterconservering hangen zeer sterk samen met de topografie, het bodemtype, het gewas, de aan- of afwezigheid van drainagemiddelen en van de bedrijfsvoering.

De maatregelen betreffen het realiseren van waterpeilverhoging of vertraging van de waterafvoer. Mogelijke maatregelen op het terrein zijn:

- De aanpassing van slootprofielen waardoor de bufferende werking en waterstockagecapaciteit toeneemt. Dit kan gerealiseerd worden door bijvoorbeeld de slootbodem lokaal op te hogen, door een aanpassing van het dwarsprofiel (via een afschuining van het talud, via het creëren van plas-drassituaties).
- Plaatsing van regelbare stuwtdjes, gronddammen of stenen dammen in droge sloten of reeds watervoerende sloten. De concrete uitvoeringswijze kan velerlei zijn. In de literatuur zijn een brede waaier aan inrichtingsmaatregelen en hun uitvoeringswijze beschikbaar, o.a.
 - De Lauw et al. 2006. Vergroting retentiewerking. TNO Rapport 2006-U-R-122/A.
 - Anoniem 2005. Van stuw tot gronddam. Vergelijkend onderzoek Project Waterconservering 2^e generatie 2001-2004.
 - Snepvangers et al. 2004. Drainage Nieuwe stijl – Drainage ten behoeve van waterconservering. TNO rapport NITG-04-100-B.
 - Anoniem. Handboek agrarisch stuwpeilbeheer. Opgesteld in het kader van project “Integrale gebiedsgerichte aanpak waterconservering Limburg en Noord-Brabant (waterconservering 2^e generatie).
- Aanleggen van kleine aarden ophogingen aan perceelsranden, i.f.v. verminderen van oppervlakkige afvoer door kleinschalige waterstockage op het veld en i.f.v. het bevorderen van lokale infiltratie. Het betreft slechts zeer beperkte ophogingen (grootteorde < 0.5 m)
- Plaatsing van peilbuizen voor monitoring en i.f.v. sturing van de stuwtdjes, inclusief het aansluitend uitvoeren van metingen
- Omvormen van traditionele perceelsdrainage met drainagebuizen naar een (peil)gestuurde drainage. Mogelijke maatregelen zijn:
 - Lozingspunten buisdrainages opvangen in collector. Op deze collector wordt een stuwput geplaatst, waarbij het stuwpeil regelbaar is.
 - Lozingspunten buisdrainages voorzien van regelbare lozingsmonden.
- Aanleggen van ophogingen op basis van plantaardige restmaterialen (zoals stro, snoeiafval...), i.f.v. verminderen van oppervlakkige afvoer door kleinschalige waterstockage op het veld en i.f.v. het bevorderen van lokale infiltratie.
- Plaatsing van knijpconstructies (constructie waarbij de doorgang van water wordt beperkt door een aangepaste opening, vb: knijpduikers, knijpstuwen...) in de gracht i.f.v. de bestrijding van verdroging en een vertraagde piekafvoer, door een maximale benutting van de bergingscapaciteit van de gracht.
- ...

De opgesomde maatregelen hebben geen aanmerkelijke stijging van de waarde of rentabiliteit van het landbouwbedrijf tot gevolg.”

Projectgebonden taken

Afhankelijk van de toegepaste inrichtingsmaatregelen worden de projectgebonden taken verdeeld onder de betrokken partijen. De afspraken hierover worden vastgelegd bij aanvang van het project.

Gebiedsgericht

Verdroging en wateroverlast stoppen niet aan de perceelsgrenzen van een landbouwbedrijf. Het is daarom noodzakelijk dat waterconservering gebiedsgericht wordt ingesteld. De inrichtingsmaatregelen moeten over een groter gebied gecoördineerd worden. De maatregel kan slechts toegepast worden binnen bepaalde beheergebieden.. De gebieden zullen afgebakend worden op basis van de geschiktheid voor waterconservering. Bij de afbakening wordt rekening gehouden met de criteria overeenkomstig de kaderrichtlijn water. Het gaat hier om gebieden andere dan de overstromingsgebieden. Voor het beheergebied worden kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen geformuleerd. De begunstigden komen slechts in aanmerking voor steun indien aangetoond wordt dat de vooropgestelde doelstellingen kunnen gerealiseerd worden. Bij de evaluatie van de ingediende steunaanvragen zal een evaluatie gebeuren van de voorgestelde maatregelen op basis van criteria inzake technische performantie en milieuefficiëntie en anderzijds afhankelijk van de concrete doelstellingen en randvoorwaarden (hydrografie, bodem, topografie, bedrijfsvoering) van het project en regio.

De criteria die gehanteerd worden om een steunaanvraag te aanvaarden omvat minimaal de: 'economische doeltreffendheid' en 'milieuefficiëntie' en een toetsing aan de relevante doelstellingen opgesomd in artikel 5, 4°, 5°, 6° en 7° van het decreet integraal waterbeleid ²⁵.

De afstemming met het integraal waterbeleid gebeurt door het project ter advisering voor te leggen, aan de voor het project aangewezen waterbeheerder.

Zowel landbouwers, lokale/regionale landbouworganisaties en waterbeheerders kunnen inschrijven voor projecten. De maatregelen worden genomen bij landbouwers (voor drainagegrachten die niet geklasseerd zijn als waterloop), worden toegepast binnen de afgebakende beheergebieden en beantwoorden aan de kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen opgesteld voor het beheergebied. Deze doelstellingen worden opgenomen in een resultaatsverbintenis.

17.5.5 Bevoegde autoriteit

²⁵ 4° het voorkomen van de verdere achteruitgang van aquatische ecosystemen, van rechtstreeks van waterlichamen afhankelijke terrestrische ecosys-temen en van waterrijke gebieden, onder meer door:

a) het zoveel mogelijk behouden en herstellen van de natuurlijke werking van watersystemen;

5° het verbeteren en het herstellen van aquatische ecosystemen en van rechtstreeks van waterli-chamen afhankelijke terrestrische ecosystemen in de speciale beschermingszones voorzover het maatregelen betreft bedoeld in artikel 36ter, §§ 1 en 2, van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu;

6° het beheer van hemelwater en oppervlaktewater zo organiseren dat:

a) het hemelwater zoveel mogelijk verdampt of nuttig wordt aangewend of geïnfiltreerd, en dat het overtollig hemelwater en effluentwater gescheiden van het afvalwater en bij voorkeur op een vertraagde wijze via het oppervlaktewaternet wordt afgevoerd;

b) verdroging wordt voorkomen, beperkt of onge-daen gemaakt;

c) zoveel mogelijk ruimte wordt geboden aan water, met behoud en herstel van de watergebonden func-ties van de oeverszones en overstromingsgebieden;

d) de risico's

op overstromingen die de veiligheid aantasten van de vergunde of vergund geachte woningen en bedrijfsgebouwen, gelegen buiten overstromingsgebieden, worden teruggedrongen;

7° het terugdringen van landerosie en van de aanvoer van sedimenten naar de oppervlaktewaterlichamen, en van het door menselijk ingrijpen veroorzaakt transport en de afzetting van slib en sediment in het oppervlaktewaterlichaam;

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

17.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Number of farm holdings and holdings of other land managers receiving support	7
	Total volume of investment	411.970
Resultaat	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot de biodiversiteit (ha)	0
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot de waterkwaliteit (ha)	4.750
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot het tegengaan van de klimaatverandering (ha)	0
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot het verbeteren van de bodemkwaliteit (ha)	0
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot de voorkoming van marginalisering (ha)	0

C. Maatregelen ter bevordering van het duurzaam gebruik van bosgronden

18 Bebossing van landbouwgronden

18.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, b, i van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

18.2 Maatregelcode: 221

18.3 Concrete actie

Subsidie wordt verleend voor de eerste bebossing van landbouwgrond en bestaat uit subsidies voor aanplanting en onderhoud en inkomenssteun.

18.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 10 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

18.5 Beschrijving maatregel

18.5.1 Probleemstelling en rationale

Om bij te dragen tot milieubescherming en ook om klimaatverandering tegen te gaan dienen de bosrijkheden te worden uitgebreid en verbeterd. Bovendien schiet het huidige bosnetwerk in Vlaanderen tekort opdat het bos zijn maatschappelijke functies zou kunnen vervullen zonder een hypotheek te leggen op hun duurzaam behoud en functioneren. De uitbreiding van het bosareaal draagt bij tot verwachtingen van de samenleving inzake milieu, natuur en plattelandsontwikkeling. Deze maatregel stimuleert ook alternatieve activiteiten en inkomensdifferentiatie voor landbouwers.

18.5.2 Doelstelling en kwantificering

Het bosareaal wordt uitgebreid hetgeen, zeker in een sterk verstedelijkt gebied als Vlaanderen, een sterke bijdrage levert tot milieubescherming, verhogen van de natuurwaarde en het tegengaan van klimaatsverandering. Enerzijds wordt bebossing als alternatief aangeboden voor de reguliere landbouwactiviteiten en worden anderzijds de verschillende doelgroepen ingeschakeld bij de realisatie van de kwantitatieve en kwalitatieve bosuitbreidingsdoelstellingen van de Vlaamse overheid, kaderend in een geïntegreerd plattelandsbeleid.

Het resultaat van deze doelstelling wordt gemeten aan de hand van de kwantitatieve en kwalitatieve oppervlakte bosuitbreiding.

18.5.3 Definiëring van begunstigten

Bebossingssubsidies worden toegekend aan particuliere eigenaren of verenigingen daarvan, maar ook aan gemeenten of verenigingen daarvan.

Van bebossingssubsidies (met cofinanciering) zijn uitgesloten: de bossen in bezit van centraal of regionale overheden of de Kroon.

Als landbouwer wordt gedefinieerd: de persoon die een land- of tuinbouwbedrijf exploiteert met een arbeidsbehoefte van minimaal 0,5 en maximaal 10 volle arbeidskrachten per bedrijfsleider. De landbouwer kan zowel een natuurlijke persoon als een rechtspersoon zijn. De natuurlijke persoon of de beherende vennoot, zaakvoerder, bestuurder of afgevaardigd bestuurder van de rechtspersoon moet minstens 50% van zijn totale arbeidsduur besteden aan de werkzaamheden op het land- of tuinbouwbedrijf en minstens 35% van zijn totale inkomen uit die activiteit halen.

18.5.4 Praktische uitwerking

De maatregelen passen in het kader van de Europese bosbouwstrategie (Resolutie van de Raad van 15-12-06). Deze steunmaatregel voor bebossing van landbouwgronden is opgenomen in het Milieubeleidsplan 2003-2007 (verlengd tot 2010).

De gebieden die in aanmerking komen voor de maatregel bebossing van landbouwgronden zijn alle landbouwgronden in Vlaanderen. Als landbouwgrond wordt gedefinieerd: alle gronden waarvan het landbouwgebruik bijgedragen heeft tot de inkomsten van de exploitant en waarvan het landbouwgebruik niet eerder dan vijf jaar voor de datum van aanvraag van de subsidie werd stopgezet.

Voor elk subsidiedossier wordt steeds een gecoördineerd advies opgemaakt bij het aanvraagdossier door het Agentschap voor Natuur en Bos. In dit advies worden de resultaten van eventuele andere, al dan niet bindende adviezen en vergunningen geïntegreerd. In welke mate adviezen nodig zijn van diensten bevoegd voor Natuur, Land, Landbouw en Visserij, Monumenten en Landschappen of het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer hangt af van factoren zoals ligging van het gebied (agrarisch, beschermd landschap, natuurgebied, Natura 2000 gebied, ...) of te gebruiken soorten.

In de praktijk moet bijvoorbeeld voor Natura 2000 gebieden steeds advies worden ingewonnen van de dienst Natuur en afhankelijk van de bestemming van het gebied volgens de gewestplannen ook van dienst Land of Landbouw. Bijgevolg wordt bij het afleveren van al dan niet een gunstig advies voor het bebossen van de landbouwgrond steeds de beheerdoelstellingen in het kader van de Natura-2000 gebieden, zijnde volgelrichtlijn- of habitatrichtlijngebied, mee in rekening genomen.

Er wordt geen steun voor bebossing van landbouwgrond toegekend aan landbouwers die steun voor vervroegde uittreding ontvangen, noch voor de aanplant van kerstbomen.

Bij de steunverlening worden volgende rubrieken onderscheiden: aanplantingssubsidie, onderhoudssubsidie en inkomenscompensatie. Overheidsinstanties komen enkel in aanmerking voor de aanplantingssubsidie.

De bebossingen dienen minstens 15 jaar in stand te worden gehouden.

Aanplantingssubsidie vanaf 0,5 ha:

Om tegemoet te komen aan de ecologische doelstelling van dit programma werd een duidelijke gradatie in de aanplantingssubsidie aangebracht in functie van de boomsoortenkeuze. Deze subsidie varieert van 850 tot 3.700 EUR/ha over 7 klassen van boomsoorten (Klasse I tot VII). Voor bebossing met inheemse loofhoutsoorten worden hogere bedragen voorzien dan voor naaldhoutsoorten. Omwille van de bijkomende kosten bij de aanleg van een onderetage,

mantelstruweel of brandsingel, wordt de aanplantingssubsidie in dat geval verhoogd met 500 EUR/ha voor de aanleg van een onderetage en met 100 EUR per 100 lopende meter voor de aanleg van een mantelstruweel of brandsingel.

De aanplantingssubsidie voor de boomsoorten opgenomen in klasse I t.e.m. IV kan overal verleend worden. De overige klassen waarbij het vooral gaat om ecologisch minder waardevolle soorten worden enkel gesubsidieerd buiten de bestemmingen opgesomd in art. 20 van het decreet Natuurbehoud met betrekking tot de Grote eenheden natuur (GEN) en de Grote eenheden natuur in ontwikkeling (GENO). Het bebossen van een perceel landbouwgrond is een vrij drastische ingreep in de omgeving. Daarom is reeds in de huidige regeling een stelstel van vergunningen en adviezen opgenomen. Dit moet garanderen dat de bebossingen aangepast zijn aan de plaatselijke omstandigheden, verenigbaar zijn met het milieu en de andere ruimtelijke functies en de biodiversiteit vergroten.

Om de ecologische waarde van de aanplanting te verhogen wordt voor het gebruik van aanbevolen herkomsten, een middel om genetische vervuiling en gebruik van kwalitatief minderwaardig plantmateriaal tegen te gaan, een extra subsidie voorzien van 250 EUR/ha.

Lijst van de hoofdboomsoorten die in aanmerking komen voor een subsidie om de bebossingskosten te dekken:

1° Klasse I 1. Zomereik (<i>Quercus robur</i>) 2. Wintereik (<i>Quercus petraea</i>)	Subsidiebedrag 3700,00 euro/ha
2° Klasse II 1. Es (<i>Fraxinus excelsior</i>) 2. Beuk (<i>Fagus sylvatica</i>)	Subsidiebedrag 3000,00 euro/ha
3° Klasse III 1. Zoete kers (<i>Prunus avium</i>) 2. Haagbeuk (<i>Carpinus betulus</i>) 3. Linde (<i>Tilia cordata</i> , <i>Tilia platyphyllos</i> en <i>Tilia x vulgaris</i>) 4. Zwarte els (<i>Alnus glutinosa</i>) 5. Berk (<i>Betula pendula</i> en <i>Betula pubescens</i>)	Subsidiebedrag 2500,00 euro/ha
4° Klasse IV 1. Olm (<i>Ulmus glabra</i> (syn. <i>U. scabra</i>), <i>Ulmus minor</i> (syn. <i>U. campestris</i>)) (*) 2. Gewone Esdoorn (<i>Acer pseudoplatanus</i>) 3. Wilg (<i>Salix alba</i> , <i>Salix fragilis</i> en <i>Salix x rubens</i>) (*) 4. Ratelpopulier (<i>Populus tremula</i>) 5. Grauwe abeel (<i>Populus canescens</i>) 6. Grove den (<i>Pinus sylvestris</i>)	Subsidiebedrag 2000,00 euro/ha
5° Klasse V 1. Walnoot (<i>Juglans regia</i>) 2. Abeel (<i>Populus alba</i>)	Subsidiebedrag 1500,00 euro/ha
6° Klasse VI 1. Cultuurpopulier (<i>Populus spp.</i>) met onderetage	Subsidiebedrag 1000,00 euro/ha
7° Klasse VII 1. Cultuurpopulier (<i>Populus spp.</i>) zonder onderetage	Subsidiebedrag 850,00 euro/ha

Fijnspar (kerstboomaanplanting) is niet opgenomen in deze lijst, in het subsidiebesluit zal dit ook expliciet nog eens vermeld worden dat deze niet voor steun in aanmerking komen.

Hierna kan u een berekening vinden van de werkelijke kosten voor de aanplant van populier, loofhout en naaldhout.

Populier	aantal/ha	Prijs EURO/eenheid	bedrag/ha
JAAR 1			
<i>Hoofdboomsoort</i>			
Plantsoen	156	4,00	624,00 EUR
Planting	156	3,00	468,00 EUR
Wildbescherming	156	0,30	46,80 EUR
<i>Onderetage</i>			
Plantsoen	1100	0,50	550,00 EUR
Planting	1100	0,50	550,00 EUR
Vorbereiding terrein (ploegen)			65 EUR
Som aanplanting			2300 EUR

Populier: subsidiabele kost aanplanting: 2300 EUR

Subsidie overheid: 1500 EUR (65%)

Kost begunstigde: 800 EUR (35%)

Loofhout	aantal/ha	Prijs EURO/eenheid	Bedrag/ha
JAAR 1			
<i>Hoofdboomsoort</i>			
Plantsoen	1600	0,80	1280,00 EUR
Planting	1600	0,75	1200,00 EUR
Wildbescherming	1600	0,45	720,00 EUR
<i>Onderetage</i>			
Plantsoen	400	0,80	320,00 EUR
Planting	400	0,75	300,00 EUR
<i>Mantelstruweel</i>			
Plantsoen	1600	0,50	800,00 EUR
Planting	1600	0,75	1200,00 EUR
Vorbereiding terrein:			
Ploegen			65 EUR
Plantgat boren	3600	0,50	1800,00 EUR
Som aanplanting			7700 EUR

Loofhout: subsidiabele kost aanplanting: 7700 EUR

Subsidie overheid: 4600 EUR (60%)

Kost begunstigde: 3100 EUR (40%)

Naalddhout	aantal/ha	Prijs EURO/eenheid	Bedrag/ha
JAAR 1			
<i>Hoofdboomsoort</i>			
Plantsoen	2500	0,60	1500,00 EUR
Planting	2500	0,75	1875,00 EUR
Wildbescherming	2500	0,45	1125,00 EUR
Vorbereiding terrein:			
Ploegen			65 EUR
Plantgat boren	2500	0,50	1250,00 EUR
Som aanplanting			5815 EUR

Naalddhout: subsidiabele kost aanplanting: 5815 EUR

Subsidie overheid: 1750EUR (30%)

Kost begunstigde: 4065 EUR (70%)

Onderhoudssubsidie:

Gedurende de eerste vijf jaar na de aanplanting is er een subsidie voorzien ter dekking van de onderhoudskosten. Het bedrag van de subsidie is afhankelijk van de gekozen hoofdboomsoort. Voor inheemse loofhoutsoorten bedraagt de totale onderhoudsbijdrage 1750 EUR/ha voor naaldbomen 1100 EUR/ha en voor populier 875 EUR/ha.

Zowel de aanplantingssubsidie als de onderhoudssubsidie zijn forfaitaire bedragen die berekend zijn op basis van de werkelijke aanplantings- en onderhoudskosten en maximaal 70% hiervan bedragen.

Inkomenscompensatie:

Dit subsidiegedeelte dient de inkomensderving ten gevolge van de bebossing te vergoeden. De bedragen worden gedifferentieerd in functie van de bebosser: landbouwers of andere privaatrechtelijke personen, en het bebossingsconcept: ecologische bebossing of bebossing met economisch gerichte boomsoortenkeuze en met een omlooptijd van minimaal 15 jaar.

Voor landbouwers wordt ingeval van een economisch gerichte bebossing een bedrag van 375 EUR/ha/jaar verschaft gedurende een periode van 5 jaar. Voor een landbouwer is de opportuniteitskost die gecompenseerd dient te worden hetzelfde als het arbeidsinkomen uit de landbouwactiviteiten. In functie van verschillende factoren zoals: de productierichting, bedrijfsgrootte, mechanisatiegraad,... treden sterke verschillen op in arbeidsinkomen per oppervlakteenheid. Voor akkerbouw, als meest geschikte productierichting voor omschakeling naar bosbouw, variëren deze bedragen van ongeveer 500 EUR tot meer dan 2500 EUR. Het vereist compensatieniveau is echter verder eveneens afhankelijk van de jaarlijkse opbrengst die kan verkregen worden uit de nieuwe activiteit, in casu bosbouw. Haalbare annuïteiten voor bosbouw met een economisch gerichte boomsoortenkeuze belopen 375 tot 500 EUR. Het beleid is erop gericht om structurerend te werken in de Vlaamse open ruimte. Het subsidieniveau is derhalve zodanig vastgelegd dat enkel voor de minder rendabele landbouwactiviteiten een interessant alternatief wordt geboden op louter economische basis. De beperkte termijn van inkomenscompensatie kan bovendien verder verantwoord worden door de mogelijkheid die

ontstaat om een deel van de vrijgekomen arbeid op het bedrijf eveneens een alternatieve bestemming te geven.

Voor ecologische bebossing met soorten die vanuit louter economisch oogpunt minder interessant zijn, wordt aan landbouwers een inkomenscompensatie van 665 EUR/ha/jaar voor de inheemse soorten verschaft voor een termijn van 15 jaar. Op deze wijze wordt de compensatie vastgelegd op het niveau van de lagere landbouwininkomens. Gelet op de significant langere omlooptijden bij bebossing met deze soorten blijft het inkomen uit de beboste percelen voor verschillende decennia volledig beperkt tot deze compensaties.

Voor andere privaatrechtelijke personen wordt bij een economisch gerichte bebossing met ecologisch minder interessante soorten een inkomenscompensatie van 150 EUR/ha/jaar voorzien voor een termijn van 5 jaar. Ingeval van bebossing met ecologisch interessante soorten wordt hetzelfde bedrag verschaft voor een termijn van 15 jaar. De opportuniteitskost wordt in dit geval vertegenwoordigd door de kapitaalsvergoeding op basis van de venale grondwaarde. Binnen deze groep kan namelijk gesteld worden dat het grootste gedeelte ook grondeigenaar is. Gelet op de lage pachtvergoedingen is verkoop dan veruit de interessantste optie. Deze kost wordt met de voorziene subsidies duidelijk niet gecompenseerd. Dit lager subsidieniveau wordt verantwoord door het feit dat deze doelgroep voor zijn inkomen niet afhankelijk van haar landbouwgronden en het feit dat de keuze voor bebossing in veel gevallen niet bepaald wordt door louter economische motieven.

Criteria voor selectie van de gebieden waar kan bebost worden :

Hoger werd verwezen naar het systeem van adviezen dat is ingesteld rond de goedkeuring van elk bebossingsproject. Hieronder volgt een opsomming van de criteria die hierbij gebruik worden door de verschillende diensten van de Vlaamse overheid. Deze criteria staan vermeld in de ministeriële omzendbrief dd. 10/12/2003 zoals gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 05/02/2004. De uiteindelijke beslissing over de toekenning van subsidies wordt genomen door de bevoegde minister.

Criteria m.b.t. beoordeling vanuit standpunt 'natuur' :

- Als bebossing niet verboden is en er een vergunning of advies verleend moet worden, of bij de beoordeling van een aanvraag tot ontheffing van verbodsbepalingen, zal de buitendienst van de afdeling Natuur in zijn beoordeling nagaan of de bebossing de bescherming van natuurwaarden niet in het gedrang brengt.
- Het advies zal gunstig zijn als de activiteit geen onvermijdbare en onherstelbare schade veroorzaakt en als voldaan wordt aan de geldende code van goede natuurpraktijk. In speciale beschermingszones (Vogelrichtlijn- of Habitatrichtlijngebied) zal erop gelet worden dat de bebossing geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de speciale beschermingszone veroorzaakt.

Criteria m.b.t. beoordeling vanuit standpunt 'open ruimte' :

- Bos dat aansluit bij bestaand bos (conform artikel 3 van het Bosdecreet) met een minimum oppervlakte van 1 ha. In de regel wordt hier een gunstig advies verleend. De adviesverlenende ambtenaar beschikt echter over een appreciatiebevoegdheid om in geval van goede landbouwgronden die gelegen zijn binnen de draineringsklassen b, c en d af te wijken van deze algemene regel.
- Bos dat niet aansluit bij bestaand bos van minstens 1 ha. In de regel wordt hier een gunstig advies verleend voor:

- gronden die voor bebossing van landbouwgronden als marginale landbouwgronden beschouwd worden;
 - gronden die in het kader van een structuurplan van ruilverkaveling, een landinrichtings- of een natuurinrichtingsproject geheel of gedeeltelijk aangewezen zijn voor bebossing.;
 - gronden met erosiegevaar (bijvoorbeeld hellinggronden, winderosie);
 - geïsoleerde of strookvormige percelen die moeilijk integreerbaar zijn in een gangbare landbouwbedrijfsvoering. Strookvormige bebossing moet over een breedte van minstens 10 meter effectief bebost worden. Voorbeelden hiervan zijn een smal perceel dat aan verschillende zijden begrensd is door een landbouwweg, een waterloop, een spoorweg, andere infrastructuur of een fysieke hindernis waarbinnen geen cirkel met een straal van 75 meter beschreven kan worden;
 - strookvormige bebossing op schouders van taluds en holle wegen (minimumbreedte 10 meter en maximumbreedte 30 meter).
- Aanvullende mogelijkheden voor bebossing: de adviesverlenende ambtenaar kan krachtens zijn appreciatiebevoegdheid elke individuele aanvraag beoordelen, bijvoorbeeld:
- gronden in grotere gebiedseenheden waar een combinatie van reliëf en afwisselende bodemseries leidt tot een marginale landbouwgeschiktheid;
 - strookvormige bebossing als schermbos langs waterlopen (minimumbreedte 10 meter) ter voorkoming van instroming door slibdeeltjes, meststoffen en biociden;
 - bebossing in een groot aaneengesloten blok, die de landbouwstructuren niet aantast (bijvoorbeeld: bebossing door meerdere eigenaars/pachters samen, bebossing in agrarisch gebied dat reeds sterk aangetast is door zonevreemde bebouwing);
 - bebossingsprojecten die bosinbreiding in gebieden met verspreide bebossing bewerkstelligen.

Criteria m.b.t. beoordeling vanuit standpunt ‘landbouweconomie’ :

- Correcte toepassing van de pachtwet :
Het beleidsdomein Landbouw en Visserij zal negatief advies verlenen voor bebossing:
- als de eigenaar de pacht de laatste negen jaar heeft opgezegd, met als verantwoording opzeg voor eigen gebruik;
 - als een procedure voor het opzeggen van de pacht loopt en de aanvrager anticipeert op de feiten door de vergunning aan te vragen voor de uitspraak van de rechtbank.
- Statuut van landbouwer :
Het beleidsdomein Landbouw en Visserij beschouwt een aanvrager als landbouwer als de aanvrager voldoet aan de definitie van landbouwer. Om dat na te gaan, moet de aanvrager een afschrift van de belastingaangifte en het aanslagbiljet voor het jaar dat twee jaar voorafgaat aan het jaar van aanvraag bij het aanvraagformulier voegen. De beheersdienst bezorgt de betreffende buitendienst van ALT, gedurende de volledige looptijd van subsidiëring van de landbouwer, jaarlijks een kopie van het aanslagbiljet en de belastingaangifte van de landbouwers die de subsidie bebossing aangevraagd hebben. Het betreft hier geen advies voor het al dan niet toekennen van de subsidie. Doordat de aanvrager voldoet aan het statuut van landbouwer, krijgt hij wel recht op een hogere inkomenscompensatie.

Een landbouwer die een pensioen ontvangt, is geen landbouwer volgens de definitie van het besluit, zelfs niet als hij 35 % van zijn totale inkomen uit land- of tuinbouwactiviteiten haalt.

- De overeenstemming met de doelstellingen van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF)

Het beleidsdomein Landbouw en Visserij zal een negatief advies verlenen als de bebossing meer dan 5 ha of meer dan 10% van de oppervlakte inneemt die in aanmerking kwam voor het verbeteringsplan of de bedrijfsovername. Een uitzondering hierop vormen de bedrijfsgronden die door hun aard of ligging een dermate marginaal karakter hebben dat ze slechts van ondergeschikt belang zijn voor de rentabiliteit van het bedrijf.

Criteria m.b.t. beoordeling vanuit standpunt 'wetenschappelijke benadering boomsoorten keuze' :

- **Bebossing met wilg (*Salix* sp.)**
 Boomvormende wilgen (*Salix alba*: schietwilg, *Salix fragilis*: kraakwilg en hun hybriden, *Salix x rubens*) kunnen gevoelig zijn voor de watermerkziekte (*Brenneria salicis*). Tot op heden werd nog geen betrouwbare test gevonden om resistentie op te sporen.
 Het gebruik van plantmateriaal, afkomstig uit handelskwekerijen, is niet gewenst. De verhandelde klonen zijn immers doorgaans Nederlandse klonen, waarvan geweten is dat ze gevoelig zijn voor de watermerkziekte.
 Daarom wordt voor de aanplanting van boomvormende wilgen geadviseerd om poten te gebruiken van verschillende knotwilgen uit de omgeving. Dit biedt het voordeel dat op basis van de kruinconditie van de knotbomen al een beoordeling gemaakt kan worden naar gezondheid, vorm en groeikracht. Door gebruik te maken van poten uit meerdere knotbomenrijen verkrijgt men ook een multiklonale aanplant. De kans op massale aantasting door de watermerkziekte van zulke aanplanting is veel geringer dan bij een monoklonale aanplanting.
 Als plantafstand wordt een verband van 8 meter bij 8 meter aanbevolen. Eventueel kan een dichter plantverband overwogen worden (4 meter bij 4 meter) met een latere dunning. Bescherming tegen wildschade (konijnen, reeën) is wenselijk.
- **Bebossing met olm (*Ulmus* sp.)**
 Massale aanplant van olm is vanwege de gevoeligheid voor de olmenziekte (D.E.D. of Dutch Elm Disease; *Ceratocystis ulmi novo species*) niet aan te bevelen. Enkel als houtproductie niet wordt nagestreefd en als het om beperkte aantallen gaat (ongeveer tien bomen per hectare) kan een gunstig advies door het IBW worden gegeven. Het eventueel optreden van de olmenziekte kan dan beschouwd worden als een natuurlijk verschijnsel dat weinig of geen nadelige invloed zal hebben op de verdere ontwikkeling van het bos. De olmen zullen bijdragen tot de opbouw van een divers, structuurrijk bos en zullen een goede humusvorming bevorderen.

In elk geval moeten de bepalingen van het koninklijk besluit van 19 november 1987 (artikel 58 en artikel 59) strikt worden toegepast en eventueel worden opgenomen in het beheerplan. Dit koninklijk besluit bepaalt dat olmen die door de olmenziekte aangetast zijn, zowel solitair als in bosverband, door de verantwoordelijke gekapt en ontschorst of verbrand moeten worden of moeten worden behandeld volgens de richtlijnen van de Dienst Controle van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen.

Bij het IBW kan ook informatie ingewonnen worden over de beschikbaarheid van mogelijk resistente variëteiten. Er worden momenteel in Duitsland en Nederland zogenaamde resista-variëteiten in de handel gebracht. Er is echter weinig bekend over hun eigenschappen als bosboom (windresistentie, vorm, groeikracht) Eigenaars die deze resista-olmen of andere nieuwe selecties willen uittesten, kunnen hiervoor contact opnemen met het IBW.

- Bebossing in de onderetage, het mantelstruweel of de brandsingel met kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus*), rode kornoelje (*Cornus sanguinea*), vogelkers (*Prunus padus*), Spaanse aak (*Acer campestre*), meidoorn (*Crataegus* sp.), sleedoorn (*Prunus spinosa*), wilde rozen (*Rosa* spp.), hulst (*Ilex aquifolium*), wegedoorn (*Rhamnus catharticus*), duindoorn (*Hippophae rhamnoides*), wilde appel (*Malus sylvestris*), wilde peer (*Pyrus pyrausta*), mispel (*Mespilus germanica*), taxus (*Taxus baccata*), jeneverbes (*Juniperus communis*), wilg (*Salix* sp.), olm (*Ulmus* sp.)
- De voorgestelde soortensamenstelling moet de natuurlijke soortensamenstelling weerspiegelen die op de te bebossen plaats te verwachten is. Via de inventaris van autochtone bomen en struiken kan nagegaan worden welke autochtone bomen en struiken voorkomen in de omgeving van het te bebossen perceel en in welke verhouding ten opzicht van elkaar.
 - Soorten die van nature niet voorkomen in de streek worden negatief geadviseerd.
 - Van nature zeldzame soorten worden niet massaal aangeplant. Kleinere groepen op gepaste standplaatsen worden positief geadviseerd.

Enkele voorbeelden:

- geoorde wilg en jenverbes horen niet thuis op lemige bodem;
- wilde kardinaalsmuts, Spaanse aak, rode kornoelje, mispel, wilde rozen (met uitzondering van hondsroos) horen niet thuis op zandbodem;
- kruipwilg en duindoorn horen enkel thuis aan de kust;
- wegedoorn, taxus en meidoorn (met uitzondering van eenstijlige meidoorn) zijn van nature zeldzaam en worden daarom niet in grote getale aangeplant.
- In bepaalde gebieden is het wenselijk dat de aanplant van struik- en nevenboomsoorten enkel wordt uitgevoerd met autochtone herkomsten om kruisbestuiving tussen autochtone en niet-autochtone populaties te vermijden.

Er wordt negatief geadviseerd bij aanvragen tot bebossing in gebieden waar er een hoge concentratie van autochtone genenbronnen is, tenzij er autochtoon plantsoen aangewend wordt. Voorbeelden van zeer waardevolle gebieden:

- Vlaamse Ardennen: Kluisbergen, Zulzeke, Schorisse, Brakel, Ename Horebeke, Lierde;
- Vlaamse Vallei: Merelbeke, Oosterzele, Sint-Lievens-Houtem;
- West-Vlaamse heuvels: Heuvelland;
- Houtvesterijen Hechtel en Bree: oude-eikenbestanden in As, Maasmechelen, Hechtel
- Houtvesterijen Leuven en Hasselt: Voeren, Dijleland, Sint-Pietersberg.
- Bij een bebossing in het VEN gelden de volgende principes:
 - indien voorradig wordt autochtoon plantsoen aangeplant;

- indien niet voorradig worden enkel de hoofdboomsoorten aangeplant, de struik en de nevenetage laat men spontaan evolueren.
- Sommige soorten worden enkel positief geadviseerd bij gebruik van autochtoon plantsoen in niet te grote aantallen en op de geschikte standplaats. Het gaat over zeldzame soorten die meestal een heel typische habitat vereisen. Doorgaans wordt een negatief advies verstrekt in de volgende gevallen:
 - wilde appel en wilde peer, omdat er in de handel geen soortzuivere variëteiten te verkrijgen zijn. Bovendien zijn in Vlaanderen de autochtone groeiplaatsen uiterst zeldzaam;
 - andere rozensoorten dan hondsroos en bosroos;
 - bosroos hoort enkel thuis in West-Vlaamse heuvels en in de Vlaamse Ardennen.;
 - egelantier hoort enkel thuis aan de kust en aan de Sint-Pietersberg. Rosa rugosa en rosa multiflora zijn niet inheems;
 - fladderiep, wegedoorn, laurierwilg, bittere wilg, amandelwilg, jeneverbes, taxus: van deze soorten komen te weinig autochtone groeiplaatsen en individuen voor om algemene aanplant te verantwoorden.

Criteria m.b.t. beoordeling vanuit standpunt 'bosbeheer' :

De afdeling Bos & Groen geeft een tweeledig advies.

- Een beoordeling van het beplantingsplan
De subsidie kan enkel toegekend worden, na goedkeuring van het beplantingsplan door het Bosbeheer.

Hierbij worden de volgende zaken beoordeeld:

- de aard van het plantmateriaal;
- het plantverband;
- de boomsoortenkeuze in relatie tot de standplaats;
- de mengingsgraad en de mengingsvorm, afhankelijk van de onderlinge tolerantie van de voorgestelde soorten.
- De verenigbaarheid van de beplanting met een eventueel rangschikkingsbesluit, het conform zijn met alle vereiste vergunningen en adviezen en de vrijwaring van de natuurwaarden.
Als een van de vereiste vergunningen ontbreekt of als een van de bindende adviezen negatief is (afdeling Land of afdeling Monumenten en Landschappen), zal het eindadvies van de afdeling Bos & Groen altijd negatief zijn. Als een niet-bindend advies (advies afdeling Natuur volgens het Bosdecreet) negatief is, kan de afdeling Bos & Groen hiervan afwijken, mits ze haar beslissing grondig motiveert. Voor de aanvragen waarbij geen advies van de afdeling Natuur vereist is, gaat de afdeling Bos & Groen zelf na via de biologische waarderingskaart of zich op de te bebossen landbouwgrond een te beschermen vegetatietype bevindt (zoals bepaald in artikel 7 van het besluit van de Vlaamse regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu).
In geval van twijfel wordt ter plaatse nagegaan of de bebossing in overeenstemming is met de bescherming van natuurwaarden.

18.5.5 Bevoegde autoriteit

Agentschap Natuur en Bos
Afdeling Natuur en Bos

Marleen Evenepoel
Tel: 02/553 03 92
marleen.evenepoel@lne.vlaanderen.be

18.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal begunstigden die steun krijgen voor bebossing van landbouwgrond	700
	Aantal hectaren landbouwgrond dat bebost werd	840

18.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

18.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel is een verderzetting van een bestaande maatregel onder Art. 31 en gedeeltelijk van Art. 30, 1, 2de streepje van de Verordening 1257/99.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

18.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 999.974 euro overheidssteun nodig.

19 Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen op landbouwgrond

19.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36 b, ii) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees landbouwfonds voor plattelandontwikkeling.

19.2 Maatregelcode: 222

19.3 Concrete actie

Met de stimulering van boslandbouwsystemen wordt ingespeeld op de bestaande en nieuwe prioriteiten van het programma voor plattelandontwikkeling, met name:

- de productie van biomassa (hout, vruchten, ...) in rijen in combinatie met klassieke landbouwteelten zoals grasland, weide, akkerbouwgewassen of groenten.
- langdurige koolstofopslag,
- verminderde bodembewerking.

19.4 Link met het nationaal strategisch document

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 8 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

19.5 Beschrijving maatregel

19.5.1 Probleemstelling en rationale

Deze maatregel, die beantwoordt aan een maatschappelijke vraag naar meer duurzame en extensieve productiemethoden in de land- en tuinbouwsector, combineert het telen van bomen in rijen voor de productie van biomassa met klassieke landbouwteelten zoals grasland, weide, akkerbouwgewassen of groenten. Ook de landschappelijke waarde van het platteland wordt verhoogd.

Op langere termijn wordt een economische win-win situatie gerealiseerd door het feit dat de productie van biomassa (hout, ...) en het verminderd gebruik van nutriënten/gewasbescherming het verlies aan opbrengsten van de klassieke teelten compenseert.

De combinatie biedt onder meer de volgende milieuvoordelen:

- vermindering uitstoot van broeikasgassen door de productie van biomassa op de bomenrijstrook (verminderde N₂O-uitstoot door minder bodembewerking);
- een permanente opslag van C in de houtmassa en in de bodem door de ontwikkeling van een uitgebreid wortelgestel, door bladval en de niet-bewerkte bomenrijstrook;

- het diepwortelend gewas op de boomrijstrook zorgt voor de verbetering van de bodemstructuur / waterhuishouding;
- verbetering van de biodiversiteit (bodemfauna, ...).
- een bijdrage tot een beter bodembeheer en waterhuishouding in onze streken.
- minder bodembewerking;

19.5.2 Doelstelling en kwantificering

Rekening houdend met de evolutie van de landbouwgrondstofprijzen alsook met de start van de maatregel in 2011, wordt gerekend op een oppervlakte van 250 ha tegen 2013.

19.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers met percelen gelegen in Vlaanderen.

19.5.4 Praktische uitwerking

Beschrijving van de maatregel

De landbouwer die op een of meer van zijn percelen een boslandbouwsysteem toepast kan hiervoor een subsidie ontvangen. Het boslandbouwsysteem is een combinatie van de teelt van hoogstammige houtige gewassen en een-of meerjarige landbouwgewassen.

De minimale oppervlakte om in aanmerking te komen voor subsidie bedraagt 0,5 ha.

Boomteelt:

Als **plantgoed** komen alle loofbomen in aanmerking die combineerbaar zijn met akkerbouwteelten of graslanduitbating, met uitzondering van invasieve exoten. In eerste instantie wordt de Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*) uitgesloten van steun. Mocht bij toepassing van de maatregel blijken dat nog andere exoten moeten geweerd worden, zullen deze aan de lijst toegevoegd worden.

Exoten zoals tamme kastanje (*Castanea sativa*) en Amerikaanse Eik (*Quercus rubra*) komen wel in aanmerking.

De teelt van naaldbomen komt niet in aanmerking voor deze maatregel.

- De bomen worden in rijen geplant **aan een plantdichtheid** van minimaal 30 bomen/ha en maximaal 200 bomen/ha
- de bomen dienen **minimaal 15 jaar** te blijven staan.

Landbouwteelt

- De landbouwer kan ervoor opteren om het perceel te gebruiken als grasland of als akker.
- De landbouwer dient tussen de bomen een landbouwteelt te behouden en die jaarlijks in de verzamelaanvraag aan te geven.

- De teelt moet op het gehele perceel worden toegepast, met uitzondering van de onmiddellijke nabijheid van de aangeplante bomen.

Berekening van de kostprijs van de maatregel

De kostprijs is afhankelijk van de boomkeuze en de leeftijd van de boom bij aanplant.

De landbouwer kan kiezen voor loofhout aan een hoge plantdichtheid met jong en goedkoop teeltmateriaal. De aanplantkost van een dergelijke twijg is ongeveer 1 à 2 euro. Aan een plantdichtheid van 200 bomen per ha bedraagt de aanplantkost dan 200 à 400 euro per ha.

Zeker bij de keuze voor vrucht- en notenbomen kan overwogen worden om al iets oudere bomen aan te planten, zodat sneller geoogst kan worden. De aanplantkost voor een notenboom bedraagt 50 à 60 euro. Aan een plantdichtheid van 50 bomen per ha is dit een kost van 2500 à 3000 euro per ha.

De vergoeding bedraagt maximaal 70 % van de aanlegkosten, bestaande uit de kosten voor het plantmateriaal, de kosten voor de aanplant en de kosten die rechtstreeks zijn verbonden aan en moeten worden gemaakt voor de aanplant. Het subsidiepercentage is de procentuele verhouding tussen het beschikbare jaarlijkse budget en het totaal van de kosten van de steunaanvragen, met een maximum van 70%.

Bij voortijdige overschrijding van de outputindicator “totaal areaal dat steun ontvangt” zal de Vlaamse overheid een differentiatie in subsidiepercentage instellen waarbij de teelt van traaggroeiende soorten en van soorten met ecologisch belang worden bevoordeeld.

Als het beschikbare jaarlijkse budget toereikend is en de steunaanvraag heeft voor minstens de helft van het aantal bomen betrekking op snelgroeiende boomsoorten, dan bedraagt het subsidiepercentage 50%;

als het beschikbare jaarlijkse budget ontoereikend is, wordt het subsidiepercentage vermenigvuldigd met een correctiecoëfficiënt, die berekend wordt volgens de volgende formule: $x = y / (0,7.a + 0,5.b)$

waarbij:

a= totaal van de kosten van de steunaanvragen die voor minder dan de helft van het aantal bomen betrekking hebben op snelgroeiende boomsoorten;

b= totaal van de kosten van de steunaanvragen die voor minstens de helft van het aantal bomen betrekking hebben op snelgroeiende boomsoorten;

x = correctiecoëfficiënt

y = het beschikbare jaarlijkse budget

Concreet komt dit dus neer op volgende subsidiepercentages:

- 1) Ingeval outputindicator NIET overschreden is (totaal areaal kleiner dan of gelijk aan 250 ha):
 - a. Bij toereikend budget: 70%
 - b. Bij ontoereikend budget $70\% \times (\text{beschikbaar jaarlijks budget} / \text{totaalkosten van steunaanvragen})$

- 2) Ingeval outputindicator WEL overschreden is (totaal areaal groter dan 250 ha):
- a. Bij toereikend budget:
 - i. 50% indien minstens helft snelgroeïende soorten zijn
 - ii. 70% indien minder dan de helft snelgroeïende soorten zijn
 - b. Bij ontoereikend budget:
 - i. 50% x correctiefactor, indien minstens helft snelgroeïende soorten zijn
 - ii. 70% x correctiefactor, indien minder dan de helft snelgroeïende soorten waarbij correctiefactor = $y / (0,7a + 0,5b)$

De landbouwer ontvangt een eenmalige vergoeding op basis van aantoonbare en werkelijk gemaakte kosten.

19.5.5 Bevoegde autoriteit

Conceptuele bevoegdheid	Uitvoerende bevoegdheid
Departement Landbouw en Visserij Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel Johan Verstrynge Tel: 02/552 78 73 johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be	Agentschap voor Landbouw en Visserij Afdeling Markt- en Inkomensbeheer Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41, 1030 Brussel Jos De Smedt Tel: 02/552 75 13 jos.desmedt@lv.vlaanderen.be

19.5.6 Gekwantificeerde Indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Totale areaal dat steun ontvangt (ha)	35
	Totaal aantal aanvragen	20
Resultaat	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot de biodiversiteit (ha)	119
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot de waterkwaliteit (ha)	0
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot het tegengaan van de klimaatverandering (ha)	238
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot het verbeteren van de	119

	bodemkwaliteit (ha)	
	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast en bijdraagt tot de voorkoming van marginalisering (ha)	0

19.6 Beschrijving contracten en/of operaties van vóór 01/01/2007

Dit is een nieuwe maatregel

20 Niet productieve investeringen in bossen

20.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 36, b, vii van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling.

20.2 Maatregelcode: 227

20.3 Concrete actie

Subsidies worden verleend voor inspanningen ter versterking van de ecologische en de sociale functie van het bos. De subsidie bestaat uit twee verschillende delen: subsidie voor ecologische bosfunctie, subsidie voor herbebossing.

20.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 10 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

20.5 Beschrijving maatregel

20.5.1 Probleemstelling en rationale

Een belangrijk aspect van het bosbeleid in Vlaanderen is de multifunctionaliteit van de bossen. Bossen hebben tegelijkertijd een economische, een sociaal-recreatieve en een ecologische functie. De meeste bossen in Vlaanderen zijn economisch niet rendabel. De sociaalrecreatieve functie van de privé-bossen blijft nog te vaak beperkt tot de boseigenaar en zijn of haar directe omgeving. Dit terwijl de vraag naar groene ruimte en speelbossen zeer groot is. De ecologische functie van het bos kreeg het voorbije decennium steeds meer aandacht. Dit uit zich onder andere door de aandacht voor: het streven naar natuurlijke bostypes, de bescherming van zeldzame planten- en diersoorten en van hun ecotopen, het gebruik van inheems en autochtoon plantmateriaal,... Investerings in deze ecologische en sociale functie zijn grotendeels niet productief maar noodzakelijk om milieudoelstellingen na te komen en de recreatieve waarde van bossen voor het publiek te vergroten. Argumenten van financiële aard wegen echter vaak zwaarder dan begrippen als duurzaamheid en multifunctioneel beheer.

20.5.2 Doelstelling en kwantificering

Een coherent stimuleringsbeleid dient ter ondersteuning van het streven naar een multifunctioneel bosbeheer en -gebruik. In dit verband worden subsidies voorzien voor inspanningen ter versterking van de ecologische en sociale functie van het bos en willen we boseigenaars stimuleren om hun bossen op een multifunctionele manier te beheren. De subsidies zijn bedoeld als vergoeding voor investeringen gericht op het versterken van niet-economische bosfuncties zowel in openbare als privé-bossen.

Het resultaat van deze doelstelling wordt gemeten a.d.h.v. de kwantitatieve en kwalitatieve oppervlakte waar investeringen gebeuren ter versterking van de ecologische functie.

20.5.3 Definiëring van begunstigden

De subsidies worden toegekend aan zowel private als openbare boseigenaars voor alle private en openbare bossen vanaf 0.5 ha.

20.5.4 Praktische uitwerking

De maatregelen passen in het kader van de Europese bosbouwstrategie (Resolutie van de Raad van 15-12-06) waarbij het belang van de multifunctionele rol van bossen wordt benadrukt en waarbij de Raad van mening is dat de instandhouding en vergroting van de biologische diversiteit in bossen van essentieel belang is voor het duurzaam beheer ervan. Het Milieubeleidsplan 2003-2007 (verlengd tot 2010) vertaalt deze naar Vlaams niveau.

De subsidie bestaat uit twee delen: subsidie voor bevordering ecologische bosfunctie en subsidie voor herbebossing..

▪ Subsidie voor bevordering ecologische bosfunctie :

Een subsidie wordt voorzien voor natuurgerichte beheermaatregelen (niet-productieve investeringen) die de milieudoelstellingen helpen vervullen en de ecologische functie van het bos versterken. Deze beheermaatregelen en milieudoelstellingen dienen opgenomen te zijn in een goedgekeurd beheerplan dat voldoet aan de criteria duurzaam bosbeheer. De subsidies kunnen aangevraagd worden voor de duur van het beheerplan.

Per bestand dat onder één van volgende categorieën valt kan een subsidie verkregen worden van 50 EUR/ha:

- Bestanden gedomineerd door inheemse boomsoorten. De bestanden dienen minstens een oppervlakte van 0,50 ha te hebben. Het grondvlak van alle boomsoorten moet voor minstens 90 % inheems te zijn.
- Erkende zaadbestanden, die zo beheerd worden dat de oogst van de zaden ook effectief mogelijk is.

Per bestand dat onder één van volgende categorieën valt kan een subsidie verkregen worden van 125 EUR/ha:

- Bestanden met een natuurbeheer op bestendig bosvrije oppervlakten
- Bestanden die beheerd worden volgens het bosnatuurdoeltype opgenomen in het natuurrichtplan
- Bestanden die beheerd worden op basis van een bosnatuurdoeltype uit onderstaande lijst, voor zover er geen natuurrichtplan van kracht is :
 - 1.Gagelstruweel (Sm)
 - 2.Vochtig wilgenstruweel op venige of zure grond (So)
 - 3.zuur duinbos (Qd)
 - 4.Duindoornstruweel (Sd)
 - 5.Brem- & Gaspeldoornstruweel (Sg)
 - 6.Doorstruweel (Sp)
 - 7.Spontaan struweel van allerlei aard (Sz)
 - 8.vochtig, meso- tot eutroof wilgenstruweel (Sf)
 - 9.oligotroof elzenbos met veenmossen (Vo)
 10. mezotroof elzenbos met zeggen (Vm)

11. venig berkenbos (Vt)
12. alluviaal essen/olmenbos (Va)
13. nitrofiel alluviaal elzenbos (Vn)
14. vochtig elzen/eikenbos met eventueel haagbeuk (Vf)
15. elzen-essenbos met bronnen en bronbeken (Vc)

De forfaitaire steunbedragen zijn berekend op basis van de kosten die betrekking hebben op het beheer. :

Dit kan bijvoorbeeld gaan om snoeien van bomen in een zaadbestand, zodat het bestand oogstbaar blijft. Bestanden met een natuurbeheer op bestendig bosvrije oppervlakte of beheerd volgens bosnatuurdoeltypen kan de beheermaatregel variëren van maaien, plaggen, onderetage verwijderen of aanplanten.

▪ **Subsidie voor herbebossing:**

De subsidie voor herbebossing wil vooral de aanleg en de omvorming naar inheemse, gemengde bestanden stimuleren om zo de milieudoelstellingen na te komen. Deze doelstellingen worden beschreven in de Vlaamse bos- en natuurwetgeving. Het ecologische belang van deze maatregel blijkt uit volgende aspecten. Enerzijds zijn de boomsoorten die kunnen worden aangeplant allen ecologisch waardevol. Er kunnen geen exoten worden aangeplant en ook geen korte rotatie boomsoorten. Daarnaast wordt ook gefocust op het belang van stams- en groepsgewijze menging met meerdere boom- of struiksoorten. Dit om een meer gestructureerd en gevarieerd bos te realiseren.. De subsidiebedragen variëren van 1500 EUR/ha tot 3200 EUR/ha afhankelijk van de boomsoorten in het bestand. Een extra subsidie van 500 EUR/ha wordt voorzien voor de aanleg van een onderetage zodat gemengde en ongelijkjarige bestanden worden bekomen die de ecologische waarde nog vergroten. Het creëren van structuurvariatie komt in de eerste plaats het ecologisch aspect ten goede, maar anderzijds ook het recreatief aspect. Zo is immers uit wetenschappelijk onderzoek reeds gebleken dat een gevarieerd en gestructureerd bos, de recreanten meer aanspreekt. Een extra van 250 EUR/ha wordt voorzien ter stimulering van het gebruik van aanbevolen herkomsten, een middel om genetische vervuiling en gebruik van kwalitatief minderwaardig plantmateriaal tegen te gaan.

Lijst van de hoofdboomsoorten die in aanmerking komen voor een subsidie om de bebossingskosten te dekken:

Klasse I. subsidiebedrag 3200,00 euro/ha

- zomereik (*Quercus robur*)
- wintereik (*Quercus petraea*)

Klasse II. subsidiebedrag 2500,00 euro/ha

- es (*Fraxinus excelsior*)
- beuk (*Fagus sylvatica*)

Klasse III. subsidiebedrag 2000,00 euro/ha

- zoete kers (*Prunus avium*)
- haagbeuk (*Carpinus betulus*)
- linde (*Tilia cordata*, *Tilia platyphyllos*)
- zwarte els (*Alnus glutinosa*)
- berk (*Betula pendula* en *Betula pubescens*)

Klasse IV.

subsidiebedrag 1500,00 euro/ha

- olm (Ulmus glabra (syn. U. scabra), Ulmus minor (syn. U.campestris)) (*)
- gewone esdoorn (Acer pseudoplatanus)
- wilg (Salix alba, Salix fragilis en Salix x rubens) (*)
- ratelpopulier (Populus tremula)
- grauwe abeel (Populus canescens)
- grove den (Pinus sylvestris)

20.5.5 Bevoegde autoriteit

Agentschap Natuur en Bos

Afdeling Natuur en Bos

Marleen Evenepoel

Tel: 02/553 03 92

marleen.evenepoel@lne.vlaanderen.be

20.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde bosbezitters	1.050
	Totale investeringsvolume(€)	5.490.625

20.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

20.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel is een verderzetting van een bestaande maatregel onder Art.30, 1, 2de streepje van de Verordening 1257/99.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

20.6.2 Financiering

Voor deze verbintenissen is nog 617.847 euro overheidssteun nodig.

As 3: De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie

A. Diversificatie van landbouwactiviteiten naar niet-agrarische activiteiten

21 Investerings mbt diversificatie van landbouwactiviteiten

21.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 52 a) i) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

21.2 Maatregelcode: 311-A

21.3 Concrete actie

Voor investeringen gericht op het uitvoeren van niet-agrarische activiteiten op het bedrijf wordt financiële steun verleend onder vorm van rentesubsidie en kapitaalpremies. De steunintensiteit bedraagt 30%. Onder diversificatie worden volgende activiteiten gerangschikt:

- commercialisatie van hoeveproducten;
- hoevetoerisme en het openstellen van het bedrijf voor het publiek;
- productie en gebruik van hernieuwbare brandstoffen;
- uitvoeren van landschapsbeheer;
- exploiteren van een zorgboerderij;
- ...

21.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 12 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

21.5 Beschrijving maatregel

21.5.1 Probleemstelling en rationale

Enerzijds staan de producentenprijzen voor vele land- en tuinbouwproducten onder druk. Anderzijds wordt de land- of tuinbouwer geconfronteerd met permanent stijgende kosten. Een toenemend aantal land- en tuinbouwers reageert op deze ontwikkelingen met het diversifiëren van de activiteiten op het bedrijf. Met het ontwikkelen van die activiteiten wordt op niveau van het bedrijf toegevoegde waarde gecreëerd zonder dat tegelijkertijd de primaire productie van land- en tuinbouwproducten moet uitgebreid of geïntensiveerd worden.

Diversificatie biedt mogelijkheden om de rendabiliteit van het bedrijf in stand te houden of te verbeteren. Niet reageren op de ontwikkelingen van producenteprijzen en kosten brengt de continuïteit van het bedrijf in gevaar.

Met investeringssteun worden de land- en tuinbouwers aangemoedigd hun bedrijfsactiviteiten te diversifiëren en de rendabiliteit van hun onderneming te verhogen.

Diversificatie van activiteiten zorgt via het directe contact tussen consument en landbouwer voor een betere relatie tussen maatschappij en landbouwsector en een verbeterd imago van de land- en tuinbouw. Het publiek komt via de nieuwe activiteiten opnieuw in contact met de land- en tuinbouwbedrijven.

21.5.2 Doelstelling en kwantificering

Binnen het Vlaams landbouwstructuurbeleid is het bevorderen van de diversificatie op de bedrijven een belangrijke doelstelling.

In stand houden of verhogen van de rendabiliteit kan ook anders dan via het verhogen van producties en productiviteit. Het economische belang van de landbouw in plattelandsgebieden zal minder snel dalen wanneer de landbouwer nieuwe activiteiten ontwikkelt. Hierdoor kan de daling van het aantal bedrijven en de werkgelegenheid in de landbouw afgeremd worden.

Waar diversificatie voorheen uitsluitend stond voor hoevetoerisme en verwerking van hoeveproducten beoogt de maatregel ook andere activiteiten zoals zorgboerderij, de productie van hernieuwbare energie en andere als nieuwe vormen van diversificatie ingang te doen vinden.

Diversificatie naar hoeveproducten zorgt voor een kortere distributieketen. Hierbij vloeit een groter deel van de toegevoegde waarde onder vorm van inkomen naar de landbouwer.

De landbouwsector wordt aangezocht als producent van hernieuwbare energie om mee de oplossing te bewerkstelligen van het energievraagstuk en de gedeeltelijke omschakeling op hernieuwbare energiebronnen. De omvang van de steunintensiteit moet rekening houden met het bestaan van andere financiële en fiscale stimuli en de daling van de investeringskost bij het meer gangbaar worden van de investering.

In Vlaanderen zal er steeds een tweesporenbeleid zijn. Enerzijds zal een groot aantal landbouwers kiezen voor verdere specialisatie en marktgerichte productie, anderzijds zullen een aantal landbouwers ook bewust de keuze maken om op hun bedrijf een aantal nevenactiviteiten te ontplooien waaruit ze ook een deel van hun inkomen kunnen halen.

21.5.3 Definiëring van begunstigden

Om in aanmerking te kunnen komen voor steun mag voor de begunstigde de verbrede activiteit geen hoofdactiviteit zijn. De landbouwactiviteit zelf d.w.z. kweken en telen en de producten commercialiseren, moet hoofdactiviteit blijven.

De begunstigde is een landbouwer. Dit is een natuurlijke persoon of de rechtspersoon die een bedrijf exploiteert met alleen activiteiten inzake land- of tuinbouw en land- of tuinbouwverbreding. Het bedrijf heeft een voldoende economische omvang. Er is voldaan aan navolgende bijkomende voorwaarden.

In geval van een **natuurlijke persoon** zijn de beroepsactiviteiten op het landbouwbedrijf de

belangrijkste inzake tijdsbesteding. Ze zorgen ook voor het belangrijkste beroepsinkomen. Het inkomen via activiteiten buiten het landbouwbedrijf mag een vastgelegd maximumbedrag niet overschrijden en de begunstigde is niet gepensioneerd.

In geval van een **rechtspersoon** betreft het ofwel een landbouwvennootschap ofwel een handelsvennootschap. In acht genomen de bepalingen over de landbouwvennootschap in het Wetboek Vennootschappen (over activiteiten, bestuur, aard en verdeling van aandelen) wordt voor die specifieke vennootschapsvorm alleen nog een inkomensvoorwaarde gedefinieerd voor de beherende vennoten. Voor de handelsvennootschappen worden navolgende beperkende voorwaarden opgelegd om zoveel mogelijk parallellisme met de landbouwvennootschap na te streven:

- De handelsvennootschap moet de exploitatie van een land- of tuinbouwbedrijf als doelstelling hebben;
- alle mandatarissen zijn natuurlijke personen;
- voor alle mandatarissen is de beroepsactiviteit in de vennootschap de belangrijkste activiteit qua arbeidstijd;
- voor alle mandatarissen is het inkomen uit hun activiteiten in de vennootschap het belangrijkste en het eventuele beroepsinkomen uit activiteiten buiten de vennootschap overschrijdt een vastgelegd maximum niet,
- de mandatarissen worden onder de vennoten aangewezen en bezitten elk minstens 30% van de aandelen; alle aandelen zijn op naam;
- de vennootschap is opgericht voor onbepaalde duur of voor ten minste twintig jaar.

21.5.4 Praktische uitwerking

De steunmaatregelen zijn bedoeld voor professionele bedrijven met een voldoende economische dimensie. Algemene en bijzondere voorwaarden voor de exploitanten en de bedrijven zijn van toepassing.

Concreet zal een land- of tuinbouwer die van steun wenst te genieten zijn investeringsplannen op een gestructureerde wijze moeten aanbrengen bij de steunverlenende overheid (Vlaams Landbouwinvesteringsfonds). De exploitant en de instanties die zich specialiseren in begeleiding van projecten moeten volgende gegevens verstrekken:

- Persoonsgegevens, gegevens over de juridische vorm van de exploitatie en de beroepsbekwaamheid van de exploitant;
- Een beschrijving van het project bestaande uit een opgave van de geplande investeringen en een gedetailleerde raming van de investeringskost;
- Elementen die moeten toelaten de verantwoording van de investeringen te beoordelen. Naast een beschrijving van de huidige structuur en een analyse van de structurele problemen van het bedrijf wordt informatie verstrekt over vergunde activiteiten en capaciteiten, commercialisatie van de productie e.a.;
- Gegevens over de financiering van het project, informatie over activa en passiva van de onderneming en de bedrijfsresultaten uit het verleden.

De planmatige aanpak van investeringen evenals de nagestreefde doelstellingen komen tot uiting in het dossier, in het bijzonder voor de investeringen die gericht zijn op de verbetering van het leefmilieu (lucht, water en bodem).. Voor die aanvragen worden de verwachte effecten voor het leefmilieu dossier per dossier gekwantificeerd vertrekkend bij de aard van de investeringen en beschikbare wetenschappelijke informatie over de realistische effecten.

Er worden voorwaarden gesteld aan de exploitant, voorwaarden aan het bedrijf en voorwaarden m.b.t. de investering. In essentie moet de exploitant zich rangschikken als landbouwer en

vakbekwaam zijn. Het bedrijf moet een minimale bedrijfsomvang hebben en de activiteiten blijven beperkt tot landbouwactiviteiten en verbrede activiteiten. De investeringen zijn gericht op de uitoefening van verbrede landbouwactiviteiten en komen voor op een limitatieve lijst.

De algemene voorwaarden om van investeringssteun te kunnen genieten zijn:

- De aanvrager moet zich rangschikken als landbouwer. Dit houdt in dat er voorwaarden gerespecteerd worden op het vlak van tijdsbesteding, inkomsten, activiteiten en omvang van de landbouwactiviteiten. Wanneer de aanvrager ook niet-landbouwactiviteiten heeft (exclusief diversificatie) en die uitoefent binnen dezelfde juridisch-administratieve entiteit is geen steun mogelijk. Wanneer de niet-landbouwactiviteiten (exclusief diversificatie) wel juridisch -administratief gescheiden worden van de activiteiten inzake landbouw en diversificatie, dan is steun mogelijk wanneer eenduidig aangetoond wordt dat voor de onderneming waar de investeringen uitgevoerd worden blijkt dat:
 - de activiteiten beperkt blijven tot landbouw en verbrede landbouw;
 - de beroepsactiviteiten in die onderneming de belangrijkste beroepsactiviteit voor de aanvrager is. Bij de combinatie loontrekkende – zelfstandige mag de loontrekkende activiteit niet meer bedragen dan een halftijdse betrekking. Bij de combinatie van zelfstandige activiteiten wordt geoordeeld op basis van bedrijfsomvang;
 - het beroepsinkomen uit de activiteiten in die onderneming de belangrijkste bron van inkomsten is;
 - de bedrijfsomvang een vastgelegd minimum bereikt.
- Wanneer de aanvrager een rechtspersoon is, moet het beheer uitsluitend uitgeoefend worden door mandatarissen die zich rangschikken als landbouwer (aspecten tijdsbesteding, inkomsten, aard activiteit en omvang). Ook bij handelsvernnootschappen ligt de nadruk meer op het beheer en minder op de kapitaalverstrekking, zoals dit ook het geval is bij de landbouwvennootschappen. Bij de generatiewissel neemt de jonge landbouwer wel het beheer in handen maar verwerft niet noodzakelijk de meerderheid van het kapitaal. De cedent kan geleidelijk terug treden als kapitaalverstrekker. De reëel uitgevoerde activiteiten primeren op de opsomming van doelstellingen in de statuten.
- De exploitanten moeten over voldoende beroepsbekwaamheid beschikken. Voor gevestigde land- en tuinbouwers zullen terzake vooral hun ervaring en behaalde bedrijfsresultaten bepalend zijn. Boekhouding bijhouden wordt vereist om de bedrijfseconomische verantwoording van de investeringen op te volgen. Voor startende landbouwers worden steeds eisen over specifieke scholing gesteld.
- De landbouwer moet een bedrijf exploiteren met een voldoende economische bedrijfsomvang. Concreet moet het landbouwbedrijf een brutobedrijfsresultaat per bedrijfsleider behalen dat groter is dan een vastgelegd minimum. Dit kan aangetoond worden via recente resultaten van de bedrijfseconomische boekhouding, de vennootschapsboekhouding of een bewijskrachtige fiscale boekhouding. Een bedrijf dat voor het eerst steun aanvraagt of geen eigen recente boekhoudresultaten heeft, kan met een controleerbare en gedocumenteerde berekening over een recente periode van één jaar aantonen dat er een voldoende bedrijfsomvang is.
- De bedrijven moeten voldoen aan minimumnormen op het gebied van leefmilieu, hygiëne en dierenwelzijn en de productie moet zo georganiseerd worden dat een positief resultaat gerealiseerd wordt t.o.v. deze minimumnormen. Om te voldoen aan nieuwe normen zullen de normale (wettelijk voorziene) overgangstermijnen gerespecteerd worden. In de mate dat vanuit een perspectief van toenemende eisen inzake voedselveiligheid bijkomende normen op dit vlak uitgevaardigd worden, zullen deze moeten gerespecteerd worden. Dit geldt al voor de bestaande wettelijke verplichtingen op dit vlak (bij zelfverwerkers).

- De afzet van de productie of het bestaan van een markt voor de aangeboden diensten moet tot op zeker niveau kunnen gegarandeerd worden. De investering op zich moet economisch verantwoord zijn.

Investerings zijn subsidiabel wanneer de ontwikkelde activiteit aanvaard kan worden als een vorm van diversificatie. Dit betekent dat er een logisch verband is tussen de nieuwe activiteit en de landbouwactiviteit. De investeringen moeten voldoende specifiek zijn voor de beoogde verbrede activiteit.

Investerings gericht op activiteiten zonder duidelijk verband met de landbouwactiviteit of met gebruik van grondstoffen die hoofdzakelijk aangevoerd worden van buiten het bedrijf zijn niet subsidiabel.

Voor wat betreft investeringen gericht op hoeveeverkoop worden onder deze maatregel enkel die investeringen aanvaard waar het grootste deel van de investering betrekking heeft op commercialisatie van deze hoeveproducten. Indien de verwerking/bewerking van basisproducten de hoofdmoot van de investering uitmaakt zal dit gesubsidieerd worden onder maatregel 121 (Investerings in landbouwbedrijven).

In een normale situatie waar er eenheid is van landbouwactiviteit, verwerking van hoeveproducten en rechtstreekse verkoop aan de consument, wordt steun verleend wanneer meer dan de 50 % van de verwerkte en verhandelde hoeveproducten van het eigen bedrijf komen. Investering die specifiek gericht zijn op de verkoop van aangekochte producten, worden niet gesubsidieerd.

Hoefvetoerisme is toerisme op een actieve hoeve. De verblijven komen in principe binnen de bestaande gebouwen (schuren, stallen). Vernieuwbouw wordt aanvaard. Kleinschalige projecten die verband houden met plattelandsklassen, zorgboerderij en campings worden eveneens aanvaard.

Activiteiten van landschapsbeheer blijven niet noodzakelijk beperkt tot werkzaamheden op het eigen bedrijf of op andere landbouwbedrijven. Er kunnen ook werken uitgevoerd worden voor andere opdrachtgevers.

Indien het verband tussen de verbrede activiteit en de landbouwactiviteit op het bedrijf wel aanwezig is, wordt in principe steun mogelijk. Dit impliceert ook dat de dimensie van de verbrede activiteit in verhouding staat tot de productiecapaciteit van het bedrijf.

De steun zal de vorm hebben van een kapitaalpremie en/of een rentesubsidie. Er worden twee steunintensiteiten nl. 8 en 28% voorzien (zie tabel).

De rentesubsidies zullen niet worden gekapitaliseerd vanaf de start van het programma, maar er in de loop van de programmaperiode zal een herziening van wijze van subsidiëring worden uitgevoerd.

De rentetoelage bedraagt maximaal 4 % voor de investeringen die van 28% steun genieten. Voor de investeringen met 8 % steun wordt geen rentetoelage verleend.

Investerings waarvoor de steunintensiteit 28% bedraagt
▪ bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die bestemd zijn voor de rechtstreekse verkoop van de eigen productie (al dan niet in verwerkte vorm) aan de consument of aan de detailhandel, met inbegrip van een opslag- of koelruimte die bestemd is voor de verkoopsklare voorraad van die producten, evenals de aankoop van materieel dat specifiek noodzakelijk is om die activiteit uit te oefenen; ▪ machines en uitrusting die specifiek noodzakelijk zijn voor het beheer van kleine landschapselementen, perceelsranden en landschap (eventueel contracten voorleggen); ▪ investeringen, gericht op het educatief toegankelijk maken van de landbouwbedrijvigheid

inzake de productie van producten voor een breder publiek; ▪ inrichting van verblijfsruimten voor zorgvragers in het kader van de zorgboerderijen. ▪ investeringen, gericht op de productie en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen als vorm van diversificatie (land- en tuinbouwproductie blijft hoofdzaak), namelijk: ▪ oliepers, bestemd voor de productie van PPO (pure plantaardige olie) en installaties voor het zuiveren van op het bedrijf geproduceerde PPO. De aankoop van een mobiele oliepers door een coöperatie van landbouwers is subsidiabel mits het een coöperatie betreft voor dienstverlening; ▪ windmolens ▪ installaties en materieel voor de productie van biogas en bijbehorende installaties voor de opwekking van elektriciteit op basis van een substantieel gedeelte grondstoffen van het bedrijf; ▪ installaties en materieel voor de energieproductie op basis van energieteelten en bijbehorende installaties voor de opwekking van elektriciteit op basis van een substantieel gedeelte grondstoffen van het bedrijf; ▪ installaties en materieel die op bedrijfsniveau specifiek noodzakelijk zijn voor de productie van andere hernieuwbare brandstoffen (bijvoorbeeld houtachtige energieteelten) en bijbehorende installaties voor de opwekking van elektriciteit.
Investeringen waarvoor de steunintensiteit 8% bedraagt
▪ zonneboilers en fotovoltaïsche zonnecellen;

De kapitaalpremies worden in twee gelijke delen uitbetaald. De betaling van de eerste helft volgt op de controle van de investeringsbewijzen en mogelijk een herziening van de verleende steun. De betaling van de tweede helft gebeurt 1 jaar na de eerste betaling. Een premie kleiner dan 1.000 euro wordt in één maal uitbetaald.

Voor investeringen die gefinancierd worden met krediet wordt de steun in eerste instantie verleend onder de vorm van een rentesubsidie met een duurtijd die afgestemd is op de economische levensduur van het goed. De actuele waarde van de rentesubsidie wordt berekend en aanvullend wordt een investeringspremie toegekend waarmee het vooropgestelde steunvolume bereikt wordt. Voor investeringen gefinancierd met eigen middelen wordt de steun onder vorm van een investeringspremie toegekend. De steun wordt maar betaald na een afsluitende controle van het investeringsproject.

Berekening subsidie-equivalent of actuele waarde van in tranches uitbetaalde steun (rentesubsidies)

Voor de berekening van het subsidie-equivalent worden volgende parameters gebruikt:

- de grootte van de rentesubsidie (3 of 4 %);
- de duurtijd van de rentesubsidie (in periodes);
- de wijze van aflossing van de lening (jaarlijks, zesmaandelijks, driemaandelijks of maandelijks);
- de duur van de vrijstelling van aflossing (in periodes);
- de actualisatievoet.

De actuele waarde van de rentesubsidie wordt uitgedrukt in percent van het gesubsidieerde bedrag.

Als actualisatievoet voor het meten van een overheidssubsidie wordt de actualisatievoet gebruikt die door de Europese Commissie bekendgemaakt wordt op internet:

http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/others/reference_rates.html.

De actualisatievoet per 1 januari van een kalenderjaar wordt gebruikt voor de aanvragen om steun ingediend in dat kalenderjaar.

De berekening (wiskundige formule) van de actuele waarde gebeurt als volgt.

$$AW = B \times \frac{a}{r} \times \left[\left[\left(1 + \frac{p \times r}{12} \right)^{-d} - \left(1 + \frac{p \times r}{12} \right)^{-v} \right] \times \frac{12}{p \times r \times (d - v)} + 1 \right]$$

- AW staat voor de actuele waarde
- B staat voor het gesubsidieerde bedrag
- a is de grootte van de rentesubsidie (0,03 of 0,04)
- r is de actualisatievoet (0,0124 voor 2010)
- d is de duur van de rentesubsidie in periodes
- v is de duur van de vrijstelling in periodes
- p is de duur van een periode in maanden

De steun aan de diversificatie in de landbouw wordt verleend via het Vlaams Landbouw-investeringsfonds. Dit fonds staat in voor de toetsing van de investeringsprojecten aan de doelstellingen van het beleid en aan de concrete voorwaarden. Het beschikt over gekwalificeerde medewerkers met een landbouwkundige opleiding en kennis van de economische en andere problemen van de sector. Over elk investeringsproject wordt persoonlijk met de land- en tuinbouwer overleg georganiseerd. Het fonds is georganiseerd op een manier dat er tegenspraak mogelijk is over de noodzaak voor het verlenen van investeringssteun. De beslissing ligt nooit bij een persoon. Er is interne controle en opvolging van de projecten.

Praktische uitwerking deel Health Check

- Er worden alleen steunmaatregelen voorgesteld die verband houden met de prioriteit hernieuwbare energie.
- De steun wordt uitsluitend verleend onder vorm van investeringspremies, ook voor investeringen gefinancierd met krediet.
- De betaling gebeurt in schijven of in één keer bij eindcontrole.

Voor de investeringen die verband houden met de vooropgestelde doelstellingen wordt 30 % steun verleend (cfr. infra).

Investeringsen waarvoor de steunintensiteit 28 % bedraagt
▪ Windmolens ▪ Installaties voor productie van hernieuwbare energie
Investeringsen waarvoor de steunintensiteit 8 % bedraagt
▪ Zonnecellen en zonneboilers

21.5.5 Bevoegde autoriteit

Agentschap Landbouw en Visserij
Afdeling Structuur en Investerings
Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 41 1030 Brussel

Luc Uytendewilligen
Tel: 02/552 74 73
Luc.uytdewilligen@lv.vlaanderen.be

21.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal begunstigden	2.500
	Totale investeringsvolume (€)	140.000.000

21.5.7 Coherentie met 1ste pijler van het GLB

Het markt- en prijsbeleid van de EU is er op gericht om de werking van de markten te herstellen. Verwacht wordt dat hierdoor de prijs voor diverse producten die thans via contingentering, interventie, restituties e.d. gecontroleerd wordt, zal dalen.

Een aantal producenten zoekt de oplossing voor deze problematiek (dalende producentenprijzen en stijgende productieprijzen) in de diversificatie en de creatie van toegevoegde waarde op het bedrijf. Zij worden actief in nichemarkten waar zij niet meer de zuivere prijsnemer zijn maar zelf in bepaalde mate de prijs van het product bepalen.

In de mate dat de diversificatie naar de productie van hernieuwbare brandstoffen succesvol is, zal de druk op de klassieke landbouwmarkten afnemen. Er zal concurrentie ontstaan om de schaarse ruimte tussen teelten voor de voeding en teelten voor hernieuwbare grondstoffen. Er zal in principe minder geproduceerd worden voor de markt van producten voor de voeding met normaal gunstige effecten op de prijsvorming van deze producten.

21.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

21.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel werd in dezelfde vorm uitgevoerd in het programma voor plattelandsontwikkeling 2000-2006 onder artikel 4 van de Verordening (EC) nr. 1257/99.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

21.6.2 Financiering

Voor deze contracten is nog 3.473.000 euro overheidssteun nodig.

22 Verlenen van zorg en activeren van zorgvragers op land- en tuinbouwbedrijven (uitdovende maatregel)

22.1 Preambules

Deze maatregel heeft betrekking op artikel 52, a, i) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

Voor deze maatregel zullen geen nieuwe contracten meer worden aangegaan onder het programma voor plattelandsontwikkeling 2007-2013.

22.2 Maatregelcode: 311-B

22.3 Concrete actie

Met deze maatregel worden land- en tuinbouwbedrijven die zorg als vorm van sociale verbreding op zich willen nemen financieel ondersteund door het vergoeden van de tijd die het landbouwersgezin besteedt aan de voorbereiding van activiteiten en de effectieve zorg voor de zorgvragers te vergoeden.

22.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 12 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

22.5 Beschrijving maatregel

22.5.1 Probleemstelling en rationale

Vlaanderen heeft een lange traditie in het opnemen van een of andere vorm van zorg op het landbouwbedrijf. Een halve eeuw geleden was er op een groot gedeelte van de landbouwbedrijven een zorgvrager aanwezig die in de schoot van het landbouwbedrijf werd opgenomen en daar geborgenheid en arbeidsvreugde kon vinden. Onder meer door de intensivering, de doorgedreven specialisatie en mechanisatie is deze traditionele taak van de landbouw stilaan verdwenen. Een groot gedeelte van de arbeidstaken kan de zorgvrager immers niet meer uitvoeren. In deze huidige context kan de landbouwer deze taak niet meer opnemen, tenzij louter uit idealisme. Het landbouwbedrijf is immers een economische activiteit waar de landbouwer een meer dan fulltime taak heeft aan het bedrijfsmanagement en aan de uitvoering van de landbouwwerkzaamheden. Indien er bij deze taak nog extra aandacht dient te worden besteed aan een zorgvrager, gaat dat ten koste van de andere taken. De zorgvrager kan wel ingezet worden in het landbouwbedrijf, maar het gehaalde rendement is nooit dat van een arbeidskracht in de landbouw. De quasi permanente begeleiding door iemand op het landbouwbedrijf is noodzakelijk, waardoor het netto-saldo zelden positief zal zijn.

Door het vergoeden van de aan de zorg bestede tijd op het bedrijf, kan de landbouwer toch deze zorgtaak op zich nemen.

22.5.2 Doelstelling en kwantificering

Deze maatregel heeft tot doel de sociale verbreding in de landbouw te stimuleren en op die manier bij te dragen tot een versterking van het maatschappelijk draagvlak van de land- en tuinbouwsector.

Op dit ogenblik zijn er ongeveer 150 land- en tuinbouwbedrijven met een of andere vorm van zorg bezig.

22.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn landbouwers in hoofd- of nevenberoep met hun bedrijfszetel gelegen in Vlaanderen.

22.5.4 Praktische uitwerking

De landbouwer die overdag een zorgvrager op zijn bedrijf opvangt kan hiervoor een subsidie ontvangen. Deze zorg kan bestaan uit:

- het aanbieden van dagbestedingen, het ter beschikking stellen van de bedrijfsinfrastructuur voor zorgvragers en de begeleiding van de zorgvragers bij de uitvoering van deze taken.
- het aanbieden van dagbestedingen en het ter beschikking stellen van de bedrijfsinfrastructuur voor zorgvragers begeleid door deskundigen uit de instelling.

De instelling die de zorgvrager plaatst op het land- of tuinbouwbedrijf staat in voor de kwaliteit van de opvang op het bedrijf en voor de opvolging.

De landbouwer staat in voor de organisatie van taken die de zorgvrager een nuttige dagbesteding bieden en houdt eveneens een oogje in het zeil bij de uitvoering van deze taken. De dagbesteding die de landbouwer aanbiedt en de wijze waarop de landbouwer daarin begeleidt, worden omschreven in het handelingsplan dat deel uitmaakt van de zorgboerderij-overeenkomst.

De meerwaarde van deze taken voor de zorgvrager zijn onder meer:

- de professionele omgeving waarin de zorgvrager zich bevindt biedt een gevoel van nuttig bezig zijn in tegenstelling tot de dagelijkse sleur in de instelling;
- de verbondenheid met de primaire productie heeft een grote herbronningskracht;
- de warmte van het landbouwersgezin waarin hij zich voelt opgenomen biedt de zorgvrager een gevoel van geborgenheid en waardering.

Berekening van de kostprijs van de maatregel

De kosten die gepaard gaan met de zorg en activering zijn veroorzaakt door de verminderde productiviteit die het organiseren van dagtaken voor de zorgvrager en indien niemand van de instelling mee op het bedrijf aanwezig is, het in het oog houden van de zorgvrager met zich mee brengen.

Rekening houdend met een referentie-inkomen van 23.000 euro en een tijdsbesteding van 1800 uren per jaar, is het tijdverlies per uur financieel gezien 12,75 euro.

Er kan worden gesteld dat de organisatie van de activiteiten, de ontvangst, de sociale interactie en het afscheid ongeveer anderhalf uur in beslag nemen en een kost van 20 euro betekent voor de landbouwer.

Wanneer de landbouwer ook instaat voor het waken over de zorgvrager en de begeleiding bij de dagbestedingen komen hier nog ongeveer twee extra uren bij. In dit geval komen we aan een kost van 45 euro.

De productiviteit van de zorgvrager wordt niet mee in rekening genomen omdat dit enerzijds geen continuïteit is (de ene dag zal dit wat meer of wat minder zijn dan de andere) en omdat dit ook sterk afhankelijk is van het type van zorgvrager.

Er wordt een subsidie van 40 euro per dag voorzien als de landbouwer zelf instaat voor de zorg van de zorgvrager.

Als de landbouwer enkel zijn bedrijfsinfrastructuur ter beschikking stelt dan bedraagt de subsidie 15 euro per dag.

Het maximaal subsidiebedrag per dag is 40 euro, ongeacht het aantal zorgvragers die dag op het bedrijf.

Indien de zorginstelling voorziet in een bezoldiging voor de landbouwer, zal deze in mindering gebracht worden bij de berekening van de subsidie.

Onkostenvergoedingen zitten niet vervat in de subsidie en worden dan ook niet in mindering gebracht van de subsidie.

22.5.5 Bevoegde autoriteit

Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling
Ellipsgebouw, Koning Albert II-laan 35 bus 40, 1030 Brussel

Johan Verstrynge
Tel: 02/552 78 73
johan.verstrynge@lv.vlaanderen.be

22.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal begunstigden	150
	Totale investeringsvolume (€)	600.000

22.5.7 Financiering

Deze maatregel werd in dezelfde vorm uitgevoerd in het programma voor plattelandontwikkeling 2000-2006 onder artikel 33 van de Verordening (EG) nr. 1257/99.

Voor deze contracten is nog 400.000 euro overheidssteun nodig.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandontwikkeling, is van toepassing.

B. Gebiedsgerichte werking

Inleiding

De versnippering van het Vlaamse platteland vraagt een gebiedsgericht beleidskader, om zo via maatwerk in te spelen op specifieke lokale kansen en noden. Tijdens de vorige programmaperiode (2000-2006) werd de coördinerende rol van het provinciale bestuursniveau voor de uitvoering van het gebiedsgerichte plattelandsbeleid ingevuld. Hiertoe hebben de provincies provinciale plattelandsbeleidsplannen opgemaakt. De provinciale plannen zijn voor de projectaanvragen en –beoordeling een belangrijk referentiekader omdat in elke provincie andere prioriteiten werden vastgelegd.

De afdeling Platteland van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) treedt op als beheersdienst voor de gebiedsgerichte werking van As 3 en As 4.

Voor de beoordeling en selectie van projecten zullen kwalitatieve criteria worden uitgewerkt.

Vervolgen van de ingeslagen weg

De keuze voor een gebiedsgericht plattelandsbeleid bleek de juiste keuze. Initiatieven uit verschillende streken in Vlaanderen konden dankzij dit beleid groeien en dankzij deze initiatieven kwam er in verschillende plattelandsgebieden een dynamiek op gang. De coördinerende rol van de provincies zorgde, over de grenzen van de sectoren heen, voor de gepaste sturing.

De provinciebesturen zullen in een partnerschap met de Vlaamse minister voor Plattelandsbeleid en de afdeling Platteland (VLM) als bevoegde beheersdienst, de lokale besturen en andere actoren verder werken aan dit gebiedsgerichte plattelandsbeleid. Een structurele verankering van deze samenwerking wordt door middel van provinciale managementcomités (PMC's) gerealiseerd. Er wordt één provinciaal managementcomité per provincie voorzien. Een samenwerkingsovereenkomst tussen Gewest en provincie dient de functieomschrijving en samenstelling van dit PMC te bepalen. Naast het PMC dat een bestuurlijke samenstelling kent (o.m. vertegenwoordigers van lokale en Vlaamse overheid mbt landbouw, toerisme,...), wordt ook een technische, ambtelijke werkgroep samengesteld, die het PMC adviseert. In die werkgroep wordt ook het maatschappelijk middenveld opgenomen. In de overeenkomst worden ook de financiële engagementen van de partners vastgelegd.

Teneinde een gedegen gebiedsgericht beleid te realiseren, wordt geopteerd voor twee mogelijke sporen: via projectoproepen voor het buitengebied én via de Leader-methodiek. Beide sporen komen evenwaardig aan bod.

a. Gebiedsgericht beleid via projectoproepen voor het buitengebied (As 3)

Dankzij de opgebouwde ervaring binnen de vorige programmaperiode, de opmaak en uitvoering van provinciale plattelandsbeleidsplannen is er binnen elke provincie voldoende knowhow in huis om plattelandsontwikkeling te stimuleren en te begeleiden in samenspraak met alle actoren.

De dagelijkse opvolging van deze projectwerking gebeurt door de bestaande provinciale plattelandsloketten. De besluitvorming inzake provinciale plattelandsprojecten wordt op provincieniveau bij het PMC gelegd. De PMC's lanceren projectoproepen en kunnen projecten toewijzen. Deze projectoproepen worden uitgevoerd buiten de af te bakenen Leader-gebieden en in het buitengebied (tenzij ze ten dienste staan van het hele buitengebied van de provincie).

Het buitengebied (de plattelandsgebieden) in Vlaanderen omvat het Vlaamse grondgebied met uitzondering van de grootstedelijke gebieden Antwerpen en Gent en de regionaalstedelijke gebieden Aalst, Brugge, Hasselt-Genk, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout. De grote open ruimtegehele van deze stedelijke gebieden worden wel toegevoegd aan het buitengebied, dit omwille van de belangrijke stad-land relaties die kenmerkend zijn voor sterk verstedelijkte regio's in Noordwest Europa.

De afstemming in Vlaanderen tussen het werkingsveld van het ELFPO en het EFRO gebeurt op doelstellingenniveau en maatregelniveau en niet op basis van de gebiedsomschrijving. De demarcatie is met andere woorden niet geografisch, maar op basis van inhoudelijke criteria gebeurd: enkel acties die via het ELFPO niet subsidieerbaar zijn, kunnen voor steun van het EFRO in aanmerking komen. Een geografische afbakening van grote plattelandsgebieden en economische regio's zoals in een aantal andere, grote lidstaten is in Vlaanderen door het dicht bevolkte karakter niet aangewezen. Beide programma's zijn inhoudelijk complementair opgesteld en moeten op die manier met elkaar in verband worden gebracht. Het plaatsen van vertegenwoordigers in de Toezichtcomités is hierbij een extra controle-instrument.

De formulering van de oproep moet passen binnen de provinciale plattelandsbeleidsplannen en de gebiedsgerichte maatregelen van As 3. Het PMC kan op die manier een duidelijke gebiedsgerichte invulling geven aan As 3 van het PDPO.

Na de oproep, staat het PMC in voor de selectie en de inhoudelijke goedkeuring van de projecten. Vanuit de provincie wordt de bijhorende cofinanciering aangevraagd bij de betrokken instanties: Bestendige Deputatie voor de toekenning van de provinciale steun en bevoegde Vlaamse minister (via VLM) voor de goedkeuring van de Vlaamse en Europese cofinanciering.

Inzake financiering wordt voor deze projecten steeds volgende werkwijze gehanteerd. Op de totale projectkost wordt maximaal 65% overheidssteun toegekend. Deze overheidssteun is samengesteld uit 30% vanwege de Europese Unie en 70% vanwege het Vlaamse Gewest en/of provincie. Deze overheidssteun wordt via het Vlaams Betaalorgaan aan de begunstigde betaald. De promotor staat zelf in voor het resterende bedrag van de projectkosten (minimaal 35%) via eigen financiering en/of provincie en/of gemeente.

De afdeling Platteland is als beheersdienst zowel verantwoordelijk voor de voorbereiding van de goedkeuring door de Vlaamse minister van de cofinancieringsaanvragen die via de provincies worden voorgelegd, als voor het behandelen van de betalingsdossiers, de controles en de andere in het kader van het protocol met het Vlaams Betaalorgaan opgenomen taken.

In overleg met de provincies werden 5 maatregelen uitgewerkt. Dit zijn:

- Bevordering van toeristische activiteiten;
- Basisvoorzieningen voor plattelandseconomie en –bevolking;
- Dorpskernvernieuwing;
- Instandhouding en opwaardering van landelijk erfgoed;
- Intermediaire dienstverlening (met inbegrip van economische acties).

De maatregelen worden verder beschreven.

b. Gebiedsgericht beleid via de Leader-methodiek (As 4)

De Europese verordening inzake steun voor plattelandontwikkeling stelt de Leader-methodiek te integreren binnen het PDPO, via As 4. Gevolg gevend aan de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling, wordt As 4 alleen toegepast binnen de doelstellingen van As 3.

Leader heeft als doelstelling plattelandsactoren te helpen het potentieel van hun plaatselijke regio op langere termijn te ontwikkelen. Dit gebeurt via plaatselijke groepen (PG's). Naast het opstellen van de lokale ontwikkelingsstrategie staan zij ook in voor de uitvoering ervan. Dit houdt in dat zij onder meer verantwoordelijk zijn voor de selectie van projecten, de begeleiding van de promotoren, de financiële en inhoudelijke opvolging van de uitvoering van de lokale ontwikkelingsstrategie en voorlichting en publiciteit. Tevens dienen de PG's mee te werken aan "samenwerking" en "netwerkvorming".

Binnen het Vlaamse Gewest wordt de oproep tot indiening van lokale ontwikkelingsstrategieën provinciaal georganiseerd. Naast de voorwaarden bepaald op EU en Vlaams niveau, kunnen bijkomend specifieke provinciale accenten worden gelegd.

Het PMC maakt een voorstel van selectie van de PG's die een werking in de provincie zullen hebben. Middels de selectie van een PG wordt de lokale ontwikkelingsstrategie van de PG goedgekeurd, wordt een budget toegekend waarin zowel een Europese, Vlaamse als een provinciale cofinanciering begrepen zijn, en wordt de gebiedsafbakening vastgelegd. De gebiedsafbakening moet voldoen aan de in het Vlaamse programma opgelegde criteria. Binnen het Vlaams Gewest worden maximaal 10 Leader-gebieden voorzien.

De door de PMC's voorgestelde lokale ontwikkelingsstrategieën worden aan de Bestendige Deputatie van de betrokken provincie voorgelegd voor toekenning van de provinciale steun en aan de afdeling Platteland voor goedkeuring van de Vlaamse en de Europese cofinanciering door de Vlaamse minister bevoegd voor plattelandsbeleid.

De lokale ontwikkelingsstrategieën zijn in hoge mate bepalend voor het te voeren beleid en de concrete initiatieven. Inhoudelijk moeten de acties in overeenstemming zijn met de doelstellingen van As 3. De PG's zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van hun lokale ontwikkelingsstrategie: o.a. de selectie en de goedkeuring van acties en bijhorende steun in hun gebied, de opvolging van projecten, het uitvoeren van controles, het behandelen van de betalingsdossiers, de vraag tot betaling van de cofinanciering aan de provincie en het Vlaams Gewest (via afdeling Platteland, VLM). Deze overheidssteun wordt via het Vlaams Betaalorgaan aan de begunstigde betaald.

23 Bevordering van toeristische activiteiten

23.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 52 a) iii) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

23.2 Maatregelcode: 313

23.3 Concrete actie

- optimalisatie van de kwaliteit van de recreatieve infrastructuur;
- uitbouw van onthaalknooppunten;
- streekeducatieve begeleiding van de bezoeker en educatieve infrastructuur;
- ontwikkeling en/of marketing van toeristische diensten die betrekking hebben op plattelandstoerisme

23.4 Link met de strategie voor een Vlaams programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 15 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

23.5 Beschrijving maatregel

23.5.1 Probleemstelling en rationale

De betekenis van het platteland als consumptieve ruimte neemt toe. Bewoners en bezoekers komen er de kwaliteiten en mogelijkheden consumeren in het kader van een stijgende algemene basisbehoefte. Sinds een aantal jaren beschikken de mensen immers over meer vrije tijd door de wijziging in werkplanning, de verkorting van de werktijden en kortere loopbanen. Dit zorgt samen met een toegenomen mobiliteit, de zorg voor gezondheid en een zoektocht naar onthaasting en het authentieke voor een toenemende recreatieve vraag. Een aantal demografische ontwikkelingen zoals de groei van het aandeel actieve senioren, het toenemend aandeel éénpersoonsgezinnen en een groter aandeel jonge koppels zonder kinderen versterken deze toenemende recreatieve vraag.

Vlaanderen kent over het algemeen al een sterk uitgebouwd recreatief netwerk dat evenwel op vele plaatsen kwaliteit mist. Ook worden heel wat routes op bepaalde plekken onderbroken of kunnen alternatieve routes een meerwaarde bieden, of ontbreekt de relatie met de stedelijke gebieden. Een sanering van bestaande recreatieve netwerken dient zich aan om de aantrekkelijkheid ervan te verhogen. In heel wat gebieden is de infrastructuur verouderd en worden routes nog nauwelijks benut, omwille van niet meer interessant. Nieuwe initiatieven in bepaalde gebieden zijn noodzakelijk om de recreatieve en toeristische meerwaarde van het gebied duurzaam te benutten. De bezoeker heeft op vele plaatsen al lang het 'mentale en emotionele' contact verloren met het gebied. Hij kent nog nauwelijks de betekenis van het gebied.

23.5.2 Doelstelling en kwantificering

De maatregel beoogt de optimalisatie van het toeristisch en recreatief potentieel van het Vlaamse platteland als uitloopegebied voor de stadsbewoners en als leefgebied van de plattelandsbewoner. Door toerisme en recreatie in bepaalde, vooral minder grote toeristische trekpleisters, opnieuw aantrekkelijk te maken, ontstaat niet alleen een identiteitsgevoel, maar kan ook de lokale economie en de betekenis in het algemeen van een gebied in waarde stijgen.

Het platteland heeft nood aan een degelijk gestructureerd recreatief en toeristisch aanbod, aanvullend op de grote toeristische troeven van Vlaanderen (Kust en kunststeden). Met de maatregelen wordt gestreefd naar een optimalisatie van het recreatieve aanbod dat identiteitsversterkend moet werken en kansen voor de lokale economie biedt. Dit moet bijdragen tot de realisatie van een aantal nieuwe op de kaart te zetten toeristische troeven voor Vlaanderen.

23.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden zijn de lokale besturen of van de lokale besturen en provincies afhankelijke toeristische en recreatieve verenigingen, publiekrechtelijke rechtspersonen en in het bijzonder de publiekrechtelijke rechtspersonen belast met de uitvoering van landinrichtings-, ruilverkavelings-, en natuurinrichtingsplannen en middenveldorganisaties.

23.5.4 Praktische uitwerking

Ter uitvoering van deze maatregel wordt gewerkt via oproepen tot indiening van projecten. Om in aanmerking te komen zullen de projecten beoordeeld worden op basis van kwalitatieve selectiecriteria. Ook dienen de projecten te kaderen binnen de provinciale plattelandsbeleidsplannen.

Om de recreatieve dynamiek goed te laten functioneren, is er nood aan instappunten, knooppunten en onthaalinfrastructuur. Recreatie kan ook een positieve impuls betekenen voor rurale economie.

▪ De optimalisatie van de kwaliteit van de recreatieve infrastructuur

De optimalisatie van de recreatieve infrastructuur dient gebiedsgericht te worden aangepakt. Hiervoor is een toeristisch-recreatieve visie over het gebied noodzakelijk. De maatregel houdt de opmaak van de optimalisatieplannen voor de recreatieve infrastructuur in als onderdeel van de toeristisch-recreatieve visie. Ook de uitvoeringswerken worden betoelaagd, (missing links, aanpassingswerken, bewegwijzering, veilige oversteekplaatsen, verbetering toegankelijkheid,...). Routes m.n. wandelroutes, fietsroutes en ruiterroutes worden ingepast in landbouwgebieden, privé-eigendommen, wegen, bebouwingen en industriegebieden.

Ook wordt gewerkt rond netwerken van wegen, bv fietsnetwerken, voetwegennetwerken, tragewegennet,...:

Uitbouw van kwaliteitsvolle recreatieve fietsnetwerken

De verdere uitbouw van fietsnetwerken is prioritair in alle gebieden. Hierbij moet niet alleen aandacht besteed worden aan de verbindingen zelf, maar evenzeer aan het verhogen van de verkeersveiligheid, een verantwoorde vormgeving en inpassing van functionele elementen (haltes, bewegwijzering ...), het verhogen van de beeld- en landschapskwaliteit langs het traject, . . .

Herwaardering van voetwegennetwerken

Samen met gemeenten en provincies moeten binnen een bovenlokale planning doorgedreven inspanningen gebeuren om netwerken van bestaande (o.m. uit atlas van de buurtwegen) en/of

nieuwe wandelwegen te realiseren in het kader van een recreatief beleid voor wandelaars. Ook hier moet veel aandacht gaan naar het verhogen van de veiligheid, het herstellen van de belevings- en beeldkwaliteit langs het traject (holle wegen...), . . .

Aandacht voor ruiterspaden

Paardrijden zit in de lift en is bij uitstek een vrijetijdsbesteding gericht op het platteland. De vraag naar aangepaste paden en verbinding met maneges en andere (rust)plaatsen stijgt. Verbindingen maken het mogelijk langere trajecten en meerdaagse tochten te plannen.

Aandacht voor aangepaste ruiterspaden zorgt ervoor dat paard en ruiter op een aangename en veilige manier op weg kunnen. Tevens kunnen landbouwers in het kader van verbreding van hun activiteiten met hoevetoerisme hierop inspelen en niet alleen logies, maar ook stalling en andere faciliteiten voor de paarden voorzien.

Er wordt vanuit gegaan dat de routes veilig, overzichtelijk en landschappelijk interessant zijn. De optimalisatie van bestaande infrastructuur slaat eveneens op de inrichting van plekken voor natuurbeleving, en het toegankelijk maken van natuurgebieden.

▪ ***Uitbouw van onthaalknooppunten:***

Onthaalknooppunten zijn plaatsen waar recreanten op een professionele manier kunnen worden opgevangen en vertrekken en de nodige informatie verkrijgen. Er is nood aan een goede hiërarchie bij de realisatie van recreatieve onthaalpunten.

Van groot belang hierbij is de koppeling van het recreatief netwerk en de knooppunten aan bestaande verblijfsaccommodaties.

Dergelijke initiatieven zijn belangrijk in een subregionale context. Zowel ontwerp als investeringswerken (met inbegrip van de omgevingswerken) met betrekking tot deze onthaalknooppunten kunnen betoelaagd worden.

▪ ***Streekeducatieve begeleiding van bezoekers en educatieve infrastructuur:***

Hieronder vallen onder meer het ontwikkelen van initiatieven die de bezoeker/recreant op een eenvoudige en snelle manier de nodige informatie over de plattelandsomgeving verstrekken, het aanbrengen van informatieborden bij kleinschalige historische infrastructuur, introductie rond zowel landschap, agrarische samenleving, cultuurhistorisch erfgoed als rond streekthema's als oorlog en versterkingen, vlas, ... De bezoekers leren hierbij landschappen lezen, relictten begrijpen, verhalen duiden, ... Kleinere cultuurhistorische relictten (kapellen, kruisen, bunkers, wallen ...) maar ook realisaties met gedurfde vormgeving kunnen door de bezoeker gebruikt worden als opstap in of uitkijk op een bepaald streekthema. Tegelijkertijd moet de recreant zich bewust zijn van de kwetsbaarheid van de omgeving, de agrarische activiteiten (info over oogst, ...), ...

De omgevingskwaliteit en de identiteit maken wezenlijk deel uit van de attractiviteit van een plattelandsgebied: cultureel aanbod: musea, demonstratiedagen, kinderboerderijen, landbouwleerpaden, natuurleerpaden, oorlogsthema's, grensthema's.

Zowel kleinschalige infrastructuurwerken als het educatieve materiaal komen voor medefinanciering in aanmerking.

▪ ***Ontwikkeling en/of marketing van toeristische diensten die betrekking hebben op plattelandstoerisme***

Er is een toenemende vraag naar mogelijkheden voor plattelandstoerisme en recreatie. Het platteland heeft veel troeven die een goed kader vormen voor deze dynamiek: haar landschappen en ruimtes, haar cultuurhistorisch erfgoed, haar agrarische geschiedenis.

Deze mogelijkheden moeten beter bekend gemaakt worden bij de potentiële 'toerist/recreant'. Om dit optimaal in te vullen kunnen projecten betoelaagd worden die de ontwikkeling of marketing van toeristische diensten beogen.

▪ ***Subsidiabele kosten kunnen zijn:***

De opmaak van de optimalisatieplannen voor de recreatieve infrastructuur als onderdeel van de toeristisch-recreatieve visie. Ook de uitvoeringswerken worden betoelaagd, (missing links, aanpassingswerken, bewegwijzering, veilige oversteekplaatsen, verbetering toegankelijkheid,...), enz...

Bij de uitbouw van onthaalknooppunten kunnen zowel ontwerp als investeringswerken (met inbegrip van de omgevingswerken) betoelaagd worden.

Voor streekeducatieve begeleiding van bezoekers en educatieve infrastructuur kunnen zowel kleinschalige infrastructuurwerken als het educatieve materiaal in aanmerking komen voor medefinanciering.

Projecten kunnen betoelaagd worden die de ontwikkeling of marketing van toeristische diensten beogen.

Landinrichting, natuurinrichting en ruilverkaveling zijn specifieke volgens Vlaamse wetgeving geregelde inrichtingsinstrumenten voor een geïntegreerde inrichting van delen van het buitengebied, zowel natuurgebieden, landbouwgebieden als verwevingsgebieden. Bij de uitvoering van geïntegreerde projecten in het kader van bepaalde maatregelen van As 3 kunnen zij als instrument worden ingezet. Zo kunnen deze instrumenten in deze context ook ingezet worden om de kwaliteit van de recreatieve infrastructuur te verhogen en te optimaliseren als onderdeel van een geïntegreerde inrichting van het buitengebied.

Landinrichting

Landinrichting heeft tot doel de coördinatie van de inrichting en de projectmatige, integrale inrichting van de niet-stedelijke gebieden te regelen (buitengebied, platteland, landelijk gebied, open ruimte). Landinrichting wordt daarmee beschouwd als een strategisch onderdeel van het Vlaamse ruimtelijke orderingsbeleid.

De landinrichting wordt uitgevoerd op basis van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij, inzonderheid het hoofdstuk II – De landinrichting, gewijzigd bij de decreten van 22 november 1995, 8 december 2000 en 19 juli 2002. Inrichtingsplannen worden opgemaakt op basis van het besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004 betreffende de procedure tot opmaak van landinrichtingsplannen en houdende opheffing van het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 1996 houdende nadere regelen betreffende de landinrichting en houdende wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van de landinrichtingswerken. De landinrichtingswerken die voor Europese cofinanciering in aanmerking komen, zijn de werken die worden uitgevoerd door de Vlaamse Landmaatschappij of door een lokaal bestuur (gemeente of provincie), en die gericht zijn op de onder 3.5.4 beschreven maatregelen en acties.

Ruilverkaveling

Ruilverkaveling is een instrument voor de structurele inrichting van gebieden met een hoofdzakelijk agrarische bestemming. Aan de basis liggen landbouweconomische doelstellingen. Er wordt gemikt op een structurele verbetering van de externe productiefactoren van de land- en tuinbouw.

De toenemende maatschappelijke betrokkenheid bij het instrument ruilverkaveling stelt als belangrijke voorwaarde dat er rekening moet worden gehouden met alle functies van het gebied waar ruilverkaveling plaatsgrijpt. Dat betekent dat naast de ontwikkeling van een duurzame landbouw ook gestreefd wordt naar een duurzame kwaliteit van natuur, milieu en landschap, de zorg voor het cultuurhistorisch en het archeologisch erfgoed en de recreatieve ontsluiting van de gebieden. Het nut van de ruilverkaveling voor de totale plattelandsgemeenschap staat daarbij centraal.

Ruilverkavelingen worden uitgevoerd door ruilverkavelingscomités, op basis van de wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van de wet, aangevuld door de wet van 11 augustus 1978 houdende bijzondere bepalingen eigen aan het Vlaamse Gewest, gewijzigd bij het decreet van 19 juli 2002.

De ruilverkavelingswerken die voor cofinanciering in aanmerking komen, zijn deze die gericht zijn op de onder 3.5.4 beschreven maatregelen en acties.

Natuurinrichting

Met natuurinrichtingsprojecten worden maatregelen en inrichtingswerkzaamheden beoogd die in hoofdzaak gericht zijn op een optimale inrichting van een gebied met het oog op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van natuur en natuurlijk milieu. Er wordt daarbij ook rekening gehouden met de andere functies van het gebied waar natuurinrichting plaatsgrijpt, zoals recreatieve ontsluiting van de gebieden.

De natuurinrichtingswerken die voor cofinanciering in aanmerking komen, zijn deze die gericht zijn op de onder 3.5.4 beschreven maatregelen en acties.

23.5.5 Bevoegde autoriteit

Algemeen

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

Landinrichting- ruilverkaveling

Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen
Chrysalisgebouw, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

Marnix De Vrieze
Tel: 02/553 21 87
marnix.devrieze@lne.vlaanderen.be

Natuurinrichting

Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
Agentschap Natuur en Bos

Ferrarisgebouw, Koning Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel

Marleen Evenepoel

Tel: 02/553 03 93

marleen.evenepoel@lne.vlaanderen.be

23.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde nieuwe toeristische acties	60
	Totale investeringsvolume (€)	11.000.000

23.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

23.6.1 Inhoudelijk

Deze maatregel werd in dezelfde vorm uitgevoerd in het programma voor plattelandsontwikkeling 2000-2006 onder artikel 33 van de Verordening (EG) nr. 1257/99.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

23.6.2 Financiering

Voor deze contracten is nog 2.470.000 euro overheidssteun nodig.

In afwijking op de onder “As 3 – B Gebiedsgerichte werking” beschreven werkwijze voor financiering, wordt voor de lasten uit het verleden van landinrichtings-, ruilverkavelings- en natuurinrichtingsprojecten een overheidssteun van 80% of 100% van de totale projectkost betaald, in continuïteit met het eerste Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling.

24 Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking

24.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 52 b) i) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

24.2 Maatregelcode: 321

24.3 Concrete actie

Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking:

1. kwetsbare doelgroepen:

- **jeugd:** investeren in voorzieningen voor spel en opvang;
- **senioren:** het opzetten van ouderenvoorzieningen, integratie van zorgvoorzieningen, opzetten van pilootprojecten naar woonzorgregio's, opzetten van vrijwilligersorganisaties ten behoeve van ouderen;
- **kansarmen:** opzetten van sociale tewerkstellingsinitiatieven voor plattelandstaken, uitwerken van specifieke instrumenten om armen op het platteland op te sporen, te bereiken en te begeleiden; daarbij ook extra aandacht voor specifieke doelgroep: landbouwers in moeilijkheden; agrarische armoede;
- **personen met een handicap:** opzetten van acties inzake toegankelijkheid.

2. basisdiensten op regionaal niveau

- **wonen:** het opzetten van de dienstverlening naar de woonsituatie op het platteland, zowel naar woningkwaliteit, woningvoorraad, leegstand, sociale woonvormen als, specifiek voor ouderen, de integratie van zorgvoorzieningen;
- **servicecentra en integratie van basisvoorzieningen**

24.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 15 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

24.5 Beschrijving maatregel

24.5.1 Probleemstelling en rationale

Het platteland in Vlaanderen is in vergelijking met het platteland van heel wat andere lidstaten minder achtergesteld ten opzichte van de Vlaamse steden. De sociale uitsluitingsproblemen in plattelandsgebieden zijn dan ook niet fundamenteel verschillend van deze binnen een stedelijke context. Ontwikkelingen die algemeen onwelzijn of sociale uitsluiting creëren, zijn ook in een plattelandscontext aan de orde.

Het verschil is echter de specifieke context, die gekenmerkt wordt door een afwezigheid van concentratie, een (vaak) beperkte bestuurskracht, het sociaal functioneren van gemeenschappen, ...

Het platteland wordt gekenmerkt door een geringe en meer fijnmazige concentratie van achtergestelde huishoudens, waardoor de buurtgerichte aanpak van de grootsteden slechts beperkt toepasbaar is en een kleinschalige aanpak meer aangewezen is.

Er zijn heel wat factoren die de sociale uitsluiting in een plattelandscontext in de hand werken. Uiteraard maken niet alle plattelandsgebieden dezelfde ontwikkeling door. Een gebiedsgerichte aanpak is dan ook aan de orde. De problemen stellen zich voornamelijk ten aanzien van een aantal specifieke doelgroepen die door het verdwijnen van basisvoorzieningen vaak in de problemen komen:

- oudere bevolkingsgroepen: met een hogere zorgbehoefte (gezondheidszorgen, beperkte woningkwaliteit, onderhoud woningen, bereikbaarheid voorzieningen) en een verhoogd armoederisico;
- jongeren: gebrek aan voorzieningen voor kind en jeugd;
- kansarme gezinnen: sociaal isolement, bereikbaarheid voorzieningen, ...
- agrarische armoede: de landbouwsector verkeert in moeilijkheden. Wie niet kan meestappen in schaalvergroting en weinig opties heeft om ook verbrede taken op te nemen krijgt het moeilijk;
- personen met een handicap: aangepaste voorzieningen t.b.v. toegankelijkheid.

24.5.2 Doelstelling en kwantificering

De maatregel beoogt in de eerste plaats te voorzien in aan de specifieke context van de plattelandsgebieden, aangepaste voorzieningen voor basiszorg ten aanzien van de kwetsbare groepen zoals jongeren, ouderen, personen met een handicap en kansarme gezinnen. In tegenstelling tot het voorziene vangnet dat in stedelijke gebieden aanwezig is, zijn deze groepen minder zichtbaar en is een aangepaste basiszorg wenselijk. Het is dan ook van belang hiervoor specifieke acties op te zetten. Via specifieke tewerkstellingsprogramma's kunnen bovendien aan het platteland eigen opdrachten gerealiseerd worden.

Met de doelstelling wordt beoogd om zowel de omvang van de problematiek in kaart te brengen als de dienstverlening naar de kwetsbare groepen op een gelijkaardig niveau te brengen als vergelijkbare groepen in de steden via de aangepaste vormen van steunverlening inzake basiszorg. Het aantal personen dat als kwetsbaar wordt beschouwd, is kleiner dan in de stad, de vereiste inspanningen zijn evenwel even groot omdat de aangepaste voorzieningen moeilijker te realiseren zijn, de kost per persoon ligt meestal hoger (hogere arbeidsintensiteit en dus kostprijs per individu).

24.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden van de maatregel zijn de lokale besturen, publiekrechtelijke rechtspersonen, middenveldorganisaties en in het bijzonder ook organisaties uit de sociaal-economische sector (tewerkstelling, sociale diensten).

24.5.4 Praktische uitwerking

Ter uitvoering van deze maatregel wordt gewerkt via oproepen tot indiening van projecten. Om in aanmerking te komen zullen de projecten beoordeeld worden op basis van kwalitatieve selectiecriteria. Ook dienen de projecten te kaderen binnen de provinciale plattelandsbeleidsplannen.

Projecten die rechtstreekse steun aan individuele personen verlenen, worden niet betoelaagd.

1. kwetsbare doelgroepen:

jeugd:

In de kleine plattelandskernen worden projecten opgezet voor de verschillende jeugdcategorieën. Hiertoe zullen voor wat betreft de jongere groepen de organisatie van de begeleiding en de noodzakelijke infrastructuur opgezet worden voor de opvang van jonge kinderen (zowel naschools als tijdens de vakantieperiodes). Voor jongeren is ruimte nodig: ontmoetingsplekken, speelruimtes, aandacht voor noden jongerencultuur; o.a. skatepistes, ...

Enkel voor het opzetten van deze aangepaste voorzieningen voor basiszorg wordt steun gegeven. Er kan ook steun gegeven worden voor de noodzakelijke infrastructuur en structuren (bijvoorbeeld regionale jeugddiensten).

senioren:

Voor de oudere groepen zullen aangepaste seniorenvoorzieningen worden uitgebouwd. Zowel lokale besturen als sociaal-culturele organisaties kunnen hiervoor projectvoorstellen indienen, op basis van lokale ontwikkelingsstrategieën (Leader) of via de gebiedsgerichte aanpak vanuit de provincies.

Enkel indien de noodzaak in het buitengebied aangetoond wordt, komen deze projectvoorstellen in aanmerking. Deze moeten zich richten naar een gebied en zijn niet beperkt tot 1 dorp, maar behoeven een globalere aanpak. De noden dienen hierbij in kaart te worden gebracht op basis van een jongeren- en seniorenprofiel van de regio, waardoor de meest efficiënte vormen van dienstverlening kunnen worden opgezet.

kansarmen:

De voorziene steun kan ook aangewend worden voor het opzetten van pilootprojecten rond woonzorgregio's, ... het in kaart brengen van verdoken (*agrarische*) armoede en het uitwerken van acties daaromtrent. Maatregelen om de kwaliteitsachterstand van de woningvoorraad in delen van het buitengebied weg te werken, dienen te worden gecreëerd en maatregelen die de toegankelijkheid van de woningmarkt voor de kwetsbare plattelandsbewoners verbeteren, kunnen betaald worden.

Het opzetten van tewerkstellingsinitiatieven door Plaatselijke Groepen en sociale organisaties in functie van specifieke plattelandstaken in relatie tot een gebiedsgerichte aanpak zoals omgevingswerken in voor het gebied belangrijke waarden en ten gunste van de economie kunnen eveneens betaald worden.

personen met een handicap:

Toegankelijkheid is een belangrijk aspect voor personen met een handicap, zowel voor wat betreft de recreatieve als toeristische infrastructuur als voor gebouwen en andere plaatsen met een publiek karakter. Specifiek voor deze doelgroep dient zich een inhaalbeweging aan.

2. basisdiensten op regionaal niveau:**wonen:**

De ondersteuning van de dienstverlening naar de woonsituatie is bedoeld voor het buitengebied, het opzetten van een gebiedsgerichte organisatie van de dienstverlening is evenwel vereist. De voorziene steun is voor het opstarten van projecten omtrent de begeleiding van ouderen in functie van de woningaanpassingen, niet voor het uitvoeren van de werken.

servicecentra en integratie van basisvoorzieningen:

Plattelandsdorpen komen in aanmerking voor steun voor medefinanciering van servicecentra. Deze zijn bedoeld als 'digitale' dorpsloketten, te voorzien in het dorp (bij voorkeur in dorpshuizen of

gemeenschapshuizen) als ontmoetingsplek tussen burgers, overheid, diensten en de private markt. De lokale overheden dienen hiertoe na een oproep door de provincies een projectvoorstel in. Een gebiedsgerichte aanpak vanuit de provincies is hiervoor wenselijk en is beperkt tot die delen van het buitengebied die ervoor in aanmerking komen. In de regel zijn dit de dorpen van kleine gemeenten.

Ook acties voor het opstarten van de verbeterde integratie van basisvoorzieningen op het regionale niveau dienen te worden ondersteund, zoals het opzetten van de organisatie van boodschappendiensten voor vervoersafhankelijken, integratie van diensten bij buurtwinkels, ...

Ten behoeve van het gebruik en de verspreiding van ICT, kunnen bijvoorbeeld digitale dorpsloketten en internettoegang in dorshuizen of gemeenschapshuizen worden voorzien.

Ten behoeve van de sociale cohesie kunnen Plaatselijke Groepen en andere samenwerkingsverbanden projecten indienen voor de voorbereiding van het opzetten van de organisatie van een cultuuraanbod dat uitgaat van de identiteit van het gebied. In Vlaanderen dient een aangepast cultuuraanbod als een basisvoorziening.

Subsidiabele kosten kunnen zijn:

Voor het opzetten van projecten voor de jeugd als voor de noodzakelijke infrastructuur en structuren is steun mogelijk (bij het opzetten van regionale jeugddienstwerking, voorziening voor kinderopvang, investeringen voor lokale speelfaciliteiten).

Indien de noodzaak in het buitengebied aangetoond wordt voor de senioren, komen deze projectvoorstellen in aanmerking. Deze moeten zich richten naar een gebied en zijn niet beperkt tot 1 dorp, maar behoeven een globalere aanpak. De noden dienen hierbij in kaart te worden gebracht op basis van een jongeren- en seniorenprofiel van de regio, waardoor de meest efficiënte vormen van dienstverlening kunnen worden opgezet.

De voorziene steun kan ook aangewend worden voor het opzetten van pilootprojecten voor kansarmen rond woonzorgregio's, ... het in kaart brengen van verdoken (*agrarische*) armoede en het uitwerken van acties daaromtrent. Maatregelen om de kwaliteitsachterstand van de woningvoorraad in sommige delen van het buitengebied weg te werken, dienen te worden gecreëerd en maatregelen die de toegankelijkheid van de woningmarkt voor de kwetsbare plattelandsbewoners verbeteren, kunnen betoelaagd worden.

Het opzetten van tewerkstellingsinitiatieven door Plaatselijke Groepen en sociale organisaties in functie van specifieke plattelandstaken in relatie tot een gebiedsgerichte aanpak zoals omgevingswerken in voor het gebied belangrijke waarden en ten gunste van de economie kunnen eveneens betoelaagd worden.

De ondersteuning van de dienstverlening naar de woonsituatie is bedoeld voor het buitengebied, het opzetten van een gebiedsgerichte organisatie van de dienstverlening is evenwel vereist. De voorziene steun is gericht op het opzetten van de organisatie van de begeleiding van ouderen in functie van de woningaanpassingen, niet voor het uitvoeren van werken, noch voor het blijven ondersteunen van de organisatie éénmaal ze opgestart is.

Ook acties voor de verbeterde integratie van basisvoorzieningen op het regionale niveau dienen te worden ondersteund, zoals het opzetten en organiseren van boodschappendiensten voor vervoersafhankelijken, integratie van diensten bij buurtwinkels, ...

Steun aan individuele personen is niet subsidiabel. De organisatie subsidiëren die bepaalde dienstverlening voor bepaalde doelgroepen opzet kan wel.

Ter volledigheid kan hier worden gemeld dat er geen lopende acties zijn van voor 1 januari 2007.

24.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

24.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde acties	46
	Totale investeringsvolume(€)	9.000.000

25 Ontwikkeling van de paardenhouderij als nieuwe economische drager op het platteland

25.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 52 b) i) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

25.2 Maatregelcode: 321-B

25.3 Concrete actie

- aanleggen van buitenpistes en oefenterreinen voor paarden bij voorkeur met mogelijkheden voor medegebruik door andere sporten en het bouwen van maneges, telkens met aandacht voor de landschappelijke integratie en de streekeigen inrichting. Ook de opmaak en uitvoering van paardenbedrijfsplannen voor buitenpistes, oefenterreinen en maneges behoort tot de mogelijkheden.
- opzetten van vernieuwende structurele samenwerkingsverbanden tussen paardenhouderijen (maneges, ...) en instellingen uit de sociale sector (instellingen met mentaal/meervoudige gehandicapten,...) met als doel het therapeutisch effect van het werken met dieren, paardrijden toe te passen in paardenhouderijen waarvan de infrastructuur waar nodig wordt aangepast;

25.4 Link met de strategie voor een Vlaams programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 12, 13 en 14 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

25.5 Beschrijving maatregel

25.5.1 Probleemstelling en rationale

Er is een toename van de paardenhouderij, veelal in de vorm van het houden van het hobbydier, maar in toenemende mate ook in professionele zin, inclusief alle daarvan afgeleide vormen van bedrijvigheid, zoals maneges, africhtstallen, gespecialiseerde dierenartsenpraktijken, dekstations, pensionbedrijven etc. Deze activiteiten zijn steeds meer op sport en recreatie gericht en steeds minder op de landbouw. Het paard is een product geworden, met een andere consument, een consument die andere eisen stelt en kwaliteit vraagt. In toenemende mate ontwikkelt de burger hobbymatige activiteiten in het landelijk gebied, waaruit soms een verloederd landschappelijk beeld voortkomt. Andere voorbeelden van minder gewaardeerde aspecten van de paardenhouderij zijn de dominante gebouwen, extra verkeer, ontbreken van landschapsinpassing van hekken/omheiningen; lawaai, stank en lichthinder; conflicten met andere recreatievormen.

Dit in tegenstelling met het feit dat de burger met zijn hobby net de kwaliteit van het landschap opzoekt en de paardenhouderij, grondgebonden, heel wat kansen biedt voor een kwaliteitsvolle landschappelijke ontwikkeling. De verdere ontwikkeling van de paardenhouderij als een nieuwe economische drager op het platteland verdient een verheldering van de positie van de paardenhouderij in het overheidsbeleid en heeft het engagement van de sector nodig.

Door de talrijke beperkingen in de landbouwsector, vooral inzake ruimte, en door het stilaan volgebouwd zijn van industrie- en ambachtelijke zones, wordt het voor veel organisatoren steeds moeilijker om nog gronden te vinden waarop zij jaarlijks, tweejaarlijks of driejaarlijks een tornooi kunnen organiseren. In sommige delen van Vlaanderen bestaan er mogelijkheden om uitsluitend in de nazomer op de graanvelden na de oogst een wedstrijd in te richten. En waar de landbouw hoofdzakelijk bestaat uit graslanden en akkers voor voedergewassen in functie van veeteelt, kan het beschikbaar stellen van dergelijke oppervlakten voor een ruitertornooi in het kader van rendabele bedrijfsvoering soms zelfs uitgesloten zijn.

De paardenhouderij biedt op het vlak van promotie en toerisme een belangrijke meerwaarde. Enerzijds is er het product zelf, met name het paard en de activiteiten die hier rechtstreeks mee verweven zijn. Deze activiteiten hebben een grote attractiewaarde en bieden op het vlak van toerisme mooie perspectieven.

Anderzijds gaat het bij toerisme in hoge mate over de beleving van een regio, over de authenticiteit van een streek en over haar identiteit. Dit geldt ook voor de inzet van het paard en alles wat hiermee verweven is als een element van streekidentiteit. Bij een grondgebonden paardenhouderij kan deze deel uitmaken van de streekeigen identiteit en er geen afbreuk aan doen.

Vlaanderen beschikt op het vlak van paardentoerisme over tal van troeven. Zo zijn er heel wat stoeterijen waar Vlaamse toppaarden worden gekweekt, er zijn ook de Belgische trekpaarden die erkend zijn als levend cultuurpatrimonium, ...

Er wordt evenwel vastgesteld dat deze troeven vandaag nog onvoldoende worden uitgespeeld.

Deze maatregel is een manier om de vastgestelde trend op een duurzame manier te begeleiden.

25.5.2 Doelstelling en kwantificering

De verdere ontwikkeling van de paardenhouderij als een nieuwe economische drager op het platteland verdient een verheldering van de positie van de paardenhouderij in het overheidsbeleid en heeft het engagement van de sector nodig.

De paardenhouderij kan en moet een volwaardige plaats krijgen in het Vlaamse landschap en dit in harmonie met de andere actoren. Daarom beoogt deze maatregel de verdere ontwikkeling van de paardenhouderij als een nieuwe economische drager op het platteland de nodige kansen en stimulansen te geven.

25.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden van de maatregel zijn de lokale besturen, publiekrechtelijke rechtspersonen, middenveldorganisaties, vzw's (verenigingen zonder winst). Ook organisaties uit de sociaal-economische sector waarbij gebruik gemaakt wordt van het paard om de levenskwaliteit van personen met een handicap te verbeteren of organisaties zonder winstoogmerk die werken met equidae (paardachtigen) als medium (hippotherapie en orthopedagogisch paardrijden), komen in aanmerking.

25.5.4 Praktische uitwerking

Ter uitvoering van deze maatregel wordt gewerkt via oproepen tot indiening van projecten. Om in aanmerking te komen zullen de projecten beoordeeld worden op basis van kwalitatieve selectiecriteria. Ook dienen de projecten te kaderen binnen de provinciale plattelandsbeleidsplannen.

- ***De aanleg van buitenpistes of oefenterreinen voor paarden; het onderzoek naar medegebruik voor andere sporten; de bouw van maneges of de opmaak en uitvoering van paardenbedrijfsplannen, telkens met aandacht voor de landschappelijke integratie en de streekeigen inrichting.***

De aanleg van oefenterreinen en buitenpistes voor paarden met een multifunctioneel karakter kan een oplossing bieden voor de toenemende vraag. Om de efficiëntie van het terrein te verhogen, is het opportuun om dergelijke terreinen ook te gebruiken voor andere recreatieve activiteiten (zoals menwedstrijden, veeprijskampen, veldloop, muziekfestivals, ...). Enkel infrastructuur die voor een breed publiek toegankelijk zijn, komen in aanmerking.

De aanleg van buitenpistes, oefenterreinen en maneges moet landschappelijk geïntegreerd worden met speciale aandacht voor de streekeigen inrichting. Daarom komt de opmaak of uitvoering van paardenbedrijfsplannen ervoor ook in aanmerking voor steun. Paardenbedrijfsplannen zijn plannen (ontwerpen) die naar analogie met landschapsbedrijfsplannen voorstellen formuleren voor de verhoging van de omgevingskwaliteit. Hierbij wordt gekeken naar de omgeving rondom de gebouwen en naar de ruimere omgeving. Steun kan gegeven worden voor de voorstellen voor deze landschappelijke ingrepen alsook voor de uitvoering ervan (hekken, omheiningen, beplantingen, ...) De opmaak en realisatie van paardenbedrijfsplannen zijn een belangrijke randvoorwaarde voor de verhoging van de omgevingskwaliteit van maneges en andere paardeninfrastructuur. De paardeninfrastructuur is een belangrijk nieuw economisch gegeven op het platteland en de integratie in de omgeving verhoogt het maatschappelijke draagvlak ervan.

- ***Het opzetten van vernieuwde structurele samenwerkingsverbanden tussen paardenhouderijen (maneges, ...) en instellingen uit de sociale sector (instellingen met mentaal/ meervoudige gehandicapten, ...) rond het therapeutisch effect van het werken met equidae (paardachtigen), paardrijden, inclusief promotie daarover.***

Inzake het paardrijden voor personen met een handicap, heeft een aantal maneges reeds inspanningen gedaan om de toegankelijkheid voor personen met een beperking te verbeteren en aanpassingen aan te bieden die het paardrijden ook voor hen mogelijk maakt. Het is aangetoond dat bepaalde doelgroepen (personen met een handicap, ...) gebaat zijn bij diverse therapieën met paarden. Deze worden door het opzetten van samenwerkingsverbanden tussen paardenhouderijen en instellingen uit de sociale sector toegankelijk gemaakt voor alle personen op het platteland uit deze doelgroep en aanvullend ook voor stadsbewoners.

Het is de bedoeling om een goede geografische spreiding van aangepaste maneges te voorzien die de mogelijkheid bieden tot paardrijden voor personen met een handicap en deze daarin te ondersteunen.

- ***Subsidiabele kosten kunnen zijn:***

Projecten die rechtstreekse steun aan individuele personen verlenen, worden niet betoelaagd.

De steun die kan gegeven worden, beperkt zich enkel tot activiteiten die geen handel omvatten. Projecten waarbij er dieren gekweekt worden of verhandeld worden, komen niet in aanmerking voor subsidie.

Kosten voor het aanleggen van oefenterreinen en buitenpistes zijn subsidiabel. Voor maneges en voor acties inzake landschappelijke inpassing (opmaken en uitvoeren van paardenbedrijfsplannen) kunnen zowel de uitvoeringskosten (vb ook beplanting, ...) als de ontwerpkosten in combinatie met uitvoeringskosten betoelaagd worden.

Er worden subsidies voorzien voor het ondersteunen van initiatieven die het therapeutisch effect van het werken met dieren stimuleren. Dit omvat ondermeer werken ter aanpassing van de infrastructuur en van materiaal alsook promotie. Enkel de extra kosten die voortvloeien uit het opzetten van de samenwerkingsverbanden en de promotie ervan zijn subsidiabel. Investeringskosten kunnen betoelaagd worden en in beperkte mate ook de werkingskosten, personeelskosten en communicatiekosten die nodig zijn om het samenwerkingsverband tot stand te brengen. De subsidiëring van kosten die geen investeringskosten zijn, is evenwel beperkt:

- in tijd: gedurende maximum 3 jaar, vanaf de start van het opzetten van de samenwerkingsverbanden; EN
- in omvang: de niet-investeringskost kan in het eerste jaar maximaal 30 % van de totale subsidiabele projectkosten bedragen. In het 2de jaar is dit maximum 20% en in het 3de jaar maximum 10%.

De reguliere werking van een samenwerkingsverband dat reeds operationeel is, komt niet in aanmerking.

25.5.5 Bevoegde autoriteit

Algemeen

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

25.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2010-2013
Output	Aantal gesteunde nieuwe acties	1
	Totale investeringsvolume (€)	30.000 euro

26 Dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling

26.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 52 b) ii) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

26.2 Maatregelcode: 322

26.3 Concrete actie

De concrete acties hebben betrekking op **dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling door:**

- de renovatie en inrichting van bestaand patrimonium tot dorpshuizen of gemeenschapshuizen voor dorpsbewoners;
- de heraanleg van het openbaar domein als ontmoetingsplaats voor dorpsbewoners (jong en oud) en dorpsgebruikers zoals toeristen en recreanten, toevallige passanten (dorpsontmoetingsplaatsen), met inbegrip van acties tegen verkeersonleefbare doortochten;
- de opmaak van een dorpsontwikkelingsstrategie met de aandacht voor bewonersparticipatie, streekidentiteit en kwalitatieve processen;
- ...

26.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 15 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

26.5 Beschrijving maatregel

26.5.1 Probleemstelling en rationale

De leefbaarheid van de kleine dorpen in het buitengebied van het sterk verstedelijkte Vlaanderen (Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen) is in tegenstelling tot meer achtergestelde plattelandsgebieden in een aantal Europese lidstaten niet echt een probleem van negatieve economische trends, sociale achteruitgang en ontvolking. De meeste plattelandsgebieden in Vlaanderen zijn immers vlot en snel bereikbaar, hetgeen ook betekent dat de leefbaarheid niet zozeer afhankelijk is van de lokaal aangeboden voorzieningen of werkgelegenheid, maar veeleer van de inrichting van het dorp als specifiek woon- en leefmilieu.

Het grotendeels autonome dorp van vroeger is in grote mate verdwenen.

Dorpen met een aantrekkelijk openbaar domein en diverse omgevingskwaliteiten kennen een onmiskenbare groei en verhogen het dorpsleven. Andere dorpen stagneren omwille van een negatieve uitstraling als gevolg van de onleefbaarheid. Een gebrek aan verkeersleefbaarheid of milieuhinder is hiervan soms de oorzaak, maar vooral een tekort aan een kwalitatieve ontmoetingsruimte is een belangrijke factor.

De trend om niet meer afhankelijk te zijn van de woonplek op het platteland voor de lokale voorzieningen levert problemen op voor vervoersafhankelijken. Zo gaat ook de gemeenschapsbinding verloren. De vele nieuwe bewoners van de meeste dorpen in Vlaanderen hebben niet altijd binding met de lokale bevolking waardoor een aantal dorpen een slechts beperkt gemeenschapsleven kent. Hierdoor verdwijnt ook de klassieke basis van de lokale besturen en is het moeilijker inwoners bij het beleid te betrekken. Anderzijds geven nieuwe bewoners een nieuwe impuls aan het gemeenschapsleven doordat zij nieuwe verenigingen willen starten. Een positieve ondersteuning is hierbij wenselijk.

26.5.2 Doelstelling en kwantificering

Met de voorgestelde acties wordt beoogd om de leefbaarheid van de kleine plattelandsdorpen te verbeteren door kernversterkend te werken. Deze doelstelling is tweeledig: enerzijds wordt de ontmoetingsfunctie gestimuleerd die de lokale bevolking terug bijeenbrengt, anderzijds wordt door ingrepen in het openbaar domein de aantrekkelijkheid van het wonen in de dorpskernen verbeterd en zal dit aanleiding geven tot de opleving van de lokale economie. Hiervoor zijn projecten noodzakelijk die gericht zijn op de versterking van het patrimonium, het ontmoetingsaspect en het verenigingsleven binnen het dorp. De realisaties uit het PDPO 2000-2006 hebben in dit verband hun meerwaarde aangetoond.

Heel wat dorpen in Vlaanderen hebben hun ontmoetingsfunctie verloren door verloedering van accommodatie door groeiende mobiliteit en daardoor ook verkeersonleefbaarheid. De pleinfunctie werd opgeofferd aan parkeermogelijkheden, groene ruimtes werden geasfalteerd. Om kernversterkend te kunnen werken, is er in Vlaanderen op het platteland dan ook een behoefte aan multifunctionele dorps- of gemeenschapshuizen waar de lokale bevolking zich kan verenigen, en ook in bewonersplatforms kan samen denken en -werken over de toekomst van de eigen woonomgeving en van onderuit voorstellen formuleren. Het zal dan ook van belang zijn om het oprichten van bewonersplatforms/dorpsraden te stimuleren en samen met hen en de lokale besturen voor de dorpen van Vlaanderen een dorpsontwikkelingsstrategie voor te bereiden. Het aantal stagnerende dorpen in Vlaanderen dient te worden teruggebracht tot een absoluut minimum. Gerealiseerde projecten kunnen aangeven dat de kwaliteit verhoogt en het dorp opnieuw aantrekkelijk wordt als woon- en leefruimte. Prioritaire aandacht moet tevens gaan naar de inrichting van het openbaar domein voor die dorpen waar de onleefbaarheid op dit ogenblik het grootst is. Dit is een strategie die niet alleen via dit PDPO moet worden opgenomen, maar ook in het Vlaams beleid.

26.5.3 Definiëring van begunstigten

De begunstigten van de maatregel zijn de lokale besturen en publieksrechtelijke rechtspersonen en voor wat betreft de dorps- en gemeenschapshuizen ook lokale verenigingen.

26.5.4 Praktische uitwerking

Ter uitvoering van deze maatregel wordt gewerkt via oproepen tot indiening van projecten. Om in aanmerking te komen zullen de projecten beoordeeld worden op basis van kwalitatieve selectiecriteria. Ook dienen de projecten te kaderen binnen de provinciale plattelandsbeleidsplannen.

De herwaardering van de dorpskernen en bestaand patrimonium, door renovatie, inrichting, heraanleg van pleintjes en de aanpalende weginfrastructuur en andere dorpsontmoetingsplaatsen

zoals lokale speeltuintjes en -weides, (historische en andere) belangrijke lokale plaatsen waar bijvoorbeeld recreanten en toeristen in de dorpskern halt houden en het dorp(sleven) leren kennen,... zal betoelaagd worden. Hiervoor wordt bij voorkeur een lokale dorpsontwikkelingsstrategie opgemaakt waaraan lokale besturen en bewoners samenwerken. Dorpsontwikkelingsstrategieën houden rekening met verschillende aspecten die mogelijkjs aangereikt worden op basis van een provinciale begeleiding bij een dorpsontwikkelingsstrategie met daarin bijvoorbeeld volgende aspecten: verkeersleefbaarheid en -veiligheid, aandacht voor de recreatiemobiliteit, bewegwijzering en bebording, groenbeleid, straatmeubilair en kunst in de openbare ruimte, openbare vervoersfunctie, monumentenzorg, eigentijds architecturale vormgeving met respect voor context en identiteit, aandacht voor aanplanting van groen bij particuliere woningen, wooninbreiding, erfgoed etc. Extra aandacht gaat naar de ontwikkeling en dynamisering van een handelskern.

De voorstellen kunnen worden ingediend op basis van een jaarlijkse oproep door de provinciebesturen uitgeschreven of als onderdeel van een programma van een Plaatselijke Groep (Leader).

De renovatie en herinrichting van bestaande gebouwen tot dorpshuizen en gemeenschapshuizen als ontmoetingsruimte en ten behoeve van de bevordering van het verenigingsleven zal worden betoelaagd. Dit wordt mee opgenomen als onderdeel van op te maken dorpsontwikkelingsstrategie. De voorstellen kunnen worden ingediend op basis van een jaarlijkse oproep door de provinciebesturen uitgeschreven.

Zowel de ontwerp- als investeringskosten voor de heraanleg van het openbaar domein als voor de renovatie en herinrichting van de dorps- en gemeenschapshuizen komen in aanmerking voor steun.

De opmaak van dorpsontwikkelingsstrategieën komt voor medefinanciering in aanmerking, maar enkel indien daaruit ook een van de andere acties voor medefinanciering wordt ingediend.

De steun is voorbehouden voor dorpen die deel uitmaken van de kernen van het buitengebied. Aan de provincies wordt gevraagd hiervoor een strategie te ontwikkelen. Ook de ontwerpers worden geselecteerd door onafhankelijke jury's.

Subsidiabele kosten kunnen zijn:

Renovatie, inrichting, heraanleg van pleintjes en de aanpalende weginfrastructuur en andere dorpsontmoetingsplaatsen zoals lokale speeltuintjes en -weides, (historische en andere) belangrijke lokale plaatsen waar bijvoorbeeld recreanten en toeristen in de dorpskern halt houden en het dorp(sleven) leren kennen,... zullen betoelaagd worden.

De renovatie en herinrichting van bestaande gebouwen tot dorpshuizen en gemeenschapshuizen als ontmoetingsruimte en ten behoeve van de bevordering van het verenigingsleven zal worden betoelaagd.

Zowel de ontwerp- als investeringskosten voor de heraanleg van het openbaar domein als voor de renovatie en herinrichting van de dorps- en gemeenschapshuizen komen in aanmerking voor steun.

De opmaak van dorpsontwikkelingsstrategieën komt voor medefinanciering in aanmerking, maar enkel indien daaruit ook een van de andere acties voor medefinanciering wordt ingediend.

De steun is voorbehouden voor dorpen die deel uitmaken van de kernen van het buitengebied.

Ter volledigheid kan hier worden gemeld dat alle acties mbt deze maatregel uit de programmaperiode 2000-2006 volledig zijn afgerond en er aldus geen betalingen meer hoeven te gebeuren.

26.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

26.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gemeentes waar acties plaatsvonden	60
	Totale investeringsvolume(€)	17.500.000

27 Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed

27.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 52 b) iii) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

27.2 Maatregelcode: 323-A

27.3 Concrete actie

De concrete acties hebben betrekking op **instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed door:**

a) voor wat betreft cultuurhistorisch erfgoed:

- impulsen voor de restauratie van niet-beschermd kleinschalig cultuurhistorisch erfgoed en cultuurhistorische infrastructuur met een identiteitsbepalend aspect zoals veldkapellen, toegangspoorten, wegwijzers, oorlogsmonumenten, landbouwkundig erfgoed, waterbouwkundig erfgoed, ...;
- behoud, bescherming en herbestemming van landelijk bouwkundig erfgoed, zoals beeldbepalend dorpspatrimonium en beeldbepalend en streekeigen landelijk patrimonium;
- de aanleg van nieuwe kunst- en cultuurelementen zoals land-art, kunstobjecten gerelateerd aan het landschap, ...;
- acties inzake landelijk roerend en immaterieel erfgoed via netwerk van musea en erfgoeddepots;
- acties inzake herbestemming/hergebruik van agrarisch erfgoed (beschermde schuren, gebouwen) in een moderne landbouwbedrijfsvoering;
- ...

b) voor wat betreft natuurlijk erfgoed:

- versterken en herstellen van landschappelijke en natuurlijke kwaliteitsvolle elementen zoals dijken, dreven, parken, ...;
- acties ten behoeve van basiswaarden zoals stilte, duisternis,
- investeringen binnen de speciale beschermingszones (Natura 2000 – gebieden) in het kader van onderhoud, herstel en opwaardering van het natuurlijk erfgoed in functie van de gunstige staat van instandhouding van habitats en van habitats van soorten waarvoor de speciale beschermingszone is aangewezen;
- investeringen in het kader van onderhoud, herstel en opwaardering van het natuurlijk erfgoed en de ontwikkeling van gebieden met een hoge natuurwaarde.

Onder gebieden met hoge natuurwaarde worden verstaan:

- VEN (Vlaams Ecologisch Netwerk) en IVON (Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk = Natuurverwevingsgebieden + Natuurverbindingsgebieden)
- groen-, park-, buffer- en bosgebieden op plannen van aanleg (gewestplan, BPA, APA) of ruimtelijke uitvoeringsplannen
- de erkende reservaten en de Vlaamse reservaten, en hun perimeter
- het gebied binnen de perimeter van een natuurinrichtingsproject
- de gebieden waarvoor een natuurrichtplan is opgesteld

- acties om het milieubewustzijn te vergroten en in het bijzonder aandacht te bevorderen voor goed beheer van Natura 2000 soorten en habitats
- ...

27.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 9 en 13 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

27.5 Beschrijving maatregel

27.5.1 Probleemstelling en rationale

Mede door de steeds oprukkende verstedelijking gaat het karakteristieke van het platteland steeds meer verloren. Identiteits- en beeldbepalende gebouwen en andere getuigen uit het verleden verdwijnen of verloederen. De historische landschappen vervagen en versnipperen en evolueren bovendien niet naar nieuwe kwaliteitsvolle entiteiten. Dit resulteert ook dikwijls in het verloren gaan van potenties op het vlak van economie. Nu steeds meer mensen meer vrije tijd hebben en in de sterk verstedelijkte omgeving ook het belang van rust en ontspanning toeneemt, kunnen belangrijke relictlandschappen, erfgoed en -erfgoedelementen een belangrijke ondersteunende rol krijgen op het vlak van beleving van het platteland.

Binnen het Natura-2000 netwerk zijn bovendien de ecologische vereisten voor instandhouding van soorten en habitats nog steeds niet aanwezig.

27.5.2 Doelstelling en kwantificering

Eerder dan het landelijke erfgoed uitsluitend te beschermen, is het veel belangrijker dit erfgoed als getuigenis en als onderdeel van de identiteit van een bepaald gebied te ontwikkelen en te integreren in een beleevingsstrategie en een toeristisch-recreatieve visie, gekoppeld aan een gebiedsgerichte plattelandsontwikkeling. Het is van belang dat de bewoners zich opnieuw kunnen herkennen in hun woon- en leefomgeving zoals dit ook meer en meer in het kader van het stedenbeleid plaatsgrijpt. Het is daarom van belang landschapsherstel en de herwaardering van het cultuurhistorisch, landelijk en agrarisch erfgoed een plaats te geven in de ontwikkeling van een regionale identiteit waarin ook een meekoppeling naar de lokale economie en het toerisme mogelijk is. Identiteit resulteert immers ook in een grotere beleving, waarbij toerisme en recreatie en de vermarkting van lokale producten aan belang winnen. Lokale producten worden immers beter bekend via identiteit en toerisme en recreatie. Ook het educatieve aspect kan hieraan gekoppeld worden.

Binnen het Natura-2000 netwerk is het de bedoeling een adequaat beheer te realiseren dat rekening houdt met de ecologische vereisten en volgens instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en habitats om te komen tot een gunstige staat van instandhouding. Voor sommige van deze speciale beschermingszones is het nodig om inrichtingswerkzaamheden door te voeren om een gunstige staat van instandhouding te herstellen.

De doelstelling moet verder ook aanleiding geven tot een groeiend identiteitsbesef, vertaald in plattelandsgebieden met een ‘herwonnen’ of nieuwe identiteit, gedragen en ondersteund door de herwaardering van het natuurlijk en cultureel erfgoed.

27.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigen kunnen zowel lokale besturen, publiekrechtelijke rechtspersonen en organisaties zonder winstoogmerk zijn. Voor een aantal sporen met betrekking tot investeringen in Natura 2000-gebieden en andere gebieden met hoge natuurwaarden worden deze begunstigen uitgebreid met alle privaatrechtelijke rechtspersonen en natuurlijke personen, en zo in overeenstemming met de Vlaamse regelgeving gebracht. Een specificering van de begunstigden per spoor is opgenomen onder 1.5.4.

27.5.4 Praktische uitwerking

De beoogde acties worden in hun samenhang op een gebiedsgerichte manier uitgewerkt en gerealiseerd. Dit kan in de eerste plaats gebeuren via de Leader-benadering en verwerkt in een lokale ontwikkelingsstrategie, weliswaar gekoppeld aan een toeristisch-recreatieve beleidsvisie. Ook andere gebiedsgerichte benaderingen komen in aanmerking. De omschreven acties kunnen dan ook niet als alleenstaande elementen worden gerealiseerd, maar moeten deel uitmaken van een groter geheel. Hieraan dient een visie te worden gekoppeld.

Algemeen uitgangspunt voor maatregelen inzake cultuurhistorisch erfgoed is het behoud van dit erfgoed door ontwikkeling, met het oog op het werken aan het verhaal van de streek. Dit kan bij voorkeur kaderen in een provinciale gebiedsgerichte erfgoedstrategie.

De maatregelen voorzien in acties inzake landelijk roerend erfgoed zoals stimuleren van netwerkvorming tussen landelijke streekmusea met onder meer gezamenlijke promotie, educatieve ondersteuning, tentoonstellingen, ... , verder maatregelen inzake het opzetten van thematische en regionale erfgoeddepots en depotwerking, ... acties naar immaterieel landelijk erfgoed zoals registratie en ontsluiting (beeldbanken, ...)

Impulsen voor restauratie van niet-beschermd kleinschalig erfgoed en infrastructuur met een identiteitsbepalend aspect hebben vooral betrekking op de uitvoering van kleine werken. Het behoud, de bescherming en herbestemming van landelijk bouwkundig erfgoed wordt vooral gerealiseerd voor beeldbepalend dorpspatrimonium (inventarisatie, maatregelen ter bescherming en behoud, ... en beeldbepalend en streekeigen landelijk patrimonium (inventarisatie, expertise, maatregelen ter bescherming en behoud, ...))

De acties inzake landschapsherstel en andere identiteitsversterkende acties (zoals land-art) hebben vooral betrekking op de uitvoering van werken.

Projecten in het kader van gebiedsgerichte benaderingen die niet samenvallen met de Leader-benadering worden via een oproep door de provincies ingediend.

Voor de uitvoering van de noodzakelijke werken, alsook voor het begeleidende informatieve (en promotie-)materiaal kan steun worden bekomen. De steun voor de projecten wordt verleend conform artikel 57 a) en b) van de Europese Verordening 1698/2005.

Voor de praktische uitwerking inzake procedure en financiering van investeringen binnen de speciale beschermingszones (Natura 2000) en andere gebieden met een hoge natuurwaarde gelden volgende sporen en niet de gebiedsgerichte werking zoals beschreven in voorgaande tekst:

a. Landinrichting

Landinrichting heeft tot doel de coördinatie van de inrichting en de projectmatige, integrale inrichting van de niet-stedelijke gebieden te regelen (buitengebied, platteland, landelijk gebied, open ruimte). Landinrichting wordt daarmee beschouwd als een strategisch onderdeel van het Vlaamse ruimtelijke orderingsbeleid.

De landinrichting wordt uitgevoerd op basis van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij, inzonderheid het hoofdstuk II - De landinrichting, gewijzigd bij de decreten van 22 november 1995, 8 december 2000 en 19 juli 2002. Inrichtingsplannen worden opgemaakt op basis van het besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004 betreffende de procedure tot opmaak van landinrichtingsplannen en houdende opheffing van het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 1996 houdende nadere regelen betreffende de landinrichting en houdende wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van de landinrichtingswerken.

De landinrichtingswerken die voor Europese cofinanciering in aanmerking komen, zijn die inrichtingswerken die worden uitgevoerd door de Vlaamse Landmaatschappij of door een lokaal bestuur (gemeente of provincie), en die bedoeld zijn om een gunstige staat van instandhouding te herstellen in de Natura 2000 gebieden.

b. Natuurinrichting

Met natuurinrichtingsprojecten worden maatregelen en inrichtingswerkzaamheden beoogd die in hoofdzaak gericht zijn op een optimale inrichting van een gebied met het oog op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van natuur en natuurlijk milieu. Er wordt daarbij ook rekening gehouden met de andere functies van het gebied waar natuurinrichting plaatsgrijpt, zoals recreatieve ontsluiting van de gebieden.

Natuurinrichtingsprojecten worden aangestuurd door een natuurinrichtingsprojectcomité, en uitgevoerd door de Vlaamse Landmaatschappij op basis van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu en het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997, gewijzigd bij het besluit van de Vlaamse Regering van 21 november 2003 en bij het besluit van de Vlaamse regering van 2 februari 2007. De begunstigde is de Vlaamse Landmaatschappij, een publiekrechtelijke rechtspersoon.

De natuurinrichtingswerken die voor cofinanciering in aanmerking komen, zijn deze in gebieden met een hoge natuurwaarde en deze die bedoeld zijn om een gunstige staat van instandhouding duurzaam in stand te houden of te herstellen in de Natura 2000 gebieden, en kunnen uitgevoerd worden op terreinen van alle van publiekrechtelijke rechtspersonen, privaatrechtelijke rechtspersonen en natuurlijke personen.

Overeenkomstig de Vlaamse regelgeving bedraagt de overheidssteun maximaal 100% van de totale projectkost.

c. Natuurprojectovereenkomst in uitvoering van het decreet natuurbehoud

De inrichtingswerken die voor cofinanciering in aanmerking komen, zijn deze in gebieden met een hoge natuurwaarde en deze die bedoeld zijn om een gunstige staat van instandhouding duurzaam in stand te houden of te herstellen in de Natura 2000 gebieden.

Als begunstigde komen publiekrechtelijke rechtspersonen, privaatrechtelijke rechtspersonen en natuurlijke personen in aanmerking. Overeenkomstig de Vlaamse regelgeving bedraagt de overheidssteun maximaal 50% van de totale projectkost voor lokale besturen en publiekrechtelijke rechtspersonen en maximaal 90% voor privaatrechtelijke rechtspersonen en natuurlijke personen.

d. Uitzonderlijke eenmalige inrichtingmaatregelen (binnen erkende reservaten) of inrichtingswerken in een Vlaams natuurreservaat.

De natuurinrichtingswerken die voor cofinanciering in aanmerking komen, zijn deze in gebieden met een hoge natuurwaarde en die inrichtingswerken die bedoeld zijn om een gunstige staat van instandhouding duurzaam in stand te houden of te herstellen in de Natura 2000 gebieden.

Als begunstigde komen privaatrechtelijke rechtspersonen en natuurlijke personen in aanmerking. Overeenkomstig de Vlaamse regelgeving bedraagt de overheidssteun maximaal 80% van de totale projectkost.

e. Eenmalige inrichtingsmaatregelen die niet kaderen in specifieke Vlaamse regelgeving

De inrichtingswerken die voor cofinanciering in aanmerking komen, zijn die inrichtingswerken die bedoeld zijn om een gunstige staat van instandhouding duurzaam in stand te houden of te herstellen van Natura 2000 habitats en -soorten in de Natura 2000 gebieden en in gebieden met een hoge natuurwaarde. Het betreft ad-hoc subsidies.

Als begunstigde komen lokale besturen, publiek- en privaatrechtelijke rechtspersonen en natuurlijke personen in aanmerking. De overheidssteun bedraagt maximaal 100% van de totale projectkost.

f. Acties om het milieubewustzijn te vergroten.

Acties die voor cofinanciering in aanmerking komen zijn deze die bedoeld zijn om bij de doelgroepen aan capaciteitsopbouw te doen rond het milieubewustzijn in verband met Natura 2000. Als begunstigde komen organisaties zonder winstoogmerk in aanmerking. De overheidssteun bedraagt maximaal 100% van de totale projectkost.

Subsidiabele kosten kunnen zijn:

Stimuleren van netwerkvorming tussen landelijke streekmusea met onder meer gezamenlijke promotie, educatieve ondersteuning, tentoonstellingen, ...;

Maatregelen inzake het opzetten van thematische en regionale erfgoeddepots en depotwerking, ... acties naar immaterieel landelijk erfgoed zoals registratie en ontsluiting (beeldbanken, ...).

Impulsen voor restauratie van niet-beschermd kleinschalig erfgoed en infrastructuur met een identiteitsbepalend aspect hebben vooral betrekking op de uitvoering van kleine werken

De acties inzake landschapsherstel en andere identiteitsversterkende acties (zoals land-art) hebben vooral betrekking op de uitvoering van werken.

Voor de uitvoering van de noodzakelijke werken, alsook voor het begeleidende informatieve (en promotie-)materiaal kan steun worden bekomen. De steun voor de projecten wordt verleend conform artikel 57 a) en b) van de Europese Verordening 1698/2005.

Inrichtingswerken al dan niet in uitvoering van specifieke Vlaamse regelgeving (landinrichting, natuurinrichting, natuurproject-overeenkomsten en eenmalige uitzonderlijke inrichtingsmaatregelen) in gebieden met een hoge natuurwaarde en die inrichtingswerken die bedoeld zijn een gunstige staat van instandhouding duurzaam in stand te houden of te herstellen in de Natura 2000 gebieden.

Acties in verband met Natura 2000 bij de doelgroepen. Deze acties dienen om het milieubewustzijn te vergroten en kunnen communicatie, kennisopbouw of participatie aan de opmaak van de instandhoudingsdoelstellingen omvatten.

Ter volledigheid kan hier worden gemeld dat er geen lopende acties van voor 1 januari 2007 zijn. De lopende acties die betrekking hebben op paragraaf 7 Landelijk erfgoed (uitdovende maatregel) werden niet uitgevoerd met het oog op de doelstellingen voor de Natura 2000 gebieden in dit Programmeringsdocument, maar hadden een veel breder karakter dan deze voor de Natura 2000 gebieden.

27.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

Landinrichting en ruilverkaveling
Departement Leefmilieu- Natuur en Energie
afdeling Land- en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen
Chrysalisgebouw,
Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

Marnix De Vrieze
Tel: 02/553 21 87
marnix.devrieze@lne.vlaanderen.be

Natuurinrichting
Departement Leefmilieu- Natuur en Energie
Agentschap Natuur en Bos
Ferrarisgebouw
Koning AlbertII-laan 20 bus 8 – 1000 Brussel

Marleen Evenepoel
Tel: 02/553 03 93
marleen.evenepoel@lne.vlaanderen.be

27.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
----------------	-----------	----------------

Output	Aantal gesteunde landelijk erfgoed acties	82
	Totale investeringsvolume(€)	12.000.000

28 Landelijk erfgoed (uitdovende maatregel)

28.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 52 b) iii) en artikel 57 van de Europese Verordening 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

Voor deze maatregel zullen geen nieuwe contracten meer worden aangegaan onder het programma voor plattelandsontwikkeling 2007-2013.

28.2 Maatregelcode: 323-B

28.3 Concrete actie

Deze maatregel behelst enkel lasten uit het verleden. De laatste betalingen voor deze maatregel gebeuren in 2008.

Herwaardering van het landelijk erfgoed (natuurlijk en cultureel erfgoed)

In het Programma 2000-2006 werden landinrichtings-, ruilverkavelings- en natuurinrichtingswerken meegefinancierd die gericht waren op onder meer de volgende doelstellingen:

- het natuurtechnisch inrichten van oevers langs onbevaarbare waterlopen;
- het inrichten van bufferstroken langs waterlopen;
- het inrichten van vispaaiplaatsen;
- het aanplanten van lijn- en vlakvormige groenelementen (bomenrijen, hagen en houtkanten, bosjes) op wegbermen, oeverstroken, percelen, . . .;
- de inrichting van erfgoedsites;

28.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 14 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

28.5 Beschrijving maatregel

28.5.1 Probleemstelling en rationale

Deze maatregel behelst enkel lasten uit het verleden.

28.5.2 Doelstelling en kwantificering

Herwaardering van het landelijk erfgoed (natuurlijk en cultureel erfgoed)

28.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden van deze maatregel zijn:

- Vlaamse Landmaatschappij
- Provincies
- Gemeenten
- Ruilverkavelingscomités

28.5.4 Praktische uitwerking

Landinrichting

Landinrichting heeft tot doel de coördinatie van de inrichting en de projectmatige, integrale inrichting van de niet-stedelijke gebieden te regelen (buitengebied, platteland, landelijk gebied, open ruimte). Landinrichting wordt daarmee beschouwd als een strategisch onderdeel van het Vlaamse ruimtelijke ordeningsbeleid.

De landinrichting wordt uitgevoerd op basis van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij, inzonderheid het hoofdstuk II - De landinrichting, gewijzigd bij de decreten van 22 november 1995, 8 december 2000 en 19 juli 2002. Inrichtingsplannen worden opgemaakt op basis van het besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004 betreffende de procedure tot opmaak van landinrichtingsplannen en houdende opheffing van het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 1996 houdende nadere regelen betreffende de landinrichting en houdende wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van de landinrichtingswerken.

De landinrichtingswerken die voor Europese cofinanciering in aanmerking komen zijn de werken die worden uitgevoerd door de Vlaamse Landmaatschappij of door een lokaal bestuur (gemeente of provincie), en die gericht zijn op de beschreven doelstellingen en kwantificering.

Ruilverkaveling

Ruilverkaveling is een instrument voor de structurele inrichting van gebieden met een hoofdzakelijk agrarische bestemming. Aan de basis liggen landbouweconomische doelstellingen. Er wordt gemikt op een structurele verbetering van de externe productiefactoren van de land- en tuinbouw.

De toenemende maatschappelijke betrokkenheid bij het instrument ruilverkaveling stelt als belangrijke voorwaarde dat er rekening moet worden gehouden met alle functies van het gebied waar ruilverkaveling plaatsgrijpt. Dat betekent dat naast de ontwikkeling van een duurzame landbouw ook gestreefd wordt naar een duurzame kwaliteit van natuur, milieu en landschap, de zorg voor het cultuurhistorisch en het archeologisch erfgoed en de recreatieve ontsluiting van de gebieden. Het nut van de ruilverkaveling voor de totale plattelandsgemeenschap staat daarbij centraal.

Ruilverkavelingen worden uitgevoerd door ruilverkavelingscomités, op basis van de wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van de wet, aangevuld door de wet van 11 augustus 1978 houdende bijzondere bepalingen eigen aan het Vlaamse Gewest, gewijzigd bij het decreet van 19 juli 2002.

De ruilverkavelingswerken die voor cofinanciering in aanmerking komen, zijn deze die gericht zijn op de beschreven doelstellingen en kwantificering.

Natuurinrichting

Met natuurinrichtingsprojecten worden maatregelen en inrichtingswerkzaamheden beoogd die in hoofdzaak gericht zijn op een optimale inrichting van een gebied met het oog op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van natuur en natuurlijk milieu. Er wordt daarbij ook rekening gehouden

met de andere functies van het gebied waar natuurinrichting plaatsgrijpt, zoals recreatieve ontsluiting van de gebieden.

Natuurinrichtingsprojecten worden aangestuurd door een natuurinrichtingsprojectcomité, en uitgevoerd door de Vlaamse Landmaatschappij op basis van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu en het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997, gewijzigd bij het besluit van de Vlaamse Regering van 21 november 2003.

De natuurinrichtingswerken die voor cofinanciering in aanmerking komen, zijn deze die gericht zijn op de beschreven doelstellingen en kwantificering.

28.5.5 Bevoegde autoriteit

Landinrichting en ruilverkaveling

Departement Leefmilieu- Natuur en Energie
afdeling Land- en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen
Chrystalisgebouw, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

Marnix De Vrieze
Tel: 02/553 21 87
marnix.devrieze@lne.vlaanderen.be

Natuurinrichting

Departement Leefmilieu- Natuur en Energie
Agentschap Natuur en Bos
Ferrarisgebouw, Koning AlbertII-laan 20 bus 8 – 1000 Brussel

Marleen Evenepoel
Tel: 02/553 03 93
marleen.evenepoel@lne.vlaanderen.be

28.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde landelijk erfgoed acties	11
	Totale investeringsvolume (€)	668.840

28.5.7 Financiering

Deze maatregel behelst enkel lasten uit het verleden. De laatste betalingen voor deze maatregel gebeuren in 2008. Voor deze maatregel is nog 995.707 euro nodig.

In afwijking op de onder “As 3 – B Gebiedsgerichte werking” beschreven werkwijze voor financiering, wordt voor de lasten uit het verleden van landinrichtings-, ruilverkavelings- en natuurinrichtingsprojecten een overheidssteun van 80% of 100% van de totale projectkost betaald, in continuïteit met het eerste Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling.

Artikel 3 (2) van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

29 Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)

29.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 52 c) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

29.2 Maatregelcode: 331

29.3 Concrete actie

Opleiding, vorming en begeleiding voor economische actoren werkzaam onder as 3 met inbegrip van landbouwdiversificatie en gespecialiseerde opleiding, begeleiding en dienstverlening voor de nieuwe vormen van maatschappelijk verantwoord ruraal ondernemerschap.

Deze maatregel bevat niet enkel de klassieke vormen van opleiding (cursussen), maar eveneens het brede spectrum van aanverwante vormingsactiviteiten, zoals communicatie, professionalisering, begeleiding en netwerkvorming. Hieronder vallen onder meer:

- Het opzetten van een degelijke ondersteuning voor streekproducten, bijvoorbeeld inzake promotie van de producten, stimuleren van nieuwe ideeën, professionalisering van producenten, opzetten van gezamenlijk platform, ...;
- Vorming, stimulering, professionalisering, netwerkvorming en begeleiding van diverse vormen van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap (alle vormen van landbouwdiversificatie, toerisme, recreatie, buurtwinkels, hoeveverkoop, ambachten, ...) eventueel via een regionaal loket, mobiele dienst, gerichte initiatieven, ...;
- Initiatieven inzake groene zorg, zoals bewustmaking van de mogelijkheden en troeven van zorgfuncties op actieve boerderijen, het uitbouwen van een netwerk, opleiding van de betrokken landbouwers terzake;
- Promotie en communicatie rond het platteland als 'kwaliteitslabel' via media, plattelandsklassen, etc.
- ...

29.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 14 en 15 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

29.5 Beschrijving maatregel

29.5.1 Probleemstelling en rationale

De vraag naar nieuwe economische dragers op het platteland is groot en geslaagde initiatieven uit het verleden leren dat het platteland heel wat troeven heeft.

Willen we een leefbaar platteland in stand houden, dan is het van heel groot belang dat tewerkstelling en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap op het platteland terdege gestimuleerd worden. Binnen deze maatregel wordt vooral gefocust op het belang van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap buiten de landbouw, al blijft deze een belangrijke rol spelen en zullen acties vaak eraan worden gerelateerd. Specifieke maatregelen inzake landbouwverbreding vallen echter onder de maatregel 'diversificatie naar niet agrarische activiteiten'.

29.5.2 Doelstelling en kwantificering

Intermediaire dienstverlening is de vorm van dienstverlening die de vraag naar en het aanbod van kapitaal, arbeid of producten coördineert. Het betreft hier geen directe ondersteuning van ondernemers, maar het scheppen van een positief ondernemersklimaat door gerichte en innovatieve dienstverlening in de vorm van opleiding en vorming, begeleiding, netwerkvorming, ..., zodat ontwikkeling van nieuwe economische dragers gestimuleerd wordt.

De maatregel beoogt de optimalisatie en vernieuwing van het economisch potentieel van het Vlaamse platteland als werkgebied van de plattelandsbewoner. Door ondernemen op het platteland opnieuw aantrekkelijk te maken, kan de lokale economie een motor zijn in de algemene ontwikkeling van een gebied. Het platteland heeft diverse troeven die mogelijkheden scheppen voor bijkomende tewerkstelling.

Het platteland heeft nood aan een degelijk gestructureerd economisch beleid. Met de beperkte middelen van het PDPO kan dit niet gerealiseerd worden. Aanvullend op de grote economische projecten die via de structuurfondsen gerealiseerd zullen worden, kan via PDPO wel gefocust worden op kleinere intermediaire dienstverlening. Met de maatregel wordt dus gestreefd naar het ondersteunen van innovatieve ideeën inzake maatschappelijk verantwoord ruraal ondernemen, en de ontwikkeling van nieuwe economische dragers voor het platteland via opleiding en vorming, begeleiding, netwerkvorming,....

29.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden kunnen lokale besturen, publiekrechtelijke rechtspersonen, middenveldorganisaties en verenigingen zijn.

29.5.4 Praktische uitwerking

Maatschappelijk verantwoord ondernemerschap kan heel diverse vormen aannemen, en het is dan ook niet de bedoeling een beperkende lijst aan te leggen, maar vooral in te gaan op nieuwe initiatieven. Enkele voorbeelden kunnen zijn: landschapszorg, landschapsdesign, begroening van gebouwen, milieu- en energiemaatregelen,.... De nadruk moet duidelijk liggen op het intermediaire, zijnde het ondersteunen van initiatieven die ondernemerschap stimuleren, via vorming en opleiding, begeleiding en professionalisering.. Enkele voorbeelden: begeleiding van landbouwers inzake plattelandslgies, integratie van diensten bij kruideniers, opleidingen inzake hoeveverkoop, uitbouw van diverse vormen van dagrecreatie, het stimuleren van lokale restaurants om met lokaal biologisch voedsel te werken enz. Er zou prioritair ingezet moeten worden op de promotie van bioproducten. Ook praktische zaken kunnen aanbod komen, bijvoorbeeld inzake fiscaliteit, kwaliteitsbewaking, promotie. Het initiatief kan komen van bijvoorbeeld een aanspreekpunt voor technische bedrijfsondersteuning voor rurale ondernemingen.

Streekproducten kunnen uitgroeien tot het gezicht van een regio en dragen bij tot de tewerkstelling. Het lanceren van nieuwe streekproducten, het vermarkten van een groep streekproducten onder een kwaliteitslabel, de koppeling van streekproducten waaronder biologische landbouwproducten, met het plattelandstoerisme, etc. ... dit zijn mogelijkheden om streekproducten te ondersteunen zonder rechtstreeks de producenten te ondersteunen. Dit kan via vorming, begeleiding, communicatie en netwerkvorming

Groene zorg is weliswaar geen puur economische activiteit, maar het valt duidelijk onder het aanwenden van kwaliteiten van het platteland voor andere doeleinden dan landbouw. Het beantwoordt aan een vraag vanuit de zorgsector om mensen op landbouwbedrijven een zinvolle taak te geven en dus een dienstverlening op te zetten waarbij de vraag vanuit de welzijns- en zorgsector om samenwerkingsvormen met zorgboeren gekoppeld wordt aan het bestaande en potentiële aanbod van zorgboeren. Voor het opzetten van de organisatie die voor de begeleiding van zorgboeren instaat, alsook ter ondersteuning van een goede werking, is steun mogelijk. In de omkadering van de dienstverlening gaat ook aandacht naar sensibilisering, vorming, verstevigen van het maatschappelijk draagvlak, etc.

Promotie en communicatie zijn niet alleen belangrijk voor de identiteit van een regio, maar ook voor het economisch potentieel ervan. Zowel naar de buitenwereld als voor de eigen bevolking is het van belang dat de regio een kwaliteitsmerk wordt dat afstraalt op toerisme, streekproducten, ambachtsproducten, etc. ... Ook educatie naar derden is hierbij van belang (bijvoorbeeld via plattelandsklassen). Ook initiatieven voor opleidingen rond nieuwsoortige rurale bedrijvigheid (zowel binnen als buiten de landbouw) verdient de aandacht.

Dergelijke projecten kunnen betoelaagd worden indien zij deel uitmaken van een economische visie als onderdeel van een gebiedsgerichte visie. Projecten kunnen worden ingediend op basis van een oproep door de provinciebesturen.

Subsidiabele kosten kunnen zijn:

Het ondersteunen van initiatieven die maatschappelijk verantwoord ondernemerschap stimuleren, via vorming en opleiding, begeleiding en professionalisering.

Enkele voorbeelden: het opzetten van initiatieven voor de begeleiding van landbouwers en andere rurale ondernemers inzake landschapszorg, landschapsdesign, begroening van gebouwen, milieu- en energiematregelen, plattelandslgies, integratie van diensten bij kruideniers, opleidingen inzake hoeveverkoop, uitbouw van diverse vormen van dagrecreatie, het stimuleren van lokale restaurants om met lokaal biologisch voedsel te werken enz.,

Het ondersteunen van initiatieven die via vorming, begeleiding, communicatie en netwerkvorming nieuwe streekproducten lanceren, een groep streekproducten onder een kwaliteitslabel vermarkten, streekproducten koppelen waaronder biologische landbouwproducten met het plattelandstoerisme, etc. ...

Ook voor het opzetten van de organisatie die voor de begeleiding van zorgboeren instaat, alsook ter ondersteuning van een goede werking, is steun mogelijk. In de omkadering van de dienstverlening gaat ook aandacht naar sensibilisering, vorming, verstevigen van het maatschappelijk draagvlak, etc.

Promotie en communicatie van een kwaliteitsmerk dat afstraalt op toerisme, streekproducten, ambachtsproducten, etc. ...

Educatie naar derden via bijvoorbeeld via plattelandsklassen. Initiatieven voor opleidingen rond nieuwsoortige rurale bedrijvigheid (zowel binnen als buiten de landbouw) .

29.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

29.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Target 2007-2013
Output	Aantal deelnemende economische actoren aan gesteunde activiteiten	78.800
	Aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	64.000

30 De verhoging van de omgevingskwaliteit via sensibiliserende en informatieve acties

30.1 *Preambules*

De maatregel heeft betrekking op artikel 52 c) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

30.2 *Maatregelcode: 331-B*

30.3 *Concrete actie*

- informatieve en sensibiliserende acties met het oog op landschappelijke inpassing en streekeigen inrichting.

30.4 *Link met de strategie voor een Vlaams programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013*

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstellingen 12, 13 en 14 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

30.5 *Beschrijving maatregel*

30.5.1 *Probleemstelling en rationale*

Er is een toename van de paardenhouderij, veelal in de vorm van het houden van het hobbydier, maar in toenemende mate ook in professionele zin, inclusief alle daarvan afgeleide vormen van bedrijvigheid, zoals maneges, africhtstallen, gespecialiseerde dierenartsenpraktijken, dekstations, pensionbedrijven etc. In toenemende mate ontwikkelt de burger hobbymatige activiteiten in het landelijk gebied, waaruit soms een verloederd landschappelijk beeld voortkomt. Andere voorbeelden van minder gewaardeerde aspecten van de paardenhouderij zijn de dominante gebouwen, extra verkeer, ontbreken van landschapsinpassing van hekken/omheiningen; lawaai, stank en lichthinder; conflicten met andere recreatievormen. Dit in tegenstelling met het feit dat de burger met zijn hobby net de kwaliteit van het landschap opzoekt en de paardenhouderij, grondgebonden, heel wat kansen biedt voor een kwaliteitsvolle landschappelijke ontwikkeling. Om deze problemen gestructureerd aan te pakken is het belangrijk dat deze paardenhouderijen landschappelijk goed worden ingepast.

30.5.2 Doelstelling en kwantificering

Het is belangrijk om het landschapsherstel te herwaarderen in het belang van de bewoners zodat ze zich opnieuw kunnen herkennen in hun woon- en leefomgeving.

De paardenhouderij kan en moet een volwaardige plaats krijgen in het Vlaamse landschap en dit in harmonie met de andere actoren.

30.5.3 Definiëring van begunstigten

De begunstigten van de maatregel zijn de lokale besturen, publiekrechtelijke rechtspersonen, middenveldorganisaties, vzw's (verenigingen zonder winst).

30.5.4 Praktische uitwerking

- ***Informatieve en sensibiliserende acties met het oog op landschappelijke inpassing en streekeigen inrichting.***

Hieronder kunnen volgende zaken gesubsidieerd worden:

- het opmaken van informatiefolders over o.a. het plaatsen van schuilstallen in het buitengebied, landschappelijk inpassing van het gebouw en erf, zorg voor paard en landschap enz ..
- het organiseren van informatieavonden over de zorg voor paard en het landschap, enz...

- ***Subsidiabele kosten kunnen zijn:***

Zowel de ontwikkelings- – als de publicatiekosten voor het opmaken van brochures, folders komen in aanmerking.

Voor het organiseren van informatieavonden over de zorg voor paard en het landschap kan de omkadering ook gesubsidieerd worden.

30.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Paul Van der Sluys
Tel: 02/543 73 33
paul.vandersluys@vlm.be

30.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2010-2013
----------------	-----------	----------------

Output	Aantal gesteunde acties	1
	Totale investeringsvolume (€)	30.000 euro

As 4: LEADER

1 Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie

1.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 63 a) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

1.2 Maatregelcode: 413

1.3 Concrete actie

De concrete acties hebben betrekking op:

- De opmaak van lokale ontwikkelingsstrategieën door de plaatselijke groepen
- De uitvoering van de ontwikkelingsstrategieën die de plaatselijke groepen hebben opgemaakt binnen de doelstellingen van As 3, zijnde het verbeteren van de leefkwaliteit en de diversificatie van de plattelandseconomie.

1.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 18 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

1.5 Beschrijving maatregel

1.5.1 Probleemstelling en rationale

In Vlaanderen vertoont het platteland een zeer gedifferentieerd beeld. Deze verscheidenheid in ligging, schaal en kenmerken van 'landelijke gebieden' is een uitgangspunt voor het plattelandsbeleid. Die verscheidenheid vraagt differentiatie van het plattelandsbeleid. Dat betekent dat de schaal waarop beleid wordt gevoerd en de inhoud van het beleid aangepast moeten worden aan de aard en de problematiek van de gebieden. De sterke versnippering en verwevenheid van de diverse functies op het Vlaamse platteland vereisen een geïntegreerde aanpak. Er wordt een uitdrukkelijke keuze gemaakt voor een dynamische interactie waarbij de plattelandsbewoners zelf zo veel mogelijk de toekomstige ontwikkeling mee bepalen. Daarmee wordt het participatief karakter van het plattelandsbeleid onderstreept. Maar bovenal moet het plattelandsbeleid de duurzame ontwikkeling van het platteland voorstaan. Dat impliceert dat tegelijkertijd op een evenwaardige wijze aandacht wordt geschonken aan de sociale, de economische en de ecologische dimensie van het platteland, waarbij gestreefd wordt naar een maximale synergie tussen die drie componenten, en wat moet resulteren in een toenemende verweving van de functies van het platteland.

Terwijl het platteland vroeger vooral een productiefunctie had (o.m. voedsel), krijgt het meer en meer andere functies. Het medegebruik van het platteland door de hele Vlaamse samenleving wordt groter (toerisme en recreatie, genieten van natuur, ruimte, stilte,...).

Deze verandering is o.m. gebaseerd op het toenemend belang dat burgers hechten aan kwaliteit (beeldkwaliteit, belevingskwaliteit, ecologische kwaliteiten,...)

Deze kwaliteiten zijn niet alleen belangrijk als kader voor de economische diversificatie en als woon- en leefkader voor plattelandsbewoners. Ook vanuit ecologisch en sociaal oogpunt vormt het platteland een reservoir voor de Vlaamse samenleving.

1.5.2 Doelstelling en kwantificering

De Leader-as heeft tot doel plattelandsactoren ertoe aan te zetten en te helpen na te denken over het potentieel van hun gebied in een langere-termijn perspectief. Er wordt beoogd kwalitatief hoogstaande, geïntegreerde, originele strategieën voor een duurzame plattelandsontwikkeling te ontwikkelen en te ondersteunen die tot een verbetering leiden van de leefbaarheid in het gebied.

De verscheidenheid in ligging, schaal en kenmerken van ‘landelijke gebieden’ vormt een uitgangspunt voor het plattelandsbeleid. Vanuit de eigenheid van de streek kunnen de plattelandsgebieden hierop inspelen en initiatieven ontwikkelen waardoor het potentieel van hun streek optimaal benut wordt. De ligging van de regio, het typische karakter van de omgeving, streekeigen producten en/of productiemethoden,... kunnen troeven worden voor de regio en allerlei ontwikkelingskansen bieden. Initiatieven kunnen worden ontwikkeld die streven naar het herstel en/of het behoud van deze typische eigenschappen van de regio.

De economische betekenis van de Vlaamse plattelandsgebieden kan worden verhoogd door het bevorderen van de diversificatie van de economische dragers. Naast mogelijkheden voor versterking van de bestaande plattelandseconomie (o.a. via verbrede landbouw), zijn er ook diverse, eerder nieuwe economische dragers zoals o.m. toerisme en recreatie (met als basisproduct het landschap en de landschapsbeleving); en nieuwe kleinschalige en/of zelfstandige bedrijvigheid die vertrekt vanuit de identiteit van het platteland (cultuurhistorie, natuur en landschap, rust en ruimte).

Kenmerkend voor deze initiatieven zijn plaatsgebondenheid en het inspelen op de potenties van het gebied. Het gaat hier om eerder kleinschalige initiatieven die vernieuwend zijn en ruimer dan de reeds aanwezige initiatieven. Ook het gebruik van de informatietechnologie (o.a. e-commerce) biedt allerhande kansen voor de ontwikkeling van de plattelandseconomie.

Deze karakteristieken kunnen dan een hefboom vormen voor het verbeteren van het imago en de bekendheid van het gebied, het bevorderen van de werkgelegenheid, het stimuleren van het toerisme en de daarmee samenhangende economische impact, het verbeteren van de leefkwaliteit,....

De gebiedsgebonden ontwikkelingsstrategie moet :

- geïntegreerd zijn en gebaseerd zijn op een gezamenlijke, algemene benadering;
- rekening houden met specifieke doelgroepen;
- economisch levensvatbaar zijn en een duurzaam karakter hebben;
- een innovatief karakter hebben;
- samenwerking met andere plattelandsgebieden vooropstellen.

Door de uitvoering van de ontwikkelingsstrategieën van de plaatselijke groepen worden o.m. volgende effecten verwacht :

- grotere betrokkenheid van de plaatselijke actoren bij de ontwikkeling van hun regio;
- instandhouden en bevorderen van nieuwe werkgelegenheid;
- verhoging van de economische betekenis van de plattelandsgebieden;
- accentuering van de eigenheid van de plattelandsgebieden;
- valorisatie van de specifieke hulpbronnen van de plattelandsgebieden.

De opgestelde lokale ontwikkelingsstrategieën voor een duurzame plattelandsontwikkeling moeten leiden tot experimenteren met nieuwe vormen van valorisatie van natuurlijk en cultureel erfgoed; verbetering van het economische substraat om bij te dragen tot schepping van nieuwe werkgelegenheid; verbetering van het organisatievermogen van een lokale gemeenschap.

De acties die vloeien uit de lokale ontwikkelingsstrategie moeten minimaal gericht zijn op de verbetering van de huidige diversiteit en basiskwaliteit van het Vlaamse platteland. Deze basiskwaliteit omvat verschillende aspecten: milieu, natuur, economie, sociale voorzieningen,... De basiskwaliteit is een dynamisch gegeven dat evolueert in de tijd, waarbij de lat steeds hoger wordt gelegd. De verbetering van het economisch weefsel op het platteland wordt gericht op het stimuleren van de tewerkstelling op het platteland en op het behoud van de multifunctionele rol van het Vlaamse platteland.

Aangezien de 'leefkwaliteit' in de plattelandsgebieden door meerdere factoren wordt beïnvloed, kunnen bijgevolg allerhande acties die op een of meerdere van deze factoren positief inspelen, binnen deze maatregel ondergebracht worden. Zo spelen o.m. de bereikbaarheid en beschikbaarheid van voorzieningen, de eigenheid en het potentieel van de regio, de woonkwaliteit, de ontwikkelingskansen,... een rol.

1.5.3 Definiëren van begunstigden

De begunstigden van deze maatregel zijn de plaatselijke groepen (ontwikkelingsstrategie) en de projectpromotoren (acties/projecten).

1.5.4 Praktische uitwerking

→ Selectie ontwikkelingsstrategieën

Om in aanmerking te komen voor selectie in het kader van As 4, moeten de plaatselijke groepen een ontwikkelingsstrategie voor hun betrokken gebied voorleggen. Zowel de gebieden, de plaatselijke groepen als de ontwikkelingsstrategieën zijn aan een aantal criteria onderworpen.

De betrokken **gebieden** moeten:

- vanuit fysisch (geografisch), economisch en sociaal oogpunt een homogeen geheel vormen;
- coherent zijn;
- beschikken over een adequate kritische massa in termen van menselijke, financiële en economische hulpbronnen;
- deelgemeenten van minstens 3 gemeenten omvatten;
- voor minstens 90% uit "ruraal gebied" of een Leader I, II en "Leader+ gebied" bestaan. Ruraal zijn de gebieden die een aantal inwoners per vierkante kilometer ≤ 300 tellen en een bebouwde oppervlakte $\leq 15\%$ hebben. Deze criteria worden gezien op deelgemeenteniveau. Maximum 10% van de oppervlakte van het gebied mag niet-ruraal zijn, maar moet wel deel uitmaken van het buitengebied. Dit om ook kleine stedelijke centra in een Leader-gebied te kunnen opnemen. Deze spelen immers een belangrijke verzorgende rol voor het omliggende rurale gebied in het buitengebied.

- tussen de 5.000 en 150.000 inwoners bevatten. In uitzonderlijke gevallen kan, mits een gefundeerde argumentatie door de Plaatselijke Groepen, een afwijking op de bovengrens worden bekomen. De maximumgrens ligt hierbij echter op 250 000 inwoners. De volgende criteria kunnen voor een afwijking in aanmerking komen:
 - komen tot een logische en coherente samenhang naar fysieke gebiedskenmerken, identiteit, culturele en bestuurlijke coherentie, etc. In de strategie van de Plaatselijke groep moet duidelijk geargumenteed zijn waarom deze logische en coherente samenhang moet bekomen worden door het inwonersaantal op te trekken tot maximaal 250.000.
 - opname van een kleinstedelijke kern in de afbakening. De plaatselijke groep moet in de strategie beargumenteren waarom de opname van de kleinstedelijke kern een onontbeerlijke functie heeft met betrekking tot het bedienen van het omringende platteland en dat zonder deze kern een aantal cruciale doelstellingen uit de strategie niet zouden bereikt worden.

De **Plaatselijke Groepen** moeten bestaan uit een geheel van partners waarin de sociaal-economische milieus van het gebied evenwichtig en representatief vertegenwoordigd zijn. Op niveau van de besluitvorming moeten de economische en sociale partners en de verenigingen ten minste 50% van het plaatselijke partnerschap uitmaken. De keuze van de partners moet weloverwogen zijn. De ontwikkelingsstrategie moet immers gedragen worden door de ganse PG en de leden moeten door de positie die ze innemen kunnen bijdragen tot de uitvoering van de ontwikkelingsstrategie.

De leden van de PG's moeten blijf geven van hun vermogen om samen een ontwikkelingsstrategie voor het gebied uit te stippelen en deze uit te voeren. Ook de betrokkenheid na de goedkeuring van projecten dient te worden behouden. De PG-leden moeten zich actief inzetten voor de realisatie van de ontwikkelingsstrategie door de inbreng van knowhow, het actief benaderen van plattelandsactoren, het uitwerken van projectideeën,...

De toepasselijkheid en het operationeel karakter van het partnerschap zal worden beoordeeld in termen van de doorzichtigheid en duidelijkheid van de taakverdeling en verantwoordelijkheden. De partners moeten garanderen dat zij zich van de toegekende taken kunnen kwijten en dat de werkingsmechanismen en de besluitvorming doeltreffend en transparant zijn. Hierbij moeten PG's een van de partners als administratieve en financiële verantwoordelijke aanduiden, ofwel een gezamenlijke wettelijke structuur oprichten.

Deze elementen zullen in het aanvraagformulier verduidelijkt moeten worden en behoren tot de selectiecriteria.

De lokale **ontwikkelingsstrategie** is gebiedsgericht, geïntegreerd en gericht op de lange termijn. De ontwikkelingsstrategie moet geënt zijn op en verenigbaar zijn met de sociaal-economische context in het gebied en ze dient gebaseerd te zijn op een representatief partnerschap (plaatselijke groep).

De Plaatselijke Groepen moeten in hun lokale ontwikkelingsstrategie acties uitwerken met een innovatief karakter. De strategie moet aangeven dat de middelen waarmee nieuwe wegen naar duurzame ontwikkeling worden ingeslagen, nieuw zijn ten opzichte van hetgeen in het verleden voor het betrokken gebied is gebeurd en ten opzichte van de wegen die in het kader van de mainstream- programma's zijn gevolgd en gepland.

De doelstellingen die in de lokale ontwikkelingsstrategieën worden opgenomen moeten passen binnen de doelstellingen van As 3: het verbeteren van de leefkwaliteit op het platteland en de diversificatie van de plattelandseconomie. Tevens moeten de acties passen in het kader van de provinciale plattelandsbeleidsplannen.

De provinciale managementcomités bepalen hoeveel PG's er in elke provincie zullen aangeduid worden op basis van het budget dat per provincie ter beschikking wordt gesteld. In Vlaanderen kunnen maximaal 10 plaatselijke groepen geselecteerd worden.

Het provinciale managementcomité maakt een voorstel van selectie van de PG's die een werking in de provincie zullen hebben. Middels de selectie van een PG wordt de lokale ontwikkelingsstrategie van de PG goedgekeurd, wordt een budget toegekend waarin zowel een Europese, Vlaamse als een provinciale cofinanciering begrepen zijn, en wordt de gebiedsafbakening vastgelegd. Er wordt prioriteit gegeven aan PG's die samenwerking hebben geïntegreerd in hun lokale ontwikkelingsstrategie.

De door de provinciale managementcomités voorgestelde lokale ontwikkelingsstrategieën worden aan de Bestendige Deputatie van de betrokken provincie voorgelegd voor toekenning van de provinciale steun en aan de beheersdienst deze ter goedkeuring en toekenning van de bijhorende Vlaamse en Europese cofinanciering voorlegt aan de Vlaamse minister voor plattelandsbeleid.

De opmaak van de lokale ontwikkelingsstrategieën worden voor 100% gesubsidieerd. Elke PG krijgt bij goedkeuring de kosten voor de opmaak van de lokale ontwikkelingsstrategie terugbetaald, zijnde 12.500 euro (éénmalig).

→ **Uitvoering ontwikkelingsstrategieën**

De PG's bepalen de procedure voor indiening en goedkeuring van de projecten ter uitvoering van hun lokale ontwikkelingsstrategieën. Projectpromotoren dienen projecten in bij de PG's. De PG's evalueren de projecten en keuren ze goed. De PG's gaan na of de projectvoorstellen invulling geven aan de lokale ontwikkelingsstrategie.

Voor elk project wordt nagegaan bij het provinciale managementcomité of er geen dubbele financiering is met middelen uit As 3 (andere dan Leader).

Inzake financiering wordt voor deze projecten steeds volgende werkwijze gehanteerd. Op de totale projectkost wordt maximaal 65% overheidssteun toegekend. Deze overheidssteun is samengesteld uit 30% vanwege de Europese Unie en 70% vanwege het Vlaamse Gewest en/of provincie. Deze overheidssteun wordt via het Vlaams Betaalorgaan aan de begunstigde betaald. De promotor staat zelf in voor het resterende bedrag van de projectkosten (minimaal 35 %) via eigen financiering en/of provincie en/of gemeente.

Tijdspad:

Ten laatste 3 maanden na de start van het programma zullen de provincies, in samenspraak met de beheersdienst een oproep lanceren voor potentiële PG's binnen hun respectievelijke provincie waarin richtlijnen gegeven worden voor het indienen van een lokale ontwikkelingsstrategie.

De lokale ontwikkelingsstrategieën worden ingediend bij de provincie 6 maanden na het lanceren van de oproep.

Drie maanden na de uiterste indieningsdatum voor de lokale ontwikkelingsstrategieën wordt de beslissing over al dan niet goedkeuring bekend gemaakt aan de kandidaat-PG's die een lokale ontwikkelingsstrategie hebben ingediend.

Deze selectieprocedure duurt in totaal 1 jaar.

De laatste selectie van projecten in uitvoering van de ontwikkelingsstrategieën zal gebeuren voor 31 december 2013.

1.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Katja Vander Poorten
Tel: 02/543 76 02
katja.vanderpoorten@vlm.be

1.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde plaatselijke groepen (PG's)	10
	Totale oppervlakte van PG gebied (in km²)	3500
	Totale bevolking in PG gebied	900.000
	Aantal projecten gefinancierd door PG's	550
	Aantal gesteunde begunstigden	850

1.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

1.6.1 Inhoudelijk

Leader+ is een communautair initiatief voor plattelandsontwikkeling voor de periode 2000-2006 dat tot doel heeft plattelandsactoren te helpen het potentieel van hun regio op langere termijn te ontwikkelen. Het werd voorafgegaan door het Leader I- en het Leader II-programma. Het Leader+-programma maakt geen deel uit van het Programma voor Plattelandsontwikkeling 2000-2006. In de nieuwe programmaperiode 2007-2013 wordt de Leadermethode geïntegreerd in de het PDPO.

Artikel 4 van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

2 Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden

2.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 63 b) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO).

2.2 Maatregelcode: 421

2.3 Concrete actie

De concrete acties hebben betrekking op:

- de uitvoering van samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden.

2.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 18 van de Vlaamse strategie voor plattelandontwikkeling.

2.5 Beschrijving maatregel

2.5.1 Probleemstelling en rationale

Naast de uitwerking van een ontwikkelingsstrategie voor een plattelandsgebied en de uitvoering ervan kunnen ook diverse vormen van samenwerking een reële meerwaarde voor het gebied opleveren.

Een samenwerking kan zowel tot stand komen op basis van gelijkenissen (geografische eigenschappen, specifieke productie, culturele troeven, historische context,...) als op basis van complementaire factoren (geografische troeven, complementaire kennis en knowhow,...).

2.5.2 Doelstelling en kwantificering

Door de plaatselijke groepen kunnen samenwerkingsprojecten opgezet worden met andere plattelandsgebieden voor het bereiken van één of meerdere doelstellingen uit de eigen ontwikkelingsstrategie. Door de samenwerking ontstaat er een samenwerkingscultuur en wordt een meerwaarde gerealiseerd voor het betrokken gebied (schaalvoordeel, uitwisseling ervaringen, knowhow,...).

Door de plaatselijke groepen kunnen samenwerkingsprojecten opgezet worden met andere plattelandsgebieden in het kader van het streven naar het bereiken van de voor de levensvatbaarheid van het gezamenlijk project noodzakelijke kritische massa of het zoeken naar complementariteit. Hierdoor kan een oplossing gezocht en gevonden worden voor bepaalde problemen waarmee de gebieden te kampen hebben; het aanwezige potentieel gevaloriseerd worden; een schaalvoordeel gerealiseerd worden door het gemeenschappelijk ter beschikking stellen van producten en diensten;

2.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden van deze maatregel zijn de 'Plaatselijke Groepen' (PG's).

2.5.4 Praktische uitwerking

De samenwerking tussen plattelandsgebieden kan tot stand komen op de diverse terreinen van de plattelandsontwikkeling. De samenwerking kan zowel interterritoriale (tussen gebieden binnen dezelfde lidstaat) als transnationale projecten (tussen gebieden van verschillende lidstaten) omvatten.

Eén coördinerende plaatselijke groep is verantwoordelijk voor de uitvoering van het project.

Voor de interterritoriale samenwerking kan samengewerkt worden met andere Leadergebieden, gebieden geselecteerd onder Leader-I, Leader-II of Leader+, en met andere plattelandsgebieden die volgens de Leaderaanpak georganiseerd zijn en door de betrokken beheersdienst erkend zijn.

Transnationale samenwerking tussen lidstaten kan plaatsvinden tussen geselecteerde Leadergebieden van minstens twee verschillende lidstaten, maar kan zich ook uitstrekken tot voor Leader-I, Leader-II en Leader+ geselecteerde gebieden en tot andere plattelandsgebieden die volgens de Leaderaanpak zijn georganiseerd en door de beheersdienst van de betrokken lidstaat erkend.

Samenwerking is ook mogelijk tussen een Leadergebied en een volgens de Leaderaanpak georganiseerd gebied (erkend door het betrokken land) in een land buiten de Europese Unie.

In het kader van de uitvoering van deze maatregel zal door de beheersdienst één of meerdere oproepen tot indiening van voorstellen georganiseerd worden. De samenwerkingsprojecten worden gezamenlijk beoordeeld en geselecteerd door de beheersdienst en vertegenwoordigers van de provinciale managementcomités. De weerhouden samenwerkingsprojecten worden door de beheersdienst voorgelegd aan de Bestendige Deputatie voor toekenning van de provinciale steun en aan de Vlaamse minister bevoegd voor plattelandsbeleid voor de goedkeuring van de Vlaamse en Europese cofinanciering. De overheidssteun voor samenwerkingsprojecten bedraagt maximaal 95% van de projectkosten.

De samenwerkingsprojecten worden goedgekeurd op basis van volgende criteria:

- de samenwerking moet bestaan uit het bundelen van de in elk van de betrokken gebieden verspreid zijnde knowhow en/of menselijke en financiële hulpbronnen;
- de samenwerking moet te passen zijn in de oriëntatie die de plaatselijke groepen duidelijk in hun ontwikkelingsstrategie hebben aangegeven en invullen geven aan één of meerdere doelstellingen uit het ontwikkelingsstrategie;
- de samenwerking bestaat uit de verwezenlijking van een gemeenschappelijke actie met concrete resultaten. Uitwisseling van ervaring kan hierbij ook, op voorwaarde dat dit tastbare resultaten met zich mee brengt;
- het moet duidelijk zijn dat er door de samenwerking een meerwaarde gerealiseerd wordt voor *alle* betrokken partners (schaalvoordeel, uitwisseling ervaringen, knowhow,...).

Na goedkeuring van het project kunnen de voorbereidingskosten ingebracht worden als projectkost. Aangezien de plaatselijke groepen zowel voor timing als procedures afhankelijk zijn van de groepen waarmee wordt samengewerkt, wordt voorzien in een terugbetaling van de voorbereidingskosten die door de PG worden gemaakt om te komen tot een samenwerkingsproject,

ook in het geval het project uiteindelijk niet doorgaat door toedoen van externe en onvoorziene redenen.

Elke plaatselijke groep krijgt een budget voor samenwerking toegekend. Het totale budget voor samenwerking wordt gelijk verdeeld over alle plaatselijke groepen.

PG's zijn niet verplicht om aan samenwerking te doen. Indien een PG geen samenwerkingsproject uitvoert, kan het budget overgeheveld worden naar andere PG's voor samenwerking.

Er wordt een vast budget per PG van 125.000 euro voorzien voor deze maatregel.

De afdeling Platteland is als beheersdienst verantwoordelijk voor het behandelen van de betalingsdossiers, de controles en de andere in het kader van het protocol met het Vlaams Betaalorgaan opgenomen taken.

Tijdspad:

De beheersdienst lanceert de eerste oproep voor samenwerkingsprojecten ten vroegste 1 jaar na de selectie van de PG's. Nadien kunnen er nieuwe oproepen gedaan worden zolang er bij de PG's nog budget voor samenwerking ter beschikking is. De laatste selectie zal gebeuren voor 31 december 2013.

2.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Katja Vander Poorten
Tel: 02/543 76 02
katja.vanderpoorten@vlm.be

2.5.6 Gekwantificeerde indicatoren

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde samenwerkingsprojecten	20
	Aantal samenwerkende PG's	10

2.6 Lopende acties van vóór 01/01/2007

2.6.1 Inhoudelijk

Artikel 4 van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandontwikkeling, is van toepassing.

3 Werking Plaatselijke Groepen

3.1 Preambules

De maatregel heeft betrekking op artikel 63 c) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

3.2 Maatregelcode: 431

3.3 Concrete actie

De concrete acties hebben betrekking op:

- De werking van plaatselijke groepen, met eventueel de aanstelling en de functieomschrijving van een coördinator. Hieronder valt het beheer van de plaatselijke groep, de verwerving van vakkundigheid en de dynamisering van het gebied.

3.4 Link met de strategie voor een Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013

Deze maatregel kadert binnen de strategische doelstelling 17 van de Vlaamse strategie voor plattelandsontwikkeling.

3.5 Beschrijving maatregel

3.5.1 Probleemstelling en rationale

In het kader van het globale Vlaamse plattelandsbeleid wordt steeds meer geopteerd voor een geïntegreerde, gebiedsgerichte aanpak met een participatief karakter waarbij de plattelandsactoren zelf zoveel mogelijk de toekomstige ontwikkeling van hun omgeving mee bepalen. Het blijkt immers steeds meer onontkoombaar dat de plattelandsgebieden, willen zij concurrerende en duurzame producten en diensten blijven produceren en afzetten en nieuwe producten en diensten ontwikkelen, in het kader van een geïntegreerde aanpak op basis van een doordachte en aan de plaatselijke context aangepaste gebiedsgebonden strategie, hun specifieke hulpbronnen valoriseren. Lokale initiatieven hebben een veel grotere kans op slagen, voldoende rendabiliteit en leefbaarheid op lange termijn en mogelijkheid tot uitbreiding, navolging en overdraagbaarheid als ze aansluiten of inspelen op de specifieke eigenheid en mogelijkheden van de regio.

3.5.2 Doelstelling en kwantificering

Binnen de Leader-as komen gebieden in aanmerking die blijf geven van de wil en het vermogen om een duurzame, geïntegreerde ontwikkelingsstrategie met een innovatief karakter te concipiëren en uit te voeren. Deze strategie wordt gestaafd door de indiening van een lokale ontwikkelingsstrategie en is gebaseerd op een representatief partnerschap. Dit lokale partnerschap opereert onder de vorm van een plaatselijke groep (PG).

Plaatselijke groepen ontwerpen de lokale ontwikkelingsstrategie en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering ervan. Een goed lokaal partnerschap moet zowel een gespecialiseerd als een financieel

partnerschap zijn. Daarom zijn goede relaties tussen het gebied zelf en daarbuiten belangrijk o.m. door relaties met externe netwerken en relaties met andere niveaus (provincie, gewest,...). Daarnaast is een gebiedsgerichte coördinatie van belang, nl. relatie met de diverse sectoren en coördinatie met andere programma's en fondsen. Tenslotte moeten er ook mogelijkheden zijn om ter plaatse tussen te komen, via o.a. relaties met professionele structuren, met de lokale bevolking en de lokale financieringsmogelijkheden.

3.5.3 Definiëring van begunstigden

De begunstigden van deze maatregel zijn de 'plaatselijke groepen' (PG's).

3.5.4 Praktische uitwerking

Binnen deze maatregel 'werking plaatselijke groepen' wordt steun verleend voor het beheer van de plaatselijke groepen, de verwerving van vakkundigheid en de dynamisering van het gebied.

Maximaal 20% van het van het voorziene budget van de plaatselijke groepen mag worden besteed voor de werking van de PG. De werkingskosten van de plaatselijke groepen worden voor 100% gesubsidieerd.

Minimaal 10% van de werkingskosten wordt voorzien voor opleiding, verwerven van vakkundigheid en dynamisering.

De leden van de PG's werken samen een lokale ontwikkelingsstrategie voor het gebied uit en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering ervan. Ook de betrokkenheid na de goedkeuring van projecten dient te worden behouden. De PG-leden moeten zich actief inzetten voor de realisatie van de ontwikkelingsstrategie door de inbreng van knowhow, het actief benaderen van plattelandsactoren, het uitwerken van projectideeën,...

De leden van de PG's verwerven in de loop van de programmaperiode de nodige vakkundigheid om de Leadermethode in hun gebied optimaal te kunnen toepassen. Daartoe nemen ze o.a. deel aan studiedagen, terreinbezoeken of andere activiteiten die door de beheersdienst, het Vlaams Ruraal Netwerk of de coördinator van de PG worden georganiseerd.

De coördinator van de plaatselijke groep is fysisch in het gebied tewerkgesteld om het contact met de lokale actoren zo optimaal mogelijk te laten verlopen.

De coördinator:

- ✓ ondersteunt de werking van de PG inhoudelijk en administratief;
- ✓ is het permanente aanspreekpunt voor de leden van de PG en voor de inwoners uit het Leadergebied;
- ✓ bereidt de vergaderingen en beslissingen voor van de PG, verzorgt het secretariaat en staat in voor een accurate verslaggeving;
- ✓ verzorgt de communicatie over Leader naar de inwoners van de streek;
- ✓ adviseert mensen en organisaties met ideeën en/of projectvoorstellen;
- ✓ helpt in het tot stand komen van een gedragen ontwikkelingsvisie;
- ✓ volgt de Vlaamse en Europese ontwikkelingen m.b.t. het plattelandsbeleid op de voet;
- ✓ heeft een dynamiseringstaak in het gebied en de PG en zal de kans krijgen de nodige opleiding te volgen om zich optimaal van deze taak te kwijten.

Controletaken in opdracht van Europa (5%-controle, ...) behoren niet tot het takenpakket van de coördinator.

Tijdspad:

De Plaatselijke Groepen starten hun werking vanaf de datum van goedkeuring van de ontwikkelingsstrategie.

3.5.5 Bevoegde autoriteit

Vlaamse Landmaatschappij
Afdeling Platteland
Gulden-Vlieslaan 72, 1060 Brussel

Katja Vander Poorten
Tel: 02/543 76 02
katja.vanderpoorten@vlm.be

3.5.6 Bevoegde autoriteit

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013
Output	Aantal gesteunde acties	1.700

3.6 *Lopende acties van vóór 01/01/2007*

3.6.1 Inhoudelijk

Artikel 4 van Verordening (EG) nr. 1320/2006 van de Commissie van 5 september 2006 houdende bepalingen voor de overgang naar de in Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad bedoelde steun voor plattelandsontwikkeling, is van toepassing.

GEKWANTIFICEERDE INDICATOREN

Hierna volgt een lijst met de targets van de gekwantificeerde outputindicatoren voor alle voornoemde maatregelen geranscht per outputindicator type over de assen heen.

Maatregelcode	Ind nr	tijdshorizon	Verwachting
Aantal projecten of contracten			
125	COI18	2013	4
133	COI24	2013	6
214-A	COI37	2013	1.800
214-B	COI37	2013	500
214-C	COI37	2013	3.239
214-D	COI37	2013	2.300
214-E	COI37	2013	300
214-F	COI37	2013	375
214-G	COI37	2013	2.567
214-H	COI37	2013	568
214-I	COI37	2013	1.720
214-J	COI37	2013	3.615
214-K	COI37	2013	2.392
214-M	COI37	2013	8.500
214-N	COI37	2013	200
214-O	COI37	2013	71
214-P	COI37	2013	664
313	COI61	2013	60
321-A	COI63	2013	46
321-B	COI63	2013	1
322	COI65	2013	60
323-A	COI67	2013	82
323-B	COI67	2013	11
331-B	COI63	2013	1
413	COI75a	2013	550
421	COI78a	2013	20
431	COI79	2013	1.700
Investeringsvolume (€)			
112	COI4	2013	280.000.000
121	COI12	2013	1.500.000.000
123-A	COI16	2013	95.000.000
123-B	COI16	2013	893.181
125	COI19	2013	457.285
227	COI57	2013	5.490.625
216	COI42	2013	411.970
311-A	COI59	2013	140.000.000
313	COI62	2013	11.000.000
321-A	COI64	2013	9.000.000
321-B	COI64	2013	30.000
322	COI66	2013	17.500.000
323-A	COI68	2013	12.000.000
323-B	COI68	2013	668.840

331-B	COI64	2013	30.000
Aantal begunstigden financiële steun			
112	COI3	2013	1.400
114	COI8	2013	18.634
121	COI11	2013	24.500
123-A	COI15	2013	200
123-B	COI15	2013	1.400
132	COI23	2013	300
212	COI32	2013	1000
213	COI32	2013	1.241
216	COI41	2013	7
221	COI43	2013	700
222	COI45	2013	20
227	COI56	2013	1.050
311-A	COI58	2013	2.500
331-A	COI69	2013	78.800
413	COI74	2013	10
413	COI75b	2013	850
413	COI77	2013	900.000
421	COI78b	2013	10
Participanten - opleiding			
111-A	COI1	2013	1.358.000
111-C	COI1	2013	106.000
111-D	COI1	2013	17
Aantal ha onder steun			
212	COI33	2013	1500
213	COI33	2013	3.462
214-A	COI35	2013	6.500
214-B	COI35	2013	1.000
214-D	COI35	2013	7.500
214-E	COI35	2013	1.500
214-F	COI35	2013	4.000
214-G	COI35	2013	2.143
214-H	COI35	2013	2.499
214-I	COI35	2013	4.171
214-J	COI35	2013	32.300
214-K	COI35	2013	243
214-M	COI35	2013	80.000
214-N	COI35	2013	2.000
214-O	COI35	2013	323
214-P	COI35	2013	1.600
221	COI44	2013	840
222	COI46	2013	35
413	COI76	2013	3.500 km²
Dagen – opleiding			
111-A	COI2	2013	582.660
111-C	COI2	2013	37.800
111-D	COI2	2013	14

331-A	COI70	2013	64.000
-------	-------	------	--------

Hieronder volgt een overzicht van de outputindicatoren gerangschikt per maatregel en per as.

Maatregel-nummer	Omschrijving maatregel			TARGET
111A	Opleiding in de landbouw	Number of participants in training	COI 1	1.358.000
		Number of training days received	COI 2	582.660
111C	Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw	Number of participants in training	COI 1	106.000
		Number of training days received	COI 2	37.800
111D	Opleiding in de biologische landbouw	Number of participants in training	COI 1	17
		Number of training days received	COI 2	14
112	Vestiging van jonge landbouwers	Number of assisted young farmers	COI 3	1.400
		Total volume of investments	COI 4	280.000.000
114	Bedrijfsadviessysteem voor land- en tuinbouwers	Number of farmers supported (incl. PDPO I)	COI 8	18.634
		Number of forest holders supported	COI 9	NVT
121	Investerings in landbouwbedrijven	Number of farm holdings that received investment support	COI 11	24.500
		Total volume of investments	COI 12	1.500.000.000
123A	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	Number of enterprises supported	COI 15	200
		Total volume of investments	COI 16	95.000.000
123B	Steun voor samenwerking bij de ontv. en afzet van landbouwproducten met een	Number of enterprises supported	COI 15	1.400
		Total volume of investments	COI 16	893.181
125	Infrastructuur ontwikkeling	Number of operations supported	COI 18	4

		Total volume of investment	COI 19	457.285
132	Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen	Number of supported farm holdings participating in a quality scheme	COI 23	300
133	Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS	Number of supported actions	COI 24	6

Maatregel-nummer	Omschrijving maatregel			TARGET
212	Vergoeding natuur buiten Natura 2000	Number of supported holdings in areas with handicaps, other than mountain areas	COI 32	1.000
		Supported agricultural land in areas with handicaps, other than mountain areas	COI 33	1.500
213	Vergoeding natuur	Number of supported holdings in Natura 2000 areas/under WFD	COI 32	1.241
		Supported agricultural land under Natura 2000/under WFD	COI 33	3.462
214A	Introdactie van technieken die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verminderen waaronder mechanische onkruidbestrijding	Total area under agri-environmental support (2013)	COI 35	6.500
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele pogrammaperiode)	COI 37	1.800
214B	Introdactie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt	Total area under agri-environmental support (2013)	COI 35	1.000
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele	COI 37	500
214C	Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden	Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele pogrammaperiode)	COI 37	3.239
		Number of actions related to genetic resources	COI 38	Nvt
214D	Introdactie van vlinderbloemige gewassen in het silagevoeder voor een meer grondgebonden Vlaamse veehouderij	Total area under agri-environmental support (2013)	COI 35	7.500
		Total number of contracts (aantal contracten gedurende hele pogrammaperiode)	COI 37	2.300

214E	Reductie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de sierteelt	Total area under agri-environmental support (2013)	COI 35	1.500
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele programmaperiode)	COI 37	300
214F	Hectaresteen voor biologische landbouwproductie	Total area under agri-environmental support (2013)	COI 35	4.000
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele programmaperiode)	COI 37	375
214G	Beheerovereenkomst Perceelsrandenbeheer	Total area under agri-environmental support (2013)	COI 35	2.143
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele programmaperiode)	COI 37	2.567
214H	Beheerovereenkomst Soortenbescherming	Total area under agri-environmental support (2013)	COI 35	2.499
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele programmaperiode)	COI 37	568
214I	Beheerovereenkomst Erosiebestrijding	Total area under agri-environmental support (2013)	COI 35	4.171
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele programmaperiode)	COI 37	1.720
214J	Beheerovereenkomst Water	Total area under agri-environmental support (2013)	COI 35	32.300
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele programmaperiode)	COI 37	3.615
214K	Beheerovereenkomst Herstel, Ontwikkeling en Onderhoud van Kleine Landschapselementen	Total area under agri-environmental support (2013)	COI 35	243

		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele pogrammaperiode)	COI 37	2.392
214M	Groenbedekking (uitdovend)	Total area under agri- environmental support (2007)	COI 35	80.000
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele pogrammaperiode)	COI 37	8.500
214N	Mechanische onkruidbestrijding gecombineerd met rijbespuiting (uitdovend)	Total area under agri- environmental support (2007)	COI 35	2.000
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele pogrammaperiode)	COI37	200
214O	Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit	Total area under agri- environmental support	COI 35	323
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele pogrammaperiode)	COI 37	71
214P	Beheerovereenkomst Botanisch Beheer (uitdovende maatregel)	Total area under agri- environmental support	COI 35	1.600
		Total number of contracts (het aantal contracten gedurende de gehele pogrammaperiode)	COI 37	664
216	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water	Number of farm holdings and holdings of other land managers receiving support	COI 41	7
		Total volume of investment	COI 42	411.970
221	Bebossing van landbouwgronden	Number of beneficiaries receiving afforestation aid	COI 43	700
		Number of ha afforested land	COI 44	840
222	Eerste totstandbrenging van boslandbouw-systemen op landbouwgrond	Totaal aantal begunstigden	COI 45	20

		Totale areaal dat steun ontvangt	COI 46	35
227	Niet productieve investeringen in bossen	Number of supported forest holders	COI 56	1.050
		Total volume of investments	COI 57	5.490.625

Maatregel-nummer	Omschrijving maatregel			TARGET
311-A	Investerings mbt diversificatie van landbouwactiviteiten	Number of beneficiaries	COI 58	2.500
		Total volume of investments	COI 59	140.000.000
313	Bevordering van toeristische activiteiten	Number of new tourism actions supported	COI 61	60
		Total volume of investments	COI 62	11.000.000
321-A	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking	Number of supported actions	COI 63	46
		Total volume of investments	COI 64	9.000.000
321-B	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking: paardenhouderij	Number of supported actions	COI 63	1
		Total volume of investments	COI 64	30.000
322	Dorpskernvernieuwing- en ontwikkeling	Number of villages where actions took place	COI 65	60
		Total volume of investments	COI 66	17.500.000
323A	Instandhouding- en opwaardering van het landelijk erfgoed	Number of rural heritage actions supported	COI 67	82
		Total volume of investments	COI 68	12.000.000
323B	Landelijk erfgoed	Number of rural heritage actions supported	COI 67	11
		Total volume of investments	COI 68	668.840
331-A	Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)	Number of participating economic actors to supported activities	COI 69	78.800

		Number of days of training received by participants	COI 70	64.000
331-B	Intermediaire dienstverlening: paardenhouderij	Number of supported actions	COI 63	1
		Total volume of investments	COI 64	30.000

Maatregel-nummer	Omschrijving maatregel			TARGET
413	Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie	Number of local action groups	COI 74	10
		Total size of the LAG area (km2)	COI 76	3500
		Total population in LAG area	COI 77	900.000
		Number of projects financed by LAGs	COI 75A	550
		Number of beneficiaries supported	COI 75B	850
421	Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden	Number of cooperation projects	COI 78A	20
		Number of cooperating LAGs	COI 78B	10
431	Plaatselijke groepen	Number of actions supported	COI 79	1.700

Bijstelling indicatoren agromilieumaatregelen (PDPO I en PDPO II contracten samen):

214	Number of holdings supported	COI 34	15.000
	Total area supported (ha)	COI 35	145.779 ²⁶
	Physical area supported (ha)	COI 36	134.117 ²⁷
	Number of contracts	COI 37	28.811 ²⁸

Bijstelling indicatoren agromilieumaatregelen (Enkel PDPO II contracten):

214	Number of holdings supported	COI 34	5.000 ²⁹
-----	------------------------------	--------	---------------------

²⁶ 157.116 ha – 13.977 (doelstelling kleine landschapselementen toen koppeling met percelen nog mogelijk was) + 243 ha (doelstelling kleine landschapselementen op basis van oppervlakte kleine landschapselementen zelf) + 1000 ha verwarringstechniek

²⁷ 92% van 144.382 ha = 132.831 ha. 92% unieke areaal volgt uit GIS-oefening met data van VA 2007

²⁸ Vorige cijfer 27.721 + 500 contracten verwarringstechniek

²⁹ Doelstelling PDPO I + II : 15.000 – aantal PDPO I bedrijven in 2008 (10.577)= 4.423, verhoogd tot 5.000

	Total area supported (ha)	COI 35	18.321 ³⁰
	Physical area supported (ha)	COI 36	16.855 ³¹
	Number of contracts	COI 37	11.817 ³²

³⁰ 17..158 ha doelstelling PDPO II contracten (excl. Kleine landschapselementen) voor bestaande maatregelen (target werd bepaald op basis van de PDPO I + II target per maatregel waarvan de waarde van het aantal PDPO I contracten in 2007 afgetrokken werd)+ 163 ha (doelstelling kleine landschapselementen op basis van oppervlakte kleine landschapselementen zelf voor PDPO II contracten) + 1000 ha verwarringstechniek

³¹ 92% van 18.321ha = 16.855 ha. 92% unieke areaal volgt uit GIS-oefening met data van verzamelaanvraag 2007

³² 11.317 doelstelling PDPO II contracten voor bestaande maatregelen (target werd bepaald op basis van de PDPO I + II target per maatregel waarvan de waarde van het aantal PDPO I contracten in 2007 afgetrokken werd) + 500 contracten verwarringstechniek

LIJST MET RESULTAATINDICATOREN

Resultaatindicator	Maatregelen		Targets outputindicatoren		Targets Resultaat indicatoren	
			Omschrijving	Waarde	Coëfficiënt of percentage	Effect
(1) Aantal deelnemers die met succes een vormingsactiviteit gevolgd hebben	111A	Opleiding in de landbouw	Aantal deelnemers	35000		41.800 ³³
	111C	Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw	Aantal deelnemers	12600	60	7560 ³⁴
	111D	Opleiding in de biologische landbouw (uitdovende maatregel)	Aantal deelnemers	14	100	14
(2) Toename in de bruto toegevoegde waarde bij de gesubsidieerde bedrijven	112	Vestiging van jonge landbouwers	/	/	0 ³⁵	0
	114	Bedrijfsadviessystemen	/	/	0 ³⁶	0
	121	Investerings in landbouwbedrijven	/	/	10 % stijging ³⁷	10 % stijging
	123	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	/	/	/	155.000.000 ³⁸
	125	Infrastructuur ontwikkeling	/	/	NP ³⁹	NP
(3) Aantal landbouwbedrijven of ondernemingen welke nieuwe producten of nieuwe technieken introduceren	121	Investerings in landbouwbedrijven	Aantal gesteunde landbouwbedrijven	24500	20	4900

³³ Inschatting op basis van de huidige situatie: percentage deelnemers met certificaat: 80,5% en 100 % deelnemers aan de korte vorming die geleerde in de praktijk zullen toepassen

³⁴ 60% is de ruwe inschatting van deelnemers die binnen een periode van vijf jaar het geleerde zullen toepassen

³⁵ Dient hoofdzakelijk om de overname te financieren. De ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde gebeurt door nieuwe investeringen niet door de overname op zich

³⁶ 0 % groei toegevoegde waarde (in stand houden van de toegevoegde waarde) omdat advies voornamelijk gaat over de cross compliance; In gevallen waar accent van het advies ligt op de bedrijfseconomische aspecten, kan verhoging van de toegevoegde waarde wel het gevolg zijn

³⁷ Deze inschatting is gebaseerd op FADN data van de periode 2000-2006

³⁸ Deze doelstelling is tot stand gekomen door informatie aangaande BTW van agrovoedingsbedrijven die steun gekregen hebben tijdens PDPO 2000-2006 (zie ex-post evaluatie PDPO 2000-2006) te koppelen aan de outputindicatoren voor maatregel 123 voor PDPO 2007-2013

³⁹ De Vlaamse invulling van deze maatregel is de bouw van wachtbekkens. Deze worden gebouwd op openbaar terrein, indicator is bijgevolg niet toepasbaar op het Vlaamse programma

	123A	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	/	250	30	75
	123B	Steun voor samenwerking bij de ontw. en afzet van landbouwproducten met een innovatief karakter	/	1400	100	1400
(4) Waarde van de landbouwproductie onder een erkend kwaliteitslabel/standaard	132	Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen	/	/	/	344.000.000 ⁴⁰
	133	Voorlichting en afzetbevordering van de Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS	/	/	/	NA ⁴¹
(6) Area under succesful land management contributing to						
(a) bio diversity and high nature value farming/forestry	214-A	Mechanische onkruidbestrijding	Oppervlakte (ha)	0	/	0 ⁴²
	214-B	Introductie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt	Oppervlakte (ha)	500	/	475
	214-C	Behoud van lokale veerassen en hoogstamboomgaarden	Oppervlakte (ha)	NVT	/	NVT
	214-D	Introductie van vlinderbloemige gewassen	Oppervlakte (ha)	3750	/	3712,5
	214-E	Reductie van gewasbeschermingsmiddelen in de sierteelt	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-F	Hectaresten biologische landbouw	Oppervlakte (ha)	2000	/	1900
	214-G	BO Perceelsrandenbeheer	Oppervlakte (ha)	2143	/	2035,85
	214-H	BO Soortenbescherming	Oppervlakte (ha)	2499	/	2374,05
	214-I	BO Erosiebestrijding	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-J	BO Water	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-K	BO kleine landschapselementen	Oppervlakte (ha)	122	/	116
	214-M	Groenbedekking	Oppervlakte (ha)	0	/	0

⁴⁰ Omzet biosector (zonder producenten en import) : 289,3 milj euro in 2006: stijging van 2,5 % per jaar: eind 2013: 344 milj euro (omzet verwerking wordt als inschatting gebruikt voor omzet producenten, daar over deze laatste geen gegevens bestaan)

⁴¹ Door gebrek aan openheid van producentengroepen is de huidige omzet niet gekend en kan bijgevolg ook geen doelstelling bepaald worden. Van overheidswege zou kunnen opgelegd worden om de omzet mee te delen om subsidies te kunnen krijgen.

⁴² Op basis van gegevens uit de controles van de laatste drie jaren werd een inschatting gemaakt van overtredingen met als gevolg duidelijke vermindering positieve milieubijdrage. De waarde van de target outputindicator oppervlakte werd vermenigvuldigd met 0, 0,5 of 1 naar gelang Ex-ante evaluator geen, een matige of een sterk effect op het milieuaspect heeft toegewezen

	214-N	Mechanische onkruidbestrijding met rijbespuiting	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-O	Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-P	BO Botanisch beheer (uitdovend)	Oppervlakte (ha)	1.600	/	1.520
	212	Vergoeding natuur buiten Natura 2000	Oppervlakte (ha)	5148	/	2445,3
	216	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	213	Vergoeding natuur binnen Natura 2000	Oppervlakte (ha)	1731	/	1644,45
	221	Bebossing van landbouwgronden	Oppervlakte (ha)	840	/	831,6
	222	Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen op landbouwgrond	Oppervlakte (ha)	250	/	119
	227	Niet productieve investeringen in bossen	Oppervlakte (ha)	3039	/	3009
	SOM	SOM	Oppervlakte (ha)	23.622	/	20.182,75
(b) water quality	214-A	Mechanische onkruidbestrijding	Oppervlakte (ha)	6500	/	4875
	214-B	Introductie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt	Oppervlakte (ha)	1000	/	950
	214-C	Behoud van lokale veerassen en hoogstamboomgaarden	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-D	Introductie van vlinderbloemige gewassen	Oppervlakte (ha)	3750	/	3712,5
	214-E	Reductie van gewasbeschermingsmiddelen in de sierteelt	Oppervlakte (ha)	1500	/	1425
	214-F	Hectaresteun biologische landbouw	Oppervlakte (ha)	4000	/	3800
	214-G	BO Perceelsrandenbeheer	Oppervlakte (ha)	2143	/	2035,85
	214-H	BO Soortenbescherming	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-I	BO Erosiebestrijding	Oppervlakte (ha)	2085,5	/	1981,225
	214-J	BO Water	Oppervlakte (ha)	32300	/	30685
	214-K	BO kleine landschapselementen	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-M	Groenbedekking	Oppervlakte (ha)	80000	/	73600
	214-N	Mechanische onkruidbestrijding met rijbespuiting	Oppervlakte (ha)	2000	/	1500
	214-O	Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit	Oppervlakte (ha)	323	/	306,85
	214-P	BO Botanisch beheer (uitdovend)	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	212	Vergoeding natuur buiten Natura 2000	Oppervlakte (ha)	5148	/	4890,6

	213	Vergoeding natuur binnen Natura 2000	Oppervlakte (ha)	3462	/	3288,9
	216	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water	Oppervlakte (ha)	5000	/	4750
	221	Bebossing van landbouwgronden	Oppervlakte (ha)	840	/	831,6
	222	Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen op landbouwgrond	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	227	Niet productieve investeringen in bossen	Oppervlakte (ha)	35	/	34,65
	SOM	SOM	Oppervlakte (ha)	150.087	/	138.667
(c) climate change	214-A	Mechanische onkruidbestrijding	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-B	Introductie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-C	Behoud van lokale veerassen en hoogstamboomgaarden	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-D	Introductie van vlinderbloemige gewassen	Oppervlakte (ha)	3750	/	3712,5
	214-E	Reductie van gewasbeschermingsmiddelen in de sierteelt	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-F	Hectaresteun biologische landbouw	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-G	BO Perceelsrandenbeheer	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-H	BO Soortenbescherming	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-I	BO Erosiebestrijding	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-J	BO Water	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-K	BO kleine landschapselementen	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-M	Groenbedekking	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-N	Mechanische onkruidbestijding met rijbespuiting	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-O	Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-P	BO Botanisch beheer (uitdovend)	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	212	Vergoeding natuur buiten Natura 2000	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	213	Vergoeding natuur binnen Natura 2000	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	216	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	221	Bebossing van landbouwgronden	Oppervlakte (ha)	840	/	831,6
	222	Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen op landbouwgrond	Oppervlakte (ha)	250	/	238

	227	Niet productieve investeringen in bossen	Oppervlakte (ha)	35	/	34,65
	SOM	SOM	Oppervlakte (ha)	4.875	/	4816,75
(d) soil quality	214-A	Mechanische onkruidbestrijding	Oppervlakte (ha)	6500	/	4875
	214-B	Introductie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-C	Behoud van lokale veerassen en hoogstamboomgaarden	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-D	Introductie van vlinderbloemige gewassen	Oppervlakte (ha)	7500	/	7425
	214-E	Reductie van gewasbeschermingsmiddelen in de sierteelt	Oppervlakte (ha)	750	/	712,5
	214-F	Hectaresteen biologische landbouw	Oppervlakte (ha)	4000	/	3800
	214-G	BO Perceelsrandenbeheer	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-H	BO Soortenbescherming	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-I	BO Erosiebestrijding	Oppervlakte (ha)	4171	/	3962,45
	214-J	BO Water	Oppervlakte (ha)	16150	/	15342,5
	214-K	BO kleine landschapselementen	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-M	Groenbedekking	Oppervlakte (ha)	80000	/	73600
	214-N	Mechanische onkruidbestrijding met rijbespuiting	Oppervlakte (ha)	2000	/	1500
	214-O	Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit	Oppervlakte (ha)	323	/	306,85
	214-P	BO Botanisch beheer (uitdovend)	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	212	Vergoeding natuur buiten Natura 2000	Oppervlakte (ha)	2574	/	2445,3
	213	Vergoeding natuur binnen Natura 2000	Oppervlakte (ha)	1731	/	1644,45
	216	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	221	Bebossing van landbouwgronden	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	222	Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen op landbouwgrond	Oppervlakte (ha)	250	/	119
	227	Niet productieve investeringen in bossen	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	SOM	SOM	Oppervlakte (ha)	125.949	/	115.733
(e) Avoidance of marginalization and land abandonment	214-A	Mechanische onkruidbestrijding	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-B	Introductie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt	Oppervlakte (ha)	0	/	0

	214-C	Behoud van lokale veerassen en hoogstamboomgaarden	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-D	Introductie van vlinderbloemige gewassen	Oppervlakte (ha)	3750	/	3712,5
	214-E	Reductie van gewasbeschermingsmiddelen in de sierteelt	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-F	Hectaresten biologische landbouw	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-G	BO Perceelsrandenbeheer	Oppervlakte (ha)	2143	/	2035,85
	214-H	BO Soortenbescherming	Oppervlakte (ha)	1249,5	/	1187,025
	214-I	BO Erosiebestrijding	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-J	BO Water	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-K	BO kleine landschapselementen	Oppervlakte (ha)	243	/	231
	214-M	Groenbedekking	Oppervlakte (ha)	40000	/	36800
	214-N	Mechanische onkruidbestrijding met rijbesputting	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-O	Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	214-P	BO Botanisch beheer (uitdovend)	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	212	Vergoeding natuur buiten Natura 2000	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	213	Vergoeding natuur binnen Natura 2000	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	216	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	221	Bebossing van landbouwgronden	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	222	Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen op landbouwgrond	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	227	Niet productieve investeringen in bossen	Oppervlakte (ha)	0	/	0
	SOM	SOM	Oppervlakte (ha)	47.386	/	43.966
(7) Increase in non-agricultural gross value added in supported business	311	Investeringen mbt diversificatie	/	/	10 % stijging ⁴³	10 % stijging
	313	Bevordering van toeristische activiteiten	/	/	/	NP ⁴⁴

⁴³ Deze inschatting is gebaseerd op FADN data van de periode 2000-2006

⁴⁴ Niet van toepassing voor Vlaamse situatie: er wordt voor deze maatregel enkel gewerkt met overheid en vzw's voor de aanleg van fiets- en wandelpaden, uitbouw van onthaalknooppunten, enz. Hier kan onmogelijk een bruto toegevoegde waarde aan gekoppeld worden. Dit laatste kan immers enkel gehaald worden uit de jaarrekening van bedrijven en deze zijn bij deze projecten niet betrokken

(8) Gross number of jobs created	311A	Investerings mbt diversificatie	Aantal begunstigden	2000	25	500 ⁴⁵
	313	Bevordering van toeristische activiteiten				182 ⁴⁶
(9) Additional number of tourist visits	313	Bevordering van toeristische activiteiten	/	/	/	181.000 ⁴⁷
(10) Population in rural areas benefiting from improved services	321-A	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking	Gesteunde actie	46	/	1.340.000 ⁴⁸
	321-B	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking	Gesteunde actie	10	/	1.365.925
	322	Dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling	Aantal gemeenten waar acties plaatsvonden	112	x 12196	1.365.925 ⁴⁹
	331-B	Intermediaire dienstverlening: paardenhouderij	Gesteunde actie	30	/	5.000
	323A	Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed	Aantal gesteunde landelijk erfgoed acties	182	x 12196	2.219.672 ⁵⁰
	323B	Landelijk erfgoed	Aantal gesteunde landelijk erfgoed acties	11	x 12196	134.156 ⁵¹
(11) Increase in internet penetration in rural areas	321	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking	/	/	/	10.400 ⁵²
(12) Number of participants that successfully ended a training activity	331-A	Intermediaire dienstverlening	Aantal deeleemende actoren	78.800	/	81.500 ⁵³

⁴⁵ Enkel dossiers in het kader van detailverkoop, educatie en recreatie (25 van totaal aantal dossiers) worden geacht 1 brutojob te creëren.

⁴⁶ Enkel voor projecten aangaande gebiedsgerichte werking; voor anderen geen inschatting mogelijk

⁴⁷ 15000 voor projecten van gebiedsgerichte werking + 1000 voor projecten aangaande ruilverkaveling; geen inschatting mogelijk voor ANB

⁴⁸ Schatting op basis van preliminaire gegevens Monitoring 2007 en Monitoring 2008

⁴⁹ De gemeenten in het buitengebied tellen gemiddeld 12196 inwoners, er wordt verondersteld dat iedereen in de gemeente kan genieten van de uitgevoerde werken

⁵⁰ De gemeenten in het buitengebied tellen gemiddeld 12196 inwoners, er wordt verondersteld dat iedereen in de gemeente kan genieten van de landelijk erfgoed acties. Totale aantal inwoners in het buitengebied: 2402673 (196 gemeenten). Het komt er dan op neer dat 92% van bevolking in buitengebied zal genieten van de projecten

⁵¹ De gemeenten in het buitengebied tellen gemiddeld 12196 inwoners, er wordt verondersteld dat iedereen in de gemeente kan genieten van de landelijk erfgoed acties

⁵² Schatting op basis van preliminaire gegevens Monitoring 2007 en Monitoring 2008

⁵³ Schatting op basis van preliminaire gegevens Monitoring 2007 en Monitoring 2008

Programmaspecifieke resultaatindicatoren

As	Maatregel	Indicator
1	111-A	Niet-uniek aantal geslaagden met diploma of certificaat
1	111-A	Geslacht en leeftijd van het niet-uniek aantal geslaagden met diploma of certificaat

ACTIES HEALTH CHECK EN ECONOMISCH HERSTELPLAN

Lijst van acties in het kader van de Health Check en het Economisch Herstelplan. Doelstellingen gekoppeld aan het budget beschikbaar via de Health Check en het Economisch Herstelplan

As / Maatregel	Soort concrete actie	Potentiële effecten	Bestaande of nieuwe soort concrete actie	Verwijzing naar beschrijving in het PDPO	Outputindicator - streefwaarde	
As 1						
121	Verbetering van de energie-efficiëntie	Vermindering van de uitstoot van koolstofdioxide (CO ₂), dankzij energiebesparing.	Nieuw (aanvulling op bestaand)	Maatregelfiche As 1, nr. 6 “Investerings in landbouwbedrijven”, gewijzigd in punt 6.5.4 (“praktische uitwerking”)	Outputindicator	Doel 2010-2013
					Aantal gesteunde landbouwers	438
					Totaal investeringsvolume (€)	34.300.000
	Doeltreffender gebruik van meststoffen op basis van N, betere mestopslag	Vermindering van de uitstoot van methaan (CH ₄) en stikstofoxide (N ₂ O)	Nieuw (aanvulling op bestaand)		Outputindicator	Doel 2010-2013
					Aantal gesteunde landbouwers	37
					Totaal investeringsvolume (€)	1.500.000
	Andere: installaties ter vermindering van emissies in de lucht	Vermindering van de uitstoot van koolstofdioxide (CO ₂), methaan (CH ₄) en stikstofoxide (N ₂ O)	Bestaand		Outputindicator	Doel 2010-2013
					Aantal gesteunde landbouwers	6
					Totaal investeringsvolume (€)	400.000
	Verwerking van uit de landbouw afkomstige biomassa voor de opwekking van hernieuwbare energie	Substitutie van fossiele brandstoffen	Bestaand		Outputindicator	Doel 2010-2013
					Aantal gesteunde landbouwers	1
					Totaal investeringsvolume (€)	1.800.000
	Installaties voor de behandeling van afvalwater op landbouwbedrijven en bij de verwerking en afzet	Verbetering van de capaciteit voor efficiënter watergebruik	Nieuw (aanvulling op bestaand)		Outputindicator	Doel 2010-2013
					Aantal gesteunde landbouwers	105
					Totaal investeringsvolume (€)	1.600.000
	Waterbesparende technologieën, wateropslag	Verbeteren van de capaciteit voor efficiënter watergebruik en verbeteren van de wateropslagcapaciteit	Nieuw (aanvulling op bestaand)		Outputindicator	Doel 2010-2013
					Aantal gesteunde landbouwers	585
					Totaal investeringsvolume (€)	5.800.000

123	Verbetering van de energie-efficiëntie	Vermindering van de uitstoot van koolstofdioxide (CO ₂), dankzij energiebesparing.	Nieuw (aanvulling op bestaand)	Maatregelfiche As 1, nr. 7 “Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouw-producten ”, gewijzigd in punt 7.5. (“beschrijving maatregel”)	Outputindicator	Doel 2010-2013
					Aantal gesubsidieerde bedrijven	18
					Totaal investeringsvolume (€)	15.000.000
	Verwerking van uit de landbouw / bosbouw afkomstige biomassa voor de opwekking van hernieuwbare energie	Substitutie van fossiele brandstoffen	Nieuw (aanvulling op bestaand)		Outputindicator	Doel 2010-2013
					Aantal gesubsidieerde bedrijven	0
					Totaal investeringsvolume (€)	0
	Installatie/infrastructuur voor hernieuwbare energie op basis van biomassa en andere hernieuwbare energiebronnen	Substitutie van fossiele brandstoffen	Nieuw (aanvulling op bestaand)		Outputindicator	Doel 2010-2013
					Aantal gesubsidieerde bedrijven	1
					Totaal investeringsvolume (€)	5.000.000
	Waterbesparende technologieën, wateropslag	Verbeteren van de capaciteit voor efficiënter watergebruik en verbeteren van de wateropslagcapaciteit	Nieuw (aanvulling op bestaand)		Outputindicator	Doel 2010-2013
					Aantal gesubsidieerde bedrijven	18
					Totaal investeringsvolume (€)	5.000.000
Installaties voor behandeling van afvalwater op landbouwbedrijven en bij de verwerking en afzet	Verbeteren van de capaciteit voor efficiënter watergebruik	Nieuw (aanvulling op bestaand)	Outputindicator	Doel 2010-2013		
			Aantal gesubsidieerde bedrijven	2		
			Totaal investeringsvolume (€)	150.000		
Verbetering van de verwerking en afzet van zuivelproducten	Verbetering van de concurrentiekracht van de zuivelsector	Nieuw (aanvulling op bestaand)	Outputindicator	Doel 2010-2013		
			Aantal gesubsidieerde bedrijven	3		
			Totaal investeringsvolume (€)	7.000.000		

As 2						
214 A 214 N	Andere: verminderd gebruik van pesticiden	Bescherming en verbetering van de waterkwaliteit	Bestaand	Maatregelfiche As 2 B, nr. 1 en nr. 12	Outputindicator	Doel 2010-2013
					Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.800
					Totaal aantal contracten	1.140
214 D	Doeltreffender gebruik van meststoffen	Bescherming en verbetering van de waterkwaliteit	Bestaand	Maatregelfiche As 2 B, nr. 3 “Introductie van vlinder-bloemige gewassen in ...”	Outputindicator	Doel 2010-2013
					Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.360
					Totaal aantal contracten	1.390
	Andere: diversificatie veevoederteelt	Verbetering concurrentiekracht van de zuivelsector.	Bestaand		Outputindicator	Doel 2010-2013
					Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.360

					<table><tr><td>Totaal aantal contracten</td><td>1.390</td></tr></table>	Totaal aantal contracten	1.390				
Totaal aantal contracten	1.390										
214 B	Andere: verminderd gebruik van pesticiden	Bescherming en verbetering van de waterkwaliteit; Verminderde doorsijpeling van verschillende stoffen in het water; Verminderde insleep van schadelijke stoffen in aangrenzende habitats	Nieuw	<i>Zal ingevoegd worden als maatregelfiche As 2 B, nr. 2 “Introductie van de verwarrings-techniek in de pitfruitteelt”</i>	<table><tr><td>Outputindicator</td><td>Doel 2010-2013</td></tr><tr><td>Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)</td><td>1.000</td></tr><tr><td>Totaal aantal contracten</td><td>500</td></tr></table>	Outputindicator	Doel 2010-2013	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.000	Totaal aantal contracten	500
Outputindicator	Doel 2010-2013										
Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.000										
Totaal aantal contracten	500										
214 H	Andere: creatie van voedselbronnen en broed- en nestplaatsen op akker- of weiland	Beschermde vogels en andere flora en fauna; Verbetering van het biotopennetwerk; Verminderde insleep van schadelijke stoffen in aangrenzende habitats; Instandhouding beschermde fauna en flora.	Bestaand	Maatregelfiche As 2 B, nr. 7 “Beheersovereenkomst soortenbescherming”	<table><tr><td>Outputindicator</td><td>Doel 2010-2013</td></tr><tr><td>Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)</td><td>184</td></tr><tr><td>Totaal aantal contracten</td><td>35</td></tr></table>	Outputindicator	Doel 2010-2013	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	184	Totaal aantal contracten	35
Outputindicator	Doel 2010-2013										
Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	184										
Totaal aantal contracten	35										
214 G	Blijvende akker- en oeverboorden en biobeds, verandering van grondgebruik	Beschermde vogels en andere flora en fauna, Verbetering van het biotopennetwerk; Verminderde insleep van schadelijke stoffen in aangrenzende habitats; Instandhouding beschermde fauna en flora. Bijdrage tot verminderde doorsijpeling van verschillende stoffen, incl. fosfor, in het water.	Bestaand	Maatregelfiche As 2 B, nr. 6 “Beheersovereenkomst perceelsrandenbeheer”	<table><tr><td>Outputindicator</td><td>Doel 2010-2013</td></tr><tr><td>Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)</td><td>225</td></tr><tr><td>Totaal aantal contracten</td><td>170</td></tr></table>	Outputindicator	Doel 2010-2013	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	225	Totaal aantal contracten	170
	Outputindicator		Doel 2010-2013								
Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	225										
Totaal aantal contracten	170										
Andere: creatie van voedsel-, broed- en nestplaatsen op akker- of weiland	Bestaand	<table><tr><td>Outputindicator</td><td>Doel 2010-2013</td></tr><tr><td>Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)</td><td>225</td></tr><tr><td>Totaal aantal contracten</td><td>170</td></tr></table>	Outputindicator	Doel 2010-2013	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	225	Totaal aantal contracten	170			
Outputindicator	Doel 2010-2013										
Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	225										
Totaal aantal contracten	170										
214 K	Ontwikkeling van halfnatuurlijke waterlichamen	Instandhouding van hoogwaardige waterlichamen	Bestaand	Maatregelfiche As 2 B, nr. 10 “Beheersovereenkomst herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen”	<table><tr><td>Outputindicator</td><td>Doel 2010-2013</td></tr><tr><td>Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)</td><td>2</td></tr><tr><td>Totaal aantal contracten</td><td>26</td></tr></table>	Outputindicator	Doel 2010-2013	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2	Totaal aantal contracten	26
	Outputindicator	Doel 2010-2013									
Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2										
Totaal aantal contracten	26										
Blijvende akker- en oeverboorden en biobeds, verandering van grondgebruik	Beschermde vogels en andere flora en fauna, verbetering van het biotopennetwerk; verminderde insleep van schadelijke stoffen in aangrenzende habitats; instandhouding beschermde fauna en flora	Bestaand	<table><tr><td>Outputindicator</td><td>Doel 2010-2013</td></tr><tr><td>Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)</td><td>22</td></tr><tr><td>Totaal aantal contracten</td><td>137</td></tr></table>	Outputindicator	Doel 2010-2013	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	22	Totaal aantal contracten	137		
Outputindicator	Doel 2010-2013										
Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	22										
Totaal aantal contracten	137										
214 J	Doeltreffender gebruik van meststoffen	Vermindering van de uitstoot van methaan (CH ₄) en stikstofoxide (N ₂ O)	Bestaand	Maatregelfiche As 2 B, nr. 9	<table><tr><td>Outputindicator</td><td>Doel 2010-2013</td></tr></table>	Outputindicator	Doel 2010-2013				
Outputindicator	Doel 2010-2013										

		Bijdrage tot verminderde doorsijpeling van verschillende stoffen, inclusief fosfor, in het water; Instandhouding van hoogwaardige waterlichamen; Bescherming en verbetering van de waterkwaliteit		“Beheersovereenkomst water”	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	7.290
					Totaal aantal contracten	434
214 I	Andere: bestrijding van erosie, inclusief de bescherming van stroomafwaarts gelegen gebieden tegen modderstromen	Instandhouding van (stroomafwaarts gelegen) hoogwaardige waterlichamen; bescherming en verbetering van de waterkwaliteit (stroomafwaarts gelegen)	Bestaand	Maatregelfiche As 2 B, nr. 8 “Beheersovereenkomst erosiebestrijding”	Outputindicator	Doel 2010-2013
					Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	400
					Totaal aantal contracten	88
As 3						
311 A	Installatie/infrastructuur voor hernieuwbare energie op basis van biomassa en andere hernieuwbare energiebronnen	Substitutie van fossiele brandstoffen	Bestaand	Maatregelfiche As 3 - A, nr. 1 « Investerings mbt diversificatie van landbouw-activiteiten », gewijzigd in punt 1.5.	Outputindicator	Doel 2010-2013
					Aantal begunstigden	1.000
					Totaal investeringsvolume (€)	62.000.000

Financieel plan

Voorafgaand aan het financiële plan dient de opmerking te worden gemaakt dat de opmaak van de onderstaande tabellen een overwegend theoretische oefening is gebleken. Voor alle maatregelen werd vooraf geraamd wat de omvang was van de totale overheidssteun voor lopende acties van vóór 1/1/07 en wat de raming was van de totale benodigde overheidssteun om nieuwe acties te financieren. Intussen waren de cofinancieringspercentages en de maxima per as beslist door de Vlaamse Regering. De berekening van het Europees aandeel adhv van bovenstaande gegevens gaf aan dat de vraag naar Europese middelen aanzienlijk hoger lag dan de verkregen enveloppe. Als gevolg hiervan werd iedere maatregel naar gelang zijn gewicht in iedere as geplafonneerd tot de verkregen Europese enveloppe. Dit levert soms resultaten op die niet stroken met de werkelijkheid. Bv. Voor agromilieumaatregelen zijn de totale overheidskosten voor lopende acties van vóór 1/1/07 hoger dan de totale geprogrammeerde overheidssteun in onderstaande tabel.

De werkwijze die Vlaanderen zal hanteren inzake financieel management is derhalve de volgende. Vanaf 2007 zullen uitgaven gedaan worden met cofinanciering voor zowel lopende acties daterend van vóór 1/1/07 als voor nieuwe acties startend vanaf 1/1/07. Op het ogenblik dat een maatregel zijn totaal beschikbaar budget uitput zal nagegaan worden of er compensatie mogelijk is met andere maatregelen. Indien dit niet het geval is zal worden overgeschakeld op staatssteun voor deze maatregelen die zijn aangemeld als staatssteun.

1 Jaarlijkse bijdrage van het ELFPO (euro)

Region type \ Year	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	TOTAL
Non Convergence Regions	34.321.591	32.398.196	30.653.135	31.116.499	32.717.774	32.115.280	31.387.914	224.710.389
Extra financiële middelen als bedoeld in artikel 69, lid 5 bis van Verordening (EG) nr. 1685/2005 – niet-convergentieregio's (Health Check, Economisch Herstelplan)			1.110.000	4.747.170	5.891.220	7.854.960	9.904.080	29.507.430
Total EAFRD	34.321.591	32.398.196	31.763.135	35.863.669	38.608.994	39.970.240	41.291.994	254.217.819

2 Financieel plan per as (in euro voor totale periode)

Niet-convergentie regio's

	Public contribution		
	Public expenditure	EAFRD cofinancing rate (%)	EAFRD Contribution
Axis			
Axis 1	453.886.529,66	30,00%	136.165.959
Axis 2	112.355.194	50,00%	56.177.597
Axis 3	60.300.866,34	30,00%	18.090.260
Axis 4	41.277.197	30,00%	12.383.159
Technical Assistance	3.786.828	50,00%	1.893.414
Total	671.606.615	33,46%	224.710.389

(1) in accordance with Article 89 of Regulation (EC) N° 1698/2005

Extra financiële middelen als bedoeld in artikel 69, lid 5 bis van Verordening (EG) nr. 1685/2005 – niet-convergentieregio's (Health Check + Economisch herstel)

	Public contribution		
	Public expenditure (euro)	EAFRD cofinancing rate (%)	EAFRD Contribution (euro)
Axis			
Axis 1	12.644.760	75 %	9.483.571
Axis 2	19.192.454	50 %	9.596.227
Axis 3	13.903.509	75 %	10.427.632
Axis 4	0	/	0
Technical Assistance	0	/	0
Total	45.740.725	64,51 %	29.507.430

3 Indicatieve begrotingsmiddelen Health Check + Economisch Herstel per maatregel (in euro, periode 2009-2013)

As /maatregel	Bijdrage uit het ELFPO voor de periode 2009-2013
Maatregel 121	7.507.430
Maatregel 123	1.976.141
Totaal As 1	9.483.571
Maatregel 214	9.596.227
Totaal As 2	9.596.227
Maatregel 311	10.427.632
Totaal As 3	10.427.632
Totaal As 4	0
Technische bijstand	0
Algemeen totaal	29.507.430

4 Indicatieve opsplitsing per maatregel (in euro, totale periode)

Measure / Axis		Shortname	EAFDR contribution	Public expenditure	Private Expenditure	Total Cost
111	Vocational training and information actions	Competitiveness	12.635.211	42.117.370	166.611	42.283.981
112	Setting up young farmers		18.196.644	60.655.480	155.971.234	216.626.714
113	Early retirement		0	0	0	0
114	Use of advisory services		3.663.962	12.213.207	5.156.147	17.369.354
115	Setting up advisory services		0	0	0	0
121	Modernisation of agricultural holdings		107.453.274	343.162.720	1.211.219.642	1.554.382.362
122	Improving economy value of forest		0	0	0	0
123	Adding value to agri and forestry products		3.796.320	8.702.118	78.709.059	87.411.177
124	New products, processes and technologies		0	0	0	0
125	Agricultural and forestry infrastructure		23.547	78.490	70.820	149.310
126	Natural disasters prevention/restoring		0	0	0	0
131	Meeting standards		0	0	0	0
132	Participation farmers in food quality schemes		117.951	393.170	0	393.170
133	Information and promotion activities		19.621	65.403	28.030	93.433
141	Semi-subsistence farming		0	0	0	0
142	Producer groups		0	0	0	0
Total Axis 1		Competitiveness	145.906.530	467.387.958	1.451.321.543	1.918.709.501
211	LFA mountain areas	Competitiveness	0	0	0	0
212	LFA other than mountain areas		636.808	1.273.616	0	1.273.616
213	Natura 2000 payments		816.931	1.633.862	0	1.633.862
214	Agri-environmental payments		61.550.546	123.101.092	0	123.101.092
215	Animal welfare payments		0	0	0	0
216	Non-productive investments agriculture		206.032	412.064	0	412.064
221	First afforestation of agricultural land		997.104	1.994.208	0	1.994.208
222	Agroforestry systems on agricultural land		50.000	100.000	42.857	142.857
223	First afforestation of non agricultural land		0	0	0	0
224	Natura 2000 payments Forest		0	0	0	0

225	Forests environment payments		0	0		0
226	Natural disasters prevention/restoring forest		0	0		0
227	Non productive investments forests		1.516.403	3.032.806	0	3.032.806
Total Axis 2		Improving the environment and the countryside	65.773.824	131.547.648	42.857	131.590.505
311	Diversification into non-agricultural activities		17.790.576	38.446.656	103.948.366	142.395.022
312	Development of micro-enterprises		0	0	0	0
313	Encouragement of tourism activities		2.085.143	6.950.477	3.742.564	10.693.041
321	Basic services for the economy		1.323.310	4.411.033	2.375.172	6.786.205
322	Village renewal and development		3.097.493	10.324.977	5.559.602	15.884.579
323	Conservation of the rural heritage		2.737.291	9.124.303	4.913.086	14.037.389
331	Training and information		1.484.079	4.946.930	2.663.732	7.610.662
341	Skills acquisition and animation		0	0		0
Total Axis 3		Diversification and life quality	28.517.892	74.204.376	123.202.522	197.406.898
411	Competitiveness		0	0	0	0
412	Environment/land management		0	0	0	0
413	Quality of life/diversification		10.200.948	34.003.160	18.309.394	52.312.554
421	Coopération		375.000	1.250.000	65.798	1.315.798
431	Running costs, skills acquisition, animation		1.577.211	5.257.370	0	5.257.370
Total Axis 4		Leader	12.153.159	40.510.530	18.375.192	58.885.722
Measure 511		Technical Assistance	1.866.414	3.732.828		3.732.828
		1) running costs for the NRN	30.132	60.264		60.264
		2) Action plan of the NRN	632.000	1.264.000		1.264.000
Grand Total			254.217.819	717.383.340	1.592.942.114	2.310.325.454

5 Bijkomende nationale financiering (euro, totale periode)

Measure / Axis	Shortname	in euro (voor de gehele periode)
111 Vocational training and information actions		0
112 Setting up young farmers		0
114 Use of advisory services		0
115 Setting up advisory services		0
121 Modernisation of agricultural holdings		0
123 Adding value to agri and forestry products		0
125 Agricultural and forestry infrastructure		0
132 Participation farmers in food quality schemes		0
133 Information and promotion activities		0
Total Axis 1	Competitiveness	0
213 Natura 2000 payments		0
214 Agri-environmental payments		40.863.377
223 First afforestation of non agricultural land		0
227 Non productive investments forests		0
Total Axis 2	Improving the environment and the countryside	40.863.377
311 Diversification into non-agricultural activities		0
313 Encouragement of tourism activities		0
321 Basic services for the economy		0
322 Village renewal and development		0
323 Conservation of the rural heritage		0
331 Training and information		0
Total Axis 3	Diversification and life quality	0
413 Quality of life/diversification		0
421 Coopération		0
431 Running costs, skills acquisition, animation		0
Total Axis 4	Leader	0
Grand Total		40.863.377

Toetsing aan de mededingingsregels

Op grond van artikel 16 (g) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 bevat elk programma de voor de toetsing uit hoofde van de mededingingsregels benodigde gegevens en, in voorkomend geval, de lijst van de op grond van artikelen 87, 88 en 89 van het Verdrag toegestane steunmaatregelen die voor de uitvoering van de programma's zullen worden gebruikt.

Beide onderstaande tabellen geven de maatregelen aan die, in overeenstemming met bijlage II van Verordening 1974/2006, dienen te worden geïdentificeerd.

Maatregelen en acties vallend onder het toepassingsgebied van artikel 36 van het (EG) Verdrag

Aanvullende Vlaamse financiering (Top-up) voor bepaalde landbouwmilieumaatregelen

Maatregelcode	Naam van de maatregel	Rechtmatigheid van de steunregeling	Looptijd van de steunregeling
214-A	Introductie van technieken die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verminderen waaronder mechanische onkruidbestrijding	Zie informatieformulier t.b.v. notificatie en goedkeuring opgenomen in bijlage. (Punt 51 van IV.C van de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en bosbouwsector 2007-2013)	1/01/2007 t.e.m. 31/12/2015
214-C	Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden	Zie informatieformulier t.b.v. notificatie en goedkeuring opgenomen in bijlage. (Punt 51 van IV.C van de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en bosbouwsector 2007-2013)	1/01/2007 t.e.m. 31/12/2015
214-D	Introductie van vlinderbloemige gewassen in het silagevoeder voor een meer grondgebonden Vlaamse veehoudering	Zie informatieformulier t.b.v. notificatie en goedkeuring opgenomen in bijlage. (Punt 51 van IV.C van de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en bosbouwsector 2007-2013)	1/01/2007 t.e.m. 31/12/2015
214-E	Reductie van gewasbeschermingsmiddelen en	Zie informatieformulier t.b.v. notificatie en	1/01/2007 t.e.m.

	meststoffen in de sierteelt	goedkeuring opgenomen in bijlage. (Punt 51 van IV.C van de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en bosbouwsector 2007-2013)	31/12/2015
214-F	Hectaresteen voor biologische landbouwproductie	Zie informatieformulier t.b.v. notificatie en goedkeuring opgenomen in bijlage. (Punt 51 van IV.C van de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en bosbouwsector 2007-2013)	1/01/2007 t.e.m. 31/12/2015
214-G	Beheerovereenkomst Perceelsrandenbeheer	Zie informatieformulier t.b.v. notificatie en goedkeuring opgenomen in bijlage. (Punt 51 van IV.C van de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en bosbouwsector 2007-2013)	1/01/2007 t.e.m. 31/12/2015
214-H	Beheersovereenkomst soortenbescherming	Zie informatieformulier t.b.v. notificatie en goedkeuring opgenomen in bijlage. (Punt 51 van IV.C van de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en bosbouwsector 2007-2013)	1/01/2007 t.e.m. 31/12/2015
214-I	Beheersovereenkomst erosiebestrijding	Zie informatieformulier t.b.v. notificatie en goedkeuring opgenomen in bijlage. (Punt 51 van IV.C van de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en bosbouwsector 2007-2013)	1/01/2007 t.e.m. 31/12/2015
214-J	Beheersovereenkomst water	Zie informatieformulier t.b.v. notificatie en goedkeuring opgenomen in bijlage. (Punt 51 van IV.C van de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en bosbouwsector 2007-2013)	1/01/2007 t.e.m. 31/12/2015
214 - K	Beheersonvereenkomst herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen	Zie informatieformulier t.b.v. notificatie en goedkeuring opgenomen in bijlage. (Punt 51 van IV.C van de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en bosbouwsector 2007-2013)	1/01/2007 t.e.m. 31/12/2015

Maatregelen met 100% Vlaamse financiering voor bepaalde landbouwmilieumaatregelen

De maatregelen met 100% aanvullende Vlaamse financiering maken geen deel uit van het programma en werden via de geijkte kanalen aan de Commissie meegedeeld.

Maatregelcode	Naam van de maatregel	Rechtmatigheid van de steunregeling	Looptijd van de steunregeling
214 - a	Beheersovereenkomst Botanisch beheer	(aan te vullen)	Looptijd van het programma
214 - b	Beheersovereenkomst Natuur	(aan te vullen)	Looptijd van het programma

Deze maatregelen worden ondersteund met Vlaamse middelen en dit om het probleem van de beperkte cofinanciering gedeeltelijk op te vangen. De maatregelen zullen op deze wijze ook bijdragen aan de doelstellingen van het programma en meer bepaald aan de doelstellingen van As 2.

Maatregelen en acties vallend buiten het toepassingsgebied van artikel 36 van het (EG) Verdrag

Maatregelcode	Naam van de maatregel	Rechtmatigheid van de steunregeling	Looptijd van de steunregeling
221	Bebossing van landbouwgrond	Verordening (EG) nr. 1998/2006 betreffende de-minimissteun Verordening 1998/2006 (Art. 5 § 3) of verordening 1407/2013 laten een verlenging toe tot 30/6/2014.	Looptijd tot 30/6/2014
222	Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen op landbouwgrond	Verordening (EG) nr. 1998/2006 betreffende de-minimissteun Verordening 1998/2006 (Art. 5 § 3) of verordening 1407/2013 laten een verlenging toe tot 30/6/2014.	Vanaf 2011 tot 30/6/2014
227	Niet –productieve investeringen	Verordening (EG) nr. 1998/2006 betreffende de-minimissteun Verordening 1998/2006 (Art. 5 § 3) of verordening 1407/2013 laten een verlenging toe tot 30/6/2014.	Looptijd = tot 30/6/2014
311	Investeringen mbt diversificatie naar niet-agrarische activiteiten	Verordening (EG) nr. 1998/2006 betreffende de-minimissteun Verordening 1998/2006 (Art. 5 § 3) of verordening 1407/2013 laten een verlenging toe tot 30/6/2014.	Looptijd = tot 30/6/2014
323-A	Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed	Verordening (EG) nr. 1998/2006 betreffende de-minimissteun Verordening 1998/2006 (Art. 5 § 3) of verordening 1407/2013 laten een verlenging toe tot 30/6/2014.	Vanaf 2012 tot 30/6/2014

Complementariteit

1 Instrumenten uit pijler 1 van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB)

De acties die worden ondernomen in dit programma zijn complementair met de instrumenten van het pijler 1 beleid van het GLB. Sommige maatregelen kunnen de doelstellingen van pijler 1 zelfs versterken.

Indien er coherentie is met de maatregelen van de 1ste pijler van het GLB dan wordt dit aangegeven in de maatregelfiche.

De investeringen in de groenten- en fruitsector op de land- en tuinbouwbedrijven (productieniveau) worden onder de algemene voorwaarden van de VLIF-regelgeving betaald binnen het kader van dit programma, aangezien in de operationele programma's van de telersverenigingen in toepassing van de GMO groenten- en fruit in Vlaanderen geen steun verleend wordt aan bedrijfsinvesteringen van landbouwers en tuinders op productieniveau in de groenten- en fruitsector.

Op die manier kan er geen overlapping zijn inzake steunverlening tussen de plattelandsverordening en de Gemeenschappelijke Marktordening (GMO) Groenten en Fruit.

In het kader van het in 2005 gesloten EU-akkoord over de hervorming van het suikerbeleid, is besloten tot de instelling van een fonds waaruit steun wordt gegeven voor de herstructurering van de suikerindustrie. Een deel van de middelen in dit fonds kunnen lidstaten aanwenden voor diversificatiemaatregelen. Het kan daarbij gaan om maatregelen die identiek zijn aan maatregelen uit de plattelandsverordening, reden waarom de toepassing van het herstructureringsfonds voor de suikerindustrie en het PDPO in principe goed op elkaar moeten zijn afgestemd. De diversificatiemaatregelen voorzien in de Raadsverordening voor de herstructurering van de suikersector zijn enkel voorzien voor lidstaten die meer dan 50% van hun suikerquotum verkocht hebben. België heeft nog geen suikerquotum verkocht, dus is er geen probleem inzake complementariteit. Mocht hier in de toekomst verandering in komen dan zal dit natuurlijk op elkaar afgestemd worden.

Er wordt in Vlaanderen geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid die wordt voorzien in artikel 69 van Verordening 1782/03 om additionele directe steun te verlenen voor de teelt van kwaliteitsproducten.

Voor de toepassing van art. 68 van de verordening (EG) nr. 73/2009 zal er worden op toegezien dat er geen dubbel financiering bestaat ten aanzien van maatregelen uit het ELFPO.

2 Europees Sociaal Fonds en Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Het cohesiebeleid in Vlaanderen zal zich prioritair richten op:

- Het bevorderen van kenniseconomie en innovatie;
- Het stimuleren van ondernemerschap;
- Het verbeteren van de ruimtelijk-economische omgevingsfactoren; en

- Het bevorderen van de stedelijke omgeving.

Daarbij zal binnen de eerste 3 prioriteiten eveneens specifieke aandacht worden geschonken aan de duurzame economische ontwikkeling van het platteland. Projecten die in aanmerking komen voor het cohesiebeleid zullen ook steeds een economische dimensie moeten hebben.

Maatregelen die worden gefinancierd door het ELFPO zullen niet door ESF of door EFRO worden gefinancierd. In het programma voor plattelandsontwikkeling zal ook geen uitvoering worden gegeven aan de maatregel ter ondersteuning van de oprichting en ontwikkeling van micro-ondernemingen (art. 52 a ii), dit zal worden opgevangen in het EFRO.

Hoewel de overlapping tussen de maatregel toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten en EFRO eerder gering is, zal bij de tenuitvoerlegging van het PDPO er op toegezien worden dat geen dubbelfinanciering optreedt. Dossiers die ELFPO steun krijgen komen niet meer in aanmerking voor EFRO steun.

Een aantal prioriteiten die vallen onder de gebiedsgerichte werking van As 3 van het PDPO, hebben een raakvlak met die van EFRO.

Gelet op de noodzakelijke complementariteit van de Europese programma's en het belang van het uitsluiten van dubbelfinanciering, zullen de plattelandsacties die kunnen uitgevoerd worden met steun van het EFRO complementair zijn aan de plattelandsacties, gericht op leefkwaliteit van het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie, die met steun van het ELFPO worden uitgevoerd (As 3 van het PDPO), zodoende dat dubbele subsidiëring uit beide fondsen wordt uitgesloten.

Dit zal nadrukkelijk worden bewerkstelligd door het inbouwen van een dubbel toetsingscriterium: zowel inhoudelijk als qua begunstigde, zal een onderscheid worden voorzien tussen de plattelandsacties die in het EFRO-operationeel programma worden gesteund en de acties die in het kader van As 3 van het PDPO kunnen uitgevoerd worden. Terwijl EFRO zich prioritair richt op economische activiteiten/ activiteiten met een duidelijk prioritaire economische finaliteit en individueel ondernemerschap, zijn de gebiedsgerichte plattelandsacties van As 3 (basisvoorzieningen voor de plattelandsbevolking, bevordering toeristisch- recreatieve ontsluiting van het platteland en dit zowel wat betreft routestructuren, verblijf en bezoekersattracties met betrekking tot de beleving van het platteland,, dorpskernvernieuwing, instandhouding landelijk erfgoed en intermediaire dienstverlening) van PDPO eerder algemeen gebiedsgerichte initiatieven van onder meer lokale besturen, verenigingen, plattelandsactoren,...

Om deze complementariteit extra te waarborgen en dubbelfinanciering uit te sluiten, wordt tevens een vertegenwoordiging voorzien van de minister bevoegd voor Landbouw of van het beleidsdomein bevoegd voor Landbouw en Visserij in de Comité van Toezicht van het EFRO-programma en vice versa.

3 Europees Visserij Fonds

Het Europees Visserij Fonds en het Europees Fonds voor Plattelandsontwikkeling hebben weinig raakvlakken door de duidelijk uiteenlopende doelen en doelgroepen, met uitzondering van aquacultuur. Projecten en activiteiten die omschakeling van landbouw naar aquacultuur betreffen zullen niet gefinancierd worden van het ELFPO, zij vallen onder het EVF.

Het beheer van het Europees Visserij Fonds is eveneens een bevoegdheid van het beleidsdomein Landbouw en Visserij. Afstemming tussen beide fondsen is dus gegarandeerd.

4 Complementariteit met Vlaamse en Europese milieuprioriteiten

Integraal waterbeleid

Problematiek

De oorzaken van de waterproblematiek zijn divers en vragen een geïntegreerde aanpak om tot resultaten te komen. Alle waterbeheerders en betrokken actoren moeten een gemeenschappelijk beleid voeren om de problematiek terdege aan te pakken.

Beleid

Het beheer van het water in Vlaanderen wordt gekaderd in het decreet integraal waterbeheer, dat uitvoering geeft aan de Europese kaderrichtlijn Water. De bedoeling van het integraal is om de visie op het waterbeleid op te bouwen als een visie die gedragen is door alle actoren die een relatie hebben tot of een impact hebben op een of meerdere aspecten van water. Op basis van bekken- en deelbekkenbeheerplannen worden de beleidsdoelstelling van de Vlaamse overheid getoetst aan de doelstellingen van de provinciale en lokale besturen en op elkaar afgestemd.

Acties binnen het programma

Niet-productieve investeringen

Specifiek naar de implementatie van de kaderrichtlijn water is in het Vlaams programma een niet-productieve investering opgenomen (216). Deze maatregel heeft tot doel om via een bottom-up benadering de landbouwers te betrekken bij het uitwerken van maatregelen voor waterconservering.

Acties buiten het programma

De meeste van de acties van het integraal waterbeleid horen tot de reguliere acties van de verschillende overheden. Het is echter dank zij de opbouw van een visie en een beleid dat de verschillende acties kunnen versterkt en gebundeld worden wat zal leiden tot meer resultaten.

Waterkwaliteit - nutriënten

Problematiek

In de omgevingsanalyse werd de problematiek geschetst. Voor wat betreft de doelstelling voor de nitraatgehaltes in het oppervlaktewater zijn bijkomende acties vereist om te komen tot de doelstellingen zoals gesteld in de Nitraatrichtlijn.

Beleid

Om de doelstellingen betreffende nutriënten te bereiken is het Vlaamse mestbeleid verstrengd. Met het decreet van 22 december 2006 houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (B.S., 29.12.06) legde de Vlaamse overheid de basis om te komen tot de naleving van de Europese nitraatrichtlijn.

Acties binnen het programma

Investeringssteun

Dank zij de investeringssteun zullen landbouwers sneller geneigd zijn om milieuvriendelijke investeringen uit te voeren, bijvoorbeeld een grotere mestopslagcapaciteit. Op die manier kan meer beredeneerd bemest worden en wordt de mest aangewend op tijdstippen waarop deze het best door de gewassen wordt opgenomen.

Agromilieumaatregelen

De maatregel 214 H, beheersovereenkomst water speelt sterk in op de sensibilisering naar de landbouwers voor een beredeneerd nutriëntenmanagement.

Acties buiten het programma

Het handhavingsbeleid van het mestdecreet is het belangrijkste instrument om de problematiek aan te pakken. Door registratie van de mestproductie, de bemeste gronden en de mesttransporten worden de nutriëntenstromen grondig in kaart gebracht en waar nodig wordt ingegrepen.

Door de koppeling van het Mestdecreet aan de pijler-I randvoorwaarden (eveneens gekoppeld aan de minimumvoorwaarden voor het bekomen van steun voor agromilieuverbintenissen), wordt het verwachte engagement van de landbouwers betreffende het gebruik van nutriënten verder versterkt.

Ook het milieuvergunningendecreet speelt een belangrijke rol in de handhaving van de lozingsnormen in de oppervlaktewateren en in de vergunning op de bedrijfsgebouwen.

Waterkwaliteit - pesticides

Problematiek

De problematiek van de biologische kwaliteit van de stromende wateren is weergegeven in de omgevingsanalyse van het plattelandsontwikkelingsprogramma onder het hoofdstuk '2.5. milieuproblematiek en landbouw'. Uit het MIRA rapport blijkt dat een positieve trend waarneembaar is in de biologische kwaliteit op de meetplaatsen. De inspanningen die de laatste jaren werden geleverd werpen hun vruchten af. Het is evenwel belangrijk dat deze positieve trend verder ondersteund wordt en dat blijvende inspanningen geleverd worden om de biologische waterkwaliteit te verbeteren.

Beleid

Om pesticidenproblematiek aan te pakken is op Federaal niveau een Pesticidenreductieprogramma uitgewerkt. De Vlaamse overheid is sterk betrokken bij het opstellen en bij de uitvoering van dit reductieprogramma.

Acties binnen het programma

Opleiding in de landbouw

In de opleiding in de landbouw wordt aandacht besteed aan maatregelen die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw verminderen. Verschillende demonstratieprojecten die zijn uitgevoerd behandelden verschillende aspecten die een vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw als doel hebben.

Agromilieumaatregelen

De meeste van de in het programma opgenomen maatregelen dragen bij tot de reductie van bestrijdingsmiddelen in de landbouw:

- 214 A: de introductie van maatregelen die het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw verminderen, waaronder mechanische onkruidbestrijding

- 214 E: de vermindering van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de sierteelt
- 214 G: de biologische productiemethode
- 214 H: Beheersovereenkomst soortenbescherming
- 214 K: Beheersovereenkomst herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen
- 214 N: Mechanische onkruidbestrijding gecombineerd met rijbespuiting (uitdovende maatregel)
- 214 O: Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit (uitdovende maatregel)
- 214 P: Botanisch Beheer (uitdovende maatregel)

Acties buiten het programma

Vlaams niveau:

- stimuleren van maatregelen ter voorkoming van puntvervuiling: spoelwatertank op het spuittoestel
- ondersteuning van waarschuwingdiensten in diverse teelten (fruit, sierteelt, bepaalde groenten, granen, suikerbieten, aardappelen, koolzaad, witloof)
- DLO demoproject over punt-en diffuse vervuiling in twee typevalleien nl. Poekebeek en Demer
- demonstraties en voorlichtingsactiviteiten over het voorkomen van puntvervuiling en drift en het toepassen van driftreducerende maatregelen
- stimuleren van biologische en geïntegreerde productiemethoden (pitfruit)
- verplichte keuring van spuittoestellen uitgevoerd door Vlaanderen in opdracht van federale overheid
- onderzoek naar de mogelijkheden van vul- en spoelplaatsen voor gewasbeschermingsmiddelen en de bioremediatiesystemen

Federaal niveau:

- Federaal plan voor de beperking van risico's van pesticiden (waaraan ook Vlaanderen intensief meewerkt)
- verplichte keuring van spuittoestellen
- erkenning van gewasbeschermingsmiddelen
- vastleggen van bufferzones afhankelijk van de schadelijkheid voor waterorganismen per gewasbeschermingsmiddel

Biodiversiteit

Problematiek

De problematiek van de biodiversiteit in Vlaanderen werd uitvoerig beschreven in de omgevingsanalyse van het plattelandsontwikkelingsprogramma onder het hoofdstuk '2.5. milieuproblematiek en landbouw'. Ook de aanpak van de bescherming van de Natura 2000 gebieden werd hierin gedetailleerd beschreven.

Beleid

De acties die kunnen ondernomen worden ter bescherming van de biodiversiteit in Vlaanderen zijn decretaal vastgelegd in het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, laatst gewijzigd bij decreet van 7 mei 2004. In dit decreet wordt de wettelijke basis gelegd voor de volgende elementen:

- Officiële structuren inzake natuurbeleid.
 - o De Vlaamse Hoge Raad voor Natuurbehoud.

- Het Instituut voor Natuurbehoud.
- Doelstellingen en planning van het natuurbeleid.
 - Algemene doelstellingen van het natuurbeleid.
 - Het natuurrapport.
 - Het natuurbeleidsplan
- Algemene maatregelen ter bevordering van het natuurbehoud.
- Gebiedsgericht beleid.
 - Het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN).
 - Het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk.
 - Natuurreservaten.
 - De speciale beschermingszones.
 - Algemene maatregelen voor de bescherming van het natuurlijk milieu.
 - Verwerving.
 - Vrijwillige beheersovereenkomsten.
 - Natuurinrichting.
 - Natuurrichtplannen.
- De bescherming van plant- en diersoorten en van hun levensgemeenschappen.
- Bepalingen inzake natuureducatie, doelgroepen, provinciale, gemeentelijke en functioneel gedecentraliseerde besturen.
- Strafbepalingen en toezicht.

Acties binnen het programma

Opleiding in de landbouw

In de opleiding in de landbouw wordt aandacht besteed aan de integratie van agrarisch natuurbeheer in de landbouwbedrijfsvoering. Verschillende demonstratieprojecten die zijn uitgevoerd behandelden aspecten van agrarisch natuurbeheer.

Bescherming natura2000 gebieden en gebieden met speciale handicaps

De bescherming van de natura-2000 gebieden en andere natuurgebieden met speciale handicaps gebeurt binnen het programma voor plattelandsontwikkeling.

Beheersovereenkomsten

Naast de vrijwillige beheersovereenkomsten en de maatregelen ter instandhouding van het bosbestand in Vlaanderen zijn deze maatregelen complementair aan de in het Vlaams Programma opgenomen maatregelen.

Acties buiten het programma

Sommige beheersovereenkomsten zoals botanisch beheer gebeuren met volledige staatsteun en zijn daarom niet in het programma opgenomen. Zij maken evenwel ook deel uit van de vrijwillige beheersovereenkomsten ter bescherming van het natuurlijk milieu. Het niet opnemen van deze maatregelen in het programma heeft een louter budgettaire achtergrond.

In toepassing van het natuurdecreet neemt de overheid zelf acties door verwerving en beheer van gebieden met hoge natuurlijke waarden.

Ook het ondersteunen van natuurverenigingen in de aankoop en het beheer van natuurreservaten draagt bij tot het verbeteren van het natuurlijk milieu in Vlaanderen

Het handhavingsbeleid door de Vlaamse overheid zorgt ervoor dat het stand- still beginsel wordt gerespecteerd. De Vlaamse overheid verleent hiertoe zijn advies in verschillende dossiers die betrekking hebben op de inrichting van de open ruimte, bijvoorbeeld in de aanleg of het verwijderen van kleinschalige landschapselementen bossen.

Klimaatwijzing

Problematiek

De bijdrage van de landbouw inde broeikasgasemissie is weergegeven in de omgevingsanalyse van het plattelandontwikkelingsprogramma onder het hoofdstuk '2.5. milieuproblematiek en landbouw'. Net als de andere geïndustrialiseerde gebieden, draagt Vlaanderen bij tot de wereldwijde emissie van broeikasgassen en de daaraan gekoppelde impact op het klimaat. Hoewel voornamelijk de industrie en de urbanisatie de grootste bijdrage leveren tot de broeikasgasemissies, is de rol van het platteland hierin niet weg te cijferen. Daarnaast kan het platteland een positieve bijdrage leveren door bijvoorbeeld de productie van bio-energie en het behoud en de versterking van het bosbestand.

Beleid

Het nieuwe Vlaams Klimaatbeleidsplan omvat de volledige Kyoto-periode (2008–2012). Het VKP 2006-2012 hanteert de gemiddelde uitstoot tijdens de Kyotoperiode (2008 – 2012) als referentiepunt. Volgens het nationale lastenverdelingsakkoord moet Vlaanderen zijn emissies in de periode 2008–2012 met gemiddeld 5,2% verminderen tegenover die van 1990. In absolute cijfers betekent dit een beperking van de uitstoot in deze periode tot gemiddeld 83.436 kton CO₂-eq per jaar.

Om tot deze doelstellingen te komen, werkt het klimaatbeleidsplan rond de volgende thema's:

- klimaatvriendelijke en duurzame mobiliteit in Vlaanderen
- rationeel energiegebruik in gebouwen
- duurzame en kool-stofarme energievoorziening
- de Vlaamse industrie en het klimaatbeleid: een resultaatgerichte evenwichtsoefening
- duurzame landbouw en bossen
- onderzoek en innovatie
- sensibiliseren is voorkomen

Voor landbouw worden de volgende doelen gesteld:

1. een verhoging van het aandeel aardgas en andere duurzamere energiebronnen in het energiegebruik van de glastuinbouw tot 50% in 2010 en 75% tegen 2013;
2. een vermindering van de uitstoot door de toepassing van energiebesparende technieken in de glastuinbouw;
3. de inzet van 112 MWe bij een BAU tot 185 MWe bij een pro-actief beleid aan WKK-vermogen via gas- en dieselmotoren in de glastuinbouw in 2012 als bijdrage aan de Vlaamse WKK-doelstelling (opgenomen onder § 5.3);
4. de productie van 18 kton pure plantenolie, 107 kton bio-ethanol en 25 kton biodiesel¹⁴ op basis van Vlaamse energieteelten in 2010 als bijdrage aan de inmengingsdoelstelling voor biobrandstoffen (opgenomen onder § 5.1);
5. Door de groene WKK-installaties levert de landbouwsector een bijdrage van 208 GWhe en meer dan het dubbele aan warmte in 2008. Een groot deel hiervan zijn biogasinstallaties. Hiermee levert de sector een bijdrage aan de realisatie van de Vlaamse doelstelling voor hernieuwbare energie (opgenomen onder § 5.3);

6. de afstemming van het nieuwe mestbeleid op de Kyoto-doelstellingen;
7. tegen 2007 10.000 ha ecologisch verantwoorde bosuitbreiding realiseren, aangevuld met tijdelijke bebossing in de agrarische structuur; 8. 100 ha korte omloophout aanplanten tegen 2010 als bijdrage aan de realisatie van de Vlaamse hernieuwbare energiedoelstelling. Dit komt overeen met 5 GWhe en 11 GWhw (opgenomen onder § 5.3).

Acties binnen het programma

Opleiding in de landbouw

In de opleiding in de landbouw wordt aandacht besteed aan het rationeel energiegebruik in de landbouw. Verschillende demonstratieprojecten hebben dit thema reeds als onderwerp gehad: rationeel energiegebruik in de glastuinbouw, gesloten kas.

Ook naar energieteelten zijn reeds een aantal opleidingen en demonstratieprojecten geweest. Bijvoorbeeld naar de teelt van koolzaad voor de productie van pure plantaardige olie.

Investerings in de landbouw

Om deze doelstellingen te bereiken zullen veel installaties moeten vernieuwd of omgebouwd worden. Dank zij de steun voor milieuvriendelijke investeringen zullen deze investeringen voor de landbouwers haalbaar zijn.

Bebossing

Door het bebossingsbeleid kan eveneens een bijdrage geleverd worden aan de Kyoto-doelstellingen.

Acties buiten het programma

De instrumenten buiten de landbouwsfeer hebben minder relatie met het Plattelandsontwikkelingsprogramma.

Bodemkwaliteit

Problematiek

De problematiek rond bodemkwaliteit en bodemerosie werd reeds uitvoerig aangehaald in de omgevingsanalyse van het plattelandsontwikkelingsprogramma onder het hoofdstuk '2.5. milieuproblematiek en landbouw'.

Beleid

Rekening houdend met het subsidiariteitsprincipe, wordt een belangrijke rol toebedeeld aan de lokale besturen. Door het opstellen van een gemeentelijk erosiebestrijdingsplan kunnen de gemeentes die af te rekenen hebben met erosie op hun grondgebied, zelf maatregelen nemen en een sterkere sensibilisering voeren naar de landbouw om de problemen op een adequate manier aan te pakken. De beheersovereenkomsten voor erosiebestrijding die worden aangeboden zijn ingebed in deze geïntegreerde manier het erosieprobleem aan te pakken.

Acties binnen het programma

Opleiding in de landbouw

In de opleiding in de landbouw wordt aandacht besteed aan bodemkwaliteit en erosiebestrijding. Een aantal opleidingen en demonstratieprojecten gingen specifiek over deze thematiek.

Investerings in de landbouw

De aankoop van erosiebestrijdende machines wordt betoelaagd met de verhoogde steun voor milieuvriendelijke investeringen.

Agromilieumaatregelen

Met de maatregel 214 I 'Beheerovereenkomst erosiebestrijding' worden aan de landbouwer mogelijkheden aangereikt om de erosie op zijn percelen te bestrijden of te minimaliseren.

In de vorige programmaperiode is door de landbouwers een sterke bijdrage geleverd aan de erosiebestrijding door het gebruik van groenbedekkers na de hoofdteelt. Deze maatregel werd sinds 1999 als agromilieumaatregel ingevoerd. De Vlaamse overheid hoopt dat deze maatregel ondertussen voldoende is ingeburgerd als gangbare praktijk en zal geen nieuwe verbintenissen meer afsluiten voor deze maatregel. De maatregel bestaat nog wel als uitdovende maatregel tot 2010.

Acties buiten het programma

In de Vlaamse randvoorwaarden in toepassing van de MTR-verordening worden eisen gesteld aan landbouwers die te maken hebben met sterk erosiegevoelige percelen. Zij moeten op de betreffende percelen bepaalde erosiebestrijdende maatregelen toepassen, waaronder ook groenbedekking tot de mogelijkheden behoort.

Initiatieven naar lokale besturen:

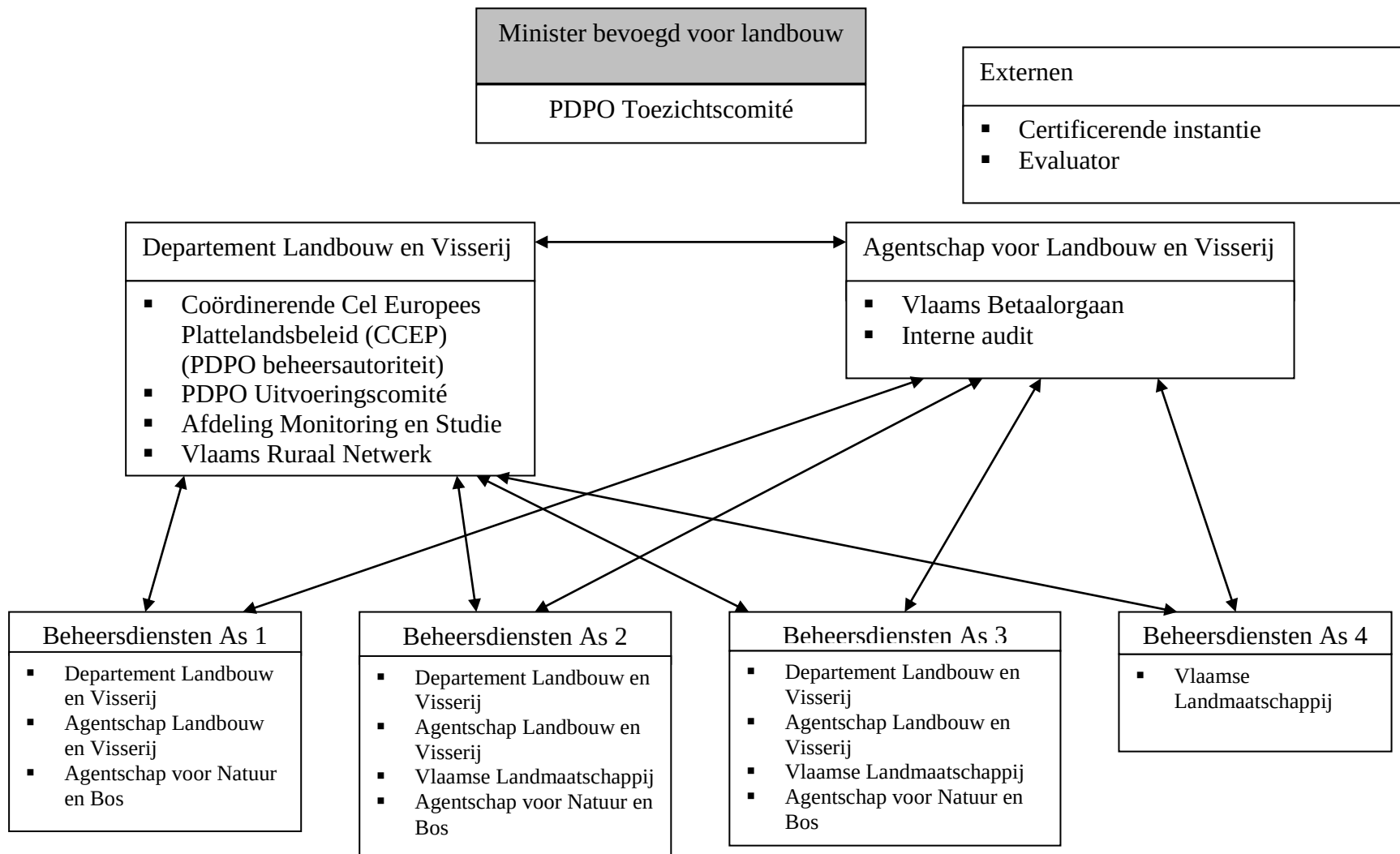
- Opstellen van een gemeentelijk erosiebestrijdingsplan
- Kleinschalige erosiebestrijdingswerken (75%-90% van de kosten, 20 jaar, aankopen van gronden of afsluiten van contracten, dammen met erosiepoelen, grasgangen, grasbufferstroken,...)

Er lopen in Vlaanderen twee INTERREG –projecten met betrekking tot preventie van erosie op het veld (niet kerend ploegen non, grasbuffers,...). Hierin horen een groot aantal demonstraties, meetings, papers, veldbezoeken, internet sites.

Bevoegde instanties

Volgend schema geeft een overzicht van de bevoegde instanties betrokken bij de uitvoering van het programma voor plattelandsontwikkeling.

De coördinaten van de diensten die de maatregelen beheren zijn terug te vinden op het einde van elke maatregel.

1 PDPO Toezichtcomité

In overeenstemming met artikel 77 van Verordening (EG) nr. 1698/2005 wordt een PDPO Toezichtcomité opgericht voor het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013.

Krachtens artikel 78 van Verordening (EG) 1698/2005 zal het Toezichtcomité zich ervan vergewissen dat het Programma voor Plattelandsontwikkeling doeltreffend wordt uitgevoerd. Daartoe:

- wordt het comité binnen vier maanden na het besluit tot goedkeuring van het programma geraadpleegd over de criteria voor de selectie van de gefinancierde concrete acties. De selectiecriteria worden herzien naar gelang van de behoeften in het kader van de programmering;
- gaat het toezichtcomité aan de hand van de door de beheersautoriteit bezorgde documenten periodiek na welke vooruitgang is geboekt bij de verwezenlijking van de specifieke doelstellingen van het programma;
- worden de resultaten van de uitvoering, en met name de verwezenlijking van de voor elke as vastgestelde doelstellingen en de evaluaties tijdens de uitvoering, door het toezichtcomité onderzocht;
- worden de jaarverslagen over de uitvoering en het laatste verslag over de uitvoering door het toezichtcomité onderzocht en goedgekeurd, voordat deze aan de Commissie worden toegezonden;
- kan het toezichtcomité de beheersautoriteit elke aanpassing of herziening van het programma voorstellen die erop is gericht de in artikel 4 omschreven doelstellingen van het ELFPO te bereiken of het beheer van het programma, met inbegrip van het financiële beheer, te verbeteren;
- wordt elk voorstel tot wijziging van de inhoud van de beschikking van de Commissie over de bijdrage uit het ELFPO door het toezichtcomité onderzocht en goedgekeurd.

Het PDPO Toezichtcomité wordt voorgezeten door de Minister van Landbouw of zijn afgevaardigde. De voorzitter van het PDPO Uitvoeringscomité is de ondervoorzitter en de Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid (CCEP) staat in voor het secretariaat van de vergaderingen.

De stemgerechtigde leden van het PDPO Toezichtcomité zijn:

- de leden van de Vlaamse Regering of hun vertegenwoordiger;
- de voorzitter van het PDPO-Uitvoeringscomité.

De raadgevende leden van het PDPO-TC zijn:

- de partners: VLTR, SERV, MinaRaad, VVP, VVSG, de cel Gelijke Kansen Vlaanderen;
- het Vlaams Betaalorgaan;
- een vertegenwoordiger van de diensten van de Europese Commissie;
- een vertegenwoordiger van het Waals Gewest;
- een vertegenwoordiging van de beheersdiensten.

Secretariaat PDPO-TC:

- de Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid.

Bij de eerste vergadering zal een huishoudelijk reglement worden goedgekeurd.

In toepassing van art. 59 van Verord. Nr. 1974/2006 brengt de voorzitter verslag uit over de vorderingen die bij de uitvoering van de voorlichtings- en publiciteitsmaatregelen worden gemaakt, en geeft hij aan de leden van het comité voorbeelden van dergelijke maatregelen, in het bijzonder in de vergadering waar het jaarverslag wordt onderzocht en goedgekeurd.

2 Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid (CCEP)

De CCEP treedt op als beheersautoriteit voor het Vlaams programma voor plattelandontwikkeling. De cel is ondergebracht binnen het departement Landbouw en Visserij en staat onder leiding van de Secretaris-generaal.

De Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid is o.a. verantwoordelijk voor de uitvoering van volgende taken:

- opstellen en uitwerken van de algemene strategie en het beleidskader van het programma;
- de dagelijkse opvolging van het programma;
- het voorstellen van eventuele wijzigingen en herzieningen van het programma en de strategie.
- het secretariaat waarnemen van het PDPO Toezichtcomité;
- het secretariaat waarnemen van het PDPO Uitvoeringscomité;
- deelname aan het Rural Development Committee;
- toesturen van informatie mbt beheer, indicatoren, evaluatie naar de Europese Commissie via het informatica systeem dat daarvoor werd ontwikkeld door de EC;
- het promoten op het Vlaams niveau van de mogelijkheden van het programma in samenwerking met het Vlaams Ruraal Netwerk.

Krachtens artikel 75 zal de beheersautoriteit:

- erop toezien dat de concrete acties voor financiering worden geselecteerd met inachtneming van de voor het programma voor plattelandontwikkeling geldende criteria;
- ervoor zorgen dat er een systeem is om de statistische informatie over de uitvoering vast te leggen en te bewaren in een geautomatiseerde vorm die geschikt is voor het toezicht en de evaluatie;
- ervoor zorgen dat de begunstigden en de andere bij de uitvoering van concrete acties betrokken instanties:
 - worden geïnformeerd over hun verplichtingen die uit de toegekende steun voortvloeien, en voor alle transacties betreffende de concrete actie hetzij een afzonderlijk boekhoudsysteem, hetzij een passende boekhoudkundige code gebruiken en
 - op de hoogte zijn van de eisen inzake de verstrekking van gegevens aan de beheersautoriteit en inzake de registratie van de output en de resultaten;
- erop toezien dat de evaluaties van het programma binnen de in deze verordening gestelde termijnen plaatsvinden, en in overeenstemming zijn met het gemeenschappelijke toezicht- en evaluatiekader, en de verrichte evaluaties doen toekomen aan de relevante nationale autoriteiten en de Commissie;
- leidinggeven aan het toezichtcomité en het de nodige documenten bezorgen om toezicht op de uitvoering van het programma te kunnen uitoefenen in het licht van de specifieke doelstellingen ervan;
- erop toezien dat de in artikel 76 bedoelde verplichtingen inzake publiciteit worden nagekomen;

- het jaarverslag over de uitvoering opstellen en dit verslag, na goedkeuring ervan door het toezichtcomité, indienen bij de Commissie;
- erop toezien dat het betaalorgaan in het bijzonder met betrekking tot de voor financiering geselecteerde concrete acties alle nodige gegevens over de toegepaste procedures en de verrichte controles ontvangt, voordat de betalingsopdrachten worden gegeven.

3 PDPO Uitvoeringscomité

Teneinde het programma op doelmatige, doeltreffende en correcte wijze te beheren en uit te voeren zal op initiatief van de beheersautoriteit een PDPO Uitvoeringscomité worden opgericht.

Het PDPO Uitvoeringscomité wordt voorgezeten door de Secretaris-generaal van het Departement Landbouw en Visserij. De Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid staat in voor het secretariaat van de vergaderingen.

De stemgerechtigde leden van het Uitvoeringscomité zijn:

- Secretaris-generaal van het Departement Landbouw en Visserij
- Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid
- vertegenwoordigers van de beheersdiensten:
 - Dept. Landbouw en Visserij, Duurzame Landbouwonwikkeling (2 vert.)
 - Agentschap Landbouw en Visserij, Markt- en Inkomensbeheer (2 vert.)
 - Agentschap Landbouw en Visserij, Structuur en Investerings (2 vert.)
 - Vlaamse Landmaatschappij (2 vert.)
 - Dept. Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land- en Bodembescherming; Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen (1 vert.)
 - Agentschap voor Natuur en Bos (1 vert.)

De bijkomende leden van het uitvoeringscomité zijn:

- Departement Landbouw en Visserij, Monitoring en Studie (1 vert.)
- Betaalorgaan - Agentschap Landbouw en Visserij, Procesondersteuning (1 vert.)
- Ruraal Netwerk (1 vert.)
- Inspectie van Financiën (1 vert.)
- Interne audit – Agentschap voor Landbouw en Visserij (1 vert.)

Voor een goede werking van dit comité zal bij de eerste vergadering een huishoudelijk reglement worden opgemaakt.

4 Afdeling Monitoring en Studie

De Afdeling Monitoring en Studie staat in voor de rapporteringen in het kader van monitoring en evaluatie van het programma en dit conform Titel VII (art77-87) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

5 Vlaams Betaalorgaan

Op Europees niveau werden in Verordening (EG) nr. 1290/2005 twee fondsen opgericht voor de financiering van de landbouwwuitgaven, m.n. het Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF) en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). Deze fondsen moeten de lidstaten in staat stellen om de doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid te bereiken en de financiering te verzekeren van de verschillende maatregelen van dat beleid, met inbegrip van de maatregelen voor plattelandsontwikkeling. Het ELGF is voornamelijk gericht om de marktmaatregelen te financieren (zijnde de 1e pijler van het GLB), terwijl het ELFPO gericht is op de financiering van de programma's voor plattelandsontwikkeling (zijnde de 2e pijler van het GLB).

Voor de effectieve uitbetaling van de subsidies in het kader van de steunmaatregelen van het landbouwbeleid dienen de lidstaten overeenkomstig artikel 6 van Verordening (EG) nr. 1290/2005 één of meerdere betaalorganen op te richten en te erkennen. In dit artikel wordt een betaalorgaan omschreven als de instantie van de lidstaat die instaat voor de betalingen die deze verricht en die voor de verstrekking en de bewaring van de nodige gegevens voldoende garanties biedt dat:

- a) de ontvankelijkheid van de aanvragen en, voor de plattelandsontwikkeling, de procedure voor de toekenning van de steun, alsmede de overeenstemming met de communautaire voorschriften vóór het geven van de betalingsopdracht worden gecontroleerd;
- b) de verrichte betalingen juist en volledig in de boekhouding worden geregistreerd;
- c) de door de Europese regelgeving voorgeschreven controles worden verricht;
- d) de vereiste stukken binnen de termijn en in de vorm zoals in de communautaire voorschriften bepaald worden ingediend;
- e) de stukken toegankelijk zijn en zo worden bewaard dat hun volledigheid, geldigheid en leesbaarheid in de loop van de tijd is gegarandeerd, hetgeen ook geldt voor elektronische documenten in de zin van de communautaire voorschriften.

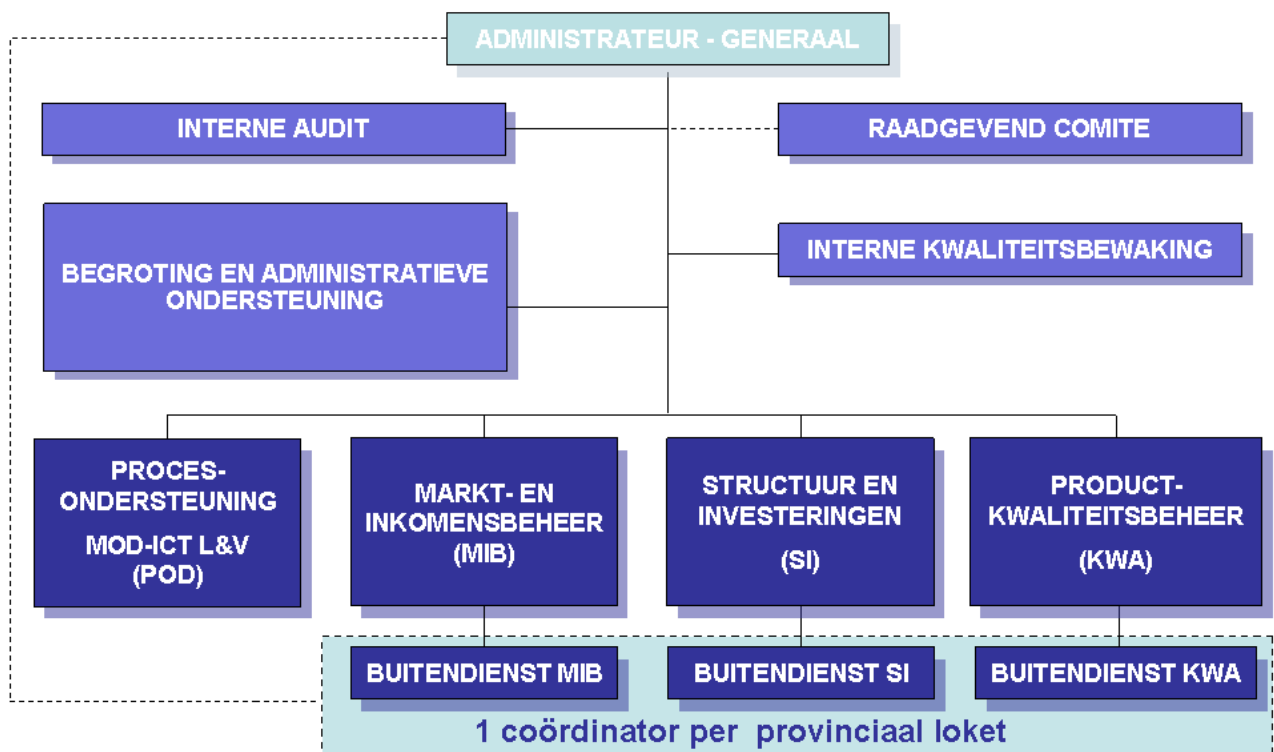
Een betaalorgaan wordt slechts erkend indien aan de bovenstaande erkenningsvoorwaarden is voldaan.

In Vlaanderen neemt het Vlaams Betaalorgaan deze taak op zich. Dit betaalorgaan situeert zich binnen het beleidsdomein Landbouw en Visserij, meer specifiek in het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV).

Het Agentschap voor Landbouw en Visserij, een intern verzelfstandigd agentschap (IVA), heeft als missie het tijdig en efficiënt uitvoeren van maatregelen die op Europees en Vlaams niveau voor de landbouw en visserij worden genomen op het vlak van markt- en inkomensbeleid, het structuurbeleid, het agrarische plattelandsbeleid en het productkwaliteitsbeleid, met het oog op het stimuleren van een duurzame landbouw en visserij in Vlaanderen.

In het onderstaande organogram wordt de structuur van het agentschap op schematische wijze voorgesteld.

Agentschap voor Landbouw en Visserij

Administratieve regeling ivm beheers- toezicht en controlesysteem mbt onregelmatigheden

De bevoegde autoriteit van elke maatregel zorgt voor een doeltreffend beheers-, toezicht- en controlesysteem met het doel onregelmatigheden te voorkomen en te vervolgen en op die manier de financiële belangen van de Gemeenschap te beschermen. De bevoegde autoriteit voert hierbij de controles uit die zijn bepaald in de Verordening (EG) Nr. 1975/2006 van de Commissie van 7 december 2006 en geeft pas opdracht tot betaling van een aanvraag nadat voldoende controles zijn verricht om zich ervan te vergewissen dat deze aanvraag voldoet aan de communautaire voorschriften. De bevoegde autoriteit informeert het Vlaams betaalorgaan regelmatig over de aard, reikwijdte en grenzen van de aldus verrichte controlewerkzaamheden.

Van zodra een onverschuldigd bedrag ten overstaan van een begunstigde wordt vastgesteld, worden de begunstigde en het Vlaams betaalorgaan daarvan onverwijld schriftelijk in kennis gesteld door de bevoegde autoriteit. Het Vlaams betaalorgaan zorgt vervolgens voor het bijwerken van de centrale debiteurenadministratie en de verdere opvolging van de debiteur. Hierbij wordt o.a. gebruik gemaakt van compensatie met toekomstige premies waarop de debiteur recht heeft. Het Vlaams betaalorgaan zorgt eveneens voor de melding van onregelmatigheden aan het Europees Bureau voor Fraudebestrijding (OLAF) indien vereist volgens de bepalingen in Verordening 1848/2006 van de Commissie van 14 december 2006.

6 Interne Audit

Uit Verordening (EG) nr. 885/2006 art. 1 en bijlage I (Erkenningscriteria) blijkt dat het betaalorgaan dient te beschikken over een interne auditdienst die volledig onafhankelijk is van de andere afdelingen van het betaalorgaan en rapporteert aan het hoofd van het betaalorgaan. De interne auditdienst verifieert of de door het betaalorgaan vastgestelde procedures toereikend zijn om ervoor te zorgen dat de naleving van de communautaire voorschriften wordt gecontroleerd en dat de rekeningen juist en volledig zijn en tijdig worden opgesteld.

Het Vlaams Betaalorgaan beschikt, conform de Europese regelgeving, over een interne auditdienst die de maatregelen van het landbouwbeleid, met inbegrip van de plattelandsmaatregelen, op regelmatige basis verifieert.

Hiertoe wordt a.d.h.v. een risicoanalyse een langetermijnplanning opgesteld over een periode van vijf jaar, alsook de bijhorende jaarplanningen. Deze risicoanalyse laat toe om op een objectieve manier per maatregel de risico's te kwantificeren en gekoppeld aan de grootte van de desbetreffende risico's de auditfrequentie per maatregel te bepalen. Deze drie elementen laten toe om een gefundeerde en realistische planning op te stellen, rekening houdend met de voorhanden zijnde middelen.

Eens de planning volledig is opgesteld, kan van start gegaan worden met de uitvoering ervan. Dit houdt in dat per maatregel die in de planning is opgenomen, wordt nagegaan of de bedrijfsprocessen en –procedures, binnen het betaalorgaan geconcipieerd en ter uitvoering gebracht, in voldoende mate beheerst en op een correcte wijze geïmplementeerd worden. Op deze wijze kan een redelijke garantie geboden worden dat de inningen en uitgaven van het betaalorgaan op een verantwoorde en legale manier tot stand komen.

De opdracht van de dienst Interne audit binnen het Vlaams betaalorgaan kan dus als volgt omschreven worden: het rapporteren, per maatregel, omtrent de juistheid, de volledigheid, de tijdigheid, de rechtmatigheid en de conformiteit van het onderliggend proces en de daaruit voortvloeiende financiële transacties.

7 Certificerende Instantie

In artikel 7 van Verordening (EG) nr. 1290/2005 wordt de certificerende instantie gedefinieerd als een door de lidstaat aangewezen publiek- of privaatrechtelijke persoon die is belast met de certificering van de door het erkende betaalorgaan opgezette beheers-, toezicht- en controlesystemen en van de jaarrekening van het betaalorgaan. Deze instantie is operationeel onafhankelijk van het betaalorgaan en de coördinerende instantie in kwestie en dient over de nodige technische deskundigheid te beschikken.

De certificerende instantie verricht haar onderzoek van het betrokken betaalorgaan overeenkomstig de internationaal aanvaarde normen voor accountantsonderzoek en met inachtneming van de eventueel door de Commissie vastgestelde richtsnoeren voor de toepassing van die normen.

De certificerende instantie verricht haar controles tijdens en na afloop van elk begrotingsjaar en stelt op basis van deze controles een accountantsverklaring op waarin zij vermeldt of zij

een redelijke zekerheid heeft verkregen dat de bij de Commissie in te dienen rekeningen waarheidsgetrouw, volledig en nauwkeurig zijn en dat de procedures voor de interne controle naar tevredenheid hebben gefunctioneerd. Deze accountantsverklaring is gebaseerd op een onderzoek van de procedures en van een steekproef uit de transacties.

De certificerende instantie stelt een rapport over haar bevindingen op. Het rapport betreft mede de gedelegeerde uitgeoefende functies. In het rapport wordt vermeld:

- a) of het betaalorgaan aan de erkenningscriteria voldoet;
- b) of de procedures van het betaalorgaan van dien aard zijn dat zij redelijke garanties bieden dat de aan het ELGF en het ELFPO in rekening gebrachte uitgaven zijn gedaan in overeenstemming met de communautaire voorschriften, en, in voorkomend geval, welke aanbevelingen voor verbeteringen zijn gedaan en opgevolgd;
- c) of de in artikel 6, lid 1, bedoelde jaarrekeningen in overeenstemming zijn met de boeken en registraties van het betaalorgaan;
- d) of de staten van de uitgaven en van de interventieverrichtingen een materieel waarheidsgetrouw, volledig en nauwkeurig beeld geven van de aan het ELGF en het ELFPO in rekening gebrachte verrichtingen;
- e) of de financiële belangen van de Gemeenschap naar behoren worden beschermd wat de betaalde voorschotten, de verkregen waarborgen, de interventievoorraden en de te innen bedragen betreft.

Voor het Vlaams Betaalorgaan wordt de certificerende instantie aangenomen d.m.v. een overheidsopdracht (algemene offerteaanvraag) en dit voor een periode van meerdere jaren (bijv. 2). De gunning van de overheidsopdracht geschiedt bij wijze van algemene offerteaanvraag overeenkomstig artikel 14 van de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten. Jaarlijks zal de certificerende instantie auditwerkzaamheden uitvoeren, waarvan de resultaten opgenomen worden in enerzijds een tussentijds rapport en anderzijds een eindrapport.

8 Beheersdiensten

De beheersdiensten zijn de instanties die de maatregelen beheren en/of uitvoeren. In het hoofdstuk mbt de maatregelen worden aan het einde van elke maatregelbeschrijving de coördinaten van de beheersdienst weergegeven.

Monitoring

1 Beschrijving

Monitoring (http://ec.europa.eu/agriculture/rur/eval/index_nl.htm)

Toezicht (monitoring) van plattelandsontwikkelingsprogramma's. Toezicht dient om na te gaan of de resultaten van het programma (nl. de in het kader van het programma gefinancierde en geleverde goederen of diensten) ten goede komen aan de beoogde begunstigden dank zij de inputs (nl. de ingezette financiële en administratieve middelen). Het is een continu proces dat tijdens de tenuitvoerlegging van het programma loopt, en dat is bedoeld om eventuele afwijkingen van de operationele doelstellingen onmiddellijk te corrigeren en de doeltreffendheid van de programma's te verbeteren

Evaluatie (http://ec.europa.eu/agriculture/rur/eval/index_nl.htm)

Evaluatie dient om de specifieke resultaten en effecten in bepaalde stadia van het programma te onderzoeken. Er wordt systematisch gebruik gemaakt van erkende procedures om de gesteunde maatregelen te beoordelen. De evaluatie is nuttig bij het uitstippelen van programma's voor plattelandsontwikkeling, het verbeteren en aanpassen van die programma's halverwege de looptijd, het plannen van een adequate follow-up, en het informeren van de overheids- of begrotingsinstanties over de effecten en de waarde van de overheidssteun.

Indicatoren (Artikel 81 VO 1698/2005)

1. De voortgang, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de programma's voor plattelandsontwikkeling in het licht van de doelstellingen ervan worden gemeten met behulp van indicatoren betreffende de Ausgangssituatie en de financiële uitvoering, de output, de resultaten en de impact van de programma's.
2. In elk programma voor plattelandsontwikkeling wordt een beperkt aantal aanvullende indicatoren opgenomen die specifiek zijn voor dat programma.
3. Indien de aard van de bijstand zich daartoe leent, worden de gegevens betreffende de indicatoren uitgesplitst naar geslacht en leeftijd van de begunstigden.

Gemeenschappelijk toezicht- en evaluatiekader (Artikel 80 VO 1698/2005)

Het gemeenschappelijke toezicht- en evaluatiekader wordt gezamenlijk door de Commissie en de lidstaten opgesteld en wordt volgens de in artikel 90, lid 2, bedoelde procedure vastgesteld. In het kader wordt een beperkt aantal, voor alle programma's geldende gemeenschappelijke indicatoren opgenomen.

2 Rapporteringen in periode 2007-2013 (VO 1698/2005)

Strategisch toezicht (Artikel 13)

1. Voor het eerst in 2010 en uiterlijk op 1 oktober van elk tweede jaar dient elke lidstaat bij de Commissie een samenvattend verslag in dat betrekking heeft op de bij de uitvoering van zijn nationale strategie en doelstellingen geboekte vooruitgang en op de bijdrage van die strategie

en doelstellingen aan de verwezenlijking van de communautaire strategische richtsnoeren. Het laatste samenvattende verslag wordt uiterlijk op 1 oktober 2014 ingediend.

2. In dat verslag worden de in artikel 82 bedoelde jaarverslagen van de vorige jaren over de uitvoering samengevat en worden met name beschreven:
 - a. de output en de resultaten van de programma's voor plattelandsontwikkeling op basis van de in het nationale strategische plan gedefinieerde indicatoren;
 - b. voor elk programma, de resultaten van de evaluatie tijdens de uitvoering.
3. In afwijking van lid 1 mag een lidstaat die overeenkomstig artikel 15, lid 2, een enkel programma heeft ingediend, de in lid 2 van dit artikel bedoelde gegevens binnen de in artikel 82 gestelde termijn opnemen in het in artikel 82 bedoelde jaarverslag over de uitvoering.

Jaarverslag over de uitvoering (Artikel 82)

1. Voor het eerst in 2008 en uiterlijk op 30 juni van elk jaar doet de beheersautoriteit de Commissie een jaarverslag over de uitvoering van het programma toekomen. De beheersautoriteit dient uiterlijk op 30 juni 2016 een laatste verslag over de uitvoering van het programma bij de Commissie in.
2. Elk jaarverslag over de uitvoering bevat de volgende gegevens:
 - a. elke verandering van de algemene omstandigheden die een rechtstreekse invloed heeft op de voorwaarden voor de uitvoering van het programma, en elke wijziging van het communautaire en nationale beleid dat gevolgen heeft voor de coherentie tussen de bijstand van het ELFPO en die van de andere financieringsinstrumenten;
 - b. de aan de hand van output- en resultaatindicatoren aangegeven vorderingen met het programma in het licht van de vastgestelde doelstellingen;
 - c. de financiële uitvoering van het programma, waarbij per maatregel een overzicht van de uitgaven voor betalingen aan begunstigden wordt gegeven; indien het programma geldt voor regio's die onder de convergentiedoelstelling vallen, moeten de uitgaven voor die regio's afzonderlijk worden vermeld;
 - d. een beknopt overzicht van de werkzaamheden op het gebied van de evaluatie tijdens de uitvoering overeenkomstig artikel 86, lid 3;
 - e. de maatregelen die de beheersautoriteit en het toezichtcomité hebben genomen om de kwaliteit en de doeltreffendheid van de uitvoering van het programma te waarborgen, en met name:
 - de activiteiten op het gebied van toezicht en evaluatie;
 - een samenvatting van de grote problemen die bij het beheer van het programma zijn ondervonden, en de maatregelen die eventueel, al dan niet naar aanleiding van overeenkomstig artikel 83 gemaakte opmerkingen, zijn genomen;
 - het gebruik van technische bijstand;
 - de maatregelen die zijn genomen om overeenkomstig artikel 76 bekendheid aan het programma te geven;
 - f. een verklaring over de inachtneming van het communautaire beleid in het kader van de bijstand, inclusief informatie over de ondervonden problemen en over de maatregelen die zijn genomen om deze aan te pakken

- g. in voorkomend geval, het hergebruik van steun die overeenkomstig artikel 33 van Verordening (EG) nr. 1290/2005 is teruggevorderd.
3. Het verslag wordt voor de toepassing van artikel 26 van Verordening (EG) nr. 1290/2005 toereikend geacht, indien het alle in lid 2 genoemde gegevens bevat en de mogelijkheid biedt zich een beeld te vormen van de uitvoering van het programma. Nadat de beheersautoriteit het jaarverslag over de uitvoering heeft ingediend, heeft de Commissie twee maanden de tijd om opmerkingen over het verslag te maken. Voor het laatste verslag over de uitvoering van het programma bedraagt deze termijn vijf maanden. Indien de Commissie niet binnen de gestelde termijn heeft geantwoord, wordt het verslag geacht te zijn aanvaard.
 4. Nadere bijzonderheden betreffende jaarverslagen over de uitvoering voor specifieke programma's overeenkomstig artikel 66, lid 3, worden vastgesteld volgens de procedure bedoeld in artikel 90, lid 2.

Ex ante evaluatie (Artikel 85)

1. De ex ante evaluatie maakt deel uit van de opstelling van elk programma voor plattelandsontwikkeling, en heeft tot doel tot een optimale toewijzing van de begrotingsmiddelen te komen en de kwaliteit van de programmering te verbeteren. Zij omvat de bepaling en beoordeling van: de behoeften op middellange en lange termijn, de te bereiken doelstellingen, de verwachte resultaten, de gekwantificeerde doelstellingen, met name wat de impact in vergelijking met de uitgangssituatie betreft, de toegevoegde waarde van het optreden van de Gemeenschap, de mate waarin rekening wordt gehouden met de communautaire prioriteiten, de uit de voorgaande programmering getrokken lessen en de kwaliteit van de regelingen voor de uitvoering, het toezicht, de evaluatie en het financieel beheer.
2. De ex ante evaluatie wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de lidstaat.

Mid term evaluatie en ex post evaluatie (Artikel 86)

1. De lidstaten zetten voor elk programma voor plattelandsontwikkeling een systeem voor een evaluatie tijdens de uitvoering op.
2. De beheersautoriteit van het programma en het toezichtcomité gebruiken de evaluatie tijdens de uitvoering om:
 - a. de vorderingen met het programma in vergelijking met de doelstellingen ervan te onderzoeken aan de hand van resultaatindicatoren en, in voorkomend geval, impactindicatoren;
 - b. de kwaliteit en de uitvoering van het programma te verbeteren;
 - c. voorstellen voor belangrijke wijzigingen van het programma te onderzoeken;
 - d. de mid term evaluatie en de ex post evaluatie voor te bereiden.
3. Vanaf 2008 brengt de beheersautoriteit elk jaar aan het toezichtcomité verslag uit over de werkzaamheden op het gebied van de evaluatie tijdens de uitvoering. Een beknopt overzicht van die werkzaamheden wordt opgenomen in het in artikel 82 bedoelde jaarverslag over de uitvoering.
4. In 2010 neemt de evaluatie tijdens de uitvoering de vorm aan van een afzonderlijk verslag over de mid term evaluatie. Bij deze mid term evaluatie worden maatregelen voorgesteld om de kwaliteit en de tenuitvoerlegging van de programma's te verbeteren. Op initiatief van de Commissie wordt een samenvatting van de verslagen over de mid term evaluatie opgesteld.

5. In 2015 krijgt de evaluatie tijdens de uitvoering de vorm van een afzonderlijk verslag over de ex post evaluatie.
6. Bij de mid term en ex post evaluaties worden de mate van benutting van de middelen, de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de voor het EFRO gehanteerde programmering, de sociaal-economische impact van die programmering en de impact ervan op de communautaire prioriteiten onderzocht. Deze evaluaties hebben betrekking op de doelstellingen van het programma, en hebben tot doel lessen te trekken ten aanzien van het beleid inzake plattelandsontwikkeling. Bij deze evaluaties worden de factoren opgespoord die hebben bijgedragen tot het welslagen of de mislukking van de uitvoering van de programma's, ook op het vlak van duurzaamheid, en wordt bepaald wat de beste praktijken zijn.
7. De evaluatie tijdens de uitvoering wordt georganiseerd op initiatief van de beheersautoriteit in samenwerking met de Commissie. Zij wordt georganiseerd op meerjarenbasis en heeft betrekking op de periode 2007-2015.
8. De Commissie organiseert op eigen initiatief acties inzake opleiding, uitwisseling van de beste praktijken en voorlichting ten behoeve van de met de evaluatie tijdens de uitvoering belaste beoordelaars, de deskundigen in de lidstaten en de leden van de toezichtcomités, alsmede thematische en samenvattende evaluaties.

Samenvatting van de ex post evaluaties (Artikel 87)

1. Er wordt een samenvatting van de ex post evaluaties gemaakt onder verantwoordelijkheid van de Commissie en in samenwerking met de lidstaten en de beheersautoriteiten, die de daarvoor benodigde gegevens verzamelen.
2. De samenvatting van de ex post evaluaties wordt uiterlijk op 31 december 2016 voltooid.

3 Praktische uitwerking

De basis voor monitoring en evaluatie van het Vlaamse programma is het Gemeenschappelijk toezicht- en evaluatiekader. Dat kader wordt op basis van de EC Guidelines voor Vlaanderen uitgewerkt in het kader van de ex ante evaluatieopdracht PDPO 2007-2013. Het zal voldoen aan de bepalingen van Artikel 80 (Verordening (EC) nr. 1698/2005) en wordt half september 2006 gefinaliseerd. Het indicatorenframework vormt het vertrekpunt voor monitoring en evaluatie van het programma en vormt de basis voor:

- Strategisch toezicht (art 13)
- Jaarverslag over de uitvoering (art 82)
- Evaluatie tijdens de uitvoering (art 86, lid 1,2,3,7)
- Ex post evaluatie PDPOI (art 64 VO817/2004)
- Mid term evaluatie PDPOII (art 86)

Vanaf de start van het programma dient het indicatorenframework permanent bijgehouden en verder ontwikkeld te worden, en dat gedurende de ganse looptijd van het programma. Om dat indicatorenframework zowel inhoudelijk als organisatie-technisch (bv. IT) uit te bouwen is hiervoor technische bijstand vereist (zie hoofdstuk 14).

Het indicatorenframework wordt institutioneel verankerd in de Afdeling Monitoring en Studie van het Departement Landbouw en Visserij.

Publicatie en informatie

1 Beschrijving

De Vlaamse overheid staat in voor de informatie en de publiciteit over de Vlaamse invulling van het Nationale Strategische Plan, het Vlaamse programma voor plattelandsontwikkeling en de rol die de Europese Unie hierin speelt.

Deze informatie en publiciteit richt zich zowel naar de begunstigden, de potentiële begunstigden als naar het grote publiek.

De belangrijkste rol hierin is hierbij de bekendmaking van het programma als instrument voor de bevordering en de ontwikkeling van een leefbaar platteland in Vlaanderen. Deze taken sluiten nauw aan bij de doelstellingen van het Vlaams Ruraal Netwerk.

Het Vlaams Ruraal Netwerk zal daarom in samenwerking met de Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid deze taken op zich nemen voor zover het algemene communicatie betreft. De specifieke communicatie mbt de maatregelen zal gevoerd worden door de beheersdiensten.

2 Informeren van de potentieel begunstigden en andere betrokken partners

De Vlaamse overheid heeft de taak om de potentieel begunstigden te informeren over de mogelijkheden die het programma voor plattelandsontwikkeling biedt en over de financieringsbronnen die dit mogelijk maken.

Hiertoe zal het programma op grote schaal verspreid worden naar de potentieel begunstigden en naar andere betrokken partners. Deze informatie bevat minimaal:

- De doelstellingen van het programma;
- De maatregelen die genomen worden in de verschillende assen met informatie over de voorwaarden voor deelname aan deze maatregelen;
- De contactgegevens van de personen die meer uitleg kunnen verschaffen over hoe het programma en de maatregelen..

De maatregel specifieke communicatie zal gebeuren door de verantwoordelijke beheersdienst en omvat:

- De te volgen administratieve procedures om in aanmerking te komen voor financiering binnen het programma;
- Een beschrijving van de procedures van het onderzoeken van steunaanvragen;
- De voorwaarden en criteria om die gebruikt worden voor selectie en evaluatie van maatregelen die worden gefinancierd;
- De contactgegevens van de personen die meer uitleg kunnen verschaffen over de selectie en evaluatie criteria

Om alle doelgroepen maximaal te informeren is het belangrijk dat zeker de volgende organen worden betrokken in deze informatieverspreiding:

- provinciale en gemeentelijke overheden;

- beroepsorganisaties;
- economische en sociale partners;
- cel gelijke kansen
- niet gouvernementele organisaties, waaronder milieuorganisaties
- Euroinfocenter
- De vertegenwoordiging van de Europese Commissie in België

De beheersdiensten staan in voor het aanreiken van alle benodigde informatie met betrekking tot de in het programma vermelde maatregelen die aan hen zijn toevertrouwd.

Deze informatie zal minstens op de volgende manieren gebeuren:

- actieve informatie
 - groepscommunicatie bv. organiseren van informatievergaderingen
 - directe communicatie bv. telefonisch, mail, ...
 - De website van het VRN als interactief communicatieorgaan
- passieve informatie
 - op de website landbouw en visserij en de website van het Ruraal Netwerk
 - betrekken van lokale besturen
 - doorverwijsfunctie naar de beheersdiensten

3 Informeren van de begunstigden over toegekende steun

De Vlaamse overheid zal elke begunstigde informeren dat de toegekende steun kadert in een bepaalde actie van een van de assen van het programma en dat daarvoor een gedeelte van de financiering afkomstig is van het ELFPO.

4 Informeren van het grote publiek

De Vlaamse overheid en de begunstigden zullen samen de nodige stappen zetten om alle nodige informatie en publiciteit over de door het programma gefinancierde maatregelen aan het grote publiek te verstrekken.

4.1 *Verantwoordelijkheid van de overheid*

De Vlaamse overheid zal het grote publiek informeren over de goedkeuring van het programma door de Commissie alsook over elke aanpassing aan het programma in de loop van de programmeerperiode.

Deze informatie zal minstens op de volgende manieren gebeuren:

- persberichten;
- groepscommunicatie bv. organiseren van informatievergaderingen
- directe communicatie bv. telefonisch, mail, ...
- verstrekken van informatie via de website van het Ruraal Netwerk

De Vlaamse overheid zal erover waken dat elke begunstigde op elke vorm van informatie de exacte verwijzingen vermeldt, zoals weergegeven in punt 3 en 4 van bijlage 6 van Verordening (EC) nr. 1974/2006.

4.2 Verantwoordelijkheid van de begunstigde

Wanneer een actie die valt onder het Programma resulteert in een investering waarvan de kost (niet alleen de overheidsuitgave) hoger is dan 500.000 euro, zal de begunstigde een informatiebord plaatsen met uitleg over de actie.

Voor infrastructuurwerken waarvan de kosten hoger zijn dan 3.000.000 euro, zal de begunstigde op de plaats van de infrastructuurwerken een aanplakbord plaatsen met een verduidelijking van de financiering van de infrastructuurwerken.

Ook op de plaatsen van de plaatselijke actiegroepen gefinancierd onder As 4 zal een informatiebord geplaatst worden.

Al deze informatieborden moeten een projectbeschrijving bevatten tezamen met de slogan en het logo vermeld in 1.5.3. Deze informatie bevat minstens 25% van de oppervlakte van het informatiebord.

4.3 Communicatieplanning en evaluatie

4.3.1 Communicatieplanning

De uitvoering van het programma voor plattelandontwikkeling kent verschillende fasen in dewelke een verschillende communicatie dient gevoerd te worden.

1° Planningsfase: 2004- 1ste helft 2007

In de planningsfase dient de Vlaamse Overheid een strategie en een programma op te maken voor de periode 2007-2013. Belangrijk hierbij is dat afstemming wordt gevonden over de beoogde doelstellingen en maatregelen binnen de betrokken administraties en binnen de Vlaamse Regering. Maar ook de partners dienen te worden geïnformeerd en bevraagd over de voorstellen. De communicatie hieromtrent moet duidelijk de richting van het toekomstige programma aangeven en wordt uitgevoerd door de CCEP.

2° Opstartfase: 2007: 2de helft 2007

Na de goedkeuring van het programma en de strategie door de Europese Commissie dient een communicatie te gebeuren over deze eindversie naar alle potentiële begunstigden, de betrokken partners en naar het grote publiek. Gedurende enkele maanden zal op allerlei wijze (folders, website, Agribex, presentaties, etc) aan alle doelgroepen gecommuniceerd worden.

In deze fase zal ook een gedetailleerd communicatieplan worden opgesteld door de CCEP waarin specifieke acties worden opgenomen per doelgroep en met een actieplan voor de volledige looptijd van het programma.

3° Uitvoeringsfase: 2007-2013

Gedurende de looptijd van het programma is het belangrijk dat alle doelgroepen blijvende op de hoogte gehouden worden van de ontwikkelingen van het programma en van de (nieuwe) mogelijkheden die het programma biedt. Ook de tussentijdse resultaten zullen worden bekend gemaakt.

4° Afsluitingsfase: 2014-2015

Vanaf 1 januari 2014 is het programma afgelopen en zullen enkel nog betalingen worden gedaan voor reeds aangegane engagements. Op dat ogenblik dient gecommuniceerd te worden over de bereikte resultaten van het programma. De output van de ex-post evaluatie zal hier onderdeel van uitmaken.

4.3.2 Evaluatie

De evaluatie van de communicatie zal gebeuren op basis van het communicatieplan dat wordt opgesteld in de opstartfase (zie boven). De evaluatie van de doelstellingen en de acties van dit plan zal worden meegenomen tijdens de verplichte evaluatiemomenten voorzien in het programma.

4.4 Afspraken over de wijze van informeren

4.4.1 slogan en logo

Bij het uitwerken van elke vorm van informatie en publiciteit zullen de richtlijnen worden toegepast zoals weergegeven in punt 3 en 4 van bijlage 6 van de verordening (EC) nr. 1974/2006.

Elke informatie- en publiciteitsactie zal de volgende logo's bevatten:

- de Europese vlag in overeenstemming met de grafische standaarden zoals weergegeven in punt 4 van bijlage 6 van de Verordening (EC) nr. 1974/2006.
- het logo van de Vlaamse overheid;
- voor acties en maatregelen die vallen onder de Leader-as zal eveneens het Leader-logo gebruikt worden.

De volgende slogan dient ook te worden vermeld:

”Het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland.”

4.4.2 Informatie- en communicatiemateriaal

Op de titelpagina van publicaties (Boeken, folders, nieuwsbrieven, ...) en posters over maatregelen en acties die worden gefinancierd door het ELFPO zal een duidelijke vermelding gegeven worden van de bijdrage van de Europese Unie. Indien het Vlaamse logo wordt vermeld, dient ook het Europese logo te worden vermeld.

Elke publicatie moet een verwijzing bevatten naar de verantwoordelijke voor de inhoud van de publicatie en naar de beheersautoriteit bevoegd voor de uitvoering van de betreffende maatregel.

4.4.3 Website

Elke website met betrekking tot het ELFPO vermeldt minstens op de startpagina de bijdrage van het ELFPO en bevat een hyperlink naar de website van de Commissie in verband met het ELFPO.

4.4.4 Bekendmaking van begunstigden.

Vanaf 2008 wordt door de beheersautoriteit jaarlijks, elektronisch of anders, een lijst van begunstigden die steun hebben ontvangen in het kader van het programma bekendgemaakt, met inbegrip van de namen van de betrokken concrete acties en de voor die acties toegekende bedragen aan overheidssteun. Dit gebeurt met inachtnaam van de geldende privacywetgeving in Vlaanderen.

Partners

1 Beschrijving van de partners

De Vlaamse Land- en Tuinbouwraad (VLTR)

In deze raad, die de Vlaamse Regering adviseert over aangelegenheden die betrekking hebben op de economische aspecten en facetten van land- en tuinbouw, zijn o.m. de landbouworganisaties, de toeleveringssector, de dienstensector, de veilingen en handel vertegenwoordigd.

De Milieu- en Natuurraad voor Vlaanderen (Mina-Raad)

In deze raad, die de Vlaamse Regering adviseert omtrent milieu- en natuurvraagstukken, zijn alle maatschappelijke geledingen vertegenwoordigd: werkgevers, vakverenigingen, landbouworganisaties, milieubewegingen, met nadruk op groeperingen die de belangen van het milieu en de natuur nastreven. De helft van de stemgerechtigde leden is voorbehouden voor leden van Vlaamse milieu- en natuurverenigingen.

De Sociaal Economische Raad voor Vlaanderen (SERV)

In deze raad, die de Vlaamse Regering adviseert omtrent sociaal-economische vraagstukken, zijn alle maatschappelijke geledingen vertegenwoordigd: werkgevers, vakverenigingen, landbouworganisaties, milieubewegingen, met nadruk op sociaal-economische vertegenwoordiging.

Vereniging van de Vlaamse Provincies (VVP)

De VVP is de belangenbehartiger van het provinciaal bestuursniveau in politiek Brussel. Ze vormt het platform voor samenwerking, tussen de 5 Vlaamse provinciebesturen, inzake het ontwikkelen van nieuwe initiatieven, overleg, ervarings- en kennisuitwisseling, bundelen van deskundigheid,...

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten is de ledenorganisatie van alle Vlaamse gemeenten (308), de OCMW's (308), een honderdtal politiezones en van een vijftigtal intercommunales. Als representatieve gesprekspartner komt zij op voor de belangen van de gemeenten en de OCMW's ten aanzien van andere overheden en derden.

Cel Gelijke kansen in Vlaanderen

De Vlaamse minister bevoegd voor het Gelijkekansenbeleid beschikt over haar eigen administratieve cel 'Gelijke kansen in Vlaanderen'. De opdrachten van de cel Gelijke Kansen in Vlaanderen zijn:

- relevante informatie of gegevens verstrekken aan de Vlaamse minister bevoegd voor Gelijkekansenbeleid, onder meer inzake wetgeving en reglementering, wetenschappelijke studies en documentatie alsmede de onderwerpen die in de administratie aan de orde zijn;
- werken aan de beleidsvoorbereiding, -uitvoering, en -evaluatie van het gelijkekansenbeleid;
- werken aan een reglementaire basis voor het creëren van reële gelijke kansen en het wegwerken van belemmeringen;
- het opstellen van een geïntegreerd actieplan voor de realisatie van een gelijkekansenbeleid in alle maatschappelijke domeinen waarvoor de Vlaamse administratie en de Vlaamse Openbare Instellingen (VOI's) bevoegd zijn en de uitvoering ervan opvolgen.

2 Resultaten van de raadpleging

Vlaamse Land – en Tuinbouwraad (VLTR)		
	Bemerkingen	Reactie/commentaar programmaopstellers
1.	Continuïteit: de VLTR staat achter de strategie van de Vlaamse Regering om de continuïteit van het huidige programma te verzekeren.	/
2.1	De VLTR vraagt een meerjaren engagement van de Vlaamse Regering om het meerjarenprogramma financieel uitvoerbaar te maken	Via goedkeuring en indiening van het PDPO II (met inbegrip van de financiële tabel en de cofinancieringspercentages) spannen de bevoegde ministers zich in om jaarlijks de vereiste Vlaamse Middelen te bekomen.
2.2	Doorlopende verbintenissen van het PDPO 2000-2006 mogen niet in gevaar komen	Aangegane engagementen komen zeker niet in het gedrang en kunnen zeker verder worden uitgevoerd.
3.1	Investerings in landbouwbedrijven: maximum steun is bepaald per exploitant van het bedrijf: positieve evolutie	/
3.2	Voedselkwaliteitsregelingen: prognose van het aantal deelnemende bedrijven is laag en dient aangepast te worden.	Afhankelijk van de effectief te weerhouden en te selecteren voedselkwaliteitsregelingen zal deze prognose worden aangepast.
4.1	Opsomming randvoorwaarden: de VLTR dringt aan op duidelijkheid ivm controles en gevolgen bij niet naleving. Vraag naar werkbaar systeem zonder extra administratieve verplichtingen.	Het controle- en sanctiemechanisme dat zal worden toegepast op landbouwmilieumaatregelen is conform de bepalingen in de controleverordening (NR???) en dient niet verder te worden uitgeschreven in het programma (maar eventueel wel in een of andere vorm van wetgeving in functie van duidelijkheid en afdwingbaarheid). Dit maakt inherent deel uit van de werking van het programma. De extra administratieve verplichtingen zullen tot het minimum beperkt worden.
4.2	Extra stimulans via staatssteun voor bepaalde agromilieumaatregelen door lagere overheden: de VLTR wil dit uitgebreid zien naar alle beheersovereenkomsten.	Stimulansen zijn in de Verordening 1698/2005 niet meer mogelijk. Bij de berekening van de steun voor landbouwmilieumaatregelen werd nu reeds gestreefd naar een optimale steunberekening. Deze berekeningen werden voorgelegd aan een externe certificeerder. Indien dit berekende steunbedrag hoger zou zijn dan de maxima

		uit de raadsverordening, dan kan staatssteun overwogen worden.
4.3	Aantal beheersvergoedingen zijn opgetrokken: betere berekening tov de inkomensderving	/
4.4	Niet-productieve investeringen in bossen: bevorderen van ecologische bosfunctie en herbebossing ikv multifunctionaliteit beter plaatsen onder as 3	In overeenstemming met VO 1320/2006, bijlage 2, vallen deze maatregelen onder As 2.
4.5	Beheersovereenkomst water: beschrijving nu nog onduidelijk, kan pas duidelijk worden na uitwerking van MAP3. Voorstel VLTR: huidige maatregel laten doorlopen tot na eerste evaluatie van MAP3 in 2008.	Huidige maatregel wordt gecontinueerd. Indien wijzigingen zich opdringen ifv van de uitvoering van het nieuwe mestdecreet zullen deze worden doorgevoerd.
4.6	Agromilieumaatregelen algemeen: weinig duidelijkheid over indicatoren en doelstellingen.	Het opstellen van indicatoren voor de maatregelen kadert binnen het CMEF. De diensten van de Commissie waren op het ogenblik van het ontwerpprogramma nog volop bezig om dit werk af te ronden. Tegelijkertijd was de ex-ante evaluator eveneens gevraagd om dit indicatoren kader voor PDPO II te helpen opzetten. Na beëindiging van hun opdracht worden de indicatoren ingevoegd in het programma dat ter definitieve goedkeuring wordt voorgelegd aan de Vlaamse Regering.
5.1	As 3: de VLTR ondersteunt de gebiedsgerichte werking. Wel vraag om te streven naar duurzame projecten die kunnen bestendigd worden ook na afloop van de subsidiëring en vraag naar maximale synergie tussen de projecten.	Deze aspecten kunnen deel uitmaken van de kwalitatieve selectiecriteria op basis waarvan de projecten worden beoordeeld. (cfr subtitel praktische uitwerking bij de maatregelen onder de gebiedsgerichte werking van As 3).
5.2	Vraag om de middengroepen die actief zijn op het platteland actief te betrekken. Deze groepen kunnen kennis inbrengen en bijdragen tot de werkelijke realisatie van projecten.	Dit is voorzien. (cfr. tekst mbt Gebiedsgerichte werking As 3)
5.3	De VLTR betreurt dat het initiatief van de minister-president voor het oprichten van Provinciale Steunpunten niet is verankerd in de gebiedsgerichte werking.	De tekst werd op dit vlak verduidelijkt (cfr. tekst mbt Gebiedsgerichte werking As 3) Het oprichten van provinciale steunpunten is net bedoeld om de gebiedsgerichte werking te kunnen versterken en uitvoering eraan te geven
5.4	Intermediaire dienstverlening: de VLTR vraagt om in het kader van deze maatregel de oprichting en werking van agrarische-milieuverenigingen te ondersteunen.	Hier kan wel op projectmatige basis aan worden gewerkt (bv. via As 3 of via sensibiliseringsprojecten). Het systeem van de bedrijfsplanners werd verlengd en komt hier ook deels aan

		tegemoet.
6	Leader: de VLTR vindt dat de aangehaalde criteria te beperkt zijn. Bestaande Leader gebieden lopen het gevaar uit de boot te vallen.	De tekst werd aangepast zodat bestaande Leader I, II en Leader+ groepen in aanmerking komen.
7	De VLTR wil verder nauw betrokken worden bij de werking van het programma via het toezichtscomité en het ruraal netwerk.	De partners (waaronder VLTR) zullen via het toezichtscomité betrokken worden bij de opvolging van het programma. Ook in het ruraal netwerk zullen zij een aangewezen partner zijn.
Sociaal-economische Raad van Vlaanderen (SERV) en Milieu en Natuurraad van Vlaanderen (Minaraad) [gezamenlijk advies]		
1	Ontwerp PDPO slechts gedeeltelijke ingevuld	
1.1	Hoofdstuk III: verantwoording van de prioriteiten in het licht van de strategie	Toetsing ahdv de strategie die nog diende te gebeuren omdat dit pas kon worden opgemaakt nadat de Vlaamse Regering had beslist welke maatregelen zij wenste te weerhouden. Er is een beperkte motivering van de prioriteiten toegevoegd.
1.2	Summiere invulling van de maatregelen. Indicatoren slechts gedeeltelijk ingevuld.	Hoofdstukken ivm de maatregelen bevatten alle informatie die wordt gevraagd door de EC. Werkzaamheden mbt de indicatoren zijn een onderdeel van de ex-ante evaluatie die op dat ogenblik ook werd uitgevoerd. (zie advies VLTR 4.6)
1.3	Financieel plan: niet ingevuld	Er werd gewacht op de definitieve toekenning van de middelen aan de Lidstaten. De Europese beschikking dateert van na de adviesvraag (nl 29/08/06).
2	Het proces	
2.1	Te weinig betrokkenheid van de maatschappelijke doelgroepen.	Waar mogelijk werden de partners betrokken. Oa.: - Bevraagd voorafgaand aan het opstellen van de strategie (februari 2005) - Geïnformeerd over de door de Vlaamse Regering principieel goedgekeurde strategie (brief dd. 6/6). - Geconsulteerd ikv de procedure over de milieubeoordeling op 19/06 /06 – 3/7/06 . Op dat ogenblik werd het ontwerp PDPO ook gepubliceerd op de website van de cel MER - Geconsulteerd ikv art. 6 van Verordening (EC) nr 1698/05. - Geconsulteerd over de bevindingen van de milieubeoordeling op 1/09/06 – 8/09/06 (Noch MinaRaad

		noch SERV brachten advies uit, wel bepaalde organisaties vertegenwoordigd in de MinaRaad) Op hun vraag werd door de administratie en het kabinet ook toelichting verstrekt op hoorzittingen van de adviesraden (Minaraad: 4/7 en VLTR 8/9).
2.2	Betrokkenheid van de partners bij het programma en het ruraal netwerk.	De partners zullen betrokken worden in: - Programma: vertegenwoordiging in het Toezichtscomité: is voorzien (cfr hoofdstuk VIII ontwerpprogramma) - Ruraal netwerk: alle actoren actief op het platteland kunnen deelnemen aan het netwerk (cfr. hoofdstuk XIII ontwerpprogramma) De Verordening stelt dat de netwerken uiterlijk op 31 december 2008 dienen te worden opgericht.
2.3	Geef volwaardige invulling aan de evaluatie – vermeldt ook de impact van de voorafgaande evaluaties	Bij opmaak van het programma heeft de Vlaamse Regering ook gebruik gemaakt van doelmatigheidsbeoordeling van de betrokken administratie van de maatregelen om een beslissing te nemen. Bij volgende versie van het programma zullen volgende elementen worden toegevoegd: - Hoofdstuk II bevat een onderdeel mbt de voorafgaande evaluaties. - In hoofdstuk II en III staat alle informatie mbt de ex-ante evaluatie.
2.4	- Consultatieronde 19 juni en 3 juli over Milieubeoordeling was mbt de afbakening van de inhoud van het advies, niet mbt de inhoud zelf. - Een aantal maatregelen voorgelegd voor het milieuvan advies zijn verschillend tav het ontwerpprogramma aan de adviesraden. - SERV en Minaraad betreuren dat de Vlaamse Regering een beslissing heeft genomen zonder kennis van het milieuvan advies. - Eveneens betreuren zij het feit dat zij zelf geen zicht	- Dit is eigen aan de procedure inzake Milieubeoordeling (conform de bepalingen in het EC handboek voor CMEF). - De verschillen zijn te wijten aan de beslissingen van de Vlaamse Regering. Het betreft echter weinig inhoudelijke wijzigingen tav de maatregelen. Er werden wel een aantal maatregelen verplaatst naar staatssteun. - De Vlaamse Regering nam in oktober een definitieve beslissing nemen mbt PDPO II. Op dat ogenblik waren zij ook geïnformeerd over de resultaten van de milieubeoordeling.

	hebben op de inhoud van het milieuadvies.	- Een tweede consultatieperiode mbt de resultaten van de milieubeoordeling 1/09/06 – 8/09/06 . SERV en Minaraad konden dan nog bemerkingen opsturen maar hebben dit niet gedaan.
3	Het financieel kader	
3.1	De hoogte van het totale budget is zeer onduidelijk, ook geen duidelijkheid over de cofinancieringspercentages per as.	Er werd gewacht op de definitieve toekenning van de middelen aan de Lidstaten. De Europese beschikking dateert van na de adviesvraag (nl 29/08/06).
3.2	De Raden vragen meer duidelijkheid en transparantie omtrent de factoren die leiden tot de sterke toename van het totale budget en aldus van de Vlaamse cofinanciering.	Het PDPO II is grotendeels een continuering van PDPOI. Daar PDPO een zwakke opstart gekend heeft in de eerste jaren, kan men de uitgaven voor de periode 2000-2006 niet vergelijken met de uitgaven 2007-2013. Aangezien het programma pas in 2005/2006 op kruissnelheid kwam moet men de uitgaven van deze jaren extrapoleren.
3.3	De Raden stellen vast dat er een hoge last is uit het verleden te wijten aan investeringssteun (rentesubsidies) en milieumaatregelen. De Raden betreuren het feit dat rentesubsidies nog steeds behoren tot het pakket aan mogelijkheden inzake investeringssteun.	Vanuit de EU regelgeving (PDPO I en PDPO II) geldt voor milieumaatregelen de verplichting van minimaal 5-jarige looptijd. De verordening 1698/06 stelt dat rentesubsidies nog mogelijk zijn tot 2013 met cofinanciering.
3.4	De Raden betreuren dat in het PDPO II slechts de minimale verplicht toe te wijzen percentages voor As 2 en As 3 worden voorgesteld.	Het ontwerpprogramma bevatte geen verdelingspercentages over de assen. Deze zijn pas definitief vastgelegd bij de definitieve goedkeuring van het programma door de Vlaamse Regering.
3.5	De Raden vragen naar aftoetsing van de milieumaatregelen inzake effectiviteit en efficiëntie.	De Vlaamse Regering heeft bij haar beslissing rekening gehouden met een doelmatigheidsbeoordeling opgemaakt door de administratie per maatregel en op deze wijze een weliswaar beperkte aftoetsing gedaan van de effectiviteit en efficiëntie van de (milieu)maatregelen. Verder behoort dit tot het takenpakket van de ex-ante evaluator.
3.6	Onder hoofdstuk VI staatssteun worden 6 maatregelen vermeld. Het ontwerpprogramma bevat geen raming voor deze meeruitgave.	Deze maatregelen waren op dat ogenblik nog opgenomen in financieringstabel voor gefinancierde maatregelen. Dus gedeeltelijk waren deze maatregelen wel al verrekend in het

		benodigde budget. Bij de definitieve opmaak van het programma zal hiermee zeker verder rekening gehouden worden.
4	De Maatregelen	
4.1	De Raden vragen om met het maatschappelijk middenveld overleg te plegen met het oog op een betere integratie van natuur- en milieudoelstellingen in de plattelandsmaatregelen.	Er werd overleg gepleegd met de partners uit het middenveld conform de bepaling van artikel 6 van de Verordening 1698/06.
4.2	Voedselkwaliteitsregelingen: de Raden dringen er op aan om bij de erkenning van de regelingen de voorschriften ivm bovenwettelijke normen strikt toe te passen en zich aldus te richten op kleine groepen producenten.	Bij toekenning van de erkenning van de regelingen worden de geldende EU regels toegepast. Conform de verordening worden bovenwettelijke normen vereist en zullen aldus wellicht kleinere producentengroepen in aanmerking komen.
4.3	- De Raden stellen vast dat het controle en sanctiemechanisme op de randvoorwaarden niet werd opgenomen in het ontwerpprogramma. - De Raden verheugen zich dat bepaalde maatregelen uit PDPO I werden geschrapt voor financiering (bv. Groenbedekking) en dit in het licht van de randvoorwaarden. - De Raden betwijfelen of de maatregelen 'Reductie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de sierteelt' en 'erosiebestrijding' verder gaan dan de randvoorwaarden.	- Het controle- en sanctiemechanisme dat zal worden toegepast op agrmilieumaatregelen is conform de bepalingen in de controleverordening (NR???) en dient niet verder te worden uitgeschreven in het programma. Dit maakt inherent deel uit van de werking van het programma. - Het voorbeeld van groenbedekking dat wordt aangehaald was zo succesvol tijdens de periode 2000-2006 dat deze techniek nu een gangbare praktijk is geworden in de Vlaamse landbouw. Om deze redenen werd dan ook door de Vlaamse Regering beslist verder geen financiering te voorzien. - Mbt de maatregel 'Reductie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de sierteelt' dient te worden opgemerkt dat siertelers niet in aanmerking komen voor steun ikv pijler 1 van het GLB. De maatregel gaat dus zeker verder dan de randvoorwaarden. Daarenboven is dit een bestaande maatregel uit PDPO I die in het nieuwe programma nog strenger werd geformuleerd, met name dat na 3 jaar in de A categorie van het VMS dient bereikt te zijn. Er zijn enkele wijzigingen aangebracht om duidelijk te maken dat deze maatregel

		verder gaat dan de randvoorwaarden Mbt de erosiemaatregel zal de Vlaamse Regering erover waken dat de maatregel verder gaat dan de randvoorwaarden in alle gebieden. Er is een aantal wijzigingen aangebracht zodat de maatregelen inzake erosiebestrijding verder gaan dan de randvoorwaarden
4.4	Compensatievergoeding landbouwers gelegen in kwetsbare zone natuur: de Raden benadrukken dat deze maatregel dient gewijzigd te worden ifv de resultaten van de geplande herziening van de mestwetgeving.	Het is evident dat indien de mestwetgeving betreffende natuur wijzigt en dit aanleiding zou geven tot andere resultaten voor deze maatregel, een herziening dient overwogen te worden.
4.5	Aandacht voor bio-landbouw beter integreren: - beroepsopleiding bio boeren meer nadruk leggen op afzet- en marketingmogelijkheden - bio landbouw stimuleren als model voor ecologisch gevoelige gebieden binnen as 2 - binnen as 3 stimulansen geven om prioritair met bio. landbouwers aan diversificatie te werken	Biologische landbouwers kunnen voor alle maatregelen in aanmerking komen. Mbt investeringen in landbouwbedrijven vallen de specifieke investeringen van biologische landbouwers ook meestal in de hogere steuncategorieën. Alle maatregelen inzake biologische landbouw die zijn opgenomen in het PDPO II kaderen ook binnen het Vlaams actieplan Biologische landbouw en zijn op deze wijze een onderdeel van een geïntegreerde aanpak. De tekst is op verschillende plaatsen aangepast m.b.t. de afzet- en marketingmogelijkheden en m.b.t. stimulansen binnen As 3.
4.6	De Minaraad heeft reeds benadrukt dat er in Vlaanderen talrijke beperkingen zijn voor de productie van biobrandstoffen via energieteelten. In dit kader benadrukken de Raden dat de steunmaatregel voor koolzaad en andere energiegewassen niet kan beschouwd worden als een landbouwmilieumaatregel. De Raden vragen om de modaliteiten van deze maatregel aan te passen en de milieuaspecten op te volgen.	De teelt van koolzaad met het oog op de productie van pure plantaardige olie als brandstof is bij uitstek een maatregel die kadert binnen zowel het Vlaamse als het Europese beleid inzake duurzame productie van biobrandstoffen. Geopteerd wordt om de maatregel onder de vorm van een beheersovereenkomst gestalte te geven. Bij de uitwerking ervan werd tegemoet gekomen aan de vereiste bijkomende inspanning vanwege de landbouwer op vlak van leefmilieu.
4.7	Inrichting ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water: De Raden vragen deze maatregel duidelijk te kaderen binnen de deelbekkenbeheersplannen en de toepassing ervan toe te spitsen op gebieden afgebakend binnen deze plannen.	In het ontwerp staat opgenomen dat deze maatregel buiten een overgangsregeling enkel kan binnen gebieden die daartoe worden afgebakend in de bekkenbeheersplannen.
4.8	Beheersovereenkomst kwetsbare zones water: de Raden wijzen op	Er wordt uitgegaan van continue beleid. Het nitraatresidu wordt

	de talrijke onduidelijkheden omtrent deze maatregel en drukken hun vrees uit dat deze maatregel bij onzorgvuldig beheer kan leiden tot een onbetaalbare situatie. De Raden lezen dat het een aanpassing zich zal opdringen ikv de aangepaste mestwetgeving en wensen ten gepaste tijde zich hierover uit te spreken.	verlaagd tot ongeveer 80 kg/ha binnen het de zones zoals deze nu zijn afgebakend.
4.9	Provinciale plattelandsmaatregelen: de Raden vragen dat, zoals vastgelegd in de beslissing van de Vlaamse Regering van 9 juni 2006, de inbreng van het middenveld in de provinciale managementscomités ingeschreven wordt in het PDPO II.	De gebiedsgerichte werking zoals beschreven onder As 3 voorziet reeds een inbreng van het middenveld via de werking van de provinciale managementcomités.
4.10	Verbreding: aangezien verbreding een aspect is van As 3 en As 4 vragen de Raden om mede door het beperkte budget voor deze assen om bij de vastlegging van de prioriteiten specifiek aandacht te vestigen op het verbredingsaspect.	As 3 en As 4 hebben gebiedsgerichte werking waar verbreding zeker tot de mogelijkheden behoort. De provinciale plattelandsbeleidsplannen van As 3 en de lokale ontwikkelingsstrategieën van de PG's in As 4 zijn hiervoor de basis. De mate waarin hier in de praktijk zal rond gewerkt worden hangt af van de projecten die worden ontwikkeld.
4.11	De Raden betreuren de Leader aanpak enkel ingevoerd worden voor de maatregelen van As 3. De Raden menen dat ook voor andere assen de Leader aanpak waardevol kan zijn.	Binnen Vlaanderen is er voor geopteerd om de Leader-as toe te passen binnen de <u>doelstellingen</u> van As 3. Deze as biedt immers ruime mogelijkheden om via de Leader aanpak initiatieven te ontwikkelen. Bij de andere assen is dit minder evident. Onrechtstreeks kunnen de projecten binnen As 4 ook bijdragen tot de doelstellingen van As 1 en As 2.
4.12	Leader gebieden: de Raden ondersteunen de toespitsing van de Leader-aanpak tot zeer specifieke plattelandsgebieden.	/
Vereniging van de Vlaamse Provincies (VVP)		
1	Omgevingsanalyse: de SWOT analyse is te beperkt en focust zich vooral op landbouw. Deze dient uitgebreid te worden naar alle aspecten van het platteland en meer bepaald naar aspecten van as 3.	De SWOT analyse en de behorende omgevingsanalyse uit het ontwerpprogramma hebben zich niet alleen toegespitst op de landbouw, deze bevatte reeds een hoofdstuk die rekening hield met de brede aspecten van het Vlaamse platteland. Daar de EC ook bemerkingen had gemaakt bij de omgevingsanalyse van de strategie werd deze analyse verder uitgewerkt en uitgebreid. Deze analyse werd volledig overgenomen in het programma en komt

		ook tegemoet aan de bemerking van de VVP.
2	As 1	
2.1	Investerings in landbouwbedrijven: de VVP vraagt om de principes van agrarische infrastructuur op te nemen en om rekening te houden met het advies dat het IPO hiervoor uitwerkt.	Dit advies bestaat nog niet. De Vlaamse Regering zal tijdens het verloop van de gesprekken met het IPO zien hoe dit verder kan opgevangen worden.
2.2	Infrastructuurontwikkeling: onduidelijkheid over de verhouding tussen deze maatregel en gelijkaardige maatregelen binnen As 3	De opsplitsing van deze maatregel over 2 assen is te wijten aan de bepalingen in de Europese regelgeving (VO 1698/05).
3	As 1	
3.1	De VVP pleit voor de uitbreiding van de leader aanpak naar As 2	Binnen Vlaanderen is er voor geopteerd om de Leader-as toe te passen binnen de <u>doelstellingen</u> van As 3. Deze as biedt immers ruime mogelijkheden om via de Leader aanpak initiatieven te ontwikkelen. Bij de andere assen is dit minder evident. Onrechtstreeks kunnen de projecten binnen As 4 ook bijdragen tot de doelstellingen van As 1 en As 2.
3.2	De VVP betreurt dat voor de maatregel KLE's niet een éénmalige steun kan worden uitbetaald voor de investering.	De steun voor KLE's is een verderzetting van een maatregel die positieve resultaten heeft opgeleverd in het verleden. De Vlaamse Regering heeft dan ook beslist om dit verder te zetten op dezelfde wijze, nl. via een landbouwmilieumaatregel. Onder As 3, maatregel investering in de landbouw, zijn subsidiemogelijkheden voorzien voor de aankoop van machines en uitrusting die specifiek noodzakelijk zijn voor het beheer van kleine landschapselementen.
3.3	De VVP dringt aan op harmonisatie van de beheersovereenkomsten (bv. Inzake grasbufferstroken die in vele maatregelen onder andere namen terugkeren)	Deze bemerking werd meegenomen in de bespreking voorafgaand aan de definitieve goedkeuring van het programma. Een verdere harmonisatie zal bekeken worden.
3.4	Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen: - worden er nog contracten gesloten eens de doelstelling bereikt is? - Kunnen mensen die nu reeds één van deze rassen hebben in aanmerking komen voor de subsidie?	- Nee - ja cfr Vlaamse wetgeving mbt genetische diversiteit.
3.5	Behoud van met uitsterven bedreigde lokale variëteiten van hoogstamboomgaarden: moet men voor PDPO II bij ingang van het contract reeds over 20 hoogstamfruitbomen beschikken (⇔	Om in aanmerking te komen voor steun dient men een minimum van 20 bomen <u>aan te planten en/of te onderhouden</u> . Het minimum aantal van 10 bomen in PDPO I werd opgetrokken tot 20.

	PDPO I: 10 bomen)	
3.6	BO Perceelsrandenbeheer: vergoeding wordt berekend op oa. Opbrengstverlies veroorzaakt door het niet meer bemesten of gebruiken van gewasbeschermingsmiddelen terwijl beide praktijken niet toegelaten zijn langs waterlopen.	Niet alle perceelsranden liggen langs een waterloop. Indien van toepassing zal de vergoeding aangepast worden.
3.7	BO Soortenbescherming: - weidevogels: nieuw pakket vluchtstroken - akkervogels: wie bakent het toepassingsgebied af en wie voert de maatregel uit?	- / - Dit is een maatregel die door de Vlaamse Overheid zal worden opgezet in het kader van het beleid inzake biodiversiteit.
3.8	BO water: de VVP vindt het niet logisch dat als Vlaanderen volledig kwetsbaar gebied wordt deze maatregel over het ganse grondgebied toepasbaar is. Voorstel van de VVP: beperk dit tot waterwingebieden.	Het is evident dat indien de mestwetgeving wijzigt en dit aanleiding zou geven tot andere resultaten voor deze maatregel, een herziening dient overwogen te worden.
3.9	BO herstel, ontwikkeling en onderhoud van kleine landschapselementen: - vergoeding voor aanleg KLE's zijn hoog - vergoeding voor onderhoud zijn billijk maar er is veel 'speelruimte' inzake beheer.	De vergoedingen werden door een externe instantie gecertificeerd.
3.10	Inrichting ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water: - projecten zijn op niveau deelbekken en moeten derhalve voorgelegd worden aan het waterschap. Sommige plaatsen correct vermeld, op andere plaatsen niet. - Om verdroging tegen te gaan is ook het voorzien van infiltratiebekkens nodig. Wel enig studiewerk vereist omdat peilverhogingen niet overal toepasbaar zijn. Wie zal dit doen? - Beperking van de vergoeding tot gebieden met agrarische bestemming sluit landbouwers gelegen in natuurgebieden uit.	De beslissing van de Vlaamse Regering om dit te beperken tot de vereisten zoals opgenomen in deze maatregel blijven behouden. Parallel hieraan werd met het oog op het bereiken van eenzelfde doelstelling een gelijkaardig instrument uitgewerkt in natuurgebieden.
3.11	Combinatie van landbouwmilieumaatregelen: - onduidelijke legende - tabel is onvolledig	De tabel wordt aangepast in de volgende versie van het programma. De bedrijfsplanners werken in opdracht van de Vlaamse overheid. Bovendien zullen concrete afspraken gemaakt

	- wie stelt de bedrijfsplanner tewerk?	worden tussen de beheerdiensten onderling
3.12	Bebossing van landbouwgronden: bebossing is overal in Vlaanderen mogelijk ook in gebieden die 'herbevestigd' zijn als agrarisch gebied. Dit lijkt tegenstrijdig voor de VVP!	Ja, maar het is een vrijwillige keuze van de landbouwers.
4	As 3	
4.1	De VVP is verontwaardigd dat binnen de marge van de 10% voor As 3 ook andere maatregelen dan gebiedsgerichte werking dienen gefinancierd te worden. - mbt diversificatie stelt VVP voor dit over te dragen naar As 1 (voorkeur) of het budget As 3 op te trekken - ruilverkavelingen: de VVP is verwonderd dat deze maatregelen opduiken in As 3. Er was namelijk gesteld dat As 3 geen lasten van het verleden had. Er worden vragen gesteld over de methode van financiering. - De uitdovende maatregelen 'trage wegen' en 'landelijk erfgoed' zijn niet uitdovend daar zij terugkomen in de maatregelen 'instandhouding landelijk erfgoed' en 'bevordering toeristische infrastructuur' De VVP staat niet achter de opname van de maatregelen inzake ruilverkaveling in het PDPO - Er is verwarring over de term 'begunstigde' onder As 3	Het ontwerpprogramma bevatte geen cofinancieringspercentages per as. Deze zijn pas definitief vastgelegd bij de definitieve goedkeuring van het programma door de Vlaamse Regering. - De Verordening 1698/05 biedt een menu van maatregelen aan voor As 3 (nl. 8). De maatregelen uit het PDPO I (diversificatie en zorgboerderijen) vallen binnen het PDPO II onder As 3 en werden bijgevolg hier ingeschreven. - As 3 bevat geen lasten van het verleden mbt horizontale plattelandsprojecten uit het PDPO I, maar bevat wel lasten van het verleden voor andere maatregelen die zich in die as bevinden. - De doelstelling van de uitdovende maatregelen en de maatregelen opgesomd door de VVP mbt ruilverkaveling ed. zijn inderdaad hetzelfde. Het verschil zit in de praktische uitwerking van de maatregel. In het PDPO II wordt geopteerd om de ruilverkaveling, land- en natuurinrichting te plaatsen onder gebiedsgerichte werking. Daarom moeten deze dan ook voorgelegd worden aan het provinciaal managementcomité en aldus kaderen binnen de provinciale plattelandsbeleidsplannen die de basis vormen voor de projectoproepen. De uitdovende maatregel 'trage wegen' wordt wel geschrapt en enkel meegenomen als lasten van het verleden omdat de doelstellingen gelijk zijn. - Een begunstigde ikv de maatregelfiches van het PDPO is de persoon of instantie aan wie de steun wordt toegekend, dus ikv de gebiedsgerichte werking van As 3 is dit de project promotor.

4.2	Volgens de VVP moet de minister de provinciale managementcomités mandateren tot het nemen van beslissingen (met regelmatige controle hierop).	Zowel de provinciale managementcomités als de minister hebben hun rol in de goedkeuringsprocedure. Goedkeuring door de minister is noodzakelijk voor de Vlaamse cofinanciering.
4.3	Duidelijkheid nodig over het budget voor assen 3 en 4 en welk budget ter beschikking is van de provincies.	Er werd gewacht op de definitieve toekenning van de middelen aan de Lidstaten. De Europese beschikking dateert van na de adviesvraag (nl 29/08/06). Na de opmaak van het financieel plan zal de VLM als beheersdienst de toegekende middelen voor gebiedsgerichte werking ter beschikking hebben.
4.4	Vele vraagtekens bij de cofinancieringspercentages van de projecten onder As 3.	Het aandeel van EU steun wordt berekend op de totale overheidssteun en niet op de totale projectkost. Bovendien wordt ook gewerkt met een vast cofinancieringspercentage per as.
4.5	VVP stelt dat alle infrastructuurprojecten dienen voorgelegd te worden aan de provinciale kwaliteitskamers, conform IPO advies	De Vlaamse Regering onderschrijft de kwalitatieve aftoetsing van projecten. Indien de provincies dit wensen kunnen zij de projecten, voorafgaand aan de goedkeuringsprocedure van het provinciale managementcomités voorleggen aan de provinciale kwaliteitskamers.
4.6	Diversificatie in de landbouw: - ook hier moeten de principes van agrarische architectuur gelden - ook de IPO adviezen inzake hoevewinkels en hoevetoerisme moeten gevolgd worden - maatregel kadert beter binnen As 1	De Vlaamse Regering zal tijdens het verloop van de gesprekken met het IPO zien hoe dit verder kan opgevangen worden. Volgens de Verordening 1698/05 is dit een maatregel die valt onder As 3
4.7	Bevordering van toeristische activiteiten: - zowel provinciale projectoproepen als aantal ruilverkavelingsprojecten: beide methodes niet verzoenbaar - VVP vraagt dat lokale vzw's in aanmerking komen voor deze maatregel	- In het PDPO II wordt geopteerd om de ruilverkaveling, land- en natuurinrichting te plaatsen onder gebiedsgerichte werking. Daarom moeten deze dan ook voorgelegd worden aan het provinciaal managementcomité en aldus kaderen binnen de provinciale plattelandsbeleidsplannen die de basis vormen voor de projectoproepen. Projecten inzake Natura 2000 blijven horizontaal. - Dit werd aangepast in de definitieve tekst van het programma.

4.8	Basisvoorzieningen voor plattelandseconomie en bevolking: - ook provincies en lokale vzw's kunnen begunstigde zijn - bij basisdiensten op regionaal niveau: servicecentra en basisvoorzieningen kunnen ook te combineren zijn met acties inzake woonzorg.	- Provincies kunnen in principe begunstigde zijn. Dit echter op basis van een duidelijke voorwaarde inzake de objectieve en transparante selectie van de projecten. Er zal moeten worden aangetoond dat projecten toegewezen worden op basis van kwaliteitscriteria die voldoende objectief zijn. De selectieprocedure zal transparant moeten verlopen. Beide elementen kunnen op niveau huishoudelijk reglement worden vastgelegd. Daarnaast kan het ontbreken van dergelijke objectieve selectie een argument zijn voor de minister van Plattelandsbeleid om een project niet te weerhouden. - /
4.9	Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed: - herbestemming/hergebruik agrarisch erfgoed horen thuis in As 1, maatregel 8 - begunstigden: besturen, publiekrechtelijke rechtspersonen en verenigingen - maatregel rond land- en natuurinrichting moeilijk verzoenbaar met provinciale projecten	- Deze maatregel valt niet binnen de bepalingen van As 1. Maatregel 8 is bedoeld voor investeringssteun voor modernisering van landbouwbedrijven. - Dit werd aangepast in de definitieve tekst van het programma. - In het PDPO II wordt geopteerd om de ruilverkaveling, land- en natuurinrichting niet enkel te plaatsen onder gebiedsgerichte werking maar dit volgt ook een horizontaal spoor voor wat betreft investeringen in speciale beschermingszones. Daarom moeten deze dan ook voorgelegd worden aan het provinciaal managementcomité en aldus kaderen binnen de provinciale plattelandsbeleidsplannen die de basis vormen voor de projectoproepen.
4.10	Intermediaire dienstverlening: ook provinciebesturen zijn begunstigde	Provincies kunnen in principe begunstigde zijn. Dit echter op basis van een duidelijke voorwaarde inzake de objectieve en transparante selectie van de projecten. Er zal moeten worden aangetoond dat projecten toegewezen worden op basis van kwaliteitscriteria die voldoende objectief zijn. De selectieprocedure zal transparant moeten verlopen. Beide

		elementen kunnen op niveau huishoudelijk reglement worden vastgelegd. Daarnaast kan het ontbreken van dergelijke objectieve selectie een argument zijn voor de minister van Plattelandsbeleid om een project niet te weerhouden.
5	Leader	
5.1	Het invoeren van een statisch criterium als zijnde minimum 90% van het gebied binnen een zone met een bevolkingsdichtheid < 300 inw/km ² en bebouwingsgraad < 15% dreigt in praktijk voor grote moeilijkheden te zorgen.	De tekst werd aangepast zodat bestaande Leader I, II en Leader+ groepen in aanmerking komen.
5.2	De provincies willen inzake Leader een samenwerkingsovereenkomst afsluiten met het Vlaams Gewest. Belangrijk onderdeel is de cofinanciering, de provincie kan geen derde betaler worden.	De voorschriften voor het beheer van de plattelandsontwikkelingsprogramma's worden vastgelegd in Europese Verordeningen. De Verordening 1290/05 stelt dat alle overheidssteun (in casu voor Leader: EU + Vlaams + provincie) moet betaald worden via het betaalorgaan.
5.3	In Leader+ bedragen de steunpercentages 90%, in PDPO II bedragen ze slechts 50%. Dit beperkt het draagvlak en het experimentele karakter.	In het kader van Leader + variëren de steunpercentages voor projecten tussen de verschillende plaatselijke groepen. De Vlaamse Regering gaat uit van een Leader groep die getuigt van voldoende draagkracht en dus kan terugvallen op voldoende eigen inbreng.
5.4	Lokale ontwikkelingsstrategieën: essentieel dat aspect leefbaarheid wordt meegenomen in de gebiedsgebonden ontwikkelingsstrategie.	Het is aan iedere PG om een lokale ontwikkelingsstrategie te ontwikkelen. Leefbaarheid kan een onderdeel zijn indien zij dit nuttig en nodig achten. Gezien leefbaarheid sowieso tot de strategische doelstellingen behoort is het evident dat leefbaarheid een aspect zal zijn bij de beoordeling
5.5	Lokale ontwikkelingsstrategieën: het lijkt de VVP logischer dat het managementcomité de oproep voor potentiële PG's lanceert zodat zij hen kunnen sturen via voorafgaande contacten. Eenmaal het voorstel van de PG's en de daarbij horende ontwikkelingsplannen door het provinciaal Managementcomité zijn goedgekeurd wordt het voorstel overgemaakt aan de beheersdienst.	Om een bottom-up aanpak te garanderen zal de oproep voor potentiële PG's gelanceerd worden vanuit de provinciale Managementcomités.
5.6	Werking plaatselijk groepen: ontwerpplan stelt voor dat 20% van	De 20% is het maximum dat is voorzien in de Verordening. Het

	het voorziene budget mag besteed worden aan de werking. Volgens de financiële tabellen is dat 20.000 € per PG per jaar.	absolute cijfer dat hier tegenover staat hangt af van de beslissing van de Vlaamse Regering mbt de financiering van het programma en van het aantal plaatselijke groepen dat wordt erkend.
6	Financiering	
6.1	Grote onduidelijkheid over het financieel plan	Er werd gewacht op de definitieve toekenning van de middelen aan de Lidstaten. De Europese beschikking dateert van na de adviesvraag (nl 29/08/06).
6.2	De VVP is erg bezorgd over de middelen die ter beschikking gesteld worden van As 3	Het ontwerpprogramma bevatte geen cofinancieringspercentages per as. Deze zijn pas definitief vastgelegd bij de definitieve goedkeuring van het programma door de Vlaamse Regering.
8	Staatssteun	
8.1	BO Botanisch beheer: 5 verschillende maaidata teveel om overzicht te bewaren?	Er zijn teveel maaidata, maar dit is een verderzetting van een bestaand beheerspakket
8.2	BO natuur: - verschil met compenserende betaling natuur - waarom compenserende betaling 150€/ha en BO natuur 300€/ha terwijl het over identiek hetzelfde beheer gaat	BO Natuur is een vrijwillige overeenkomst met een aantal randvoorwaarden ten opzichte van de compenserende betaling die een vergoeding is voor wettelijk opgelegde normen..
8.3	BO onroerend erfgoed:weehouden of niet?	De definitieve beslissing van de Vlaamse Regering heeft deze maatregel wel weehouden. Principeel worden de doelstelling rond cultuurhistorisch erfgoed via beheersovereenkomsten onderschreven door de Vlaamse Regering. Ze zullen nog uitgewerkt worden zonder overlap met de reeds bestaande pakketten beheersovereenkomsten.
9	Bevoegde instanties: een politiek/ambtelijke vertegenwoordiging vanuit de VVP in het toezichtscomité/managementscomité is ontoontbeerlijk. Eveneens dient de VVP opgenomen te worden in hoofdstuk XI over de strategische partners.	- Programma: vertegenwoordiging in het Toezichtscomité: is voorzien (cfr hoofdstuk VIII ontwerpprogramma) - Ruraal netwerk: alle actoren actief op het platteland kunnen deelnemen aan het netwerk (cfr. hoofdstuk XIII ontwerpprogramma)
10	Technische bijstand: - meerwaarde van het ruraal netwerk wordt in vraag gesteld - middelen technische bijstand ook gebruiken voor PG's in Leader-gebieden of voor evaluatie en planning	- Het opzetten van een ruraal netwerk is een verplichting vanuit de Verordening 1698/05. De meerwaarde is terug te vinden in het feit dat het netwerk voor alle partners (ook de VVP) een informatie- en discussie forum zal vormen van

		het PDPO II. - De middelen technische bijstand zijn heel beperkt en zullen inderdaad ook voor evaluatie gebruikt worden. Grotendeels zullen zij dienen voor de ondersteuning van het netwerk en de werking van het programma in het algemeen.
Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)		
1	VVSG betreurt de ondermaatse toebedeling van de assen 3 en 4 inzake financiële middelen.	Het ontwerpprogramma bevatte geen cofinancieringspercentages per as. Deze zijn pas definitief vastgelegd bij de definitieve goedkeuring van het programma door de Vlaamse Regering.
2	De VVSG stelt vragen bij een aantal maatregelen in assen 1 en 2 waar Europese subsidiëring wordt voorzien voor verplichte compenserende betalingen door de overheid aan landbouwbedrijven wanneer die omwille van bv. waterbeheersmaatregelen een inkomensverlies lijden.	De maatregelen in assen 1 en 2 voldoen allemaal aan de vereisten die zijn opgenomen in de Verordening 1698/05. De compenserende betalingen voor de vergoeding natuur zijn mogelijk via artikel 36, a, iii van bovenvermelde verordening.
3.1	Binnen As 3 wordt ong. 6 Meuro aan Europese cofinanciering voorzien voor gebiedsgerichte werking.	Er werd gewacht op de definitieve toekenning van de middelen aan de Lidstaten. De Europese beschikking dateert van na de adviesvraag (nl 29/08/06). Dit is dan ook een voorlopig en indicatief cijfer.
3.2	Binnen As 4 (10 Meuro EU middelen) gelden dezelfde maatregelen voor plattelandsontwikkeling, evenwel wordt gewerkt volgens de Leader methodiek.	Idem bemerking hierboven. Binnen As 4 wordt niet gewerkt via de maatregelen van As 3, maar de projecten binnen As 4 moeten voldoen aan de <u>DOELSTELLINGEN</u> van As 3.
3.3	Gelet op deze minimale middelen stelt de VVSG voor om ook de middelen voorbehouden voor plattelandsontwikkeling uit As 3 te besteden volgens de Leader methodiek.	Dit zou impliceren dat in een groot deel van het Vlaams grondgebied geen horizontaal plattelandsbeleid kan worden gevoerd sinds de Leader methodiek wordt toegepast in afgebakende Leader gebieden. Het programmavoorstel voorziet er net in dat in de rest van Vlaanderen er wel horizontale projecten mogelijk zijn buiten deze gebieden. Door deze afbakening van beide soorten gebieden bestaat er ook geen kans op dubbelfinanciering.
4	De VVSG vraagt om eventueel bepaalde middelen uit As 2 ook volgens de Leader-aanpak in te zetten.	Binnen Vlaanderen is er voor geopteerd om de Leader-as toe te passen binnen de <u>doelstellingen</u> van As 3.

		Deze as biedt immers ruime mogelijkheden om via de Leader aanpak initiatieven te ontwikkelen. Bij de andere assen is dit minder evident. Onrechtstreeks kunnen de projecten binnen As 4 ook bijdragen tot de doelstellingen van As 1 en As 2.
5	VVSG meent dat niets de hogere overheden in de weg staat om een minimum aantal vormvereisten aan de Plaatselijke Groepen op te leggen, zoals een gegarandeerde en evenwaardige vertegenwoordiging van alle betrokken besturen en actoren, of een bepaalde structuur.	Verordening 1698/05 geeft aan welke vereisten inzake samenstelling de plaatselijke groepen dienen te voldoen. Verdere details hierover zijn terug te vinden in hoofdstuk 1 van de Leader as van het programma.
6	Vanzelfsprekend wenst de VVSG een gegarandeerde vertegenwoordiging van de lokale besturen binnen de PG's.	De plaatselijke groepen zijn zelf verantwoordelijk voor hun samenstelling en dit volgens de bepalingen uit de Verordening 1698/05. Of hieraan werd voldaan zal worden nagegaan bij de selectie van de plaatselijke groepen.
7	De VVSG erkent de rol van de provincies binnen het Leader gebeuren. Praktisch kan deze rol zich vertalen in het opnemen van het coördinatorschap en het aftoetsen van de ontwikkelingsplannen van de PG's aan bepaalde gebiedsgerichte sectorale visies, alsook concrete ondersteuning van de projectindieners bij het realiseren van het project.	/
8	De VVSG volgt de voorgestelde procedure dat de voorgestelde Leader-zones, de PG's en de opgemaakte ontwikkelingsplannen die goedgekeurd worden door een provinciaal Managementcomité waarin ook de lokale besturen evenwaardig vertegenwoordigd zijn.	/
9	Het kader waarbinnen de projecten of de ontwikkelingsplannen van de PG's moeten passen, moet a priori goedgekeurd worden door het provinciaal Managementcomité.	De lokale ontwikkelingsstrategie is gebiedsgericht, geïntegreerd en gericht op lange termijn. Deze moet geënt zijn op en verenigbaar met de sociaal-economische context van het gebied. Het provinciaal managementcomité maakt een voorstel van selectie van de PG's en legt deze via de beheersdienst voor aan de minister ter goedkeuring.
10	Indien toch een apart beslissingscircuit binnen As 3 zou gelden vraagt VVSG dat de projectoproepen gelanceerd worden vanuit de	Het ontwerpprogramma stelde reeds dat de provinciale managementcomités de projectoproepen lanceren. (cfr

	provinciale Managementcomités en niet vanuit de provinciebesturen.	Gebiedsgerichte werking).
11	De VVSG wenst betrokken te worden bij de verder opvolging van het PDPO II	- Programma: vertegenwoordiging in het Toezichtscomité: is voorzien - Ruraal netwerk: alle actoren actief op het platteland kunnen deelnemen aan het netwerk
12	De VVSG stelt vragen bij het opzetten van het Vlaams Ruraal Netwerk.	Het opzetten van een ruraal netwerk is een verplichting vanuit de Verordening 1698/05. De meerwaarde is terug te vinden in het feit dat het netwerk voor alle partners (ook de VVSG) een informatie- en discussie forum zal vormen van het PDPO II.
Cel Gelijke Kansen in Vlaanderen		
1	Het programma gaat rechtstreekse discriminatie tegen en garandeert aldus een zekere vorm van gelijkheid tussen mannen en vrouwen	/
2	Meer aandacht nodig voor het opsporen en zichtbaar maken van verborgen gendermechanismen bv. via analyses.	Bij de monitoring en evaluatie zal waar zinvol is de opsplitsing gebeuren naar gender. Waar dit noodzakelijk geacht wordt door de EC zullen de monitoringgegevens dus zeker gescheiden worden naar gender.

Non-discriminatie en gelijkheid tussen man en vrouw

Zowel tijdens de voorbereiding als tijdens de verdere uitwerking van het programma en de maatregelen zal er worden op toegezien dat de gelijkheid tussen man en vrouw wordt gerespecteerd en dat het principe van non-discriminatie wordt toegepast. Bij de monitoring en evaluatie zal, waar zinvol, de opsplitsing gebeuren naar gender.

In hoofde van de landbouwmaatregelen stelt dit geen enkel probleem, gezien de verschillende Vlaamse regelgevingen tot uitvoering van de maatregelen geen onderscheid maken tussen mannen en vrouw als bedrijfsleider van een land- en tuinbouwbedrijf.

Voor de raden, commissies, comités die zullen opgericht in het kader van dit programma dient ook de Vlaamse wetgeving terzake te worden gerespecteerd. Deze stelt dat ten hoogste twee derde van de leden van een adviesorgaan van hetzelfde geslacht mag zijn.

Technische bijstand

1 Algemene technische bijstand

In uitvoering van artikel 66 punt 2 van Verord. (EG) nr. 1698/2005 kan het ELFPO in het kader van elk programma voor plattelandsontwikkeling op initiatief van de lidstaten acties financieren op het gebied van voorbereiding, beheer, toezicht, evaluatie, voorlichting en controle met betrekking tot de op grond van het programma verleende bijstand.

Tot 4% van het totale bedrag voor elk programma kan aan deze acties worden besteed. Volgens artikel 66 punt 3 van Verord. (EG) nr. 1698/2005 moet binnen dit bedrag ook een bedrag worden gereserveerd voor het opzetten en het functioneren van het netwerk.

Binnen het Vlaamse PDPO wordt de technische bijstand beperkt tot 1,00% van het totale ELFPO-budget (regulier programma, exclusief Health Check en Economisch Herstelplan). Het totaal bedrag aan overheidssteun voor de ganse periode bedraagt bijgevolg 4,487 Meuro. Hiervan is 1,740 Meuro bestemd is voor het Vlaams Ruraal Netwerk; meer bepaald 3,5%, i.c. 0,060 Meuro voor het beheer en 96,5%, i.c. 1,680 Meuro voor het uitvoeren van het actieplan van het VRN.

Binnen de algemene technische bijstand kaderen uitgaven voor acties op het gebied voorbereiding, beheer, toezicht, evaluatie en voorlichting van de beheersautoriteit.

Hieronder vallen onder meer de uitgaven voor de verplichte evaluaties ikv het PDPO (ex-post evaluatie PDPO 2000-2006, mid-term evaluatie PDPO 2007-2013, ex ante evaluatie PDPO III) die worden uitgevoerd door een externe evaluator. Een deel van de middelen vanuit de technische bijstand wordt ook gereserveerd voor kosten verbonden aan het communicatieplan.

2 Ruraal Netwerk

In uitvoering van artikel 41 van de Commissieverordening 1974/2006 zal het Vlaams Ruraal Netwerk worden opgericht vóór 31 december 2008.

Vlaanderen zal het Belgische aanspreekpunt zijn voor het Europees Ruraal Netwerk. Er zal er een protocol worden opgesteld tussen het Vlaams gewest en het Waals gewest dat de modaliteiten vastlegt voor de informatieuitwisseling tussen beide gewesten.

2.1 *Beheer en werking van het Ruraal Netwerk*

Het Ruraal Netwerk zal opgericht worden binnen de afdeling Duurzame Landbouwonwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij. Het Ruraal Netwerk zal bij aanvang bestaan uit 2 VTE's waarvan 1 wordt gefinancierd vanuit de technische bijstand. Daarnaast zal ook voorzien worden in technische en administratieve ondersteuning. In de loop van het programma zal nagegaan worden of bijkomende personeelsinzet noodzakelijk is. De personen die hiervoor zullen worden aangeduid/aangeworven moeten minimaal volgende competenties en interesses hebben:

- communicatievaardigheden (mondeling en schriftelijk);
- organisatievermogen;
- kennis van plattelandsontwikkeling;

- feeling met landbouw-, leefmilieu- en plattelandsbeleid;
- vermogen tot uitbouw van een netwerk binnen Vlaanderen en internationaal;
- talenkennis; en
- creativiteit en zin voor initiatief.

Te allen tijde kan beroep worden gedaan op externe expertise voor ad-hoc activiteiten.

De doelstellingen en activiteiten van het Ruraal Netwerk worden gemeenschappelijk uitgewerkt door de leden van het Ruraal Netwerk en het CCEP. Het jaarlijks actieplan komt tot stand op basis van voorstellen door het Uitvoeringscomité aangevuld met eigen initiatieven van het Ruraal Netwerk. Deze laatste kunnen onder meer geïnduceerd worden via de contacten met de partners.

2.2 Doel en taakstelling

Het Vlaams Ruraal Netwerk voor het platteland brengt de bij de plattelandsontwikkeling betrokken organisaties en overheidsdiensten bijeen en heeft tot doel activiteiten te ontwikkelen mbt:

- de opsporing en analyse van overdraagbare goede praktijken en de verstrekking van informatie daarover,
- het beheer van het netwerk,
- de organisatie van uitwisselingen van ervaring en knowhow,
- de voorbereiding van opleidingsprogramma's ten behoeve van plaatselijke groepen in oprichting,
- de verlening van technische bijstand voor interterritoriale en transnationale samenwerking en
- het verlenen van medewerking aan het Europees Ruraal Netwerk.

Het Ruraal Netwerk zal instappen en actief meewerken aan de gemeenschappelijke netwerking systemen van het Europees Ruraal Netwerk oa:

- de project databank;
- de transnationaal project databank;
- de experten databank;
- de locale actiegroepen databank; en
- de transnationale samenwerking partnersearch tool.

2.3 Concrete acties

Er wordt gewerkt via een jaarlijks actieplan. Dit actieplan zal minimaal worden opgebouwd aan de hand van de volgende categorieën:

- informatieverzameling;
- informatieanalyse; en
- informatieverspreiding.

Concrete instrumenten zijn (niet limitatief):

- website;
- publicaties;
- evenementen gelinkt aan assen en thema's;
- thematische werkgroepen;
- bijstand ikv transnationale samenwerking; en
- training voor nieuwe PG's (overname taken activeringscel Leader+))

Bij de uitvoering van de acties wordt gestreefd naar een maximale betrokkenheid van alle plattelandsactoren, maar de aard en de betrokkenheid van actoren kan variëren naargelang het thema en de invulling van de acties. Bij de start van het netwerk zullen in ieder geval volgende organisaties betrokken worden:

- overheden (Vlaams, provinciaal en gemeentelijk);
- Beheersdiensten;
- Plaatselijke groepen;
- Adviesraden;
- Belangrorganisaties (oa. landbouw en milieu); en
- Landelijk Vlaanderen.

Jaarlijks zal het Ruraal Netwerk een financieel en inhoudelijk jaarverslag presenteren aan het Uitvoeringscomité.